

Hic Liber oblatus est Pa
Anastasio &c. a R.P. Sal
pro 13 Missis. Anno 17
in eremo M. Paris.

INRI
XPΣ
MEDVLLA
THEOLOGICA
EX SS. SCRIPTVRIS
CONCILIORVM
PONTIFICVMQVE
DECRETIS,
ET SS. PP. PLACITIS
EXPRESSA.
CRACOVIÆ,
Apud Christophorum Domański.

THE
EX SA
CO
PO

ET SAN
a

LVDO
EPIS

Ordi
JLLUSTRISSI
D.

Ł V
EPIS
Episcopa

Abba
AD

RNDMI CA

C
In Offic: Christ

MEDULLA
THEOLOGICA
EX SACRIS SCRIPTURIS
CONCILIORVM
PONTIFICUMQUE
DECRETIS
ET SANCTORVM PATRVM
ac Doctorum placitis.

AUTHORE
LVDOVICO ABELLY
EPISCOPO RUTHENENSI
expressa.

Ordinatione & Authoritate
JLLUSTRISSIMI, & REVERENDISSIMI DOMINI,
D. CASIMIRI
A ŁUBNA
ŁVBIENSKI,
EPISCOPI CHEŁMENSIS,
Episcopatûs Cracoviensis Generalis,
ET
Abbatiæ Czervenensis perpetui
ADMINISTRATORIS.

Tum quoque
RNDMI CAPITULI CRACOVIENSIS
ad usum sui Seminarij
reimpressa,

PARS PRIMA.

CRACOVIÆ,
In Offic: Christophori Domanski, S. R. M. Typogr.
M. DCC. VI.

IES

ÆTER

PRIN

ANI

D

VE

cisus es, &

guine tuo

æternæ ve

nentem, n

in Terra,

rire , ned

Abſcondit

tia, nec ul

pervia; de

IESV CHRISTO
ÆTERNO SACERDOTI,
PRINCIPI PASTORUM,
ANIMARUM EPISCOPO,
DEO VERO,
VERI DEI FILIO.

Ignus es Domine, accipere Librum, & aperire ſignacula ejus; quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo: Librum equidem illum, æternæ veritatis tuæ arcana continentem, nemo neque in Cœlo, neque in Terra, neque ſubtus terram, aperire, nedum reſpicere dignus erat. Abſcondita erat in myſterio Sapientia, nec ulli Principum hujus ſæculi pervia; donec veniſti, & viciſti, Li-

brumq; de dextera ſedentis in Throno accepiſti, ac illius ſignacula omnia reſeraſti. Cui ergo myſtici illius Libri hoc qualecunque fragmētum offerrem ac dicarem, quàm Tibi; in quo, & ex quo ſunt omnes Theſauri Sapientiæ; & ad quem proinde, tanquam ad proprium fontem, Sapientia omnis Angelica & humana recurrere debet. Quamvis autem Divinitatis tuæ lucem inacceſſibilem revereatur & reformidet tam exilis Opuſculi tenuitas; invitat tamen, imò attrahit ſingularis illa tua, & ineffabilis prorsùs benignitas ac humanitas, quæ apparuit omnibus hominibus, erudiens illos. Certè ad priſci illius tui Tabernaculi fores, non gemmea ſolùm & aurea vaſa; ſed etiam caprarum pili, & alia perexigua munuſcula, re-

rum-

rumque viliſſimarum libamina, offerebantur, nec minuta illa duo in gazophylacium miſſa, tibi diſplicuerunt. En igitur, ne vacuus omninò in tuæ Majeſtatis conſpectu appaream, Libellum hunc ſupplex affero, & obnoxiè precor, ut qui vilia & contemptibilia eligere conſueviſti, ut fortia quæque confundas; id etiamnum præſtare digneris, meque non in gladio, haſta, aut clypeo: ſed in funda tantùm, & lapide, contra errorem ac peccatum decertantem, dexteræ tuæ virtute confirmes, omneſque quibus Opuſculum iſtud utcunque uſui eſſe poterit, gratiæ tuæ benedictionibus adeò copioſis prævenias, excites & adjuves; ut veritatis tuæ lucem agnoſcere & amplecti; illi firmiter inhærere, tibique in ſanctitate & ju-

ſtitia omnibus diebus deſervire valeant, ac in ævum confiteri, quoniã Dignus es accipere virtutem, & Divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

PRÆ-

PRÆFATIO,
IN QUA
EXPLICATUR
Quis sit hujus operis scopus, quodve Authoris consilium.

CUm inter plurima & maxima, quæ propria sunt Sacerdotis munera, illud in primis recenseatur; quod (sicut olim per Prophetam sancivit Deus, Malach. 2. *) doctrinam legis ab illius ore populus requirere debeat: ideòq;* (ut S. Leo Papa edixit Epist. 23.) *inscitia in Sacerdotibus nec excusatione digna sit, nec veniâ: cùm illa* (ut habetur in Concil. Tolet. 4. cap. 24.) *cunctorum errorum mater, imò innumerorum propè malorum in Ecclesia radix sit & origo: Inde inferri potest, quâ ratione illi, quos in sortem suam Christus Dominus elegit, & quibus docendi, ducendiq; alios officium commisit. scientiam illam divinæ legis, non solùm sedulò adipisci, sed & adeptã sollicitè custodire teneantur.*

Quæ cùm ita se habeant, experientiâ nihilominùs satis manifestâ compertũ est, plurimos sacrorum Ordinum charactere insignitos, divinæ illius scientiæ studium, vel omninò abjicere;

cere; vel si annos aliquot in eo impendunt, illis elapsis, continuò libros ac scripta deponere, & eorum oblivionem paulatim incurrere, quorum cognitionem sibi non sine labore compararaverant.

Idcircò quibusdam spectatæ virtutis viris, ac in eo doctrinæ genere versatissimis visum est, ordini sacerdotali consultissimum fore; si ex universâ Theologiâ, tam speculativâ, seu (ut vocant) Scholasticâ, quam practicâ seu morali ea potissimum seligerentur, ac in quoddam veluti compendium redigerentur quæ ab universis sacerdotibus maximè sciri oporteret, ut muneri suo satisfacere, omnesque injuncti sibi officij partes, ut par est, adimplere possent. Qua ratione ijs aliquo pacto provideretur, qui jam ad sacerdotium promoti hujus tamen divinæ scientiæ notitiam, temporis injuria, aut rerum sibi ad id necessariarum defectu, aut alia quavis ex causâ comparare, vel neglexerunt, vel nullatenus potuerunt. Ac etiam alij, qui Theologiæ operam navarunt, illiusque studium, aut totum, aut in partem emensi sunt; ex plurimis & varijs, quæ in Palæstrâ Theologicâ didicerunt, ea potissimùm ob oculos haberent, quæ maximè ipsis utilia, imò & necessaria esse censentur.

Hinc

Hinc patet, quisnam sit hujus Operis scopus: nimirum his & illis æquè consulere: & ad hoc præcipuas ac scitu maximè necessarias veritates ex vastissimo illo Theologicæ scientiæ sinu veluti pretiosas quasdam margaritas colligere, ipsisque in mente recondendas offerre.

Ut verò hunc finem ac scopum Author assequeretur, ea potissimùm in hac Theologica sinopsi seligere propositum illi fuit, quæ tum ad fidei mysteria, sanè ac rectè intelligenda & à quibusvis erroribus secernenda; tum ad Sacramenta debitè conficienda & ministranda: tum ad actiones humanas, juxta divinæ legis normam dirigendas conducere possunt: omissis alijs difficilioribus & subtilioribus ipsius Theologiæ quæstionibus, non quidem ut inutilibus; quippè quæ multùm splendoris ac roboris huic divinæ scientiæ afferre possunt, idcòq; à sapientissimis Magistris & Doctoribus cum uberrimo ingeniorum fructu tractâtur: sed ut fini à se intento minùs necessarijs.

In hac autem prima hujus operis parte, quam exhibet, quæque præcipuarum veritatum ad fidei mysteria spectantium elucidationem complectitur: hunc sibi majoris facilitatis gratia ordinem præfixit. Ubi scilicet 1. explicaret ea, quæ ad ipsius fidei rationem spectant;

tùm hæc virtus sit veluti basis ac fundamentum, non modò rerum sperandarum (quod dixit Apostolus, Hebr. 11.) *sed etiam veritatũ cognoscendarum: tum de primario illius fidei objecto ageret, nempe Deo, sive ut in essentia uno, aut ut trino in personis. Exinde rerum omnium emanationem ab ipso Deo; & sic Angelorum naturam, primi hominis conditionem, ejusdemque ac simul totius humani generis lapsum exponeret. Postea de ipsius humani generis per divini Verbi Incarnationem reparatione ac demum de præcipuo ipsius Incarnationis fructu, nimirùm gratia divina tractaret. Et sic hæc prima Pars in sex tractatus dividetur; quorum primus esset de Fide: secundus de Deo, ut in essentia uno: tertius de eodem, ut trino in personis: quartus de creatione Angeli & hominis, & utriusque lapsu: quintus de humani generis reparatione per Verbi divini Incarnationem: sextus deniq; & ultimus de gratia divina ejusque effectibus, nempe justificatione ac merito.*

Hoc etiam in quolibet Tractatu sibi peculiari studio servandum proposuit, ut, quantùm fieri potest, res veras à falsis, & certas ab incertis discerneret: Ac etiam, ut quoties aliquæ veritates probandæ occurrerent, illæ præsertim,

quæ erroribus ab Ecclesia proscriptis sunt opposita; ad earum probationem primò adhiberet Scripturas; Conciliorum aut Pontificum decreta (si quæ sint) exinde sanctorum Patrum autoritates, ac demum argumenta aliqua Theologica: servata tamen semper in omnibus ea brevitate ac facilitate, quam compendij ratio exigit.

Ex quibus intelligi potest, quare Opusculum istud, Medullæ Theologicæ *titulo inscriptū sit: quia nimirùm sepositis omnibus alijs (ut suprà dictum est) quæ mysticam Theologiæ arborem instar corticis circumvestiunt, aut vice frondium vel florum exornant, sola hîc illius veluti medulla expressa reperitur. Et eò libentiùs titulus is usurpatus est, quò insolentiùs eundem ante aliquot annos pseudo-Theologus quidam Amstelodamensis libello varijs erroribus & medacijs consarcinato affixerat; illum videlicet hac ratione ab injusto possessore vindicando, & vera ac legitima Theologia restituendo.*

Non deerunt fortassis, qui post tot & tam nobiles insignium Theologorum elucubrationes, Opusculum istud frustrà & inutiliter in lucem prodire arbitrentur; præsertim cum jam aliàs & etiam nuper, viri doctissimi in Theologia cō-

pendiario modo axplicanda operam posuerint, ejusque synopsim absolutissimam ediderint; ita ut idem iterum attentáre, nihil aliud esse videatur, quàm actum agere. Verùm ex ijs, quæ suprà dicta sunt facilè quivis intelligere poterit, scopum huic operi propositum longè diversum esse ab eo, quem alij spectasse videntur. Illi siquidem hoc præsertim intenderunt, ut ipsius Theologiæ arcana omnia, etiam reconditissima & subtilissima evolverent, lectoremque aptum & idoneum efficerent, ad exercitationes in Theologicis palæstris assuetas. At verò in hoc Opusculo, omissis omnibus alijs, necessitati soli consultum est: idque præsertim intentum, ut illi, qui Ordinibus sacris ascripti sunt, eam (quam scientiã salutis Propheta vocat) probè teneant: sicque & seipsos, & alios, quos juvare & instituere tenentur, salvos facere possint.

Cæterùm, an scopum illum sibi propositum Author attigerit, pio atque benevolo Lectori judicandum relinquit: hocque ab illo solum enixè precatur, ut si quid in hoc qualicunque Opusculo improbandum occurrat, quod utique fore non diffitetur, id sibi tanquam Christiano, Christianus condonet & ignoscat: si quid utile aut aptum, illud omne Deo Optimo, Maximo, ejusque gra-

tiæ

tiæ adscribat, eique proinde laudem omnem & gloriam, tanquam illi soli debitam, rependat.

OBSERVATIO

Super his, quæ in nona Editione ab Authore præstita sunt.

CUm in anterioribus editionibus plurima errata, præli vitio, in hunc librum irrepserint, hoc præsertim sibi in nona Editione Author proposuit, ut quàm emendatissima prodiret, ideòque in relegendis, emendandisque exemplaribus operam ipse suam impendit, eamque prætereà variis capitibus, sectionibus, paragraphis, observationibus, &c. auxit, tùm ad clariorem lucem eorum, quæ in hoc libro continentur, tum ad uberiorem ipsorum legentium profectum & utilitatem: quæ quidem Asterisco notavit, ut faciliùs quivis agnoscat, quæ illi editioni de novo accesserunt. Addidit prætereà varios indices qui in prioribus editionibus desiderabantur. Ac demùm ad calcem secundæ partis Catechesim methodicam, ex ipsius Medullæ Theologicæ effatis concinnatam apposuit, ut ex hujus libri lectione Ecclesiastici viri non modo ea, quæ propriæ institutioni, sed & quæ aliorum ædificationi & instructioni proficua sunt, haurire possint.

QUÆ-

QVÆSTIONES PROEMIALES de ipsa Theologia.

QUÆSTIO I.

Quid sit Theologia, & quodnam sit ejus objectum.

NOmen Theologiæ si vim & significationem illius spectemus, pro quacunque de Deo ac rebus divinis doctrinâ sumi potest, ut docet S. Aug. lib. 8. de Civit cap. 1. Unde & ipsi Ethnici scriptores, qui de rebus divinis tractaverunt, olim Theologi dicti sunt, ut observat idem S. Pater lib. 18. de Civit. cap. 14. Si verò illius nominis apud Scriptores Ecclesiasticos communem acceptionem attendamus, Theologiæ nomine eam solùm de Deo ac rebus divinis doctrinam significari inveniemus; quæ non solo rationis lumine comparatur, sed divinâ præsertim revelatione nititur.

Est autem duplex doctrina, quæ divinâ revelatione innixa est. Una est ipsa fides; quâ res divinitùs revelatas intelligimus. Altera, quâ res ipsas per fidem intellectas explicare, persuadere, contra hæreticos, & alios ipsius fidei adversarios propugnare possumus. De utrâque loquitur idem S. Aug. lib. 14. de Trinit. cap. 1. Aliud est inquit, scire, quid credere debeamus; quod docet fides: aliud autem scire, quemadmodum hoc ipsum & piis opituletur, & contra impios defendatur, quod propriè appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus. Et hæc secunda doctrinæ species, secundùm receptum communiter usum, proprio nomine Theologia vocatur. De quâ proinde quæritur, an sit scientia, an verò ad aliquam aliam virtutem intellectualem pertineat? Pro resolutione,

Dicendum 1. Theologiam non esse scientiam strictè sumptam, eo modo, quo scientiæ nomen à Philosophis sumi solet.

Ad

Ad rationem enim ſcientiæ ſecundùm illos requiritur ut ſit cognitio certa & evidens. Quamvis autem Theologia ſit certiſſima, imò ſcientias quaſcunque certitudine antecellat: non eſt tamen evidens; cùm ejus principia, quæ à fide petuntur, obſcura ſint, & inevidentia.

Dicendum 2, Theologiam non eſſe fidem divinam; quamvis eam præſupponat, ipſique innitatur.

Theologica ſiquidem doctrina diſcurſiva eſt; fides autem nullo utitur diſcurſu, ſed in ipſa revelatione divina ſimpliciter acquieſcit.

Dicendum 3. Theologiam, quamvis, nec ſcientia propriè dicta, nec fides ſit; ex utraque tamen aliquid participare; ex fide quidem certitudinem, cum inevidentia: ex ſcientiâ verò, tum certitudinem, tum diſcurrendi rationem.

Quatenùs enim nititur principijs per divinam revelationem cognitis, ex fide habet quod ſit certiſſima, licet inevidens. Quatenus verò concluſiones aliquas ex illis principijs per diſcurſum elicit, ex ſcientia habet quòd ſit diſcurſiva ſeu argumentativa, ſimulque ex illa certitudinem illam accipit, quæ per ipſam diſcurrendi rationem haberi poteſt.

Dicendum 4. Theologiam, ſi alicujus intellectualis habitus nomine appellanda ſit, dici poſſe ſapientiam.

Proprietates ſiquidem omnes, quæ ſapientiæ communiter tribuuntur, maximè illi conveniunt. Sunt autem quatuor præcipuæ à Philoſopho lib. 1. Metaph. ca. 2. enumeratæ.

Prima eſt, ſapientiam eſſe cognitionem univerſaliſſimam: At nulla doctrina univerſalior eſſe poteſt ipsâ Theologiâ, quæ Deum ipſum, qui eſt prima & univerſaliſſima cauſa, tanquam principale objectum ſuum conſiderat. Unde etiam aliquo modo ſpectat ad illam agere de omnibus rebus, quatenus à Deo ſunt, tanquam à cauſa prima efficiente, vel ad ipſum tanquam ad ultimum finem referuntur.

Secunda ſapientiæ proprietas eſt, quod ſit circa res difficillimas, & maximè à ſenſibus remotas. Et hoc Theolo-

giæ

giæ convenit; cum verſetur circa cognitionem rerum ſupernaturalium, quæ ſunt, non ſolùm à ſenſibus, ſed etiam ab ipſa ratione humana maximè remotæ, ac proinde difficillimæ : cùm ad illarum intelligentiam captivandus ſit intellectus in obſequium fidei.

Tertia ſapientiæ proprietas eſt, quod ſit certiſſima & procedat ex principijs certiſſimis. Et hoc etiam Theologiæ competit, ut ex ante dictis patet.

Quarta denique ſapientiæ proprietas, eſt. ut ad nullam aliam cognitionem ordinetur, ſed alijs omnibus præſit, eaſque dirigat. Et hoc etiam habet Theologia, ad nullã enim aliam ſcientiam ſuperiorem ordinatur; imò alijs ſcientijs tanquam ancillis utitur, juxta illud, Proverb. 9. Miſit ancillas ſuas vocare ad arcem : hoc eſt, quod alias ſcientias ad altiorem finem dirigit & ordinat: v. g. moralis Philoſophiæ cognitionem, ad aſſecutionem vitæ æternæ. Sicque Theologia rectè dici poteſt vera & perfecta hominis ſapientia.

Jam quod ſpectat ad ipſius Theologiæ objectum,

Dicimus 1. illius objectum materiale, hoc eſt, id, quod primò & per ſe ab ipſa Theologia conſideratur, & in ordine ad illud cætera omnia,, eſſe Deum. Cætera enim, de quibus præter ipſum Deum agit Theologia, referuntur & ordinem dicunt ad illum, vel ut eſt principium, vel ut eſt finis rerum omnium creatarum.

Dicimus 2. objectum formale ipſius Theologiæ eſſe ipſummet Deum, quatenùs de illo, alijſve rebus, quæ ad illum dicunt ordinem, aliquid demonſtrari poteſt per diſcurſum revelationi divinæ innixum.

Hâc enim ratione Theologia diſtinguitur ab omnibus alijs ſcientijs, quæ circa Deum quocunque modo verſari poſſunt, illum enim ſolummodo conſiderant, quatenùs ex principijs naturali lumine notis aliquid de ipſo demonſtrari poteſt.

QUÆSTIO II.

Ex quibus locis argumenta Theologicæ educantur.

Per-

PEr locos Theologicos intelligimus sedes, ac veluti próptuaria: ex quibus ipsi Theologi argumenta sibi propria desumunt.

Varij autem sunt illi loci, & variè à Doctoribus recensentur: alij siquidem plures, alij pauciores enumerant. Probabilissimè loqui videntur ij qui proprios locos Theologicos, tres præsertim esse asserunt: ex quibus argumenta Theologica certissima educantur.

Primus locus est ipsa Scriptura in Biblijs contenta: quæque ab Ecclesia tanquam canonica proponitur. De cujus authoritate, interpretatione, alijsque ad eam spectantibus agetur infrà, tract. 1. cap. 2.

Secundus locus est traditio divina; quæ ut loquitur Concil. Trid. sess. 4. ex ipsius Christi ore ab Apostolis accepta, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus tradita ad nos usque pervenit. Et de hac etiam agetur infrà loco proximè citato.

Tertius denique locus est authoritas ipsius Ecclesiæ, sive per Concilia generalia, sive per Summos Pontifices loquatur. Cum enim ipsa sit (ut dicit Apostolus) columna & firmamentum veritatis; ejus proinde authoritas infallibilis est; & argumenta illi innixa non possunt non esse certissima.

Ad hos tres Theologicos locos proximè accedit authoritas sanctorum Patrum, quæ maximi semper ponderis fuit apud Catholicos; & ex qua proinde argumenta Theologica recte desumi possunt. Unde S. August. passim in libris contra Julianum adhibet authoritatem Sanctorũ Irenæi, Athanasij, Nazianzeni, Chrysostomi, & aliorum ad propugnandas veritates circa materiam gratiæ, quas Pelagiani hæretici (quorum antesignanus erat ille Julianus) impugnabant.

Est tamen observandum (sicut rectè monet idem S. August. lib. 11. contra Faustum cap. 5.) authoritatem Sanctorum Patrum, quamvis maximi faciendam, nullomodò tamen canonicæ sacrarum literarum authoritati coequari. Et quod, quamvis in illorum libris inveniatur eadem veritas, longe tamen est impar authoritas. Et

Epist.

Epist. 19. ad S. Hieronym. Alios, inquit, ita lego, u[t] quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant; non ide[o] verum putem quia ipsi ita senserunt. Et Epist. 111. N[e]que enim quorumlibet disputationes, velut Scriptur[as] canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salv[a] honorificentiâ, quæ illis debetur hominibus, aliud in [e]orum scriptis improbare, aut respuere, &c. Talis eg[o] sum in scriptis aliorū, tales volo esse intellectores m[e]orum.

Præter suprà dictos locos, argumenta etiam dedu[ci] possunt ad confirmationem veritatum Theologicarum [ex] historiâ, non solùm Ecclesiasticâ, sed etiam prophanâ, præsertim adversus ipsos Ethnicos: qui nec Scriptur[as] sacras, nec traditiones, aut Ecclesiæ authoritatem recip[i]unt. Idem etiam dicendum est de dogmatibus philoso[]phicis & ipsa naturali ratione. Videmus siquidem mu[l]tos antiquos Patres varijs argumentationibus & ratio[ni]bus ex Philosophia petitis ad elucidandas nostræ fid[ei] veritates usos fuisse, quoties adversus Ethnicos agendu[m] illis fuit: ut à S. Justino martyre, Arnobio, Lactanti[o], Tertulliano, & alijs factum esse, in eorum scriptis co[m]perimus.

QUÆSTIO III.

Quænam sit conclusionum Theologicarum certitudo.

NOmine conclusionis Theologicæ intelligimus prop[o]sitionem illam, cui assentitur intellectus, ratione [di]scursus Theologici, seu ex vi assensus, quem illis præm[is]sis, tanquam ex fide veris & certis, præbuit. Hoc præ[]notato.

Dicendum 1. conclusionem Theologicam, etiam [ex] duabus præmissis fide divinâ cognitis, deductam, infe[ri]oris tamen esse certitudins, quàm ipsæ veritates imme[di]atè à Deo revelatæ, & per Ecclesiam ad credendum pr[o]positæ.

Hæc assertio constat, non solùm ex eo quòd (ut d[i]cunt Philosophi) major sit semper certitudo principi[o]rum

rum, quàm concluſionis, quæ ex illis deducitur: ſed præſertim quia veritates fidei immediatè divinâ revelatione innituntur, quæ eſt omninò infallibilis; at concluſiones Theologicæ non niſi mediante diſcurſu qui cùm ſit operatio intellectus creati, æqualem cum veritatibus fidei certitudinem habere non poteſt; cùm omnis intellectus creatus in operationibus ſibi proprijs falli & decipi poſſit.

Dicendum 2. concluſionem Theologicam certiorem ſemper eſſe quavis alia concluſione cujuſlibet ſcientiæ naturalis.

Id patet ex eo quòd motivum, quo Theologica concluſio innititur, ſemper eſt certius motivo cujuſcunque concluſionis cujuſlibet ſcientiæ naturalis, cùm hæc ſolo lumine & ratione naturali; illa verò lumine fidei & atteſtatione divina innitatur.

QUÆSTIO IV.

Quænam diſpoſitiones requirantur in eo, qui inveſtigandis veritatibus Theologicis incumbit.

PRima diſpoſitio ad Theologiæ notitiam rectè capeſſendam, eſt ſana fides; Cum enim (ut diximus) primarium & præcipuum Theologiæ fundamentum; ſit ipſa fides: niſi ſana ſit. & inconcuſſa teneatur, reliquum ipſius Theologiæ ædificium, quod ſuperſtructum fuerit, conſiſtere non poteſt.

Secunda diſpoſitio eſt cordis munditics. Quod ipſe Chriſtus Dominus ſatis apertè innuit, cùm dixit, Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Unde S. Gregor. Nazianz. Orat. 33. adverſ. Eunomianos rectè monet: Non omnium eſſe de Deo diſputare; ſed eorum duntaxat, qui explorati ſunt, ac contemplando longe proceſſerunt: ac priùs etiam tam corpus quàm animum repurgarunt aut ſaltem purgare jam inſtituunt. Impuro enim rem puram attingere, fortaſſe ne tutum eſt quidem; queadmodum nec ægris oculis ſolis radios intueri.

Tertia

Tertia diſpoſitio eſt ipſius intentionis rectitudo. Cùm enim (æquè ſapienter ac verè dixit Chriſtus Dominus Matth. 6) ex oculi, id eſt, intentionis ſimplicitate ac rectitudine, totius corporis, id eſt totius operis claritas ac perfectio pendeat: quiſquis in hujus cœleſtis diſciplinæ inveſtigatione proficere deſiderat, is oculũ mentis ſimplicem ac rectum habere debet; qui neque ad lucri emolumenta, neque ad honoris blandimenta reflectatur; ſed rectâ intentione in ſolum Deum feratur, illiuſque gloriam, tanquam ultimum ac unicum ſibi finem propoſitũ, ſpectet.

His ad Theologiam capeſſendam præcipuis & maximè neceſſarijs diſpoſitionibus breviter explicatis, duo adhuc monita ſubjungenda ſunt.

Primum eſt (quod rectè docuit Theodoretus præfatione in cantica) ad hoc, ut quis divinas veritates pervidere & hujus altiſſimæ ſcientiæ arcana penetrare poſſit, mentem agilem, ac veluti pennis quibuſdam inſtructam requiri; neque ſegniter aut perfunctoriè, ſed totis ingenij viribus maximaque ſedulitate ac diligentia ſtudijs Theologicis eſſe incumbendum: Alias nullus profectus, imo non leve periculum: ne in illa cœleſti diſciplina vel inſcij vel ſemidocti (quod non raro evenit) falſum pro vero dubium pro certo accipiant: ac poſteà non ſine fidei Catholicæ detrimento alijs venditent.

Secundum eſt, in diſputationibus veritatum Theologicarum modum quemdam eſſe ſervandum, illudque humiliter tenendum quod præmonuit Apoſtolus Rom. 12. Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei. Ut igitur (ſicut loquitur S. Hilar. l. 10. de Trin.) Sol ita videndus eſt, ut poſſit videri tantuſque excipiendus lumine eſt, quantus admittitur: ne ſi plus velimus expetere, minus quoque quam poſſumus conſequamur, ita & ratio cœleſtis in tantum intelligenda eſt, in quantùm ſe permittit intelligi: in tantùm expetenda eſt, in quatum apprehendendũ ſe dedit; ne, ſi contenti indulgentiæ moderatione non ſimus, amittamus indulta.

MEDUL-

MEDVLLA THEOLOGICA EX SACRIS SCRIPTURIS. CONCILIORVM PONTIFICUMQUE DECRETIS, ET SANCTORUM PATRUM, AC DOCTORUM placitis expressa.

TRACTATVS I.

DE FIDE.

CUm fides (ut ait Sanctus Basilius in Psalm. 115.) sit Sacrorum, quæ de Deo sunt eloquiorum dux, vel (ut S. Bernardo loquitur, Serm. 75. in Cant.) ea sit quæ, attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit novissima, ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circumcludit, nobis, quibus in hoc veritatum Theologicarum compendio, de Deo ejusque perfectionibus, nec non de decretis & operationibus divinis, de donis supernaturalibus, de Sacramentis divinitus institutis, alijsque similibus rebus rationi humanæ inaccessis & ignotis agendum incumbit, hac cœlesti face imprimis opus esse existimavimus, quæ depulsis errorum quorumlibet tenebris, veritatis certum ac securum tramitem ostendat. Ut igitur, sicut propositum nobis est, compendiariâ viâ procedamus, ex multis, quæ Theologis disputari de Fide solent, pauca tantum excerpemus, quæ magis necessaria visa sunt, & ad tria ca-

pita revocabimus, in quorum primo videbimus, quæ sit necessitas fidei: in secundo, quodnam sit ejus objectum materiale: in tertio denique, quodnam sit ejusdem objectum formale: seu quod in idem recidit, an sit ad salutem necessarium credere: quid oporteat credere: quomodo, & quâ ratione oporteat credere.

CAPUT I.

De Fidei necessitate.

SECTIO I.

Quid sit & quotuplici modo sumatur Fides.

OMissis varijs ac multiplicibus modis, quibus passim in Sacra Scriptura nomen Fidei accipitur, nos hic per Fidem intelligimus virtutem illam supernaturalem, per quam (ut Catechismus Romanus loquitur part. 1. cap. 1. num. 1.) id ratum habemus, quod à Deo traditum esse Sanctissimæ Matris Ecclesiæ authoritas comprobavit. Eo sensu accepta Fides multipliciter à Theologis dividi solet, quod hic præmittendum esse duximus, ut, quæ de illius necessitate dicenda sunt, distinctius & clarius possint intelligi: alia siquidem est fides habitualis, alia actualis: alia fides externa, alia interna: alia explicita alia implicita: alia formata sive viva, alia informis, sive mortua.

Fides habitualis est ipse fidei habitus, qui cùm sit supernaturalis, non producitur per actus, sicut alij habitus naturales, sed à Deo infunditur in animam, unde ab Apostolo Ephes. 2. vocatur donum Dei: Gratiâ, inquit, salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.

Habitus autem ille fidei non tantùm in intellectu, sed etiam in voluntate tanquam in subjecto recipitur (ut docet S. Thomas 2. 2dæ. qu. 4. art. 2.) in intellectu quidem, quia assensus fidei pertinet ad potentiam cognoscitivam,

tivam, cùm habeat verum pro objecto: in voluntate autem, quia movere debet intellectum ad assentiendum, ut liberè assentiatur; alioquin assensus ille fidei, virtutis actus esse non posset: undè S.Aug. lib. de prædest. Sanct. c. 5. dicit. quòd fides in credentium voluntate consistit.

Fides actualis est assensus ipse liberè elicitus, quo quis credit actu alicui veritati divinitùs revelatæ, propter authoritatem Dei revelantis, qui quidem assensus est supernaturalis, tum ratione objecti formalis, cui innititur (de quo infra dicendum est) tum etiam ratione principij, à quo producitur, non enim per solas naturæ vires produci potest, sed ad hoc supernaturali aliquo auxilio opus est, ut supponimus ex tractatu de Gratia.

In illo autem assensu fidei triplex communiter notatur à Theologis respectus circa Deum, quod ab illis ex S. August. tract. 29. in Joann. desumptum est. Primus est circa Deum tanquam objectum materiale, quod creditur: Secundus circa Deum tanquam objectum formale, quo creditur: Tertius denique circa Deum tanquam finem ultimum, in quem assensus fidei dirigitur; unde intelligi potest, quid sit credere Deum, credere Deo, & credere in Deum.

Fides interna est ille idem assensus fidei, quatenùs in animo solo liberè concipitur, nec ullis verbis aut signis exterioribus se prodit.

Fides verò externa est illius assensûs interni per verba aut signa exteriora manifestatio: de utraque loquitur Apostolus Roman. 10. dicens: Corde creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

Fides implicita est ea, quâ quis in genere assentitur ijs omnibus veritatibus, quas Deus revelavit, & per Ecclesiam credendas proposuit, licèt nullam illarum in particulari vel cogitet, vel cognoscat.

Fides verò explicita est, quâ assentitur in particulari veritati alicui à Deo revelatæ, ut cùm quis credit esse Deum unum in essentia, trinum in personis.

Denique fides formata & viva est illa, quæ cum gratia & charitate conjuncta est, qualis in justis reperitur.

Fides verò informis & mortua, est ea, quæ à gratia & charitate sejuncta est: sine qua cùm operationes vitales, seu æternæ vitæ meritorias habere non possit, rectè ab Apostolo Jacobo Jacob. 2. mortua appellatur.

SECTIO II,

An fides necessaria sit ad salutem necessitate præcepti.

Quæstio intelligenda est de fide actuali internâ (de externâ enim agetur postea) respectu adultorum: nam si de parvulis sermo sit, cùm sine actuali baptismi susceptione salvi esse non possint (ut supponimus ex tractatu de Sacramentis) & in baptismo simul cum gratia sanctificante, habitus fidei aliarumque virtutum supernaturalium ijs infundantur (ut Concilium Tridentinum expressè declarat Sess. 6. cap. 7.) certum est illos, cùm fidei actualis incapaces sint, sine fide habituali tamen non posse salutem consequi.

Ad hujus autem quæstionis solutionem, notandum est aliquid duplici modo dici posse ad salutem necessarium, vel necessitate medij, vel necessitate præcepti. Illud dicitur necessarium necessitate medij, quod secundum legem ordinariam ita necessarium est, ut sine illo salus obtineri nullatenus possit: illud autem dicitur necessarium necessitate præcepti, quod eâ solum ratione necessarium est, quia præceptũ est: unde quæ priori modo sunt necessaria, licèt aliquando in nostrâ potestate non sint, eandem tamen semper inferunt necessitatem; quæ autem posteriori, si possibilia esse desinant, desinunt etiam esse necessaria.

Hac distinctione suppositâ, ad quæstionis propositæ solutionem, dicendum est primò, impositum esse hominibus à Deo præceptum in genere de actu aliquo fidei supernaturalis eliciendo: hoc constat primò ex his Chri-

sti ve

sti verbis, Matth. ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur: neque enim damnaretur quis ob alicujus actûs omissionem, nisi præceptum aliquod de illo eliciendo impositũ esset: præterea cùm omnibus hominibus impositum sit præceptum de Deo ex toto corde diligendo, quod quidem Christus Matth. 22. vocat primum & maximum, ex præcepto illo diligendi rectè inferri potest præceptum credendi; siquidem dilectio supernaturalis Dei ejusdem cognitionem supernaturalẽ necessariò præsupponit: Unde Apostolus dicit, Hebr. 11. Accedentem ad Deum credere oportet, & hac de causa (ut rectè observat S. Thom. 2. 2. qu. 16. art. 1.) præceptum de credendo in Deum, in primo decalogi præcepto contineri censetur, tanquam fundamentum ac principium totiùs legis divinæ, & sine quo cætera religionis & charitatis officia, quæ Deum spectant, impleri nullatenus possunt.

Dicendum secundò, præceptum fidei duplex esse, unũ affirmativum, ut credamus ea omnia, quæ à Deo revelata sunt, & ut talia nobis ab Ecclesia proponuntur; alterũ negativum, ut non dissentiamus ulli veritati à Deo revelatæ, & ab Ecclesia nobis propositæ. Utrumque illud præceptum primis Decalogi verbis apertè insinuatur, in quibus unâ ex parte præcipitur, ut unum Deum per fidem agnoscamus, & ex alterâ prohibetur, ne dijs alienis & falsis fides habeatur.

SECTIO III.

An fides necessaria sit ad salutem necessitate medij

Licet quidam Doctores, ut Andreas Vega, & Dominicus à Soto existimaverint fidem esse tantùm necessariam ratione præcepti divini, ac proinde illos, qui mysteriorum per eam credendorum ignorantiâ invincibili laborant, si tamen aliunde secundum rectam rationem vivant, & Deum ut authorem naturæ cognoscant & ament, posse nihilominus salutem consequi.

Contraria tamen sententia communis est inter Theologos, ac proinde ut certa tenenda est, prout in sequenti assertione declarabitur.

Dicendum est igitur, actum fidei supernaturalis esse ad salutem necessarium necessitate non tantùm præcepti, sed etiam medij, ita ut nullus adultus possit sine tali actu justificari: probatur primò ex Apostolo, in epistolâ ad Hebr. cap. 11. ubi dicit, quòd sine fide impossibile est placere Deo; quæ verba non nisi de medij necessitate intelligi possunt, cum omnem possibilitatē placendi Deo excludant, nisi per fidem tanquam per medium absolutè necessarium.

Probatur secundò ex Concilio Tridentino Sess. 6. c. 7. ubi, postquam dixit baptismum esse Sacramentum fidei, addit: Sine qua nulli unquam contigit justificatio, & cap. 8. Fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis: sine quâ impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire: quæ verba Concilium desumpsit ex S. August. Serm 38 de tempore. ubi & hæc, quæ sequūtur addit: Sine fide nullus in hoc sæculo justificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam possidebit æternam.

Objicies multos fuisse olim, & hodie adhuc esse infideles, in varijs mundi partibus, qui de Christo & Evangelio nihil prorsus audierint, omniaque fidei mysteria invincibiliter ignoraverint, & adhuc ignorent, quibus proinde ad consequendam salutem sufficere videtur ut Deum, prout possunt, cognoscant, & super omnia diligant, cùm aliud præstare non possint, & ad impossibile nemo teneatur. Respondetur ignorantiam illam in prædictis infidebibus vincibilem esse, si non proximè & immediatè, saltem remotè & mediatè, in quantum scilicet sufficiens divinæ gratiæ auxilium ipsis offertur ad legem naturæ servandam (ut ex tractatu de Gratia supponimus), cui si fideliter cooperentur, ipsamque naturæ legem servent, Deus pro sua ineffabili bonitate uberiora

illa

illa gratiæ suæ præstabit auxilia, & alia media externa necessaria præparabit, quibus tandem ad fidem recipiendam sufficienter disponentur. Id colligi potest ex capite primo Evangelij S. Joannis, ubi dicitur, quod Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, hoc est (ut explicat S. Chrysost. in eum locum) quòd Deus, quantum in ipso est, illuminat omnem hominem, si qui non illuminantur, ideo non illuminantur, quia lumen oblatum recipere nolunt: ita etiam sentit S. Basil. in regulis brevioribus regul 224. & S. Thom. qu. 14. de veritate, art. 11. ad 1. ubi agit de parvulo infante, qui in medijs sylvis procul à cœtu & commercio Christianorũ educaretur, dicitque certissimè tenendum esse, quòd si rationis naturalis ductum sequeretur, Deus ei vel per internã inspirationem revelaret ea quæ credenda sunt, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit S. Petrum ad Cornelium, Act. 10.

SECTIO IV.

An sit ad salutem necessarium explicitam mysteriorum aliquorum fidem habere & quorum.

DUo certa sunt, primum est, omnes Christianos adultos ad credenda omnia & singula mysteria generaliter fide implicitã obligari; hoc enim nihil aliud est, quàm assentiri debere huic generali principio, quo asseritur, illud omne quod Deus Ecclesiæ revelavit esse infallibilter verum quod qui negaret, fidelis & Christianus dici non posset.

Secundum, non omnes Christianos obligari ad habendam fidem explicitam de omnibus & singulis fidei dogmatibus; alias non esset opus Doctoribus, & frustra dixisset S. Paulus 1. ad Corinth. 12. alijs dari per spiritum sermonem scientiæ alijs sermonem sapientiæ, &c. si omnes æquè scientes & sapientes in rebus fidei esse deberent.

Quæstio est igitur an omnes adulti tenentur aliqua fidei nostræ mysteriâ explicitè & distinctè credere, & quænam illa sint: pro cujus resolutione.

Dicendum 1. omnes adultos obligari ad aliquid credendum explicitè, ac in primis illud, nempe unum esse Deum, illumque justum remuneratorem, decernere præmia justis & supplicia improbis, non tantùm in hac vitâ, sed potissimum in futurâ. Hæc veritas constat manifestè ex verbis S. Pauli in epistolâ ad Hebræos cap. 11 ubi postquam dixit, quòd impossibile est sine fide placere Deo, mox declarans, quænam sit illa fides, per quam Deo possimus placere, subjungit: Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est & inquirentibus se remunerator sit; qualis autem sit illa remuneratio, declarat Christus S. Matthæi cap. 25. ubi loquens de reprobis ait: Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Dicendum 2. omnes adultos teneri similiter ad habendam fidem explicitam de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, ita S. Thomas 2. 2. qu. 2. art. 8. Hoc constat primò ex verbis Christi, qui mittens Apostolos, Matth. ult. injunxit illis expresè ut docerent omnes gentes, & baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.

Secundò ex S. Athanasio in symbolo, ubi postquam dixit fidem Catholicam ab eo tenendam esse, qui velit esse salvus subjungit: Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur; & etiam ex S. Cyrillo lib. 1. in Joann. cap. 16. ubi sic loquitur: Non sufficit nobis cognitio Dei absque cognitone Patris, & Filij & Spiritus Sancti.

Constat denique ex ritu sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, quæ neminem ad baptismum recipit, quin priùs diligenter inquirat, an credat in Deum Patrem, an credat in Jesum Christum Filium ejus, an credat in Spiritum Sanctum, quâ ceremoniâ satis apertè declarat neminem gratiæ baptismalis, ac proinde justificationis esse capacem, qui

qui non explicitam & distinctam de Sanctissimæ Trinitatis mysterio fidem habeat.

Dicendum tertiò, omnes adultos præterea teneri ad habendam fidem explicitam de mysterio Incarnationis. Probatur 1. ex varijs locis novi Testamenti id expressè declarantibus, ut S. Joan. cap. 1. Dedit potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus, non alijs; ejusdem cap. 3. Qui non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filij Dei. Item cap. 17. Hæc est vita æterna: ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum: Act. cap. 8. S. Philippus baptismum Eunucho postulanti conferre noluit, quin prius professus fuerit expressis verbis: Credo Filium Dei esse Iesum Christum. Denique videmus Christum Dominum passim in Evangelijs exacte petijsse à cœco nato, Joann. 9. & pluribus alijs, ut distinctè & explicitè in se crederent

Probatur 2. ex symbolo S. Athanasij, suprà citato, in quo proposito mysterio Sanctissimæ Trinitatis adiungit postea: Sed necessarium est ad æternam salutem ut Incarnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter credat.

Probatur 3. ex SS. Patribus, S. Hieron. in cap. 3. epist. ad Ephes. Non possumus, inquit, esse filij per adoptionem, nisi prius fidem Filij Dei & intelligentiam recipiamus. Et S. August. lib. de bono perseverantiæ cap. 2. Nullum, inquit, verius initium Christiani hominis quàm credere in Christum.

Cæterùm hic observandum est ea, quæ diximus, intelligenda esse tantùm respectu temporis consequentis Christi incarnationem; alia enim ratio est eorum, qui sive in lege Moysi, sive in lege naturæ vixerunt; plurimorum enim Theologorum sententia est, fidem explicitam Trinitatis tunc illis non fuisse necessariam, nec medij, nec præcepti necessitate, licèt quidam existiment Pontifices, Sacerdotes ac legis Doctores ad illam fidem

fuisse obligatos, utpote sibi sufficienter in scripturis propositam.

Quod verò spectat ad mysterium Incarnationis, plurimi existimant ante Christi adventum fuisse quidem necessariam fidem aliquam generalem & implicitamde Mediatore ac Redemptore futuro, non verò distinctam & explicitam eo modo, quo nunc ad eam obligamur.

Quæres, an præter illa mysteria sint adhuc alia, de quibus explicita fides ab omnibus adultis habenda sit. Respondetur omnes adultos obligari, præterea 1. ad ea omnia scienda & credenda, quæ tum in symboloApostolorum, tum in Oratione Dominica continentur, hoc manifestè colligitur ex Catechismo Concilij Tridentini part. 2. cap. 2. num. 22. ubi dicitur teneri patrinos ad symbolum & Orationem Dominicam eos docendum, quos de fonte levaverint: ergo si illi ad docendum tenentur, ij qui baptizantur, ad discendum adhuc strictius tenebuntur. Idem expresse declaratur de consecrat. distinct. 4. c. (vos ante omnia) ubi hæc verba ex S. August. serm. 6. de temp. desumpta ad patrinos diriguntur; Ante omnia symbolum & Orationem Dominicã & vos ipsi tenete, & illis, quos de sacro fonte suscepistis, ostendite.

Secundò ad ea cognoscenda & credenda, quæ in decalogo continentur; cùm illorum, observatio ad salutem sit necessaria, dicente Christo, Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: servari autem non possunt, si ignorentur.

Tertiò ad ea etiam cognoscenda & credenda, quæ ad eorum Sacramentorum rationem pertinent, quorum susceptio illis est ad salutem necessaria: cùm enim (ut ex tractatu de Sacramentis supponimus) prima dispositio ad Sacramentum aliquod dignè suscipiendum in adultis sit fides respectu Sacramenti illius, quod suscipi debet, sequitur, quod obligatio illius Sacramenti suscipiendi necessariò secum inferat obligationem habendæ fidei explicitæ respectu illius; Quod & similiter dicendum est de

his Sacramentis, ad quæ suscipienda non obligatio; sed sola devotio impellit, cùm utrobique sit par ratio.

Quartò denique ad ea omnia & singula explicitè credenda, quæ secundùm exigentiam peculiarem cujusque statûs & conditionis ad salutem consequendam juxta divinæ legis præscriptum necessaria sunt: & eâ ratione in Pastoribus & Doctoribus Ecclesiæ fides haud dubiè magis explicita requiritur, quàm in alijs, qui eorum curæ sunt commissi; in sacerdotibus item magis quàm in laicis, quia sine illâ fide magis explicitâ, omnibus officij sui partibus dignè, ut par est, fungi non possunt.

SECTIO V.

An fides externa sit ad salutem necessaria.

Dicendum est primò externam fidei confessionem esse necessariam ad salutem necessitate præcepti affirmativi. Probatur 1. ex Christi verbis S. Matth. c. 10. Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Et S. Luc. 9. Qui me erubuerit, & sermones meos hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate suâ. Item ex verbis Apostoli Rom. 10. Corde creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Probatur 2. ex S. August. lib. de fide & symbolo, Fides, inquit, à nobis exigit duplex officium, cordis & linguæ; nec salvi esse possumus, nisi fidem ore profiteamur, quam corde gerimus.

Probatur 3. exemplo Sanctorũ Martyrum, qui potiùs elegerunt tormenta omnia & ipsam mortẽ subire, quàm Christi fidem vel ad momentum negare; quod si quis atrocitate tormentorũ victus fidem negavisset aut dissimulasset, ejiciebatur ab Ecclesia tanquam gravissimi peccati reus, nec nisi publicâ pœnitentiâ peractâ in eam recipiebatur, ut constat ex S. Cypr. l. de lapsis c. 5. & S. Ambr. l. 1. de Pœnitentia. Hæc autẽ assertio est de fide. Cui opposita olim fuit hæresis Elcesaitarũ dicentiũ, negari posse fidem exterius, instante persecutione, etiam addito juramento

mento; ac sufficere, ut tunc in animo interius retineretur; ut docet Eusebius lib, 6. cap. 51. Quæ quidem hæresis damnata fuit in Concilio Romano sub S. Cornelio Papa, ut colligi potest ex ijs, quæ habentur apud Baron. ad Ann. 154. & 255. Ubi dicitur in illo Concilio (cujus quidem acta interciderunt) firmo decreto stabilitum fuisse, non aliâ ratione ijs, qui etiam ore tenus fidem ejuraverant, veniam esse concedendam, nisi post gravem pœnitentiam ab illis impletam: unde sequitur apostasiam, etiam ore tenus factam, tanquam gravissimum peccatum damnatam fuisse.

Diximus in assertione, præceptum obligans ad externam fidei confessionem esse affirmativū, quæ est S. Thomæ doctrina 2. 2. q. 3. ar. 20. ex qua proinde sequitur illud non obligare omni tempore, sed tantùm certo ac determinato. Ut ergo distingui possit, quo tempore obliget.

Dicendum 2. tunc nos obligari ad externam fidei confessionem, quando necessaria est vel ad honorem Dei, vel ad utilitatem proximi. Ita S. Thomas loco citato; quod probat in responsione ad primum ex eo, quod finis nostræ fidei sicut & aliarum virtutum, referri debet ad finem charitatis, qui est amor Dei ac proximi, & ideo quando Dei honor vel proximi utilitas id requirit, non debet esse contentus homo (ut ait S. Doctor) ut per fidem suam ipsi veritati divinæ conjungatur; sed fidem illam debet exterius profiteri.

Dicendum 3. etsi nūquam liceat ullo modo negare fidem Christi, tamen, quando spectatis circūstantijs nulla honori divino irrogatur injuria, nec ullum proximi saluti damnum infertur, non solùm licitum, sed etiam aliquando necessarium, fidem occultare. Ita S. Doctor loco citato in responsione ad tertium, ubi dicit, quòd, quando ex confessione fidei manifesta turbatio aliqua infidelium oriretur, in tali casu laudabile non esset fidem publicè confiteri, & ad hoc probandum affert verba Christi di-

sti dicentis Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis & conversi dirumpant vos.

Cum autē occultatio illa fidei varijs modis fieri possit, vel fugiēdo, vel aliquo signo exteriori fidē dissimulando

Dicendum 4. licitum esse homini Christiano tempore persecutionis fugere: hoc permisit Christus dicens, Matth. 20. Cum persequentur vos in civitate istâ fugite in aliam.

Hoc tamen limitandum est, nisi ex hac fugâ damnū aliquod redundet in honorem Dei vel proximi salutem, ut si Episcopus aut Pastor tempore persecutionis fugiat, cùm tunc maximè illius ope subditi indigeant: nam ut rectè dicit Nicolaus Papa cap. (Sciscitaris) 7. quæst. 1. Si gubernator navis in tranquillitate non debet deserere navim, multo minus in tempestate.

Dicendum 5. licitum quidem esse occultare fidem signis, quæ ex se sint indifferentia, non verò illis, quæ ad profitendam falsam religionem instituta sint. Est communis Doctorum sententia, præsertim S. Antonini part. 2. titulo 12. cap. 6. Alexandri Halensis part. 3. qu. 183. Navarri lib. 5. Conciliorum tit. de hæret. cap. 10. & in Manuali cap. 11. & aliorum. Prior assertionis pars probatur; quia hæc signa, cùm sint ex se indifferentia, nihil in se mali habent: qualia sunt illa, quibus natio una ab alterâ secernitur, vel status unus ab altero, militis v. g. à mercatore distinguitur: nec lædunt honorem divinum, nec proximi conscientiam feriunt, sic S. Sebastianus in aulâ Diocletiani Imperatoris ethnici (ut observat S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 10. ad 2.) fidem suam sub militari sago & chlamide occultabat, ut Christianis commodiùs opitulari posset, eosque in tormentis confortaret.

Posterior verò pars assertionis probatur ex eo, quòd, qui talibus signis uteretur, censeretur non solùm veram religionem occultare, sed falsam profiteri, quod omninò illicitum est; unde lib. 2. Machab. cap. 6. Eleazarus

non tantùm porcinas carnes in lege prohibitas, sed & alias idolis immolatas manducare noluit, quia illa manducatio, licèt ex se indifferens (ut dicit S. August.) tamen instituta censebatur ad falsam religionem profitendam; quæ etiam fuit ratio, cur olim præceperint Apostoli, Actor. 15. ut omnes ab immolatis simulachrorum abstinerēt; & eo sensu vestes paganorum illicitas esse dixit Tertullian. lib. de idol. cap. 18. nempe eas, quibus homo astringitur officijs vel sacerdotijs idolorum, quas ideo asserit, profanationis suæ maculam habere, & neminem posse esse mundum, qui tunicam inquinatam induerit.

CAPUT II.

De objecto materiali fidei.

AD clariorem intelligentiam eorum, quæ dicenda sunt, notandum est nos hic sumere nomen objecti sive materialis, sive formalis, eo sensu, quo à S. Thoma sumitur 2. 2. qu. 1. ar. 10. & quo etiam communiter à Philosophis & Theologis sumi solet; scilicet per objectum materiale alicujus habitûs cognoscitivi intelligimus id omne, quod cognoscitur, & per objectum formale id per quod illud cognoscitur; unde per objectum materiale fidei intelligimus ea omnia, quæ fide divinâ creduntur, aut credi debent; per objectum verò formale illud, per quod seu ratione cujus, ijs omnibus assentimur.

Cūm igitur quærimus, quodnam sit objectum materiale fidei, idem est, ac si quæramus, quænam sint ea, quæ nobis à Deo revelata sunt, ac proinde, quæ fide credenda sunt.

Hæc autem Concil. Trident. sess. 4. contineri dixit partim in sacris Scripturis, partim in traditionibus non scriptis, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus

Tradi-

traditæ, ad nos usque pervenerunt : de utrisque proinde in sequentibus sectionibus agendum nobis est.

SECTIO I.

Quinam libri Sacræ Scripturæ sint canonici?

CUm Concil. Trident. sess. 4. suprà citatâ sacram Scripturam vocet Canonicam, ejusque legitimos libros jam olim appellari consuevisse canonicos testetur S. August. epist. 19. cap. 2. ad S. Hieronymum ; observandum est ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ dicenda sunt, sic appellari duabus de causis ex duplici vocabuli (canonis) significatione desumptis : Canon enim significat normam aliquam seu regulam, & præterea catalogum seu numerũ aliquarũ rerũ. Scripturæ sacræ igitur vocantur canonicæ, & earum libri canonici, tum quia continent normam seu regulam, quam in fide & moribus sequi debemus, tum etiam quia, cùm hæretici jam à primis Christianismi temporibus, ut veritati fucum facerent, erroribusque suis patrocinarentur, aliquando falsas scripturas pro veris supponerent, aliquando veras pro libito repudiarent ; Ecclesia eorum fraudibus & impijs conatibus obsistere volens, certum canonem & catalogũ librorum sacræ Scripturæ constituit, unde libri illi, quos Ecclesia pro veris & legitimis agnovit, canonici dicti sunt.

Hoc colligi potest ex varijs Concilijs, præsertim ex Concilio Carthaginensi tertio, quod celebratum est temporibus Siricij Papæ circa annum Domini 397. in cujus canone 47. hæc verba leguntur. Placuit, ut præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine divinarum scripturarum : sunt autem canonicæ scripturæ, Genesis. Exodus, Leviticus, &c. Ubi eosdem libros canonicos enumerat, qui postmodum in Concilio Tridentino sessione suprà citatâ recensiti sunt.

De ijs autem libris canonicis duo sunt hic observãda, primum est ad Ecclesiam pertinere veram & legitimam

scripturam canonicam populo Christiano, ut talem proponere, eamque à falsâ & suppositâ scripturâ discernere. Hoc constat tum ex usu ipsius Ecclesiæ suprà relato, quo illius scripturæ canonem constituendi jus atque authoritatem perpetuò sibi vendicavit, tum ex S. August. lib. contra epist. fundamenti cap. 5. ubi sic loquitur: Evangelio non crederem; nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret authoritas: & paulò post loquens de libro Actorum Apostolorum: Cui libro inquit, necesse est, ut credam, si credo Evangelio; quoniam utramque scripturam similiter mihi Catholica commendat authoritas.

Secundum est, nihil in scriptura canonica contineri, quod non fide divinâ tenendum sit. Hoc expressè definitum est in Concil. Trident. loco citato, ubi post enumerationem librorum canonicorum hæc habentur: Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus prout in Ecclesiâ Catholicâ legi consueverunt, & in veteri vulgatâ Latinâ editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, anathema sit.

Unde patet omnino repudiandum esse id, quod Erasmus dixit in annotationibus suis super caput 1. & 27. S. Matth. posse aliquem errorem levem in sacris libris reperiri, & Sanctos Evangelistas aliquadò memoriâ lapsos esse. Quantò humilius & sapientius dixit S. August. scribens ad S. Hieron. epistolâ suprà citatâ cap. 1. Ego, inquit, fateor charitati tuæ, quòd libris illis scripturarum, qui jam canonici appellantur didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum authorem scribendo aliquid errâsse, firmissimè credam; ac si aliquid in eis libris offendero; quod contrarium videatur veritati, nihil aliud quàm vel mendosum codicem; vel interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minimè intellexisse non ambigam.

SECTIO

SECTIO II.

De varijs sacræ Scripturæ editionibus, & quænam ex istis sit authentica.

NOtandum est Sacræ Scripturæ libros varijs linguis & idiomatibus editos fuisse, ac in primis vetus Testamentum, licet primùm linguâ Hebraicâ à Moyse, Prophetis, & alijs authoribus conscriptum sit, varijs tamen ex causis Chaldaicè, Syriacè, Græcè, & Latinè temporum successu translatum & editum fuisse.

Quód autem spectat ad novum Testamentum, constat omnes ejus libros fuisse primùm Græcè conscriptos, si tres tantùm excipias scilicet S. Matthæi Evangelium, quod Hebraicè primum ab illo scriptum fuit; Evangelium S. Marci, quod multi existimant Latinâ linguâ primùm ab illo editum fuisse; & epistolam ad Hebræos, de quâ ambigitur, an primùm Hebraicè, an verò Græcè scripta fuerit: de his omnibus agit fusissimè Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 1. & sequentibus.

Hâc observatione præsuppositá dicendum est, ex his omnibus Scripturæ sacræ editionibus solam vulgatam editionem Latinam decreto Concil. Trident. & Romani Pontificis authoritate factam esse veram, legitimam, & authenticam canonicam scripturam. Hoc expresè definitum est in Concil. Trident. in decreto suprà sæpius citato sess. 4. his verbis: Insuper eadem sacro sancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authentico habenda sit, innotescat; statuit, & declarat, ut hæc ipsa vetus & vulgata editio quæ longo tot sæculorum usu in ipsâ Ecclesiâ probata est in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authenticâ habeatur.

Illud idem prætereà constat ex comparatione ipsius vulgatæ editionis & aliarum, quæ supra memoratæ sunt:

Hebrai-

Hebraicam enim editionem, partim negligentiâ librariorum, partim Rabbinorum ignorantiâ (qui puncta addiderunt, quæ vocalium litterarum, quibus carebant Hebræi, supplerent vicem) fuisse aliquo pacto depravatam, & quosdam etiam in eam errores irrepsisse certum est, ut notat Bellarm. loco citato.

Quod spectat ad editionem vel potius paraphrasim Chaldaicam (si paucos libros veteris Testamenti excipias scilicet Tobiæ & Judith, & aliquam Esdræ & Danielis partem; qui libri existimantur fuisse primùm Chaldaicè editi) tota illa paraphrasis (quæ Targum à Rabbinis vocatur) nullius unquam momenti fuit in Ecclesia, cùm in ea multa reperiantur christianæ veritati parum consentanea.

Editio Syriaca (quæ fuit tantùm novi Testamenti, & quorundam librorum veteris) licèt ab illius linguæ peritis probetur, nunquam tamen ab Ecclesiâ, authentica declarata est.

Quod pertinet ad Græcam; cùm plures editiones linguâ illâ prodierint ex varijs authoribus, ut Aquilâ, Theodotione, Symmacho, & alijs; editio tamen Græca, quæ à Septuaginta interpretibus in Ægypto tempore Ptolomæi Philadelphi facta est, omnibus alijs Græcis meritò anteponenda censetur. Quia tamen etiam illam vitiatã esse & corruptam multis in locis constat (ut testatur S. Justinus martyr in dialogo cum Triphone, & S. Hieron. præfatione in libros Paralipomenon & in Esdram.) Restat editio Latina, quæ quidẽ multoties & multipliciter etiam facta est, ita ut ante tempora S. Hieronymi innumerabiles propè reperirentur versiones & editiones Latinæ, ut testatur S. Aug. lib. 1. de Doctrinâ Christianâ cap 11. verùm una fuit inter omnes illas, quæ specialem semper in Ecclesia authoritatem obtinuit; quæ vetus & vulgata editio dicebatur: ut constat ex S. Gregorio præfatione in lib. Moralium c. 5. & ex S. Hieronymo in cap. 14. & 49. Isaiæ: quam etiam S. Augúst. lib. citato cap. 13. Italam vocat & omnibus alijs anteponit

Et hæc est illa editio, quæ (licèt ejus author certus ignotetur) ab universâ tamen Ecclesiâ communiter recepta & novissimè in Concil. Trident. Authentica declarata est, ac proinde in qua verum & legitimum Dei verbum continetur. Unde sequitur omnia & singula, quæ in canonicis sacræ Scripturæ libris secundum illam authenticam editionem continentur, pertinere ad fidei Divinæ objectum; tanquam divinitus revelata & attestata, ab omnibus esse recipienda, & credenda.

SECTIO III.

Ad quem pertineat definire verum & legitimum sacræ Scripturæ sensum.

ANtequam ad propositam quæstionem respondeamus, supponendum est, tanquam certum, multis in locis sacræ Scripturæ sensum esse maximè reconditum & absDtrusum; unde fit, ut non sine magnâ difficultate percipi & intelligi possit. Hoc constat ex epist. 2. S. Petri, cap. ult. ubi loquens de epistolis S. Pauli dicit in illis esse quædam difficilia intellectu quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem: & S. Ambrosius Epistolâ 44. ad Constant. Mare, inquit, est Scriptura divina, habens in se sensus profundos altitudinem Propheticorum Ænigmatum, &c. S. item August. lib. 2. de Doctr. Christ. cap. 7. postquam dixit Scripturam sacram plenam esse multiplicibus obscuritatibus & ambiguitatibus, addit hæc verba: Quod totum provisum divinitùs esse non dubito ad edomandam labore superbiam, & intellectum à fastidio revocandum, cui facilè investigata plerùmque viluerunt.

Ex quibus patet, quam falsò hæretici hujus temporis dicant scripturas esse apertas, & cuivis ad intelligendum facillimas, nempe ut eo prætextu eas ad libitum contorqueant.

Cùm igitur Scriptura sacra obscura sit, & interpretatione indigeat; quæritur, unde petenda sit illa interpreta-

tio; & ad quem pertineat ejus verum ac legitimum sensum definire. Pro cujus quæstionis resolutione.

Dicendum primò, verum ac legimum scripturæ sensum petendum non esse ab ingenio ac judicio privato cùjusque hominis probatur ex verbis Hierem. cap. 23. Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non ore Domini. Et ex epist. 2. S. Petri cap. 1. ubi dicit, quod omnis Prophetia divinitùs inspirata propriâ interpretatione non fit; quibus verbis (ut exponit Glossa ordinaria super hunc locum) declarat scripturæ expositionem & interpretationem petendam non esse ex proprio ingenio. Quod confirmatur ex verbis proximè sequentibus ex quibus sic possumus argumentari: eodem ingenio ac judicio libri sacri interpretandi sunt, quo scripti fuerunt; atqui humano ingenio ac judicio non fuerunt conscripti: ergô non sunt ingenio aut judicio humano explicandi seu interpretandi.

Dicendum secundo ad Ecclesiam pertinere de vero & legitimo sensu scripturarum judicare. Id constat ex Concil. Trident. in decreto sæpius jam citato sess. 4. ubi hæc verba habentur: Præterea ad coërcenda petulantia ingenia, decernit sancta Synodus, ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem Christianæ Doctrinæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens; contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia: cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum; aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat.

Unde appositè ad hujus veritatis confirmationem S. August. contra Cresconium cap. 33. Tunc, inquit, scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, quod universæ placuit Ecclesiæ, quam ipsa scripturarum commendat authoritas.

SECTIO

SECTIO IV.

An præter Canonicas Scripturas sint aliquæ traditiones fide divinâ credendæ?

OBservandum est nos hic sumere nomen traditionis, prout communiter sumi solet à Sanctis Patribus & Doctoribus, nempe pro doctrinâ divinitùs revelata & traditâ, quæ tamen scriptura non invenitur in ullo scripturæ canonicæ libro: unde S. Epiph. hæresi 61. Non omnia, inquit, à divinâ scripturâ possunt accipi: quapropter aliqua in scriptis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt.

Hoc supposito, dicendum est dari aliquas traditiones divinas, quæ & Apostolicæ vocantur; quia Apostoli eas à Christo acceptas ad nos transmiserunt; quæ traditiones parem cum scripturis canonicis authoritatem habent; quibus proinde eâdem fide atque illis credendum est.

Probatur 1. ex Apostolo 2. ad Thess. c. 2. Tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram: in quem locum ita scribit S. Chrysost. Hinc patet quòd non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine literis.

Probatur 2. ex Concil. Trident. sess. 4. in citato decreto de canonicis scripturis: ubi dicitur, veritatem & disciplinam Christianam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus quæ ipsius Christi ore ab Apostolis accepta, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt. Eadem veritas antea definita in Concilio Nicæno secundo, actione 7. ubi hæc verba habentur: Fatemur unanimiter nos ecclesiasticas traditiones sive scripto, sive consuetudine valentes & decretas retinere velle. quarum de numero est imaginum effiguratio (& paulò post.) Qui ausi fuerint aliud sentire aut docere, aut more impiorū hæreticorum ecclesiasticas traditiones contaminâre, &c. anathema sit.

Proba-

Probatur 3. authoritate Sanctorum Patrum. S. Basil. lib. de Spiritu Sancto cap, 17. Dogmata, inquit, quæ in Ecclesiâ prædicantur, quædam habemus ex doctrina scripto proditâ, quædam rursùs ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est in occulto tradita recepimus quorum utraque parem vim habent ad pietatem: S. Epiphanij hæresi 61. Oportet autem, inquit, & traditione uti non enim omnia à Scripturâ divinâ possunt accipi; quapropter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt.

Probatur 4. ex eo, quòd multa sunt quæ fide divina credimus, quæ tamen nusquam in scripturis reperiuntur v. g. credimus in unâ divinâ essentiâ esse tres personas distinctas, & tamen nomen personæ in scripturis ad id significandum expressum non reperitur. Credimus Filium esse Patri consubstantialē, & ita in Concilio primo Nicæno definitū est, nec tamen vox consubstantialis habetur in scripturâ. Credimus Sanctissimam Mariam Matrem Dei fuisse & esse semper Virginem; & Heluidius, Jovinianus, alijque contrarium docentes tanquam hæretici proscripti sunt, ut patet ex S. Epiph. hæresi 48 & ex S. August hæresi 82. & 84. Item ex S. Hieron. in libris contra præfatos hæreticos; & tamen nullibi in scripturis hæc veritas expressa invenitur. Credimus similiter ad baptismi validitatē necessario proferendas esse has voces, (Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti,) & tamen nusquam in scripturis hæc prolatio ore facienda præscribitur, aut necessaria esse dicitur. Denique ipsam scripturam sacram esse à Deo revelante, ac in ea verbum Dei contineri, nusquam nisi ex traditione scimus; & tamen ut articulū fidei credimus. Ergo multa sunt, quæ fide divinâ creduntur, licèt in scripturis expressa non habeantur.

Observandum est autem præter traditiones illas Apostolicas, seu divinas, esse quasdam alias purè ecclesiasticas, quæ ipsius Ecclesiæ seu prælatorum & pastorum vel autho-

authoritate vel approbatione expressâ aut tacitâ post Apostolorum tempora introductæ sunt. Quæ licèt parem cum Apostolicis authoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servandæ sunt, sicut & aliæ leges ab Ecclesia ipsis impositæ.

SECTIO V.

De Symbolo Fidei.

CUm inter Apostolicas traditiones una ex præcipuis, & populo Christiano maximè necessarijs sit symbolum fidei; ideo de illo breviter hîc agendum est.

Ac in primis dicendum est valde necessarium fuisse condi libellum illum, qui dicitur vulgo symbolum fidei; quo primaria catholicæ fidei capita velut in compendiũ brevissimum, redigerentur: hâc enim brevitate (ut docet S. August. lib. 1. de Symb. ad catech. cap. 1.) consultum fuit idiotis rusticis & pueris, ut fidem explicitam de præcipuis mysterijs facilius concipere & retinere possent. Deinde eadem brevitas aptissima fuit, ut fidei unitas & conformitas toto orbe facilius servaretur; omnesque Christiani essent unius labij & unius oris, ut innuit S. Irenæus lib. 1. contra hæreses cap. 1.

Dicendum 2. Symbolum fidei Catholicæ ab Apostolis fuisse conditum. Hoc tanquam certum tenendum est; ac meritò temeritatis & erroris damnandus Erasmus, qui præfatione ad suas paraphrases in S. Matth. dubitat de hac veritate, quam tamen indubitatam universa semper tenuit Ecclesia, & quam unanimiter docent sancti Patres, ut S. Ambros. in serm. de Eliâ & jejunio. S. Hieron. epist. 1. S. Leo epist. 13. S. Augustin. serm. 3. Dominicæ in Palmarum ramis: ubi etiam unicuique Apostolorum suum articulum tribuit, & ideo illud fidei compendium vocatum est symbolum, quasi collatio & mutuum consilium, quia scilicet (ut docet S. Clemens epist. 1. ad Jacobum) Apostoli communi consilio inter se habito illud condiderunt: vel quia est quasi indicium vel signum,

quo fideles ab infidelibus discerni possent, ut notat idem S Clemens ibidem.

Dicendum 3. alia quoque fidei symbola in Ecclesia Catholica edita esse varijs temporibus occasione diversarum hæreseon erumpentium: quæ tamen nihil aliud cōtinent, quàm pleniorem ipsius symboli Apostolici explicationem: sunt autem tria præ cæteris in Ecclesia recepta; primùm est illud, quod in primo Concilio Nicæno adversus hæresim Arrij editum; in quo ea, quæ ad Divinitatem filij spectant, (quam impiè negabat) fusiùs exponuntur.

Secundum symbolum editum fuit in Concilio Constātinopol. 1. contra Macedonium hæreticum, qui divinitatē Spiritus Sancti impugnabat: in quo proinde, quæ ad ipsius Spiritus Sancti divinitatem spectant, fusiùs explicantur: Et illud idem est, quo Ecclesia Romana in Missæ sacrificio utitur; uno tantum verbo adversus errorem Græcorum addito, quo profitetur Ecclesia Spiritum Sanctum non tantùm à Patre, sed etiam à Filio procedere. Cui symbolo etiam ipsi Græci cum eorum Patriarchâ in Concilio Florentino subscripserunt.

Tertium denique symbolum est S. Athanasij, quod ipse cùm Arrianis persequentibus, Romæ profugus esset, composuit, & Julio summo Pontifici obtulit, illi tanquā Christi vicario fidei suæ rationem reddens: quod postea universa Ecclesia in tantâ veneratione habuit, ut undique terrarum (sicut docet Baronius ad ann. Christi 340.) varijs idiomatibus versum fuerit; & pro legitimâ fidei professione susceptum.

SECTIO VI.

An objecta fidei creverint successu temporis.

SEnsus quæstionis est, an plures veritates tanquam à Deo revelatæ, uno tempore credendæ fuerint quàm alio; v. g tempore legis gratiæ, quam legis Mosaicæ; item his posterioribus seculis post tot Conciliorum in mate-

materia Fidei definitiones, quàm primis Ecclesiæ temporibus, in quibus nulla vel paucissima Concilia habita fuerant; pro cujus resolutione.

Dicendum 1. eandem fuisse prorsus fidem, etsi non æqualiter explicatam, in sanctis Patriarchis ante Christum, quæ postea fuit in Apostolis, & alijs Christianis post ejus adventum. Probatur 1. ex S. Paulo epist. 2. ad Corinth. cap. 4. ubi postquam locutus est de Fide antiquorum Patriarcharum, hæc verba subijcit: Habentes autem eundem spiritum fidei, credimus; propter quod & loquimur.

Probatur 2. ex Sanctis Patribus: S. Epiphanio lib. 1. contra hæreses initio ipsius libri, ubi loquens de fide Patriarcharum, Illa, inquit, eadem obtinebat, quæ hodie in sancta & Catholica Dei Ecclesia perseverat Fides. Et S. August. lib. 18. de Civit. Dei. c. 47. Unus, inquit, Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus in carne venturus, sic antiquis Sanctis prænunciabatur, quemadmodum nobis venisse nunciatus est; ut una eademque fides per ipsum omnes prædestinatos perducat ad Deum.

Dicendum 2. nec Concilia, nec summos Pontifices, cùm aliquam veritatem ad fidem pertinere definierunt, condidisse novos fidei Articulos, sed illas veritates jam divinitus revelatas, quæ non ita perspectæ ac cognitæ fidelibus erant, vel quæ hæresibus obscuratæ videbantur; quæ luci reddidisse, ac fidelibus credendas proposuisse. Probatur 1. ex Apostolo epist. 1. ad Timoth. cap. 6. O Timothee, depositum custodi. Quæ Apostoli verba explicans Vincentius Lirinensis lib. 1. advers. hæres. c. 27. Quid est, inquit, depositum, quod tibi creditum est, non quod à te inventum? quod accepisti, non quod excogitasti? rem non ingenij, sed doctrinæ; non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te probatam; in qua non author debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens.

Probatur 2. ex praxi totius Ecclesiæ, etiam in Concilijs Occumenicis, in quibus, quando aliqua difficultas in materia Fidei solvenda erat, diligens semper scripturarũ & Conciliorum ac sanctorum Patrum inquisitio fiebat: unde S. Basilius (ut refertur l. 7. historiæ tripartitæ cap. 56.) dicebat Episcopos non esse inventores alicujus doctrinæ, sed tantùm custodes depositi sibi per Apostolos commissi.

CAPUT III.

De objecto formali Fidei.

PEr objectum formale Fidei, intelligimus motivum illud, quo intellectus excitatur ad assentiendum divinæ revelationi. Certum est autem objectum illud formale ad Deum, utpote omnis veritatis fontem, referri debere, cùm Fides sit virtus Theologica, quæ Deum ut objectum suum immediatè attingit: sed difficultas est, sub qua ratione ad Deum referatur, cujus difficultatis solutio ex dicendis in sectionibus sequentibus pendet.

SECTIO I.

An Deus, quatenus est suprema & infallibilis veritas revelans sit formale objectum Fidei.

NOtandum est veritatem hoc loco sumi, non pro veritate transcendentali, (ut loquuntur Philosophi) quæ omnibus rebus inest, in quantum veram habent entitatem; sed pro veracitate, quâ quis verax est in dicendo. Hæc autem veracitas, ut sit perfecta & infallibilis, duo reqvirit in eo, qui loquitur; 1. talem sapientiam, ut perfectè & infallibiliter cognoscat rem, de qua loquitur; ita ut errare aut decipi nullo modo possit. 2. talem bonitatem, ut neque velit eum fallere, cui loquitur, neque etiam illud velle possit. Hoc prænotato, p[...] quæstionis propositæ resolutione.

Dicen[...]

Dicendum 1. objectum formale Fidei, seu rationem formalem, quâ movetur intellectus ad assentiendum, esse supremam & infallibilem Dei veritatem. Ita S. Thom. 2. 2. qu. 1. art. 1.

Probatur 1. ex Apostolo epist. 1. ad Corinth. cap. 2. Ut Fides vestra non sit in sapientia hominum sed in veritate Dei; & epist. 1. ad Thess. cap. 2. Cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominũ, sed (sicut est verè) verbum Dei.

Probatur 2. ex sanctis Patribus: S. Basil. in serm. de Fidei confessione seu de vera ac pia Fide in Asceticis; Est, inquit, Fides eorum, quæ dicta sunt, assentiens approbatio, sine ulla hæsitatione, cum animi persuasione de veritate eorum, quæ Dei munere sunt prædicata; & S. August. lib. 11. de Civit. Ut mens, inquit, in fide fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus, Dei Filius homine assumpto, non Deo consumpto, eandē constituit ac fundavit Fidem.

Probatur 3. hâc ratione, quam S. Thomas insinuat loco citato: illud est objectum formale Fidei, propter quod immediatè & formaliter credimus rebus Fidei: atqui non ob aliam formalem & immediatā rationem illis credimus, nisi quia Dei summè & infinitè veracis auctoritate & attestatione nituntur: ergo Deus quatenus summè & infinitè verax, seu quatenus suprema & infallibilis veritas, est objectum formale Fidei. Major evidens est; minor probatur exemplo fidei humanæ, quæ non alio motivo innititur quàm veracitate attestantis; nec ob aliam rationem credimus alicui, nisi quia veracem arbitramur; & quó magis constat illum esse veracem, eó etiam firmior fides ejus attestationi habetur: unde similiter dicendum est Fidem, divinâ veracitate tanquam formali & immediatâ ratione niti, quæ perfecta & infallibilis est.

Dicendum 2. actualem revelationem earum rerum, quæ credendæ sunt, pertinere ad rationem objecti formalis Fidei.

Probatur 1. ex varijs scripturæ locis, in quibus revelatio divinitus facta, ponitur ut basis & fundamentum cui omnis Fides nostra innititur. S. Matth. cap. 16. Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est: Ad Galat. c. 1 Notum vobis facio Evangelium, quia non est secundùm hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.

Probatur 2. ex S. Athanas. orat. (quòd unus sit Christus) ubi de fide loquens. Oportet, inquit, in sublimi rationem istarum rerum petere, non humi ex sanguine & carne conquirere sed ex revelatione divina & cœlesti: & ex S. Iren. lib. 4. cap. 14. Deum scire nemo potest nisi Deo docente.

Probatur 3. hâc ratione Fides est rerum non apparentium (ut loquitur Apostolus Hebr. 11,) & quæ in cor hominis non ascenderunt; atqui ejusmodi res sublimes minimèque apparentes non possunt aliter credi Fide divinâ, quàm per revelationem Dei: Fides enim illa necessariò requirit, ut homo cum firmissimo assensu, qui omnem penitus dubitationem excludat, rebus illis inhæreat; non potest autem, imò nec debet talem assensum præbere, nisi certò sciat Deum esse, qui res illas revelavit, ubi enim supponit verè Deum illas revelâsse, statim videt se debere firmiter & citra omnem dubitationem assentiri; cùm Deus, nec falli, nec fallere possit.

Objicies, constare ex Evangelio multos credidisse Christum, non propter revelationem primæ & infallibilis veritatis, sed propter miracula ipsius Christi. Respondetur miraculorum patrationem, non fuisse propriè loquendo motivum, quo fides illorum supernaturalis nixa est; sed fuisse tantùm rationem inductivam ad hoc ut agnoscerent divinæ veritati esse credendum. Quod facilius intelligatur, notandum est objectum aliquod materiale Fidei supernaturalis posse duobus modis fieri credibile; 1. per miracula, & alia similia motiva (quib

quibus infrà) quæ id tantùm evincunt , ut per illa homo agnoſcat tale objectum prudenter credi poſſe ; 2. per revelationem primæ & infallibilis veritatis, quæ, ut talis cognita, facit hominem firmiſſimè, & citra omnem dubitationem illud credere.

Unde duplex formari poteſt judicium intellectus circa tale objectum ; 1. quo judicat tale objectum prudenter, & cum maxima ratione credi poſſe ; 2. quo judicat illud eſſe infallibiliter verum ob divinam revelationem, & ſic firmiſſimè ac indubitanter credi debere ; ex quibus primũ eſt naturale nec pertinet propriè ad rationem Fidei ; ſecundum verò eſt verus ac proprius Fidei ſupernaturalis actus, ſoli veritati divinæ revelanti innixus.

SECTIO II.

An revelatio divina, ut ſit formale objectum Fidei, debeat eſſe obſcura & inevidens.

DUobus modis poteſt divina revelatio eſſe obſcura ſeu inevidens : 1. ex parte rei revelatæ ; quando ipſa nõ repræſentatur per revelationem evidenter intellectui ; 2. ex parte Dei revelantis ; quando non conſtat evidenter ipſam revelationem eſſe à Deo. Eſt ergo quæſtio, an utroque modo revelatio debeat eſſe obſcura : pro cujus reſolutione.

Dicendum 1. revelationem divinam, quatenus eſt objectum formale Fidei, debere eſſe obſcuram & inevidentem ex parte rei revelatæ.

Probatur 1. ex Apoſtolo ad Hebr. 11. Fides eſt argumentum non apparentium, & epiſt. 1. ad Corinth. cap. 13. loquens de cognitione, quam nunc habemus per Fidem, & comparans illam cum viſione beatifica : Videmus, inquit, nunc per ſpeculum in ænigmate : tunc autem facie ad faciem.

Probatur 2. ex S. Auguſt. tract. 4. in Ioan. Quid eſt Fides, niſi credere, quod non vides ; & S. Chryſoſt. hom. 22. in epiſt. ad Hebr. Fides eſt aſpectus eorum, quæ non ſunt manifeſta.

Probatur 3. ex eo, quòd experiētiâ ipsâ constat, nos nullam evidentiam propriè dictam habere de mysterijs, quæ per Fidem credimus, & si aliqua sit ipsius Fidei veritas quam evidenter agnoscamus, prout ita cognoscitur, ad fidem non pertinet, sed ad aliquod aliud genus cognitionis.

Est observandum hujus assertionis veritatem talem esse, ut illius oppositum inter Manichæorum hæreses recensuerit S. August. lib. de utilitate credendi cap. 1. ubi ait illos existimâsse vanâ superstitione teneri Christianos in eo, quòd Fides illis imperaret ante rationem; & hanc fuisse inter Manichæos & Catholicos differentiam; quòd Catholici crederent, ut cognoscerent; Manichæi autem priùs vellent cognoscere, ut postea si liberet, crederent.

Objicies hæc Christi verba, Joan 20. Quia vidisti me Thoma, credidisti; ex quibus infertur S. Thomā priùs vidisse, ac proinde evidentiam habuisse; & postea credidisse. Respondetur cum S. Gregorio hom. 26. in Evang. S. Thomam aliud vidisse, aliud credidisse: vidisse scilicet Christi humanitatem, credidisse divinitatem; proindeque evidentiam ejus, quod credidit non habuisse.

Dicendum 2. ad perfectam rationem Fidei necessariū esse, ut revelatio divina sit etiam obscura & inevidens ex parte revelantis. Probatur ex ijs omnibus sacræ Scripturæ & Sanctorum Patrum authoritatibus, quibus suprà ostensum est, revelationem divinam obscuram esse debere ex parte rei revelátæ; quia quidquid cognoscitur evidenter à Deo esse revelatum eo ipso quo ut tale cognoscitur, cessat esse obscurum: sed fit aliquo modo evidens intellectui propter infallibilitatem Dei revelantis.

Quod quamvis verum sit probabilis tamen est illorū sententia, qui existimant Fidem posse subsistere cum evidentia ex parte Dei revelantis; sed semper verum est, Fidem cum tali evidentia fore in ratione fidei longè imperfectiorem illâ, in cujus assensu nulla prorsus reperiretur evidentia, imò maxima obscuritas tam ex parte rei revelatæ, quàm ex parte Dei revelantis.

Ex dictis aliquot consectaria colligi possunt: 1. est, objectum fidei non posse proprie cognosci sensibus, unde S. Gregor. hom. 26. in Evang. Fides, inquit, illarum rerum est, quæ apparere non possunt; quæ enim apparent, jam fidem non habent.

Secundum est, nihil propriè loquendo sciri posse per fidem, sed tantùm credi; licèt diversis medijs ejusdem veritatis duplex notitia in eodem intellectu possit reperiri; una obscura per fidem; altera evidens per demonstrationem scientificam, quo pacto v.g. & credimus & scimus esse unum Deum; credimus, quia scriptura credendum proponit; scimus, quia naturali ratione demonstrari potest.

Tertium est, inter hæc duo media cognitionis hanc esse differentiam, quód cognitio per scientiam evidens sit; cognitio verò per fidem, quamvis obscura sit, certitudine tamen & infallibilitate antecellat; cùm maximè certo & infallibili fundamento nitatur, nempe revelatione & attestatione divinâ: unde S. Thom. 2. 2. q. 4. a. 8. ad 2. dicit hominem multò magis esse certiorem de eo, quod audit à Deo, qui falli non potest; quam de eo, quod videt propriâ ratione, quæ falli potest.

SECTIO III.

An divina revelatio debeat esse publica vel privata.

NOtandum est revelationem illam dici publicam, quæ Prophetis & Apostolis à Deo facta est pro tota Ecclesia, & per totum orbem publicata, privatam verò, quæ alicui personæ privatæ fit.

Hoc prænotato, sensus quæstionis duplex esse potest: 1. An sufficiat revelationem illam divinam, quæ ad obiectum formale fidei pertinet, esse publicam & toti Ecclesiæ factam; an veró præterea privata aliqua revelatio unicuique credentium facta requiratur: 2. An si daretur aliqua revelatio privata illa sola sufficere possit ad for-

male objectum fidei supernaturalis. Pro cujus duplicis quæstionis resolutione.

Dicendum 1. publicam revelationem sufficere ad rationem objecti formalis fidei, eamque singulis sufficienter applicari per Evangelij prædicationem & Ecclesiæ authoritatem; nec opus esse ullâ aliâ privatâ. Hæc assertio de fide, est contra Calvinistas, qui in articulo 4. confessionis Fidei suæ profitentur se libros Scripturæ canonicos à non canonicis dignoscere, non tam communi Ecclesiæ consensu, quàm interiori testimonio & suasione Spir. S.

Refellitur hic error, & veritas nostræ assertionis probatur 1. ex cap. ultimo S. Marci, ubi postquam Christus discipulis suis dixit: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ: statim subjungit: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur, quibus verbis apertè declarat revelationem factam Apostolis, & per prædicationem illorũ alijs notificatam sufficere ex parte notificationis ipsius objecti ad credendum: si quid enim aliud requireretur, Christus eos, qui credere nollent, damnationi æternæ non subijceret.

Probatur 2. authoritate S. August. lib. de Doct. Christ statim initio, ubi agit ex professo contra eos, qui dicunt se accepisse divinitus cognitionem scripturarum, monetque unumquemque debere sibi cavere ab illa superbissima & periculosissima tentatione, ut, velit edoceri à Deo & non ab hominibus; quod ibi pluribus exemplis urget.

Probatur 3. ex eo, quòd (ut refert Eusebius lib. 5. histor. Eccles. cap. 15.) jam à primis Ecclesiæ temporibus Montanus & Maximilla tanquam hæretici damnati sunt quòd particulares revelationes prætenderẽt, contrà quàm quòd Ecclesiæ consuetudo tum traditione, tum successione antiquitus ab Apostolorum temporibus eo usque derivata postulabat.

Dicendum 2. licèt privatæ revelationes valde dubiæ sint

sint & suspectæ; si tamen alicui personæ certò innotesceret revelationem sibi aliquam à Deo esse factam, illa ei posset sufficere ad credendum. Hoc constat 1. ex eo, quòd in sacris litteris recensentur privatæ quædam revelationes à Deo factæ, quibus fides habita; ut Gen. cap. 15. refertur Abrahæ tanquam privatæ personæ factam fuisse revelationem à Deo, quod filius ipsi nasciturus esset, quod ipse credidit; unde dicitur de illo: Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad justitiam.

Constat 2. ex Concil. Tridem. sess. 6. c. 12. & can. 16. ubi docet & definit neminem posse esse certum certitudine fidei de sua gratia & finali perseverantia, nisi per specialem Dei revelationem; quibus verbis supponit assensum supernaturalem fidei posse sufficienter inniti revelationi factæ à Deo alicui tanquam privatæ personæ.

Diximus in assertione; si revelatio privata tanquam divinitus facta certò innotescat: & in eo præcipua versatur difficultas; quâ ratione scilicet possit certò innotescere revelationem illam privatam esse à Deo, de qua proinde sectione sequenti nobis agendum est.

Porro notandum est nos in hac sectione locutos esse tantum de ijs quæ requiruntur ex parte objecti ad aliquid credendum supernaturaliter: certum est enim, præter publicam rei revelationem & externam Evangelij prædicationem necessariam quoque esse in subjecto fidei, seu in persona credente internam gratiam excitantem, & adjuvantem, ut supponimus ex tractatu de gratia.

SECTIO IV.

Unde possit dignosci, an revelatio privata sit à Deo, ac proinde sufficiens pro eliciendo actu fidei.

Sicut nemini dubium esse debet; quin aliquando Deus privatis quibusdam personis res aliquas olim revelaverit & nunc etiam pro suo beneplacito revelare possit; sic experientiâ nimis crebrâ compertum est, plurimas revelationes quas privatæ personæ sibi factas prætendunt, va-

rijs illusionibus & erroribus esse refertas; unde Synesius epist. 54 ante duodecim secula conquestus est, multos tum temporis privatos homines & etiam sacerdotes finxisse somnia pro revelationibus.

Ut ergo veritas ab errore & illusione in hac materia dignosci possit, aliquas observationes ex probatissimis authoribus collectas hic breviter proponemus, quæ maximam cuivis hac in re lucem afferre possunt.

Observandum igitur 1. qualis sit persona, quæ sibi factam esse revelationem aliquam dicit; ac 1. num sit sana in fide: quamvis enim Deus infidelium linguâ ad enunciandas aliquas veritates uti possit, & aliquando etiam usus sit: tamen cùm hoc rarissimè fecerit, & è contrà dæmon sæpissimè talibus illuserit, & revelationes falsas aut blasphemijs & alijs impietatibus immixtas ipsis suggesserit (ut testantur annales sacri in Manete Montano, & pluribus alijs hæresiarchis) meritò defectus veræ & sanæ fidei in ea persona, cui fiunt revelationes, maximam præbet rationem, non solùm dubitandi, an tales revelationes à Deo sint; sed etiam illas penitus repudiandi, tanquam à spiritu erroris & mendacij suggestas.

Videndum præterea, num fidei sinceritatem vitæ ac morum integritas virtutesque cõmendent, & præsertim humilitas; an è contrà vitia & imperfectiones notabiles illam dehonestent: ideo non credendum superbis, ambitiosis, carnalibus, impatientibus, odia exercentibus, alios diffamantibus, vel pecunias hinc inde corradentibus; nec etiam hypocritis, qui singularia quædam affectatæ pietatis aut pœnitentiæ signa per superiores minimè approbata ostentant. Hoc argumento usus est olim unus ex antiquis patribus Apollonius nomine (ut refert Eusebius lib, 5. hist. Eccl. cap. 17.) ad convincendum falsitatis revelationes & Prophetias Maxillæ & Quintillæ mulierũ quæ in secta Montanistarum primas partes tenebant; eò quòd (ut refert hic author) essent pecuniæ cupidæ, fœnus exercentes, tesseris & tabulis ludentes, deditæ chore-

is & cultui corporis, & sumptuoso luxui vestimentorum. Certè Christus Dominus loquens de falsis Prophetis & docens, qua ratione à veris discerni possent, nihil aliud dixit, Matth. 7. nisi; A fructibus eorum cognoscetis eos

Considerandа est præterea corporis & animi constitutio in tali persona; an sit v. g. parum firma valetudo, aut quæ præferat redundantiam bilis atræ; an habitus corporis inediâ, vel insomnijs plus æquo sit deformatus; an cerebrum læsum sit; an imaginatio turbida, &c. Ejusmodi enim personis dæmon facillimè illudere & imponere potest, ut experientia satis constat.

Non est etiam negligenda ætatis & sexus differentia: si enim ætas caduca sit, delirij periculum est: si puerilis, levitatis & morbi imaginosi; quia (ut medici testantur) pueri sunt cerebro humidiore & pleni vaporibus, ac proinde facili negotio commoventur.

Quod spectat ad sexum, certum est mulieres esse imbecilliores, abundare passionibus admodum acribus & vehementibus; quare quod à passione natum, id sæpe à veritate profectum putant; sunt etiam naturæ humidioris: humidum verò faciliùs commovetur, & varias impressiones recipit, ideo citiùs imaginantur: cumque minùs ratione polleant, & minùs habeant prudentiæ, faciliùs est dæmoni eas similitudine falsa & apparente deludere. Ea de causa notatur à quibusdam, paucas admodum in sacris paginis reperiri mulieres, quæ Propheticè dono præditæ fuerint; & in historia Ecclesiastica refertur, plures mulieres imaginationibus suis tanquam revelationibus à Deo immissis adhærentes, non solum se ipsas, sed & plures alios, & etiam viros quosdam eruditos in errorem induxisse. Testis est sui temporis doctissimus Tertullianus, qui dum visionibus & revelationibus mulierculaʳum confidit, in hæresim & varias absurditates turpissimè delapsus est.

Observandum 2. qualis sit ipsa revelatio; an scilicet conformis sit sapientiæ illi, quæ de cœlo est: talis autem

erit, si (ut ait Gerson in tractatu de probatione spirituũ) qualitates à S. Jacobo cap. 3. enumeratas habuerit: si nimirũ sit, pudica, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens, plena misericordiã & fructibus bonis. Videndum est igitur, an in ea revelatione reperiatur aliquid oppositum veritati, & doctrinæ Christi Domini; an aliquid modestiæ, humilitati, charitati, aut alijs virtutibus repugnans; an aliquid curiosum, inutile, aut lucrum aliquod & commodum temporale tantummodo spectans; an reddat personam proprio judicio, vel propriæ voluntati magis addictam, quæ superiorum censuram aut refugiat aut etiam contemnat: hæc enim indicia, & alia similia satis evincunt talem revelationem à Deo esse nõ posse.

Præterea, quando in ejusmodi revelatione suadentur aliqua, quæ bona & pia videntur, diligenter perpendendum est, num simul alia etiam suadeãtur, quæ sint vana, inutilia, improba aut pietati adversa; hæc est enim ars, quâ frequenter dæmon plures decipit. Unde S. Arsenius (ut refert Metaphrastes in ejus vita) monebat, ut caveremus, ne boni alicuis prætextu dæmon in mala nos impelleret.

Frequentia item nimia revelationum meritò illas suspectas reddere debet; neque enim Deus nisi maximis & gravissimis de causis aliquid revelare solet, & quamvis ante Christi adventum essent crebriores revelationes, eò quòd mundo tenebris errorum operto tunc essent necessariæ, ut illis quasi quibusdam faculis & luminaribus in illa nocte cœcitas hominum juvaretur; at nunc exorto sole veritatis & diffusâ undequaque Evangelij luce, cùm minùs necessariæ sint, rariùs à Deo fieri solent.

Videndi sunt super hac materia præfatus Joannes Gerson in dicto tractatu de probatione spirituum; S. Vincentius Ferrerius tractatu de vita spirituali, cap. 11. & 12. Martinus Delrio lib. 4. Disquisit. magicarũ cap. 1. qu. 3. & alij plures, qui de hac re fusius egerunt.

SECTIO

SECTIO V.

An Fidei divinæ possit subesse falsum.

HUjus quæstionis, quæ à S. Thoma & alijs Theologis communiter proponitur, resolutio lucem dabit varijs difficultatibus, quæ in materia fidei occurrere possunt; ideoque à nobis prætermitti non debuit. Duplex autem sensus illius esse potest 1. an possit fidei subesse falsum ex parte primæ veritatis revelátis; hoc est, an possit fieri, ut aliquid falsum reveletur à Deo; 2. an possit fidei subesse falsum ex parte ejus, qui credit; hoc est, an fieri possit, ut quis per actum fidei supernaturalis aliquid bonâ fide credat tanquam verum, quod tamen falsum sit: pro cujus resolutione in priori sensu.

Dicendum est, impossibile esse Deum, sive per se, sive per alios, aliquid tanquam verum affirmare, credendumque proponere; quod non sit re ipsâ verum; hoc constat ex varijs scripturæ locis, Num. 23. Non est Deus quasi homo, ut mentiatur. Psalm. 144. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. S. Luc. cap. 21. Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

Et certè, si revelationi divinæ posset subesse falsum, nulla ampliùs esset fidei certitudo, & tota scripturarum authoritas corrueret, ac proinde totius Christianæ religionis fundamenta everterentur; quia semper incertum esset, an id, quod credendũ proponeretur, foret verum; quod est contra omnem rationem, & dici nullatenus debet: unde Apostolus, in epist. ad Hebr. cap. 6. Abundantiùs, (inquit,) volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilij sui, interposuit jusjurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est Deum mentiri, fortissimum solatium habeamus.

Objicies 1. in scripturis sacris reperiri aliquas propositiones contradictorias, quarum ea est conditio, ut, si una vera, altera sit falsa; unde sequi videtur Deum in uno scripturæ loco verà locutum esse, & in altero verita-

ti contradixisse. Respondetur nullam in scripturis sacri reperiri contradictionem, ut rectè probat S. August. in lib. de consensu Evangelistarum: si enim aliquid negatur in uno loco, quod in altero affirmetur, hoc fit juxta varios sensus: v. g. apud S. Joann. cap. 14. dixit Christus Pater major me est: & cap. 16. dixerat: Ego & Pater unum sumus: quæ verba licèt primo aspectu sibi repugnare & contradicere videantur, optimè tamen inter se cohærent; & verissima sunt; prior enim locus intelligendus est de Christo ut homine; secundus de eodem ut Dei Filio & ejusdem cum Patre substantiæ & naturæ.

Objicies 2. Deum in scripturis multa per se, vel per Prophetas prædixisse, tanquam eventura; quæ tamen postea non evenerunt. Respondetur cum S. Thoma 1. p. q. 19. a. 7. ad 2. & 2. 2. q. 171. a. 6. ad 2. tales prophetias fuisse tantùm vel comminatorias vel conditionales; interdum enim (ut ait S. Doctor) Deus prædixit aliquid, non quod absolutè & simpliciter futurum erat, sed tantùm sub certa conditione; quam tamen ob aliquas rationes sibi notas reticebat, nec cognosci volebat.

Objicies 3. Deum aliquando in scripturis movere & inducere alios, ut decipiant, & falsum aliquid dicãt & denuncient; aut immittere spiritum erroris; & causam esse, cur alij decipiantur. Respondetur ijs omnibus scripturæ locis, in quibus hæc & similia dicuntur, significari tantùm permissivam Dei voluntatem, quâ Deus sinit ista evenire; quæ tamen permissiva voluntas aliquando in sacris litteris explicatur terminis importantibus, vel imperium, vel etiam causalitatem seu influxum in effectum, ut rectè observat S. Damasc. lib. 4. de fide cap. 10. Moris est, (inquit,) divinæ scripturæ permissionem Dei vocare ejus actionem; Unde S. August. lib. 1. de Trinit. cap. 2. Modus, (inquit,) quo traditus est homo in Diaboli potestate, non ita intelligendus est, quasi hoc Deus fecerit, aut fieri jusserit, sed quod tantùm permiserit.

Quòd

Quòd si quæstio proposita in 2. sensu intelligatur; pro illius resolutione dicendum est, assensum illum, quo quis crederet aliquid falsum, existimans illud esse verum, non esse fidei supernaturalis. Hoc constat ex eo, quód Concil. Trident. sess. 6. cap. 9. dicit, quòd nullus scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum: quibus verbis apertè declarat fidei supernaturalis assensum ita esse certum: ut illi nullo modo falsum subesse possit: unde sequitur assensum illum, cui falsum subest aut subesse potest, non esse fidei supernaturalis.

Objicies assensum, illum, quam quilibet fidelium elicit, v. g. circa hanc aut illam hostiam consecratam in particulari; quòd scilicet corpus Christi realiter sit sub illius speciebus; esse verum assensum fidei supernaturalis; fieri autem posse, ut ibi non sit corpus Christi, vel defectu intentionis ministri, vel defectu materiæ; ac proinde in illo casu posse fidei supernaturali subesse falsum. Respondetur cum S. Thoma 2. 2. q. 1. a. 5. ad 4. duplicem hic distinguendum esse assensum; priorem, quo quis in genere credit corpus Christi esse verè & realiter sub speciebus panis ritè consecratis; posteriorem, quo credit has panis species esse ritè consecratas, ac proinde corpus Christi sub illis realiter contineri. Prior ille assensus est fidei supernaturalis & divinæ; cum revelatione divina innitatur. Posterior verò non item; neque enim ex revelatione divina scimus hunc hominem esse sacerdotem, aut intentionem debitam in consecratione habuisse; sed tantùm habemus moralem quandam certitudinem & probabilitatem de his omnibus in particulari.

Neque hinc sequitur species illas panis consecratas nō posse absolutè & simpliciter adorari, sed tantùm sub conditione, quòd ritè consecratæ sint; nam in praxi virtutum moralium (de quarum numero est ipsa religio, per quam cultus latriæ redditur Sacramento Eucharistiæ) sufficit, ut, qui illarum actus exercet, id faciat juxta re-

ctam rationem, & prudens judicium. unde, cum in præsenti casu judicemus prudenter species illas in particulari esse ritè cõsecratas, nec ulla subsit causa rationabilis dubitandi deconsecratione illarum; hinc fit, ut purè & simpliciter ac etiam cum merito illas adorare possimus; neque in eo plus est difficultatis vel dubitationis; quàm in reddenda obedientia ijs, quos secundùm prudens judicium & rectam rationem cognoscimus esse nostros parentes vel principes; quos tamen non tales agnoscimus eâ certitudine, cui non possit subesse falsum: ergo sicut sufficit moralis illa certitudo, quòd illi tales sint; ad hoc non tantùm, ut possimus, sed etiam, ut teneamur illis debitam observantiam reddere, quàm illis denegare sine peccato non possumus; sic etiam similis certitudo moralis prudenti judicio innixa sufficit, ut non tantùm licitè possimus, sed etiam ut obligemur ad reddendum latriæ cultum huic hostiæ consecratæ, sub cujus speciebus corpus Christi esse, prudenter & secundùm rectam rationem judicamus; quem cultum haud dubiè, tanquam minimè debitum omittere sine gravi peccato non possumus.

SECTIO VI.

An sit aliqua evidentia credibilitatis in ijs veritatibus, quæ fide supernaturali credi debent.

CUm suprà diximus objecta fidei esse obscura, obscurèque à Deo revelata: & nihilominus illa esse firmissimè ac seclusâ omni dubitatione credenda, inde oritur quæstio, an saltem in ijs sit aliqua sufficiens ratio credibilitatis, per quam possit quis agnoscere & prudenter judicare se obligari ad assensum illis dandum.

Est autem observandum hæc duo, (esse verum & esse credibile) valdè inter se distingui; prius enim affirmat simpliciter rem ita se habere; posterius vero asserit tantùm dari aliquod sufficiens argumentum, propter quod res illa prudenter credi possit.

His prænotatis, pro quæstionis propositæ resolutione, dicen-

licendum est veritates nostræ fidei, licèt obscuræ sint & nevidentes, esse tamen, evidenter credibiles.

Probatur 1. ex his verbis, Psalm. 92. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.

Probatur 2. ex S.August lib. de utilitate credendi cap. 5. & 16. ubi fusè agens de hac evidentia credibilitatis licit pertinuisse ad providentiam Dei, constituere aliquã uthoritatem, quâ velut gradu certo innitentes, attollamur in Deum, & possimus credere sine temeritate & periculo errandi: & paulò pòst addit nos duobus modis noveri ad credendum, scilicet miraculis, quæ in confirmationem fidei facta sunt, & multitudine populorum illam profitentium; quæ etiam repetit & confirmat in lib. ont. Epist. fundamenti cap. 4. his verbis: Multa sunt, uæ me justissimè tenent in Ecclesiæ Catholicæ græmio; enet consensio populorum & Gentium; tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate ducta, vetutate firmata; tenet ab ipsa fide Petri Apostoli usque ad præsentem Episcopatum successio sacerdotum.

Probatur 3. hâc ratione veritates nostræ fidei sunt à Deo revelatæ, & ad credendum propositæ cum talibus rcumstantijs, ut assensus fidei supernaturalis possit circa illas prudenter & absque ullo levitatis peccato elici, lias, si leviter & imprudenter eliceretur, non esset actus irtutis: atqui talis assensus elici prudenter non potest rca veritates illas, nisi evidentiam aliquam habeant credibilitatis; neque enim ille prudens esse censeretur, qui merè & inconsideratè quidvis sibi propositum crederet, nahil in se perpendens, an dignum sit, quod credatur.

SECTIO VI.

Quibus argumentis seu motivis veritates fidei nostræ sint evidenter credibiles.

VAria sunt argumenta, quibus Sancti Patres usi sunt ad illam credibilitatis mysteriorum nostræ fidei evidentiam demonstrandam: nos ex plurimis illustriora hîc segemus.

1. Ducit

1. Ducit S. Auguſt. lib. de utilit. credendi cap. 14. & cont. Epiſt. fund. cap. 4. à multitudine, conditione & authoritate eorum, qui fidem Chriſtianam omnibus ſæculis amplexi & profeſſi ſunt: illud enim procul dubio dignum eſt credi, quod omnes pene Gentium nationes, & in his innumerabiles viri ſummâ authoritate, ſummo ingenio & eximiâ doctrinâ præditi, firmiter & ſecluſo omni dubitatione crediderunt.

2. Argumentum duci poteſt ex conſideratione Martyrum propè innumerabilium omnis conditionis, ſexus & ætatis, qui pro aſſerenda fidei veritate mortem oppetere non dubitaverunt; & tormenta atrociſſima non ſolum forti, ſed etiam alacri animo pertulerunt: hoc argumento S. Juſtinus & ipſe Martyr Apolog. 1. ad Senat. Rom. teſtatur ſe maximè fuiſſe permotum ad fidem Chriſtianam amplectendam.

3. Ducit S. Chryſoſt. Hom. 3. & 5. in 1. ad Corinth. à modo, quo fides & religio Chriſtiana propagata eſt; quis enim non obſtupeſcat, ſi attentè conſideret, quâ ratione id factum ſit à pauciſſimis hominibus nullâ eruditione humanâ aut eloquentia inſtructis, nullâ vi aut potentiâ armatis, nullâ nobilitate claris, nullâ opulentiâ præſtantibus, & præterea ejuſmodi res docentibus, quæ naturali hominum propenſioni eſſent maximè repugnantes; his tamen non obſtantibus, totum ab illis orbem Chriſto ſubjugatū eſſe, & in eo plurimos ſapientiſſimos, eloquentiſſimos, potentiſſimos, opulentiſſimos, homines ita eſſe perſuaſos; ut ultro deſertis patrijs religionibus & abdicatis omnibus naturæ deſiderijs, Chriſtianæ religionis jugum ſubierint, & illam fidem, quæ docet abnegare ſeipſum, crucem ferre, &c. ſummo ſtudio & affectu profeſſi fuerint: quis, inquam, hoc conſiderans non exclamet cum Propheta, Pſalm. 76. Hæc mutatio dexteræ Excelſi?

4. Idem S. Chryſoſt. Hom. 3. in 2. ad Corinth. ducit à miraculis ferè innumeris, quæ in confirmationem fidei

noſtræ

noſtræ varijs temporibus & occaſionibus ſunt divinitus facta, ut teſtantur vel ipſi Ethnici. Et hoc argumentum ipſemet Chriſtus Dominus ſuggeſſit, cùm Apoſtolis & diſcipulis patrandorum miraculorum in confirmationem fidei dedit poteſtatem, apud S. Matth. cap. 10. dicens illis: Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite, &c.

5. Duci poteſt à Prophetijs, quæ multis ſæculis ante Chriſti adventum editæ ſunt, vel ipſis Judæis teſtibus, qui etiam nunc illas eſſe veras Prophetias agnoſcunt & teſtantur; in quibus tamen videmus omnia vitæ ac mortis Chriſti myſteria tam diſtinctè fuiſſe prædicta, & tam fideliter ſuo tempore adimpleta, ut ab alio ſpiritu procedere non potuerint, niſi ab illo, cui ſoli omnia nota ſunt & aperta, æquè futura atque præſentia. Ad illas Prophetias mittebat Chriſtus Judæos, Joan. 5. ut ex illarum adimpletione moverentur ad credendum in ſe; Scrutamini ſcripturas; illa ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me. Hoc argumento uſus eſt Tertul. in Apolog. cap. 20. S. Auguſt. lib. 17. de civit. cap. 15.

6. Argumentum, quo tanquam efficaciſſimo & fortiſſimo uſus eſt S. Juſtinus Martyr in Apolog. 2. ad Antoninum Pium, & Tertul. in Apolog. cap. 39. ducitur à ſanctitudine & ſanctitate ipſius doctrinæ Chriſtianæ: illa enim doctrina, quæ ex omni parte ſanctiſſima eſt, meritò & cum ſumma ratione credenda eſt niti fundamento veritatis, cùm veritas & ſanctitas maximè inter ſe cohærent: atque talis eſt doctrina Chriſtiana; nihil enim ea niſi rectum & ſanctum, nihil niſi veræ juſtitiæ, pietati, charitati, alijſque virtutibus omni ex parte conſentaneum, unde merito Propheta dixit, Pſal. 18. Lex Domini immaculata convertens animas, &c. Ubi è contra omnes aliæ ſectæ, à Chriſtiana religione alienæ, varijs non ſolùm erroribus & abſurditatibus, ſed etiam vitijs, impuritatibus, obſcœnitatibus, &c. corruptæ & fœdatæ ſemper extiterunt, ut vel ex ipſorum Ethnicorum hiſtoria conſtat.

Deni-

Denique ipsa Christi Domini persona tot mirabilibus coruscans, tantâ innocentiâ & sanctitate conspicua, tam præclaris virtutibus insignis, tantâ humilitate, benignitate, masuetudine, charitate erga omnes & etiam acerbissimos hostes prædita, efficacissimum argumentum suggerit (ut rectè monet S. Bonavent. in stimulo divin. amor. part. I. cap. 6.) quo convincantur animi, illius doctrinã dignissimã esse, cui credatur neq; aliud nomen sub cælo datum esse hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Actor. 4.

SECTIO VIII.

Quodnam sit illud, in quod ultimò fides resolvatur.

SEnsus quæstionis est in quid fidei assensus ex parte objecti debeat ultimò resolvi, seu ad quod principium resolvi debeat, ultra quod non progrediatur, sed in eo quiescat.

Antequam autem ad propositam quæstionem respondeatur, unum est hîc præsupponendum, scilicet ad assensum fidei supernaturalis præter revelationem Dei, requiri, ut veritas credenda proponatur ab ipsa Ecclesia tanquam à Deo revelata: quamvis enim hæc propositio Ecclesiæ, non sit de formali ratione ipsius objecti fidei, est tamen veluti conditio quædam requisita, sine qua fidei Christianæ assensus secundum legem ordinariam elici non debet.

Hoc constat ex ijs scripturæ locis, in quibus dicitur ea quæ fidei sunt, ab Ecclesiæ pastoribus & Doctoribus esse discenda; Jerem. 3. Dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent scientiâ & doctrinâ: Malach. 2. Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: Ad Ephes. 4. ubi dicitur quod Christus dedit Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorũ, &c. ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ.

Sanct

Sancti etiam Patres idem docent. S. August. lib. 1. de moribus Ecclesiæ Cathol. cap. 13. ait Ecclesiam esse magistram totius Sapientiæ Christianorum; & contr. Epist. fundamenti cap. 5. Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret authoritas; & S. Cyrill. Hierosol. cathec. 5. Fidem, inquit, si didiceris, promissionem possidebis; & observa illam à sola Ecclesia esse traditam, & ex omni scriptura munitam.

Diximus (secundùm legem ordinariam) nisi enim Deus ita voluisset, illa Eccesiæ propositio necessaria non fuisset; sed pro sua infinita sapientia & bonitate ita disposuit ad majorem fidei nostræ securitatem & firmitatem; ut ad ea credenda tantùm obligaremur, quæ nobis ab Ecclesia (cujus authoritas Deo assistente falli non potest) proponerentur; quæ ideo vocatur ab Apostolo 1. Tim. 3. Columna & firmamentum veritatis, quam qui audire noluerit, esse nobis debet, sicut ethnicus & publicanus. Matth. 18.

Hoc præsupposito, difficile non erit explicare, quomodo resolutio fidei nostræ fieri debeat: si enim v. g quærat aliquis, quare credas in una essentia divina personarum Trinitatem, vel alium quemlibet fidei articulum? distinguere debes, utrum inquisitio fiat de causa fidei secundum se cur scilicet firmiter & indubitanter id credas, vel de causa seu ratione ob quam illam fidem amplexus fueris, & illam profitearis. Si primum, respondebis te id credere quia Deus revelavit. Si instet, unde scias Deũ revelâsse, respondebis, quia id habetur ex scripturis, vel ex divina traditione. Si urgeat, cur credas huic scripturæ vel traditioni; ultimo loco respondebis, quia Ecclesia talem scripturam vel traditionem ut divinam agnovit; nobisque ut sic credendam proposuit: & in ea Ecclesiæ definitione & propositione fides nostra sisti debet, nec ultrà progredi.

Quod si ulteriùs adhuc quærat, quare credas Ecclesiæ, & unde cognoscas illam in propositionibus suis falli non

posse:

poſſe; reſpondebis te id ex Scripturæ ſacræ teſtimonio cognoſcere; neque propterea ullus erit circulus vitioſus in eo, quòd ſcriptura per Eccleſiam, & Eccleſia per ſcripturã probetur; non enim eadem ſed diversâ ratione fit hæc probatio reciproca; ſicut Legatus à Rege miſſus exhibet primò litteras Principis, & declarat eſſe veras; ſicque earum ſtabilit authoritatem, poſtea veró eædem litteræ jam receptæ viciſſim Legati miſſionem poteſtatemq; ipſi à Rege conceſſam probant, ſed diversâ, ut dictum eſt, ratione; aliter ſiquidem authoritas eſt in Legato, & aliter in regijs litteris; in illis enim litteris eſt tanquam in ſigno authentico, quo voluntas regis declaratur, ut Legato verò tanquam in ſubjecto, in quo authoritas illa recipitur: ſic Eccleſia oſtendit & profert ſcripturas canonicas per quas nobis divina veritas & voluntas innoteſcit, & viciſſim ab ipſis ſcripturis authoritatem ſuam accipit.

Quòd ſi iſta non plenè ſatisfaciunt, minimè mirum videri debet; cùm (ut ſuprà dictum eſt) obſcuritas & inevidentia ſit conditio abſolutè neceſſaria rebus credendis fideſque noſtra ſuſtentari & roborari debeat potiùs à gratia interna, quæ nemini deeſt, & per quam Deus lucem & vires ad credendum ſubminiſtrat, quàm ab ulla demonſtratione externa.

Jam ſi fiat inquiſitio de 2. ſcilicet de cauſa & ratione movente ad credendum, & rogetur quis (cùm & divina revelatio, & Eccleſiæ propoſitio obſcuritatem & inevidentiam ſecum ſemper junctam habeant) quid ipſum impulerit, ut hunc quaſi labyrinthum rerum obſcuriſſimarum ingrederetur, & hanc fidem amplecti & profiteri vellet: tunc declarabit & exponet rationes & argumenta credibilitatis, quibus ipſe inductus fuerit, & quivis prudens induci meritó poſſit, ad amplectendam & profitendam hujuſmodi fidem.

SECTIO

SECTIO IX.

Quomodo actus fidei sit in praxim redigendus.

CUm (ut ait S.Thomas 2. 2. q. 55. a. 2.) virtus sit habitus operativus, cujus perfectio in actione consistit; ut nihil hîc desit eorum quæ ad fidei perfectionem requiruntur, restat adhuc videndum, quâ ratione fides actus suos exercere possit: pro cujus rei explicatione.

Observandum est 1. quod, quamvis fides ad potentiam cognoscitivam pertineat; ad illius tamen actum (ut initio hujus tractatus dictum est) non solus intellectus, sed etiam voluntas debet concurrere; quia, cùm actus fidei sit actus virtutis, ac proinde meritorius, debet esse liber; ita ut, qui credit, possit si velit non credere; & qui non credit, possit etiam divinâ gratiâ adjutus, si velit, credere.

Observaddum est 3. concursum illum voluntatis ad actum fidei in eo consistere, quod ipsa voluntas non tantùm applicet intellectum ad consideranda motiva credibilitatis, quæ ad credendum inducere possunt; sed etiam quòd efficaciter velit & imperet intellectum ea credere propter authoritatem primæ veritatis, Dei scilicet illa revelantis & attestãtis, ac per Ecclesiam proponentis; & sic captivet ipsum intellectum, quamvis aliquando reluctantem, in obsequium fidei.

His observatis, si quæratur, quid sit actum aliquem fidei supernaturalis elicere? Dicendum est nihil esse aliud, quàm liberè intellectum applicare ad firmiter assentiendum alicui veritati à Deo revelatæ, & per Ecclesiam nobis propositæ, quia veritas illa est à Deo revelata, & ut talis ab Ecclesia proponitur.

Unde patet ad actum fidei supernaturalis quinque requiri conditiones, quarum si vel una deficiat, deficit etiam fides; quod est valdè notandum ijs, quorum est populum Christianum ad fidem erudire; ut virtutem adeò necessariam verè & perfectè in praxim redigere sciat.

Prima

Prima est, ut actus sit deliberatus & à libera voluntatis electione procedat, quod illi cum aliarum virtutum actibus commune est.

Secunda, ut habeat pro objecto veritatem aliquam à Deo revelatam sive per Scripturam sacram, sive per divinam traditionem; aliæ enim veritates, quæ à Deo revelatæ non sunt, quantumcunque ad pietatis sensum excitandum aptæ videantur, ad objectum tamen fidei non pertinent, ac proinde actus, qui circa illas versaretur, fidei supernaturalis dici non posset.

Tertia, ut intellectus assentiatur veritati à Deo revelatæ, propter authoritatem Dei revelantis; si enim id fiat ob aliquam rationem credibilitatis, non ampliùs actum fidei elicit; cùm fides sola Dei revelantis authoritate, non verò ullâ ratione innitatur.

Quarta, ut firmiter & seclusa omni dubitatione assentiatur aliàs, si aliquam dubitationem deliberatè admittat assensus ille non ampliùs innitetur revelatione divinæ vel si innitatur, gravissimam injuriam Deo inferet, cujus veritatem & infallibilitatem hoc pacto in dubium revocabit.

Quinta denique conditio est, ut veritas à Deo revelata, per Ecclesiam credenda proponatur; cujus conditionis defectu fides hæreticorum non est vera fides supernaturalis, quia veritates, quas credunt, non ab Ecclesia sed à sensu proprio & particulari judicio, credendas accipiunt: & non tantùm ex hoc capite deficit illorum fides, sed etiam ex eo quòd (ut docet S. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3.) qui vel in uno articulo à fide deficit, totam fidem amittit, & S. August. quæst. 1. in Matt. asserit illum omnino deficere à fide, qui falsa de Deo vel de aliqua parte Christianæ Doctrinæ credit: unde inferendum est quantumcunque hæretici plurima Christianæ religionis mysteria credere videantur, illos tamen non fide supernaturali & divinâ, sed fide tantùm & opinione humana credere.

Addunt

Addunt aliqui & sextam cõditionem, scilicet ut assensus fidei referatur in Deum tanquam finem ultimum, & hoc quidem verum est, si de fide viva & per charitatem formata sermo sit cujus omnes actus saltem vtrtualiter ab ipsa charitate informante in Deum referuntur ; verùm propriè loquendo tales actus potiùs actus charitatis, quàm fidei vocari debent ; unde S. August. serm. 181. de verbis Domjni, loquens de fide illa per charitatem formata, dicit quód credere in Deũ est diligere, & serm. 5. hanc inter peccatorem & justum ponit differentiam, quòd peccator quidem credat Christo, & credat Christũ, sed non credat in Christum ; hoc enim sine charitate, quâ privatus est, facere non potest, ac proinde credere in Christum solius justi proprium est.

CAPVT IV.

De vitijs Fidei oppositis.

DE illis fusè agit S. Doctor 2.2. qu. 10. & sequentibus, ac præsertim de infidelitate in genere & hæsi. Nos circa utramque præcipuas solummodo difficltates attingemus, quarum resolutio veritatibus quisdam practicis scitu necessarijs, lucem afferre potest.

SECTIO I.

An infidelitas sit peccatum.

DUplex est infidelitas in genere, ut docet S. Thom. sup. qu. 10. art. 1. Alia secundùm contrarietatem, æ est eorum, qui apertè repugnant fidei, vel eam contnunt, & certum est ejusmodi infidelitatem esse peccum, idque gravissimum, ut ostendit S. August. tract. in Joannem, & post illum S. Thom. art. 3.

Alia, ab eodem S. Doctore dicitur secundum negatio-n, estque illorum qui carent fide, non quia ipsi fidei ugnent, sed quia nihil unquam de illa audiverunt. autem difficultas inter Theologos an ejusmodi infide-

litas negativa ſit peccatum; ita ut omnes infideles eo ipſo quo non credunt, peccent. Pro cujus reſolution

2. Dicendum, infidelitatem illam negativam, eorum ſcilicet qui nihil unquam de fide audiverunt, & per quos non ſtetit quominus audirent, nullo modo eſſe peccatū

Probatur 1. ex his Chriſti Domini verbis, Joann. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. Quo in loco, cùm Chriſtus (ut expli S. Auguſt. ſup. & poſt illum S. Thomas) loquatur de peccato illo quod Judæi ejus verbis non credentes com miſerunt; dicatque quòd peccatum illud non commi ſent, ſi locutus eis non fuiſſet, ſive per ſe, ſive per Pro phetas & Apoſtolos, ac proinde ſi de illo nihil unqu audiviſſent; hinc ſequitur illos qui fide carent, eo q nihil unquam audiverunt, nec audire potuerunt, pec to infidelitatis non peccare.

Probatur 2. authoritate S. Auguſt. ſupra cit. tract. in Joannem, ubi explicans eadem illa Chriſti Dom verba, dicit: Infideles illos ad quos Chriſtus non ve & quibus non eſt locutus, habere excuſationem, quidem de omni peccato ſuo, ſed de hoc quod in Chri non crediderunt.

Probatur 3. hac ratione, Nullus peccat in eo quod tare non poteſt, ſed non eſt in poteſtate hominis infid tatem negativam vitare, quia illam vitare non poteſ ſi credendo in Chriſtum. Quomodo autem credent loquitur Apoſtolus, Rom. 10.) in eum quem non a erunt? quomodo autem audient ſine prædicante? modo verò prædicabunt niſi mittantur? ex quo ſequ quòd cùm non ſit in poteſtate hominis infidelitate lam negativam vitare, ut explicatum eſt, illam pro in eo peccatum non eſſe.

Obſervat autem rectè idem S. Doctor citat. a quod quamvis infidelitas illa negativa non ſit pecca nec illi qui eo tantum-modo ſunt infideles, id eſt q hil unquam de fide audierunt, nec audire potuer

non damnentur ob ejusmodi infidelitatem; eos tamen justè damnari ob alia peccata quæ committunt, & quæ sine fide nunquam remittuntur. Quæ tamen si non commisissent, sed potiùs secundum legem naturæ recte vixissent, haud dubie Deus illis succurrisset, & auxilia necessaria ad fidem consequendam tribuisset, sive per se immediatâ aliquâ revelatione, sive per alium hominem vel Angelum, veritates fidei ipsis declarando, & gratiam ad assensum illis dandum necessariam elargiendo.

3. Quæres quid de illius infidelitate sentiendum sit, qui quidem non repugnat fidei, nec aliquid contra fidem sentit, sed tamen per negligentiam omittit audire & addiscere ea quæ sunt fidei, quæ proinde non credit, cùm fides ex auditu: vel si audivit, negligit attendere ad obligationem credendi, & sic etiam per negligentiam non credit. Respondetur, infidelitatem illam non esse secundum negationem eo sensu quo supra dictum est, sed secundùm contrarietatem; quia scilicet is qui eo modo non credit, posset credere si vellet, ac proinde censetur saltem interpretative contemnere fidem, cùm negligentia illa quam committit, non nisi ex vili æstimatione ipsius fidei, ac proinde ex interpretativo aliquo ejus contemptu oriri possit: & ex consequenti talis infidelitas est peccatum, quia per illam licet non repugnet fidei, tamen contemnit fidem, quod juxta mētem S. Doctoris pertinet ad infidelitatem secundum contrarietatem quam asserit esse peccatum, & quidem ex genere suo gravissimum.

SECTIO II,

Quot sint species infidelitatis.

Cum ea quæ sectione præcedenti dicta sunt, non modo de infidelitate in genere, sed de unaquaque infidelitatis specie in particulari intelligenda sint, necessarium videtur hîc inquirere quot illius sint species? Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. Si spectetur diversitas errorum particu-

larium cum fide pugnantium, determinari non poss quot sint species infidelitatis: si verò diversa solummod ratio qua infidelitas potest adversari fidei, tres illius spe cies à S. Thoma, & communiter ab alijs Doctoribus di stingui, nempe, Paganismum, Judaismum, & hæresim.

Prior pars hujus assertionis constat ex eo quód erro res qui cùm fide pugnant, infiniti esse possint, ut indica S. August. lib. de hæresib.

Posterior probatur, quia si vitium consideretur quate nus adversatur virtuti, tot ex hac parte assignari possun species illius, quot modis contingit illud virtuti repugna re: sed infidelitas tribus præsertim modis repugnare po test fidei, ut docet S. Thomas, citata quæst. 10. art. 3 quia aut repugnat fidei Christianæ nondum susceptæ, & talis infidelitas est paganorum seu Ethnicorum: aut re pugnat fidei Christianæ susceptæ in figura, & hæc est in fidelitas Judæorum, vel denique repugnat fidei Christi anæ susceptæ in ipsa manifestatione veritatis, & hæc es infidelitas hæreticorum: unde patet tres prædictas spe cies infidelitatis rectè distingui.

Dicendum 2. ex his tribus infidelitatis speciebus sim pliciter loquendo, infidelitatem hæreticorum esse omni um deterrimam; & Judæorum deteriorem quàm genti lium, ut docet S. Thomas art. 6. quia scilicet pessimu est adversari fidei susceptæ in manifestatione veritatis quod faciunt hæretici; & pejus est adversari fidei susce ptæ in figura, quod faciunt Judæi, quàm fidei nullo mo do susceptæ, ut Pagani & Ethnici: unde S. Petrus (epi 2. cap. 2. de Judæis & hæreticis loquens,) Meliùs, i quit, erat eis non agnoscere viam justitiæ, quàm post gnitionem retrorsum converti. Qua de re videndus Chrysost. homil. 50. ad populum Antioch. ubi multis e aggerat infidelitatem Judæorum. Et S. Hieron. in ca 18. Isai. ubi asserit hæreticos impietate superare quo cunque alios infideles.

SECTIO

SECTIO III.

Quid sit hæresis.

1. NOmen hæresis à verbo Græco quod (eligere) significat, derivatum est, ac secundùm communem Sanctorum Patrum & Doctorum usum, sumitur pro prava & perversa electione alicujus dogmatis, quod non modò falsum & erroneum est, sed etiam fidei Christianæ oppositum. In materia siquidem fidei (ut rectè dixit Tertullianus lib. de præscrip.) Nobis nihil ex nostro arbitrio inducere licet; sed nec eligere, quod aliquis alius de arbitrio suo induxerit, Apostolos Domini habemus authores, qui nec ipsi quidquam, quod ex arbitrio suo inducerent, elegerunt: sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus assignaverunt.

Nullum sanè Christiana Religio dogma continet, quod humanâ electione inventum sit, nec humano beneplacito subest illius fides, sed soli divinæ revelationi per Ecclesiam propositæ innititur, illiusque veritates omnes ab ipso Deo assertæ, & ab eodem illarum credendarum obligatio hominibus imposita. Quod optimè explicavit S. Bernardus Epist. 190. his verbis.

Fides (ut docet Apostolus) est substantia rerum sperandarum, non inanium phantasia conjecturarũ. Audis substantiam, non licet tibi in fide putare, vel disputare pro libito, non hâc illâque vagari, per incerta opinionũ, per devia errorum: substantiæ nomine tibi aliquid certum fixumque præfigitur, certis clauderis finibus, certis limitibus arctaris.

2. Ex quibus facile est ad quæstionem propositam respondere, dicendum enim hæresim esse vitium fidei oppositum, quo quis fidem in Baptismo professus singulare aliquid, & à communi Ecclesiæ Catholicæ fide ac sententia alienum sibi tenendum eligit, eique pertinaciter adhæret.

Dicitur 1. (vitium fidei oppositum) quod hæresi

commu-

commune est cum alijs speciebus infidelitatis, ut ex antedictis patet.

Dicitur 2. (quo quis fidem in Baptismo professus) quia secundùm communem Theologorū & Canonistarum usum, ille dicitur hæreticus qui fidem in baptismo professus ab illa avertitur, & ejus veritati contradicit: aliàs si non esset baptizatus, tunc non hæreticus, sed simpliciter infidelis diceretur. De qua re fusiùs agunt Alphonsus à Castro lib. 1. de punitione hæreticor. cap. 2. Melchior Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 8. & alij.

Dicitur 3. (quod aliquid singulare & à communi Ecclesiæ Catholicæ fide & sententia alienum sibi tenendum eligit) quia hoc est hæreticorum peculiare, proprio ingenio ac judicio sibi eligere quod credant. Unde S. Doctor quæst. 11. art. 1. dicit, quod hæreticus intendit quidem Christo assentiri (in quo differt ab Ethnico & Judæo) Sed deficit in eligendo ea quibus Christo assentiatur: quia non eligit ea quæ verè à Christo sunt tradita, sed ea quæ sibi propria mens suggerit.

Dicitur 4. (eique pertinaciter adhæret) quia (ut loquitur S. August. Epist. 162. Si qui falsam & perversam sententiam nullâ pertinaci animositate defendant, & parati sint corrigi, & tota sollicitudine quærant veritatem, non sunt inter hæreticos reputandi: è contra (ut idem S. Pater effatur lib. 18. de Civit. cap. 5.) Illi qui in Ecclesia pravum aliquid morbidumque sentiunt, si correpti ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, fiunt hæretici.

Est autem hîc observandum, pertinaciam illam quæ hæreticum facit, non tam temporis diuturnitate, quàm pravâ voluntatis dispositione esse æstimandam, ut rectè probat Melchior Canus sup. cap. 9. Nam si quis sciens & volens errori alicui ab Ecclesia damnato, tanquam fidei Catholicæ contrario, una solummodo hora, aut etiam minori adhuc temporis spatio adhæreret, haud dubiè hæreticus censendus esset.

Porrò,

Porrò, non modò ille dici debet hæreticus qui articu-
lum aliquem fidei impugnat, aut errorem illi contrari-
um propugnat, sed etiam qui scienter ac deliberate ali-
quam fidei veritatem in dubium revocat; quia præter-
quam quod juxta regulam juris quæ habetur cap. 1. de
hæreticis, Dubius in fide infidelis est, qui scienter ac de-
liberate de hujusmodi veritate dubitat, censetur affirma-
tive supponere authoritatem Ecclesiæ, talem veritatem
profitentis ac docentis, non esse certam, & infallibilem,
cui suppositioni pertinaciter adhærere nullus nisi hæreti-
cus potest.

SECTIO IV.

Quanam ratione dignosci possit an doctrina aliqua seu propositio sit hæretica.

HUjus quæstionis resolutio non modo utilis, sed & necessaria visa est ad præcavendas hæreses, quæ cum primùm exoriri incipiunt, sub falso & ementito vel eruditionis, vel pietatis obtentu, plurimorum animos decipere ac tandem inficere solent, aut saltem implexos ancipites reddere, ita ut vix apud se statuere audeant quid tanquam certum & orthodoxum tenere, quidve tanquam falsum & heterodoxum debeant respuere. Cùm tamen maxime ad Theologum pertineat ista dignoscere, eademque alijs ad devitandos quoscunque errorum anfractus, ac certum veritatis tramitem sectandum præferre: in quo tamen sicut nihil temere apud se definire, aut alios edocere debet, sic ipsi necessariũ est sedulò investigare quâ viâ & ratione, id quod sui muneris est, exequi possit.

Ut tamen ea quæ dicturi sumus clariùs ac faciliùs percipiantur, observanda est differentia, quæ reperitur inter varias propositiones in materia Fidei ac Religionis nocivas & perniciosas, quibus Ecclesiæ censura inuri solet, quidem ex plurimis ipsius Ecclesiæ decretis ac Pontificum diplomatibus constat, alias propositiones damnari

 absolute

absolute ut hæreticas, alias verò ut erroneas, alias iter ut suspectas, alias ut schismaticas, aut temerarias, au scandalosas, aut piarum aurium offensivas, aut deniqu ut injuriosas & contumeliosas.

2. Propositio hæretica (ut ex antedictis patet) censetur, quæ alicui propositioni fidei contradictoria est, ita ut hæretica neget, quod illa quæ est de fide affirmat autè contrà illa affirmet id quod ista negat,

Propositio erronea ea dicitur, quæ opposita est communi Theologorum doctrinæ, quæ licet non fuerit determinata ab Ecclesia tanquam de fide, per evidente tamen consequentiam infertur ex ipsius fidei principiis unde & ad fidem proximè accedit, ac proinde propositio illi contraria quæ dicitur erronea, ad hæresim proxim accedere censetur.

Propositio suspecta ea est, quæ ab hæreticis ad occultandam hæresim usurpatur, aut usurpari potest: vel qu ex circumstantia personæ loquentis seu scribentis, a temporis, vel loci, censetur habere adjunctam alicuju hæresis suspicionem.

Schismatica propositio est ea, quæ continet aliqu quod unitati & paci Ecclesiæ, aut obedientiæ Superioribus Ecclesiasticis debitæ advertatur.

Temeraria est, quæ nullo authore fide digno, nul probabili ratione innixa extrà communem Theologor sensum vagatur.

Scandalosa, quæ inducit occasionem scandali ac ruinæ, hominesque vel à recto fidei tramite, vel à debit Christianarum virtutum officijs abducere potest.

Piarum aurium offensiva, quæ licet à doctis in aliqu sensu vero & recto intelligi possit, illos tamen qui tim ratam habent consciētiam, offendit in eo sensu quem pr se ferre videtur.

Injuriosa denique seu contumeliosa propositio ea es quæ alicui statui, aut personæ injuriam aut contumelia facit.

Sunt

Sunt & aliæ quædam censurarum notæ, propositionibus quibusdam pravis inuri solitæ, ut quod sint blasphemæ, impiæ, seditiosæ, & similes, quæ satis ex ipsis terminis intelligi possunt.

Quamvis autem omnes & quæcunque propositiones quæ ab Ecclesia quovis modo ut pravæ & nocivæ damnantur, ab omnibus fidelibus abijci & repudiari debeant; tamen cum propositiones illæ, quæ ut hæreticæ proscribuntur, sint omnium perniciosissimæ, ideò ad illas dignoscendas peculiare studium à Theologo adhiberi debet; & nos ea quæ ad id maximè opportuna & apta visa sunt, in paragraphis sequentibus proponemus.

§ I.

Ad dignoscendum an Doctrina aliqua seu propositio sit fidei contraria seu hæretica, certissimam regulam esse authoritatem sacræ Scripturæ ac divinæ traditionis.

CUm juxta doctrinam Concilij Tridentini Sess. 4. Veritates fide divina credendæ contineantur partim in sacris Scripturæ libris, partim in traditionibus non scriptis, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per manus traditæ ad nos usque pervenerunt; hinc rectè sequitur, dogmata quæcunque de quibus dubitatur, an Catholicæ fidei consona vel dissona sint, secundùm illam divinam amussim esse dijudicanda: & siquidem aliquid continere deprehendantur, quod vel Scripturæ sacræ eo sensu intellectæ quo ab Ecclesia intelligitur, vel divinæ traditioni, quam eadem Ecclesia agnoscit & profitetur, contrarium, ea haud dubiè tanquam heterodoxa & hæretica penitùs esse repudianda. Et hæc quidem regula semper tanquam certissima & omninò infallibilis semper habita est; unde illa vox Sanctorum Patrum in Concilijs œcumenicis frequenter usurpata, quoties vel aliquis error

tanquam fidei adversus, anathemate feriendus, vel aliqua fidei veritas declaranda aut definienda fuit, (secundùm antiquam traditionem) & sæpius iterata anathemata in eos, qui aliter sentire auderent, quàm sacra Scriptura vel traditio divina contineat.

2. Et apposite Vincentius Lirinensis lib. adversus hæreses cap. 1. de seipso loquens, Sæpe, inquit, magno studio & summâ attentione perquirens à quam plurimis sanctitate & doctrinâ præstantibus viris, quonam modo possem certâ quadam & quasi generali & regulari viâ, Catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falsitate discernere, hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli: Quod sive ego, sive quis alius vellet exurgentium hæreticorum fraudes deprehendere laqueosque vitare, & in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam Domino adjuvante deberet; primò scilicet divinæ legis authoritate: tum deinde Ecclesiæ Catholicæ traditione.

Verùm quoniam graves plerumque difficultates occurrere possunt, tum in dijudicando vero ac legitimo scripturæ sensu, tum etiam in divinis traditionibus dignoscendis; ideò alia adhuc authoritas præter authoritatem scripturæ, ac traditionis inquirenda & auscultanda, ad dignoscendos errores fidei Catholicæ adversos, & hæc est authoritas Ecclesiæ.

§ II.

* *Quænam sit vera Ecclesia, ad quam pertineat verum & legitimum scripturæ sensum definire, & quibus notis illa dignoscatur.*

1. NOmine Ecclesiæ (ut explicat Bellarm. lib. de Eccl. milit. cap. 2. & cum eo communiter Theologi) intelligitur cœtus hominum baptisatorum, ejusdem fidei professione, & eorundem Sacramenrorum communione inter se unitorum, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè unius summi Pastoris, Romani scilicet Pontificis, qui in terris Christi vices gerit.

Dici-

Dicitur 1. (cœtus hominum baptisatorum) ut excludantur Judæi, Turcæ, Pagani, & alij ejusmodi infideles; qui nusquam in Ecclesiam fuerunt per baptismi Sacramentum admissi.

Dicitur 2. (ejusdem fidei professione, & eorundem Sacramentorum participatione unitorum) ut excludantur hæretici & apostatæ, qui licet fuerint baptisati, quia tamen à vera fide exciderunt, & eâ de causâ Sacramentorum communione privati sunt, ideo sunt ab Ecclesia alieni.

Dicitur 3. (sub regimine legitimorum Pastorum, ac præsertim unius summi Pastoris, Romani scilicet Pontificis) ut excludantur schismatici, qui quidem fidem habent, & exteriùs aliquando Sacramentis participant: sed quia legitimo Pastori non subduntur, nec ejus vocem audire volunt, ideo censentur etiam ab Ecclesia extorres. Et hoc optimè expressit S. August. lib. 1. de vera Relig. cap. 5. Ubi dicit quod neque in confusione Paganorum, neque in purgamentis Hæreticorum, neque in languore schismaticorum quærenda est vera Religio, sed apud eos solos qui Christiani, Catholici, & Orthodoxi nominantur.

2. Huic definitioni Ecclesiæ oppositi fuerunt varij hæreticorum errores. Wicleffus enim & Joannes Hus, quibus postea subscripsit Calvinus, asserebant Ecclesiam militantem in terris esse congregationem prædestinatorum, contendebantque omnes & solos prædestinatos esse de Ecclesia.

Lutherani & Confessionistæ ex solis justis Ecclesiam constare dicebant. Anabaptistæ verò ex solis perfectis. Ut fusiùs explicat Bellarm. sup. apud quem etiam hæreticorum illorum refutatio videri potest. Nos hîc solum breviter adnotabimus, omnes supradictos errores manifestè repugnare sacris Evangelijs, in quibus passim Ecclesia designatur sub varijs similitudinibus, ut Areæ, in qua triticum cum paleis reperitur, Matth. 3. Agri, [illegible] quo zizania cum tritico usque ad messem cres[illegible] [illegible]inuntur,

Matth. 13. Convivij nuptialis, ad quod boni & mali admittuntur, Matth. 22. Ovilis. in quo simul cum ovibus hœdi habitare permittuntur Matth. 25. Sagenæ missæ in mare, in qua pisces boni & mali simul congregari dicuntur, Matth. 13. Magnæ domus, in qua dicuntur esse vasa aurea & argentea, lignea quoq; & fictilia; alia quidem in honorem, alia in contumeliam, 2. ad Tim. 2.

Quæ quidem satis aperte significant in Ecclesia militante reprobatos simul cum prædestinatis, justos cum injustis, perfectos cum imperfectis, permixtos reperiri. Unde S. August. serm. 1. de conversione S. Pauli, dicit Paulum quamvis ab æterno prædestinatum, fuisse tamen prius lupum, deinde ovem. Ex S. Chrisost. hom. 6. in 2. ad Tim. dicit Paulum fuisse prius vas fictile, sed esse versum postea in vas aureum: & è contra Iuda m vas aureum, sed postea propriâ malitiâ conversum in fictile.

3. Porrò ad dignoscendam illam veram Ecclesiam quatuor præcipuæ notæ assignātur in symbolo Constantinopolitani Concilij, quo postmodū in sacris Liturgijs usa est ipsa Ecclesia Catholica, quæ quidem ita illi conveniunt, ut nulli alteri hæreticorū aut infidelium congregationi aptari possint. Hæ autem notæ sunt quod Ecclesia sit una, sancta, Catholica, & Apostolica.

Una, quia unam & eandem fidei doctrinam ubique profitetur, & omnes Catholici toto terrarum orbe diffusi, licet moribus, linguis, & vitæ ratione disparati, de omnibus tamen dogmatibus fidei idem sentiunt: Est etiam una, quia est unum corpus mysticum sub uno capite Christo, & ejus in terris Vicario Pontifice Romano.

Sancta, quia disciplina ejus est sancta, nihilque continet falsum in doctrina fidei, nihil injustum, aut à vera virtute absonum in doctrina morum. Est sancta, quia divina lex, quam profitetur, est immaculata, & convertens animas. Ut Psalmista loquitur. Est etiam sancta, quia in ea verum sacrificium peragitur, per quod sanctificamur, & vera reperiuntur Sacramenta, ex quibus tanquam

uam ex Salvatoris fontibus hauritur aqua illa munda k viva, per quam à peccatis emundamur, & ad opera ructuosè peragenda vires nobis suppeditantur. Unde S. iregor. lib. 35. Moral. cap. 6. Sola est, inquit, Ecclesia, er quam sacrificium Dominus libenter acceptat; sola, uæ pro errantibus fiducialiter intercedit sola, in qua pus bonum fructuosè peragitur.

Catholica, id est universalis, quia à prima Evangelij ublicatione, vera Ecclesia per totum orbem diffusa est, per omnia anteriora sæcula duravit. & omnibus futu- s sæculis usque ad finem sæculi duratura est: juxta id uod Christus Dominus pollicitus est Apostolis, & in e- um personâ universæ Ecclesiæ, cum dixit, Matth. 28. cce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad con- mmationem sæculi. Aliæ autem quæcunque hæreti- rum sectæ alicujus, ut plurimum, provinciæ, aut re- onis limitibus concluduntur, & ubi aliquo tempore ap- ruerunt continuo evanescunt. Quare ut recte dixit S. ugust. lib. de vera Religione cap. 7. Tenenda est nobis us Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Ca- olica nominatur, non solum à suis, verum etiam ab o- nibus inimicis.

Apostolica, quia ab Apostolis fundata, quibus Episco- n proprijs quisque Ecclesijs successerunt, ac præsertim mani Pontifices Apostolorum Principis successores in versalis Ecclesiæ regimine. Unde S. Paulus Ephes. 2. ristianos alloquens. Jam non estis (inquit) hospites advenæ, sed estis cives sanctorum, & domestici Dei erædificati supra fundamentum Apostolorum, &c.

§ III.

ctoritatem Ecclesiæ necessariam esse, ut certè & fallibiliter de quavis doctrina seu propositione dijudicari possit, an fidei contraria sit, ac proinde hæretica.

Cum

CUm in dignoscendis fidei veritatibus nemo, (ut lo-
quitur Concil. Trident. sess. 4.) prudentiæ suæ inni-
debeat: neque (ut monet Spiritus Sanctus, Hierem.
cap. 13.) Prophetæ illi audiendi sint, qui loquuntur d
corde suo: hoc est qui solo spiritu particulari, ac judici
proprio, tanquam certo duce utuntur in ijs quæ fide
spectant: Tumque (ut dixit S. August. lib. cont. Cr
sconium Grammat. cap. 33. Scripturarum à nobis tene-
tur veritas, cum id facimus; quod universæ placuit E
clesiæ, quam ipsa scripturarum commendat authorita
Ideò quotiescunque difficultas & controversia aliqua o
currit, circa ea quæ fidem spectant; agiturque de dijud
cando vero scripturæ sensu, aut traditione aliqua divi
dignoscenda: tunc si certam & infallibilem regulam
qui volumus, non est consulendus proprius aut cujusv
alterius particularis sensus; sed inquirendum quid Eccl
sia super hac re teneat, quid tanquam verum ac certu
agnoscat & profiteatur, quidve tanquam erroneum &
fide alienum repudiet. Ad ipsam quippe Ecclesiam (
edixit Concilium Tridentinum suprà) pertinet judica
de vero sensu & interpretatione Scripturarum: ipsa
quæ traditionis divinæ à Spiritu Sancto creditum sibi d
positum custodit. Cumque ab ejus assistentia nunqua
desitura obtinuerit, ut sit Columna & firmamentum v
ritatis; hinc fit ut in ijs quæ tanquam credenda prop
nit, vel tanquam non credenda proscribit, neque fa
neque fallere unquam possit. Unde ipse Augustinus,
cet omnimodâ eruditione instructissimus, & inge
perspicacissimo præditus, dicere tamẽ non dubitavit, l
cont. Epist. fundamenti cap. 5. Evangelio non creder
nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret authoritas.

Cùm verò ipsa Ecclesia duobus modis nos alloqua
& instruat, scilicet vel per Concilia œcumenica, qua
psam universalem Ecclesiam repræsentant, vel per p
prium caput visibile, Romanum scilicet Pontificem,
Christus in persona Petri vices suas demandavit, ideò

sequet

quentibus Paragraphis videbimus qua ratione decreta oncilorum œcumenicorum, aut Romanorum Pontifi- um, sint certissimum ac tutissimum medium, ad digno- endos errores quoscunque fidei oppositos.

§ IV.

Conciliorum universalium decreta esse medium certissimum ad dignoscendos errores quos- cunque fidei oppositos

SUpponimus ex dicẽdis in tractatu de legibus, quod etiã satis constat ex perpetuo Ecclesiæ usu, Concilia neralia legitimè congregata plenissimam habere pote- tem condendi leges, & faciendi decreta, pro totius clesiæ regimine, sive in ijs quæ ad fidem, sive in alijs æ ad morum disciplinam spectant, ipsamque Ecclesi- authoritate ac decretis ejusmodi Conciliorum tanquã dio certissimo, & maximè efficaci varijs temporibus m esse, tùm ad hæreses validiùs profligandas, tùm ad taurandam Ecclesiasticam disciplinam, moresq; Chri- inorum reformandos: nullusque Catholicus hactenus dubium revocavit, quin omnes ubique terrarum fide- Conciliorum universalium decreta circa fidem since- ac humiliter recipere, veritatesque in ipsis definitas niter credere, ac errores proscriptos tanquam fidei trarios, constanter repudiare teneantur.

Sic impia doctrina Arij in Concilio primo Nicæno quam hæretica damnata est, & ut talis ab omnibus nceps ubique terrarum fidelibus proscripta, sic aliæ rinæ hæreses varijs in Concilijs œcumenicis anathe- e perculsæ, ut Macedonij in Constantinopolitano pri. Nestorij in Ephesino, Euthychetis in Chalcedonensi, liorum in alijs.

Cùm verò Conciliorum œcumenicorum in Eccle- ogendorum causæ non ita frequentes sint; imò (ut ęt S. August. lib. 4. contra duas Epistolas Pelagiano-

rum

rum cap. ult.) rariſſimæ inveniantur hæreſes, ob quas damnandas neceſſitas exiſtat cogendi ejuſmodi Concilia; nec tamen inimicus homo deſiſtat unquam ſuperſeminare zizania in agro patrisfamilias, quæ faciliime & quavis datâ occaſione in medio tritici ſuccreſcant : ideò medium aliud à nobis adhuc inquirendum eſt, quo zizania illa à tritico ſejungere, & veritatem ab errore diſcernere poſſimus, & de hoc in paragrapho ſequenti agetur.

§ V.

Pontificis Romani authoritatem in ijs quæ fidem ſpectant, eſſe quoque medium certiſſimum ad doctrinam orthodoxam dignoſcendam, eamque ab heterodoxa & hæretica ſecernendam.

1. Concilium Florentinum ſeſſione 25. in decreto Fidei, definivit, Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium; totiùſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem & doctorem exiſtere; & ipſi in beato Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam, à Domino noſtro Jeſu Chriſto, plenam poteſtatem traditam eſſe. Ex quo ſequitur, ad illum pertinere de rebus ad fidem & Religionem ſpectantibus juridicè cognoſcere, majoreſque cauſas, quales ſunt fidei ac Religionis dijudicare, hæreſes emergentes damnare, veritates fidei divnâ credendas definire, ipſique omnes ubique terrarum fideles in his, quæ fidem & Religionem ſpectant ſubeſſe debere, ac vocem illius tanquam ſupremi Paſtoris auſcultari.

Hanc de Romani Pontificis authoritate doctrinam (quæ aliquantò fuſiùs in ſecundâ hujus operis parte tractatu de legibus explicabitur) optimè expreſſit S. Bernardus Epiſt. 190. ad Innocentium, ubi Pontficem illum ſic alloquitur.

Opor-

Oportet (inquit) ad vestrum referri Apostolatum, pericula quæque & scandala emergentia in regno Dei, & præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa sedis: cui enim aliquando dictum est. Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua? Ergo, quod sequitur. à Petri successore exigitur; & tu aliquando conversus cōfirma fratres tuos. Id quidem modó necessarium; tempus enim est, ut vestrum agnoscatis, Pater amantissime Principatum, probetis zelum, ministerium honoretis; in eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & sedem, si vestrâ admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis; si vestrâ authoritate conteratis fidei corruptores.

3. Ex quâ S. Bernardi doctrinâ, quæ totius Ecclesiæ communis est. Sequitur 1. quod quoties aliqua controversia in materiâ fidei exoritur, quoties aliquod novum dogma exurgit, de quo dubitatur an fidei adversetur, certissimum medium ad veritatem dignoscendam, eamque à quovis errore secernendam esse, ad Sedem Apostolicam recurrere, & indè responsa petere, ubi fides non possit sentire defectum: ita fecit S. Hieronymus in controversijs quibusdam circa fidem, Antiochiæ exortis, super quibus judicium Apostolicæ Sedis exquirit, ut videre est in Epistolâ, quam super hâc re scripsit ad Damasum Papam.

Idem etiam fecerunt sancti Episcopi Victricius & Exuperius, ille Rothomagensis, hic Tolosanus, cum primùm nefariam Vigilantij doctrinam in Gallijs emergere conspicati sunt, super quâ Innocentium primum consuluerunt ut videre est apud Baronium tom. 5. ad ann. 406. num. 47,

Eodem modo se gessit Alcimus Avitus Episcopus Viennensis, dum Hormisdam Papam super erroribus Græcorum consuluit, ut ex ejus epistola ad illum Pontificem constat.

Simili

Simili ratione Possessor Episcopus Africanus eundem Hormisdam consuluit super doctrina cujusdam libri à Fausto Regiensi Episcopo editi.

Innumera prope Exempla aliorum sanctorum Episcoporum & Doctorum ex historiâ Ecclesiasticâ afferri possent, qui similibus in casibus, in quibus de fide agebatur; ad Petri Sedem recurrerunt, ut veritatem ab errore certò dignoscerent.

4. Sequitur 2. ex eadem doctrinâ suprà allatâ. quod quoties aliquid in materia fidei definitum est, à Romano Pontifice, ex cathedrâ loquente, hoc est quando loquitur non ut Doctor particularis, sed ut Christi Vicarius totiusque Ecclesiæ caput, & servatâ legitimi judicij formâ: quoties, inquam, ab illo ut sic, doctrina aliqua seu propositio declarata est hæretica & ut talis damnata vel è contra quoties veritas aliqua tanquam fide credenda definita est, teneri Christianos omnes, illius judicio assentiri, ac decretis obtemperare, proindeque damnare quod Sedes illa Apostolica damnat, approbare quod approbat, & ut loquitur S. Hieronymus citatâ epistolâ ad Damasum, Cathedræ Petri, Fidei communione consociari.

Ita semper in Ecclesia servatum est, quod innumeris propè exemplis probari posse, quæ passim in Annalibus Ecclesiasticis occurrunt, instar omnium erit illud quod in Gallijs contigit tempore sancti Leonis Papæ, qui cum epistolæ decretalis, quâ Eutichetis hæresim damnaverat simulque veritatem illi oppositam fide credendam definierat, exemplar ad Arelatensem Episcopum, & per illius manus ad alios omnes Galliæ Episcopos transmisisset hoc Judicium Apostolicum ab Episcopis illis tantâ reverentiâ & animi submissione receptum est, ut ad præfatum sanctum Leonem gratulatoriam epistolam miserint, in qua profitentur, Se Apostolica illa scripta tanquam Symbolum fidei suscepisse, tabulisque cordis ascripsisse, ac tenaci memoriæ commendasse, quo paratiores essent

essent

eſſent ad confundendos hæreticorũ errores, &c. addunt præterea. Illi Doctrinæ Apoſtolicæ debere unumquemque fidelem quòd conſtanter teneat quod credebat, debere etiam infidelem quod à perfidia ſua, agnita veritate diſcedere, & Apoſtolicæ inſtitutionis luce perfuſus, erroris ſui tenebras derelinquere valeat.

Huic epiſtolæ, quæ reperitur inter Epiſtolas S. Leonis poſt quinquageſimam primam, Epiſcopi Galli numero quadraginta quatuor ſubſcripſerunt.

Sequitur 3. ex eadem doctrinâ eos, qui Apoſtolicæ Sedis judicio in materia fidei damnati ſunt, pro hæreticis habendos eſſe. Sic S. Epiphanius Quartadecimanos à Victore Papa damnatos catalogo hæreticorum adſcripſit.

Sic Vincentius Lirinenſis rebaptiſantes ſeu Agripinianos, quorũ doctrina à S. Stephano Papa damnata fuerat, hæreticis adnumerat.

Sic S. Hieronymus, in Jovinianum, Vigilantium, aliosque à ſolo Pontifice Romano, damnatos, ut hæreticos invehitur.

Sic S. Auguſtinus poſt damnatam ab Innocentio primo Pelagij doctrinam, ipſum Pelagium ejuſque aſſeclas, ejuſmodi doctrinam pertinaciter propugnantes, hæreticos paſſim in libris adverſus eos editis appellat.

Et Poſſidius in Vitâ illius ſancti Patris, cap. 18. refert poſt Pelagij errores à Sede Apoſtolica damnatos, Honorium Imperatorem ſuis Legibus conſtituiſſe, ipſum Pelagium alioſque illi adhærentes, pro hæreticis habendos eſſe.

Ex quibus patet quàm verè Yvo Carnotenſis Epiſcopus epiſt. 8. ad Richerium Senonenſem Archiepiſcopum dixerit, Quod Sedis Apoſtolicæ judicijs & conſtitutionibus (in materia fidei) contraire, planè ſit hæreticæ pravitatis notam incurrere.

§ V.

§ VI.

Quomodo juxta ea quæ in præcedentibus paragraphis dicta sunt, quivis Theologus de doctrina aliqua seu propositione in materia fidei judicium ferre possit.

1, **V**T in re tanti momenti Theologus eo quo conven modo procedere noverit, & in ferendo judicio nec temeritatis notam, neque deceptionis periculum incu rat, quoties doctrina aliqua aut propositio occurrit, d qua dubium ipsi suboritur an aliquid quavis ratione fid Catholicæ adversum aut repugnans contineat.

In primis perspicere debet, an doctrina illa seu propo sitio contraria sit ijs, quæ habentur in sacra Scriptura e sensu intellecta, quo Ecclesia illam intelligit.

2. Si nihil manifestè contrarium in sacra Scriptura o currat: tunc investigare debet, an traditioni divinæ se Apostolicæ ejusmodi doctrina aut propositio adversetu hoc est ijs dogmatibus, quæ tanquam fide certa per tr ditionem divinam seu Apostolicam Ecclesia accepit, credenda proposuit.

Ut verò ea quæ traditione illâ continentur, ipsi inn rescant, videat quis sit communis & universalis sup hac re totius Ecclesiæ sensus; vel quid Concilia gener lia aut summi Pontifices super eadem re decreverun an scilicet doctrina illa seu propositio definitione aliqu seu constitutione Conciliorum Pontificum tanquam fid contraria damnata sit, & si id ita factum esse comper rit, tunc ejusmodi doctrinam seu propositionem tanqua falsam & hæreticam sine ulla hæsitatione debebit abjic re, illosque haud dubiè pro hæreticis habere, qui anim contumaci ea quæ Ecclesia in materia fidei damnat, pr pugnare, aut ea quæ, profitetur, & credenda propon impugnare ausi fuerint.

Quod si doctrina illa seu propositio non quidē ut fid cōtraria, sed ut erronea, impia, blasphema, aut suspec scanda

scandalosa, vel quavis aliâ ratione proscripta sit, tunc il-
lam ut talem repudiare, eosque qui pertinaciter ejusmo-
di doctrinæ adhærerent, non quidem ut hæreticos, sed ut
Ecclesiæ inobedientes, & in inobedientia pervicaces te-
nere, ab iisque sibi cavere debet.

4. Neque verò timere debet, ne in tali judicio feren-
do tam de doctrina, quam de personis, ullum subsit peri-
culũ aut temerè judicandi, aut quovis alio modo peccan-
di contra charitatem: imò si quis nescio quo vano con-
scientiæ scrupulo, aut fortassis humano aliquo respectu
recusaret, aut subterfugeret, damnare ea quæ Sedes Apo-
stolica damnasset, aut pro catholicis & orthodoxis habe-
re vellet eos, qui adversus ejusdem Sedis authoritatem
ontumaces, illius decretis in materia fidei humiliter ac
ncerè subesse recusarent; tunc procul dubiò longè gra-
ius delinqueret, tum in eo quod judicium proprium &
articulare Sedis Apostolicæ judicio anteferret, quod
uidem est judicij temerarij genus longè damnabilius
um etiam quia sic recusando aut subterfugiendo, pecca-
et contra obedientiam Ecclesiæ debitam, & simul etiam
xponeret se periculo peccandi contra fidem, & fortasse
ontra charitatem, ratione scandali, quo alios ad simi-
m aliquam pravam dispositionem suo exemplo indu-
ret.

Quæres quomodo se gerere debeat Theologus in eo
su, in quo nova aliqua doctrina exoriretur, quæ ipsi
specta foret, & de qua tamen nullum adhuc judicium
cclesia protulisset. Respondetur in eo casu, nihil meli-
ab eo fieri posse, quam auscultari monitum Apostoli
centis: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiri-
s si ex Deo sunt, quia multi Pseudo-ptophetæ exierunt
mundum, & alio in loco, Videte ne quis vos decipiat
r fallaciam, &c. ac proinde sicut neque temerè judica-
aut condemnare licet, sic etiam oportet probare, &
antum spiritus & prudentia suggesserit perpẽdere, qua-
sint quæ in ejusmodi nova doctrina proponuntur, &

an cum

an cum iis, quæ habent ex sacrâ Scripturâ, aut ex decre-tis Conciliorum seu Pontificum, aut ex communi Patrū & Doctorum Ecclesiæ consensu concordent: & si quæ ratio aliqua dubitandi subsit, tutissimum erit sibi à tali doctrinâ cavere, & novitatem quamcunque in materiâ Fidei & Religionis semper suspectam habere, donec Ecclesia iudicio suo definierit, quid de ejusmodi doctrina te-nendum sit.

Atque hactenus de Fide; nunc de primario ejus ob-jecto, nempè Deo.

TRACTATVS II.

DE DEO.

POst Tractatum de Fide, sequitur ut de illius pri-mario & præcipuo objecto, nempe Deo, loqua-mur. Cum verò duplici modo spectari possit à no-bis Deus: 1. quatenus unus & indivisus in essentia: 2. quatenùs trinus in Personis: Nos hîc illum pri[mo] modo considerabimus: de eodem, ut in Personis trin[o] in sequenti Tractatu acturi.

Quamvis autem, quæ de Deo, utpote infinito in om[ni] genere entis & perfectionis, dicenda forent, nullis p[os]sint terminis circumscribi: nos ex innumeris verita-bus, quæ in illius infinitæ essentiæ cognitione contin[en]tur, paucas tantùm easque nostro captui magis acco[m]modatas, & fidei nostræ illustrandæ magis necessari[as] excerpemus, eoque ordine proponemus, quem S. [Do]ctor. in prologo 2. quæstionis partis 1. præscripsit: c[um] dixit tria de Deo, quæri posse: 1. an sit: 2. qualis sit [&] qualiter operetur. Nos igitur illius vestigiis inhæ[ren]tes, agemus in 1. capite de existentia Dei: in 2. de [ej]us proprietatibus, seu attributis: in 3. 4. & 5. de e[ius]dem operationibus: in 6. demum videbimus, quâ rati[one] divina essentia clare & perfecte à nobis cognosci po[ssit.]

CAPU[T]

CAPVT I.

De existentia Dei.

SECTIO I.

Quibus rationibus probari possit Deum esse.

1. QUamvis hujus quæstionis propositionem pietas interdicere videatur, refugiatque animus, vel solum cogitare, quod Dei existentia in dubium revocari possit: nihilominùs, cùm non desint impij, qui (ut testatur Propheta Psalm. 52.) dicant in corde suo, non est Deus, & cùm aliquando etiam pij tentationibus importunis circa ipsam Dei existentiam exagitentur. ideò non erit inutile breviter hîc rationes præcipuas adnotare, quibus Theologi Dei existentiam, non quidem à priori, hoc est, per causam (quod impossibile est) sed à posteriori, hoc est, per effectus, probare solent. Ut enim recte dicit Sapiens cap. 13. A magnitudine speciei & creaturæ poterit cognoscibiliter creator horum videri. Et Apostolus ex creaturarum consideratione, Deum ita evidenter cognosci posse dicit, ut plane asserat inexcusabiles eos, qui Deum per illa non cognoverunt, vel cognitum non glorificaverunt.

Sunt autem quinque præcipuæ rationes, quibus S. Doctor, & cum illo communiter Theologi, existentiam Dei probant.

2. Prima ducitur ex motu seu mutatione rerum creatarum. Nam sensu patet aliqua moveri, seu mutari. Omne autem quod movetur, ab alio movetur; nihil enim movetur, nisi prout est in potentia ad id, ad quod movetur; sicut nihil movet aliquid, nisi secundùm quod est in actu educendo illud de potentia in actum. Et quia non est possibile idem simul esse in potentia & in actu secundùm idem: hinc sequitur necessarió quod oportet

portet aliud esse movens, aliud motum. Cùm autem nō procedatur in infinitum (hoc enim impossibile est, & nullâ ratione concipi potest) necesse est devenire ad aliquem primum motorem, qui à nullo moveatur, & à quo motus omnis aliorum incipiat. Et hunc dicimus Deum.

Secunda ratio ducitur ex consideratione causæ efficientis. In istis enim sensibilibus invenitur ordo causarum efficientium: nihil enim potest esse causa sui ipsius, aliàquin esset prius se ipso. Nec etiam admitti potest progressus in infinitum, ut suprà dictum est. Quare necesse est, devenire ad aliquam primam causam efficientem, quæ à nullâ aliâ superiori oriatur, & à quâ alij omnis effectus procedant. Et hæc prima causa est Deus,

3. Tertia ratio ducitur ex possibili, & necessari: Cùm enim ea omnia quæ videmus in rerum naturâ, p[...] sint non esse: si omnia quæ sunt, hujus conditionis esse[...] potuissent omnia non existere; & sic aliquando potuisset nihil esse, & ex consequenti neque modò aliquid esse: cùm illud, quod potest non esse, non potuerit a se i[...] incipere esse; neque etiam ab alio, si totum quod [...] tale est, ut possit non esse. Quare, ne illud absurdum [...] quatur, admittendum aliquod ens necessarium per [...] quod semper & necessario sit, & quod aliter se hab[...] non possit, à quo alia omnia possibilia suum esse acc[...] ant. Et hoc est, quod vocamus Deum.

Quarta ratio desumitur ex varijs gradibus qui in [...] bus inveniuntur. In illis enim invenitur aliquid ma[...] & minùs bonum, verum, perfectum, &c. sed ma[...] & minus dicuntur de diversis secundùm quod diversim[...] dè appropinquant ad aliquid, quod maximè est, ac p[...] inde quod est optimum, verissimum, perfectissimum: [...] ex consequenti quod est maximè ens. Quod autem d[...] tur maximè tale in aliquo genere, est causa omniū q[...] sunt illius generis. Unde sequitur esse aliquid, q[...] maximè, optimè, verissimè, & perfectissimè sit, quod[...]

ptoind

proinde, in omnibus entibus sit causa ipsius esse, ac totius bonitatis, veritatis, & perfectionis, quæ ipsis inest. Et hoc dicimus Deum.

4. Quinta denique ratio ducitur ex gubernatione rerum. Videmus enim quòd aliqua, quæ cognitione carent, nempe corpora naturalia, operantur propter finem aliquem: quod apparet ex hoc, quia semper, aut frequētius eodem modo operantur: unde patet quod non casu, sed ex intentione perveniunt ad finem. Ea verò, quæ cognitione carent, non tendunt in finem, nisi directa ab aliquo cognoscente & intelligente. Est igitur in rerum naturâ aliquod perfectissimū intelligēs, à quo res omnes naturales in suos fines diriguntur. Et hoc dicimus Deum.

5. His rationibus ex S. Doctore desumptis, duas a-ias magis populares addere possumus. Prima est, qua ıtitur S. Athanasius libro contra Gentiles: ubi Deum ·sse probat ex conflictu perpetuo elementorum inter se, ›b contrarias qualitates, quibus constant. Quo quidem onflictu, licet se perpetuò infestent, & ad mutuam de-ructionem continuò tendant; tamen illâ non obstante, onservantur, & perseverant in omnem temporum lon-inquitatem: Atqui fieri non posse, inquit ille S. Pater, : ista omnia invicem confligentia & contraria durarent, consevarentur; nisi summus aliquis esse moderator, Dominus, qui ea sociaret; cui & elemento ipsa velut ro famuli, ad nutum obtemperarent.

Ratione diversâ S. Gregor. Nazianz. orat. 4. ex pul-ritudine, ordine, situ, dispositione, proportione, &c. ·um omnium hujus universi; ac prætertim (ut cætera eantur) ex tam constanti, tamque mirabili cœlorum otu, Solisque accessu & recessu demonstrari posse exi-nat, esse aliquē summū Creatorē & conservatorē, qui : omnia tam diversa regat ac moderetur. Et S. Chrys. nil. 9. ad populum Antioch. ait, creaturas tam cla-uum conditorem prædicare; ut neque Scytha, neque ·barus, neque Indus, neque ulla alia gens sit, quæ

hanc

hanc vocem omni tubâ clariorem intelligere non posset.

SECTIO II.

Quibus rationibus demonstrari possit unum esse Deum & non plures.

1. HUjus veritatis de unitate Dei demonstratio ex præcedenti de ejusdem Dei existentiâ necessarió sequitur. Ut enim rectè dixit Tertull. lib. 1. contra Marcion. cap. 5. Deus, si non unus est, non est. Et S. Athanas. in lib. contra Gentiles. Deus esse multos, perinde est, ac nullos dicere.

Ut tamen hæc veritas adhuc clariùs innotescat, variæ suppetũt rationes, quas Sancti Patres scriptis suis inseruerunt; ex quibus aliquot seligemus.

Primam ducere possumus ex ipso naturali instinctu hominum; qui, vel in medijs gentilitatis erroribus, tamen communi sermone Deum unicum semper agnoverunt. Nam & cum jurant (ut ait Lactantius lib. 2. Institut. Christ. cap. 1.) & cum gratias agunt, non Iovem aut Deos multos, sed Deum nominant. Adeò ipsa veritas, cogente natura, etiam ab invitis pectoribus erumpit.

2. Secundam rationem desumit S. Athanas. sup. ex ordine & administratione hujus mundi. Non enim, inquit, si plures essent rerum creatarum principes, servari posset ejusmodi universitatis ordo: sed omnia confusa & perturbata forent; cum unusquisque omnia ad suum arbitrium traheret.

Tertiam adhuc rationem nobis suggerit Boëtius lib. 3. de consol. prof. 10. ex eo quod Deus est summè bonus & summè perfectus, adeòque summum creaturæ bonum; si enim hæc illi summa bonitas & perfectio deesset, jam non esset Deus: omnes enim in eo conveniunt, ut Deum esse sentiant illud, quod optimum & perfectissimum est, & quo nihil melius & perfectius excogitari potest. At qui, si essent v. g. duo Dij, totidemque summa bona, unum, alterum non esset; atque adeò mancum & defectuosum

ctuosum esset: quia deesset illi summum bonum, quod esset alter Deus, à quo diversus esset. Unde sequitur esse tantùm unum Deum, nec plures esse ullo modo posse.

SECTIO III.

An possit à nobis aliquod nomen Deo imponi & qualiter nominari debeat.

1. AD priorem quæstionis propositæ partem cum distinctione respondendum est.

Si enim sermo sit de nomine, quod essentiam divinā perfectè & distinctè, sicuti est, significet: certum est (ut docet S. Thomas 1. p. qu. 2. art. 1.) nullum tale nomen à nobis quàmdiù viatores sumus. posse vel exprimi, vel cōcipi. Cùm enim nomina sint signa & expressiones conceptuum; quos de rebus formamus; eo tantùm modo possumus res aliquas per nomina exprimere; quo eas concipimus & cognoscimus: Atqui divina essentia non potest à nobis quàmdiù viatores sumus, perfectè, ut in se st, percipi & cognosci: Ergo nec ullo nomine perfectè, t in se est, exprimi aut explicari. Unde communiter ancti Patres vocant Deum innominabilem, ineffabilem, cc. Et S. August. in Psal. 85. Facilius, inquit, dicimus, uid Deus non sit, quàm quid sit: terram cogitas, non hoc Deus: omnia cogitas, quæ sunt in terris. in ma-, in cœlo; non est hoc Deus: hoc solum possum dice-, quid non sit Deus, non quid sit.

2. Si quæstio intelligitur de nomine, quo, licet imrfectè, exprimamus naturam divinam, aut ejus aliquā rfectionem, prout à nobis in hac vita concipi potest; rtum est eo modo posse à nobis Deum nominari. Hinc lemus in Scripturis tot illi nomina tribui, illumque cari Dominum, Deum, Omnipotentem, Æternum, &c. le S. Aug. tract. 13. in S. Joan. Omnia, inquit, possunt i de Deo: & nihil dignè dicitur de Deo? nihil latius inopia: quæris congruum, non invenis: quæris quo modo dicere, omnia invenis.

Ad secundam quæstionis propositæ partem ut respon-deatur, multiplici distinctione opus est.

Eorum enim nominum quæ Deo tribui possunt: ali[...] sunt negativa, per quæ profitemur nihil in Deo defectuo-sitatis aut imperfectionis reperiri: ut quando dicimus il-lum esse increatum, immutabilem, immensum, &c. A-lia vero sunt affirmativa, per quæ aliquam illius perfe-ctionem, prout à nobis concipitur, exprimimus, ut quan-do dicimus Deum esse sapientem, justum, sanctum, &c. in quibus nominibus duo debent considerari, ut rect[...] monet sanctus Doctor suprà art. 3. scilicet id quod ill[...] nominibus significatur, & modus quo significatur. Qu[...] tum ad id quod significatur, nomina illa Deo propriè c[...] petunt, & magis quàm creaturis. Quantùm verò ad m[...] dum significandi, non proprie dicuntur de Deo; cù[...] habeant modum significandi, qui creaturis magis quà[...] Deo competit.

Rursus nomina affirmativa, quæ de Deo dicuntur, [...] lia sunt absoluta; ut quando Deus dicitur sapiens, bon[...] &c. Quæ quidē nomina (ut recte notat sanctus Tho[...] art. 2.) Deum significant, non prout in se est, sed pr[...] ut à nobis intelligitur in hac vita. Cùm enim intellect[...] noster ex creaturis Deum cognoscat, sic eum cognosc[...] sicut illum creaturæ repræsentant, per illas nempè p[...] fectiones, quas ab eo participant. Unde (ait sanctus D[...] ctor) cum dicimus (Deus est bonus) sensus est: id qu[...] bonitatem dicimus in creaturis, præexistere in Deo, [...] secundùm alium longè, imò infinitè excellentiorem m[...] dum: & sic de alijs. Alia verò nomina sunt relativ[...] qualia sunt illa, quæ aliquam Dei perfectionem sign[...] cant, cum relatione ad creaturas, vel potius creaturar[...] ad Deum (creaturæ siquidem realem ad Deum hab[...] relationem, non Deus ad illas) ut quando vocamus [...] lum creatorem, redemptorem, justificatorem, &c.

Alia denique sunt nomina, quæ solius Dei sunt p[...] pria, ut quando vocatur æternus, infinitus, immen[...]

&c. Hæc enim nomina soli Deo competunt, nec ullis creaturis possunt communicari. Alia verò quæ aliquo modo sunt ipsi cum creaturis communia : ut cum dicitur justus, sapiens, fortis, &c. Hæc enim nomina, etiam de creaturis suo modo dici possunt.

Observandum est autem, unum esse illi præ cæteris maximè proprium : scilicet hoc nomen Deus.

5. Quod licet ab aliqua ejus operatione derivetur, nimirum à contemplatione (ex verbo Græco, quod significat considerare, seu contemplari, formatum est nomen à quo vox Latina, Deus) tamen communiter pro psa Dei natura significanda usurpatur ; unde dicit Tertullianus contra Hermogen. cap. 3. Deus substantiæ ipsius nomen est, id est divinitatis : Dominus vero non ubstantiæ, sed potestatis. Et e sensu dicit sanctus Doctor rt. 9. nomen illud esse incommunicabile creaturis, cum atura divina illis communicari non possit. Unde, quano in Scripturis, aliquibus creaturis tribuitur, ut Psal. 21. go dixi Dij estis : hoc tantùm impropriè, & secundùm uandam imperfectam similitudinem, non autem secunùm propriam & formalem ipsius nominis significationem, intelligendum est.

CAPUT II.

De Attributis Divinis.

SECTIO I.

n. & quomodo attributa Dei inter se, & ab ejus essentia distinguantur

PEr attributa Dei, nihil aliud intelligimus quàm id quod per nomina Dei significari suprà declaravimus ; scilicet prædicata aliqua, quibus, vel divina natura, vel illius perfectiones secundùm nostrum concipiendi modum exprimuntur : unde quæstiones eædem, quæ fiunt de attributis, etiam de nominibus Dei fieri possunt.

Utimur tamen voce attributorum, tùm ut apud Theolo-gos magis usitata, tùm etiam ut magis apta ad illa de-claranda, quæ de divinis perfectionibus dicenda sunt. Si-cut enim nomen Dei, naturam ejus præsertim designat, sic attributa, ipsius naturæ perfectiones & proprietates tanquam ipsi adjunctas, prout à nobis imperfectè conci-piuntur, expressiùs significant.

Hoc igitur supposito, ad quæstionem propositam re-spondendum est cum distinctione.

Si enim sermo sit de attributis divinis, prout sunt re ipsa in Deo, dicendum est, illa nec ab essentia divina nec etiam inter se ullo modo esse distincta.

Si verò de ijsdem loquamur, prout à nobis in hac v[ita] concipi possunt: dicendum est, illa distincta esse, tan[tum] ab essentia divina, quàm inter se: non quidem realite[r] sed per rationem.

Ut hæc assertio intelligatur, notandum est, quò[d] quamvis Deus in se sit maximè simplex, ut sectione s[e-]quenti dicetur: quia tamen in unica illa sua & simpli[ci] essentia, omnes perfectiones & excellentias possibil[es] continet; nec possumus secundum nostrum imperfect[um] concipiendi modum tantam perfectionum varietatem [in] uno simplici ente concipere: ideo noster intellectus i[n-]diget varijs & distinctis conceptibus, quibus illarum d[i-]vinarum perfectionum species aliquas in se exprima[t] ad instar illarum, quas in rebus creatis inesse cognosc[it.] Et sic illas divinas perfectiones per conceptus varios d[i-]stinguit, quod Theologi vocant distinguere ratione, lic[et] in se nullo modo distinguātur, sed sint unica & simplic[is-]sima ipsius Dei perfectio.

Hæc assertio sic explicata continet veritatem, quæ m[e-]dium locum tenet inter duos errores oppositos.

Primus est Gilberti Porretani, qui, ut refert S. Be[r-]nardus serm. 8. in Cant. dicebat sapientiam, justitiam, [&] reliqua divina attributa, ab ipso Deo esse realiter disti[n-]cta: ac proinde sapientiam, quâ Deus est sapiens: jus[ti-]

tiam

tiam, quâ justus est: imò & divinitatem, quâ Deus est, non esse Deum, sed quid ab eo realiter distinctum.

Alius error huic oppositus, fuit Aetij, Eunomij, & aliorum: qui, ut refert S. Epiphanius hæresi 76. & S. Basil. contra Eunomium, nullam distinctionem conceptûs & rationis inter attributa divina recipere volebant; sed permiscebant & confundebant omnia quæ de perfectionibus divinis dici aut cogitari poterant, asserentes omnẽ illam distinctionem in sola nominum prolatione consistere, & cum vocibus dissolvi & evanescere.

Jam probatur assertio, & simul errores illi refelluntur 1. ex eo quod in Scripturis sacris Spiritus sanctus diversos nobis de divinis perfectionibus conceptus suggerit; aliter enim de misericordia, aliter de justitia loquitur: aliter de omnipotentia, aliter item de sapientia, & sic de alijs. Unde qui istos conceptus Scripturæ verbis expressos confunderet; & unum pro altero promiscuè acciperet, sensum omnem Scripturarum everteret. Ex quo sequitur nos rectè posse varijs & distinctis conceptibus divinas perfectiones exprimere & enunciare: neque enim aliter nobis de Deo loquendum est, ut ait S. Hilarius lib. 5. de Trinit. quàm sicut ipse ad intelligentiam nostram de se loquutus est: proindeque attributa illa Dei, secundùm nostrum concipiendi modum, esse aliquo pacto inter se distincta. Atqui non sunt distincta realiter: hic enim fuit error Porretani, qui in Concilio Rhemensi ab Eugenio Papa damnatus est. Ergo distincta sunt tantummodò per rationem.

Probatur 2. ex S. Basilio loco citato, ubi dicit nullum esse nomen, quod totam Dei naturam comprehendat, & tantùm satis, explicet; quare multa esse ac diversa, quæ singula propriam habent significationem. Et ex S. Greg. Nyssæno, qui lib. 1. adversus eundem Eunomium asserit, uniuscujusque nominis, quod de Deo dicitur, propriam ac singularem esse notionem. Et appositè S. Cyril. thesi 31. contra Eunomianos, Non potest, inquit, hu-

mana natura majus aliquid, quàm ipsa sit, de Deo dice re; nostro enim proprio modo intelligim9, ex ijs quæ i nobis sunt, majorum exempla sumentes, ut qui in parv tabula cœlestem describunt circulum.

An autem præter illam distinctionem rationis inter at tributa divina, aliqua alia distinctio formalis sit admi tenda: An item distinctio illa, sive formalis, sive quæ cunque alia, fieri debeat cum respectu ad proprietate creaturarum realiter inter se distinctas, non est nostri in stituti curiosiùs inquirere. Sufficit nobis, ut in illorun Dei attributorũ notione, sciamus fide divina credendu esse, aliquam inter illa reperiri distinctionem, illamqu non esse realem & liberum relinquimus cuique illam, s ve ut formalem, sive quocunque alio modo concipere dummodò intrà veritatis limites suos conceptus coërc re velit.

SECTIO II.

An divina essentia sit omnino simplex.

1. SUpponimus perfectam simplicitatẽ consistere in e clusione cujuscunque cõpositionis, divisionis, & p tentialitatis; ac proinde dicere summam actualitaten Hoc breviter supposito.

Dicendum est, essentiam divinam esse cujuscunq compositionis, divisionis, & potẽtialitatis prorsùs expe tem, ac proinde omninò simplicem.

Probatur 1. ex Scriptura, Exod. 3. Qui est, misit n ad vos, &c. Quibus verbis Scriptura de Deo, tanquà de Ente maxime simplici, loquitur.

Probatur 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocent III. cap. 1. ubi definitum est, Deum esse primam substa tiam, seu naturam omninó simplicem.

Probatur 3. ex S. August. lib. 11. de Civit. cap. 10. u dicit, Solam naturam divinam esse simplicem, quia n hil habet, quod possit amittere; nec in ea aliud est, h bens, aliud quod habetur, Et S. Greg. lib. 16. Mor

ca

cap. 20. Natura Dei est simplex : nec aliud ipse, aliud dies ejus sunt : Deus enim hoc est quod habet.

Probatur 4. ratione : quia cum Deus sit primum Ens in genere perfectionis, omne id, quod perfectius est, debet Deo inesse. Atqui, cæteris perfectius est habere omnem & quamlibet perfectionem consistentem in unâ tantum simplici entitate, quàm in aliqua entitate composita, consurgente ex conjunctione plurium inter se. Ergo, &c.

2. Ex hac veritate sic probata, refellitur error Antropomorphitarum : qui, ut refert S. Epiph. hæresi 70. asserebant Deum habere aliquod corpus. Cujus erroris falsitas, præter ea quæ suprà dicta sunt, manifeste convincitur ex his Christi verbis S. Joan. 4. Spiritus est Deus : quorum verborum authoritate utitur S. Epiph. suprà, & alij Sancti Patres ad illam hæresim refellendam.

Cùm igitur, ut ex dictis patet, Deus sit omninò simplex : hinc sequitur, ut rectè docet S. Thomas 1. p. q. 3. illum nullo modo esse compositum, sive ex essentia & existentia, sive ex genere & differentia, sive ex potentia & actu, sive ex substantia & accidentibus : cum omnes sti compositionis modi ejus perfectissimæ simplicitati upra assertæ & probatæ repugnent : ac proinde illum sse actum purissimum & simplicissimum.

SECTIO III.

n, & qua ratione divina essentia in sua simplicitate contineat omn s rerum omnium perf ctiones.

DIcendum primò omnes rerum omnium perfectiones in Deo contineri. Ita S.Thom. 1. p. q. 4. a. 2. Probatur 1. ex Scriptura : Exod. 3 ubi Deus Moysi s conspectum desideranti dicit : Ostendam tibi omne num. Psal. 49. Pulchritudo agri mecum est. Prov. 3. cum sunt divitiæ, & gloria, & opes.

Probatur 2. ex S. Dionyſ. l. de div. Nom. c. 3. Cuncta continet Deus ſecundum ſuperexpenſam ſimplicem infinitatem ſuam. Et S. Auguſt. lib. 4. de Trinit. cap. 1. Unum eſt Dei verbum, per quod facta ſunt omnia; quod eſt incommutabilis veritas: ubi principaliter & incommutabiliter ſunt omnia ſimul, non ſolùm quæ nunc ſunt in hac univerſa creatura, verùm etiam quæ fuerunt, & quæ futura ſunt: ubi nec fuerunt, nec futura ſunt: Sed tantummodò ſunt, & omnia vita ſunt; & omnia unum ſunt.

Probatur 3. hâc ratione quâ utitur S. Thomas loco cit. Quidquid perfectionis eſt in effectu, oportet inveniri in cauſa effectiva; quidquid enim habet effectus, illud habet à ſua cauſa efficiente, & nemo dat quod non habet. Cum ergo Deus ſit prima cauſa effectiva rerum omniū, oportet omnium rerum perfectiones in illo præexiſtere.

2. Dicendum 2. rerum creatarum perfectiones, licet omnes in Deo ſint, non uno tamen eodemque modo eſſe: ſed quaſdam eſſe in ipſo formaliter; alias verò ſolum eminenter.

Quod ut melius intelligatur, notandum eſt perfectiones, quæ in rebus creatis reperiuntur, duplicis eſſe generis.

Quædam enim (ut obſervat S. Anſelmus in Monol. cap. 14. & ex eo Theologi) dicuntur perfectiones ſimpliciter ſimplices: quæ ſcilicet tales ſunt, ut nullam ſecum imperfectionem habeant adjunctam nec cum ulla alia perfectione majori, vel æquali, ſint in eodem ente incompoſſibiles, quales ſunt ſapientia, juſtitia, &c. Et hæ perfectiones ſunt formaliter in Deo.

Aliæ verò dicuntur perfectiones ſecundùm quid: quæ licet ſint quædam entis perfectiones; aliquam tamen imperfectionem habent ſibi admixtam, vel repugnantiā & incompatibilitatem in eodem ente cum alia majori vel æquali perfectione ut ſunt qualitates & perfectiones rerum corporearum. Illæ autem perfectiones, cùm verè

in Deo sint, ut suprà probatum est, & formaliter, hoc est, secundùm propriam rationem in eo esse non possunt, ut per se patet: sequitur ut sint eminenter, hoc est, modo quodam infinitè meliori & excellentiori, quàm sint in ipsis creaturis.

5. Quamvis verò totius entis creati perfectio in Deo sit, alterutro ex his duobus modis; non tamen propterea creatura quælibet potest dici Deus ipsa enim semper in se remanet infinitè à Deo distans, ac proinde omninò distincta. Quod hîc observamus contra quoddam Wiclephi delirium, qui, ut notat Thomas Valdensis lib. 1. doct. fid. cap. 1. asserebat propter illud esse quod habent creaturæ in Deo, quamlibet creaturam esse & posse dici Deum. Quod ipse ibidem refellit, tanquam non solùm à veritate nostræ fidei, sed etiam à ratione naturali prorsùs alienum.

Hinc etiam similiter refellitur Servetius qui eò usque insaniæ progressus est, ut in Epist. 6. ad Calvin. diceret, Deum in lapide verè & propriè esse lapidem, in trunco truncum, & sic in alijs: oblitus nimirum, Quantò his dominator eorum speciosior est, Sap. 13.

SECTIO IV.

An Deus sit immutabilis.

1. Catholica Fide tenendum est, Deum esse omninò immutabilem, id est omnis mutationis omninò expertem.

Probatur 1. ex Scriptura. Num. 23. Non est Deus sicut Filius hominis, ut mutetur. Malach. . Ego Deus, & non mutor. S. Jacobi 1. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio,

Probatur 2. ex S. August. in illa verba, Psal. 89. A sæculo, & usque in sæculum tu es Deus: Ubi sic loquitur: Non dicit Propheta, à sæculo tu fuisti, & usque in sæculum tu eris, sed præsentis significationis verbum posuit, insinuans Dei substantiam omni modo incommu-

tabilem, ubi non est, fuit, aut erit, sed tantummodo, est. Ad quæ verba apposite S. Bernardus serm. 31. in Cant. Tolle, fuit & erit, unde jam transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio?

Probatur 3. ratione; quia, ut ait August. omnis mutatio, aut in pejus est, aut in melius. Atqui Deus, neque in pejus, neque in melius mutari potest. Ergo omninò mutari non potest.

2. Obijcies multa reperiri in Scripturis, quæ mutationem aliquam in Deo significare videntur. Genes. 6. dicit Deus: Pœnitet me fecisse hominem. Jerem. 13. Si gens illa egerit pœnitentiam à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi.

Respondetur. omnes istas & similes locutiones debere accipi figurate & metaphorice; in hisque Deum se nostro imperfecto concipiendi modo accommodare; ut significet ita se exteriùs gerere, ac si verè sententiam mutaret; cùm tamen revera in se immutabilis perseveret, ac semper eodem modo se habeat. Et hæc faciliùs intelligi poterunt, fientque evidentiora ex ijs quæ dicentur cùm de operationibus ad intellectum & voluntatē Dei pertinentibus, agetur.

SECTIO V.

An Deus sit æternus.

1. ÆTernitas communiter à Theologis definitur. interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio: quæ definitio desumitur ex Boetio lib. 5. de consol. Pro. 6. & ante Boetium hanc attigit S. Augustin. in Psal. 101 ubi dicit quòd in æternitate nihil est præteritum, quasi jam non sit: nihil futurum, quasi nondum sit: sed non est ibi, nisi, est. Et l. 2. Conf. c. 11. Qui tenebit illud, cor scilicet hominis, & affiget illud; ut paululū stet & paululùm rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & videat esse incomparabilem: & videat longum tempus, non nisi ex multis prætereuntibus motibus, qui simul extendi

non

non poſſunt, longum fieri: non tamen præterire quidquam in æterno, ſed fotum eſſe præſens?

Ex quibus colligitur differentia duplex inter æternitatem & tempus. Prima, quòd tempus principio & fine clauditur; æternitas verò, nec principium, nec finem habet. Secunda, quod tempus eſt in perpetuo fluxu; æternitas autem tota ſimul eſt, nec ullam patitur ſucceſſionem. Hoc breviter prænotato, ad quæſtionem propoſitam.

Dicendum eſt, Deum eſſe æternum, æternitatemque ſolius Dei eſſe propriam. Ita S Thom. 1. part. quæſt. 20. u. 2. & 3.

2. Hæc veritas, quæ de fide eſt, conſtat 1. ex Scripturis. Deut. 32. *Vivo ego in æternum, dicit Dominus.* Daniel. 6. *Ipſe eſt Deus vivens æternus in ſæcula.* 1. Timoth, 6. *Solus habet immortalitatem.*

Conſtat 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 1. ubi ſtatuitur firma fide credendum eſſe quòd ſolus Deus ſit æternus.

Eadem veritas à Sanctis Patribus aſſeritur; inter quos ſidorus Peluſiota lib. 3. epiſt. 149. hanc optimè explicat is verbis: *Æternitas velut ſempiterna vitalitas eſt: ido de ſola ea natura quæ initij eſt expers, & eodem mo-o ſe habet, uſurpari conſuevit. Etenim immortale de o quoque, quod cùm ortum habuerit, minimè tamen norietur, hoc eſt, Angelo & anima, pronunciari poteſt; tque item incorruptibile de ijs quæ facta ſunt, ſed coriptione ſunt omni potiora. At æternum proprie divie ſoli eſſentiæ convenit.*

Ex dictis colligitur, non tantùm Deum eſſe æternum, ternitatemque illius ſolius eſſe propriam; ſed etiam onia illi in æternitate ſua eſſe præſentia. Quod melius plicare non poſſumus, quàm verbis Petri Damiani, puſc. 36. cap. 8. ubi ſic loquitur: *Omnipotenti itaque eo non eſt heri, vel cras, ſed hodie, ſempiternum: cui hil defluit, nihil accidit, cui nihil eſt varium, nihil à ſe* diver-

diversum. Illud hodie æternitas est incõmutabilis, inde
fectiva, inaccessibilis: cui videlicet nihil addi, nihil vale
imminui. Et omnia, quæ apud nos elabendo discu
runt, aut per temporum vicissitudines se variant, apu
illud hodie stant, & immobiliter perseverant. In illo sc
licet hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundu
iste sumpsit originem: in illo jam & ille nihilominu
est, à quo judicandus est per æterni judicij æquitatem.

SECTIO VI.

An & quâ ratione Deus sit ubique præsens.

1. CUm duo sint, quæ rem quamlibet existentem ne
cessariò consequantur, scilicet duratio & locus: &
quidquid est, aliquando & alicubi esse oporteat, illudqu
nihil esse dicatur, quod nunquam & nusquam existit
ideò post considerationem æternitatis, quam ad insta
durationis in Deo concipimus, agendum est de perfect
one illa, per quam ipse rebus creatis præsens esse conc
pitur: quæ quidem à Theologis immensitas vocatur.

Dicendum est igitur Deum, per illam suam immens
tatem, ubique realiter præsentem esse. Est de fide.

Et probatur 1. ex Scripturis. Ierem. 23. Cœlum &
terram ego impleo. Psal. 138. Si ascendero in cœlum
tu illic es: si descendero in infernum, ades. Actor. 1
Non longè est ab unoquoq; nostrum: in ipso enim viv
mus, movemur, & sumus.

Probatur 2. ex S. Athanas. in Symbol. Immensus Pa
ter, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus. Et S
August. lib. 5. de Trinit. cap. 1. Deus ubique est, sin
ullo situ præsens, sine habitu omnia continens, sine loc
ubique totus.

Probatur 3. quia, si Deus realiter ubique non esse
sed ab aliquibus locis abesset (ut quidam hæretici dix
runt) sequeretur eum non esse in omni genere perfectio
nis infinitum: deesset enim illi præsentia in aliquo loc
quæ est quædam perfectio. Sequeretur præterea eu

moveri

moveri posse de loco in locum, quod est absurdum, & ejus immutabilitati repugnans.

2. Jam quod spectat ad modum, quo Deus ubique esse concipitur: cum res creatæ duobus tantum modis dici possint esse alicubi; vel circumscriptivè cum scilicet totũ toti loco, & partes totius loci partibus respondent; vel definitive, cum totum in toto loco est, & totum in qualibet parte loci; sicut in corpore hominis inest anima. Deus neutro ex his duobus modis dici potest rebus creatis esse præsens.

Non circumscriptive; cum non constet partibus, quæ dividi aut extendi possint: Unde S. August. Epist. 57. ad Dardanum; In eo ipso, inquit, quod dicitur Deus ubique diffusus, carnali resistendum est cogitationi, ac mens corporis sensibus evocanda: ne quasi spatiosa magnitudine, opinemur Deũ per cuncta magnitudine diffundi.

Nec etiam definitivè, cum ejus præsentia nullo definitur loco: Ita ut dicendum potius sit (ut notat Boëtius lib. de Trinit.) quod Deo locus omnis sit præsens, quam quod Deus sit in ullo loco.

Cum igitur neutro ex his duobus modis Deus præsens sit, & tamen vere ac realiter ubique sit: restat ut alio quodam longe perfectiori modo, licet inexplicabili, illũ ubique esse concipiamus.

De illo autẽ divinæ immensitatis inexplicabili modo varie loquuntur Sancti Patres. S. Gregor. lib. 16. Moral. cap. 15. dicit quod incircumscriptus Dei Spiritus omnia intra semetipsum habet; quæ tamen & implendo circumdat, & circumdando implet, & sustinendo transcendit, & transcendendo sustinet. S. Joan. Damasc. lib. 1. de Fide cap. 8. vocat divinitatem, Implentem omnia, & a nullo comprehensam: sed potiùs amplectentẽ omnia, & continentem: & suprà eminentem, & sine ulla inquinatione substantijs omnibus insistentem, & ultrà omnia. Petrus Damian. Opusc. 36. Ipse Deus, inquit, manet super omnia, ipse infrà omnia, ipse extrà omnia; superior

est

est per potentiam, inferior per sustentationem, interio per subtilitatem, exterior per magnitudinem.

3. Quærunt hîc aliqui an Deus sit extrà hujus mun ambitum in spatijs imaginarijs, quæ illic esse concip untur.

Respondetur breviter, Deum non esse in illis spatij tanquam in locis realibus; cum ibi nulla sit substanti nullum accidens, sed merum inane, nec etiam hujus mi di terminis ejus immensitatem definiri. Ac proinde co cipere debemus Deum extra mundum eodem modo e se, quo fuit antequàm ipsum è nihilo crearet mundum Ubi erat Deus, inquit S. Bernardus lib. 5. de Consic cap. 6. antequam mundus fieret, ibi nunc est. Non e quid quæras ultrà, ubi erat, præter ipsum, nihil erat, e go in seipso erat.

STCEIO VII.

An Deus sit in omni genere perfectionis infinitus.

1. QUoniam divinarum perfectionum nec numeru nec finis est; omnia quæ de illis dici possunt, un verbo concludemus, si dixerimus, Deum esse in om genere entis & perfectionis infinitum.

Est de fide: & ut sic, definitum est in Concilio Late ranensi sub Innocentio III. can. 1.

Prætereà probari potest ex Scripturis. Psal. 144. Ma gnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ej non est finis, Baruc. 3. Magnus est, & non habet finem excelsus & immensus.

Probatur 3. ex S. Dionysio lib. de Div. Nom. cap. 6 Magnus est Deus, & supra omnem magnitudinem, & omnem transiliens infinitatem. Et S. Damasceno lib. 1 de Fide cap. 4. Deus infinitus est. & incomprehensibilis & hoc unum potest de illo comprehendi, quod sit incõ prehensibilis & infinitus.

Jllud prætereà constat ex eo, quod Deus omnes & quascunque perfectiones habet à se, & independenter quovis

quovis alio: unde ſequitur quod nullam in illis limitationem habeat, cùm limitatio effectuum à voluntate aut impotentia cauſarum, à quibus procedunt, oriatur.

Confirmari etiam poteſt ex eo, quòd cùm Deus ſit eſſentialiter ens primum non modo in eſſendo, ſed etiam in cauſando; hinc ſequitur debere in illo contineri omnes & quaſcunque perfectiones, illarumque omnes & quoſcunque gradus qui in infinitū multiplicari poſſunt.

CAPVT III.

De Scientia Dei.

SECTIO I.

An ſit in Deo ſcientia, & qualis illa ſit.

NOmine ſcientiæ hîc non intelligimus illam, quæ vulgò à Philoſophis definitur, cognitio rei per cauſas: ſed in genere, perfectam, certam & claram cognitionem cujuſlibet veritatis, ſeu cujuſlibet rei cognoſcibilis. Et eo ſenſu, de fide eſt in Deo eſſe ſcientiam.

Hoc manifeſtè pluribus in locis Scriptura teſtatur. Hebr. 14. Domine qui habes omnē ſcientiam. Ad Rom. . O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei?

Non eſt hîc opus plura Scripturæ vel Sanctorum Patrum proferre teſtimonia, in aſſerenda tam clara & perſpicua veritate: cum nulli dubium ſit quin Deus maximâ & perfectiſſimâ intelligentiâ & ſcientiâ præditus ſit.

Reſtat igitur videndum, qualis ſit illa Dei ſcientia. Quod ut à nobis utcunque intelligatur, obſervandū eſt, ſcientiam illam divinam ab humana longè diverſam eſſe. Unde per Iſaiam cap. 15. dixit Deus: Non ſunt cogitationes meæ, cogitationes veſtræ, &c. Et S. Auguſt. l. 2. ad Simplicianum, quæſt. 1 Cum dempſero, inquit, ab humana ſcientia mutabilitatē, & tranſitus quoſdam à cogitatione in cogitationem, &c. Cum hæc cuncta de-

cta detraxero, & reliquero solam vivacitatem certæ atq inconcussæ veritatis, una atque æterna contemplation cuncta collustrantis: imò non reliquero (non enim ho habet humana scientia) sed pro viribus cogitavero: insi nuatur mihi utcunque scientia Dei.

2. Cùm autem in humana scientia tres præsertim de fectus reperiantur. 1. quòd sit accidentalis. 2. quòd a objecto suo pendeat. & à rebus ipsis hauriatur. 3. quò varia sit & multiplex; cum multis rationibus, demon strationibus & argumentis constet; ac præterea pro v ritate objectorum cognitorum etiam in se varietur: D cendum est nullum horum defectuum in scientia Dei r periri, imò perfectiones oppositas illi inesse.

Primò enim scientia Dei non est accidentalis, sed e ipsa Dei substantia. Cùm enim (ut ex antedictis consta nulla in Deo compositio esse possit; nihilque in eo sit n si simplicissima & perfectissima substantia; Et aliund certum sit in illo scientiam & intelligentiam reperiri Inde sequitur scientiam & intelligentiam Dei non esse a liud, quàm ipsam Dei substantiam. Unde Synesius lil de insomnijs, Deo, inquit, sola ad cognoscendum natu ra satis est.

Secundò scientia Dei non hauritur à rebus quas c gnoscit: sed ipse Deus omnia in sese, & in natura su cognoscit. Unde S. Ambros. tract. in symbolum. cap. Licet, inquit, omnia cœlestia, & terrestria, ac minin quæque perspiciat Deus: nihil tamen extra se intellig re, sed singula in se intueri dicitur. Et S. Dionysius lil de divinis Nom. cap. 7. Non ex ijs quæ sunt, inquit, e quæ sunt addiscens, novit divina mens: sed seipsa, & i seipsa secundum eam scientiam, quæ omnium causa, & non secundum exemplar intentus singulis; sed secundu unicam causæ præstantiam, omnia cognoscens. Un S. Thom. 1. part. qu. 14. art. 6. ex eo quòd Deus perf cte comprehendit suam essentiam, tanquam primam necessariam omnium rerum creatarum causam, concl dit De-

dit Deum, in eâ sic cognitâ, cognoscere omnes creaturas: cùm ad perfectam comprehensionem alicujus causæ requiratur, ut in eâ sic cognitâ, omnes ejus effectus cognoscantur.

Tertiò denique scientia Dei non est multiplex, nec varia, aut mutabilis, sed una & simplicissima: Deusque unico & simplicissimo intuitu omnia ab æterno cognoscit: & eodem semper, ac invariabili modo cognoscit: Cum enim scientia (ut dictum est) sit ejus substantia: & illa sit unica & simplicissima, ac in se omninò immutabilis: sequitur, ut & de scientia ejus idem omnino dici debeat. Unde S. August. lib. 11. de Civit. c. 10. explicans, quo sensu in Scriptura Spiritus divinæ intelligentiæ dicatur multiplex, Cæterum, inquit, dictus est in Scripturis sanctis Spiritus Sapiētiæ multiplex, eo quòd multa in se habeat: Sed quæ habet, hæc & est, & ea omnia unꝰ est. Neque enim multa, sed una sapientia est, in qua immensi quidem sunt atque infiniti rerum intelligibilium thesauri, Et Petrus Damian. Opusc. 36. cap. 7. Deo, inquit, nec novū aliquid penitus accidit; nec aliquid ab eo per temporis momenta recedit. Sed nec diversis obtutibus, diversa considerat; ut cum intendit præteritis, vacet à præsentibus, vel futuris: vel rursus cum præsentia sive futura, considerat, oculos à præteritis avertat: sed uno duntaxat ac simplici præsentissimæ majestatis intuitu simul omnia comprehendit: neque hoc confusè atque implicitè; sed omnia discernit, ac juxta proprietatem suam quoque distinguit.

SECTIO II,

Quodnam sit objectum Scientiæ divinæ, seu quosnam res Deus cognoscat

CErtum est 1. Deum se per suam essentiam perfectissimè intelligere & cognoscere.

Quæ sunt Dei, (inquit Apostolus 1. Corinrh. 2.) nemo novit, nisi Spiritus Dei, qui in ipso est. Et certè, si Deus

aliquid

aliquid intelligit & cognoſcit, ut certiſſimum eſt : null excellentius nec dignius habere poteſt objectum intelli gentiæ ac cognitionis ſuæ, quàm ſeipſum, ut per ſe pate

Certum eſt 2. Deum ſe non ſolùm perfectiſſimè in telligere. ſed etiam comprehendere.

Id patet ex citato Apoſtoli loco, ubi dicitur quod Sp ritus Dei ſcrutatur omnia, etiam profunda Dei. Id et am probat S. Thom. 1. part. qu. 14. art. 3. ex eo quò Deus, tam perfectè cognoſcit ſeipſum, quàm eſt in ſe c gnoſcibilis ; quia tanta eſt virtus Dei in cognoſcend quanta eſt ejus actualitas in exiſtendo : Unde ſequitu quòd ſe comprehendit. Rem enim aliquam comprehe dere, nihil eſt aliud, quàm illam tam perfectè cognoſce quàm eſt cognoſcibilis.

2. Certum eſt 3. Deum cognoſcere omnes alias res ſe diſtinctas, non tantùm univerſim & in genere, ſed e am ſigillatim & in particulari.

Hoc evidenter conſtat ex Script. Job. 28. Ipſe fin mundi intuetur, & omnia quæ ſub cœlo ſunt, reſpic Pſal. 49. Meæ ſunt omnes feræ ſylvarum, jumenta in m tibus & boves ; cognovi omnia volatilia cœli : præſe tim veró teſtantur Scripturæ Deum diſtinctè cognoſce actiones, verba, & cogitationes uniuſcujuſque hominu Pſal. 138. Domine, probaſti me & cognoviſti me, & Intellexiſti cogitationes meas de longe. Job. 31. Non ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos din merat ? Hebr 4. Pertingit uſque ad diviſionem anim ac ſpiritus, &c. & non eſt ulla creatura inviſibilis in co ſpectu ejus, &c.

Probatur inſuper eadem veritas ex eo, quod nihil omnino in rebus creatis, ad cujus productionem & co ſervationem Deus, ut cauſa prima, concurrere non deb at : unde ſequitur nihil eſſe omnino, quod Deus perfe non cognoſcat. Ut enim ait S. Auguſt. lib. 5. de Gen ad lit. cap. 15. Sufficere debet, ut quiſque noverit, inconcuſſe credat quod Deus hæc omnia fecerit : non

nis

nim opinor esse eum tam excordem ; ut Deum, quæ non noverat, fecisse arbitretur.

Et quamvis ea ratio non probet Deum cognoscere peccata : cùm sint privationes potiùs quàm entia, nec ad ea, ut formaliter peccata sunt, Deus ullo modo concurrat : constat tamen ex varijs scripturæ locis , illa distinctè à Deo cognosci, quocunque tandem modo illa cognoscat. Psal. 18. Delicta mea à te non sunt abscondita. Et Psal. 50. Malum coram te feci. Psal. 138. Imperfectum meum viderunt oculi tui.

3. Certum est 4. Deum res omnes cognoscere , non tantum cum sunt actu existentes , sed etiam antequàm existunt.

Daniel. 13. Deus æterne, qui nosti omnia antequàm fiant. Ecclesiast. 42. Deus novit omnem scientiam , annuncians quæ præterierunt , & quæ superventura sunt. Inde S. August. optimè dixit lib. 5. de Civit. cap. 9. Confiteri esse Deum , & negare præscium futurorum, apertissima insania est.

Certum est 5. cognitionem Dei extendere se ad illas etiam res quæ nunquam existent, & quæ sunt purè possibiles.

Cùm enim se perfectè comprehendat, ut dictum est : nec possit causa aliqua perfectè comprehendi , quin cognoscantur effectus ab illa producibiles : hinc sequitur Deum cognoscere omnia, quæ ab omnipotentia sua, tanquam à causa effectrice dimanare possunt. Unde dicitur Rom. 8. quòd vocât ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

Cùm igitur hæc certa sint , & indubitata fide tenenda ; duo sunt, quæ aliquam difficultatem recipiunt. Primum est, quomodo Deus cognoscat futura contingẽtia. Secundùm, an etiam cognoscat futura conditionata. Et his in sequentibus sectionibus agetur.

SECTIO

SECTIO III.

Quomodò Deus cognoscat futura contingentia.

1. QUæstio præsertim intelligenda est de actionibus beris creaturarum rationabilium, quæ ideò cuntur futuræ contingentes, quòd non pendeant à cau necessarijs, sed liberis & indeterminatis, & pro illaru libito possint esse, vel non esse.

Hujus autem quæstionis difficultas in duobus con stit. Primū est, quomodo infallibilitas & certitudo di næ cognitionis, cum illarum rerum contingentia sub stere valeat. Secundum, quomodo libertas & indiffere tia creaturarum rationabiliū, à quibus pendent ejusmo effectus contingentes, cùm infallibilitate & certitudi divinæ præscientiæ possit concordari. Pro quorum res lutione.

Dicendum 1. Deum cognoscere omnia futura conti gentia libera. Hæc veritas de fide est.

Ex plurimis Scripturæ testimonijs probari potest; ex ijs, in quibus Christus Dominus dicitur præscivisse prædixisse multa, quæ futura erant, & quæ tamen à ca sis liberis & indeterminatis pendebant; qualis est tri Petri negatio, Judæ proditio, &c. Item ex ijs, in quib res ejusmodi futuræ contingentes, à Prophetis divinit inspiratis prædictæ referuntur. Ut enim rectè dixit T tull. lib. 2. cont. Marcion. cap. 5. Divina præscientia habet testes, quot fecit Prophetas.

2. Dicendum 2. cognitionem illam, quam Deus h bet de futuris contingentibus liberis, esse certissimam, omninò infallibilem.

Hoc probari potest 1. ex illis omnibus Scripturæ l cis, in quibus veritas, tanquam perfectio quædam esse tialis, Deo tribuitur; imò & ipse Deus veritas appel tur. Hæc enim divina perfectio talis est; ut prorsùs i possibile sit Deum vel falli posse in cognoscendo, vel f lere in dicendo. Unde sequitur omnem cognitione

quan

quam habet de quocunque objecto cognoſcibili, eſſe ve-riſſimam, certiſſimam & omnimodè infallibilem.

Probari 2. poteſt ex eo quod (ut ſuperius dictum eſt) ſancti Patres cõmuniter docent, Deo futura omnia eſſe b æterno præſentia: ac proinde illum æque certò ea ognoſcere, licet futura & contingentia, atque cognoſcit a, quæ actu exiſtunt. Unde S. Gregor. lib. 10. Moral. ap. 23. *Ante Dei oculos, inquit, præterita nulla ſunt, ræſentia tranſeunt, futura non veniunt, Quippe quia mne quod nobis fuit & erit, in Dei proſpectu præſto ſt.* Et S. Auguſt. lib. 15. de Trinit. cap. 7. *Quis homi-um, inquit, poteſt iſtam capere ſapientiam, qua Deus ovit omnia: ita ut nec ea, quæ dicuntur futura, quaſi ſint, expectentur ut veniant; ſed & præterita & futu-, cum præſentibus ſint, cuncta præſentia.*

3. Dicendum 3. præſcientiam illam futurorum con-ngentium liberorum nullo modo libertati humanæ re-ugnare.

Huic veritati quæ de fide eſt, oppoſitus error Wicle-i: qui dicebat omnia, quæ à Deo præſcita ſunt, ex ab-uta neceſſitate evenire.

Refellitur hic error (qui cum plurimis alijs in Con-io Conſtantienſi ſeſſ. 28. damnatus eſt) & veritas aſ-tionis noſtræ probatur 1. ex eo quòd in Scripturis ex a parte habetur, Deũ præſcire certiſſime omnia: quæ ere ab omnibus fiunt, antequàm fiant, ut ex antedictis ſtat: ex altera verò etiam habetur ea quæ ab omni - fiunt ab eorum libera electione pendere: eſſe in e-m libera poteſtate; & ab illis ita libere fieri, ut poſ-, ſi velint ea non facere. Quod ex plurimis Scriptu-locis probari poteſt, ut Geneſ. 4. ubi Deus ſic allo-ur, & admonet Cain, cum fratris ſui cædem medita-r: *Nonne, ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, m in foribus peccatum tuum aderit? ſed ſub te erit titus tuus, & tu dominaberis illius.* Et Eccli. 15. di-quòd *Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui,* &c.

&c. ante hominem vita & mors, bonum & malun quod placuerit ei, dabitur illi. 1. Corinth. 7. Nam q statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, p testatem autem habens suæ voluntatis, &c.

Probatur 2. ex S. Hieron. in cap. 26. Ieremiæ, ubi e plicans hæc verba Prophetæ: Noli subtrahere verbu si forte audiant: sic loquitur: Nostro Dominus loqu tur affectu, ut liberū homini servetur arbitrium: nec præscientia ejus, quasi ex necessitate, vel facere quid, v non facere, cogetur. Non enim ex eo quòd Deus scit f turum, aliquid, ideò futurum est, sed quia futurum e Deus novit, quasi præscius futurorum. Et S. Augu lib. 5. de Civit. cap. 10. Quocircà nullo modo cogimu aut retenta præscientia Dei tollere voluntatis arbitriun aut retento voluntatis arbitrio Deum (quod nefas est negare præscium futurorum: sed utramq; amplectimu utrumque fideliter & veraciter confitemur. Et lib. 3. libero arbitr. cap. 4. Sicut, inquit, tu memoria tua, n cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus præscient sua non cogit facienda, quæ futura sunt.

Probatur 3. ratione qua utitur S. August. lib. cit. c- quæ sic proponi potest. Futura contingentia illa eode modo reipsa futura sunt, quo à Deo per præscientiam f tura cognoscuntur. Atqui cognoscuntur futura liber neque enim præscientia Dei destruit voluntatis nost naturam, quia (ut ait sanctus ille Doctor) voluntas n esset, nisi esset in nostra potestate. Ergo libere futu sunt. Non igitur, inquit ille, per Dei præscientiam mi potestas adimitur, quæ propterea mihi certior aderi quia ille cujus præscientia non fallitur, ad futuram mi esse præscivit.

Confirmatur ex eo quod (ut ait S. Chrysost. hom. 6 in Matth. explicans illud: Necesse est ut veniant scand la) non ideò futura eveniunt, quia Deus eventura pr scivit; sed quia eventura erant, ideo illa præscivit.

4. Neque dicas hinc sequi cognitionem Dei, suam obiect

objecto certitudinem accipere. Hæc enim cognitionis divinæ certitudo non ab objecto, sed ab infinita vi & perfectione intellectus divini derivatur: quamvis veritas objecti ab illo cogniti, sit cōditio, sine qua ab illo non cognosceretur.

Objicies. Quidquid Deus præscivit faciendum, illud necessariò fiet; alias præscientia Dei certa non esset. Atqui præscivit Deus, v. g. Antichristum peccaturum. Ergo necessariò peccabit Antichristus.

Ad hujus objectionis solutionem, duplex distinguenda est necessitas: alia enim est antecedens; alia consequens. Antecedens est illa, quæ oritur ex causâ antecedente, & necessariò operante; positâ enim tali causâ, necessariò sequitur effectus. Consequens verò necessitas est illa, quæ oritur ex sola positione effectus, etsi à causa libera proveniat.

Hoc posito, ad majorem objectionis propositionem respondetur cum distinctione: Cùm enim in ea dicitur, illud, quod Deus præscivit faciendum à causa libera, fieri necessariò debere: si de necessitate antecedente sermo sit, negatur: si de consequente, conceditur. Verùm hæc necessitas (ut per se patet) nullomodò libertati præjudicat; cum ideò tantum aliquid faciendum necessariò dicitur, quia revera fiet, licet liberè fiat: sicut de eo, quod jam factum est, potest dici quòd necessariò factum sit: hoc est, quòd fieri non potest quin factum sit, quamvis liberè factum sit.

SECTIO IV.

An Deus cognoscat futura conditionata.

Illa dicuntur conditionata, quæ reipsa nunquam existunt: sed tamen, quæ liberè existerent: id est, ab aliqua causa libera fierent, si certa aliqua conditio poneretur. Et de talibus quæritur, an Deus futura illa conditionata cognoscat.

Ut autem ea, quæ dicenda sunt, clarius intelligantur,

 suppo-

supponendum est quòd, licet scientia Dei sit in se simp cissima, & maximè una: nihilominus secundùm div sam habitudinem, quam concipimus habere ad sua ob cta, communiter à Theologis dividi solet in eam q dicitur scientia simplicis intelligentiæ, & eam quæ sci tia visionis appellatur.

Scientia visionis dicitur ea, quâ Deus cognoscit quæ in aliquâ differentiâ temporis existentiam habe vel habuerunt, aut habituræ sunt.

Scientia verò simplicis intelligentiæ est, qua cogn scit res omnes quoquo modo esse possint; sive reipsa a quando futuræ sint, sive non.

Hæc utraque scientia alijs nominibus aliquando a pellatur. Scientia enim simplicis intelligentiæ dicit scientia necessaria: quia fieri non potest, quin creatu omnes, respectu divinæ omnipotētiæ, sint possibiles: proinde necessarium est illas à Deo ut tales cogno Scientia verò visionis vocatur scientia libera, eò qu supponit in Deo decretum liberum producendi creatur & ad illarum existentiam & operationes concurrendi.

2. Præter hanc duplicem scientiam Dei, alteram huc Theologi plerique assignant, quam vocant media quâ Deus cognoscit res illas contingentes & liber quæ quidem nunquam futuræ sunt: sed tamen q si certa aliqua conditio poneretur, essent futuræ. Et hoc quidem tertio genere scientiæ, maxima est inter T ologos controversia; alijs pro parte affirmativa mag ardore certantibus, alijs non minori conatu eam opp gnantibus. Nos hîc, prout propositum nobis est, & ra compendij postulat, ea tantum proponemus, quæ t quam certa & indubitata tenenda sunt: reliquis omni quæ inter Theologos cōtroversantur, cujusque judicio arbitrio permissis.

Dicendum est igitur, Deum certò & infallibiliter gnoscere, omnia illa futura contingentia conditiona seu (quod idem est) Deum ab æterno prævidisse, q

Ang

Angeli vel homines liberè facturi essent; si in tali, vel in tali rerum ordine, cum his, aut alijs circumstantijs, collocarentur.

Probatur 1. ex authoritate Scripturæ, quæ varijs in locis testatur, Deum prædixisse res quasdam eventuras esse, si aliqua conditio poneretur: quæ tamen, cùm posita non fuerit, res illæ non evenerunt: Unde sequitur Deum certò & infallibiliter cognovisse ejusmodi res, quæ non extiterunt, verè futuras fuisse, si talis conditio posita fuisset, ita habetur in libro 1. Reg cap. 21. ubi duo futura conditionata fuerunt divinitùs Davidi revelata. Nempè quód, si maneret in urbe Ceyla, Saül Rex descensurus esset ad obsidendam Urbem: & quod, si Saül urbē illam obsideret, incolæ illius tradituri essent ipsum Davidem in manus Saulis. Quorum tamen neutrum evenit, quia cōditio defuit: David enim ibi non remāsit, sed accepto divino illo oraculo inde sine mora discessit. Item patet ex S. Matth. c. 11. ubi Christus testatur. Tyrios & Sydonios pœnitentiam fuisse acturos, si apud eos miracula edidisset, quæ in Judæa patraverat.

Probatur 2. ex S. Augußt. lib. de corrept. & gratia, c. 8. ubi ex his verbis, Sap 4. Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores, trāslatus est: raptus ne malitia mutaret intellectum ejus, &c. colligit prædestinatos singulari Dei beneficio ex hac vita, morte immaturâ subtrahi: quos, si diutiùs viverent, in peccatum lapsuros, & exinde gratia & salute privandos fore præscivit. Unde sequitur Deo notum fuisse id quod revera non contigit; contigisset autem certissime, si vita illorū longiùs producta fuisset. Sanctus item Gregor. Nyssæn. orat. de infantibus qui præmatura morte rapiuntur, loquitur: Consentaneum est, ab illo, qui peræquè futurum novit ac præteritum, prohiberi parvuli progressum ad perfectam ætatem, ne malum illud, quod præsciens illa vis & facultas cognoverit, in eo qui victurus esset, ita perficiatur, eique materia nequitiæ vita

 Proba-

Probatur 3. ratione: Nam ſcientia Dei non eſſet in
dequaque perfecta, niſi omne verum attingeret. At non
attingeret omne verũ, niſi futura conditionata cognoſce
ret; cùm hæc non minùs vera ſint, quàm quæ abſolu
futura ſunt, imò priùs ſecundùm rationem, futurum co
tingẽs ſit verùm conditionatè, quàm abſolute, nam ſi ve
rum eſt quod Petrus poſitus in talibus circumſtan
peccat; certe, antequam in his poſitus eſſet, verum er
quod ſi in ijs poneretur, peccaret.

3. Quod autem ſpectat ad id, quod aliqui Theolo
dicunt, nihil eſſe futurum, ſive abſolute, ſive ſub co
tione, niſi dependenter à decreto aliquo ipſius Dei, q
efficaciter vult prædeterminare creaturam quamcunq
etiam liberam ad agendum; & per quod proinde
gnoſcit futura ſub conditione, atque ita hanc cogni
nem non ſpectare ad ſcientiam illam conditionatam
mediam, ſed potius ad ſcientiam liberam, certe ma
id recipere videtur difficultatem. Si enim hoc verum
ſet, ſequeretur Deum fore cauſam peccati quia v. g.
illa prædictione ſuprà ex libro 1. Reg. relata, ſenſus
lius eſſet, Deum efficaciter decreviſſe aut decretum
fuiſſe, ut Saül contra jus faſque ad necem Davidẽ q
reret, & eo animo urbem, in quam confugerat obſide
Præterea exprobratio Chriſti ſuprà relata contra Jud
per comparationem Tyriorum & Sydoniorum cum
videretur parum rationi conſentanea: potuiſſent ſi
dem Judæi reſpondere, non mirum eſſe, quod Tyr
occaſione ibi declarata eſſent convertendi: quia v
creti alicujus divini auxilia quædam efficacia & in
ctabilia erant accepturi, quibus ipſi carere debebant
ſine quibus pœnitentiam agere non poterant. Quæ
mnia & plura alia ſimilia, quæ hîc in utramque par
dicenda forent, ex ijs quæ in tractatu de Gratia expli
da ſunt, plenius intelligentur.

SECTIO V.

An aliqua rerum creatarum Ideæ in Deo sint.

SUpponendum est nomen Ideæ nihil aliud significare, quàm formam illam, seu speciem intelligibilem xistentem in intellectu artificis, ad quam ille respiciens peratur: unde & derivatur à verbo Græco quod est viere. Quia scilicet idea est velut exemplar, quod artifex agendo respicit & intuetur, ut similem ei effectum exrimat. Hoc supposito,

Dicendum est 1. in mente divina esse ideas omnium eaturarum.

Probatur 1. ex Scriptura, ad Hebr. 11. Fide credimus ptata esse sæcula verbo Dei ut ex invisibilibus visibilis eret, hoc est, ut juxta invisibile exemplar, quod est in ente Dei, fierent hæc visibilia. Ita hunc locum explit Hugo Card. & alij. S. Joan. cap. 1. Quod factum est, ipso vita erat: hoc est, ut explicat S. August. tract. 1. S. Joan. quod factum est extra Deum erat vivens in eo, secundum rationem & ideam ipsius in divina menab æterno existentem.

Probatur 2. ex eodem S. August. lib. 12. de Civit. c. ubi postquàm dixit in sapientia divina esse invisibiatque incommutabiles rationes rerum, etiam visibim & mutabilium: quæ per illam factæ sunt. hanc aft dicti sui rationem: Quoniam Deus non aliquid nens fecit, quod ne de quolibet homine artifice recte potest. Porro, si sciens fecit omnia, ea utique fecit e noverat, &c.

Dicendum 2. ideas divinas non esse aliquid distinm ab essentia Dei, sed esse ipsammet essentiam divin ut cognitam ab ipso Deo, tanquàm eminenter in se im omnium perfectiones continentem, ac proinde quàm id, ad cujus imitationem res omnes ab ipso duci possunt. Ita S. Thomas 1. part. qu. 15. art. 2.

Ratio eſt, quia, cùm ex antedictis conſtet eſſenti divinam eſſe ſimpliciſſimam, & nihilominùs in ea rerū omnium perfectiones eminenter contineri, hinc ſequitur ideas non eſſe aliquid diſtinctum ab eſſentia divina, illamque eſſentiam poſſe optimè & perfectiſſimè tenere rationem ideæ in mente divina ad productionem cujuſlibet creaturæ quantumcunque perfectæ; cum in ea cujuſlibet perfectionis exemplar abſolutiſſimū reperiatu

CAPVT IV.

De voluntate Dei.

SECTIO I.

An ſit in Deo voluntas, & qualis.

DIcendum 1. in Deo verè & propriè eſſe voluntate Hoc evidenter conſtat ex Scriptura. S. Matth. 7. F voluntas tua. Rom. 9. Voluntati ejus quis reſiſtit?

Dicendum 2. voluntatem in Deo non eſſe ſicut in bis, per modum potentiæ, ſed actum puriſſimum & ſimpliciſſimū, ſeu ipſam actualem volitionem divinam.

Hoc evidenter conſtat ex ijs quæ ſuprà dicta ſunt ſimplicitate Dei, ubi probatum eſt in Deo nullam d poſſe compoſitionem; daretur autem, ſi voluntas in eſſet per modum potentiæ.

Dicendum 3. voluntatem Dei, quamvis in ſe unica ſimpliciſſima ſit, eſſe tamen virtute, & ſecundùm noſt concipiendi modum, multiplicem; ſecundùm varios ſpectus ad creaturas, & diverſa circà illas decreta.

Hinc eſt quòd aliquando Scriptura in plurali nume de voluntatibus divinis loquatur, ut Pſal 102. Notas cit Iſraël voluntates ſuas. Eo ſenſu multiplex apud D ctores reperitur divinæ voluntatis diviſio.

Primò enim dividitur in voluntatem ſigni, & volu tatem beneplaciti. Voluntas beneplaciti eſt ea, quâ D us vult

is vult aliquid, quia ita placet ipsi. Voluntas verò signi, st ipsius divinæ voluntatis declaratio per aliqua signa xterna, quæ communiter à Theologis quinque numeantur, scilicet præceptum, prohibitio, consilium, permiso & operatio. Quando enim Deus aliquid jubet, signū st, quod velit illud fieri, & è contrà quando prohibet, uod nolit: simili modo cùm aliquod cōsiliū dat; signū t id quod consulitur, illi placere: quando verò aliquid ermittit, signum est, nolle impedire, cùm posset, si velt: denique quando operatur, sive per se solum, sive im causâ secundâ, signum est velle id, quod ipse agit; iàs si nollet, non ageret. Unde S. Anselm. dixit in lillo de volunt. Dei. Appellari Dei voluntatem, quidiid in nobis ipse misericorditer operatur. Et S.August. Enchirid. cap. 9. Nihil fit quod omnipotens non ve-, vel sinendo ut fiat, vel faciendo.

Secundò dividitur in voluntatem antecedentem, & nsequentem; quæ divisio desumitur ex S. Damasc. . 2. de fide cap. 29. Ubi per voluntatem antecedentē, telligit eam quâ Deus vult ex se aliquid, nullâ ad id lendum ratione inductus ex parte creaturæ. Et de hac luntate intelligit illud dictū Apostoli, 1. Tim. 2. Deus lt omnes homines salvos fieri. Per consequentem ve- intelligit eam voluntatem quâ Deus vult aliquid, aliâ ratione ad id volendum inductus ex parte creaturæ. hac voluntate dicit Deum velle punire peccatores pter ipsorum peccata.

Tertiò dividitur in voluntatem absolutam, & condinatam. Voluntas absoluta est ea, quæ semper imple-, & ideo vocatur etiam efficax. De ea intelligitur il-, Esther 13. Non est qui possit resistere voluntati tuæ. nditionata verò est ea, quæ ad hoc ut impleatur, aliim conditionem adjunctam habet; unde non semper efficax, cùm non semper ponatur ea conditio. Talis ea voluntas v. g. quâ Deus vult peccatores ad pœnitiam reverti: cum hac conditione tamen, si & ipsi

gratiæ suæ cooperari velint. Quo sensu dixit Christus Dominus, Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, &c, & noluisti?

4. Dices inde sequi, aliquam voluntatē otiosam & imperfectam in Deo reperiri: hanc v. g. qua vult omnes homines salvos fieri cum hac conditione, scilicet si & ipsi velint, & media convenientia ad salutem amplectantur. Illa enim voluntas respectu reproborum otiosa est, cum effectum suum nunquam habitura sit. Est etiam imperfecta, quia sic potius dicenda esset velleitas quam voluntas: hæc autem velleitas dicit impotentiam & defectum in voluntate.

Respondetur, voluntatem conditionatam, illam v. g. qua Deus vult omnes homines salvos fieri, nec otiosam, nec imperfectam dici posse: non otiosam; cum ex ea sequatur præparatio mediorum & auxiliorum, quæ dantur omnibus hominibus ut salvi fiant, quod supponimus ex tractatu de Gratia. Neque etiam imperfectam, cum non sit velleitas, sed vera voluntas: non enim dicit Apostolus, quod Deus vellet omnes homines salvos fieri. Et in eo vera esse ostenditur, quod per eam verè Deus movetur ad illorum mediorum & auxiliorum præparationem.

SECTIO II.

Quænam sint objecta divinæ voluntatis

NOn hîc agimus de primario & præcipuo divinæ voluntatis objecto, quod est ipse Deus: certum est enim naturaliter & necessario Deum velle & amare seipsum: cum sit sui ipsius summum bonum: nec ullam hæc veritas difficultatem recipit. Quæstio est igitur de objectis externis & secundarijs divinæ voluntatis. De quibus.

Dicendum 1. Deum amare omnes creaturas, quæ existunt in aliqua differentia temporis.

Hoc manifestè constat ex Scripturâ, Sap. 11. Diligis omnia

omnia quæ sunt; & nihil odisti eorum quæ fecisti. Deinde quia, sicut se habet intellectus divinus ad verum, ita voluntas divina ad bonum. Sed divinus intellectus fertur in omne verum, non solùm increatum, sed etiam creatum, ut suprà ostensum est: Ergo & voluntas divina in omne bonū, non tantùm increatū, sed etiā creatū, quale est omne ens à Deo productū, juxta illud Genes. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.

Dicendum 2. Deum velle & amare omnes creaturas in ordine ad se, & propter seipsum.

Hæc veritas constat ex Scriptura, Proverb. 16. Universa propter semetipsum operatus est Dominus. Isaiæ 43. Omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum. Deinde ex eo quòd, cùm Deus sit omnium rerum ultimus finis, hinc sequitur res omnes naturaliter in illa referri & ordinari debere: alioquin esset ordo inversus & præposterus.

Quando autem dicitur Deum creavisse omnia propter se; hoc intelligi non debet, quod Deus ijs indigeat. Verè enim Psaltes regius, Psal. 15. Dixi Domino, Deus meus es tu; quoniam bonorum meorum non eges. Sed ut in ijs sapientiæ, bonitatis, ac potentiæ suæ opus ostendat, gloriamque suam clariorem & illustriorem reddat.

Dicendum 3. Deum velle malum pœnæ, non præcisè ut malum est (nemo nim, ut ait S. Dionys. de div. nomin. cap. 4. intendens malum operatur) sed quatenùs bonum aliquod adjunctum habet.

Hoc constat ex Scriptura. Isai. 45. Ego Deus faciens pacem, & creans malum. Jerem. 26. Adducam super eos omne malum quod locutus sum. Deniq; certum est, experientiâ nimis compertum, Deū velle omnes pœnalitates hujus vitæ & mortem ipsam, ratione peccati originalis, & etiam aliorum peccatorum actualium; tùm quia ipsius justitiæ divinæ ordo id exigit, tùm etiam quia quando ipsius hominis bonum spirituale id requirit.

Dicendum 4. Deum nullomodò velle malum culpæ neque per se, neque per accidens.

3. Hæc veritas est de fide, cui oppositus est error hæreticorum nostri temporis, qui eò impietatis devenerunt ut dicerent, Deum non modò permittere, sed positivè velle peccatum, ut in eo puniendo justitiam suam ostendat, & proditionem Judæ æque fuisse opus Dei, ac Sancti Pauli conversionem. Ita etiam olim senserunt alij hæretici, ut testatur Vincentius Lirinensis lib. 1. adversus hæreses cap. 34. & Eusebius lib. 5. hist. cap. 20.

Refellitur hic error, & veritas assertionis nostræ probatur, 1. ex Scriptura. Psal. 5. Non Deus volens iniquitatem tu es. S. Jac. cap. 1. Deus intentator malorum est.

Probatur 2. ex S. Ambrosio lib. 2. de Caïn & Abel cap. 9. Quantò gravius, inquit, peccato ipso, ad Deum referre quod feceris, & reatûs tui invidiam transfundere in Authorem, non criminis, sed innocentiæ? Et S. August. Epist. 105. ad Sintum: Iniquitatem, quam rectissima veritas improbat, damnare novit ipse Deus, non facere. S. Fulgent. lib. 1. ad Monimum cap. 13. In Sanctis coronat Deus justitiam, quam eis gratis ipse tribuit, gratis servavit, gratisque perfecit: iniquos autem condemnabit pro impietate, vel injustitia, quam in eis ipse non fecit.

Probatur 3. ratione quâ utitur S. Anselm. lib. de libero arbitrio c. 8. quia justa voluntas hominis est ea, quæ vult id, quod Deus vult eam velle; injusta verò è contrario est ea, quâ vult id, quod non vult Deus eam velle. Unde sequitur quòd, si Deus vellet hominem peccare, homo peccando non peccaret, simulque voluntas ejus justa & injusta foret: Justa, inquantùm conformis esset divinæ voluntati, quâ Deus vellet illum peccare; injusta, inquantum eidem voluntati repugnaret, quæ prohibet peccare.

Confirmatur ex eo quod (quod ut dicit S. Ambr lib. 1. Exameron. cap. 8.) non alium ob finem Filius Dei in mundum

mundum venit, nisi ut tollat peccata mundi, & dissolvat opera diaboli: quâ ratione igitur fieri potest ut opera diaboli velit adstruere, & ad peccata impellere & incitare?

4. Multa ex Scriptua solent obijcere hæretici, v. g. quòd in eâ dicatur Deum velle, ut fiant aliqua mala opera, & ad ea impellere, hominesque excæcare, & eorũ corda indurare, ut nec possint benè agere.

Respondetur, ijs omnibus & similibus alijs loquend modis, qui in Scriptura occurrunt, significari tantùm, vel Deum velle permittere peccata, quod sapientissimè, & cum summis rationibus facere potest: vel justo judicio suo velle subtrahere interdum hominibus peculiarem gratiæ suæ protectionem, unde sequitur eorum lapsus in peccata.

Plura super hac re, videri possunt apud Bellarm. tom. . lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 11. & sequentibus. Et universim ad has & similes dissolvendas objectiones è Scripturis petitas, recurrendum est ad illud principium, de quo suprà in tractatu de fide, nempè verum & certam Scripturæ interpretationem, non a sensu particulari, sed ab authoritate ipsius Ecclesiæ, & unanimi Patrum consensu esse petendam: & sic, cùm objicitur aliquis Scripturæ locus, videndum est, non quid illi verba præ se ferre videantur, sed quo sensu à sanctis Patribus, & ab universa Ecclesia intelligantur.

SECTIO III.

An voluntas Dei sit libera.

AD clariorem hujus quæstionis resolutionem, explicandum est breviter, quid sit libertas, & in quo vera & propriè consistat. Id autem melius & certius discere non possumus quàm à S. Bernardo in lib. de gratia & libero arbitrio, ubi dicit triplicem esse libertatem, de qua promiscuè mentio fit, tum in Scripturis, tum apud sanctos Patres; 1. est quam vocat libertatem naturæ: 2. gratiæ:

gratiæ : 3. denique gloriæ. Per primam, dicit nos libe
rari à coactione & necessitate. Per secundam, à peccato
Per tertiam denique, à morte & alijs hujus vitæ miserijs
In eo autem præsertim differunt, quòd secunda & terti
libertatis species statum quemquam & conditionem ho
minis proprie respiciunt: prima verò respicit actiones a
ejus voluntate elicitas. Per secundam & tertiam ideò li
beri sumus, quia liberati à statu subjectionis, tùm pec
cati, tùm mortis: per primã verò ideò sumus liberi, qui
in eliciendis voluntatis nostræ actibus minimè sumus co
acti, aut necessitate adacti.

De hoc igitur 1. genere libertatis, seu de libertate na
turæ quærimus hîc, in quo illa consistat; ut evidentiù
fiat, quâ ratione divina voluntas propriè libera dici po
sit. Certum est enim, ac per se evidens, non ideò dici l
beram, quòd sit liberata à peccato vel à morte: se
quia est ex se & naturâ suâ libera: & jam vidimus, s
cundùm mentem S. Bernardi in eo consistere libertate
naturæ, quòd voluntas in actibus suis eliciendis, non so
lùm à coactione, sed etiam à necessitate libera sit: si
nim eo modo libera non esset, Iam, inquit, voluntas n
esset: ubi quippe necessitas, ibi non est voluntas.

2. Dicendum est igitur (secundùm illius S. Patr
sententiam quam fusiùs ibidem explicat & probat) libe
tatem naturæ, seu liberum voluntatis arbitrium, verè
propriè in eo consistere; quód volũtati nulla neque co
ctio neque necessitas inferatur; sed quod relinquatur l
bera & indifferens ad agendum vel non agendum, & a
hoc vel illud agendum; seu tam quoad exercitium, quà
quoad specificationem actuum suorum.

Et hæc est etiam communis aliorum sanctorum Patr
sententia: ut S. Hieron. lib. 2. cont. Iovinianum: ubi s
loquitur: Liberi arbitrij nos Deus condidit: nec ad vi
tutes, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin, u
necessitas, nec dominatio, nec corona est. S. Ambros. li
2. in S. Lucam: Non potes dicere, quia noluit te bon
facere,

facere, ante quem posuit bonum & malum: ut non ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. S. Aug. denique, qui pluribus in locis agens de libero voluntatis arbitrio, dicit in eo consistere, quod homo possit agere vel non agere, & hoc, vel illud agere: ut in hom. 12 ex quinquaginta: Rogo, inquit, vos, fratres charissimi, quare Satanas seducit ad peccandum, cum Deus posuerit hominem in potestate non consentire Satanæ? &c. dat quidem diabolus consilium: sed Deo auxiliante, nostrũ est, vel eligere, vel repudiare quod suggerit. Et lib. de Spiritu & littera cap. 14. In omnibus misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis. Et lib. 22. contra Faustũ Manichæum, cap. 78. expresse dicit, ex illa indifferentia voluntatis, & potestate ejus ad agendum, vel non agendum, oriri rationem meriti vel demeriti.

His breviter circa propriam & veram libertatis notitiam delibatis, ad quæstionem initio sectionis propositam.

3. Dicendum est 1. Deum non liberè sed necessariò, suam ipsius bonitatem velle & amare, tam quoad specificationem, quàm quoad exercitium actûs. Ita S. Thom. 1. part. qu. 19. art. 3. Hoc constat ex antedictis.

Quod enim Deus necessariò suam bonitatem velit & amet quoad specificationem actûs, patet, quia Deus illam odisse non potest; cum in eâ nulla, vel minima mali umbra esse possit: imò cum in eâ omnes boni rationes, tam in genere entis, quàm in genere amoris reperiantur.

Quod autem eandem bonitatem suam necessariò velit & amet quoad exercitum actus, patet; tum quia Deus non potest non esse perfecte beatus; ad perfectam autẽ beatitudinem requiritur actualis amor summi boni: tum etiam quia actus ille divinæ voluntatis, quo Deus bonitatem suam vult & amat, est actus immanens & essentialis, imo & ipse Deus, ac proinde qui desinere non potest. Sicut autem necessario suam bonitatem vult &

amat:

amat : ita è contratio peccatum, quod est illi oppositi, ex necessitate non vult, & odio prosequitur : & hanc Augusſt. vocat lib. 1. cont Julianum, Beatam necessita-tem, quâ Deus injustus esse non potest.

Dicendum 2. Deum, quidquid extra se vult & ama, libere & sine necessitate velle & amare.

Probatur 1. ex Scripturâ. Psal. 134. Omnia quæcun-que voluit Dñus, fecit in cœlo & in terra. Ad Ephes. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.

Probatur 2. ex S. Ambros. lib 2. Exameron, cap. ubi contra quosdam Philosophos, qui Deum omnia fat quodam & necessitate fecisse dicebant, expresse asserit Deum multa potuisse facere, quæ tamen facere n luit : ac proinde voluntate suâ elegisse ex illis omnibu quæ facere potuit, ea quæ reipsa fecit. Et lib. 2. de Fid cap. 5. Omnia, inquit, operatur unus atque idem Spir tus, dividens singulis prout vult, hoc est, pro liberæ vo luntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio. Et ex S Bernard. lib. cit. de gratia & libero arbitrio, ubi sic lo quitur : Verùm libertas à necessitate, æquè & indiffe renter Deo universæque tam malæ quàm bonæ rationa li convenit creaturæ ; nec peccato, nec miseriâ amittitu vel minuitur ; nec major in justo est quàm in peccato re ; nec plenior in Angelo, quàm in homine, &c.

Probatur 3. hac ratione. Illud agens censetur liber quod positis omnib9 ad agendū prærequisitis, potest ad huc ex se agere vel nō agere; & à nulla re sibi extrinsec determinatur necessariò ad agendū vel non agendū. At qui Deus eo modo se habet respectu eorū quæ extra se o peratur : positâ enim cognitione eorum omnium qu sunt possibilia, potest ex illis producere aliqua, vel non producere ; & nihil est, quod eum ad id agendum neces sitet. Ergo Deus habet voluntatem plenè & perfectè li beram, respectu eorum omnium quæ extra se operatur.

Superest hic una difficultas explicanda : in quo scilice consistat illud velle liberum Dei, & quâ ratione in eo si

aliquis

aliquis actus liber, quo possit velle aut nolle, sine ulla sui mutatione. Pro cujus resolutione,

5. Dicendum 3. liberã Dei volitionem, non esse denominationem extrinsecam, aut respectum rationis, aut perfectionem aliquam realiter ab ipsâ essentiâ divinâ distinctam: sed esse ipsammet volitionem necessariam, quâ Deus seipsum vult & amat: quatenùs tamen hæc extenditur seu terminatur ad creaturas, ad quas posset non extendi & terminari: seu prout efficacitate suâ illas infert & efficit, cùm posset non inferre & efficere: seu denique quatenùs indifferens est, ut sine ulla sui mutatione eas efficiat, aut non efficiat.

Quòd non sit denominatio extrinseca, patet: Quia Dei volitio libera est in Deo ab æterno: denominatio verò extrinseca oritur à productione creaturarum, quæ est temporalis.

Quòd non sit respectus rationis: Quia cùm sit ab æterno in Deo, est ante omnem operationem intellectûs, qui possit talem respectum rationis fingere.

Quòd etiam non sit aliquid distinctum realiter ab essentia divina, constat: Quia id ejus omnimodæ simplicitati repugnat.

Restat igitur ut dicamus, aut nullum actum liberum in Deo admittendum, quod esset contra fidem: aut, si aliquis admittendus est, non alium admittẽdum esse, quàm ipsum actum immanentem divinæ volitionis, sub ea ratione, quam suprà explicavimus.

SECTIO IV.

Quænam sit divinæ voluntatis efficacitas.

Dicendum 1. talem esse divinæ voluntatis efficacitatem, seu vim ad efficiendum; ut per illam solam Deus immediatè efficiat, quidquid extra se in ratione primæ causæ efficit.

Ita communiter docent sancti Patres. S. Cyrill. lib. 3. cont. Julianum dicit, Deum solâ voluntate esse perfecto-

rem

rem operum. Et Clemens Alexandr. in Protreptico: So-lâ, inquit, Deus voluntate molitur; & solum ejus ve-le, factum esse consequitur. Et eo sensu S. August. lib. de Trinit. cap. 4. docet voluntatem Dei esse primam & summam causam omnium corporalium specierum atque motionum. Huc etiam spectat dictum Psalmistæ, Psal. 148. Dixit, & facta sunt; mandavit, & creata sunt.

Dicendum 2. efficacitatem illam, & vim effectricem divinæ Voluntatis extendere se ad omnia possibilia: seu (quod idem est) divinam voluntatem esse omnipoten-tem; Deumque posse, quidquid voluerit, efficere.

Hoc constat manifestè ex innumeris Scripturæ loci Job. 42. Scio Domine, quia omnia potes. S. Matth. Apud Deum omnia possibilia sunt. Et hanc veritatem deò manifestam existimavit S. August. ut serm. 139. Tempore sic loquatur: Non dico, da mihi Christianu da mihi Judæum; sed da mihi Paganum, idolorum cul rem, dæmonum servum, qui non dicat Deum esse om potentem. Negare Christum potest, negare Deum om potentem non potest.

2. Quæres, an sit defectus potestatis in Deo, non p se mori, non posse peccare; non posse rem factam in ctam reddere,

Respondetur, nullam esse in Deo impotentiam, potius maximam omnipotentiæ suæ perfectionem.

Posse enim mori aut aliquid pati, non est potent sed defectus potentiæ: unde rectè dicit S. August. lib de Civit. 10. Omnipotens est Deus, faciendo quidq vult, non patiendo quod non vult.

Posse item peccare non est argumentum potentiæ, potius infirmitatis. Rectè enim Petrus Damian. Opi 36. de Omnipotentia Dei, cap. 10. Quod malum est, quit, potius nihil debet dici, quàm aliquid: atque id nihil præjudicat, si dicamus Deum omnia posse, li mala non possit, cùm mala non intrà omnia, sed pot extra omnia debeant supputari.

Deniqu

Denique quod Deus non possit id, quod semel factū st, infectum reddere: non ex imbecillitate provenit, sed otius ex divinæ veritatis perfectione. Ut enim recte dit S. Augustin. lib. 26. contra Faustum. Manich. cap. 5. uisquis dicit: si omnipotens est Deus, faciat, ut quæ cta sunt, facta non fuerint: non videt hoc se dicere: si mnipotens, faciat ut ea quæ vera sunt, eo ipso quo ve- sunt, falsa sint. Inde patet, cur communiter Theolo- dicant, Deum illa non posse, quæ involvunt contractionem.

SECTIO V.

n & quâ ratione in divina voluntate amor, odium, misericordia, justiti & similes affectus reperiantur.

CErtum est hos & similes affectus, si considerentur prout secum inferunt aliquam mutationem, sive rporalem, sive spiritualem, nullomodo in divina votate reperiri: cum sit omnis prorsus mutationis exrs, ut ex antedictis constat. Quæstio igitur proposita ijs intelligenda est, prout habent simpliciter rationem ûs, sine ulla imperfectione adjuncta. Et in hoc sensu, Dicendum est 1. in divina voluntate esse verum amom, non tantum erga se, sed etiam erga creaturas.

Hoc patet ex ijs quæ dicta sunt sectione secunda. Et firmari potest, quantum spectat ad amorem, quem us habet erga creaturas: ex eo quod quidquid entita& bonitatis habent creaturæ, id totum habent, quia us vult eas habere: amare enim aliquem nihil est aliquàm ei bonum velle. Ita S. Thom. 1. part. qu. 20. 2. Ubi recte observat differentiam amoris divini, & nani: homo enim supponit in objecto amato bonita: at verò Deus amando infundit bonitatem: atque facit id, quod amat, bonum, ac proinde amabile.

Dicendum 2. Deum non æqualiter omnes creaturas ere.

2. Cer-

2. Certum est enim, ut docet S. Thomas suprà art. 4 meliores semper magis amari à Deo, quatenus melio res, eo enim meliores sunt, quo majus bonum à divin voluntate accipiunt: majus autem bonum à Deo accipe re, est magis ab eo amari. Est autem notanda doctrin S. Doctoris in responsione ad tertiū, ubi docet præsum ptuosum esse, velle dijudicare, an aliquis sanctorum s altero sanctior & Deo charior; nam (ut dicitur Proverb 16.) Spirituum ponderator est Dominus.

Sicut autem amor, sic etiam contrariam ob causar in divina voluntate reperitur odium, tam respectu pe cati, quàm peccatoris, quatenus peccator est. Sap. 1 Similiter odio sunt Deo impius, & impietas ejus. Et ho satis manifeste constat ex eo quod Deus peccatoribꝰ vu malum vindictæ ac pœnæ æternæ. Est autem propriu odij actus, velle malum: sicut amoris, velle bonum.

Dicendum 3. in Deo esse justitiam.

Patet ex innumeris Scripturæ locis. Psalm. 118. Ju stitia tua, justitia in æternum. Rom. 1. Justitia Dei in e revelatur ex fide. Cum autem duplex sit justitia, nemp commutativa & distributiva.

Prior, quæ consistit in eo, ut tantum reddatur, quan tum acceptum fuerit, non est proprie in Deo, ut rec docet S. Thomas, qu. 21. art. 1. juxta illud ad Rom. 1 Quis prior dedit ei, & tribuetur ei? Nihil enim à nob Deo accipere potest, quin potius illud ipse nobis ded rit. Unde cum maxima ratione Concil. Trident. sess. c. 26. sic loquitur: Absit ut Christianus homo in seip vel confidat, vel glorietur, & non in Domino: cuj tanta est ergà omnes homines bonitas, ut eorum ve esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Posterior verò justitia, quæ consistit in distributio bonorum communium juxta proportionem meritoru cujusque, si strictè sumatur, non est etiam proprie Deo: Quia nullum creaturæ meritum omnia Dei do præcedere potest, cùm omne meritum ab aliquo grat

ito Dei dono, hoc est, ab ejus gratia initium sumat, ut supponimus ex tractatu de Gratia. Deinde quia Deus erga creaturas nullius rei debitor est.

Quare dicere debemus justitiam in Deo reperiri modo longe perfectiori & eminentiori: considerando illá, prout abstrahit ab omnibus humanæ justitiæ conditionibus quæ Deo minime conveniunt; & dicit aliquam in Deo perfectionem, quæ secundùm nostrum concipiendi modum voluntatem ejus dirigit, tùm in distributione præmiorum, supposito creaturæ per ipsius Dei gratiam merito; tùm in inflictione pœnarum, supposito ejusdem creaturæ per propriam voluntatem peccato.

Dicendum 4. in Deo esse misericordiam.

4. Hoc patet similiter ex Scripturis, quæ ubique divinam prædicant misericordiam. Psal. 88. *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Thren. 3. *Misericordia Domini, quia non sumus consumpti.* Et hæc propriè in Deo invenitur, ut docet S. Thom. suprà art. 3. non quidem secundùm passionis affectum, sed secundùm effectū. nde S. Anselm. in Prosol. cap. 10. *Misericors es, non quia tu sentis affectum, sed quia nos sentimus effectum.* Observat autem rectè S. Doctor suprà art. 4. in omnibus Dei operibus misericordiam ejus, & justitiam simul veniri. Unde dicit in respons. ad 1. etiam in damnatis periri aliquam Dei misericordiam: non quidem totaliter relaxantem, sed aliqualiter sublevantem; hoc est quòd cùm Deus justè possit acerbioribus adhuc pœnis s affligere, id tamen ex misericordia non facit, sed eos nper citrà condignum punit.

SECTIO VI.

n sit in Deo providentia, & ad quæ se extendat.

NOmine providentiæ intelligimus hîc actum aliquem, tum intellectus, tum voluntatis Dei, quo ordinat & dirigit res creatas in suos fines particulares, ac præsertim in finem omnium ultimum, qui est Deus. Hoc supposito.

Dicen-

Dicendum est 1. in Deo esse providentiam respectu omnium rerum creatarum. Est de Fide.

Probatur 1. ex pluribus Scripturæ locis. Sap. 8. Attingit à fine ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Et cap. 14. Tua Pater, providentia, cuncta guberna. S. Matth. 6. Respicite volatilia cœli; quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester Cœlestis pascit ea. Considerate lilia agri, &c.

Probatur 2. ex S. Cypriano lib. de Idolorum vanitate: Mundi unus est rector, qui universa quæcunque sunt verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat. Et ex S. Damasceno lib. 1. de Fide cap. 2. Quod Deus bonus sit, justus, rerum omnium conditarum architectus: quod vim omnem imperiumque habeat, omnia inspectet, omnibus prospiciat, omnia in potestate habeat: hæc, inquam, omnia scimus, & confitemur.

Probatur 3. ratione, quâ utitur S. Thom. 1. part. qu. 21. art. 2. quia, cùm Deus sit causa efficiens prima & perfectissima omnium rerum, quæ ab illo pendent, non tantum in fieri, sed etiam in conservari: hoc est, quod creaturæ omnes indigeant, non tantum ut initium sui esse a Deo accipiant, sed etiam ejusdem conservationem & perfectionem: hinc sequitur, ad illum etiam pertinere res omnes quas creavit, in suos fines dirigere: cum inde potissimum earum & conservatio & perfectio pendeat.

Tertullian. in libello de animæ testimonio, hanc veritatem manifestam esse dicit ex cōmuni consensu omnium Gentium & nationum; inter quas nulla fuit adeo barbara, quæ non senserit, esse aliquod numen supremū, quod res humanas cognoscat & gubernet; & id ad quod in periculis & afflictionibus sit confugiendum; & à quo præmia pro rectè factis, supplicia pro sceleribus, sint expectanda.

2. Dicendum 2. providentiam divinā ad omnes prorsùs res creatas, etiam minimas se extendere. Est de Fide.

Proba-

Probatur 1. ex Scriptura, Sap. 6. Magnum & pusillum ipse fecit; & æqualiter est illi cura de omnibus, S. Luc. 12. Nonne quinque passeres væneunt dipondio; & unus ex illis, non est in oblivione coram Deo? sed & capilli capitis vestri numerati sunt.

Probatur 2. ex S. Iren. lib. 2. cap. 41. Nihil omninò eorum quæ facta sunt, & quæ fiunt, vel fient, Deum fugit; sed per illius providentiam unumquodque, & habitum, & ordinem, & numerum, & quantitatem accipit propriam. Et S. Hieron Epist. 3. Creatorem non tantū in Cœlo miramur & Terrâ, Sole, & Oceano; elephantibus, camelis, &c. sed & in minutis quoque animalibus, formicâ, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi, quorum magis scimus corpora quàm nomina; eandemque in cunctis veneramur solertiam. Videndus S. Ambros. lib. 1. de Officijs cap. 13. 14. & 15. S. Greg. lib. 4. Moral. cap. 16. S. August. lib. 5. de Genesi ad literam cap. 1. & alij.

3. Verùm contra hanc de providentiâ divinâ doctrinam, duæ potissimùm fieri solent objectiones.

Prima est, quòd non videatur decere Dei majestatem, ut ejus providentia minimis rebus se immisceat; juxta illud Apostoli 1. Corinth. cap. 9. Nunquid de bobus cura est Deo?

Secunda; quod si Deus res humanas regeret & gubernaret, multi in ejus gubernatione & regimine defectus reperirentur: cùm boni & justi varijs plerumque cōflictentur adversis; mali contrà & peccatores bonis ac voluptatibus affluant,

Ad primam respondetur cum S. Ambros. lib. de Officijs: Si non est injuria & probrum Dei, minutissimas quasque res fecisse; multo minus probrum illius esse eas factas regere. Apostolus autem loco citato, non omnino negat Deo curam esse de animantibus rationis expertibus; sed non talem, nec tam specialem quàm de hominibus; ac præsertim de ijs qui se totos ejus obsequio & cultui mancipant, de quibus ille loquitur.

Ad

Ad secundam verò dicendum est, Deum cum summ sapientiâ permittere, imò velle, ut in hac vita interdu justi affligantur, mali verò prosperè agant. Cùm eni nulli adeo mali sint, quin aliquando boni aliquid agan Deus illos in peccatis morituros, ob idque damnand prævidens, illorum opera utcunque bona, prosperita aliqua temporali præmiatur; Justos autem afflictioni varijs exerceri vult, tum ad probandam eorum fidem tum ad pleniorem pro peccatis satisfactionem, tum et em ad meritorum cumulum augendum: quare optim S. August. in Enchir. cap. 11. Deus cùm summè bon sit, nullomodo fineret mali aliquid esse in operibus s is; nisi usque adeò esset omnipotens & bonus, ut etia de malo benefaceret.

CAPUT V.

De Prædestinatione.

QUod Eeechieli Prophetæ, hoc cuilibet Catholico i omnibus fidei mysterijs, sed præsertim in illis, qu divinæ prædestinationis arcana præstant, humiliter prof tendum est: hujus torrentis aquas ita profundas & alta esse, ut transvadari omninò non possit. Unde merit exclamat Apostolus Rom. 11. O altitudo divitiarum sa pientiæ & scientiæ Dei! quàm incōprehensibilia sunt ju dicia ejus? &c. Ideo juxta consilium ejusdem Apostoli 1. Corint. 10. nosmetipsos nobis ipsis metientes, in ho prædestinationis negotio procedemus secundum mensu ram regulæ, qua mensus est nobis Deus; id est, earum præsertim veritatum notiam hîc inquiremus, quas De us ipse revelare, per Ecclesiam proponere voluit: cæter omnia ejus inscrutabili sapientiæ, & incomprehensibili bus judicijs relinquentes, memores illius effati à Salo mone. Prov. 25. Quoniam, qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.

SECTIO

SECTIO I.

Quid prodestinationis quid item reprobationis nomine debeat intelligi.

PRædestinatio, si vim nominis spectes, idem est, ac præcedens destinatio. Destinare autem est, vel aliquid omninò apud se statuere, vel (ut dicit S. Thomas 1. part. quæst. 23. art. 2.) aliquid in finem designare aut transmittere.

Hujus autem vocis sic intellectæ apud sanctos Patres duplex acceptio invenitur. Una lata & minùs propria, pro ordinatione rationalis creaturæ factâ à Deo in quēlibet finem, sive in beatitudinem, sive in damnationem, Quo sensu dicit S. August. lib. 15. de civit. cap. 1. Civitatem Dei esse prædestinatam ad gloriam, civitatem veró Diaboli ad ignem æternum esse prædestinatam. Altera stricta & propria, pro solâ ordinatione rationalis creaturæ ad beatitudinem & vitam æternam. Et eo sensu còmmuniter, tùm in Scripturis, tùm apud sanctos Patres sumi solet, ut ex dicendis patebit.

Cum autem hæc divina ordinatio sit ab æterno, ac proinde omne tempus præcedat: ideo præordinatio & prædestinatio dicitur; ita ut particula (præ) nihil aliud significet, quàm antecessionem durationis seu æternitatis ad tempus, ut docet Alensis 1. p. q. 28. mem. 8. Gabrichæus in 1. part. qu. 25 cap. 1. Isambert. ad eandē quæst. disp. 1. art. 1. & alij communiter. Unde dicitur eo sensu Apostolus Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mūdi constitutionem. Et Rom. 8. Quos præscivit & prædestinavit, ubi simul jungit, & in eodem sensu accipit præscientiam & prædestinationem. Est autem evidens particulam (præ) in verbo (præscivit) significare tantum antecessionem ipsius scientiæ divinæ secundùm durationem: id est, Deum scire res, antequàm existant: unde sequitur particulam illam in voce prædestinationis eodem modo esse accipiendam.

Et sic

Et sic dicendum est, quòd prædestinatio nihil est aliud quàm æterna, & omne tempus præcedens destinatio, quâ Deus ante mundi constitutionem creaturas aliquas ad gloriam & beatitudinem cœlestem elegit, & destinavit.

2. Quæres, an prædestinatio sit proprie actus intellectus, an voluntatis Dei ?

Respondetur esse utriusque. Intellectûs quidem, quia in Scriptura explicetur terminis significantibus actum intellectûs : ut Roman. 11. Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit : id est, quam prædestinavit, ut explicat S. August. lib. de bono persev. Voluntatis autem, cùm in eâdem Scripturâ sæpe vocetur electio, propositum, beneplacitum, &c. ut Rom. 8. Ephes. 1. & aliis in locis. Et hunc utrumque actum conjungit. S. August. lib. de bono persev. cum dicit quòd prædestinatio est præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur. Præscientia quidem ad intellectum divinum proprie spectat : præparatio verò beneficiorum ad voluntatem : cum sit actus amoris & benevolentiæ.

3. Ex his autem verbis S. August. colligitur, ad completam rationem prædestinationis, prout ab illo & sanctis Patribus sumitur, debere per eam intelligi, non tantùm electionem & destinationem ad gloriam & beatitudinem, sed etiam præparationem omnium mediorum ad illam consequendam : propositumque ac voluntatem media illa tribuendi : ita ut prædestinatio non tantùm respiciat gloriam consequendam, sed etiam simul omnia gratiæ dona, quibus ad illam gloriam homines perducuntur.

Quod autem spectat ad Reprobationem : dicendum est, per illam nihil aliud intelligi, quàm actum illum tùm intellectus tùm voluntatis Dei : quo ab æterno præscivit aliquos gratiæ suæ donis male usuros, & in peccata mortalia lapsuros, in iisque morituros : & propter

pterea decrevit eos à gloria excludere, ac illis secundùm peccatorum meritum damnationis æternæ pœnas infligere.

Quomodò autem ista debeant intelligi, & quâ ratione prædestinatio ac reprobatio inter se differant, evidens fiet ex dicendis.

SECTIO II,

Quid Fides Catholica de prædestinatione & reprobatione credendum proponat

1. PRæcipuas hîc veritates circà prædestinationem & reprobationem Fide catholicâ credendas, cum erroribus oppositis ab Ecclesia proscriptis & damnatis, breviter proponemus: reliqua veró, quæ ad eandem materiã spectant, in sequentibus sectionibus explicabimus.

Dicendum igitur 1. Fide Catholicâ credendum esse in Deo prædestinationem ac reprobationem verè reperiri: seu Deum aliquos de facto prædestinasse, alios verò reprobasse.

Hæc veritas expressè habetur in Scripturis. Ephes. 1. prædestinavit nos in adoptionem filiorũ per JesumChristum. In eodem eapite. In quo sumus prædestinati, secundùm propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Sap. 9. Noli me reprobare à pueris tuis. Hebr. 12. Esaü reprobatus est; non enim invenit pœnitentiæ locum.

Eadem veritas etiam asseritur à sanctis Patribus, præsertimque à S. August. in toto lib. de prædestinatione sanctorum, & alibi passim.

Ratio etiam suffragatur: quia, cùm fide divinâ certũ sit, quosdam homines æternã salutem per Christi gratiã consequi, certum etiam esse debet, Deum ijs gratiam & gloriam illam ab æterno præparasse: cùm Deus nihil in tempore faciat, quod ab æterno facere non decreverit. Contrà cum certum sit multos huic gratiæ deesse, ideòque gloriam illam non consequi, certum est, etiam De-

um, ob peccata illorum prævisa, decrevisse ab æter[n] eos à gloria excludere.

2. Dicendum 2. Fide Catholicâ credendum esse e parte prædestinati, nullam omnino dari causam præd stinationis: si sumatur prædestinatio, prout compre[h]en dit, non tanùm electionem ad gloriam, sed etiam p[ræ] parationem omnium gratiarum; seu decretum confer di omnia gratiæ auxilia, ac proinde etiam primam [g] tiam, quâ Deus ipsum prædestinatum prævenire & e tate decrevit.

Huic veritati oppositi sunt varij errores.

Primus fuit Origenis, qui asseruit lib. 1. Periarc cap. 8. Deum ad prædestinationis gratiam homini co rendam, moveri propter bona opera, quæ anima, a quam suo corpori uniretur, exercuit: existimabat e animas omnes ante hunc mundum corporeum simu isse creatas.

Hunc errorem refellit S. Thom. qu. 23. art. 5. au ritate Apostolica ad Rom. 9. ubi Jacob electum, & reprobatum dicit: Cum nondum nati essent, aut q quam boni vel mali egissent. Quod autem dicit ani ante mundum corporeum fuisse creatas, hoc ab Ecc damnatum fuit in Concilio Lateranensi sub Innoce III. sess. 8.

3. Secundus error fuit Pelagianorum, qui assere hominem operibus bonis, per solas naturales arbitr vires, factis, gratiam prædestinationis posse prome Hanc illorum Hæreticorum sententiam explicat S. A lib. de prædestin. Sanctorum cap. 18. his verbis: Pr[æ] ebat Deus (ait Pelagianus) qui futuri essent sanct immaculati per liberæ voluntatis arbitrium: & ideò omnes ante mundi constitutionem, in ipsa sua præsc tia, quia tales futuros esse præscivit, elegit. Et quan interdum Pelagius, ut veritati fucum faceret, & Eccl damnationem effugeret, verbis magnificis gratiam c mendaverit: nunquam tamen ex animo pristinum e

re

rem retractavit, sed illum varijs verborum involucris obtegere semper conatus est, ut patet ex S. August. toto ferè lib. de Gratiâ Christi, ac præsertim ex cap. 1. 4. 6. 7. 9. 41. & 42. Quod in tract. de Gratia fusius explicabitur, ubi ostendetur hunc errorem à summis Pontificibus, Innocentio, Zosimo, Cæiestino, & à Concilijs Milevitano, Carthaginensi, & alijs damnatum fuisse.

Ejus certè falsitas manifestè revincitur ab eodem S. August. lib. cit. de prædest. Sanct. cap. 18. ex illis Apostoli verbis ad Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati. Ex quibus sic concludit: Non ergo quia futuri eramus, sed ut essemus sancti; ideò quippe tales eramus futuri, quia elegit ipse prædestinans, ut tales per gratiā ejus essemus.

4. Errori Pelagianorum affinis fuit error Semipelagianorum & Massiliensium, qui licet faterentur nos sine Christi gratia non posse salutem æternam consequi, (in quo à Pelagianis dissidebant) existimabant tamen Deum hanc nobis conferre gratiam ab æterno decrevisse, intuitu & occasione alicujus boni operis, vel saltem alicujus boni desiderij, seu conatus nostræ voluntatis, per naturæ vires eliciti. Unde Cassianus hujus sententiæ præcipuus assertor lib. 1. de institutis renunciantium cap. 14. dicebat: Dei misericordiam præsto esse: occasione tantummodo bonæ voluntatis à nobis oblata. Et collatione 13. cap. 13. Ob id solùm Deum exigere vel expectare, ad suam gratiam tribuendam, quosdam bonæ voluntatis conatus, ne penitùs dormientibus, aut inerti otio dissolutis illa videatur dona conferre.

Refelluntur hi errores, & simul nostræ fidei veritas probatur 1. authoritate Scripturæ 2. ad Timoth. cap. 1. vocavit nos vocatione sua sancta; non secundum opera, sed secundum propositum suum. 1. Corinth. 4. Quis te discernit? quid habes quod non accepisti? 2. ad Cor. 3. non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquā ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Probatur 2. authoritate Concilij Arausicani 2. can. 2. in quo anathema profertur in eos qui dixerint, Deum expectare nostram voluntatem, quâ velimus à pecc purgari: non autem per Spiritus S. inspirationem fie ut etiam purgari velimus. Et can. 25. Hoc etiam pr temur, quòd in omni opere bono nos non incipimus & posteà per misericordiam Dei adjuvamur: sed ipse n bis, nullis præcedentibus meritis, fidem & amorem i inspirat. Ex quibus Concilij & Scripturæ verbis, c constet nos primam gratiam promereri non posse; c stat etiam prædestinationem, prout illam primam gr complectitur ex nostris meritis nusquam provenire.

Confirmatur 1. ab exemplo prædestinationis par lorum, qui ab hac vitâ statim post susceptum Baptis rapiuntur: sicut enim nulla ex parte illorum datur c sa illius prædestinationis, quia nulla dãtur merita, c bus se disponere potuerint ad percipiendã Baptismi gr am, quæ ex sola gratuita Dei misericordia ipsis con tur: sic etiam de aliorum adultorum prædestinati dicendum est. nullam dari illius causam ex parte ipso quia nulla dantur merita quibus se disponere potue ad primam gratiam accipiendam (ut fusius infrà suo co probabitur.)

Quod autem aliqui ex illis hæreticis dicebant par los illos à Deo prædestinatos esse, propter bona op quæ facturos illos, si diutiùs vixissent, ipse prævide repugnat veritati Catholicæ, & refellitur à S. Aug. de prædest. Sanct. cap. 12. ubi rectè docet omnes ho nes judicandos secundùm propria corporis (ut loqu Apostolus 2. ad Cor. 5.) id est prout in hac vita co tali se de facto gesserint, non autem prout se gessissent diutiùs vixissent, vel in alijs occasionibus benè vel m acturi fuissent.

Confirmatur 2. ab exemplo Christi, qui, sicut est put, ita etiam est omnium prædestinatorum exempl quos (ut ait Apostolus) ipse Deus prædestinavit con

ni

nes fieri imagini Filij sui. Sicut enim Christus, ut homo, prædestinatus est, nullis præcedentibus meritis, ut per nionem hypostaticam cum Verbo, esset Filius Dei naturalis: ita etiam nos sine ullis præcedentibus meritis rædestinamur, ut simus Filij Dei adoptivi per gratiam. Ianc rationem eleganter tractat S. August. lib. de bono ersev. cap. ultimo, & alijs in locis.

Dicendum 3. Fide Catholica credendum esse, neminē Deo reprobari, & ad pœnam æternam damnationis eputari, nisi ratione prævisorum demeritorum.

Huic veritati oppositus est error Calvini qui lib. 3. Init. cap. 21. paragr. 5. post antiquiores quosdam hærecos (quos refert & refutat Valdensis lib. 1. doctrinalis dei) asseruit Deum ante prævisionem cujuscunque peccati, non tantum exclusisse aliquos à cælesti gratia, sed iam efficaci voluntate eos ad pœnam æternam depuisse, unde cap. 23. paragr. 9. ait Deum, ut ipsi reprob. fficaciter ad hunc finem à se intentum perveniant, non ntum eos gratijs ad salutem necessarijs privare, sed etin injicere ijs peccandi necessitatem, quam evadere nō ossint.

Hæc blasphemia refellitur, & veritas nostræ fidei protur 1. authoritate Scripturæ varijs in locis, in quibus statur Deus, se nolle ut ullus pereat, sed ut omnes ccatores ad pœnitentiam convertantur, & sic vitam æternam consequantur, Ezech. 18. Nunquid voluntatis eæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut cōrtatur à vijs suis, & vivat? Et cap. 33. Vivo ego dicit ominus, nolo mortem impij, sed ut convertatur impi. à via sua, & vivat. S. Matth. 18. Non est voluntas te Patrem vestrum, ut pereat unus ex his pusillis. 2. Petri. 3. Deus patiēter agit propter vos, nolēs aliquē rire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.

Probatur 2. ex Concilijs Arausiacano can. 25, & Trint. sess. 6. cap. 17. in quibus anathema dicitur ijs, qui ernerint aliquos divinâ potestate ad malum esse præ-

destinatos. Item ex Concil. Valentino ca. 3. ubi dicitur: In electione salvandorum misericordiam prævenire, in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere justum judicium.

Probatur 3. authoritate S. August. lib. 3. contr. Julianum cap. 18. Bonus est Deus, inquit, justus est Deus: potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Et S. Prosp. lib. 1. respons. ad capitula Gallorum, ad capitul. 7. ubi sic loquitur: Gratia Dei non prius eos (reprobos scilicet) deseruit, quam ab ijs deseretur: & quia hos ipsos voluntaria defectione facturos prævidit, ideò in prædestinationis electione illos non habuit.

Probatur 4. ratione: quia, sicut pœna necessariò peccatum præsupponit, cum sit illius punitio: ita destinatio ad pœnam, præsupponit etiam peccatum in eo qui ad illam destinatur: & peccati cognitionem in eo qui destinat: aliàs judicium ejus nec justum nec determinatum esse posset: cum nec causam legitimam puniendi haberet, ubi nullum esset peccatum; nec rationem ullam determinandi pœnam ad certum gradū intensionis, vel extensionis, cùm hoc ex cognitione gravitatis aut levitatis peccati pendeat: pro mensura enim delicti, debet esse plagarum modus.

SECTIO III.

An solum peccatum originale sit causa reprobationis positivæ tam adultorum quàm infantium.

SEnsus quæstionis est, an illi qui reprobati sunt, fuerint à Deo reprobati, & æternis supplicijs addicti, ante prævisionem cujuscunque peccati actualis, & ob solum peccatum originale prævisum. Pro cujus resolutione,

Dicendum primò, falsum esse dicere, Deum ob solum peccatū originale, ab æterno reprobasse positivè, & pœnis æternis addixisse omnes & quoscunque homines qui ab ipso reprobati sunt.

Proba-

Probatur 1. ex his Apostoli verbis, ad Rom. 8. Nihil ...mnationis est ijs qui sunt in Christo Jesu. Quæ quidē ...rba Concil. Trident. sess. 5. intelligit de omnibus qui ...ptismum susceperunt, & per illius gratiam justificati ...nt, ac inter membra Christi connumerati, ipsique tan...am capiti inserti: inter quos tamen certum est quam...urimos reperiri reprobatos, qui si ob solum peccatum ...iginale reprobati essent, dici non posset nihil damnati...is in illis reperiri post Baptismum, cùm semper in ejs ...maneret causa damnationis, nempe quod in peccato ...iginali fuissent concepti.

Probatur 2. authoritate ejusdem Concilij loco citato, ...i hæc habentur: Si quis per Jesu Christi gratiam, quæ ...baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti ...gat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram ...propriam peccati rationem habet, &c. Anathema sit. ...renatis enim nihil odit Deus, &c.

Hæc autem Concilij doctrina vera non esset, si illi qui ...er baptisatos reprobati sunt, ante prævisionem cujus...nque peccati actualis, ob solum peccatum originale ...ævisum essent à Deo reprobati, quia dici non posset ...atum originalis peccati, per gratiam in baptismo colla...n, verè ipsis remissum fuisse, aut sublatum fuisse id to...n, quod veram & propriam peccati rationem habet, ...n ob ipsummet peccatum originale damnandi & æ...nis cruciatibus plectendi forent; Deus enim neminē ...mnat, aut æternis cruciatibus plectit ob peccatū quod ...è & propriè remissum est. Falsum præterea esset dice... quod in ijs qui per baptismum renati essent, nihil o...et Deus, quia semper in illis odio haberet id ob quod ...s à se reprobatos & damnatos conspiceret.

Probatur 3. ex pluribus alijs falsis & absurdis quæ se...erentur ex sententia illa quam impugnamus. Si enim ...us ob solum originale peccatum reprobat, hinc sequi... verum non esse quod dixit Apostolus, 1. ad Tim. 2. ...um velle omnes homines salvos fieri, & ad agnitionē

veritatis venire. Nam è contrariò dicendum esset, D-um velle longe majorem partem hominum positivè salute excludere, & æternis pœnis plectere.

Sequitur etiam falsum esse id quod similiter dixit postolorum princeps, Epist. 2. cap. 3. Deum nolle a-quos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti: na posita illâ sententiâ, vult è contrariò voluntate antec-denti omnes illos perire, quos positive ob peccatum o-ginaale reprobavit, nec proinde vult ut agant pœnite-tiam, & in statu gratiæ decedant, cùm id ejus decreto a-tecedenti & voluntati efficaci è diametro repugnet.

Sequitur insuper ex eadem sententia falsum esse qu definitum est in Concilio Arausicano 2. can. 25. his ve-bis: Hoc etiam secundum fidem Catholicam credim quod acceptâ per baptismum gratiâ, omnes baptisa Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem per nent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerin adimplere.

Et quod dicitur in Concil. Trident. sess. 6. cap. 13. omnes justificatos in Dei auxilio spem firmissimā coll care & reponere debere, Deumque nisi ipsi ejus grat defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita & illud perfect rum esse. Sequitur inquam, conciliorum illorum doct nam falsam esse, quia positâ illâ sententiâ, quicunque i ter baptisatos reprobati sunt, quamvis per baptismu gratiam acceperint, tamen neque auxilium Dei ad pers verandum in gratia unquam accipient: neque auxilio lo destituti, poterunt unquam, quantumcunque labor verint, ea quæ ad salutem consequendam necessaria su adimplere. Cùm verò hæc omnia quæ ex illa sentent sequuntur, absurda sint, & absona ab omni veritate, hi concludere oportet eam tanquam falsam penitus repud andam & abijciendam esse.

Dicendum 2. Nullum adultum positive à Deo repro batum esse, & æternæ damnationis supplicijs addictum nisi ob aliquod peccatum mortale actuale, & finalem i eo impœnitentiam ab æterno prævisam. Hæ

Hæc assertio sequitur manifeste ex probatione præcedentis: Si enim nullus eorum qui baptisati sunt, ob solū riginale peccatum positive reprobatus est, consequens t quod quisquis inter baptisatos reprobatus est, ob aliuod actuale peccatum ab æterno prævisum reprobatus . Idem verò dici debet etiam de reprobatis adultis nō ptisatis, cùm quoad reprobationem par sit utrorumq; tio, & argumenta ac rationes quibus utuntur assertors sententiæ quā impugnamus, æquè probent de his atq; illis, ut ex solutione objectionum constabit; nullamq; er reprobos adultos constituāt differētiam, sed omnes e baptisatos, sive non baptisatos, in eadem perditionis ssa, ut loquuntur; involutos contendant, idque ob um prævisum peccatum originale.

Probari prætereà potest hæc 2. assertio ex his Christi mini verbis, Matth. 15. quibus formam futuri Judicij ræsentat. Ite maledicti in ignē æternum, &c. esurivi m, & non dedistis mihi manducare. In quibus notanest particula causalis, enim, quæ apertè significat raiem ob quam igni æterno addicentur, scilicet ob trāsssionem divinæ legis: est autem ibi sermo non de cutione duntaxat, sed etiam de ipso æterno decreto æternis sunt supplicijs, ob prævisa eorum peccata alia, adjudicati, sicut in eadem divini Judicis sententia rimitur, regnum cœleste non modò dandum electis, orum bona opera, sed etiam ab æterno illis paratum e, ob illa eadem opera, de qua agetur sectione seiti.

Dicendum 3. Infantes absque baptismo decedentes à o cœlesti exclusos fuisse æterno Dei decreto, idque rævisam eorum mortem in peccato originali, nusn verò ob illud solum peccatum originale, pœnis & licijs fuisse addictos.

rima pars hujus assertionis est in confesso apud omCatholicos, & manifestè constat ex his Christi Dominirbis, Joann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &

Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Secunda pars ejusdem assertionis pleniùs intelligetur ex dicendis tract. 4. cap. 8. de lapsu hominis sect. 5. & interim probatur authoritate S. Doctoris varijs in locis, & præsertim quæst. 5. de malo, art. 2. & in 2. distinct. 33. qu. 2. art. 1. ubi asserit & probat peccato originali non deberi pœnā sensus, sed tantum pœnam damni, hoc est carentiam visionis beatificæ.

Verùm cōtra ea quæ in assertione prima dicta sunt objicitur authoritas S. Aug. qui varijs in locis loquitur de quadam massâ perditionis & damnationis, in qua omnes homines ob peccatum originale involutos esse censet, & proinde ob solum peccatum originale ab æterno reprobatos, exceptis ijs quos Deus ex illa massa secrevit & ex mero beneplacito prædestinavit.

Ut non excedamus hic limites compendij, expendendo singula loca quæ ex D. August. allegari solent: breviter respondemus.

Primum est, quod quamvis concederetur hanc fuisse D. August. sententiam, minimè tamen teneremur illi adhærere, quia ejusmodi sententia nullius unquam Concilij vel Pontificis Romani judicio vel authoritate firmata est. Imò Cælestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliæ in qua expressè declaravit, quid in doctrina S. Augustini tenendum esset circa controversias gratiæ, ratione Semipelagianorum tunc denuò exortas, nullam prorsus ejus sententiæ mentionem facit, quamvis illud præsertim caput in doctrina S. August. tunc à multis impeteretur. Et in Concilijs Diospolitano, Milevitano, Carthaginensi, Arausicano, & alijs quæ habita sunt contra errores Pelagianorum & Semipelagianorum, non modò altum ii nitur silentium de illa reprobatione generali ob solum peccatum originale, sed etiam plura in illis reperiuntur quæ ejusmodi sententiæ omninó repugnant. Unde sequitur Ecclesiam vel nusquam agnovisse hanc fuisse Augustini sententiam, vel si agnovit, illam approbare noluisse.

Secu

Secundum est, D. Augustinum circa ea quæ mysteriū prædestinationis & reprobationis spectant, mentem suā usquam apertè declarasse, aut explicasse; ex quo factū t ut de illa inter Doctores Catholicos nunquam planè onstiterit, cùm ab ipsis in diversos & contrarios sensus cipiatur. Quam ob causam Petrus Lombardus Episc. irisiensis non dubitavit dicere lib. 1. sentent. distin. 41. atum Augustinum tam variè & obscurè de prædestinaone locutum fuisse, ut quid intelligere voluerit, ignotur. Eandemque ob causam Claudius de Xaintes Episc. roicensis in libro Atheismorum Calvini, tract. 7. asseit D. August. non eandem semper sententiam, sed plu- ac planè diversas, circa mysterium prædestinationis huisse, nec unquam satis mentem suam aperuisse, quod fusiùs declarat. Quæ cum ita se habeant, non est quod is corrogatis & truncatis aliquot D. Augustini testionijs, & contra illius mentem haud dubiè intellectis, bilire velit, & propugnare sententiam tam apertè Scriris sacris & Concilijs repugnantem.

SECTIO IV.

An prædestinatio ad gloriam sit ante, vel post prævisa merita.

Umitur hîc nomen prædestinationis, non prout comprehendit præparationem mediorum, seu gratin ad salutem æternam consequendam; sed prout sicat tantùm electionem ad gloriam. Et in eo sensu ritur, an Deus omnes salvandos ita prædestinaverit loriam, certumque gloriæ gradum, priusquam, selum nostrum concipiendi modum, ulla eorum meprævideri; an è contrà electio illa efficax ad gloriā sit propter prævisa bona illorum opera, & finalem atia perseverantiam.

uæ sunt super hac quæstione oppositæ Theologorū ntiæ.

Prima est eorum, qui existimant electionem salvano-
rum ad gloriam, à Deo factam esse absoluta & effici
voluntate, ante ulla prævisa eorum merita; & virtut l-
lius electionis, à Deo præparata & decreta esse omnia l-
la gratiæ supernaturalis auxilia, quibus electi ad opra
bona, illius gloriæ de condigno meritoria, efficaciter x-
citarentur, & adjuvarentur.

Ita Scotus in 3. dist. 41. qu. 1. Sotus in cap. 9. e
ad Rom. Bellar. lib. 2. de grat. & libero arbitr. cap.
Suar. lib. 3. de auxilijs cap. 16. & plures alij.

Probatur hæc sententia ab illis 1. ex Scriptura qu a-
liquibus in locis videtur significare, Deum gratuit
mera benevolentia prædestinasse ad gloriam: S. Luc
Nolite timere pusillus Grex, quia complacuit Patri
stro dare vobis regnum. Rom. 7. Gratia Dei vita a
na. Actor. 13. Crediderunt quotquot erant præordi
ad vitam æternam. Rom. 3. Diligentibus Deum om
cooperantur in bonum ijs, qui secundùm propositum
cati sunt Sancti: nam quos præscivit, hos & prædest
vit, &c.

Probatur 2. authoritate S. August. quem illi Auth
maxime pro sua sententia stare contendunt, cujus hi
tationes ab illis factas recensere (cùm in eorum scr
videri possint) minimè necessarium existimavimus.

Probatur 3. ratione: quia Deus ordinatissime in
consilijs & decretis procedit: Ergo potiùs intendit fi
quàm media: Atqui gloria se habet per modum f
merita autem, & bona opera sunt media ad illam.
prius intendit absolutè illam gloriam electis confere
tum ijs postea de medijs ad illam consequendā per
tiæ suæ auxilia, providere decernit.

2. Secunda sententia est eorum, qui existimant e
onem absolutam & efficacem prædestinatorum ad
riam factam non esse, nisi post prævisionem merito
ac finalis in gratia perseverantiæ.

Huic sententiæ subscribunt Alexander Alensis 1.

quæst. 28. num. 3. art. 3. S. Bonavent. in 1. distinct. 41. quæst. 2. num. 15. & plurimi alij celeberrimi Doctores, tam veteres, quã recentiores, quos citat & sequitur Lessius in opusc. de prædest. & reprobat. sect. 2. quibus addere possumus Philippum Gamachæum in 1. partem S. Thom. qu. 23. cap. 6. & Nicolaum Isambertum ad eandem quæstion. disp. 4. art. 2.

Probatur ab illis Authoribus hæc sententia 1. ex Scriptura, Matth. 20. ubi Christus dicit: Sedere ad dexterã meam vel ad sinistram, non est meum, dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Quibus verbis (ut sancti Patres docent) Christus innuit non favori & gratiæ, sed laboribus & meritis paratam esse sessionem in regno suo. Ita hunc locum explicat S. Epiph. hæres. 69. S. Cyrill. lib. 10. thesauri cap. 16. & Hieron. lib. cont. Jovinianum, ubi ait, ideo Christum Dominũ ibi dicere: Non est meum dare vobis: ut noverit unusquisque mansionem sibi in cœlo, non ex sola Christi largitate, sed etiã ex proprijs operibus esse præparandam. Item S. Matth. 25. Venite benedicti, possidete paratũ vobis regnũ, &c. Esurivi enim, &c. Quibus verbis aperte insinuatur, Regnũ cœlorũ ab æterno esse justis præparatũ ob prævisa eorũ bona opera: quod patet tùm ex particula causali (enim) tùm ex eo quod similiter dicitur reprobis: Ite maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo, &c. Atqui hic ignis non est paratus diabolo, nisi ob prævisa ejus demerita; Ergo nec regnum est justis præparatum, nisi ob prævisa eorum merita.

Probatur 2. ex S. Hieron. Epist. ad Hedibiam qu. 10. Deus, inquit, vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam suam, non irrationabiliter salvat, & absque veritate, sed causis præcedentibus; quia alij non susceperunt Filium Dei, alij autem recipere sua sponte voluerunt. Ex quo ostenditur non gentes eligi, sed hominum voluntates. S. Ambros. lib. 5. de Fide cap. 3. Quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit.

* Honor. Auguſtodun. in dial. de præd. to. 6. Bibl. Pat. ubi poſtquam dixit prædeſtinationem eſſe, pro meritis cujuſque æternam Dei præparationem, vel ad gloriam vel ad pœnam, hæc addit, Porrò qui præviſi ſunt in bonis permanſuri, ad gloriam ſunt prædeſtinati: qui verò præſciti in malo vitam finituri, ad pœnam ſunt utique prærordinati. Ergo quos Deus præſcivit in filium ſuum credituros, & mandata ejus voluntatis ſervaturos, hos ante ſæcula prædeſtinavit, &c. quos autem id minimè facturos præſcivit, hos à regno gloriæ reprobavit.

Sanctus etiam Auguſt. licet contrariæ ſententiæ aliquibus in locis favere videatur, in alijs tamen ſatis apertè aſſerit, electionem ad gloriam ſupponere bona opera & merita electorum, ut lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. Non præcedit electio juſtificationem, ſed electionem juſtificatio: nemo enim eligitur, niſi jam diſtans ab illo, qui reijcitur. Et Ser. 7. de Veb. Dom. paulò poſt medium: Quos voluit, hos Deus elegit: elegit autem (ſicut dicit Apoſtolus) & ſecundùm ſuam gratiam, & ſecundùm illorum juſtitiam.

His Sanctis Patribus meritò adjungi poteſt Sanctus Franciſcus Saleſius, olim Gebennenſium Epiſcopus qui in opuſc. de amore Dei lib. 3. cap. 5. id expreſsè docet & probat ex verbis cujuſdam Collectæ, in qua Eccleſia Deum alloquens dicit illum miſereri omniũ, quos ſuos fide opere futuros eſſe prænoſcit. Quibus verbis (ut ille dicit) fatetur Eccleſia, gloriam iis eſſe deſtinatam, quos divina ſapientia prævidit gratiæ ſuæ vocationi obtemperaturos: & per illam ad fidem vivã, quæ per charitatem operatur, eſſe perventuros.

* Ibidemque ad majorem veritatis illius elucidationẽ, ordinem gratiarum & donorum in divina & æterna prædeſtinatione ſic explicat.

Voluit ab æterno Deus vero & ſincero voluntatis affectu, etiam poſt præviſum Adæ peccatum, ut omnes homines ſalvarentur, idque medijs illorum naturæ arbitrio

libero

libero prææditæ convenientibus. Hoc est quod omnium illorum salutem voluit, qui auxilijs & gratijs, quas ipsis ad hunc finem præpararet, offerret, & conferret, consensum voluntatis suæ præbere vellent.

Inter illas autem gratias voluit vocationem primum locum tenere, talemque illam, & ita nostræ esse libertati contemperatam, ut liberè illam vel acceptare vel abijcere possemus. Ijs verò, quos gratiam illam vocationis accepturos prævidit, motus internos pœnitentiæ conferre voluit: & rursùm ijs, qui internis illis motibus assentirentur, charitatis donum tribuere, & illis qui charitate præditi essent, auxilia ad perseverandum necessaria conferre, & demùm ijs, qui auxilijs illis fideliter cooperarentur, ipsam finalem perseverantiam, ac tandem beatã æterni amoris gloriam largiri decrevit.

SECTIO V.

Quid super quæstione in sectione præcedenti proposita sentiendum videatur.

1. VT in quæstione difficilli & obscura lucem aliquam afferamus, neque tamen limites nobis propositos excedamus, tria hic breviter pro illius resolutione dicẽda sunt.

Primum est nihil adhuc ab Ecclesia definitum esse super illa quæstione, ac proinde liberum esse unicuique illud tenere, quod sibi probabilius videbitur.

Et quamvis (ut sincere loquamur) verum sit S. Augustinum magis propendere in eam sententiam, quæ dicit electionem ad gloriam factam esse ante prævisa merita: ejus tamen authoritas, licet maximi facienda, nullã secum fidei obligationem invehit, ut satis evidens est: tùm ex eo quòd tot maximi nominis Doctores, & maximè Catholici, qui sectione præcedenti citati sunt, non solùm ab hac, sed & ab alijs plurimis S. Augustini sententijs aperte dissideant; tum etiam ex ijs quæ idem S. August.

pro singulari sua & prorsus admirabili modestia & hum-
litate, de seipso ac scriptis suis dixit varijs in locis, & præ-
sertim in Epist. 7. ad Marcellinum, & in prologo suarũ
Retractationum. Quamdiu enim super aliqua quæstione
nihil ab Ecclesia definitum est, unicuique sine cujusquam
præjudicio in suo sensu abundare permissum est.

2. Secundum est, quod licet utraque sententia non
solùm sit pietati consentanea, sed & plurimis tùm ratio-
nibus, tum authoritatibus fulciatur: illam tamen, quæ
asserit electionem absolutam & efficacem ad gloriam
non nisi ratione prævisorum meritorum à Deo factam
esse, videri longe probabiliorem.

Tum ob authoritates & rationes sectione præcedenti
allatas; tum maxime quia sententia illa communis fuit
omnium SS. Patrum qui præcesserunt S. Augustinum, ut
fatetur S. Prosper ejus discipulus, Epistola ad eundem S.
August. quæ ejus libro de prædestin. Sanct. præfixa est,
ubi expresse dicit quod omnium illorum antiquorum Pa-
trum par invenitur & una sententia, quâ propositum &
& prædestinationem Dei secundum præscientiam rece-
perunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contu-
meliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit; &
sub ipso gratiæ adjutorio in qua futurus esset volũtate &
actione præsciverit.

Eadem etiam sententia communis fuit quamplurimo-
rum SS. Patrum & Doctorum Græcorum & Latinorum,
qui post S. August. scripserunt, ut videre est apud Less.
in Opusc. de prædest. & reprob. sect. 2. communis autẽ
ille Patrũ & Doctorum consensus maximi ponderis apud
quemcunque Theologum esse debet, ad probandam ali-
cujus sententiæ veritatem.

Quæ autem pro sententia opposita allata sunt, facile
dissolvi possunt.

Ad primum enim locum Scripturæ respondendũ est,
Christum Dominum loqui de complacentiâ dandi regnũ,
non absolutâ, sed conditionatâ: sicut & promissio dandi

eiusdem

iusdem regni non absoluta, sed conditionata est, ut expresſè definivit Concil. Trid. sess. 6. can. 20.

Ad secundum, vitam æternam dici ab Apostolo gratiã ei, non quia gratis absolute decreta sit: sed quia per ratiam Dei obtinenda sit. Et præterea, quia cum talis tanta sit, tamen pro valde exiguis operibus ex gratui Dei beneplacito sit tanquam merces constituta.

Ad tertium, dicendum est præordinationem illam inlligendam esse, non ad gloriam, sed ad fidem: justus nim (ut ait Apostolus, Rom. 1.) ex fide vivit, & (ut oquitur Christus) hæc est vita æterna, ut cognoscant te eum verum, & quem misisti Jesum Christum; id est, æc est quædam inchoatio vitæ æternæ, ut cognoscant eum per Fdem, quem cognituri sunt postea per visionẽ eatificam.

Vel respondendum est illos dici præordinatos ad vim æternam, qui in illaApostolorum concione (de qua eo loco mentio fit) donum Fidei acceperunt, ut ostendatur donum illud Fidei, quod tunc illis collatum it, & per quod Deus illos ad vitam æternam ordinait ac disposuit, omnia illorum merita præcessisse: sicq; los præordinatos, hoc est ante ulla merita ordinatos fue, seu aptos & idoneos redditos per Fidem gratis acceam, ad vitam æternam per bona opera promerendam.

* Certe si locus iste actorum intelligi deberet secunm mentem illorum, qui ex eo probare volunt prædeinationem efficacem ad gloriam præcedere prævisionẽ eritorum; ex illo similiter probaretur vocationem ad dem supponere præordinationem ad vitam æternam, nde sequeretur nullos nisi prædestinatos fidem habere, proinde omnes & quoscunque fidem habentes esse ædestinatos: quod tamen manifestè repugnat Scripture, & damnatur à Concil. Trident. sess. 6. can. 17. Et contra sequeretur eos qui præordinati seu prædestinati on sunt ad gloriam, nunquam credere aut fidem habe, quod æque falsum est.

Ad

Ad quartum; verum esse eos qui à Deo per gratiam vocantur, ut ex peccatoribus fiant justi & sancti, vocari ad illam gratiam, non ex meritis, sed ex gratuito Dei proposito, ut ex antedictis patet. Verba autem quæ sequuntur (quos præscivit & prædestinavit) sic intelligenda esse: quos præscivit per vocationem gratiæ suæ, fide & charitatem habituros, eos prædestinavit, ut essent conformes Filio suo: itaque sicut Filio tribulationes cooperatæ sunt in bonum, ita & illis cooperabũtur. Ita S. Cyryll. apud Oecumenium in hunc locum, S. Ambros. lib. 5. de Fide c. 3. S. Chrysost. hom. 15. in Epist. ad Rom. & alij.

Ad rationem denique respondetur, Deum intendere gloriæ collationem, non simpliciter, nec tanquam purum & gratuitum donum; sed tanquam mercedem & præmium bonorum operum & meritorum, ut manifeste testatur Scriptura: quæ varijs in locis, sub nomine mercedis, gloriam æternam designat. Unde sequitur quòd Deus nullum ad eam ab æterno efficaciter elegerit, nisi quem bonis operibus & finali perseverantia illam promeriturum esse præviderit.

4. Tertium denique est, hanc secundam sententiam, quam probabiliorem esse diximus, nullo modo derogare (quod aliqui sine ratione inficiantur) summæ & omnimodæ illi dependentiæ, quam homo in se agnoscere & profiteri debet, respectu divinæ potentiæ & misericordiæ, in negotio salutis.

Cum illa siquidem stat semper inconcussa veritas illa, quam ut basim & fundamentum totius Christianæ pietatis sæpius ingerit S. August. nimirum nihil in se habere hominem, unde coram Deo gloriari possit: nihil ex se posse in salute sibi procuranda, quod acceptum Deo referre non debeat: nullum ex se meritum proferre, quod gratiæ Christi adscribere non teneatur. Decrevit quidem Deus ab æterno gloriam homini ob merita conferre: sed quid ex se mereri potest, qui nequidem aliquid boni cogitare

itare ex se sufficiens est? unde cum sine gratiæ divinæ uxilio nihil omninò possit; gratia autē illa sit ei pror-is indebita, & ex pura tantum Dei misericordia conce-itur, sequitur ut & merita, & gloriæ ipsius præmia, nquam gratiæ munera, & divinæ misericordiæ dona ebeat agnoscere. Cum autem gratiam illorum Deus on æqualiter & uniformiter omnibus, sed unicuique, out vult, largiatur, & uni quidem majorem, alteri inorem, huic efficacem tribuat, illi non item, istum odo speciali ad se trahat, alium simili auxilio non ju et, vere ac meritò cum Apostolo dicere semper debe-us; O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, uàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investiga-les viæ ejus! (&) Nunquid dicit figmentum ei qui se nxit: quid me fecisti sic? an non habet potestatem fi-ulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in onorem, aliud verò in contumeliam?

SECTIO VI.

Quinam sunt effectus prædestinationis & reprobationis.

QUamvis (ut recte docet S. Thom. 1. part. qu. 23. ar. 2.) prædestinatio formaliter non sit in præ-stinato, sed in Deo prædestinante: nihilominus, in iantum executioni mandatur, aliquos effectus produ in ipso prædestinato, de quibus quæstio proposita in-ligenda est. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. duos esse in genere effectus prædestina-nis, gratiam scilicet & gloriam. Porrò, quia gratia plex est, una actualis quæ dicitur gratia vocationis: era habitualis, quæ vocatur gratia justificationis: hinc tum est ut primus ille effectus nomine gratiæ compre-nsus, in duo subdividatur. Et sic tres præcipui effectus ædestinationis numerentur; nempe vocatio, justifica-, & glorificatio, juxta Apostol. Rom. 8. Quos præde-navit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & justifi-

cavit;

cavit; quos autem justificavit; illos & glorificavit.

Est autem observandum, ad gratiam vocationis re-duci omnia auxilia & adjumenta, non solum interna, sed etiam externa, quæ ad justificationem suo modo simul cum internis concurrunt: ut externa Evangelij prædica-tio, à parentibus Christianis ortus & educatio, occasionũ peccandi remotio, cum pijs & bonis conversatio, frater-na correctio, & alia similia. Ad gratiã quoq; justificati-onis pertinere omnes, alios habitus supernaturales, qui simul cum ipsa gratia habituali infundũtur: ut habitus fi-dei, spei, charitatis, & aliarum virtutum supernaturaliũ: item dona Spiritus sancti, gratias sacramentales, ac donũ finalis perseverantiæ. Ad glorificationem denique perti-nere non solùm ipsam visionem beatificam, & amorem beatificum, sed etiam alia dona gloriæ accidentalis, quæ animam vel corpus respiciũt. Quæ omnia & similia in-ter effectus prædestinationis computari debent, tanquam ab illa benevolentia & charitate provenientes, quâ Deus ab æterno prædestinatos ob Christi merita dilexit: & ve quam illis tot & tanta suæ largitatis dona præparavit.

2. Dicendum 2. duos esse tantùm effectus reprobati-onis. Primũ est permissio peccati; unde dicit Apostolus Rom. 9. Quod Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam: sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum. Et ad hunc effectum reducitur ob-duratio, seu excæcatio reprobi, cùm nihil aliud sit quam ipsa peccati permissio: quatenùs Deus, permittendo pec-catum, simul justâ aliquâ ex causâ subtrahit reprobo pe-culiare aliquod gratiæ suæ auxilium, quo ejus cor emol-liretur, vel illuminaretur intellectus. Secundus verò ef-fectus reprobationis, est æterna ipsius reprobi punitio, ut patet ex illis Christi verbis, Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum.

Quæres an etiam peccata ipsius reprobi dici debeant effectus reprobationis.

Respondetur negativè: Quia effectus reprobationis sun

ſunt à Deo reprobante ut à cauſa : atqui Deus peccatorũ cauſa nec eſt, nec dici debet; ut jam aliâ occaſione probatum eſt, & fuſiùs probabitur in tractatu de peccatis.

SECTIO VII.

An prædeſtinatio ſit certa, & an à prædeſtinato cognoſci poſſit.

QUæſtionis propoſitæ, quoad primam illius partem, ſenſus eſt, an prædeſtinatio certò & infallibiliter effectum ſuum conſecutura ſit. Cùm autem duplex certitudo diſtingui poſſit, una cognitionis, quâ Deus certò cognoſcit effectum illius futurum: altera medij & cauſalitatis; quatenùs medium illius prædeſtinationis exequendæ tale eſt, ut eo poſito effectus certò & infallibiliter futurus ſit.

Dicendum 1. prædeſtinationem electorum ad glotiam, eſſe Deo certiſſimam certitudine cognitionis.

Probatur ex Apoſtolo 1. ad Timoth. cap. 2. Firmum fundamentum ſtat, habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui ſunt ejus. Id etiam prætereà conſtat ex ijs quæ ſuprà dicta ſunt de certitudine & infallibilitate ſcientiæ Dei.

Dicendum 2. prædeſtinationem electorum ad gloriã, eſſe etiam certiſſimam certitudine medij & cauſalitatis. Ita S. Thomas in quæſtionibus diſputatis de veritate, quæſt. 6. art. 3.

Probatur 1. ex cap. 10. S. Joan. ubi Chriſtus de prædeſtinatis ſic loquitur: Non peribunt in æternum, & nemo rapiet eos de manu mea.

Probatur 2. ex S. Auguſt. lib. 5. cont. Julianum cap. ubi loquens de prædeſtinatis. Ex his, inquit, nemo perijt, quacunque ætate moriatur: abſit enim, ut prædeſtinatis ad vitam, ſine Sacramento mediatoris finire permittatur hanc vitam. Et libro de bono perſev. cap. 14. dicit quod prædeſtinatio eſt præparatio beneficiorũ, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur.

Quoad ſecundam quæſtionis partem. 2. Di-

2. Dicendum neminem posse certò scire, se es numero prædestinatorum, absque speciali aliqua De velatione.

Hæc propositio est de fide contra Calvinum lib. stit. cap. 24. paragraph. 8. asserentem, unumquem fidelem certâ fide credere debere, se esse prædestina

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei proba ex his verbis Eccles. 9. Nescit homo, utrum amore odio dignus sit: sed omnia in futurum reservantur & incerta: Unde meritò admonet Apostolus 1. Co cap. 10. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Philip. 2. Cum metu & tremore vestram salutem ramini.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 6. can. 15. & ubi anthema profertur in eum, qui citrà specialem lationem absoluta & infallibili certitudine credid aut dixerit. se esse de numero prædestinatorũ; vel num finalis perseverantiæ habiturum.

Probatur 3. ex S. Augustino lib. de corrept. & g cap. 13. Quis ex multitudine fidelium quamdiù in mortalitate vivitur, in numero prædestinatorum se præsumat.

Probatur 4. ratione: quia cum prædestinatio ad g am pendeat à finali perseverantia, & ab eo statu, in quis futurus est in exitu vitæ; evidens est neminem tò scire posse, qualis tunc futurus sit: cum ea, qua tura sunt contingenter, quale est istud de quo loqui nullus naturaliter certò præscire possit.

Quærunt hic aliqui quomodo certitudo illa & in bilitas prædestinationis cum humanâ arbitrij liber concordari possit.

Respondetur breviter: cum in pædestinatione duo siderari possint, scilicet præscientia Dei, & decretũ ferendi gratiæ auxilia ad gloriam promerendam; esse, decretum illud non magis arbitrij libertatem re, quàm ipsam gratiam, quæ vi illius confertur, & liberu

liberum arbitrium non cogitur, nec necessitatur, sed tantum excitatur & adjuvatur, ut supponimus ex tractatu de Gratia. Quod autem spectat ad præscientiam divinā, jam suprà ostendimus, cum ageremus de scientia Dei, quomodo nullum libertati humanæ afferat præjudicium, sed illam intactam & illibatam omninò relinquat. Quare diutius non est in hac quæstione immorandum.

CAPUT VI.

De cognoscibilitate Dei, seu de modo quo ab intellectu creato Deus clarè cognosci potest.

HActenus de Deo egimus, prout à nobis in statu viæ secundum nostrum imperfectum concipiendi modū, per fidem cognosci potest: superest nunc ut eundem consideremus, prout à beatis in statu gloriæ clarè cernitur.

SECTIO I.

An clara Dei cognitio sit intellectui creato possibilis.

QUæstio intelligenda est, non de potentia naturali: certum est enim, nullum intellectum humanum posse naturaliter ad illam claram essentiæ divinæ cognitionem pertingere. Unde meritó ab Ecclesia proscripti sunt Ætius, & Eunomius, & illorum discipuli Anomæi; qui ut refert S. Epiphanius hæres. 76. non minùs impiè quàm stolidè, se perfectè & clarè Dei essentiam in hac vita videre, & cognoscere jactabant.

Proposita igitur quæstio intelligi debet de potentia obedientali; seu, an intellectus creatus, auxilio aliquo, & lumine supernaturali possit ita confortari & elevari, ut ad claram & intuitivam essentiæ divinæ cognitionem pertingere queat. Pro cujus resolutione,

Dicendum est claram & intuitivam divinæ essentiæ cognitionem intellectui creato esse possibilem, modo suprà explicato.

Huic

Huic veritati, quæ de fide eſt, oppoſitus eſt error
juſdam Gregorij Palamæ (de quo frequens mentio e
hiſtoria Joannis Cantacuzeni, præſertim lib. 2. cap.
& aliorum illius aſſeclarum, nec non & Armenorũ
rundam, de quibus agit Richardus Radulphus Archi
ſcopus Armacanus lib. 14. de quæſt. Armenorum ca
Qui omnes tam Græci quàm Armeni negabant ab
intellectu creato divinam eſſentiam, prout in ſe eſt, c
cognoſci poſſe.

Refellitur hic error: & veritas noſtræ fidei prob
1. authoritate Scripturæ S. Matth. cap. 5. Beati mu
corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et cap. 18. A
li eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in c
eſt. S. Joan. cap. 3 Similes ei erimus, quoniam vid
mus eum ſicuti eſt. 1. Corin. 13. Videmus nunc per
culum & in ænigmate: tunc autem facie ad faci
Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam,
cognitus ſum.

Probatur 2. authoritate Concilij Florentini in dec
unionis, in quo definitum eſt, animas juſtorum in c
clara Dei trini & unius viſione & fruitione eſſe beat

Probatur 3. ex S. Greg. Papa lib. 18. moral. cap
ubi ſic loquitur: Sciendum verò eſt quòd fuerunt
nulli qui Deum dicerent, etiam in illa regione beatit
nis, in claritate quidem ſua conſpici, ſed in natura n
mè videri. Poſteà ſanctus ille Pater varia Scripturæ
citat, quibus hunc errorem refellit, & Deũ in ſua e
tia videri à beatis probat. S Iren. lib. 4 cap. 27. I
incomprehenſibilis viſibilem ſe, & comprehenſibile
capacem hominibus præſtat, ut vivificet percipiente
videntes ſe. Et paulò poſt: Homines igitur videbũt
um & vivent per viſionem immortales facti, & pe
gentes uſque ad Deum. S. Bernard. ſerm. 4. in feſto
nium Sanctorum, In hoc erit vita æterna, ut cogno
mus Patrem & Filium cum Spiritu Sancto, & videa
Deum ſicuti eſt, id eſt, non modo ſicut ineſt, nobis

li

:et aut cæteris creaturis : ſed ſicut eſt in ſemetipſo.

Probatur 4. duplici ratione, quâ utitur S. Thom 1. p. q. 12. art. 1. Prima quod vel dicendum eſt in Deo re-poſitam non eſſe beatitudinem noſtram, quod falſum eſt, & fidei repugnat; vel ſi in Deo repoſita eſt, debet eſſe in actu perfectiſſimo circà Deum ut objectum qui actus alius eſſe non poteſt, quàm clara ejus viſio. Secũ-da ratio eſt, quòd naturale deſiderium clare Deum vi-dendi nobis inditũ ſit: cum enim homo intuetur effectũ, naturaliter appetit videre cauſam. At ſi clara Dei viſio non eſſet poſſibilis, ſequeretur Deum fruſtrà & ſine ra-tione deſiderium illud naturæ noſtræ indidiſſe: quod o-mninò dici non debet.

3 Objiciebant Armeni 1. Apoſtolum dixiſſe, 1. ad Timoth. cap, 1. Deum eſſe inviſibilem; & cap. 6. habi-tare lucem inacceſſibilem, nullumque hominem eum videre poſſe.

Reſpondetur (ex mente S. Auguſt. epiſt. 12. ad Pau-linam, ubi hæc Apoſtoli verba fusè explicat) illa eſſe in-telligenda de ſtatu Viatorum, non veró Beatorum: hoc eſt, Deum ab hominibus, quamdiù in hac mortali vita degunt, ſecundùm legẽ ordinariã, per ſolas naturæ vires clarè videri non poſſe; juxta illud Exodi 33. Non videbit me homo & vivet.

Objiciebant 2. authoritatem multorum ſanctorum Pa-trum, præſertim S. Joan. Chryſoſtomi, Theodoreti, The-ophilacti, Eutimij, quorum verba refert Sixtus Senenſis lib. 6. biblioth. ſanctæ ann. 183. qui denegare videntur Deum ab ullo intellectu creato clarè, ut in ſe eſt, videri poſſe.

Reſpondetur cum eodem Sixto Senenſi, verba illorũ Patrum intelligenda eſſe vel de viſione Dei per oculum corporeum, quam fatemur eſſe impoſſibilem: vel de clara Dei viſione ex ſolis naturæ viribus, & ſecundum legem ordinariam, in hac vitâ: vel de eadem clara Dei viſione, etiam in altera vita, quatenus ipſius eſſentiæ di-

vinæ comprehensionem significat, quæ haud dubiè qui-
cunque intellectui creato est omnino impossibilis.

Objiciebant 3. nullam esse proportionem inter De-
um, ut clarè videndum, & potentiam creatam intelle-
ctivam: cum hæc sit finita, ille verò infinitus: unde se-
quitur Deum ab intellectu creato clarè videri non posse.

Respondetur ex mente S. Doctoris suprà, responsa-
6. verum esse, nullam inter finitum & infinitum repe-
ri proportionem; si proportionis nomine intelligatur
habitudo certa quantitatis unius ad alterum: at posse a-
liquam esse proportionem, si per illam quælibet unius ad
alterum habitudo intelligatur, qualis est effectus ad cau-
sam, potentiæ ad objectum. Et sic potest esse propor-
creaturæ ad Deum, in quantum se habet ad illum, ut ef-
fectus ad causam suam, vel ut potentia ad objectum su-
Si inter potentiam & objectum finita aliqua & determi-
nata proportio esse deberet, sequeretur nequidem volun-
tatem creatam posse ferri in Deûm per actum charitat-
supernaturalis, quod tamen evidenter falsum est.

SECTIO II.

An de facto nunc beati essentiam Dei clarè videant.

1; SEnsus quæstionis est, an Sanctorum animæ, q-
hinc discedunt, ab omni peccati tum macula, t-
pœna perfecte purgatæ, statim atque à corporibus so-
tæ sunt, clara Dei visione fruantur: an verò hæc v-
post corporum resurrectionem, aut in aliud tempus d-
feratur?

Partem negantem secuti sunt Millenarij, sic dicti, qu-
prave intelligentes aliqua verba libri Apocalypseos, a-
rerent Christum Dominum post communem resurrec-
nem cum sanctis regnaturum super terram mille an-
antequàm ad cœlestem beatitudinem, ac divinæ essen-
fruitionem illos deducat. Videri potest Lactant. lib
Institutionum divi cap. 29. & S. Hieron. lib. de Scri

ccl. cap. 28. ubi etiam Tertullianum in eo errore fuisse icit, nec non & Vigilantium, in eo libro quem contra um edidit. Calvinus etiam nonnisi post communem re-rrectionem beatos, in cœlo Dei visione fruituros exi-imat lib. 4. Instit. cap. 20.

2. Pars verò affirmans, quæ sanctorum animas nunc ı cœlo clara Dei visione frui asserit, de fide est.

Et probatur, ac simul error oppositus refellitur 1. ex criptura, S. Luc. 23. ubi Christus dixit Latroni secum ucifixo, *Hodie mecum eris in Paradiso*. In quibus ver-s, nomine Paradisi, sancti Patres ipsam gloriam & vi-onem beatificã intelligunt. Ita S. Ambros. super hunc cum: S. Hieron. in cap. 9. Zach. & S. August. Epist. ·. ubi verba illa eo sensu intelligenda esse existimat, ut Christo dicta sint, non in quantùm homo erat, sed in uantùm Deus, cum quo futurus erat latro per visionem aram ipsius, quod est esse in Paradiso, id est, Paradisi oria & beatitudine frui. Item ex 2. ad Corinth. cap. 5. ı Apostolus sic loquitur: *Audemus, & bonam volun-tem habemus magis peregrinari à corpore, & præsen-s esse ad Dominum*: hoc est, ut Deum ipsum intuiti-, & facie ad faciem videamus: quo in sensu hæc Apo-li verba intelligit S. Aug. lib. 14. de Trin. cap. 2.

Probatur 3. ex S. Cypria. lib. de exhortatione ad mar-ium; ubi sic loquitur: *Quanta est dignitas, & quan-securitas exire hinc lætum, exire inter angustias & essuras gloriosum, claudere in momento oculos, qui-s homines videbantur & mundus; & aperire eosdem tim, ut Deus videatur, & Christus!* S. Aug. lib. 12. de nesi cap. 34. ubi dicit animas Sanctorũ esse in Paradi- sive in tertio cœlo, quo raptꝰ fuit S. Paulus, easque in Cœlo Dei substantiam Verbumque Deum, per quod ta sunt omnia, ineffabiliter videre: Et in lib. Medita-num cap. 22. *Felix anima*, inquit, *quæ terreno reso-copore, libera cœlum petit; secura & tranquilla; timet hostem, neque mortem: habet enim præsen-*

tem, cernitque indesinenter pulcherrimum Dominu cui servivit, quem dilexit, & ad quem tandem læta& gloriosa pervenit.

Probatur 4. hâc ratione, Deus cujus natura bonit cujus opus misericordia, pronior est haud dubiè ad re munerandum, quàm ad puniendum. Atqui animabu impiorum, statim atque decedunt è corporibus pœn æternam tàm damni quàm sensus infligit, ut patet de Di vite epulone, S. Luc. 18. cujus anima, statim atqu corpore soluta est, in infernum est delata, ibique, pœi & cruciatibus affecta. Ergo multò magis credend est, illum beatitudinem æternam, quæ in clara essen suæ visione consistit, animabus sanctorum & justor concedere, statim atque ex hac vita perfectè à pecc pugatæ migraverint.

5. Objicies, S. Matth. cap. 20. & 25. in parabola perariorum, mercedem non nisi in fine diei omnibus mul operarijs solvi: & Apocalyp. 6. animas sanctor visas esse sub altari, divinumque responsum accepisse, expectarent adhuc modicum tempus, donec complere numerus fratrum. Ex quibus locis videtur sequi visio beatificæ fruitionem, simul omnibus electis conced dam, usque in diem judicij differri.

Respondetur, hæc & similia Scripturæ loca intellig da esse de beatitudine totali & completa, quæ non a mæ solùm, sed etiam corporis gloriam requirit: q quidem ut sic, post corporum resurrectionem in ulti judicium, secundùm legem ordinariam reservatur.

SECTIO III.

* *An intellectus creatus indigeat specie aliqua intelligibili ad videndum Deum*

SUpponimus de duplici specie quæstionem intel posse, de expressa scilicet aut de impressa. Species pressa est ipsamet conceptio intellectus, per quam ipsi exprimit id quod intelligit: & dicitur etiam verb

ment

ıentis, quia per illam ſpeciem expreſſam intellectus ve-
ıti ſibi ipſi loquitur. Species impreſſa eſt, quæ objectum
tellectui repræſentat, ut ab eo cognoſci poſſit. Hoc
æſuppoſito,

Dicendum eſt primò in cognitione intuitiva ſeu viſio-
beatifica divinæ eſſentiæ neceſſariam eſſe ſpeciem ex-
eſſam, ſeu verbum mentis, eſſentiam divinam prout in
eſt, intellectui creato repræſentans.

Probatur ex eo quod (ut docet S. Thom. 1. p. qu. 17
tic. 1.) quicunque intelligit, ex hoc ipſo quod in-
lligit, procedit aliquid intra ipſum, quod eſt conceptio
i intellectæ ex vi intellectiva proveniens, quæ conce-
io dicitur verbum cordis. Cum igitur cognitio ſeu vi-
Dei fiat per intellectionem, ſequitur ex mẽte S. Do-
ris, quod intellectio illa non aliter formari poſſit,
ıàm per verbum internum ſeu ſpeciem expreſſam.

Dicendum 2, in viſione beatifica divinæ eſſentiæ non
ri ſpeciem impreſſam, ſeu beatos ad videndum Deum
n indigere ulla ſpecie impreſſa, quæ ipſis divinam eſ-
ıtiam repræſentet.

Probatur hac ratione, non eſt neceſſaria ſpecies im-
eſſa ad repræſentandum objectum, quando ipſummet
jectum per ſeipſum poteſt ſe inſtar ſpeciei intellectui
ræſentare: atqui eſſentia divina poteſt inſtar ſpeciei
repræſentare intellectui beatorum: ergo, &c.

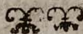
Probatur major, quia quoties admittuntur impreſſæ
cies, toties & ideó admittuntur; quia objecta non
ſunt ſeipſa inſtar ſpeciei repræſentare, vel ob defectũ
portionis cum facultate cognoſcente, quomodo ſe ha-
ıt res materiales cum intellectu comparatæ: vel ob
ectũ unionis cum facultate cognoſcente, quando v. g.
illa facultate ſunt diſtantia: unde in Angelis nullæ à
eologis admittuntur ſpecies impreſſæ ad cognoſcendã
priam ſubſtantiam, quia hæc ſeipſam ſufficienter re-
ſentare poteſt, utpote eorum intellectui maximè pro-
tionata intime præſens.

Minor probatur, nimirum, quod essentia divina possit se instar speciei repræsentare intellectui beatorum, quia ipsi tribui possunt ea quæ necessaria videntur, ut aliquod objectum instar speciei ad sui cognitionem concurrat: est enim intime præsens ipsi intellectui beatorum; & præterea est objectum maxime accommodatum & proportionatum eidem intellectui, non quidem quoad virtutem naturalem ipsius, sed quoad obedientialem, ratione cujus fit, ut quo objectum illud est præstantius, eo magis sit ipsi intellectui accomodatum & proportionatum, utpote quòd eo aptius sit ad ejus supplendam insufficientiam, & infirmitatem adjuvandam.

Dicendum 3. quod quamvis non detur de facto species intelligibilis impressa in visione beatifica, quæ divinam essentiam prout in se est, repræsentet, possibilem tamen esse ejusmodi speciem.

Probatur, quia in visione beatifica datur de facto species expressa (ut supra dictum est) quæ est actualis repræsentatio divinæ essentiæ: ergo etiam dari potest species impressa, quæ eandem essentiam repræsentet, quamvis enim hæ duæ species in multis differant, in eo tamen conveniunt, quod utraque repræsentet rem intellectam unde quoad hoc par est ratio utriusque; quare si species expressa possibilis est, erit etiam impressa.

Dices, Essentia divina est infinita, ergo non potest prout in se est repræsentari per speciem finitam, cum finiti ad infinitum nulla sit proportio. Respondetur negando consequentiam, quia si essentia divina potest, prout in se est, repræsentari per speciem expressam quæ finita est, poterit etiam per speciem impressam finitam, est enim par utriusque ratio. Quamvis autem essentia divina infinita sit, potest tamẽ finito modo repræsentari per speciem finitam, sicut eadem essentia licet in se infinita, finito tamen modo cognoscitur per visionem beatificam.

SECTI

SECTIO IV.

In adDeũ clarè videndũ intellectus creatus lumine aliquo supernaturali indigeat.

DIcendum 1. intellectum creatum auxilio aliquo supernaturali indigere, quo confortetur & elevetur d claram Dei visionem eliciendam. Quod quidem auxilium supernaturale communiter à Theologis lumen loriæ vocatur.

Probatur 1. ex Psal. 35. Apud te est fons vitæ; & in imine tuo videbimus lumen. Apoc. 21. Charitas Dei luminabit eam, scilicet societatem beatorum videntium)eum: ut explicat S. Thomas, quæst. 12. art. 5. ubi ex is duobus Scripturæ locis probat necessitatem luminis loriæ.

Probatur 2. ex Concilio Viennensi, sub Clemente V. n quo inter alios errores Begardorũ & Beguinarũ, iste uinto loco recensetur: Quod anima non indiget lumie gloriæ, elevante illam ad Deum videndum, & eo bete fruendum: & hoc ibidem tanquam hæreticum dainatur, ut etiam refertur Clementina (ad nostrum) tiul. de hæreticis.

Probatur 3. ex S. August. lib. 1. de peccatorum merits & remissione cap. 19. ubi sic loquitur: Verum tamẽ, percepto baptismate ex hac vita emigraverit soluto retu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur illo lumie veritatis, quod incommutabiliter manens in æternũ, ustificatos præsentia creatoris illuminat.

Probatur 4. hac ratione: si intellectus ad eliciendum ctum fidei supernaturalis in hac vita indiget auxilio aliuo supernaturali; multò magis indigebit ad eliciendum ctũ visionis beatificæ: cum longe sit perfectior, ac mul-o magis superemineat naturali facultati ipsius intellectus. Atqui certum est intellectum non posse sine auxilio liquo supernaturali actum fidei elicere, ut definitum est a Concil. Trid. sess. 6. can. 2. & 3. & anteà definitũ fuit

in Concilijs contrá Pelagium congregatis. Ergo à fortio ri idem intellectus ad eliciendum actum visionis beatificæ indigebit auxilio aliquo supernaturali. Et illud est, quod à Theologis vocatur lumen gloriæ.

2. Dicendum 2. lumen illud gloriæ esse qualitatem habitualem intellectui creato ab ipso Deo infusam, illique inhærentem. Ita communiter Theologi, aliquibus exceptis, qui aliter illius luminis naturam explicant.

Probatur assertio hâc ratione; quia scilicet per lumen gloriæ intelligitur donum aliquod, quo intellectus creatus elevatur permanenter, & modo sibi connaturali, ad Deum clarè videndum: cùm enim status beatitudinis sit permanens, debet etiam habere modum sibi convenientissimum, quo intellectus perficiatur permanenter, & reddatur capax per aliquid sibi inhærens, ad visionem illam eliciendam, in qua essentialis ejus beatitudo consistit.

Confirmatur ex eo quòd ad actum fidei eliciendum, ipsa fides habitualis tanquam lux aliqua subobscura intellectui infunditur illique inhæret eo fine, ut compleat & perficiat ejus vim ex se insufficientem ad credendum in Deum. Ergo à pari, imò à fortiori, dicendum est, lumen gloriæ habitualiter inhærere intellectui creato, ut compleat, & perficiat ejus vim debilem & insufficientem ad clarè videndum Deum.

Observandum est autem hic, quod, quamvis de fide sit, intellectum creatum indigere aliquo auxilio seu lumine supernaturali, ad claram Dei visionem eliciendam, ut patet ex Concilio Viennensi suprà relato, non est tam expresè definitum quid propriè sit illud lumen: an qualitas habitualis inhærens, vel aliquid aliud, quamvis longè probabiliùs sit id quod diximus & oppositum, licet non sit hæreticum, videatur tamen aliquibus Theologis erroneum, ut docet Isambertus ad quæst. 12. disp. 2. art. 3.

3 * Quæres 1. in quem usum necessarium sit lumen illud gloriæ, quod beatis datur. Respon

Reſpondetur ad hoc eſſe neceſſarium, & in eum finẽ dari, ut compleat & perficiat inchoatam & debilem vim intellectus ad videndum Deum, & cum eodem intellectu effective concurrrat ad viſionem beatificam.

Hæc enim viſio duo habet, nimirum quòd ſit actio quædam vitalis, & quód ſit ſupernaturalis. Ad primum neceſſarius eſt intellectus, qui eſt vitalis facultas. Ad ſecundum aliqua eſt in eo neceſſaria potentia major naturali, quæ ad ſola naturalia ſe extendit, ac proinde virtus aliqua ſupernaturalis, quæ ipſius intellectus naturali potentiæ ſuperaddita compleat & perficiat ejus inſufficientiam, & hæc eſt quæ à Theologis vocatur lumẽ gloriæ.

4. Quæres 2. an lumen illud gloriæ tale ſit, vel eſſe poſſit, ut non tantùm creatum intellectum, ſed etiam oculum corporeũ elevare queat ad viſionem claram divinæ eſſentiæ; ſeu an oculus corporeus lumine aliquo elevari poſſit ad eſſentiam ipſius Dei videndam?

Reſpondetur id fieri omninò non poſſe. Ita S. Aug. Epiſt. 111. & 112. ubi ex profeſſo illud varijs tum Scripturæ, tum Sanctorum Patrum Athanaſij, Gregorij, & Nazianz. Ambroſ. & Hieronymi authoritatibus probat. Ratio ejus rei eſt, quia nulla potentia, ſuâ vitali actione extra limites objecti ſui verſari poteſt: unde, ſi impoſſibile eſt per facultatem corpoream viſivã percipere ſaporem vel ſonum, multo magis percipere rem purè ſpiritualem. qualis eſt Deus. Deinde, ſi viſu corporeo, prout in ſe eſt, videri poſſet, magis adhuc poſſet ſenſu interno: unde ſequeretur ipſa bruta animalia capacia fore beatitudinis, quæ in viſione Dei conſiſtit: quod abſurdũ eſt, & dici non debet.

Objicies Job dixiſſe cap. 19. In carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Et alio in loco: Auditu auris audivi te: nunc autem oculus meus videt te.

5. Ad primum locum reſpondetur cum S. Aug. lib. 22. de Civit. cap. 19. Job non dicere, ſe carne, aut per carnem; id eſt, oculis carneis viſurum Deum, ſed in car-

ne; hoc est, post resurrectionem resumpto corpore. Quod autem addit postea: Quem visurus sum, & oculi mei conspecturi sunt: vel de oculis mentis accipiendum est, vel de visione humanitatis Christi, quem in spiritu tunc prævidebat, & redemptorem vocabat. Ad secundùm locum respondetur cum S. Thom. art. 3. de oculis mentis intelligendum esse, vel potius (ut alij interpretantur) de effectu divinæ providentiæ erga hominem, quem tunc ait se fuisse expertum evidenter, & quasi ad oculum cognovisse: cùm anteà non nisi auditu, & ex aliorum relatione agnovisset.

SECTIO V.

Quid intellectus lumine gloriæ illustratus, in divina essentia videat.

1. DIcendum 1. intellectum lumine gloriæ illustratum videre Dei essentiam, & simul tres Personas divinas, ac omnes perfectiones formaliter in Deo existẽtes.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. S. Joan. 5. Videbimus eum sicuti est: quæ verba unanimiter Sancti Patres intelligunt de visione beatificâ, quâ videtur Deus, sicut est in seipso: Atqui Deus in seipso est unus in essentia, trinus in personis, habetque formaliter in se omnes perfectiones: Ergo, &c.

Probatur 2. ex Concilio Florentino in decreto unionis: ubi definitum, animas justorum recipi in cœlum, & intueri clare Deum unum & trinum, sicuti est; unde sequitur, secundùm mentem Concilij, omnes etiam divinas perfectiones à beatis videri: cùm non minùs Deo conveniat esse. v. g. sapientem, justum, quam esse unum in essentia, & trinum in Personis.

Probatur 3. hâc ratione impossibile est aliquid, quod est omninò simplex & indivisibile, clare & perfecte videri, quin simul videãtur omnia, quæ illi insunt, & cum quibus realiter idem est. Atqui essentia divina est simplicissima & omninò indivisibilis; præterea est idem re

ter cum Personis divinis, & cum omnibus perfectionibus in Deo existentibus: Ergo visâ essentiâ divinâ, necessario videntur etiam & Personæ divinæ, & omnes perfectiones formaliter in Deo existentes.

Dices, inde consequens fore, Deum à beatis comprehendi.

Respondetur id non sequi. Ad comprehensionem enim Dei, præter cognitionem omnium perfectionum quæ formaliter in eo existunt, requiritur præterea ut cognoscantur ea omnia, quæ in illo sunt eminenter, seu quæ ab illo extra se produci possunt; atque insuper, ut ipsa divina essentia, cum illis omnibus, quæ formaliter vel eminenter in se continet, tam perfecte cognoscatur, quàm in se cognoscibilis est. Quod cùm solius Dei proprium sit, sequitur illam à nullo intellectu creato posse comprehendi.

Dicendum 2. intellectum lumine gloriæ illustratum, videndo clarè divinam essentiam, videre simul etiam in ea multas alias res præter ipsum Deum. Ita S. Thomas 1. part. qu. 12. art. 9. & qu. 58. art. 7. & cum illo communiter omnes Theologi.

Ad hujus autem assertionis clariorem intelligentiam, notandum est ex S. Doctore animas beatas duplicem in cœlo habere creatarum rerum cognitionem: unam, per proprias illarum species, quas vel initio beatitudinis à Deo acceperunt, vel per aliquas revelationes, quas de novo accipiunt; alteram verò in essentia divina, seu in verbo divino.

Hæc doctrina sic explicata probatur ex S. August. lib. 11. de Civit. Dei cap. 7. ubi sic loquitur: Cognitio creaturæ in seipsa (ut ita dicã) decoloratior est, quàm cum in Dei sapientia cognoscitur velut in arte, per quam facta est. Et cap. 29. Illi (beati scilicet) non per verba sonantia Deum discunt, sed per ipsam præsentiam immutabilis veritatis, &c. Ipsam quoque creaturam melius ibi, hoc est, in sapientia Dei tanquam in arte quâ facta

eſt ; quàm in eâ ipsâ, ſciunt. Et paulò pòſt , enumera-
tis varijs creaturarum cœleſtium & terreſtrium ſpecie-
bus ; adjungit : Omnia hæc aliter in verbo Dei cogno-
ſcuntur à beatis, ubi habent cauſas rationeſque ſuas ſe-
cundùm quas factæ ſunt incommutabiliter permanentes :
aliter in ſeipſis, illic clatiore , hic obſcuriore cognitione.
Sanctus etiam Bernardus paucis verbis id optimè expli-
cat lib. 5. de conſid. cap. 1. Vident (beati ſcilicet) Ver-
bum ; & in Verbo , facta per Verbum , &c. Optimum
videndi genus , ſi nullius egueris ad omne , quod noſſe
libuerit.

Probatur etiam hac ratione. Viſio beatifica ſanctorum,
eſt quædam participatio viſionis increatæ, quâ Deus ſi-
pſum & creaturas cognoſcit : Atqui Deus in eſſentia ſua
videt creaturas ſecundùm eſſe proprium quod habent,
aut habere poſſunt in ſeipſis : Ergo & ſanctos eodem
modo creaturas aliquas in eſſentia divina videre poſſe
cenſendum eſt.

3. * Objicies : Si aliquæ creaturæ videntur in Deo,
omnes neceſſariò videbuntur, quia non eſt potior ratio
unius quàm alterius, cùm omnes æquè in eſſentia divina
eminenter contineantur, & hæc æquè omnes in actu pri-
mo repræſentet.

Reſpondetur iſtud conſequens non eſſe, fierique poſſe
ut vi beaticæ viſionis videantur aliquæ tantum creaturæ
in eſſentia divina : imò fieri poſſe ut ipſa eſſentia divina
clarè ab aliquo beato videretur,abſque eo quod ulla par-
ticularis creatura in ea videretur. Unde autem hæc vi-
onis beatificæ differentia proveniat, variè explicant The-
ologi : quidam enim aſſerunt id provenire ex ipſamet eſ-
ſentia divina, quæ eſt ſpeculum voluntarium, has aut il-
las creaturas , prout ipſi Deo placuerit, unicuique bea-
torum repræſentans : alij ex voluntate ipſius Dei, ad has
potiùs quàm ad alias videndas ſpeciali influxu concurre-
re volentis, prout ſtatus vel meritum cujuſque beati exi-
git. Alij denique ex differentia ſive ſpecifica ſive indivi-
dual

duali ipsius luminis gloriæ, ratione cujus Deus intellectui beato repræsentatur ut author aliquarum creaturarum, & harum potiùs quàm aliarum.

SECTIO VI.

Quas nam res, præter Deum, in statu gloriæ Beati cognoscant

CUm certum sit (ut in sectione præcedenti dictum est) beatos, non tantum Deum, sed etiam alia multa præter ipsum, sive in ejus essentia, sive per speciales revelationes, aut alio quovis modo cognoscere: quæritur, quænam sint illæ res, quarum cognitio illis in statu gloriæ competat. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. beatos non cognoscere omnia futura cōtingentia, nec omnes aliorum liberas cogitationes.

Ita communiter Theologi, estque sententia, S. Dionisij, & aliorum sanctorum Patrum, asserentium Angelos inferiores à superioribus illuminari, & aliquarum rerum nescientia purgari. Et colligitur ex cap. 10. Danielis, ubi refertur unū Angelum beatum per tres hebdomadas restitisse alteri item beato, utroque illorum pro utilitate populi sibi commissi contendente, & quid Deus fieri vellet nesciente. Et S. Matth. 24. ubi Christus dicit beatos Angelos judicij extremi neque diem, neque horam scire.

Dicendum 2. quemlibet beatum perfectè & clarè cognoscere omnia fidei nostræ mysteria.

2. Probatur ex Apostolo 1. Cor. cap. 13. ubi loquēs de fidei mysterijs dicit: Videmus nūc per speculū in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.

Probatur 2. ex S. Gregor. lib. 18. Moral. cap. ult. in fine. Hæc visio nūc fide inchoatur; sed tunc in specie perficietur, quando coæternam Dei sapientiam, quam modo per ora prædicantium quasi per decurrentia flumina sumimus; in ipso suo fonte bibemus. Ex S. Aug. lib. 20. de Civit. cap. 1. Quid videbimus, nisi Deum & omnia illa, quæ nunc non videmus credentes? &c. hîc credimus, illic videbimus.

Proba-

Probatur 3. ex eo quod præmium debet respon- merito. Atqui fidei meritum in eo præsertim consti- quòd firmiter propter authoritatem Dei revelantis cre- dantur illa, quæ obscura sunt, & inevidentia : Ergo ide- præmium in eo consistere debet, ut eadem illa evidente & clare cognoscenda proponantur.

5. Dicendum 3. quemlibet beatum omnes rerū spe- es & genera, omniaque scientiarum naturalium obje- cognoscere, seu ea omnia perfecte scire quæ ab hom- vel Angelo naturaliter sciri possunt. Ita S. Thom. ar in resp. ad 4.

Hoc constat tum ex eo quòd non minus credibile cuilibet beatorum Deum perfectam rerum omnium sci- tiam communicaturum, quàm communicaverat Ada in statu innocentiæ, ut docet S. Thom. quæst. 94. ar cum status gloriæ longe sublimior & perfectior sit. T etiam ex eo quòd cum beatitudo sit status omnium norū aggregatione perfectus, requirit ut intellectus b ti ea cognoscat, quæ requiri possunt ad naturalē sui fectionem, & ad explendum appetitum sciendi recta tioni consentaneum, qui ipsi naturaliter inest. Atqu lis est rerum omnium naturalium cognitio : Ergo, &

Dicendum 4. quemlibet beatum ea omnia cogno re, quæ ad illum speciali modo spectant; verbi gra Angelos hominum custodes scire perfecte ea omnia, ad eorum gubernationem conducere quocunque m possunt; item quemlibet sanctum cognoscere omnes tiones, quæ ad illum diriguntur & omnia quæ ab om bus viatoribus in ejusdem honorem fiunt.

Probatur 1. ex illis S. Petri verbis Epist. 2. cap. 1. bo operam & frequenter habere vos post obitum meu ut horum memoriam faciatis : quibus significat cur & solicitudinem, quam servaturum se dicit in statu g riæ pro salute fidelium. Unde sequitur eum in illo st cognoscere omnia quæ ad eorum salutem spectare p sunt : hæc enim cognitio, ipsi, utpote primò & sum

toti

totius Ecclesiæ post Christum Pastori, maximè competit.

Probatur 2. ex Concil. Senonensi in decretis fidei cap. 13. ubi damnantur hæretici, qui dicunt nostras orationes à sanctis non cognosci, eosque proinde à nobis non debere orari, diciturque eum facile intellecturum, quàm id falsum sit, qui non ignorat sanctis pervium esse omniformne divinitatis speculum; quo, quidquid eorum intersit, illucescat.

Hinc sequitur (quod notandum est) fieri posse ut aliquis beatus, qui meritis ac proinde gloria minor est, plura in statu beatitudinis sciat & cognoscat, quam alius, qui gradum sanctitatis & gloriæ superiorẽ obtinet: Quia scilicet illius specialis conditio hanc cognitonem exigit, hujus verò minimè. Nec propterea quidquã hujus gloriæ & felicitati detrahitur: siquidem, ut recte dixit S. August. lib. 5. de Confess. cap. 4. Deũ alloquens: Beatus est qui te novit, etsi alia nesciat: qui vero te & alia novit, nõ propter illa beatior, sed propter te solum.

SECTIO VII.

An omnes Beati æqualiter Deum videant.

1. Cum, ut dicit S. August. lib. 1. de Trinit. cap. 9. & 15. in visione clara Dei sit tota merces, visioque illa sit summum nostrum bonum: unde communiter Theologi essentialem hominis beatitudinem in ipsa Dei visione constituunt: hinc intelligi potest, cùm quæritur, an beati æqualiter Deum videant; idem esse, ac si quæratur, an omnes beati æqualem gloriæ gradum obtineant.

Dicendum est igitur 1. sanctos in cœlo non æquali modo videre Deum, nec æqualiter esse beatos.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus est error Joviniani: qui, ut testatur S. Hieron. lib. 2. cont. Jovin. asserebat nullam esse inter beatos, sive in ratione meriti, sive in statu gloriæ, inæqualitatem.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 14. In domo Patris mei mansi-

ones multæ sunt. 1. ad Cor. cap. 15. Sicut stella à stella differt in claritate: sic erit resurrectio mortuorum. Et cap. 3. Unusquisque propriam mercedem accipiet juxta laborem suum. Et 2. ad Cor. 6. Qui parcè seminat, parce & metet.

Probatur 2. ex communi consensu totius Ecclesiæ, quæ Sanctissimam Dei Matrem super omnes choros angelorum in cœlestibus regnis exaltatam esse prædicat.

Probatur 3. ex S. Greg. lib. 4. moral. cap. 31. Quia in hac vita discretio est operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum.

2. Objiciebat Jovinianus parabolam operariorum ex Matth. 20. quibus, licet inæquali tempore & labore operantibus, æqualis merces unius denarij reddita est.

Respondetur cum S. August. serm. 59. de verb. Dom. cap. 4. per æqualitatem denarij cuique operariorū soluti, intelligendam esse æqualitatem durationis in beatitudine: hæc enim in omnibus æterna futura est. Vel cum S. Thom. 1. 2. qu. 5. art. 2. per denarium intelligi objectum beatitudinis, quod in se unum idemque est pro unoquoque beatorum, scilicet essentia divina, quæ eadem omnibus clarè videbitur. Quæ tamen æqualitas durationis vel objecti, non impedit inæqualitatem visionis & fruitionis ipsius objecti, pro ratione inæqualium meritorum cujuslibet beati. Etenim, ut rectè docet S. Thom. 1. part. qu. 12. art. 6. ille qui plus habuerit de charitate, plus participabit de lumine gloriæ, ex cujus proinde majori vel minori intensione, secundùm mentem S. Doct. provenit major, vel minor perfectio visionis beatificæ.

3. * Dicendum 2. licet aliqui beati Deum perfectiùs quàm alij videant, nullum tamen illorum altiorem gloriæ gradum desiderare, sed omnes gradu sibi concesso esse contentos.

Id constat tum ex eo, quod Propheta dixit, Psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua. tum etiam ex ratione ipsius beatitudinis, quæ cum in unoquoque beato c(

et inæqualis sit tamen suo modo perfecta, requirit ut ipse beatus sit contentus & satiatus, aliàs non esset verè & perfectè beatus, si aliquod bonum ipsi deesset, quod assequi optaret.

Unde autem proveniat ut unusquisque beatus, licet minori gloria donatus, majorem non requirat nec desideret, licet variæ rationes ab aliquibus Theologis afferantur, probabilissimè nobis loqui videntur ij, qui id potissimũ provenire asserunt ab ipso amore beatifico, quo cum ipsi beati longè plus diligant Deum quàm seipsos, & sua propria bona & commoda, hinc fit ut magis optẽt id, quod Deo gratum & acceptũ esse sciunt, quàm quod sibi; cùm verò perspectum habeant hanc esse justissimã simul & misericordissimam Dei voluntatem, ut præmiũ respondeat merito, hinc fit ut nihil amplius optẽt, quàm id quod meritis suis Deus attribuere voluit.

Quæres quænam præter divinam voluntatem & merita cujusque, sit proxima causa inæqualitatis, quâ beatorum alij alijs perfectius Deum vident.

Respondetur, causam illam propriam aliam non esse quàm majorem vel minorem intensionem luminis gloriæ: Ratio est, quia licet intellectus concurrat activè ad visionem Dei, nihil tamen ex se potest, nisi quatenus & quantum elevatur per lumen gloriæ; unde sequitur ex illo solo lumine inæqualitatem beatificæ visionis esse pendendam. Actus enim in sua entitate & substantia supernaturales, excedere non possunt virtutem supernaturalẽ quâ producuntur.

TRACTATUS III.
DE SANCTISSIMÆ TRINITATIS MYSTERIO.

Cum ex omnibus Christianæ fidei mysterijs nullum sit, quod aut violentius dæmon, jam ab initio nascentis Eccle-

Ecclesiæ impugnaverit, mysterio Sanctissimæ Trinitatis aut in cujus impugnatione pertinacius perseveraverit ut satis evincunt Arianorum, Sabellianorum, Patripassianorum, Macedonianorum hæreses, & aliæ similes pestes, ex abyssi puteo emissæ, quæ tot in Ecclesia strages ediderunt: ideò maximi interest fidem sanam & perfectam de tam sublimi & ineffabili mysterio concipere & servare, ita ut, illius face prælucente verum à falso, certum ab incerto in re tanti momenti secernere valeamus; præsertim cùm, ut rectè dixit S. August. lib. 1. de Trin. cap. 3. Nec ullibi periculosiùs erretur; nec aliquid laboriosius quæratur; nec quidquam fructuosius inveniatur.

Et quoniam non humanæ solùm, sed etiam Angelicæ mentis captũ longè superat: idcirco ad explicandas ardui mysterij difficultates, non tam humanâ ratione quàm fidei authoritate utendum est.

Atque ut ordine aliquo procedamus, omnia, quæ de adorando illo mysterio dicenda sunt, ad duo capita revocabimus. In quorum 1. agetur de ijs, quæ ad mysterium illud spectant in genere, in 2. de ijs, quæ ad singulas divinas Personas pertinent in particulari.

CAPVT I.

De ijs, quæ spectant ad mysterium Sanctissimæ Trinitatis in genere.

SECTIO I.

An mysterium Sanctissimæ Trinitatis naturali ratione cognosci possit

1. QUamvis mysterium Trinitatis sit suprà rationem naturalem certum est tamen non esse contra rationem. Etenim verum vero repugnare non potest, ut dicitur Concil. Lateran. 5. sess. 8. nullumq; argumentum à ratio-

one naturali contra illius veritatẽ peti potest, quod nõ
t solubile. Cùm igitur hoc mysterium contra rationem
on sit, quæritur, an etiam aliquâ ratione naturali co-
nosci possit. Pro cujus resolutione,

Dicendum, Personarum Trinitatem in unitate divinæ
ssentiæ, nulla ratione naturali posse demonstrari.

Huic veritati, quæ de fide est, opponitur error Ray-
nundi Lullij, qui ut refert Nicolaus Emericus in Dire-
torio Inquisitorum part. 2. qu. 9. art. 96. asserebat om-
es articulos fidei, proindeque SanctissimæTrinitatis my-
erium, probari posse per rationes necessarias, demon-
rativas & evidentes.

2. Refellitur hic error, & veritas nostræ assertionis
robatur 1. ex Scriptura S. Matth. 11. Christus dicit,
uod nemo novit Patrem, nisi Filius, & cui voluerit Fi-
us revelare. Et cap. 11. cùm S. Petrꝰ Christũ alloquens
ixisset, Tu es Christus Filius Dei vivi, respondit ipse
hristus: Beatus es Simon Bariona; quia caro & san-
uis non revelavit tibi, sed Pater meus, &c.

Probatur 2. authoritete Gregorij II. Summi Pontifi-
is, qui supradicti Lullij opinionem damnavit, ut refer-
ur in præfato Directorio, loco citato.

Probatur 3. ex S. Hilario lib. 1. de Trinit. ubi sic lo-
uitur: Non putet homo suâ intelligentiâ se consequi
osse mysterium divinæ generationis. Et S. Aug. lib. 8.
e Trin. cap. 5. ubi de hoc mystero loquens: Priùs, in-
uit, credere debemus, quàm intelligere.

Probatur 4. hac ratione: Omnis cognitio naturalis,
uam de Deo habemus, aut haberepossumus, ducitur
olùm ex creaturis à posteriori & per effectus. Atqui
ullus est effectus, qui referat nobis Deum esse unum
n essentia, & trinum in personis: siquidem omnia ope-
a Dei ad extrà tribus Personis divinis communia sunt, &
mnino indivisa; nec Deus ad extra operatur, ut trinus,
ed quatenus unus. Ergo Dei opera ad extra nos ad tri-
m divinarum personarum notitiam perducere neque-
unt;

unt; nec ulla proinde ratio ex ijs peti potest, quæ Deum esse unum in essentia, & simul trinum in Personis, demonstret.

3. Obijcies 1. Philosophos quosdam ethnicos ut Trismegistum, Platonem, Plotium, & alios, ita locutos fuisse in libris quos ediderunt, ut videantur aliquam hujus mysterij notitiam habuisse.

Respondetur Philosophos illos, vel tantùm locutos fuisse de diversis essentiæ divinæ proprietatibus & perfectionibus, non verò de distinctis in una essentia divina Personis: vel si aliquam Personarum divinarum notitiam habuerunt, illam non naturali luce, aut proprij ingenij viribus obtinuisse sed ex libris Mosaicis accepisse: sicut de Platone asserit S. August. lib. 8. de Civ. Dei cap. 11.

Obijcies 2. hominem creatum esse ad imaginem Dei, ut dicitur Genes. 1. & in omnibus creaturis reperiri vestigium aliquod SS. Trinit ut docet S. August. lib. 6. de Trinit. cap. 10. Atqui ex imagine cognosci naturaliter potest prototypus, sicut animal ex vestigio.

Respondetur 1. hanc imaginem in eo consistere quod homo sit naturæ intelligentis, sicut Deus: unde nihil potest colligi, nec demonstrativè concludi de Trinitate Personarum in Deo ac multò minùs ex alijs creaturis in quibus nihil invenitur, quod ad hujus mysterij notitiam eos ducat, qui illud ignorant.

Respondetur 2. nos nequidem scire posse, vel in nobis imaginem Dei, vel in alijs creaturis, vestigium Trinitatis inveniri; nisi fides divina illud revelaret, cùm Deus non cernatur in creaturis, ut trinus, sed solùm ut unus, sicut ex antedictis constat.

SECTIO II,

An sint plures in Deo personæ

1. AD clariorem intelligentiam eorum quæ, tum in hac sectione, tum in sequentibus de mysterio Trinitatis dicenda sunt; observandum est nos hîc sumere

nomen

omen Personæ in ea significatione, in quâ communiter
sanctis Patribus sumitur: scilicet, ut loquitur Boëtius
b. de duabus naturis, & post illum S. Thom. 1. part.
u. 19. art. 1. pro rationalis seu intellectualis naturæ in-
ividua & incommunicabili substantia: quo etiam in
nsu sumitur nomen hypostasis. Quamvis enim pluries
Ecclesia olim disceptatum fuerit de propria significa-
one harum vocum, hypostasis & substantiæ; utrum i-
em essent cum personâ & essentiâ, ut constat ex S. Gre-
or. Nazianz. orat. 21. & ex S. Hieron. Epist. 17. ad Da-
as. aliquibus affirmātibus in Deo tres hypostases, & unā
ssentiam: alijs id admittere renuentibus. Nihilominus
men eò res hæc tandem devenit; ut ex communi Ec-
esiæ consensu nomen essentiæ & substantiæ in divinis,
o ipsa natura & Deitate tribus Personis communi, su-
eretur: nomen verò hypostasis significaret Personam,
u id quod unicuique Personæ est proprium. Unde in
uribus Concilijs, Calced. act. 5. & Constant. 2. Coll. 8.
n. 4. quando de unione Verbi divini cum humanitate
gitur, illa unio dicitur facta esse secundum hypostasim;
oc est in Persona Verbi; & negatur in Christo esse duas
postases, hoc est Personas; hac observatione præmissa,
o quæstionis propositæ resolutione,

Dicendum 1. plures esse in Deo personas, realiter à
invicem distinctas.

Huic veritatati, quæ de fide est, variæ hæreses olim
positæ fuerunt: ut Sabellianorum & aliorum, qui Per-
nas divinas solis nominibus distingui voluerunt; &
am esse in Deitate Personam: quæ, pro diversis offi-
s, diversa nomina sortiretur; sicque Patrem revera pro
bis in Cruce passum: unde & dicti sunt Patripassiani;
fusius refert S. Epiph. hæres. 92. & S. August. in lib.
hæres. cap. 41.

Hæc hæresis refellitur, & fidei nostræ veritas proba-
r 1. ex Scriptura, in qua fit varijs in locis mentio plu-
um divinarum Personarum: ut Genes. 1. Dixit Deus

Facia-

Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem no- stram. Ubi sermo fit in plurali numero, & ab ipso lo- quente ordinatur ad Personas distinctas, quæ simul cum illo ad creationẽ hominis operentur. Atqui non pos- aliæ Personæ, quæ ibi colloquuntur, intelligi quàm di- næ: cum agatur de creatione, quæ solius Dei pro- est. Atque ita hunc locum intellexerunt, S. Hilar. li- de Trinit. S. Athanas. Orat. contra idola. S. Basil. ho- 10. in Exameron. S. August. lib. 12. de Trinit. cap. 6 alij plures.

3. Dicendum 2. tres esse in Deo personas: nec p- res, nec pauciores: scilicet Patrem, Filium, & Spiri- Sanctum. Hæc propositio de fide est, &

Probatur 1. ex his Christi verbis S. Joan. 14. Ego ro- gabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. Qu- locum S. Athanas. Orat. contra gregales Sabellij pulc- urget: Cum, inquit, Christus de se loquitur, dicit (eg- cum de Patre dicit (ille:) cum de Spiritu Sancto, s- jungit (alium.) Nonne igitur manifestæ pertinaciæ negare tres? Item Epist. 1. S. Joann. cap. 5. Tres s- qui testimoniũ dant in Cœlo; Pater, Verbum, & Spi- Sanctus, & hi tres unum sunt. Tres sunt inquit Apo- lus) non Dij, qui plures esse non possunt: non Ang- aut aliæ creaturæ; ibi enim loquitur de Deo, seu de i- us Dei testimonio, ut ex verbis sequentibus patet; go de tribus personis intelligi debent, quæ licet inte- distinctæ sint, tamen unum sunt, hoc est, unam natur- & essentiam habent. Denique S. Matth. 28. apertissi- dixit Christus Dominus baptizandos esse fideles, In- mine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

Probatur 2. ex Concil. Lateranensi sub Innocentio in decreto fidei cap. 2. ubi hæc verba habentur: Firm- ter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus so- est verus Deus; Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: t- quidem personæ, sed una essentia, substantia seu natu- omninò simplex.

Proba

Probatur 3. ex S. Ambrof. lib. 2. de Fide ad Gratianũ p. 4. ubi explicans trisagium ex Isai. cap. 6. Quid sibi ult, inquit, sub uno nomine trina sanctitatis repetitio? c. Non dixit semel, ne Filium sequestraret: non bis, Spiritum Sanctum præteriret: non quater, ne creaturas adjungeret. Et, ut ostenderet unam esse Trinita- Deitatem, cum tertiò dixisset, (Sanctus, Sanctus, Sãus) addidit, singulariter (Dominus Deus Sabaoth.) Et Auguſt. lib. 1. de Trinit. cap. 4. Omnes, inquit, quos gere potui, qui ante me de Trinitate scripserunt, hoc tenderunt secundum scripturas docere: quod Pater, Fi-is, & Spiritus Sanctus unius ejusdemque substantiæ, separabili æqualitate divinam insinuent unitatẽ: ideo-e non sunt tres Dij, sed unus Deus: quamvis Pater ium genuerit, & ideò Filius non sit qui Pater est: Fi-isque à Patre sit genitus, & ideó non sit Pater, qui Fili- est: Spiritusque Sanctus nec Pater sit, nec Filius, sed tris & Filij Spiritus, Patri & Filio etiam ipse coæ-alis.

Probatur 1. hac ratione, quâ S. Athanaf. suprà, & Ter-l. lib. cont. Praxeam utuntur: qui accipit esse ab alio, liter ab eo distinguitur, quia nihil seipsum producere test. Atqui ex varijs Scripturæ testimonijs infrà citã-, constat in una divinitatis substantia esse tres Perso-, quarum secunda producitur à prima, Filius scilicet atre: tertia item à prima & secunda, nempè Spiritus ctus à Patre & Filio. Igitur Pater & Filius, & Spiri-sanctus in una eadem divinitatis substantia realiter à nvicem distinguuntur. sicque tres dantur in Deo per-æ.

4. Objicies, si plures essent in Deo personæ, quæ rea-r essent inter se distinctæ: sequeretur quamlibet illa-n non continere omnem perfectionem, proindeque n esse infinitè perfectam.

Respondetur, distinctionem illam realem divinarum sonarum se tenere tantum ex parte relationum, ut

postea

posteà dicitur; non verò ex parte naturæ & essen-
Unde, etiam si Parsona ùna relativè non sit altera, e
tamen idem prorsùs cum illa essentialiter: & hoc mo
quidquid est perfectionis in una, est etiam in altera, p
pter summam ac simplicissimam essentiæ divinæ unit
Uude S. Gregor. Nazianz. optimè dixit Orat. 17. n
Quamvis Pater non sit Filius, tamen est id quod Filiu

Cæterùm cùm hoc Sanctissimæ Trinitatis Mysteri
adeò sublime sit, ut vix ab humano ingenio concipi po
sit; meritò S. Aug. lib. 3. cont. Maximinum Arian
postquam illud explicasset, subjunxit, quod & nos hic
ponere possumus: Qui potest capere, capiat; qui au
nō potest, credat, & oret; ut quod credit intelligat.

SECTIO III.

An sint aliquæ processiones in Personis divini & quot.

1. SEnsus quæstionis (supposita illa veritate quæ sect
ne præcedenti probata est, nempe tres esse in I
Personas) an inter illas aliquis ordo processionis rep
atur; seu an una procedat ab altera. Pro cujus res
tione,

Dicendum 1. in Personis divinis reperiri veram
quam, & proprie dictam processionem. Hæc propos
est de fide: &

Probatur 1. ex Scripturâ. S. Joann. 16. ubi Chri
Dominus de se loquens, dicit: Exivi à Patre, & ven
mundum: quo loco prior pars denotat ejus ætern
emanationem à Patre: Si enim de sola Incarnatione
cutus fuisset (ut rectè observat S. August. tract. 41
S. Joann.) satis fuisset dicere: veni in mundum. It
Mich. cap. 5. Egressus ejus ab initio, à diebus ætern
tis. Item S. Joan. cap. 15. dicitur de Spiritu Sancto:
à Patre procedit.

Probatur 2. ex Symbolo Nicæno, quo utitur san
Romana Ecclesia, in quo dicitur Filium ex Patre natū

e ante omnia sæcula : & Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere. Item ex Symbolo S. Athanasij, ubi dicitur Filius à Patre genitus & Spiritus sanctus à Patre & Filio procedens.

Probatur 3. ex Sanctis Patribus infrà citandis, cum in articulari de secundæ ac tertiæ Personæ divinæ processione agetur.

Dicendum 2. duas esse in divinis processiones, nec plures, nec pauciores : scilicet Filij à Patre : & Spiritus sancti à Patre & Filio. Est de fide, &

Probatur 1. quia in Scriptura duarum illarum processionum solum mentio fit, ut constat ex dictis, & plenius onstabit ex dicendis.

Probatur 2. hac ratione, qua utitur S. Thom. quæst. 7. art. 5. quia divinæ processiones non accipiuntur, nisi cundum operationes immanentes : Atqui in natura intellectuali, qualis est divina, sunt duæ tantùm operationes immanentes, nempe intelligere & velle ; Ergo sunt æ tantum processiones.

Objicies processionem quamcunque divinæ personæ inime convenire: tum quia Persona procedens necessaò est ab alio, & non à se ; cum tamen repugnet Deum e, & à se non esse : tum quia, quod procedit, producir ; produci autem dicit imperfectionem.

Respondetur, non repugnare Deum esse ab alio, qui idem numero Deus. Tunc enim Natura Divina, cum eadem in producente, & in producto, non producitur, solum communicatur per productionem Personæ: & c nullam dicit imperfectionem, imò summam & infiiam indicat ipsius divinæ Naturæ in seipsa fœcunditan.

3. Quærunt hic Doctores, an principium immediatū inarum illarum processionum sit naturæ fœcunditas : verò ejus intellectus & voluntas.

Durandus existimat principium illud esse ipsam naam divinam, quatenus infinite fœcunda est, non verò

quatenus intelligens & volens. Verum hanc sententiam communiter Doctores reijciunt, non solum ut minus probabilem, sed etiam ut errori proximam, ac in fide periculosam; asseruntque unanimiter divinas processiones esse per intellectum & voluntatem. Ita S. Thom. quæst. art. 1. & 5. Bonavent. 1. sent. &c.

Et constat ex ijs Scripturæ locis, in quibus secunda Persona dicitur Verbum: ut S. Joan. 1. Apocal. 19, &c. Verbum enim in natura spirituali nihil est aliud, quam completa notitia intellectus. Item ex ijs in quibus vocatur sapientia: ut Proverb. 8. Ezech. 24. Sapientia enim ad solum intellectum pertinet. Item Hebr. 1. ubi vocatur imago Patris: ratio enim imaginis proprie intellectui competit, quia cognitio intellectus fit per assimilationem cognoscentis cum objecto, & speciem vitalem expressam. Constat etiam ex alijs Scripturæ locis, in quibus Spiritus sanctus vocatur amor & charitas Dei: quæ quidem spectant ad voluntatem.

Præterea, nisi dicamus Filium produci per intellectum & Spiritum sanctum per voluntatem, non posset explicari, cur productio Filij esset vera generatio: Spiritus non item, ut ex infrà dicendis plenius constabit.

SECTIO IV.

An sint aliquæ relationes inter Personas Divinas quot, & quales.

1. Dicendum 1. aliquas esse relationes reales inter Personas divinas. Hæc propositio est de fide.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ pluribus in locis Personas divinas nominibus relativis Patris, Filij, & Spiritus sancti exprimit & appellat, ut constat ex ante dictis. Pater enim & Filius sunt correlata: quia Pater, est alicujus Filij Pater; & Filius, alicujus Patris Filius: similiter Spiritus sanctus est ab aliquo spirante; cumque (sicut dictum est) per modum amoris procedat, relationem necessariò dicit ad principium, quia omnis amor est alicujus amantis.

Probatur 2. ex Concilio Toletano undecimo in confeſ-
one fidei, ubi expreſsè dicitur Perſonas divinas referri
·lationibus: & Concil. Florent. ſeſſ. 18. ubi Joan. Theo-
ogus agens partes Latinorũ, ait apud omnes Doctores
ōſtare, ſolã in divinis relationẽ multiplicare Perſonas.

Probatur 3. ex S. Auguſt. lib. 5. de Trinit. cap. 3. ubi
cit Patrem & Filium non appellari ſecundum ſubſtanti-
m, id eſt, ſecundum eſſe abſolutum, ſed ſecundùm eſſe
·lativum: nec Patrem dici ad ſe, ſed ad Filium; nec Fi
um ad ſe, ſed ad Patrem.

Probatur 4. hac ratione: Divinæ Perſonæ diſtinguun-
ır inter ſe realiter, ut de fide eſſe ſupra dictum eſt: At-
ıi non diſtinguuntur per eſſentiam, cum hæc una ea-
:mque ſit in tribus Perſonis: Ergo per reales relatio-
:s; cum nullum aliud diſtinctionis fundamentum in il-
s reperiri poſſit.

3. Dicendum 2. eſſe quatuor relationes reales in Di.
nis,. nec plures, nec pauciores; ſcilicet Paternitas, &
iatio, Spiratio activa, & Spiratio paſſiva. Ita S.Thom.
28. art. 4. & communiter omnes cum eo Theologi.

Probatur hac ratione, quâ utitur S. Thom. Omnis o-
o & proceſſio realis unius ab altero, exigit neceſſariò
os reſpectus oppoſitos: quorũ unus ſit procedentis ad
ncipiũ, à quo procedit; alter ipſius principij ad id, quod
illo procedit. Ergo, cùm in divinis duæ ſint proceſſi-
es (ut ſectione præcedenti dictum eſt) ſequitur eſ-
quoque quatuor relationes reales: unam quæ eſt Pa-
ad Filium, & vocatur Paternitas: alteram, quæ eſt
j ad Patrem, & vocatur Filiatio: tertiam, quæ eſt Pa-
& Filij tanquam unius principij ad Spiritum,, & vo-
ır Spiratio activa: quartam denique, quæ eſt Spiritꝰ
cti ad Patrem & Filium, & vocatur Spiratio paſſiva.

. Dicendum 3. relationes in divinis diſtingui inter
:aliter. Ita S. Thom. art. 3,

robatur 1. ex Concilio Toletano 11. in confeſſione
ubi dicitur in relatione cerni numerum Perſonarũ,

hoc est, ideò tres Personas in divinis realiter inter se di-
stingui, quia inter ipsas, relationes aliquæ reales inveni-
untur: unde infertur etiam relationes ipsas realiter inter
se distingui: cùm quidquid realiter distinguit unum ab
alio, debeat esse realiter distinctum à reali distinctio
illius.

Probatur 2. ex eo quod dicit Boëtius lib. de Tri-
quòd substantia in divinis continet unitatem, relatio ve-
rò multiplicat Trinitatem: unde sequitur quòd si relati-
ones illæ non distinguerentur ad invicem realiter,
esset in divinis Trinitas realis, sed rationis tantum,
per solam mentis operationem, quod Sabellianam hæ-
sim redoleret.

Probatur insuper ex eo quod dicit S. Thomas loco
ea distinguuntur inter se realiter, inter quæ realis op-
sitio invenitur. Atqui inter relationes divinas talis o-
positio invenitur; cùm de ratione relationis cujusli-
sit, ut inter terminos relativos sit oppositio relativa,
oquin nec esset relatio. Ergo relationes divinæ inte
realiter distinguuntur.

Observandum est tamen spirationem activam, qu-
vis realiter à spiratione passiva distinguatur, nullo
distingui à paternitate aut filiatione. Tum quia secu
axioma commune Theologorum, in divinis omnia
sunt, nisi ubi obviat oppositio relativa. Tum etiã
(ut definitũ est in Concil. Lateran. c. Damnatus
Innoc. III.) in divinis non est quaternitas rerum;
autem, si activa Spiratio à Paternitate & Filiatione
liter distingueretur.

Dicendum 4. relationes divinas non distingui rea
ab essentiâ divinâ.

4. Huic veritati, quæ de fide est, oppositus fuit
Gilberti Porretani, qui (ut constat ex Concilio Rhe
si sub Eugenio III. & ex S. Bernardo Serm. 80. in C
asserebat relationes divinas ab essentiâ divinâ dist
realiter, esseque illi velut assistentes & affixas, quod
am testatur S. Thomas supp. art. 2. Re

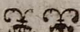
Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur authoritate ipsius Concilij Rhemensis, in quo ut refert aronius tom. 12. ad ann. 1148. præfatus error, præsen- & præsidente ipso Eugenio summo Pontifice, da- mnatus est: & in confessione fidei art. 3. expresse defini- um est, nullas esse in Deo relationes, quæ non sint ipse eus.

Probatur 2. authoritate sanctorum Patrum, quos Ma- ster sententiarum fusè citat lib. 1. distin. 8. art. 31. & præsertim S. Bernardi, qui ex professo in loco suprà cita- veritatem hujus assertionis tanquam fide divina credē- am, contra præfati Gilberti errorem propugnat.

Probatur 3. hâc ratione: si aliqua esset inter essentiam ivinā, & relationes distinctio, sequeretur aliquā ess. in eo cōpositionē, cum in eo plures inter se realiter distin- æ res reperirentur: quod omnimodæ ejus simplicitati bsolutè repugnat.

5. Dices, inde sequi relationes illas inter se realiter nō stingui: quæ enim sunt eadē uni tertio, sunt eadem & ter se, ut refert axioma Philosophorum: Atqui relatio- s illæ sunt idem realiter cum essentiâ divinâ: Ergo e- am & inter se.

Respondetur dictum axioma verum esse in rebus cre- is, & finitis, falsum in præsenti mysterio, quod nec A- stoteles novit, nec ullus ethnicorum Philosophorum gnoscere naturaliter potuit: proindeque, illo non ob- ante, verum esse id quod fides docet, Deum esse verè num in essentia, trinum in personis: divinamque essen- am ob infinitatem suam identificare sibi omnia, cum ibus nullam habet oppositionem, ac proinde omnes vinas relationes: cum tamen hæ sibi mutuò identifi- ri nequeant, ob realem, quam ad invicem habent, op- sitionem.

SECTIO V.

An sint admittendæ aliquæ notiones in Personis divinis. & quæ?

1. PEr notiones hîc intelligimus proprietates quasdam personales & veluti notas, quibus Personæ divinæ inter se distinguuntur in ordine ad nostrum intellectũ. Circà quæstionem igitur propositam.

Dicendum 1. aliquas notiones in divinis esse admittendas. Ita S. Thom. quæst. 23. art. 2. & post illum communiter omnes Theologi.

Constat 1. ex S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 6. ubi ait aliam esse notionem, quâ Pater æternus intelligitur ut genitor: aliam, quâ dicitur ingenitus: priorem ei cõpetere relative ad Filium: posteriorem verò absolute in ordine ad seipsum. Et ex S. Basil. epist. 41. ubi vocat notionem, propriam Personæ formam & notam, vel characterem, seu signum distinctivum: & dicit illas notiones esse necessarias, ut de Trinitatis mysterio incõfusa cognitio habeatur.

Constat 2. ex eo quòd (ut rectè observat S. Doctor suprà) necessarium fuit notiones illas excogitare & admittere ad juvandam intellectus nostri imbecillitatem, ut scilicet pro nostro captu ac modulo, per inadæquatos conceptus de personis divinis loqui, mysteriumque Trinitatis aptè & distinctè explicare possemus, ut ex sequentibus patebit.

2. Dicendum 2. quinque tãtum notiones admittendas esse in divinis, scilicet Innascibilitatem, Paternitatem, Filiationem, Spirationem activam, & Spirationem passivam.

Ita S. Thomas suprà art. 3. & communiter omnes Theologi, qui sic illas probant, simul & explicant. Tot dantur notiones in divinis, quot haberi possunt ex his duobus respectibus (à quo alius, & qui ab alio) quia per eos est omnis distinctio divinarum Personarum. At

qu

qui hi duo respectus solummodò nobis suggerunt quinque notiones nunc enumeratas. Quod constat inductione facta per modos, quibus Personæ divinæ innotescunt.

Pater enim tripliciter innotescit, 1. ex eo quòd à nullo est, cum sit ipse principium sine principio, unde existit (Innascibilitas.) 2, ex eo quòd alius est ab eo per generationem: unde existit (Paternitas) 3. ex eo quòd alius est ab eo per Spirationem, unde existit (communis Spiratio activa.)

Similiter Filius dupliciter innotescit 1. ex eo quod ipse est ab alio per generationem, unde existit (Filiatio) 2. ex eo quod ab ipso est alius per Spirationem, unde existit (activa Spiratio) quæ illi communis est, imô formaliter eadem ac in Patre: Ac proinde supra numeratæ notiones sunt tantum quatuor.

Restat Spiritus sanctus, qui non innotescit per hoc, quód aliud sit ab ipso, cum nullam producat Personam, sed tantum per hoc quòd ipse est ab alio, idque per Spirationem: unde existit propria ipsius notio, nempe (Spiratio passiva.) Ex quibus facile est colligere supradictas quinque notiones.

3. Observandum est autem, ex illis quinque notionibus quatuor esse relationes, scilicet Paternitatem, Filiationem, Spirationem activam. & processionem seu Spirationem passivam. Nam innascibilitas non est relatio, sed potiùs negatio relationis, seu productionis passivæ ab altero. Eandem verò rem posse simul dici & relationem & notionem: relationem, quatenùs est ratio referendi unam Personam ad aliam: notionem, quatenus est ratio dinoscendi unam personam ab alia.

Quæres cur non ponatur sexta notio, quâ designetur nullam Personam à Spiritu sancto produci; sicut in Patre ponitur Innascibilitas, ut ostendatur illum ab aliâ Personâ non produci?

Respondetur talem notionem non esse in Spiritu sancto necessariam. Non enim quælibet negatio debet inter-

notiones numerari, ſed ea ſolùm, quæ aliquam perfectionem vel dignitatem exhibeat; cujuſmodi eſt innaſcibilitas in Patre, quatenus ſignificat Patrem eſſe principium totius Deitatis, nec ab alio ullo produci. Ex quâ tamen Patris notione non ſequitur quòd Pater ſit alijs perſonis excellentior: ſumma enim in omnibus ac perfectiſſima æqualitas eſt, propter ſimplicitatem eſſentiæ divinæ, quæ tribus Perſonis communis eſt, ſecumque illas prorſus identificat. Plura ſuper hâc re videri poſſunt apud Magiſtrum ſententiarum, lib. 1. diſtin. 27. & 28. ubi varias ſanctorum Patrum ſententias fuſiùs refert.

SECTIO VI.

** Quot in divinis ſubſtantiæ, quot exiſtentiæ, quot item ſubſiſtentiæ, ſeu hypoſtaſes admittendæ ſunt.*

DE his nominibus variæ inter ſanctos Patres controverſiæ olim fuerunt, ob varias illorum acceptiones, in quibus non conveniebant, quamvis de eadem veritate fidei inter ſe convenirent. Nunc verò cum poſt priſcarum illarum controverſiarum elucidationem in diverſis Concilijs factam, de propria nominum illorum ſignificatione inter Doctores Catholicos certò conſtet, non erit difficile ad quæſtionem propoſitam reſpondere.

Atque in primis quod ſpectat ad nomen ſubſtantiæ, cùm tripliciter ſumi poſſit, vel pro eſſentia cujuſque rei, vel pro eo quod ſubſtat accidentibus, vel denique pro eo quod per ſe, & non in alio tanquam in ſubjecto exiſtit;

Dicendum eſt, ſi nomen ſubſtantiæ ſumatur primo modo pro eſſentia, dici non debere in Deo eſſe tres ſubſtantias, ſed unam: unde S. Hieron. Epiſt. ad Damaſcenum aſſerit in Deo tres perſonas eſſe, & unam ſubſtantiam,

Si 2. modo ſumatur, pro eo quod ſubſtat accidentibus, cum in Deo nulla ſint accidentia, ſic etiam eo ſenſu dicendum

non

non debere, in Deo esse substantiam, seu aliquid quod substet accidentibus.

Si denique tertio modo sumatur, pro eo quod per se existit, & non in alio tanquam in subjecto, eo sensu dici posse personas divinas esse tres substantias, ut etiam admittit S. August. lib. 7. de Trinit. cap. 6. cum unaquæq; persona per se existat, & non in alio tanquam in subjecto; quamvis hic loquendi modus cùm sit minime usitatus, usurpari non debeat, præsertim in Catechismis & instructionibus publicis, ne locus aliquis errori detur.

Quod spectat ad nomen existentiæ, cùm existere nihil aliud sit, quàm esse actu in rerum natura, dicendum est admittendam esse unam existentiam absolutam, communem tribus divinis personis. quâ ipsa divinitas existit; nullas verò existentias relativas admitti debere. Quod admittenda sit existentia absoluta in Deo manifestum est, cum existētia actualis sit de cōceptu essentiali divinæ naturæ. Quod autem præter existentiam absolutam nullæ aliæ existentiæ relativæ in Deo admittendæ sint, quamvis aliqui Theologi contrariū sentiant, probari nihilominus potest 1. authoritate S. Doctoris, qui 3. p. q. 17. a. 1. ait tres personas divinas habere unum esse, seu existere, & qu. 8. de potētia art. 2. ad 11. apertè docet Deo non cōvenire nisi esse absolutum, quo etiam relationes existunt, neque illis convenire aliquid esse seu existere relativum.

Probatur 2. hâc ratione, quod si in Deo præter existentiam unam absolutam essent præterea tres existentiæ relativæ, essent quoque præter æternitatem unam absolutam tres æternitates relativæ, similiter præter immensitatem absolutam tres quoque immensitates relativæ, & sic de alijs similibus attributis, quod tamen à communi Sanctorum Patrum & Doctorum Catholicorum loquendi modo abhorret.

Quod spectat denique ad subsistentiam, seu hypostasim, observandum est, secundum communem sentiendi & loquendi modum Conciliorum & Patrum; idem esse

subsistentiam Latinè quod est hypostasis Græcè, & pr- inde non essentiam, aut substantiam, sed suppositum, se personam significare, cum hac tamen differentia, quo secundum usitatam nunc Theologorum acceptionem, nomen hypostasis sumatur pro supposito, seu persona i concreto, nomen verò subsistentiæ pro forma illa, à qu suppositum denominatur subsistens.

Hâc observatione suppositâ, dicendum est tres esse i divinis hypostases, tres item subsistētias relativas; nulli verò subsistentiam absolutam quæ tribus personis com munis sit.

Quòd sint tres in divinis hypostases, manifestum est cum sint tres personæ, & nomina hypostasis & person pro eodem sumantur.

Quod sint tres subsistētiæ relativæ, non verò una ab soluta, hinc patet, quòd subsistentia est ultimus termin naturæ constituens personam; sed in Deo non datu una persona absoluta, sed tres relativæ, ergo nec da debet una subsistentia absoluta; sed tres subsistentiæ re lativæ.

Dicet aliquis, essentia divina etiam ut præcisa à pe sonis, cum sit infinitè perfecta, debet habere omnem pe fectionem, ergo & subsistentiam. Respondetur essentiam divinam, ut essentia est, quamvis in omni genere perfe ctionis infinita sit, non requirere aliam perfectionem in finitam quàm in ratione essentiæ, quam etiam habet e ipso quo identificat sibi realiter omnia attributa, & om nes perfectiones tam absolutas, quàm relativas; non ve rò requirere ut in conceptu suo formali includat subsiste tiam, quæ personæ convenit & non essentiæ.

CAPUT II.

De Personis divinis in particulari.

SECTIO

SECTIO I.

Quænam nomina primæ in divinis Personæ propriè conveniant

1. Ex varijs nominibus, quæ primæ in divinis personæ convenire possunt, tria sunt præcipua, de quibus hîc nobis agendum est.

Primum est nomen ingeniti: cum enim propria primæ personæ notio (ut ex ante dictis constat) sit Innascibilitas, ex illâ derivatum est nomen Innascibilis sive Ingeniti, quod apud sanctos Patres ad primam SSmæ Trinitatis personam designandam adhibetur. Quo quidem nomine non aliud significare voluerunt, quàm primam illam personam à nullo alio principio esse productam: in quo distinguitur à duabus alijs, quæ aliquod suæ productionis principium agnoscunt. Unde S. Basil. lib. 4. cont. Eunomium ex hâc appellatione ingeniti, argumentum ducit ad probandam secundā Trinitatis personam non esse factam aut creatam, sed esse genitam: quia scilicet frustra alioquin Pater ingenitus appellaretur, si nulla esset persona genita, cum quâ comparatus dici posset ingenitus: ac potius increatus quàm ingenitus dici deberet.

2. Secundum est nomen Patris: quod quidem Patris nomen,

Si sumatur in ordine ad creaturas, non est personæ nomen, sed essentiæ proindeque non solum primæ, sed etiam alijs duabus personis convenit. Eo namque sensu Paternitas in Deo significat ejus bonitatem & providentiam erga creaturas, præsertim rationales: quatenus illas creat, conservat, gubernat, &c. quæ actiones creandi, conservandi, gubernandi, &c. communes sunt toti Trinitati, cum sint actiones ad extra: Deus autem ad extra non operatur ut trinus sed quatenus unus est: unde Christus Dominus S. Matth. 23. dicit: Unus est Pater vester, qui est in cœlis. Et cap. 6. jubet nos ita orare: Pater noster

qui es in cœlis. ubi nimirum dictio, Pater, ex communi ori Theologorum sententiâ sumitur essentialiter, simulq; refertur ad tres personas, non autem ad solum Patrem.

Si verò nomen Patris sumatur in ordine ad internam generationem, tunc soli primæ personæ competit. Quod patet ex varijs Scripturæ locis supra citatis & adhuc infrà citandis, & ex omnibus fidei Symbolis, in quibus Ecclesia profitetur primã in divinis personam verè & propriè esse, & dici Patrem nullique alteri personæ hoc nomen eo sensu acceptum competere. Unde S. Athanasius in Symbolo suo: Unus ergo Pater, non tres Patres. Et S. Cyrillus Alexandr. lib. 11. in Joan. explicans illa verba S. Joan. cap. 17. (Pater, manifestavi nomen tuum hominibus) sic loquitur: Manifestavit nomen Patris Filius, quatenus in eam notionem ac sinceram contemplationem nos induxit: ut intelligeremus, non solum Deum illum esse revera (id enim & ante Christi adventum vulgò prædicabatur per Scripturam divinam) sed hoc insuper, præter quàm quòd Deus est, eundem quoque esse non ementita appellatione Patrem, qui in seipso & ex se ipso proprium habet fœtum cum natura sua concurrentem atque æternum: Et paulò post subjungit, nomen Patris magis illi convenire quam nomen Dei: Hoc enim dignitatis, inquit, illud substantivæ proprietatis notionem continet.

3. Tertium est nomen Principij, quod quidem duplici modo potest similiter considerari, vel ad extrà, & secundum respectum ad creaturas; vel ad intrà, & secundum actiones immanẽtes. Priori modo est nomen essentiale, tribus personis conveniens eodem modo, quo supra de nomine Patris dictum est. Posteriori verò est notionale, quod primæ & secundæ personæ cõvenit, sed præsertim primæ. Et quidem quòd Patri & Filio conveniat patet ex Concilio Florentino sess. ult. & ex Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. cap. unico de summa Trinitate ubi vocabulum Principij dicitur commune Patri & Filio

ad

ad intrà, quatenus ambo simul producunt Spiritum sanctum. Quod autem præsertim ac potissimum personæ Patris hoc nomen Principij conveniat, patet ex eo quód solus Pater sit principiũ sine principio, solus simul producens & improductus; & à S. Aug. lib. 4. de Trin. cap. 20. & S. Athanas. Orat. contra Gregales Sabellij, vocatur Principium totius Deitatis: non quòd ipsa Deitas ab ipso procedat: hoc enim dicere est hæreticũ, & damnatum in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 2. sed quia est principium aliarum personarum, in quibus est tota Deitas, & quibus totam Deitatem ipse communicat.

4. Quæres, an sicut Pater dicitur principium, sic etiã possit dici causa Filij, & Spiritus sancti? item, an possit dici author ipsius Filij & Spiritus sancti?

Respondetur, quod spectat ad nomen causæ apud Latinos, usum illius nominis non esse admittendum, quamvis apud Græcos Patres nonnunquam nomen causæ & principij in divinis indifferenter sumptum reperiatur.

Ratio est, quia hoc nomen causæ, secundùm communem acceptionem, importat diversitatem substantiæ, & dependentiam unius ab altero; ac proinde quãdam prioritatem & posterioritatem naturæ, præsertim si sermo sit de causa efficiente, qualis esset Pater respectu aliarum personarum; cùm nec causæ materialis, nec formalis, nec finalis rationem habere posset. Quod autem spectat ad nomen authoris, respondet S. August. lib. 3. contra Maximinum cap. 14. Si propterea Deum Patrem Deo Filio dicis authorem, quia ille genuit; iste genitus est, quia iste de illo est, non ille de isto, fateor & concedo: si autem per nomẽ authoris minorem vis facere Filium, Patremque majorem, nec ejusdem substantiæ Filium cujus est Pater, detestabor & respuam.

SECTIO

SECTIO II.

Quid fides Catholica de secunda Sanctissimæ Trinitatis persona credendum proponat.

1. LOquimur hîc tantùm de ijs quæ ad rectam & ve Sanctissimæ Trinitatis notitiam pertinent, de myst rio Incarnationis suo postea loco acturi.

De secunda igitur Sanctissimæ Trinitatis persona C tholica fides quinque præsertim veritates docet creden das. Prima est, esse verum & naturalem Dei Patris Fil um. Secunda, esse Patri consubstantialem. Tertia, es Patri coæternum. Quarta, esse Patri per omnia æqual Quinta, esse verè ac propriè unum cum Patre Deum.

His quinque veritatibus opposita fuit olim hæresis A rij, qui (ut constat ex S. Athanasio varijs in locis, a præsertim in libro de Synodis, & ex quodã opusculo qu ipse Arrius edidit, inscripsitque Thalia) dicebat Filiun Dei, nec Deum esse, nec genitum ex substantia Patri nec proinde ipsi consubstantialem: sed esse creaturam non ab æterno, sed in tempore, ante alias tamen cre turas productam.

Hi errores seu potius blasphemiæ refutantur, & veri tates nostræ fidei probantur sigillatim eo ordine, quo su pra propositæ sunt.

2. Prima quidem, quod scilicet secunda persona sit ve rus & naturalis Dei Filius, probatur manifestè ex Scriptu ra, Psal. 2. ubi Deus Pater Filium alloquens: Filius me us es tu, inquit, ego hodie genui te. S. Matth. 3. Hic es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: qu verba sic explicat S. Leo Papa homil. de Transfiguratio ne: Hic est Filius meus, non adoptivus, sed proprius non aliunde creatus, sed ex me genitus. S. Joan. 3. Si Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum da ret: quòd si non esset naturalis, sed adoptivus, unigeni tus dici non posset; cùm plurimi alij sint per adoption Filij.

3. Se-

3. Secunda veritas, nempe quòd sit Patri consubstan-
alis, hoc est, ejusdem naturæ & substantiæ cum ipso,
robatur ex his Christi Domini verbis, S. Joan. 10. Ego
Pater unum sumus. Quo quidem testimonio (ut re-
è dixit S. Augustin. tract. 36. in S. Joan.) simul libera-
ur ab erroribus Arrij & Sabellij: tanquam à Scylla &
arybdi, Quòd enim dicit, unum, significat unitatem
sentiæ & naturæ, ac proinde consubstantialitatem, quã
egabat Arrius. Quòd autem addit, sumus, distinctionē
ndicat personarum, quam Sabellius inficiabatur. Hoc
odem testimonio usus est S. Athanas. ser. 4. contra Ar-
anos, & S. Hilar. lib. 7. de Trinit.

Eadem veritas expresse definita est in Concil. Nicæno
rimo adversus Arrium, ubi ex decreto Cōcilij, vox con-
ubstātialis in Symbolo apposita est: quod quidem sym-
olum in alijs posteà Concilijs, unanimi Patrum consen-
u receptum est.

4. Tertia veritas, quòd sit Patri coæternus, probatur
Mich. 5. Egressus ejus ab initio à diebus æternitatis, quæ
erba S. Hieronym. in illum locum, & communiter alij
ancti Patres de generatione Filij Dei interpretantur. Itē
. Joan. 1. In principio erat Verbum, quo testimonio S.
ugust. in illum locum, & alij sancti Patres usi sunt ad
robandam contra Arianos Verbi divini æternitatem.

5. Quarta veritas, scilicet quòd sit Patri per omnia
qualis, probatur ex Apostolo ad Philipp. 2. ubi de Filio
Dei loquens dicit, quòd, Cum in forma Dei esset non
apinam arbitratus est esse se æqualem Deo; hoc est (ut
xplicant S. Chrysost. & S. Ambros. in hunc locum) cùm
sset ejusdem naturæ & substantiæ cum Deo Patre, nihil
ibi arrogavit indebitum cum se existimavit ipsi Deo Pa-
ri per omnia æqualem. Unde rectè S. August. in Psal.
26. cap. 14. Quare, inquit, non est rapina? quia est na-
ura. Et lib. cont. Maximinum Arrianum, occurrens ob-
ectioni Arrianorum dicentium Filium esse minorem Pa-
re, quia totum, quod erat, à Patre acceperat: Non po-

test, inquit, is, qui accepit, ei, qui dedit, esse inæqual quia & hoc accepit, ut esset æqualis: nihil enim Pa minus habet ille, qui dicit, omnia, quæ habet Pat mea sunt.

Quinta denique veritas, nimirum quód Filius Dei verè & propriè unus cum Patre Deus; præterquã qu ex ante dictis evidenter sequitur, probari insuper pot ex varijs Scripturæ locis, in quibus Filius Dei verè propriè Deus vocatur. Isaiæ 36. Deus ipse veniet & sa vabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum, &c. S. Joa 20. Respondit Thomas & dixit: Dominus meus, & D meus. Ad Rom. 9. Ex quib9 est Christ9 secundùm carn qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. 1. S. J an. 5. Ut simus in vero Filio ejus; hic est verus Deu Ex quibus locis & alijs similibus, cùm constet Filiu Dei esse verum Deum; sequitur ut sit unus & idem c Patre Deus, cùm plures Dij, nec sint, nec esse possint.

6. ObijciebãtArriani: quãdo Filius genit9 est vel era vel non erat, si erat, quare genitus est? si non erat, erg aliquãdo nõ fuit, ac proinde nec ætern9, nec Deus est.

Respondetur cum S. Basilio: non erat antequam g gneretur, sed erat, cùm gigneretur: semper autem gen tus, semper igitur fuit. Unde S. Aug. epist. 174. ad Pa scentium: Semper gignit Pater, & semper nascitur Fil us. Ratio est, quia Filius gignitur in æternitate, quæ e indivisibilis, immutabilis, infinita, coëxistens omnibu partibus nostri temporis: cùm ergo non possimus illan explicare, nisi per respectum ad nostrum tempus; coex stat autem toti nostro tempori, fit ut rectè dicamus Fili um semper genitum esse, & semper gigni: quamvis (u rectè observat S. August. lib. 83. quæstionum, qu. 37. aptiùs dicatur semper genitum esse, quàm semper gigni nam, licet semper duret divinæ generationis actus, tam semper etiam perfectus est & consummatus. Et hæc e ratio, quare Christus Dominus divinam suam generatio nem explicat per Verbum præteriti temporis. S. Joan. 8

Ego

go ex Deo: & nos in symbolo credimus genitum, non ctum.

SECTIO III.

b quam rationem Filij Processio dicatur, & verè sit generatio; Spiritus Sancti verò nec sit, nec dici possit.

Um certissimum sit ex antè dictis Filij processionem esse veram & proprie dictam generationem, siquidē se procedens, est verus & propriè dictus Dei Filius, ex eo Patre verè genitus, ut pluribus in locis sacræ Scripturæ dicitur: Spiritus sancti verò processionem, nec es-, nec dici posse generationem: cùm Filius Dei, nec sit, ec dici possit: Quærunt Theologi, quæ sit hujus differentiæ ratio.

Communis responsio ea est, quam affert S. Thomas . part. quæst. 27. art. 2. & lib. 4. contra Gentes cap. 10. ilicet, quod generatio proprie dicta, est origo seu proessio viventis à vivente principio conjuncto secundùm militudinem naturæ,; processio autem Filij talis est.

In primis enim est processio seu origo viventis: quia ilius non solum est vivens, sed est ipsa vita, unde 1. S. oan. cap. 1. vocatur: Verbum vitæ, & vita æterna, quæ rat apud Patrem, & apparuit nobis. Deinde est à principio vivente: quia Pater, qui per intellectionem notioalem est ejus principium, vitâ intellectuali perfectissimâ ivit: unde S. Joan. 5. dicitur quòd Pater habet vitam in emetipso, & S. Matth. 16. dicitur, Filius Dei vivi. Est tiam à principio conjuncto: Filius enim producitur ex ubstantia Patris, & cum illo unum est, ut ex dictis sectine præcedenti constat. Denique est secundùm similituinē naturæ; quia Filius est perfecta & expressa imago atris, unde vocatur ab Apostolo, Hebr. 5. Splendor loriæ, & figura substantiæ ejus, & Coloss. 1. vocatur, mago Dei invisibilis.

Verùm

Verùm iſta non ſolvunt difficultatem initio ſectio propoſitam : proceſſio enim Spiritus ſancti æquè ac Fi eſt origo viventis à vivente, ut per ſe patet : eſt etiam ſimilitudinem naturæ , quia per omnia & Patri & Fi æqualis eſt, & cum illis unus Deus.

Multum laboraverunt ſancti Patres in hac difficult ſolvenda, & varias excogitarunt rationes , cur Filij p ceſſio ſit vera & proprie dicta generatio , Spiritus ſan non ſit.

Omnium optima eſt, quam affert S. Auguſt. lib. 9. Trinit. cap. 12. ubi dicit, ideò Filium Dei vocari & e proprie genitum, ſeu vere & proprie generari, eo qu procedat per intellectionem , Spiritum ſanctum ve minime, eo quod procedat per voluntatem. Quæ rat ut intelligatur,

3. Obſervandum eſt , quod quando intelligens ſei ſum intelligit , illud quod procedit per intellectionem ex vi ſuæ proceſſionis procedit formaliter ſimile intell genti : cum intellectio habeat pro termino verbum inte num, quod eſt ſpecies, ſeu ſimilitudo vel imago expre ſa rei intellectæ. Quod autem procedit per volitionen non eſt formaliter vi ſuæ proceſſionis ſimile volent etſi volens ſeipſum velit : cum volitio ſit volũtatis acti quæ per ſe non exprimit ullam ſimilitudinem , ſed e potius propenſio & inclinatio quædam erga rem volitá & amatam, juxta illud S. Auguſtini : Amor meus, po dus meum ; illo feror, quocunque feror.

Unde fit, ut, cum Filius procedat à Patre per intelle ctionem, quia Pater ſeipſum intelligit, vi proceſſionis illi us formaliter fit in natura ſimilis Patri : cum ſit Verbun ſeu ſpecies & imago expreſſa ipſius Patris : ideoque pro ceſſio ejus ſit vera & proprie dicta generatio. Cum aut Spiritus ſanctus per volitionem & amorem procedat, in de fit , ut non ſit formaliter vi ſuæ proceſſionis ſimilis in natura, principio , à quo procedit, ſed tantum materiali ter, id eſt, quatenus terminus ille productus per amorẽ

Patris

atris & Filij, identificatur cum essentia divina, quæ ob
nfinitatem suam identificat sibi omnia quæ in Deo sunt.
Cæterum quamvis ea ratione utcunque explicetur difficultas initio sectionis proposita, certior tamen distinuendi ratio non aliunde petenda est, quam ex eo quod psa fides nobis aperte declarat, unicum & unigenitum sse in divinis Filium, illiusque productionem proinde ere & proprie dici generationem, Spiritus sancti verò roductionem, nec esse, nec dici posse generationem cū x eadem fide certum sit illum, nec esse, nec dici posse, atris & Filij Filium, nec ab illis generari, sed procedere. Quod constat tum ex Scripturis ante relatis, tum ex omibus fidei symbolis, quibus Ecclesia Catholica utitur. Quare humiliter profiteri quisque meritò potest cum S. Damasc. lib. 1. de fide, cap. 10. Generationem à procesone differre compertum habemus: sed quis differentiæ nodus, ignoramus. Et cum S. August. lib. 3. cont. Maximinum, cap. 14. Quid intersit inter nasci & procedere: inter illam generationem & hanc processionem, diinguere nescio, non valeo, non sufficio: generationem lam quis enarrabit? & processionem hanc quis enarabit?

SECTIO IV.

Quo sensu secunda in divinis persona vocatur Verbum.

INter plura nomina, quæ præter ipsum nomen Filij, secundæ in divinis personæ varijs in locis Scripturæ ibuuntur: unum est, quod aliquam explicationem reuirere videtur: scilicet nomen Verbi. Circà quod quæ in primis potest, an Verbum in divinis sit nomen personale proprium Filij. Verum antequàm respondeatur,
Observandum est 1. Verbum hîc accipi pro conceptu ntellectus, de cujus ratione est, quod ab alio procedat.
Observandum est 2. magnum esse discrimen inter inlligere & dicere in rebus spiritualib9: intelligere enim,
impor-

importat ſolam habitudinem intelligentis ad rem intel-
ctam; at verò dicere, importat principaliter habitud
ad Verbum conceptum, ſeu ad terminum ipſius inte
ctionis: in illo nulla importatur originis ratio, in i
verò maximè. His obſervatis,

Dicendum eſt, Verbum in divinis, proprie & ſtri
loquendo, eſſe nomen perſonale proprium Filij.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. Verbum caro
ctum eſt, & alijs in locis.

Probatur 2. ex S. Auguſt. lib. 6. de Trin. cap. 2. V
bum ſolus Filius accipitur: & lib: de hæreſ. cap. 11. A
gianos recenſet inter hæreticos, quod & facit S. Epi
hæreſ. 5. eo quòd negarent Verbum in Deo eſſe prop
Filium Dei.

Probatur 3. quia Verbum in divinis proprie & ſtri
loquendo non eſt ipſum intelligere: ſed eſt aliquid pr
ductū, intelligendo, tanquàm imago & impreſſio rei i
tellectæ: At in divinis producere ſeu produci ab aliqu
pertinet ad rationem nominum perſonalium: cum P
ſonæ divinæ ſecundum originem diſtinguantur: ideoqu
licet tota Sanctiſſima Trinitas vere ſit intelligens & i
tellecta, una tamen perſona ſola eſt dicens quæ prol
Verbum, nempe Pater: & una ſola, Verbum dicta, ne
pe Filius. Ut autem clarius adhuc hoc intelligatur,

Notandum eſt duplex eſſe Verbum: unum exteri
quod ore profertur, & de illo hîc non agimus: alteru
interius, quod mente concipitur, eſtque ipſius rei intell
ctæ expreſſa ſimilitudo. Ut enim docet S. Thom. 1.
quæſt. 27. art. 1. Quicunque intelligit, ex hoc ipſo qu
intelligit, procedit aliquid intra ipſum, quod eſt conc
ptio rei intellectæ, ex vi intellectiva proveniens, &
ejus notitia, quam quidem conceptionem, vox ſignifica
& dicitur Verbum cordis, ſignificatum verbo vocis. S
cut autem res alias, ſicut etiam ſeipſam mens rational
intelligere poteſt, & tunc producit in ſe quandam ſi
ipſius expreſſam imaginem ex ſe natam, & in ſe imma
nentem.

Et eo

Et eo modo quantum possumus, concipere debemus Deum Patrem ab æterno seipsum intelligere & cognoscere, seque intelligendo & cognoscendo, sui ipsius imaginem expressam intrà se producere: non quidem accidentalem, ut in nobis fit, sed sibi consubstantialem: quæ imago Verbum ejus est. Sicque secũda in Trinitate Persona vere & proprie Verbum est, & dici debet.

Quæres ex quarum rerum cognitione Verbum divinũ procedit? Antequàm respondeatur,

3. Observandum est unicam numero in Deo esse cognitionem rerum omnium, nempe divinæ essentiæ, divinarum personarum & creaturarum spectatarum, tam quoad essentiam, quàm quoad existentiam actualem; per eamque Verbum divinum procedere. Sed cum hæc cognitio, ex qua Verbum procedit, ad illa omnia objecta terminetur; quæstio est: utrum ad hoc ut procedat necesse sit per se & formaliter prædictam cognitionem ad illa omnia terminari; an potius sit satis ad aliqua solum terminari reliquis ad quæ terminatur, merè per accidens, ex purè concomitanter se habentibus. Hac observatione supposita,

Respondetur breviter, ex varijs super hac re Doctorũ sententijs illam videri probabiliorem, quæ asserit, Verbũ divinum procedere ex notitiâ illa, quâ Deus Pater seipsum, essentiamque divinam, omnesque ejus perfectiones, necnon divinas personas, ac denique omnes creaturas possibiles cognoscit.

Quod constat ex eo quod Verbum divinum procedit ex notitia Patris nobilissima, ac perfectissima, qualis est, sola comprehensiva notitia essentiæ divinæ: Atqui comprehensio essentiæ divinæ est cognitio eorum omnium, quæ tum formaliter, tum eminenter in ipsa continentur, cujusmodi sunt ea, quæ supra enumeravimus. Ergo Verbum divinum ex præfata illorum omnium cognitione procedit. Unde rectè S. August. lib. 15. de Trinit. cap. 14. Deus Pater, inquit, non integrè perfecteque seipsum

dixisset;

dixiſſet ; ſi aliquid eſſet minus in Verbo, quàm in ſeip

SECTIO V.

Quid fides Catholica de tertia in divinis Perſo credendum proponat

1. OBſervandum eſt hoc nomen (Spiritus ſanctus) d obus modis conſiderari poſſe. 1. Secundum vi ſuæ ſignificationis , ut eſt nomen compoſitum ex dua dictionibus : & ſic eſt nomen eſſentiale, commune o nibus Perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis : quia Pater eſt v rè Spiritus & verè ſanctus : ſimiliter & Filius. 2. Pro ex communi uſu, & accommodatione Eccleſiæ , ſanct rumque Patrum, eſt unicum nomen ex illis duobus co flatum ; & tunc eſt proprium tertiæ perſonæ. Quod c ſtat ex communi uſu loquendi, tum in Scripturis, tum i Concilijs & apud SS. Patres : ubi cum enumerantur d vinæ perſonæ, tertia illarum, nomine Spiritus ſancti de ſignatur.

Quod ſi quæras, cur tertia illa perſona ſic vocetu hanc rationem reddit S. Auguſt. lib. 15. de Trin. cap. 19 Quia Spiritus ſanctus eſt communis ambobus , Patri ſci licet & Filio : ideo id vocatur ipſe propriè quod amb communiter. Accedit & alia ratio , quia ſcilicet proce dit per actionem voluntatis : Atqui ſanctitas proprie a voluntatem ſpectat : nec enim dicitur quis ſanctus ab o peratione intellectus , ſed ſolum voluntatis. Pari modo ſpirare, & ſpiritus, ſunt voces ſpecialiter ad voluntatem pertinentes : quatenus ſpirare aliquando ſignificat vehe menter amare, aut ardenter deſiderare , ut cum vulgò dicimus , aliquem ſpirare vindictam aut cædes : contrà verò ſanctos viros ſpirare charitatem , pietatem, &c. Et ſic peculiari jure ac titulo tertia in divinis perſona recte nuncupatur Spiritus ſanctus, quia per operationem volũtatis procedit.

2. Hac obſervatione ſuppoſitâ, de tertia illa perſona, ſeu de Spiritu ſancto , tres præſertim veritates Fides Ca-

olica tradendas proponit. Prima est, illum esse verum
um, Patri & Filio consubstantialem, & per omnia æ-
alem. Secunda, à Patre & Filio procedere. Tertia
ique, procedere à Patre & Filio, tanquam ab unico
ncipio.

Primæ veritati oppositus fuit error Macedonij, & ej9
eclarum, qui (ut refert Sozomenus lib. 4. cap. 26.) as-
ebant Spiritum sanctum non esse Deum, sed aliquam
stantiam spiritualem, superiorem omnibus Angelis,
atam à Patre, per Filium. Qui error fuit etiam Arrij,
sicut Filium, ita etiam Spiritum sanctum creaturam
cebat, teste S. Epiphanio hæresi 69.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1.
horitate 1. S. Joan. 5. **Tres** sunt, qui testimonium dāt
cœlo; Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres u-
m sunt. Quæ verba clarissime indicant unitatem sub-
ntiæ & divinitatis in Spiritu sancto, & alijs personis
inis. S. Matth. cap. ult. Christ9 præcipit credentes ba-
zari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: Sa-
menta autem conferri non debent, nisi nomine & au-
ritate veri Dei, qui solus est author & largitor gra-
. S. Marc. 5. ubi dicitur cætera peccata hominibus di-
tti: peccata autem in Spiritum sanctum non remitti,
ue in hoc sæculo, neque in futuro. Denique Act. 5.
etrus increpans Ananiam, quod mentitus esset Spiri-
sancto, addit postea illum non mentitum hominibus,
Deo.

Probatur 2. authoritate universalis Ecclesiæ, quæ in
bolo Apostolorum profitetur se credere in Spiritum
ctum, æque ac in Patrem & Filium. Et in Concilio
nstantinopolitano, in quo Macedonij hæresis proscri-
fuit, in symbolo Fidei dicitur; Credo in Spiritum san-
m Dominum, qui cum Patre & Filio simul adoratur,
glorificatur. Et in Symbolo S. Athanasij dicitur: De-
Pater, Deus Filius, Deus Spiritus S: & Patris, & Filij,
piritus sancti una divinitas, æqualis gloria, &c.

Proba-

Probatur 3. ex unanimi consensu sanctorum Patru qui libris integris Spiritus sancti divinitatem contra h reticorum blasphemias propugnaverunt: ut S. Basi S. Ambrosius, & S. Augustinus passim in libris de T tate, præsertim lib. 1. cap. 6. & alij communiter om

3. Secundæ veritati, oppositus est error Græcom asserentium Spiritum sanctum à solo Patre proceder

Refellitur, & veritas nostræ fidei (scilicet quod S tus sanctus non tantùm à Patre, sed etiam à Filio pr dat) probatur 1. authoritate Scripturæ, in qua vari locis dicitur. Spiritus sanctus mitti & dari à Filio, Joan. 15. Cum venerit Paracletus, quem ego mit vobis à Patre: Atqui missio in divinis personis den processionem, ut explicant sancti Patres, S. Greg ho 26. in Evang. Missio, inquit, Spiritus sancti, est ejus cessio de Patre & Filio. Et S. Hilar. lib. 8. de Trin. ritus sanctus mittitur à Filio, quia esse ab illo accipit cap. 16. S. Joan. Christus Dominus loquens de eo Spiritu sancto: Ille, inquit, me clarificavit, quia de accipiet: quem locum de Spiritus sancti processione tellexit S. Ambros. lib. 2. de Spiritu sancto: & S. Aug tract. 99. in S. Joan cap. 12.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino, in quo lecta & cepta fuit Epistola S. Cyrilli ad Nestorium tom. 1. 14. in ea autem Epistola manifeste dicitur Spiritum ctum à Patre & Filio procedere. Et in Concil. Calced actione 5. in qua eadem Epistola S Cyrilli recipitur confirmatur. Ac denique in Concil. Florent. sess. 7. 24. in quo eadem veritas simpliciter & absolute defir fuit, consentientibus simul Latinis & Græcis, tametsi steà infeliciter Græci ab hac fide defecerint.

Probari 3, potest ex sanctis Patribus, ut S. Basil. lib cont. Eunomium, S. Chrysost. homil. 4. de Symbolo, Gregor. Nyssæno Epist. ab Ablabium, & pluribus al qui unanimiter id docent, & quorum doctrina fusè præfato Concilio Florentino declaratur.

Terti

Tertia denique veritas, scilicet quòd Spiritus sanctus à Patre & Filio, tanquam ab unico principio procedat.

Probatur 1. authoritate Concilij generalis Lugdunensis cap. unico de summa Trinitate & Fide Catholica: ubi expresse definitum est, Spiritum sanctum esse à Patre & Filio, non tanquam duobus principijs, sed tanquam unico principio, nec duabus spirationibus, sed unâ. Item Concilij Florent. sess. ultima in litteris unionis dicitur, Spiritum sanctum à Patre & Filio, tanquam uno principio, & unica spiratione procedere.

Probatur 2. ex S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 14. ubi sic loquitur: *Sicut Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus Creator, & unus Dominus: ita Pater & Filius sunt unicum Spiritus Sancti principium, non duo principia.* Eodem etiam modo loquitur S. Hilar. lib. 4. de Trinit. & S. Anselm. lib. de processione Spiritus S. cap. 10.

Probatur 3. ratione: si quidem in divinis omnia unũ sunt, ubi non obstat oppositio relativa: Atqui inter Patrem & Filium, quatenus spirant, nulla est ejusmodi relativa oppositio, ut per se patet: Ergo, &c.

Observandum est quod, quamvis rectè dici possit Spiritum sanctũ procedere à duobus vim spirandi habentibus, ac proinde esse duos spirantes: quia scilicet procedit à duabus distinctis personis, Patre scilicet & Filio: non tamen ideò dici potest esse duos spiratores.

4. Ratio hujus discriminis est, quòd adjectiva nomina plurali numero efferri possunt, quoties diversa sunt supposita, quamvis non sint diversæ formæ: substantiva verò multiplicari non debent, nisi & forma, quam significant, multiplicetur. Itaque rectè dicimus duos habentes vim spirandi, vel duos spirantes, adjectivè; quia sunt duæ personæ: sed non dicimus duo principia, nec duos spiratores substantivè: quia unica est veluti forma, & una virtus, per quam spirant.

Dices S. Hilarium lib. 1. de Trin. vocare Patrem & Filium authores Spiritus sancti, proindeque eodem modo posse spiratores.

 Respon-

Respondetur apud sanctos Patres quibusdam in sensum potius illorũ attendi debere, quàm verba. Quavis enim nonnunquam nomina substantiva pro adjectivis usurpent ad hoc mysterium explicandum: nihilominus substantiva illa modo adjectivo intelligi debent, ut de Hilario docet S. Thom. qu. 36. art. 4. ad 7.

SECTIO VI.

Quo sensu Spiritus Sanctus vocetur amor.

1. AD uberiorem cognitionem eorum, quæ de Spiritus sancti processione dicta sunt, conferre potest explicatio hujus nominis, quod passim in Scripturis & apud sanctos Patres reperitur, quo Spiritus S. vocatur amor. Quod ut distinctius intelligatur.

Prænotandum est hoc nomen (Amor) in divinis triplici modo sumi posse. 1. essentialiter, pro illo amore quo tres personæ divinæ diligunt. 2. Notionaliter, idque vel active, scilicet pro amore notionali productivo, quo Pater & Filius producunt Spiritum sanctum, vel passive pro amore notionali producto; & tunc est nomen personale solius Spiritus sancti proprium.

Quoniam verò ea quæ ad voluntatem spectant in divinis, magis adhuc nos latent, quàm quæ ad intellectum, ideò juvabit ea, quæ ad amorẽ illum divinum producendum pertinent, ex analogia productionis Verbi divini, paucis hic explicare.

Sicut igitur dum Pater seipsum in essentia sua contemplatur, verbum mentis exprimit, & sic Filium generat: Ita dum Pater & Filius se in unitate essentiæ diligunt, affectus voluntatis, qui est utriusque amor, simul ab utroque exprimitur, sicque Spiritus sanctus producitur.

Item sicut intelligere convenit Filio, non secus ac Patri, sed conceptum efformare, seu verbum dicere, soli Patri: Ita amare Spiritui sancto convenit, non secus ac Patri & Filio; sed affectum exprimere, & amorem spirare, soli Patri & Filio.

Ite

Item ſicut Verbum divinum, ſeu Filius ex cognitione ſſentiæ divinæ, ejuſque perſectionum omnium, nec nõ ium perſonarum divinarum, ac denique creaturarum oſſibilium, procedit: Sic amor divinus, ſeu Spiritus S. x ejuſdem eſſentiæ divinæ perſectionum, perſonarum, eaturarumque omnium poſſibilium dilectione proce- t. Nec enim minus perfecta debet eſſe actio amandi, er quam producitur Spiritus ſanctus quàm actio intelli- endi, per quam gignitur Filius: quare ſicut iſta (ut ſu- erius dictum eſt) ad omnia intelligibilia, ſic & illa ad nnia diligibilia extendi debet.

Ex his patet, quo ſenſu intelligi debeat id quod docet Thom. qu. 37. art. 2. cùm dicit Patrem & Filium dili- re ſe Spiritu ſancto: hoc enim verè & propriè dicitur, verbum (diligere) ſumatur notionaliter, prout ſignifi- t ſpirare amorem; quia ſcilicet Pater & Filius relativè tionaliter diligũt ſe invicẽ Spiritu ſancto, tanquam di- ctionis ſuæ termino & amore producto. Unde S. Aug. . 6. de Trinit. cap. 51. dicit, quòd Spiritus ſanctus eſt, uo genitus à generante diligitur, genitoremque ſuum igit. Et eodem ſenſu Syneſius hymno 4. vocat Spiritũ ctum Centrum genitoris & geniti. Et appoſitè S. Ber- rd. ſerm. 8. in Cant. ſuper illa verba; Oſculetur me ulo oris ſui. Si, inquit, rectè Pater oſculans, Filius o- latus accipitur: non erit abs re Spiritum ſanctum oſ- um intelligi, utpote qui Patris & Filij imperturbabilis x ſit, gluten firmum, individuus amor, indiviſibilis itas.

SECTIO VII.

Quâ ratione perſona una in divinis mitti dicatur ab aliâ.

CErtum eſt ex Scripturis ſecundam & tertiam San- ctiſſimæ Trinitatis perſonam mitti. Et quidem de o conſtat ex S. Matth. cap. 15. Non ſum miſſus niſi ad s quæ, &c. Et S. Joan. 14. Miſit me vivens Pater, &c.

De Spiritu ſancto etiam S Joan. 14. Spiritus ſanct
quem mittet Pater in nomine meo. Et cap. 15. Cum
nerit Paracletus, quem ego mittam vobis.

Cùm igitur hoc verum ſit, quæritur, quâ ratio
Perſona divina dici poſſit mitti ab alia?

Pro cujus reſolutione nihil aptiùs afferri poteſt, qu
id quod docet S. Thom. 1. part. qu. 43. ubi divinæ m
onis rationem ſic explicat. Duo in ratione miſſi
importantur; quorum unum eſt, habitudo miſſi ad p
cipium, à quo mittitur: aliud eſt habitudo miſſi ad
minum, ad quem mittitur. Eſt autem habitudo miſſi
eum à quo mittitur, quædam ab ipſo proceſſio; id
vel per imperium, ut cùm ſervus à Domino mittit
vel per conſilium, ut ſi Rex dicatur mitti à Conſilia
ad ineundum bellum vel ſecundum originem, ut c
flos emittitur ab arbore. Habitudo verò miſſi ad ter
num ad quem mittitur, eſt, ut aliquo modo ibi eſſe in
piat ita ut vel abſolutè ibi incipiat eſſe, quia nempè
antea omnino non erat, vel incipiat ibi aliquo modo
quo priùs non erat. Miſſio igitur divinæ Perſonæ con
nire poteſt, tùm quatenùs importat ex una parte proc
ſionem originis à mittente; tum ſecundum quod imp
tat ex alia parte novum modum exiſtendi in alio: ſic
lius dicitur à Patre miſſus in mundum, quia ab ipſo P
tre procedens, incepit in mundo eſſe per carnem aſſu
ptam, quamvis anteà in mundo eſſet (juxta illud S. J
an. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt)
tamen eo modo quo cœpit eſſe per Incarnationem,

2. Ex dictis intelligi poteſt 1. quod licet inter creat
ras, miſſio aliquam importet minorationem in eo q
mittitur ab alio; proindeque tollat æqualitatem per
ctionis inter utrumque, in divinis tamen nullam infer
inæqualitatem inter perſonam miſſam & mittentem
quia fit ſolùm ſecundùm proceſſionem originis, abſq
ullâ prioritate aut poſterioritate durationis vel cauſæ.

Ubi obiter obſervandum eſt, quod cùm novus ille m

dus

s, quo divina persona missa dicitur esse ubi anteà non at, fit secundum aliquam operationem ad extrà, quâ iquid efficit in creatura: nihil autem in creatura opetur, nisi per entitatem suæ naturæ, quam accepit à ersona mittente, seu producente: hinc fit ut habeat ab a, quòd aliquid efficiat in creatura: Et sic, cùm novo odo incipit esse, ubi non erat, jure ac merito illuc à rsona producente mitti censeatur.

Intelligi potest 2. quod, quamvis omnes divinæ per- næ possint venire ad nos, juxta illud S. Joan. 14. Ad m veniemus, & mansionem apud illum faciemus non men omnes aut quælibet illarum à qualibet mitti po- t.

Cùm enim (ut suprà dictum) missio propriè dicta sit dissolubiliter annexa processioni: & eatenus persona u- mitti ab alia dicatur, quatenus ab ipsa procedit, & r processionē accipit virtutem operandi in aliqua cre ura, ut sit aliquo modo in ea, quo antea non erat: nc sequitur personam divinam non posse mitti, nisi ab iqua procedat: nec ab aliqua posse mitti, nisi ab illa ocedat. Unde fit ut Filius & Spiritus sanctus solū mit- dicantur: Filius à solo Patre à quo solo procedit: Spi- us sanctus verò à Patre & Filio, eo quod ab utroque ocedat.

3. Quæres ad quosnam effectus divina Persona mitti atur?

Respondetur primario & præcipuè mitti ad conferen- m gratiam sanctificantem: unde quando Scriptura lo- itur de missione alicujus Personæ divinæ, illum effe- um communiter adjungit: ut S. Joan. 5. Ego veni ut am habeant & abundantius habeant. Et ad Roman. 5. aritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum ctum, qui datus est nobis. Secundariò verò ad omnes os effectus, quos Persona divina missa potest variè & ltipliciter in creatura operari: quo fit ut missio divi- personæ esse possit vel invisibilis: cum sit solum per

productionem interioris gratiæ sive gratum facientis, ſi-
vè gratis datæ : vel viſibilis, cum aliquid præterea ex-
riùs in creatura operatur. Obſervat autem S. Thom. a
3. nunquam viſibiliter mitti perſonam divinam, quin
mul etiam mittatur inviſibiliter ſecundùm aliquod gra
donum.

SECTIO VIII.

Quomodo de Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio ſit loquendum.

1. QUod Apoſtolus chariſſimum ſibi diſcipulum al-
quens dixit, 2. Tim. 1. Formam habe ſanoru
verborum quæ à me didiciſti : hoc meritò quiſque at
dere debet in omnibus fidei myſterijs ; ſed præſertim
Sanctiſſimæ Trinitatis myſterio, quod ſicut alijs ſublin
us, ſic etiam difficilius eſt : proindeque quoties de i
loquendum eſt, cautela major adhiberi debet, ne defec
aut ſcientiæ aut advertentiæ verbis minùs ſanis aut apt
tanti myſterij veritas vel ſanctitas obſcuretur. Hac i
tur de cauſa breviter hîc aliquot proponemus regula
communiter ab omnibus Theologis acceptas, quibus u
le, imò neceſſarium videtur in hac materia attendere.

Cùm autem in qualibet enunciatione duo termini r
periantur, prædicatum ſcilicet & ſubjectum ; videndu
eſt, quoties de hoc myſterio loquendum erit, quâ rati
ne uterque propoſitionis terminus rectæ fidei conſon
& conformis eſſe poſſit.

Prima regula. Nomina concreta, ſubſtãtiva, eſſenti
lia : id eſt, quibus eſſentia divina, vel aliquod ejus attr
butum abſolutum exprimitur, de tribus Perſonis divinis
in numero ſingulari prædicari debent. Ita S. Thom. 1.
qu. 39. art. 3. E. g. nomen illud (Deus) quod eſt ſub
ſtantivum eſſentiale, prædicari non debet in plurali d
tribus Perſonis, ſed tantùm in ſingulari. Unde S. Atha
in Symb. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanct
non tamen tres Dij, ſed unus eſt Deus : Ita Dominus Pa-

ter,

r, Dominus Filius, Dominus Spiritus sanctus, non ta-
en tres Domini, sed unus est Dominus.

Secunda regula. Nomina adjectiva essentialia, quam-
s de Personis divinis in plurali numero prædicari pos-
nt, ut docet S. Thomas loco citato; communiter tamen
singulari numero enunciari debent, quia scilicet sub-
antivo potius modo quam adjectivo solent usurpari.
inc est quod licet ad rigorem dici possit, esse in Trini-
te tres omnipotentes, tres æternos, tres increatos; ta-
en (ut in Symb. S. Athanasij habetur) convenit magis
cere quòd Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: Non
nt tres omnipotentes, sed unus omnipotens: sicut non
es æterni aut increati, sed unus æternus & increatus.

2. Tertia regula. Nomina concreta, substantiva, es-
ntialia (ut plurimū) pro ipsa divina essentia, prout per
in tribus personis subsistit, aliquando etiam pro quali-
et illarum personarum supponere possunt. Ita S. Thom.
t. 4. E. g. in illa propositione, Genes. 1. Creavit Deus
ælum & terram: nomen (Deus, significat ipsam divinā
sentiam in tribus personis subsistentem. In hac verò S.
oan. 3. Misit Deus Filium suum in mundum; idem no-
en, Deus, sumitur pro prima Trinitatis Persona. Rur-
s in hac alia, Psal 209. Dixit Dominus Domino meo,
omen, Dominus, tam pro prima, quam pro secunda in
vinis persona sumitur.

Quarta regula. Nomina essentialia in abstracto nun-
uā supponere possunt pro divinis personis. Ita S. Tho-
as art. 5. unde in Concil. Lateran. sub Innocentio III.
pite Dominus, reprobantur istæ propositiones tanquā
lsæ: essentia generat: &, essentia generatur. Qua rati-
ne similiter dici non debet quòd divinitas generet, vel
uod Pater producat divinitatem; Quamvis enim De-
& divinitas, seu essentia divina, sint idem secundum
m, seu in sensu identico: non tamen est idem modus
gnificandi utrobique seu non sunt idem in sensu forma-
i Hoc enim nomen, Deus, cum significet divinam es-

sentiam ut in habente illam, ex modo suæ significatio-nis potest supponere pro persona: at veró hoc nomen Divinitas, seu divina essentia, cum significet essentiam divinam ut formam abstractam: ideo ex modo suæ signi-ficationis pro persona supponere non potest. Porro, ut recte notat S. Doctor, ad veritatem locutionum conside-rare oportet non solum res significatas, sed etiam mo-dum significandi.

3. Observandum est tamen aliquando apud sanctos Patres nomina quædã essentialia in abstracto poni pro divinis personis, quæ ut idem S. Thom. monet art. 5. ad 1. intelligi & exponi debent per concreta, vel per perso-nalia: v. g. cum apud aliquos legitur in divinis sapien-tiam de sapientiâ procedere, sensus est *Filium*, qui est sapien-tia divina, procedere à Patre, cui hæc divina perfectio æque ac Filio competit. Aliquando etiam nomina illa essentialia abstracta personis divinis tribuuntur per quan-dam appropriationem, quod fuse explicat idem S. Doct. art. 8. Et sic v. g. communiter potentia tribuitur Patri, sapientia Filio, bonitas Spiritui sancto: quod illa & simi-lia nomina non sint toti Trinitati communia: sed id fit ad juvandam utcunque intellectus humani imbecillitatẽ, ut facilius veram & realem distinctionem personarũ di-vinarum, in perfectissima & simplicissima essentiæ divi-næ unitate concipere possit.

TRACTATVS IV.

DE CREATIONE ANGELI ET HOMINIS,

Ac utriusque lapsu.

OMnia quæ in hoc tractatu explicanda sunt, ad quinque capita revocabuntur. In quorum 1. agetur de creati-one rerum in genere. In 2. de creatione Angelorum bo-norum, eorumque natura. In 3. de Angelorum bonorũ

merito

nerito & beatitudine, malorumque lapsu atque damnatione. In 4. de creatione hominis, ac innocentiæ, seu justitiæ originalis statu. In 5. denique de lapsu hominis ac peccato originali.

CAPUT I.

De creatione rerum in genere.

SECTIO I.

An Deus sit causa efficiens rerum omnium.

. SEnsus quæstionis est, an omnes res aliæ ab ipso Deo, sint ab illo, tanquàm à causa efficiente: sive er creationem, sive alio quocunque modo producantur. ro cujus resolutione.

Dicendum 1. Deum esse rerum omnium authorem, eu primam causam efficientem.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositi fuerunt olim arij hæreticorum errores. Alij siquidem dixerunt mundum hunc, non à Deo, sed ab Angelis conditum fuisse, t Simon Magus, Menander, & alij apud S. Irænеum lib. . cap. 2. & sequ. adversus hæreses Marcion, teste Tertlliano lib. 5. adversus eundem, opinatus est materiam rimam ex se esse: proindeque à Deo non esse productã. lanichæi etiam existimaverunt res omnes corporeas, on à Deo bono, sed à Deo malo esse productas, ut reert S. August. hæresi 26. quod etiam asseruerunt hæreci Albigenses 3. part. hist. tit. 19. art. 1.

2. Refelluntur hi & similes errores, & veritas nostræ dei probatur 1. ex Scriptura. Psal. 45. Qui fecit cœlũ, rram, mare, & omnia quæ in eis sunt. S. Joan. 1. Oma per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, uod factum est. Et Rom. 11. Ex ipso, & per ipsum, & ipso sunt omnia.

Probatur 2. ex omnibus Symbolis, quæ in Concilijs eneralibus edita sunt: in quibus universalis Ecclesia

ſemper profeſſa eſt ſe credere in unum Deum factore cœli & terræ : viſibilium omnium & inviſibilium.

Probatur 3. authoritate ſanctorum Patrum, Irenæi, piphanij, Auguſtini, & aliorum, qui in libris ſuis ex pr feſſo illos errores proſcripſerunt, & fidei noſtræ verita propugnaverunt. Unus inſtar omnium hîc nobis erit A guſt. qui lib. 1. de Geneſi ad literam cap. 14. ſic loquitu Catholica Fides præſcribit, & certiſſima ratio docet, nu lam naturarum materiam eſſe potuiſſe, niſi ab omniu rerum, non modò formatarum, ſed etiam formabiliu inchoatore Deo atque creatore.

Probatur 4. hac ratione, quæ eſt S. Doctoris 1. p. q. 4 art. 1. id omne quod habet eſſe per participationem, e ab eo quod habet eſſe per eſſentiam, cùm quidquid in al quo genere & per participationē eſt tale ſit ab eo, quo in eodem genere eſt maximè & perfectiſſimè tale. Atqu res omnes extrà Deum habent eſſe per participationem cùm ex ſe ipſis non ſint ; ſolus autem Deus per eſſentiā cùm à ſe ipſo ſit : Ergo omnia quæ ſunt extra Deum ſunt ab ipſo, tanquam à pima cauſa ſui efficiente.

3. Dicendum 2. non tantùm id, quod per creationer productum eſt : ſed etiam id omne, quod per cauſas ſe cundas continuè efficitur, immediatè à Deo, tanquan cauſa prima ſimul concurrente, produci.

Probatur 1. ex Scriptura: Pſal. 146. Qui producit i montibus fœnum & herbam ſetvituti hominum. Iſai. 26 Omnia opera noſtra operatus eſt nobis Dominus. 1. Co rinth. 12. Operatur omnia in omnibus.

Probatur 1. ex S. Auguſt. Epiſt. 146. ad Conſentium Quomodò, inquit, negare poterimus Deum etiam nunc operari cuncta, quæ creãtur ; cùm Dominus dicat : Pater meus uſque nunc operatur. Et pavcis interjectis : Si De us nunc iſta non formet, quomodo legitur ; Priuſquam te formarem in utero, novi te ?

Probatur 3. hâc ratione: quia non aliter aliquid immediatè à Deo fieri concipitur, niſi quia Deus immediate

illud.

ud cognoſcit & imediate vult eſſe : Deus enim cùm ſit ıriſſimus ſpiritus , non aliter agit, quàm intellectu & oluntate. Atqui Deus iſto modo ſe habet etiam reſpe-u eorum quæ nunc fiunt interventu cauſarum ſecunda-ım ; cùm illa ſint entia vera & bona : proindeque non inùs immediate ab ipſo cognita & volita , quàm ea , ıæ ab ipſo ſolo, in principio mundi creata ſunt.

4. Quæres, per quam actionem Deus effectum aliquẽ ım cauſa ſecunda immediate producat ? an ſcilicet id ciat per eandem actionem cauſæ ſecundæ , an per di-inctam ?

Reſpondetur, ſi de actione immanente Dei ſermo ſit , fectum illum produci vi & efficacia divinæ volitionis , out explicatum eſt in tractatu ſecundo, cùm de volun-te Dei ageretur. Si autem quæſtio ſit de actione Dei anſeunte, reſpondetur actionem Dei & cauſæ ſecundæ ndem eſſe realiter, ſed tamẽ formaliter diſtinctam. Eſt dem cum illa realiter ; utraque enim unum eundemq; uplicem terminum habet, nempè effectum productum; ii totus eſt â causâ primâ , & totus à causâ ſecundâ. t diſtincta formaliter : quia actio illa creaturæ , ut fit pendenter à Deo , dicitur concurſus & operatio Dei ı cauſæ primæ ; ut verò eſt à creatura , dicitur concur-s cauſæ ſecundæ.

SECTIO II,

An ſolius Dei proprium ſit creare.

NOtandum eſt verbum creandi duobus modis accipi poſſe : 1. latè, prout ſignificat quamcunque rei ef-tionem, ſeu productionem : 2. ſtrictè & propriè , pro ſignificat productionem totius alicujus entis ex nihilo, c eſt, ex nullo ſubjecto præſuppoſito. Et eo ſenſu in-ligi debet quæſtio propoſita, an ſcilicet ſolius Dei pro-um ſit, aliquid ex nihilo producere. Pro cujus reſo-ione,

Dicendum 1. fide catholicâ credendum eſſe , res om-

nes,

nes, quæ de facto per creationem productæ sunt, aut p
ducuntur, à solo Deo fuisse creatas, aut de novo creari.

Hæc veritas constat tunc ex ijs quæ sectione præce
ti dicta sunt, tùm ex eo quod in Scripturis passim De
vocatur, Creator omnium, ut Eccl. 24. Matth. 1. dicit
Creasse omnia, ut Ephes. 3. Apocal 4. fecisse cœlum
terram, mare, & omnia & quæ in eis sunt, ut Ps
145. Et habetur expresse definitum in Concil. Laterane
sub Innocentio III. cap. 1. Idipsum etiam probant san
Patres contra hæreticos sectione præcedenti citatos,
Basil. lib. 4. cont. Eunomium, S. Athan. serm 3. cont. A
rianos. S. August. lib 3. de Trinit. cap. 8. & alij.

2. Dicendum 2. solius Dei proprium esse creare: I
ut nulla creatura id præstare possit, saltem, tãquam cau
sa principalis.

Probatur 1. ex Scriptura, Eccl. 1. Unus est altissimu
Creator omnipotens. Sapien. 3. A magnitudine creatur
poterit creator cognoscibiliter videri. Ierem. 11. Domi
ne Deus, ecce tu fecisti cœlum & terram in fortitudin
tua magna.

Probatur 2. ex sanctis Patribus, S. Athanas. serm. 3
cont. Arrianos, Administrare, servorum est; creare autẽ
solius Dei Verbi & Sapientiæ. S. August. lib. 9. de Gen
ad lit. Creare naturam aliquam tam nullus potest An
gelus, quàm nec seipsum. S. Cyrill. Alexandr. lib. 2. in
Julianum, Ea sunt naturæ inaccessa, quæ propria sunt
solius summæ substãtiæ: quorum unum esse dicimus ef-
ficaciter operari posse ut creatorem, & producere, res
quæ aliquando non erant.

Probatur 3. ratione, qua utitur S. Thom. 1. p. qu. 45.
art. 5. nimirum quod effectus debet esse à causa eo ma-
gis universa, quo ipse est magis universus. Atqui totum
esse, quod per creationem producitur, est effectus uni-
versalissimus. Ergo non potest esse nisi à causa universa-
lissima, quæ est Deus.

Porrò, quamvis hæc ratio, sicut & aliæ, quæ commu-
niter

niter afferuntur à Theologis ad id probandum, plane nō convincant; junctæ tamen authoritatibus supra citatis sententiam in assertione positam, si non omnino certam, saltem probabilissimam esse ostendunt.

Quæres an saltem creatura, tanquam causa instrumē-talis possit simul cum Deo concurrere ad creationem a-licujus rei?

Respōdetur probabile videri hoc fieri posse; tum quia nulla videtur in hoc reperiri contradictio, tum quia de facto verba prolata à sacerdote concurrunt instrumentaliter physice (ut supponimus ex tractatu de Sacramentis) ad consecrationem hostiæ, seu ad productionem corporis Christi in hostia: quæ quidem productio (ut docet Concilium Tridentinum) fit per conversionem totius substā-tiæ panis in substantiam corporis Christi: ad quam conversionem non minor potentia requiritur, quam ad creationem.

SECTIO III.

An aliqua creaturæ fuerint, vel esse potuerint ab æterno.

1. QUod spectat ad primam propositæ quæstionis partem: dicendum est, fide catholica credendum esse, neque mundum, neque ullam creaturam fuisse ab æterno: sed omnia, quæ sunt vel fuerunt, durationis suæ initium habuisse.

Probatur 1. ex Scriptura, Gen. 1. In principio creavit Deus cœlum & terrram: quo loco per hanc vocem (In principio) S. Ambr. in Examet. lib. 1. cap. 3. & S Aug. lib. 11. de Civit. cap. 6. & alij communiter intelligunt initium temporis. Prov. 8. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequàm quidquam faceret. S. Jo. n. 17. Clarifica me, Pater, claritate quam habui apud temetipsum, priusquàm mundus fieret.

Probatur 2. authoritate Concilij Lateranen. sub Innocentio III. cap. 1. ubi expresse definitur quòd Deus ab

initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem & corporalem.

Porrò quamvis hæc veritas certissima sit, nec de ill dubitare ulli Catholico liceat, est tamen id verum (quo rectè docuit S. Thom. 46. art. 2.) nulla ratione natura probari posse demonstrativè, mundum hunc aliquod i tempore habuisse, initium, nosque id, nonnisi ex divin revelatione, cognoscere certò posse.

Jam quod spectat ad secundam quæstionis proposit partem; an scilicet mundus aut aliqua creatura ab æter no produci potuerit: variæ sunt super hac re Theologo rum sententiæ. Quidam enim absolutè id negant: Ali è contrà omninò affirmant. Alij autem mediâ viâ ince dentes, existimant eas res, quæ habent esse permanen & fixum, potuisse ab æterno produci: quæ verò succes sivum & fluens, non potuisse. Alij denique omnium pro babilissimè opinātur, quod & S. Doctor innuere videtu (suprà in resp. ad. 8.) nullam implicare contradictionē ac proinde potuisse ab æterno mundum produci, quoad eas res, cum quarum æterna duratione non sit conjun ctum infinitum actu: quoad alias verò, non potuisse; eo quod infinitum actu in creatis rebus esse non possit, se cumque involvat contradictionem.

CAPVT II.

De creatione Angelorum, eorumque naturâ.

1. ANgelos, hoc est substantias quasdam spirituales existere, non modo fides catholica docet, Scripturæq; sacræ innumeris prope in locis testantur, ut ex infrà dicendis patebit, sed etiam ipsa ratio naturalis suggerit.

Si quidem multi ex Philosophis Ethnicis, solo tamen rationis ductu id agnoverunt. Unde Tertullian. in Apolog. cap. 22. & S. Cypr. lib. de Idolorum vanitate, Socratem & Platonem ita existimasse asserunt: quod & S. August. lib. 2. de Civit. cap. 14. de Labeone & alijs Ethnicis te-

s testatur. Certe Aristotel lib. 8. Physicor. & 12. Metaphysicorũ id ipsum argumentando colligit, præsertim ex ...biũ cœlestiũ motu & agitatione, quorũ conversionibus ...l perpetuitatem concitandis & gubernãdis, necessarium ...istimavit aliquas præesse substantias spirituales, ab om... corporũ concretione abstractas & separatas.

Unde mirum est Saducæos, ut Actor. 23. refertur, in ...am hæresim, vel potius cæcitatem incidisse, ut neque ...ngelum, neque Spiritum esse crederẽt: præsertim cum ...unde quinque libros Moysis tanquam canonicos reci...rent: in quibus tamen tam crebra & manifesta fit An...lorum mentio.

2. Cæterum nomen Angeli, quod à Græco verbo ...d est nunciare) derivatur, communi usu tum Scriptu..., tum Ecclesiæ assumitur ad significandas creaturas il...s spirituales, quæ idcirco tali nomine nuncupantur, ...uod sæpissime à Deo mitti dicantur ad mandata divina ...ominibus significanda, quo etiam sensu per quãdam si...ilitudinem sacerdotes, in aliquibus Scripturæ locis, An...li appellantur, eò quòd illorum officium præsertim sit, ...ei voluntatem hominibus nunciare & declarare.

SECTIO I.

Quandonam Angeli creati sint.

SUpponimus 1. tanquam fide Catholica certissimum, Angelos à Deo creatos esse.

Id patet ex Scriptura, Psal. 148. ubi postquam David ...ngelos, aliasque creaturas ad laudandum Deum invi...vit, de illis omnibus pariter subjungit: Quoniam ipse ...xit, & facta sunt; ipse mandavit & creata sunt. Quo ...almistæ testimonio hanc veritatem probat S. August. ...11. de Civit. cap. 9. & ad Coloss. 1. In ipso condita ...nt universa in cœlo & in terra, visibilia & invisibilia, si... Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt.

Supponimus 2. eadem fide certum esse Angelos non ...isse creatos ab initio.

Cum

Cùm nulla omnino creatura fuerit ab æterno, ut suprà probatum est, & probari insuper potest, ex eo quòd Sancti Patres, disputantes contrà Arianos, communiter inferebant Filium Dei esse verum Deum, quia Scripturæ manifestè dicunt illum esse ab æterno, supponentes proinde tanquam certum & indubitatum solum Deum esse ab æterno.

His præsuppositis, quæritur quandonam Angeli creati sunt?

Respondetur, tres esse diversas super hac re sanctorum Patrum sententias. Quidam enim ex illis existimaverunt Angelos ante mundum corporeum fuisse creatos: ut S. Basilius homil. 1. & 2. in Hexameron, S. Hieron. in cap. 1. ad Titum, & alij quos refert Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annotat. 5. Quidam verò opinati sunt illos fuisse creatos post mundum corporeum, sicut anima primi hominis creata fuit post ejus corpus; ita Gennadius, & Abchacius, ut refert Lippomanus in catena sua in Genes. Alij deniq; asseruerunt creatos illos fuisse simul cum mundo corporeo, ut S. Epiph. hæres. 65. S. August. lib. 11. de Civit. cap. 9. S. Greg. lib. 32. Moral. cap. 10. & communiter omnes Doctores cum Magistro sententiarum in 2. dist. 2. & nominatim S. Thom. 1. part. qu. 61. art. 3. cum quibus proinde.

2. Dicendum Angelos non ab æterno, sed initio temporis simul cum hoc mundo corporeo, primos tamen omnium, & ante quamcunque aliam ipsius mundi corporei partem, fuisse creatos.

Prima hujus assertionis pars, nempe quod Angeli non ab æterno, sed initio temporis simul cum mundo corporeo creati sint.

Probatur 1. ex Scriptua. Gen. 1. In principio creavit Deus cœlum & terram, &c. & dixit Deus: fiat lux: ubi cœli ac lucis nomine plerique Patres Angelos intelligunt, ut S. August. suprà, S. Greg. lib. 27. Moral. c. 3. Exod. 20. ubi dicitur, quòd Deus sex diebus fecit cœlum

& ter-

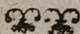
& terram & omnia, quæ in eis sunt: Angeli autem in cœlis sunt; proindeque inter omnia illa, quæ sex diebus facta esse dicuntur, sunt numerandi.

Probatur 2. ex Concil. Lateranen. sub. Innocent. III. cap. 1. ubi dicitur, quod Deus simul ab initio temporis utramque de nihilo cōdidit creaturam, spiritalem & corporalem, Angelicam & mundanam.

Secunda assertionis pars, scilicet quod primi omnium & ante quamcunque aliam ipsius mundi corporei partē creati sunt, constat tum ex eo quod, ut supra dictum est, creatio Angelorum secundum mentem sanctorum Patrū intelligatur in Scriptura per creationem cœli, quod quidem ut dicitur cap. 1. Genes. in principio & ante aliam quamcunque mundi corporei partem creatum fuit; tum etiam ex eo quod id Angelicæ naturæ dignitati maxime congruit, ut sit primum Dei opus ad extra, & Initium viarum Domini, ut loquitur Propheta de primo Angelorum loquens.

3. Quæres, an hæc sententia, asserens Angelos simul cum mundo corporeo fuisse creatos, sit de fide?

Quidam Doctores ita esse existimant, ut Gregor. Ariminensis in 2. sent. dist. 2. & Ferrariensis lib. 2. contra gentes cap. 83. Melius tamen alij negant cum S. Thom. sup. art. 2. & in opusculo, in quo Lateran. Concil. decretum suprà relatum exponit; dicitque decretum hoc à Concil. Lateran. editum fuisse contra Origenis errorem; qui spiritales creaturas solas, ac per se ab initio conditas asserebat, corporeas verò ex accidenti ut in ijs, velut in quodam carcere, spirituum quorundam delicta plecterentur. Contra quem errorem Concilium definivit utramq; simul, hoc est, pari consilio conditam fuisse creaturam, spiritalem & corporalem, idque ab initio temporis, hoc est, non ab omni æternitate.

SECTIO

SECTIO II.

Ubinam creati sint Angeli.

1. CUm super hac quæstione nihil apertè dicat Scriptura, nec Ecclesia quidquã definierit, ideò variæ sunt Theologorũ sententiæ. Quidã enim Angelos in hoc aere creatos fuisse existimant. Alij in inferioribus cœlis.

Omnium probabilissimè S. Thom. suprà artic. 4. existimat in cœlo empyreo fuisse creatos: idque etiam docuit Strabo in cap. 1. Genes. Beda homil. 2. Hexameron, & fere omnes reliqui Scriptores post Bedam.

Probatur 1. ex eo quod Isai. 14. dicitur, Cecidisse de cœlo Luciferum. Et Apoc. 12. Factum est prælium magnum in cœlo: Michaël & Angeli ejus præliabantur cum dracone; & draco pugnabat, & Angeli ejus, & non prævaluerunt; neque locus inventus est eorum amplius in cœlo.

Probatur 2. ex eo quod (ut dicit S. Thomas supra) Angeli creati sunt, ut præsideant creaturæ corporeæ; unde conveniens fuit ut in supremo loco corporali procrearentur; cujusmodi est illud cœlum empyreum.

Quæres, an de fide sit cœlum, illud, quod communiter vocatur empyreum, existere?

Respondetur, quod, quamvis super hac re nihil expressè ab Ecclesiâ definitum sit, quia tamen plurimi ex sanctis Patribus tale cœlum existere docuerunt, ut S. Basil. hom. 2. in Examer. S. Joan. Damasc. lib. 2. de fide cap. 6. S. Ambros. lib. 2. Examer. cap. 3. Beda sup. S. 1. part. qu. 66. art. 3. & communiter omnes hodie Doctores dicent; ideò valdè temerarium videretur illius cœli empyrei existentiam negare.

SECTIO III.

An Angeli sint omnino incorporei.

1. SEnsus quæstionis est, an Angeli sint substantiæ puræ ac simpliciter spiritales? an verò in sua entitate aliquid corporeum & materiale habeant? S. Au

S. August. lib. 8. de Civit. cap. 14. & 15. refert Platonicos existimasse Angelos corpora valdè subtilia naturaliter sibi unita habere: ita etiam sensit Origenes lib. 2. Periarch cap. 2. & 3. Tertull. lib. de carne Christi, & aliqui alij veteres; qui quidem Angelis corpora non ejusdem rationis attribuunt: nam alijs cœlestia, alijs ignea, alijs aërea inesse censebant.

Vera nihilominus sententia, quæ ut certa tenenda est, asserit Angelos esse omninò corporis expertes; atq; adeò esse creaturas purè & simpliciter spiritales ac intellectuales. Ita S. Thom. qu. 1. art. 1.

Probatur 1. ex ijs Scripturæ locis, in quibus Angeli vocantur Spiritus. Ad Hebr. 1. Omnes sunt administratorij Spiritus. Apoc. 1. fit mentio septem spirituum, qui in conspectu throni Dei sunt: & in Evangelijs communiter dæmones vocantur immundi spiritus. Nomen autem spiritus in Scripturis, cum substantiæ intelligenti tribuitur, nonnisi rem incorpoream significare solet: quo sensu S. Joan. cap. 3. dicitur: Spiritus est Deus.

Probatur 2. ex verbis Concilij Lateran. suprà citatis; quibus Angeli significantur nomine creaturæ spiritualis, prout opponitur corporali.

Probatur 3. ex sanctis Patribus. S. Ignatius in epist. ad Trallianos, Angelos vocat Incorporeas naturas. S. Greg. Nicænus lib. 12. contra Eunomium, Incorporeas creaturas. S. Greg. Nazianz. orat. 24. Intelligibiles & incorporeas substantias. S. Dyonis. de divin. nom, cap. 4. Incorporales, intelligibiles, spiritualesque substantias, omni materiâ carentes. S. Joan. Damasc. lib. 2. de Fide cap. 3. Substantias intelligentes, materiæ atq; corporis expertes.

Probatur 4. hac ratione, quâ utitur S. Thom suprà: quia scilicet universi perfectio requirit, ut in omni genere in quo est aliquid imperfectum; sit etiam aliquid perfectum: Ergo in genere rerum purè spiritualium, cũ animæ nostræ sint aliquo modo imperfectæ, utpote substantiæ incompletæ, quæ corporibus uniri naturaliter exigunt,

gunt, convenit esse alias substantias completas purè spiri-
tuales, & à corporibus omninò independentes.

2. Objicies, in septima Synodo generali actione 5. re-
citari & approbari librum Joan. Episcopi Thessalonicen-
sis, in quo dicitur Angelos esse tenui, & aereo corpore
præditos.

Respondetur, hoc Concilium fuisse contra Jeonoda-
stas, in eoque quæsitum fuisse, non de natura Angelorū
an corporei essent, vel purè spirituales; sed an imagines
Sanctorum & Angelorum rectè in Ecclesiâ pingi possent.
Unde ibi approbatum à Patribus Concilij, non quod scri-
pserat ille Joannes de corporibus Angelorum, sed quod
ex ejus verbis intulerat Tarasius Patriarcha; scilicet An-
gelos specie corporali pingi posse, cum in tali specie ali-
quando apparuissent.

Porrò, quamvis (ut docet S. Thom, quæst. 16 de ma-
lo art. 1.) hac sententia, quæ affirmat Angelos esse sub-
stantias purè spirituales, talis non sit, ut opposita censi
debeat hæretica (etenim Lateranense Concilium sup
citatum hanc quæstionem ex instituto non definivit, u
observat S. Doctor; sed hoc unum intendit, ut utriusq
naturæ eadem ratione conditorem Deum contra Orig
nistas & Manichæos assereret) est tamen adeó certa, u
contrarium asserere, sit vadè temerarium, utpotè com
muni omnium Doctorum sensu repugnans.

Quæres quid de apparitionib9 Angelorū in formâ co
poreâ existimandum sit?

Aliqui dixerunt (ut refert S. Thom. qu. 51. artic. 2
omnes illas Angelorum apparitiones, quæ in Scriptu
memorantur, contigisse tantùm secundùm imagination
nec Angelos unquam corpora ulla, in quibus apparerē
assumpsisse: Nihilominùs pro certo tenendū est id quo
docet S. August. lib. 15. de Civit. cap. 23. Apparuisse ho
minibus Angelos in talibus corporibus, quæ non solum
videri, verum etiam tangi possent; ibidemque dicit id i
Scripturis tam aperte asseri, totque experientijs esse con
firma-

irmatum, ut hoc negare, impudentiæ esse videatur.

Cùm igitur hoc certum sit, dubium est, quâ ratione Angeli corpora illa assumāt, in quibus se præbeant visiiles.

Tertullianus libro de carne Christi, sentire videtur ita orpus ab Angelo assumi, sicut assumptum fuit corpus umanum à Verbo divino. Sed illius opinio communiter ab omnibus, tanquam absurda, reijcitur; sicut & alia uæ est Aureoli, asserentis Angelum uniri corpori, sicut ormam materiæ. Impossibile est enim ut id, qud est ex substantia completa, alterius substantiæ compositionē er modum formæ ingrediatur.

4. Vera igitur sententia, quæ est communis Theoloorum, asserit Angelum corpus assumere, ipsique uniri, nquam motorem mobili. Quod quidem corpus non x nihilo (ut falsò dixit Tertulllian. suprà) sed ex aere ircumstante format, illum ita condensando & temperāo, quantum necesse est ad suscipiendos varios colores figuras, sicut patet in nubibus, ita ut aptus sit ad corporis assumendi formationem.

Ex dictis colliges Angelos, cùm sint substantiæ purè irituales, esse etiam naturâ suâ incorruptibiles, & imortales; ita ut, quamvis possint à Deo annihilari, cum orum existentia à Deo eam libere conservante pendeat; ullâ tamen vi ullius agentis creati possint destrui & anhilari; cùm nullâ materiâ constēt, quæ est principium orruptionis, nihilque in se habeant, aut extra se recipe possint, quod eorum substantiam pure spiritalem corumpere, aut destruere possit. Huic veritati quæ in sexta ynodo generali actione 11. in Epistola Sophronij approata est, subscribunt communiter sancti Patres: S. Diof. de div. nom. S. August. lib. 12. de Civit. cap. 15. S. amasc. lib. 2. de fide cap. 3. Et certè si Concillium Laranense sub Leone X. sess. 8. definivit, animam ratioalem, quia purè spiritualis est, esse immortalem & inrruptibilem à fortiori idem de Angelis sentiendum est,

cum

cùm fint naturæ & cõditionis longè perfectioris, quàm ipsa anima rationalis.

SECTIO IV.

Quid de loco & motu Angelorum sentiendum sit

1. DIcendum 1. certum esse Angelos verè esse in loco, quocunque modo in illo sint, & ita esse in uno loco, ut simul alibi, & multò minùs ubique esse dici non possint. Ita S. Thom. quæst. 52.

Et id constat ex varijs Scripturæ locis, in quibus Angeli dicuntur esse, aut non esse alicubi. S. Matth. 18. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei. Apocal. 12. de Angelis malis dicitur, quòd locus eorum non est ampliùs inventus in cælo.

Observandum est autem cum S. Doctore qu. 12. art. 1. Angelos nõ esse in loco ad instar corporũ, quorũ partes partibus loci correspondent, quod Theologi vocant esse in loco circumscriptive: sed alio modo, qui substantiarum spiritualium proprius est, quem vocant esse in loco definitive, hoc est esse totum in toto loco & totum in qualibet parte loci; ita tamen ut simul extra illum locum naturaliter esse non possunt. Quod rectè explicat S. Damascen. lib. de fide Orthodoxa cap. 8. his verbis: Cum autem intelligentiæ sint etiam intelligibilibus in locis, sunt non corporum more circumscripti: non enim ut corpora secundum naturam figurantur, neque triplici dimensione constant: sed eo ipso sunt in loco, quod intelligibiliter præsentes sint & agant, ubicunque esse jussi sunt, nec possint eodem momento simul hîc esse & illic.

Quòd si quæras, quænam sit formalis ratio, per quam Angelus in loco aliquo esse dicatur.

Variæ sunt super hâc re Theologorum sententiæ. Quidam enim existimant Angelum esse in loco formaliter per suam substantiam. Alij per operationem aliquam sive transeuntem, sive immanentem. Alij per suæ virtutis ap-

s applicationem. Alij per modum aliquem realem ipsis ıtrinsecum. Alij denique omnibus his modis simul junis. Nos in re incerta & obscura, quæ magis ad Philo-›phiam, quam ad Theologiam pertinere videtur, liberū nicuique relinquimus illud quod magis arridebit, amlecti.

Dicendum 2. certum esse Angelos moveri localiter. a S. Thom. qu. 53. art. 1.

8. Et constat ex innumeris Scripruræ locis, quæ hîc censere superfluum est, in quibus Angeli sive boni, si- mali dicuntur ire, venire, ingredi, exire, discedere, cendere, descendere, &c. & S. Ambros. lib. 1. de Spi-u sancto, cap. 10. dicit Spiritum S. non moveri: quia t infinitus, & ubique existit: at verò alios spiritus mori à loco in locum, quia sunt finiti & creati.

Cùm autem dicitur Angelum posse moveri, illud intelgendum est (ut docet S. Thom. art. 2.) tam de motu ntinuo; quo scilicet locus aliquis deseritur, & alius quiritur successivè & per partes; quomodò moverunt Angeli illi, qui in corporibus assumptis simul cum hoinibus quibus apparebant, ambulasse in Scripturis referntur: quàm de motu discreto; quo scilicet de loco in cum movere se potest, non transeundo per medium. uamvis enim corpus eo modo moveri non possit, quia mmensuratur & continetur sub loco, unde (ut ait S. octor) oportet quòd sequatur leges loci in suo motu: m tamen Angeli substantia non sit subdita loco, ut conta: sed superior eo sit, ut aliquo modo continens; in- fit ut in potestate ejus sit, se loco applicare prout vult, l per medium, vel sine medio.

3. Quæres, an Angelus possit movere localiter res as à se? Respondetur posse.

Et quidem quòd possit movere res corporales, constat pluribus Scripturæ locis. Exod. 14. dicitur Angelum, i in columna nubis per mare rubrum Israëlitas educet, tonitrua & fulmina in Phararaonis exercitum ejacu-

lasse,

lasse, & rotas curruum subvertisse. Daniel. 14. dici Angelum transtulisse Prophetam Habacuc è Judæa in Babylonem; & Act. 8. Angelum trastulisse S. Philippum Gaza in Azotum. Ratio etiam id evincit: quia om creaturá, cognitione intellectuali, vel sensibili præd quæ seipsam loco movere potest, potest etiam alia potentiæ motrici inferiora movere, ut patet inductio Ergo à pari, Angeli cùm se movere possint, poterunt corpora potentiâ suâ inferiora movere.

Quod autem spectat ad alias substantias spirituales dicendum est similiter illas facultati motrici Angelor subesse, si eorum naturali perfectioni subsint: hoc est num Angelum posse alium inferiorem movere, sicut animam à corpore separatam. Et quidem de anima parata cõstat ex cap. 16. S. Luc. ubi dicitur animam zari in sinum Abrahæ esse delatam ab Angelis. De An lo verò patet ex eo quod dicitur Tob. cap. 8. Raphaël Angelum apprehendisse dæmonem Asmodæum, illum alligasse in deserto superioris Ægypti.

SECTIO V.

Quomodo Angeli cognoscant se, vel alias res.

1. CUm Angeli sint creaturæ purè spirituales, & intellectuales, certum illos esse etiam maxime capa intellectionis & cognitionis. Sed difficultas est qualis illorum cognitio, & ad quæ objecta se extendat. Pro e jus resolutione,

Dicendum 1. Angelos præditos esse facultate intellectivâ ab eorum substantia realiter distincta. Ita S. Thom quæst. 45.

Probatur 1. ex S. Dionys. lib. de cœlesti Hierarch cap. 11. ubi tria in Angelis distinguit, scilicet substanti virtutem, & operationem, quod & S. August. docet li de Conceptu Virginis.

Probatur 2. ex eo quòd principia, quæ ad diversos a ctus proprios per se ordinantur, reipsa inter se distin

guun-

muntur. Sed essentia & potentia alicujus creaturæ ad iversos actus per se ordinantur: Nempe essentia ad xistentiam, potentia verò ad operationem: qui sunt lane diversi actus. Unde sequitur in Angelis, potenam cognoscitivam esse ab eorum essentia, seu substana, realiter distinctam.

Dicendum 2. Angelum seipsum cognoscere per suammet ipsius substantiam, non verò per ullam aliam spe-em intelligibilem. Ita S. Thom. quæst. 56. art. 1.

Probatur 1. ex S. August. lib. 9. de Trinit. cap. 9. ubi cit mentem, dùm seipsam intelligit, ipsam solam esse arentem notitiæ suæ.

Probatur 2. ex eo quòd substantia Angeli sit ejus intelctui maxime proportionata, & intime unita; unde ustra in tali cognitione adhiberetur species: quæ ideò ntum in intellectione requiritur, quia objectum quod telligitur, distans est, vel facultati intellectivæ minime oportionatum, ut sic illam ejus distantiam aut disprortionem suppleat.

Dicendum 3. Angelos ad res alias à se naturaliter inlligendas aliquibus speciebus impressis indigere.

Probatur 1. ex S. Dion. cap. 4. & 7. de divin. nom. i ait Angelos plenos esse formis & rationibus omnium rum Et ex S. August. lib. 2. de Gen. ad litteram cap. 8. i dicit res corporeas prius creatas fuisse in cognitione gelorum, quàm in seipsis.

Hæc autem productio rerum in mente angelica ali- intelligi non potest, quàm secundum esse objectivum r quasdam similitudines & species ipsis Angelis ab ini- inditas & concreatas. Vnde & ipse dicit res illas ductas fuisse in intellectu Angelico, secundum crean in illis sapientiam.

Probatur 2. hac ratione: quia necesse est objectum cooscibile ita esse unitum & conjunctum potentiæ cooscitivæ, ut illam determinet ad sui cognitionem. At- res omnes, quas cognoscit Angelus, non sunt ita

conjunctæ & unitæ cum ejus intellectu, ut patet ex e quòd res cognovit, antequam existerent, sicut ex Aug. suprà diximus. Ergo necesse est ut per aliqu sui similitudinem intellectui angelico uniantur. Illa u tem similitudo non est ipsa Angeli substantia; neu enim tam perfecta est, ut possit rerum omnium ratio nes exprimere, quod soli essentiæ divinæ competit: ne cesse est igitur, ut illa similitudo in intellectu angelio sit species aliqua intelligibilis.

3. Dicendum 4. species illas, per quas Angeli cogno cunt, non esse ab objectis acceptas, sed ipsis à prin instanti suæ creationis fuisse à Deo infusas & indis Ita S. Thom. q. 55. art. 2.

Probatur 1. ex cap 28. Ezech. ubi primus Angelus citur fuisse plenus sapientiâ, & perfectus ab illo die, quo conditus est; (ea enim quæ dicuntur in illo cap intelligenda esse potius de Lucifero, quàm de Rege ri censent S. Aug: lib. 11. de Gen. ad lit. cap. 24. S. G gor. lib. 33. Moral. cap. 24. & 256. S. Ambrosius lib. de Paradiso cap. 2. Sanctus Epiphanius hæres. 64. & res alij ex SS. Patribus) ille autem Angelus non fui plenus sapientiâ & perfectus à primo die, quo crea est, si species intelligibiles rerum omnium, quarum gnitio illi competebat, à Deo non accepisset, sed pau tim ac diverso tempore eas acquirere, & à rebus haurire opus habuisset.

Probatur 2. ex loco suprà citato S. August: scilicet de Gen. ad lit. cap 8. & 30. ubi ex iis quæ suprà ret mus, sequitur, secundùm mentem illius sancti Pat Angelos cognovisse res, antequàm existerent; ac p inde illarum species; non ab ipsis rebus, sed à Deo instanti suæ creationis accepisse.

Probatur 3. hac ratione: si Angeli paulatim & cessive species acquirerent, easque peterent ab objec oporteret id fieri alterutro ex his duobus modis; sc cet vel quòd ipsi Angeli eas producerent ad præsenti

obje-

objectorum: vel quòd objecta ipsa eas producerent, & transmitterent ad potentiam Angelorum intellectivam: at neutrum dici potest.

Non primum, quia antequàm Angeli species illas in intellectu habeant, nullomodo res externas cognoscunt nec proinde possunt earum similitudines in se producere. Nec sufficit externa earum rerum præsentia; quia hæc quoque præsentia ab ipsis cognosci non potest, nisi suppositis speciebus, quæ determinent eorum intellectum ad cognoscendum. Non enim hic par est ratio intellectûs Angelici, ac humani: siquidem homo cum sit corporeus, facile moveri & affici potest ab objectis corporeis præsentibus; quæ cum species suas diffundant per medium, usque ad sensus externos, mediantibus illis sensibus externis, nec non internis, movent intellectum humanum, ut à phantasmatibus corporeis abstrahat species intellectuales: in Angelis autem cum sint omnino incorporei, nihil tale fieri potest.

Neque etiam secundum dici potest: quia objecta illa externa, sunt (ut plurimum) materialia & corporea, quæ nonnisi species materiales & sensibiles producere possunt, quæ proinde ad usum intellectus Angelici ineptæ sunt, illique inhærere nullatenus valent. Ergo cum Angeli species illas neque producere, neque ab objectis accipere possint, sequitur ut illas à Deo in instanti suæ creationis acceperint.

Porrò ad pleniorem Angelicæ cognitionis intelligentiam tres hic quæstiunculæ breviter explicandæ supersunt.

1. Prima est, an omnes Angeli per species æque perfectas intelligant.

Respondetur Angelos, quò sunt in natura perfectiores, eò etiam perfectiores, ac proinde universaliores à Deo species accepisse. Ita S. Th. sup. art. 3. quod probat tùm ex S. Dionys. lib. de cælesti Hier. cap. 12. ubi ait superiores Angelos habere scientiam magis universalem,

& lib. de div. nom. cap. 13. ubi dicit, omnia magis u ta & collecta esse in superioribus Angelis, prout ma is ad Deum accedunt. Tùm etiam ex eo quòd Ange , quò perfectiores sunt in natura intellectuali, eò sint similiores Deo in intelligendo: Sed Deus in intellige do maximè excellit, eo quod per unicam & simplic simam essentiam suam res omnes intelligit: Unde e quitur, quò Angeli perfectiores sunt, illos per spec eo simpliciores & universaliores, adeoque perfectio intelligere.

Secunda est, an Angelus semper actu cognoscat quæ cognoscit.

Respondetur duas esse cognitiones, respectu quaru intellectus Angelicus est semper in actu secundo.

5. Una est cognitio supernaturalis beatifica. Na Angeli beati semper sunt actualiter beati, ac proinde se per est in illis actualiter beatitudo, quæ in actuali tuitiva cognitione divinæ essentiæ consistit.

Altera est cognitio naturalis, quâ Angelus seipsum c gnoscit. Sicut enim corpora viventia semper sunt actu secundo, respectu cujusdam operationis vitalis, p ta respectu nutritionis: ita consentaneum est existima substantias purè spirituales, quales sunt Angeli, semp actu habere aliquam operationem vitalem naturali Nulla autem videtur esse ipsis magis naturalis, quà sui ipsius cognitio.

Quod autem spectat ad aliarum rerum cognitione rectè docet S. Thomas quæst. 58. art. 1. intellectum A gelicum non semper in actu secundo esse; cùm nul ratio id evincat. Et præterea cùm species intelligi les rerum aliarum in ipsis sint per modum habituum credibile est eos posse illis uti, aut non uti, prout ip libitum fuerit.

Tertia est, an Angeli aliquo discursu utantur.

Respondetur cum S. Doctore, Angelos nullo uti d scursu in sua cognitione, sed simplici intuitu & appr hen-

henſione ea omnia cognoſcere, ad quæ vis eorum cognoſcitiva pertingere poteſt: ſicque eodem ſimplici actu conclusiones in principiis, & effectus in cauſis inſpicere. Cujus rei ratio eſt: quia ex imperfectione intellectus humani provenit quod diſcurſus ipſi neceſſarius ſit, ut in alicujus veritatis notitiam deveniat: cùm autem intellectus Angelicus humano longè præſtet, ac ſupereminceat, utpotè multò perfectiori lumine naturali præditus: hinc fit, ut ipſi modus intelligendi nobilior debeatur. eſt autem eò nobilior, quo ſimplicior; quia ſic propiùs ad divinum intelligendi modum accedit: unde ſequitur convenient eſſe, ut Angeli uno ſimplici intuitu, non verò per diſcurſum, id eſt ſucceſſivè, & quaſi per partes, ea omnia cognoſcant, quæ intrà limites potentiæ eorum cognoſcitivæ continentur.

SECTIO VI.

Quaſnam res Angeli cognoſcant.

Quatuor hic certa ſunt.

Certum eſt 1. Angelum naturaliter cognoſcere ſeipſum, idque per ſuammet ſubſtantiam, intellectui ſuo instar ſpeciei impreſſæ unitam, ut ex ſuprà dictis patet.

Certum eſt 2. Angelum beatum clarè & intuitivè cognoſcere Deum per lumen gloriæ; & ſecluſo ſtatu beatitudinis eundem naturaliter cognoſcere poſſe, non quidem clarè & intuitive; ſed eo modo, quo naturaliter cauſa in effectu, & prototypus in imagine cognoſcetur. Angelus enim eo ipſo quod perfectè ſubſtantiam ſuam cognoſcit, eam ut effectum & ut imaginem Dei cognoſcit; indeque per illam ſic cognitum Deum ipſum cognoſcere poteſt.

Certum eſt 3. Angelos ſe invicem naturaliter cognoſcere per ſpecies proprias ſibi à Deo inditas.

Hoc enim ex pluribus Scripturæ locis constat, in quibus multa passim de Angelis, sive bonis, sive malis dicuntur, unde mutua illorum cognitio necessario infertur: ut Isaiæ 6. Duo Seraphim clamabant alter ad alterum. Et Dan. 10. Angelus custos Judæorum dicit, Angelum custodem Persarum viginti & uno diebus sibi restitisse, Michaëlemq; Archangelum sibi in adjutorium venisse. Deinde nisi Angeli mutuò se cognoscerent, nulla inter eos societas, nullus ordo stare posset.

Certum est 4. Angelos res corporeas cognoscere non tantùm in universali, sed etiam in particulari.

Hoc similiter patet ex variis Scripturæ locis: nisi enim Angeli unumquemque hominum in particulari cognoscerent, neque boni illum custodire, neque mali per tentationes illum impugnare possent; quod utrumque tale fieri ex fide certum est.

Cum hæc certa sint, tria sunt, de quibus est aliqua difficultas. Primum, an cognoscant res futuras: Secundum, an occultas cordis cogitationes. Tertium, an etiam res supernaturales.

4. Quod ad primum spectat, S. Thomas q. 57. art. 3. utitur distinctione. Vel enim quæstio est de futuris, quæ necessario ex causis suis sequuntur, v.g. quòd eclipsis Solis tali die & horâ futura sit; & manifestum est ejusmodi futura naturaliter cognosci ab Angelis: cùm etiam ab ipsis hominibus cognosci possint. Vel de futuris contingentibus, quæ à libero Dei vel hominis arbitrio pendent: & de illis dicendum est non posse naturaliter ab Angelis certò cognosci.

Atque hæc doctrina ex fide certa est, cùm Scriptura sacra manifestè dicat ejusmodi futurorum cognitionem solius Dei propriam esse. Isaiæ 41. Annunciate nobis quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos. Et S. Petrus Epist. 2. cap. 1. Non humanâ voluntate allata est prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines.

Id etiam constat ex SS. Patribus. S. Chrysost. hom. 18. n s. Ioan. Certa, inquit, prædictio futurorum immortalis untaxat Dei opus est. Tertull. in Apolog. cap. 20. dicit: doneum divinitatis testimonium esse veritatem divina-ionis. Et passim SS. Patres ex eo probant fidei nostræ nysteria vera esse, & à Deo testata; quia fuerunt ante prædicta. Ita Justinus in apologiâ 2. ad Antonium. S. Augustinus libro de Catechisandis rudibus cap. 26. & plu-es alii.

Obiicies, dæmones aliquando futura contingentia præ-ixisse.

Respondetur, in eis etiam sæpissimè hallucinatos ac nentitos fuisse; sæpe etiam obscurè & ambigue locutos, t fraudem & ignorantiam suam occultarent. Quod si liquando ea, quæ ab ipsis sunt prædicta, evenerunt, hoc on ideò factum est, quòd illa certò scirent: sed quia er aliquas conjecturas id cognoscerent: quod & homi-es aliquando faciunt, longè tamen perfectiùs dæmones; lque tum propter diuturnum usum & continuam rerum xperientiam, tum propter perspicacitatem ingenii, quâ rcunstantias omnes ad cujusvis statum pertinentes, na-rales item dispositiones uniuscujusque, ita ut, quo quis-ue ingenio, quibus moribus præditus sit, quæ indoles us & propensio naturalis, perfectissimè cognoscant. dde quòd aliquando ea prædicunt, quæ ipsis à Deo ertas ob causas interdum revelantur, vel quæ ipsi, Deo ermittente, facturi sunt; sic potuit Satan futuram cala-itatem beati Job prænunciare, statim atque ipsi facultas am infligendi à Deo concessa est. Quo prædictionis ge-ere sæpenumero gentiles delusi sunt.

3 Quæres cur Angeli potius præterita cognoscant uàm futura, cùm illa non magis quàm ista existant, proinde species ipsis inditæ non magis videantur osse illa repræsentare quàm ista.

Respondetur, speciem intelligibilem Angeli modifi-ri, & quasi determinari per actualem existentiam rei

præsentis, ut possit deinceps illam etiam præteritam re-præsentare. Quod si hæc responsio non satisfacit, nihil dicendum superest, nisi voluisse Deum species illas quas Angelis impressit, ejus esse conditionis, ut non possint res futuras merè contingentes, quamdiu futuræ sint, repræsentare, sed tantùm præsentes, vel præteritas.

Quod ad secundum spectat, dicendum est Angelos naturaliter non posse certò cognoscere cogitationes illas, quæ libere à nobis in mente concipiuntur, nec etiam actus internos libere à voluntate elicitos. Ita Sanctus Thomas quæst. 57. art. 4.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ hanc cognitionem soli Deo tribuit. 2. Paral. cap. 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum*, Jerem, 17. *Pravum cor hominis, & inscrutabile: quis cognoscet illud? ego Dominus*. Heb. 4. *Discretor cogitationum & intentionum cordis*.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui id unanimiter docent. S. Hilar. in Psal. 139. *Cogitationes cordis nosse non nostrum est, sed ejus, de quo dictum est: scrutans corda & renes Deus* S. Chrysost. hom. 24. in S. Joan. *Quæ in corde hominum insunt, nosse solius est Dei, qui sigillatim corda finxit*. S. Cyril. Alexand. lib. 2. in S. Joan. loquens de Nathanaële, qui Christum Dei Filium confessus est: *Noverat, inquit, solum scrutatorem esse cordium, nec ulli alteri mentem hominis patere*. S. Augu. serm. 234. de tempore, loquens de Job. Patriarcha: *Colebat: inquit, Deum, faciebat eleemosinas; & quo corde faciebat, nemo sciebat, nec ipse diabolus, sed solus Deus*. S. Hieronymus in Psal. 16. vers. 10. *Diabolus, inquit, nescit quid intrinsecus in animâ cogitet homo, nisi per exteriores motus intelligat*.

Probatur 3. ratione, quam ducit S. Doctor ex præstantia & nobilitate mentis humanæ, quæ soli Deo subjacet tanquam primæ causæ efficienti & ultimæ finali: unde consentaneum est, ut cogitationes & affectiones, quæ ex libero ipsius arbitrio pendent, non nisi Deo soli pateant;

ant: aliis autem creaturis eatenus solùm, quatenus ipsa mens humana eas ab illis cognosci velit: ita ut hic voluntatis consensus sit veluti conditio quædam, sine qua non possit cogitatio vel affectio interna mentis, intellectui Angelico repræsentari.

Neque dicas, Angelum naturaliter harum cogitationum & affectionum species habere sibi inditas: ergo dum existunt, posse naturaliter illas cognoscere.

In primis enim probabile est (quod aliqui Theologi asserunt) non habere Angelos cogitationum illarum & affectionum species sibi ab initio creationis inditas, sed illas à Deo accipere tunc, quando cogitationes illæ, vel affectiones ad eos diriguntur. Deinde quamvis concederetur ejusmodi species Angelis esse inditas & concreatas, dicendum nihilominus esse, eos illis uti non posse ad tales cogitationes aut affectiones cognoscendas, nisi accedat voluntas & consensus hominis, cujus illæ sunt: Deus enim, ob suavem suæ providentiæ dispositionem in gubernatione creaturarum rationabilium, voluit illas suarum cogitationum & affectionum plenum & absolutum habere dominium: ita ut possent illas pro libito, vel occultas tenere, vel aliis detegere, proindeque species illarum Angelis inditas voluit esse tales, ut non possent Angelis repræsentare ejusmodi actus internos liberos, invitâ rationali creaturâ cujus sunt, sed tantum cùm ad eos ab ipsa dirigerentur.

4 Obiicies, varijs experientijs compertum esse dæmones cognoscere cogitationes & affectiones internas, e. g. dæmones aliquando in corporibus obsessis, aliorum cogitationes & intentiones pure internas, etiam ipsis invitis, enunciare.

Respondetur, verum esse tales actus internos aliquando cognosci à dæmonibus, non quidē in seipsis, sed in aliquo suo effectu, quando scilicet aliquo signo produntur: vel exteriùs ex motu corporis, mutatione vultus, & alijs similibus, per quæ etiam homines varios animi motus

aliorum dignoſcunt: vel interiùs ex ijs, quæ in phanta-
ſia & ſenſibus internis deprehendunt, in quibus ordina-
rie, ob arctiſſimam illorum ſenſuum internorum cum
intellectu & voluntate connexionem, cogitationum &
affectionum noſtrarum imagines ſenſibiliter efformantur,
& ſic dæmonum cognitioni patent, non quidem ut vo-
luntati & rationi ſubſunt, ſed (ut ita loquamur) quaſi
materialiter, prout in illis motuum ſenſitivorum ſigna
deprehenduntur.

Notandum eſt autem, totam illam cognitionem, quæ
ex illis ſignis ſenſibilibus internis vel externis à dæmo-
nibus hauritur, non eſſe certam, ſed tantùm conjectu-
ralem, cùm ſemper arcanum voluntatis occultum ipſis
ſit, nec dignoſcere queant, qualiter ipſa ſe habeat erga
ſigna illa ſenſibilia, quæ nullam ejus actibus inferunt
neceſſitatem, liberamque relinquunt, ut ipſis conſenſum
præbeat, vel diſſenſum. Videndus S. Auguſt. lib. de di-
vinatione dæmonum cap. 5. & Caſſianus collat. 7 cap. 1

Quod ad tertium deniq; ſpectat, ſi Angeli conſide-
rentur ſecundùm ſtatum naturæ, ſeu ſecundùm natura-
les ipſorum vires; quæ etiam in dæmonibus remanſe-
ſerunt, dicendum eſt res in entitate ſupernaturales,
ſeu quarum cognitio intellectûs creati vim naturalem
ſupergreditur non poſſe ab ipſis naturaliter cognoſci.
Ita S. Th. q. 54. a. 5. Unde ſequitur dæmones cogno-
ſcere non potuiſſe myſterium Incarnationis nec cer-
ſcire an Chriſtus eſſet vere Deus.

Hoc manifeſte conſtat ex verbis Apoſtoli 2. Cor. 2
Loquimur, inquit, Dei ſapientiam in myſterio, quam
nemo principum hujus ſæculi cognovit: ubi per prin-
cipes hujus ſæculi, S. Anſelmus & S. Thom. in commen-
tariis ſuper hunc locum, dæmones intelligunt: Si enim
(ut ait S. Leo ſerm. 11. de paſſione) crudelis & ſuper-
bus inimicus conſilium miſericordiæ Dei noſſe potuiſſet
Judæorum animus manſvetudine potiùs temperare, quam
injuſtis odijs ſtuduiſſet accendere; ne omnium captivo-
rum

um amitteret servitutem. dum nihil sibi debentis perquitur libertatem.

5 Objicies S. Luc. 4. dici, quod Exibant dæmonia clamantia: quia tu es Filius Dei. Et increpans, non sinet loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Respondetur 1. dæmones istis verbis usos fuisse ficte adulatorie; vel ut veritatem ex ipsius ore Christi elicerent; vel ut illi aliquam elationis & superbiæ occasionem darent. Ita S. Hieron. in cap. 8. S. Matth: & Hugo ardinalis in illum locum S. Lucæ.

Respondetur 2. si dæmones aliquam huius mysterij gnitionem habuerunt, illam fuisse tantùm conjecturam, & abstractivam, non verò evidentem & intuitivam, quâ solum hic quæstio est. Ita enim docet S. Leo rm. 4. in quadrag. S. Hilarius canone; in S. Matth: S. ieron. in cap. 4. S. Matth. S. August: lib. 9. de Civit. cap. . & plures alij.

Quod si Angeli considerentur in statu gratiæ, dum ant in statu viæ, dicendum est aliqua mysteria sibi divitus revelata cognovisse, putà mysterium Sanctissimæ initatis.

Non enim erant in eo statu nobis deteriores, nec ad inorem beatitudinem ordinabantur; quare nec minom huius mysterij cognitionem, quàm nos habere deerunt. S. Thom. supra, existimat etiam revelatum is tunc fuisse mysterium Incarnationis, quod etiam do: S. August: lib. 5. de Gen. cap. 19. & similiter probae est plures alias veritates supernaturales in eo statu isse ipsis divinitus revelatas, prout ad illius perfectiom requiri poterat.

Quod si denique considerentur secundum statum glo; Dicendum est omnia mysteria, quæ vel ad eorũ ajorem fælicitatem, vel ad Ecclesiæ militantis, aniarumque ipsorum Angelorum custodiæ creditarum ditionem & salutem conferre possunt, ipsis vel in Verbo divino, vel extra illius visionem beatificam, fuisse divinitus revelata & patefacta. Cum

Cùm credibile non sit in illo statu ullam ipsis earum rerum cognitionem denegari, quæ ad majus ipsorum, vel Ecclesiæ bonum necessariæ sunt aut utiles.

SECTIO VII.

Qualis sit Angelorum voluntas.

1. CErtum est in Angelis esse voluntatem, eamque libero arbitrio præditam. Quod ipsorum casus & ruina satis evidenter demonstrat; unde S. Basilius lib. de Spiritu Sancto, cap. 16 Impiorũ, inquit, & adversariorum spirituum defectio id, quod dicimus, approbat; scilicet juris sui ac libertatis esse invisibiles virtute. Et hæc est etiam doctrina S. Th. q. 59. a. 3. cujus hæc est ratio: ubicumque reperitur judicium indeterminatum seu indifferens ad hoc, vel ad illud agendum, ibi reperitur voluntas libera seu liberum arbitrium; sicut è contra, ubicunque non reperitur tale judicium indifferens, ibi nec liberum arbitrium reperitur, ut patet experientiâ. Atqui in omnibus habentibus intellectum, inest ejusmodi judicium indeterminatum, eò quod per intellectum possit percipere rationem ipsam universalem boni, sub quâ possunt hoc & illud cum quadam indifferentia sibi ad agendum proponere; hæc enim indifferentia judicij & rationis circa bonum, est quasi radix libertatis. Quare cùm Angeli nobilissimo intellectu sint præditi, concludendum est in ipsis esse liberum arbitrium: idque excellentius quàm in homine, sicut ipse intellectus angelicus humanum longè antecellit.

Porrò non est necesse ad electionem liberam in Angelo, quòd præcedat consilium seu inquisitio quædam mediorum, qualis requiritur in libera hominis electione. Non enim cognoscunt inquirendo, cùm hoc pertinet ad discursum rationis, qui in Angelis non repetitur,

sci-

ectione 5. ostendimus. Sed electio in Angelis fit per subitam acceptationem cognitæ veritatis, sine ullâ inquisitivâ deliberatione.

2. Quæres, an liberum illud arbitrium Angeli sit naturaliter inflexibile in electione semel facta:

Respondetur, duas esse oppositas super hac quæstione Doctorum sententias.

Quidam enim existimant arbitrium Angeli naturaliter flexibile ac mobile esse, perinde atque arbitrium hominis.

Ita S. Bonaventura in 2. dist. 7. parte 1. a 1. & plures alij Atque hæc esse videtur sententia S. Damasceni lib. 2. de fide cap. 3. ubi dicit Angelos esse naturas ratione, intelligentiâ, & libertate præditas, ac proposito & sententiâ mutabiles, idque ex se & suâ sponte. Et S. Fulgentij lib. de fide ad Petrum, ubi dicit Angelos bonos non habere naturâ suâ immutabilitatem ex bono in malum, sed ex sola gratiâ.

Alij è contrà censent Angelos arbirtio ita inflexibili præditos esse, ut nequeant id adversari, quod semel liberè elegerunt, neque id eligere, quod semel repudiarunt. Ita S. Thomas 1. p. quæ. 64. a 2. Cujus ratio hæc est; quòd Angeli apprehensio ab apprehensione hominis multùm differat: Angelus enim appprehendit immobiliter per intellectum: sicut & nos immobiliter apprehendimus prima principia, quorum est intellectus: homo verò per rationem apprehendit, mobiliter discurrendo de uno ad alterum, potestque ad alterutrum oppositorum probabiliter procedere. Hinc fit ut voluntas hominis adhæreat alicui mobiliter, ita ut possit ab ipso discedere, & contrario adhærere: at verò voluntas Angeli fixè & immobiliter adhæreat. Ex quo patet liberum arbitrium hominis flexibile esse ad opposita, ante & post electionẽ, liberum autem arbitrium Angeli ad utrumlibet ante electionem flecti posse, sed post electionem semel factam esse inflexibile.

Liberum cuique est quam voluerit sententiam ex his duabus amplecti, cùm utraque sit probabilis; quamvis, propter Sancti Doctoris authoritatem & allatam rationem, secunda videatur esse probabilior.

SECTIO VIII.

Quomodo Angeli inter se loquantur.

1. CErtum est 1. Angelos inter se loqui, & sibi invicem cognitiones & conceptus suos manifestare. Hoc manifestè constat ex Scripturis, Isai. 6. Duo Seraphim clamabant alter ad alterum. Et Apoc. 7. Clamavit unus Angelus ad alios quatuor Angelos.

Certum est 2. posse quidem Angelos loqui, sive nobiscum, sive inter se, vocibus corporeis, quæ sint similes nostris; quomodo eos sæpe cum hominibus locutos esse Scripturæ testantur; sed alio quoque modo posse ipsos inter se colloqui, nempe spirituali, & sine ullo adminiculo corporeæ vocis.

Constat ex his Apostoli verbis 1. Cor. 13 lingvis hominum loquar & Angelorum, &c. quibus cum Angelorum linguæ ab humanis distinguuntur, significatur Angelos aliquo inter se modo colloqui posse, quo non possunt homines, qui proinde alius non est, quàm spiritalis. Quem Apostoli locum eo sensu exponens Theophylactus in 1. ad Cor. c. 10. Angelis, inquit, lingua est intellectiva, vis nimirum illa, qua sibi mutuò divinarum rerum intellectum ac divinas cogitationes impertiunt. Et S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 3. de Angelis loquens: Non lingva, inquit, neque auribus opus habent, verum citrà sermonis adminiculum cogitationes suas atque consilia inter se communicant.

Cùm igitur hæc certa sint, quæstionis propositæ difficultas consistit præsertim in explicando modo; quo Angeli inter se colloquuntur. De qua quidem re, cum in

ripturis nihil reperiatur, ideò maxime inter se vari- t Theologorum sententiæ, quas hîc fusius explicare nime necessarium duximus, cùm nihil ad fidem perti- ant. Vt tamen in re, quæ per se obscurissima est, & à nsibus humanis remotissima, lucem aliquam afferamus; eviter hîc proponemus id quod in hac quæstione pro- bilissimum nobis videtur.

. Dicimus igitur Angelum alteri Angelo loqui, diri- ndo & ordinando conceptum suum ad illum per ope- tionem voluntatis, id est, volendo ut alter Angelus nceptum illum suum cognoscat: sicque locutionem ngeli nihil aliud esse, quàm conceptum illius libere dinatum & directum ad alterum: directionem verò am voluntariam & liberam, esse veluti lingvam, seu nditionem, sine qua Angeli unius cogitatio seu con- ptus alteri innotescere non potest. Quia tamen illa rectio, licet necessaria, minime tamen sufficiens ali- uibus Doctoribus videtur, ad exprimendum illum lo- tionis Angelicæ modum, quantum à nobis exprimi test, addunt virtute illius directionis, vel novam spe- em produci in intellectu Angelj ad quem conceptus terius dirigitur: vel, si species hujus conceptûs ab ini- creationis ipsi indita est, illam tunc novam modifi- tionem & veluti lucem quandam de novo recipere, per eam Angelus percipere possit id quod eum antè la- bat, & quod per alterum illi tunc manifestatur.

Porrò ea quæ de locutione Angelorum dicta sunt, de nt similiter intelligi de eorum illuminatione; cum ha men differentia, quod locutio latius pateat quam il minatio: omnis enim illuminatio est locutio; cum ngelus unus non aliter Angelum alterum illuminet, si ei loquendo: at verò non omnis locutio est illumi- tio, quia Angelus unus alterum illuminare dicitur, n quoties eum alloquitur; sed tunc solum cum ali- am veritatem sibi divinitus revelatam alteri de novo erit & declarat, quod non fit nisi per Angelos supe-

riores

riores respectu inferiorum: ut fuse docet & explicat S. Dionysius lib. de Cæl. Hier. cap. 3. 4. & 8. Et S. Tomas 1. p. q. 106.

SECTIO IX.

Quid de ordinibus Angelorum sentiendum sit.

1. Supponendum est, esse plures Angelos numero distinctos.

Hoc variis in locis manifeste testatur Scriptura, Dan. 7. Millia millium ministrabant ei Apoc. 3. Audivi vocem Angelorum & erat numerus eorum millia millium. In quibus Scripturæ verbis colligitur, non tantum plures esse Angelos, sed etiam maximam esse illorum multitudinem. Quam tantam esse asserit S. Doctor 1. p. q. 50. a. 3. ut omnem rerum materialium multitudinem excedat, unde S. Dionysius lib. de Cælest. Hier. c. 14. Multi inquit, sunt supernarum mentium beati exercitus, qui imbecillem & contractam eorum, qui in materia cernuntur, & in usu nostro sunt, numerorum rationem excedunt. In quo elucet omnipotentia simul & magnificentia supremi rerum conditoris, qui unico temporis momento tot, & tam nobiles & perfectas creaturas solo verbo è nihilo produxit.

An autem sicut numero, sic etiam specie inter se Angeli distinguantur, nihil certò definiri potest, cum in Scripturis nihil super hac quæstione reperiatur. Imo S. Aug. lib. contra Priscillianistas c. 11. expresse profitetur se hanc Angelorum differentiam ignorare; nec tamen ista ignorantia periclitari, cùm res ad fidem non pertineat. Quare omissis quæ super hac quæstione in utramque partem à Theologis dicuntur, & quidquid sit de illa differentia specifica.

2. Sacræ Scripturæ & SS. Patres aliam declarant esse inter An-

r Angelos differentiam, scilicet ordinum, quos novem
sse docet S. Dionysius lib. de cæl. Hier. capite 6. & 7.
t S. Gregor. homil. 34. in Evangelia.

Hoc ex Scripturis explicat & probat his verbis: No-
em esse Angelorum ordines diximus, quia videlicet, te-
ante sacro eloquio, scimus esse Angelos, Archangelos,
irtutes, Principatus, Potestates, Dominationes, Thro-
os, Cherubim, atque Seraphim. Esse namque Angelos
Archangelos penè omnes sacri eloquij paginæ testan-
r. Cherubim vero ac Seraphim sæpè ut notum est, li-
i Prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum
omina Paulus Apostolus ad Ephesios enumerat dicens:
prà omnem Principatum, & Potestatem, Virtutem, &
ominationem. Qui rursùs ad Colossenses scribens ait:
ve Throni sive Dominationes, sive Principatus, sive
otestates, &c. Dum ergo illis quatuor, quæ ad Ephe-
os dixit, conjunguntur Throni; quinque sunt ordines,
ui specialiter exprimuntur. Quibus dum Angeli & Ar-
angeli, Cherubim quoque & Seraphim junguntur,
oculdubio novem esse Angelorum ordines invenitur.

Hos autem novem Angelorum ordines in tres Hie-
rchias distributos esse testatur S. Dionysius suprà. Et
prima quidem ac suprema, Seraphim, Cherubim ac
ronos collocatos esse. In secunda & media Domina-
nes, Virtutes, & Potestates. In tertia denique & in-
na Principatus, Archangelos, & Angelos.

Docet autem S. Thomas q. 108. distinctionem illam
erarchiarum & Ordinum inter Angelos, esse partim
ipsorum natura partim à gratia illis concessa: à natu-
quidem dispositive: à gratia autem completive. Ac
em distinctionem remansuram post diem judicij, tam
oad differentiã graduum, quàm quoad executionẽ of-
orum, non quidem omnium, sed eorum tantùm, quæ
ui gloriæ conveniunt: hominesque beatos assumen-
esse pro meritis ad ordines beatorum Angelorum:
est, illos per Christi gratiam tantam gloriam posse

pro me-

promereri, ut in illa Angelis secundum singulos ordi[nis] gradus, æquentur. Et quæstione sequenti declarat i[tem] Sanctus Doctor, ordinem & prælationem illam, et[iam] inter Angelos reprobos post lapsum remansisse: non [qui]dem quoad dona gratiæ quibus spoliati sunt: sed qua[d] ea tantùm, quæ sunt naturæ illorum propria, quæ inte[]gra in eis remanserunt, ut infra dicetur.

Porrò quidnam illa ordinum nomina signific[ent] qualiave sint illorum beatorum spirituum officia ac [mi]nisteria, fuse explicant S. Dionysius, S. Gregorius [...] & S. Antoninus 1. p. tit. 31. c. 6. Certe Deus opti[mus] maximus in his Angelorũ choris magnificentiam ac [ex]cellentiam perfectionum suarum clare ostendit: ama[t] quidem in Seraphinis, ut charitas: contemplatur in C[he]rubinis, ut veritas: sedet in Thronis, ut æquitas: im[pe]rat in Dominationibus, ut majestas: regit in Princip[ati]bus, tuetur in Virtutibus, corroborat in Potestatibus, [re]velat in Archangelis, assistit in Angelis. Vide S. T[ho]mam, citatâ q. 108. ubi de his fusissime agit.

CAPUT III.

De Angelorum bonorum merito ac beatitudine, [et] malorum peccato ac damnatione

SECTIO I.

Quodnam fuit Angelorum bonorum meritum, [et] malorum peccatum.

1. SUpponimus tanquam certum, Angelos non fu[is]se creatos in statu beatitudinis supernaturalis, q[uæ] in clarâ Dei visione consistit.

Quia si in tali statu creati essent, in eo peccare non p[o]tuissent: constat autem plures illorum peccasse.

Supponimus deinde omnes Angelos fuisse conditos [in] gratia,

ratia, juxta Doctrinam S. Thomæ 1. p q. 62. a. 3. quæ t communis Theologorum.

2. Constat ex Christi Domini verbis, S. Joan. 6. quibus icit Diabolum non stetisse in veritate: nomine enim ve- tatis ibi sanctitas intelligitur, prout S. Chrysostomus & ij SS. Patres hunc locum interpretantur, præsertim S. yrillus lib. 6. in S. Joan. cap. 6. In veritate, inquit, non etit; quia prolapsus est à veritate, nec manere voluit in iæ originis sanctitate. Et S. Judas in Epistola sua ca- onica dicit, reprobos Angelos non servasse suum princi- atum. Ille autem principatus non potest intelligi de rincipatu naturæ: quia, ut infra dicetur, naturalia o- nia integra in dæmonibus remanserunt, ergo debet telligi de principatu gratiæ Sanctificantis, quam in creatione acceperunt, & à qua exciderunt. Accedit uthoritas SS. Patrum, qui hoc asserunt: ut S. Basilij Psal. 32. ubi dicit Angelos in primâ constitutione sub- antiæ suæ simul infusam habuisse sanctitatem. Et S. Au- ust. lib. 12. de Civit. cap. 9. ubi ait Angelos fuisse à Deo eatos cum bona voluntate & casto amore. Et paucis terjectis: Erat Deus simul condens naturam Angelo- um, & largiens gratiam. His præsuppositis,

Dicendum 1. quosdam Angelos in gratia accepta per- verasse, & per actus aliquos bonos ex gratia simul cum li- eri arbitrij cooperatione, beatitudinem æternam fuisse omeritos: alios autem ab illa gratia per suæ volunta- s pravitatem excidisse, sicque damnationem æternam currisse.

Quod quidam Angeli sint beati, constat ex Scriptura Matth: 18. Angeli eorum semper vident faciem Pa- s mei.

Quod verò quidam sint damnati, constat etiam ex Matth: 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui para- s est diabolo & Angelis ejus.

Quod autem Angeli beati suam beatitudinem per ali- os actus bonos ex auxilio gratiæ fuerint promeriti, as-

ferit

ſerit S. Tho. ſuprà art 4. Et hæc eſt Doctrina SS, Patru ut S. Augſt. lib. 4. de Gen. ad lit. cap. 24. ubi dicit Ang los beatitudinem conſecutos, quia omnia ſua ad Dei glo retulerunt. S. item Gregorij hom. 7. in Ezech. ubi dic malis Angelis in ſuperbiam prolapſis, bonos in humili te perſtitiſſe.

Quod deniq; Angeli reprobi peccaverint, & perpe catum à gratia exciderint, damnationemque incurreri conſtat manifeſtè ex Scriptura. Job. 4. In Angelis ſuis r perit pravitatem. Et 2. S. Petri 2. Deus peccantibus Ang lis non pepercit; ſed rudentibus inferni detractos in tart rum tradidit cruciandos.

Dicendum 2. peccatum reproborum Angelorum fuiſſ peccatum ſuperbiæ.

3. Probatur 1. ex Scriptura. Iſai. 14. Detracta eſt ad in feros ſuperbia tua, qui dicebas, Conſcendam in cœlu ſimilis ero Altiſſimo. Quem Prophetæ locum de Diabol peccato intelligit S. Aug. libro 3. de Doctrina Christi. ca 37. S. Greg: hom. 34. in Evangelia, & S. Bernard. ſer 38. in Cantica, Ezechielis 28. Elevatum eſt cor tuum in de core tuo, &c. Dixiſti in corde tuo, Deus ego ſum. Quæ verba ſimiliter intelliguntur de Lucifero, à SS. Patribus S. Ambroſius lib. de Paradiſo cap. 2. S. Hieron. in illu Ezechielis locum, & aliis.

Probatur 2. ex SS. Patribus, S. Chryſoſtomo hom de verbis Iſaiæ; Angelus per ſuperbiam factus eſt dia lus S. Ambr. Ep. 84. ubi dicit, In lapſu Diaboli & hom prævaricatione, initium peccati fuiſſe ſuperbiam.

Ad pleniorem autem eorum quæ ſuprà dicta ſunt in telligentiam.

Quæres 1. quinam Angeli, & quot peccaverint?

Reſpondetur 1. non ex uno ſolo ordine, ſed ex plur bus fuiſſe eos qui peccaverunt.

Apoſtolus ſiquidē ad Epheſ. 6. tribuit Dæmonibus n mina quorumdam ordinum, ut Principatum & Poteſtatu ac proinde probabile eſſe (ut docet S. Th. quæſt. 91. a

9. ad 3.)

ad 3.) ex quovis ordine Angelorum aliquos peccasse: ut & verisimile est ad quemlibet ordinem Angelorum homines beatos assumendos esse, ad instaurandas ruinas eorum qui ceciderunt.

Respondetur 2. quòd communis est SS. Patrum opinio, supremum ex illis qui peccaverunt, fuisse omnium Angelorum supremum, id est primum ex ordine Seraphinorum. Ita S. Thom. suprà art. 7.

Constat ex cap. 40. Job. ubi vocatur. Initium viarum Domini, non quia fuerit ante alios & primò creatus, cum omnes Angeli simul creati fuerint; sed quia (ut exponant S. Hier. & S. Greg. in illum locum) primus fuit dignitate & excellentiâ. Id etiam asserit S. August. lib. de Civit. c. 15. & S. Basil. lib. 4. contra Eunomium alij communiter.

Respondetur 3. quod docet S. Thomas citato art. 9. pauciores fuisse eos qui peccaverunt, quàm qui perstiterunt in bono.

Quod colligi posse videtur ex eo quòd Apoc. 13. dicitur draco secum traxisse tertiam duntaxat stellarum partem.

Quæres 2. in quo posita fuerit Angelorum superbia? Respondetur varias esse super hâc re Theologorum sententias. Quidam enim existimant Angelos in sua naturali perfectione inordinatam habuisse complacentiam, in illa, tanquam in fine suo ultimo conquievisse. Alij volunt inordinatè appetiisse beatitudinem supernaturalem, tanquàm proprijs viribus, & sine ullo divinæ gratiæ auxilio consequendam. Asserunt alij peccasse Angelos; eo quòd accepta divinitùs revelatione de hypostatica unione Verbi divini aliquando facienda cum natura humana, hanc unionem sibi ex superbia expetierint, & Christo Domino, adeóq; toti generi humano illam inviderint. Alij denique omnium probabilissimè docent, peccatum superbiæ Angelorum in eo positum fuisse, quòd Deo subjecti esse noluerint, sed independentiam ab ejus

impe-

imperio appeterint: eoque modo similitudinem cu
Deo, qui ab omni subjectione & imperio est indep
dens, affectaverint.

Ita S. August. lib. 11. de Civit. cap. 13. ubi de Dia
lo dicit quòd Recusavit suo subditus esse Creatori; & s
perbia sua, velut authoritate privatâ, elatus est. Et
Greg. lib. 34. Moral. cap. 13. Ei à quo conditus fu
subesse despexit. Ita enim Deus super omnia est, u
sub nullo sit: Leviatan verò iste eius celsitudinis cum
aspiciens, jus perversæ libertatis appetijt.

Quæres 3. quanto tempore Angeli fuerint in via
quanta fuerit duratio temporis illius, in quo potu
mereri aut demereri.

5. Respondetur 1. dubitandum non esse, quin a
mora intercesserit inter creationem Angelorum, &
rum beatitudinem vel damnationem: ita ut mora ist
tuerit coexistere alicui parti nostri temporis.

Quod colligi potest ex eo quòd Angeli boni no
tuerint simul esse beati, & simul mereri; cùm act
meritoriæ, secundùm legem communem, simul
visione beatifica stare non possint. Similiter Angel
probati priùs peccaverint, quam fuerint damnati.

Respondetur 2. constare inter Theologos, moram
lam & durationem viæ Angelorum fuisse brevissim
Etenim dicitur S. Joan. cap. 8. Diabolum fuisse h
cidam ab initio, & in veritate non stetisse: unde s
tur illum statim post creationem peccavisse; Et re
jam peccarat, antequàm accederet ad primos paren
ut eos in peccatum pertraheret. Accedit etiam q
Angeli propter summam intelligendi sagacitatem &
fectionem omnia celerrime exequantur.

Quare dicendum videtur, saltem tria instantia
poris in illa duratione viæ Angelorum esse distingue
Primum, in quo omnes tàm electi quàm reprobi, in
tia creati sunt. Secundum, in quo boni benè operati
& sic promeruerunt beatitudinem, mali è contra

verunt, & sic damnationis reatum incurrerunt. Ter-
um denique, in quo illi præmium virtutis, id est beati-
dinem acceperunt; isti è contrariò in peccati vindictam
mnationis pœnâ fuerunt mulctati.

SECTIO II.

Quisnam sit status Angelorum in gloria.

TRia sunt, quæ S. Thomas tribus postremis articulis quæstionis 62. quærit circa beatitudinem ngelorum, quæ hic breviter explicanda sunt.

Primum est, utrum in Angelis beatis remaneat coitio ac volitio naturalis?

Respondet S. Doctor affirmative. Cujus ratio est, ia beatitudo naturam non destruit, sed perficit; ergo beatis Angelis non tollit operationes quæ illis ratie naturæ suæ conveniunt.

Secundum est, an Angeli beati peccare possint?

Respondet S. Doctor negative. Constat enim ex sas litteris beatitudinem electorum, sive Angelorum, hominum, æternam fore; at æterna non esset, si peccatum ab illa excidi posset. Vnde S. Fulgentius de fide ad Petrum c. 231. sic loquitur: Firmissimè e, & nullatenus dubites; omnem creaturam natuter mutabilem à Deo incommutabili factam esse; tamen posse quemlibet sanctorum Angelorum in deus mutari. Quia sic acceperunt æternam beatitudin, quâ Deo stabiliter perfruuntur, ut ea carere non ibit. Accedit ratio, quâ utitur S. Doctor; quia sciliAngeli beati in Deo clare viso vident omnem rationẽ i diligibilis: ergo ab illo nullatenus averti potest um voluntas: cum illud bonum, utpote infinitum nem illorum capacitatem repleat.

Tertium est, an Angeli beati possint in beatitudine cere.

Respondet S. Doctor cum distinctione.

Si enim sermo sit de beatitudine essentiali, quæ consistit in clara Dei visione; certum est Angelos nullum illius incrementum unquam accepturos esse, aut prometituros; Tum quia illa est terminus & finis omnium meritorum. Tum quia eodem modo se habet beatitudo in Angelis, atque in hominibus; juxtà quod dicitur Apocal. 22. eandem esse hominis & Angeli mensuram, hoc est, rationem meriti. Atqui homines beati secundum legem ordinariam in beatitudine proficere non possunt, juxta illud Ecclesiast. 11. Sive ad Austrum, sive ad Aquilonem ceciderit lignum, ibi erit: quod SS. Patres interpretantur de immutabilitate quadam hominis in eo termino sive beatitudinis, sive damnationis, ad quem post hanc vitam pervenerit: Ergo idem de Angelis beatis dicendum est.

2. Si verò de beatitudine accidentali quæstio intelligatur: Respondet S. Doctor Angelos beatos posse in illa proficere. Tum quia possunt nova subinde gaudia experiri, juxta illud S. Luc. 15. Gaudium erit coram Angelis super uno peccatore pœnitentiam agente. Tum quia possunt novas revelationes, & mentis illustrationes divinitùs accipere: ut docet S. Dion. cap. 7. de cœl. Hier. & S. August. lib. de Gen. ad lit. cap. 17. Hæ autem novæ revelationes sicut & illa gaudia, ad beatitudinis accidentalis augmentum conferre possunt.

Observandum est autem quòd quamvis Angeli in gloriæ accidentalis incrementum aliquod accipere possint; non possunt tamen illud de novo mereri, ut docet Sanctus Thomas art. 9. ad 3. Quia secundùm communem Theologorum sententiam in termino viæ nullus ampliùs superest merito locus.

SECTIO III.

Qualia sunt officia Angelorum beatorũ erga homines.

1. Dicendum est 1. Angelos interdùm ad homines divinitùs mitti velut divinæ voluntatis inter-

ios : ac divinorum consiliorum executores & ministros.
Id manifestè constat ex Scriptura. Exod: 23. Ecce ego mitto Angelum meum qui præcedat te. S. Luc. 1. Missus est Gabriel à Deo in Civitatem Galilææ, ad Virginem, &c. Act. 12. Nunc scio verè quia misit Dominus Angelũ suum, & eripuit me de manu Herodis.

An autem omnes omnino Angeli mittantur; & si non omnes, quinam ex illis? controversum est apud Theologos.

S. Thomas quæst. 112. art. 4. existimat Dominationes cæterosque superiores beatorum spirituum ordines nunquam mitti, sed tantùm reliquos ipsis inferiores.

Magister sententiarum in 2. dist. 10. dicit ordinariè quidem quatuor illos ordines superiores mitti non solere, sed tantum inferiores: extraordinariè tamen etiam superiores illos mitti. Et S. Gregorius hom. 34. in Evangel. videtur asserere S. Gabrielem fuisse supremum ordinis Seraphinorum. Quod etiam confirmari potest, ex eo quod S Paulus Hebr. 1. loquens de omnibus illis beatis spiritibus, dicit: Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Vbi observandum est Apostolum loqui de omnibus beatis spiritibus, sine ulla exceptione: cùm ibi de iis agat, prout Christo Domino sunt inferiores; quod omnes spectare manifestum est. Et Isai 6. dicit Propheta ad se unum ex Seraphinis volasse.

Utraque sententia probabilis est, secunda tamen probabilior videtur, quia magis ad sensum Scripturæ videtur accedere.

. Dicendum 2. Angelos mitti, & à Deo destinari ad custodiam hominum non tantùm in genere, sed in particulari, ita ut cuique homini suus adsit Angelus tutelaris.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus est error Calvini, qui super illa verba Psalmi 90 Angelis suis Deus mandavit de te, ait custodiam illam Angelorum esse falsum commentum.

 Refel-

Refellitur hic error, & nostræ assertionis veritas pro-batur 1. ex Scriptura Gen. 48. Angelus qui eruit me de cunctis malis. Judith. 13. Custodivit me Angelus eju[s] & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reve[r]tentem, Et S. Matth. Angeli eorum semper vident faci[em] Patris mei qui in cælis est.

Probatur 2. ex S. Basil. lib. 3. contra Eunomium initio Quod adsit, inquit, singulis credentibus Angelus tan[-] quam pædagogus & Pastor viam dirigens, nemo contr[a] dicet, qui memor fuerit verborum Domini, ubi dicit Ne contemnatis unum de pusillis istis; quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei Et Psalm. 33. aderit An[-] gelus Domini in circuitu timentium eum. Et S. Hi[er.] i[n] cap. 18. S. Matth. Magna est dignitas animarum u[t] unaquæque ab ortu nativitatis habeat in custodiam su[i] Angelum delegatum.

Probatur 3. ex communi consensu totius Ecclesiæ, qu[æ] semper ita esse sensit. Quod colligitur ex Act. 12. ubi cum S Petrus è carcere divinâ virtute liberatus, p[ulsa-] ret januam domus, in quâ fideles congregati erant, & ipsi miraculum factum ignorarent, unanimi cons[ensu] omnes dixerunt: Angelus ejus est. Idem etiam colligi po[-] test ex festo Sancti Angeli custodis, quod à summo P[on-] tifice institutum & approbatum, summo omnium con[sen-] su ubique receptum est.

Porrò S. Thom. art. 5. docet Angelum custodem u[ni-] cuique homini adesse, & erga illum suo munere f[ungi] ab ejus ex utero matris nativitate, & non ante; u[sque] ad ejusdem mortem, & non post. Eo quòd ante [nati-] vitatem infans censeatur esse quasi pars quædam ma[tris] & velut fructus adhuc in arbore pendens: unde tunc Angelum custodem ipsius matris custodiri censetur. [Post] mortem verò non amplius egeat homo angelicâ custo[dia] cum sit in termino viæ, nec ullus supersit merito vel [de-] merito locus.

3. Observandum est autem (sicut docet S. Diony[s.]

de Cæl[esti]

de Cælesti Hierar. cap. 9.) non solum hominibus singulis, sed præterea populis, regnis, provinciis, civitatibus suos peculiares Angelos seu Archangelos esse à Deo præpositos. Quòd etiam constat ex Scriptura, Daniel 10. Vbi dicitur Principem regni Persarum restitisse Gabrieli à Deo Judaici populi liberationem postulanti: ille enim Persarum princeps non alius fuit, quàm bonus Angelus hujus populi custos ac tutelaris, ut exponit S. Hieronymus in eum locum, & S. Gregor lib. 17. Moral. cap. 3. Et apud eundem Danielem cap. 8. S. Michaël dicitur stare pro filiis Israël: quia nempè olim fuit custos synagogæ; sicut nunc Ecclesiæ, teste S. Gregor. loco citato. Et S. Epiphanius hæres. 15. Angelos illos quatuor, de quibus mentio est Apocal. cap. 9. totidem populorum præsides & custodes interpretatur; scilicet Assyriorum, Babyloniorum, Medorum, atque Persarum.

Præterea singulis etiam rerum generibus atq; speciebus præfici Angelos docet S. Augustinus libro 83. quæstionum cap. 79. Unde Apocal. 14. unus Angelus dicitur habere potestatem super ignem: & cap. 16. alius vocatur Angelus aquarum. Neque id mirari debemus: si enim Deus ipse rerum omnium curam habere dignatur, ut in Scripturis dicitur escam dare pullis corvorum, & fœnum jumentis, ac vestire lilia agri; quidni harum etiam rerum custodiam Angelis commiserit?

Unde non sine ratione quidam Doctores existimant ita exponi posse Scripturas, ut, dum alloquuntur creaturas rationis expertes, ignem, aquam, fontes, volucres, bestias, easque ad laudandum & benedicendum Deum invitant; verba illa referantur ad Angelos custodes, quos rogamus, ut has omnes creaturas sibi commissas, ad Dei gloriam dirigant.

Monet etiam S. Thom. art. 4. ad 1. quòd quamvis cuilibet omnium Angelus aliquis ad custodiam deputetur, Christus Dominus tamen nullum habuit Angelum custodem, eo quod non indigeret tali custodia, cum

esset impeccabilis, & ipse potius Angelorum custo di-
ci deberet.

Innumera verò sunt beatorum illorum spirituum er-
ga animas custodiæ suæ concreditas officia: Arcent dæ-
mones. Tob. 8. Increpant peccatores, Judic. 2. Docent
& instruunt, Dan. 9. Consolantur in afflictionibus, Zach.
5. Addunt animum & subministrant vires, 3. Reg. 19.
Offerunt preces, Apoc. 8. Denique animas justorum è
corpore migrantes ad beatorum sedem deferunt, Luc. 16.

Cum igitur tot & tanta sint Angelorum beatorum in
homines beneficia: sic vicissim hominum erga illos of-
ficia aliqua meritò requiruntur; quæ paucis verbis com-
plectitur S. Bernardus serm. 13. in Psalm. 90. ubi expli-
cans hæc verba: Angelis suis Deus mandavit de te; Quan-
tam, inquit, debet tibi hoc verbum inferre reverentiam,
afferre devotionem, conferre fiduciam; reverentiam pro
præsentia; devotionem pro benevolentia; fiduciam pro
custodia? Verùm de his fusius in tractatu sequenti, ubi
de Sanctorum veneratione & invocatione agemus.

SECTIO IV.

Qualis sit status damnationis reproborū Angelorum.

1 CErtum est 1. Angelos prævaricatos statim post pec-
catum suum è cælo esse deturbatos Apoc. 12. Lo-
cus illorum non est amplius inventus in cœlo: & in
infernum detrusos, ut constat ex S. Petri Epist. 2. c. 2.
Deus peccantibus Angelis non pepercit; sed rudentibus
inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos.

Quod quamvis ita sit, nihilominus dæmones non sem-
per in inferno detineri, sed aliquando Dei permissu in-
ter homines super terram vagari, constat ex variis Scri-
pturæ locis; ut S. Luc. 8. ubi plurimi dæmones à Chri-
sto ex unius hominis corpore ejecti, rogaverunt eum,
ne illis imperaret ut in abyssum irent, sed in porcos in-
gredi permitteret. Vn-

Unde S. Tho. q. 64. a. 4. rectè docet duplicem locum
œnalem dæmonibus à Deo assignatum esse: unum qui-
em ratione culpæ suæ, & hic est infernus: alium ve.
 ratione exercitationis humanæ: & hic est aër cali-
nosus terræ vicinus, in quo permissum est eis vagari, &
ntare, ut sic exercere possint homines. Cum autem
que ad extremum judicij diem exercitatio illa durare
beat, ideò ad illud usque tempus (ut ait S. Doctor)
Angeli mali nobiscum hîc versantur, ut impugnent;
boni, ut subsidio sint: post illum verò diem omnes
ali, tam Angeli, quàm homines, in inferno per æter-
atem detinebuntur; boni verò in cœlo manebunt.

Certum est 2. ut docet S. Tho. art. 3. dæmones esse
loris capaces & susceptibiles, non quidem illius do-
ris, qui est passio appetitus sensitivi, & percipitur or-
no corporeo; sed doloris purè spiritualis: qui (ut ex-
cat idem S. Doctor) est quidam simplex actus volun-
is, quo refugit & aversatur aliquid, tanquàm sibi
ntrarium & nocivum, ut mox explicabitur.

Cùm hæc igitur certa sint, difficultas est, an dæmo-
s ab igne inferni torqueantur. Pro cujus resolutione,
:. Dicendum est 1. ignem inferni, qui corporeus est ac
terialis, à divinâ justitiâ tanquam instrumentum as-
ni ad puniendos dæmones, hosque ptoinde illo igne
queri.

Quòd ignis ille corporeus sit ac materialis, in dubiū
ocare non licet; cùm & Scripturæ, & Patres hoc
presè asserant. Unde S Greg: Papa lib. 4. dialog. cap.
 hoc tanquàm certum proponit, & de quo nulli am-
ere liceat. Et S. Aug. lib. 2. de Civit. cap. 10. hoc tan-
m certum affirmat. Et huic veritati communiter sub-
bunt SS. Patres.

Quod autem ab illo igne dæmones torqueantur, con-
 ex Scriptura. S. Matth. 25. ubi Christus Dominus
t ignem inferni paratum esse diabolo & Angelis ejus.
Apoc. 20. dicitur diabolus in stagnum ignis missus,

ubi cum bestia & Pseudo.propheta in æternum cruci-andus est. Constat etiam ex S. Gregorio & S. Au[gu]st. locis suprà citatis, in quibus asserunt, non tantùm cor-pora reproborum hominum, sed & illorum animas in inferorum igne torqueri: eadem autem est ratio dæmonum.

Quæres, quomodò ille ignis, cum sit corporeus, in dæmones, qui puri spiritus sunt, agere possit, illos[que] torquere.

Variæ sunt super hac re Theologorum sententiæ. Ali[i] siquidem existimant dæmones ab igne torqueri, in quan-tùm ab illo detinentur, illique divina virtute sunt alliga-ti: unde à S. Juda in Epistola canonica dicuntur dæ-mones vinculis æternis sub caligine reservari. Alij dicunt eos ab igne torqueri; non tantum quia eo detinentur & alligantur; sed præterea ex eo quòd illum, tanquam sibi maximè disconveniens & nocivum apprehendunt, dum se ab illo in æternum detinendos continuò cogitant, nec ab illa cogitatione desistere possunt. Alij arbitrantur ex illa detentione in iis (Deo ita volente) oriri tristitiam ac molestiam ac ei similem, quam hominis anima ex actuali sui corporis combustione experiretur. Alij dicunt ipsum ignem per qualitatem aliquam supernaturalem ipsi à Deo inditam, realiter agere in dæmones, ipsis[que] dolorem & cruciatum incutere.

Verùm, quamvis hæc omnia probabiliter dici possint, certissima tamen omnium videtur esse sententia illa, quæ nihil certi hac in re definiri posse asserit: unde San[ctus] Augustinus loco suprà citato, post multa super hâc quæ-stione subtilissime disputata, tandem sapientissime con-cludit: Spiritus illos incorporeos pœna corporalis ignis affici, veris quidem, sed tamen miris & ineffabilibus modis.

3. Dicendum 2. pœnas dæmonum sicut & damna-torum hominum fore æternas.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus olim fuit error Origenis, qui (ut refert Nicephorus lib. 17

Ecc

Eccl. cap. 27. & 28.) existimavit hominum damnatorũ, psorumque etiam dæmonum tormenta finem aliquanlò esse habitura.

Refellitur hic error, & nostræ assertionis veritas pro-batur 1. ex Scripturâ S. Matth. cap. 25. ubi Christus Dominus refert hæc verba, quæ in extremo judicio adverùs reprobos prolaturus est: Descedite à me maledicti n ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis jus; ex quibus verbis cùm constet ignem illum esse æternum, sequitur illius pœnam fore quoque æternam, uxta id quod subjungit; Ibunt hi in supplicium æter um. & 2 ad Thessal. 1. de reprobis dicitur quòd pœas dabunt in interitu æternas. Et S. Jud. in epist. can. icit Angelos reprobos vinculis æternis sub caligine reervari. Et Apoc. 29. dicitur quòd Diabolus missus est n stagnum ignis & sulphuris, ubi cruciabitur in sæcula æculorum.

Probatur 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. de Fide Catholica, in quo expresse definitum st reprobos & malos cum diabolo pœnam perpetuam abituros esse.

Probatur 3. ex S. Augustino lib. de fide & operibus, ap. 15. ubi de reproborum damnatione loquens: Erit, quit, æterna eorum combustio, sicut & ignis æternus, t S. Ambrosius lib. 7. in Luc. ubi hæc verba Isai. 66. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinvetur) de æternis damnatorum suppliciis exponit.

4. Quæres quâ ratione pœna æterna dæmonibus justè ffligatur, cùm illorum peccatum fuerit momentaneum

Respondetur id justissimè fieri tam respectu dæmonũ, uàm etiam hominum reproborum.

1. Quia (ut ait August. lib. 21. de Civit. cap. 12.) Isle gnus est æterno malo, qui hoc in se peremit bonum, uod esse posset æternum.

2. Quia (ut dicit S. Tho. in supp. quæst. 99. a. 1.) pœna peccati taxatur secundum dignitatem ejus, in quem

peccatur: unde majori pœna dignus esset, qui percuteret alapâ Principem aut Regem, quàm si cuicumque alteri privato hanc injuriam irrogaret. Atqui sive diabolus, sive homo mortaliter peccans, contra Deum infinitæ majestatis & excellentiæ peccat, ejusque honori immam (quantum in ipso est) infert injuriam, dùm in creatura per peccatum finem ultimum constituit: Ergo infinita pœna dignus est. Cùm autem creatura, quæ in se finita est, pœnam secundùm intensionem acerbitatis infinitæ ferre non possit, pœna secundùm durationem temporis infinita illi subeunda est, quæ proinde justè à Deo illi infligitur.

3. Quia (ut ait S. Greg. lib. 4. Dial. cap. 44.) Ad magnam judicantis justitiam pertinet, ut numquam careant supplicio, qui in hac vitâ nunquam voluerunt carere peccato. Qui enim in peccatum mortale propria voluntate labitur, se in eum statum injustitiæ redigit, ex quo propriis viribus erui nusquam in æternum poterit: unde ex hoc ipso quo vult peccare, vult consequenter in peccato per totam æternitatem manere. Quare justè à Deo peccator, non solùm ob actionem peccati, sed præsertim ob voluntatem in peccato permanendi, quæ (sicut dictum est) in æternum protenditur, pœnâ interminabili & æternâ plectitur.

SECTIO V.

Quæ sit dæmonum conditio quoad intellectum & voluntatem.

1. Quæstionis propositæ sensus est, an intellectus dæmonum ita sit obcæcatus, ut nullam ampliùs habeat veritatis cognitionem: an item eorum voluntas omninò sit obstinata in malo; & quæ sit illius obstinationis causa.

Quod spectat ad intellectum; observandum est, d-

plicem

licem esse cognitionem veritatis; unam speculativam, lteram practicam: & utramque rursus esse vel naturalē, vel supernaturalem. Hâc observatione suppositâ,

Dicendum 1. cognitionem speculativam naturalem ntegram in dæmonibus post peccatum mansisse, neque ullo modo fuisse diminutam. Ita S. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. Quia in dæmonibus post lapsum dona omnia naturalia integra remanserunt, ut docet S. Dyonisius de divin: nominibus, cap. 4. Et S. August. libro 2. de Gen. ad lit. cap. 17.

Dicendum 2. cognitionem speculativam supernaturalem non esse dæmonibus totaliter ablatam, sed valdè diminutam, ut docet S. Thomas suprà.

Quia scilicet de rebus supernaturalibus aliqua iis cognitio interdum conceditur, vel mediantibus Angelis vel aliquibus aliis modis. quanquam propriè loquendo hæc cognitio in eis supernaturalis nonnisi materialiter dici debeat, ut rectè observāt Theologi, aliqui in quantū scilicet est de aliquibus rebus supernaturalibus, non verò quod procedat ab ullo habitu supernaturali fidei, quo propter peccatum sunt spoliati, neque ex ullo motivo supernaturali, cujus in statu damnationis sunt incapaces.

2. Dicendum 3. cognitionem practicam de rebus benè agendis circa res morales, sive sit ordinis naturalis, sive supernaturalis, fuisse dæmonibus ratione peccati detractam.

Probatur 1. ex Scriptura, in cujus varijs locis dæmon vocatur homicida, mendax: ut S. Joan. 8. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur. Item alijs in locis dæmones vocantur spirituales nequitiæ, Principes & Potestas tenebrarum. Et Ezech. 28. de primo Angelorum dicitur, Perdidisti sapientiam indecore tuo.

Probatur 2. ex S. Augustino in Enchir. ad Laurentium art. 24. & 25. Ubi dicit ignorantiam rerum agendarum, & concupiscentiam nocivarum esse mala hominibus & dæmonibus communia.

Probatur 3. hâc ratione: quia veritas & rectitudo judicij practici desumitur ex recta ordinatione affectus & voluntatis erga bonum morale, ut docet in Ethicis Philosophus: sed dæmones nec habent, nec habere possunt ullum affectum erga ullum morale bonum: Ergo nec etiam judicium practicum verum & rectum.

5. Quod spectat ad voluntatem, dicendum est voluntatem dæmonum ita esse in malo obstinatam, ut nunquam possit flecti & converti in bonum: Ita S. Th. sup. a. 1. Est de fide contra Origenem, qui ideò censebat tormenta dæmonum finem aliquando esse habitura: quia (ut refert S. Hier. Epist. 61. adversus Joannem Hierosolimitanum) existimabat ipsos dæmones pœnitentiam aliquando esse acturos.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur ex eo quod (ut docet S. Cyprianus in fine libri contra Demetrium) Quando istinc excessum fuerit, nullus jam pœnitentiæ, nullus satisfactionis effectus: quod & Scriptura figuratè declarat: Eccl. 11. ubi ceciderit lignum, ibi erit: quod autem homini mors, hoc dæmoni casus fuit. Et Eccl. 9. dicitur quod nec ratio, nec sapientia apud inferos. Et Job. 10. quod ibi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Unde S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 3. dicit: In igne inferni omnes Angelos prævaricatores, nec mala voluntate posse carere, nec pœna. Et infrà, sic bonam amisisse voluntatem ut amissam resumere nequeant. Et S. Prosper. lib. 3. de vita contemplativa, rectè observat damnatos mitti in tenebras ligatis manibus & pedibus: (ut dicitur Matth. 22.) eò quod deinceps non possint bona ulla opera exercere.

Ratio autē, cur nullus sit dæmonibus & damnatis pœnitentiæ locus, est, quia nullus est gratiæ. Sicut enim hominibus in peccato mortali decedentibus nullam ampliùs gratiam dare decrevit Deus, quâ voluntate eorum ad pœnitentiam excitentur: sic nec Angelis post

lapsum

lapsum. Sine gratia autem nec hominis, nec Angeli voluntas ad veram pœnitentiam converti potest, ut supponimus ex dicendis in tractatu de Gratia.

SECTIO VI.

Quomodo à dæmonibus homines impugnentur.

1 CErtum est ex fide, dæmones ex Dei permissu posse homines impugnare eosque ad malum incitare, idque reipsa aliquando, imo sæpissimè facere.

Id constat ex varijs Scripturæ locis: ut Gen. 3. ubi refertur primos parentes ad peccatum fuisse à dæmone inductos. Et Epist. S. Petri cap. 5. Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret. Et Ephes. 6. Non est nobis colluctatio adversùs carnem, & sangvinem; sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus, &c.

Faciunt autem hoc dæmones, Deo non quidem iubente, sed tamen permittente, illorumque perversos conatus in electorum suorum bonum ordinante.

Unde S. Thom. q. 114. art. 1. dicit, impugnationem hominum à dæmonibus ex ipsorum dæmonum malitia procedere; ordinem verò impugnationis esse à Deo, qui novit malis benè uti, eaque ad bonum ordinare.

Sicut autem Deus homines à dæmonibus impugnari permittit: sic & ipsis, cùm impugnantur, gratiæ suæ auxilia subministrat: quibus, si velint, qualibet tentatione superiores possint evadere.

Unde S. Paulus 1. Cor. 10. dicit: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Et 2. Cor. 12. Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphiset: propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me; & dixit mihi: sufficit tibi gratia mea.

Quæ-

2. Quæres quomodò fiat illa hominis impugnatio per dæmonem?

Respondetur, duobus præsertim modis fieri posse: dæmone scilicet aliquid vel intrà hominem, vel extrà ipsum operante.

Primo enim modo tentare potest, vel commovendo spiritus vitales, in quibus species sensibiles continentur, & eas potentiis cognoscitivis obiiciendo, sicque pravam aliquam imaginationem efformando, vel commovendo humores & spiritus in organo corporeo appetitûs sensitivi, sicque indirectè voluntatem ad malum aliquod excitando.

Secundo autem modo (hoc est aliquid extrà hominem operando) ipsum tentare potest: cùm aliquid verum, vel apparens sensibus externis obiicit, unde occasio alicujus peccati perpetrandi ipsi homini suggeratur. Ita S. Thom. quæst. 111. art. 1. 2. 3. & 4. ubi fusè explicat qua ratione, tam boni quàm mali Angeli, interiùs vel exteriùs homines agere possint.

DE CREATIONE HOMINIS.

CAPUT IV.

De creatione Hominis, ac statu Innocentiæ.

SECTIO I.

Quid de Creatione Hominis sentiendum sit; & qualis sit ejus anima, an incorporea & immortalis.

1. POST creationem cæterarum omnium rerum quæ ad mundi constitutionem & ornatum spectãt sex diebus factam, ipsomet sexto die hominem à Deo creatum fuisse sacræ litteræ testantur, Gen. cap. 1. Et in primis quidem corpus ipsius hominis virtute divina è limo

limo terræ formatum fuisse; tùm animam rationis capacem, & expertem corruptionis, eadem virtute divina creatam, & corpori inditam fuisse docent his verbis: Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem eius, spiraculum vitæ; & factus est homo in animam viventem.

Sunt autem hîc aliqua circa hominis creationem observanda.

Primum est, non solùm primi hominis, sed etiam omnium aliorum animas singulas immediate à Deo creari, & corporibus infundi.

Ac proinde falsum esse & erroneum id, quod censuit Tertullianus (ut refert S. Hieron. in Epist. ad Marcellinum & Anapsychiam) scilicet animas generari ab animabus parentum, sicut corpora à corporibus, & simul cum semine traduci.

Probatur 1. hæc veritas ex Scriptura. Psal. 32. Qui finxit sigillatim corda eorum. Zach. 12. Fingens spiritum hominis in eo. Quibus locis ad hanc veritatem probandam utitur S. Hieronymus Epistola ad Pammachium adversùs errores Joannis Hierosolymitani.

Probatur 2. authoritate S Leonis Papæ Ep. 93. ad Turibium cap. 10. ubi expresè dicit, animas corporibus uniri, non ab alio, nisi ab opifice Deo, qui ipsarum est creator. Ibidem etiam damnat errorem Origenis asserentis animas diù ante corporum productionem fuisse creatas; definitque animas hominum non esse, priusquàm corporibus à Deo inspirentur. Et S. Hilarij lib. 10. de Trinit. ante medium: Anima, inquit, opus est Dei carnis verò generatio semper ex carne est.

Nota quod S. Thom. quæst. 118. cap. 2. absolute pronunciat hæreticum esse dicere, animam intellectivam traduci cum semine.

2. Secundum est, animam hominis esse substantiam purè spiritualem.

Probatur 1. ex Scriptura; in qua, ut plurimum, anima

huma-

humana vocatur spiritus: Eccl. 12. Revertatur pulvi in terram suam unde erat: & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. S. Luc. 23. In manus tuas commendo spiritum meum. Galat. 5. Caro concupiscit adversus spiritum.

Probatur 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. ubi definitum est, utramque creaturam, spiritualem & corporalem, conditam esse à Deo; angelicam scilicet & mundanam: deinde humanam, quasi communem spiritu & corpore constitutam.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui passim pro certo firmant, animam hominis esse spiritum incorporeum: maxime S. Augustinus, qui varijs in locis contrariam sententiam refutat, ut lib. de hæresibus, hæresi 86. & lib. 10. de Gen. ad lit. cap. 24. & sequentibus, ubi errorem Tertulliani, animam corpoream asserentis, confutat: & Epist. 28. ad S. Hieronymum, ubi sic loquitur: Incorpoream esse animam mihi fateor esse persuasum. Et paucis interjectis, Neque hæc perinde loquor, ut te, quæ tibi nota sunt, doceam, sed ut aperiam, quid firmissimè de anima teneam. Eandem veritatem probat S. Hieronymus in c. 12. S. Matth. ex illis Christi Domini verbis: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. In eadem etiam sententia sunt S. Gregorius Papa lib. 21. moral. cap. 2. S. Gregorius Nazianzenus Apologetico 1. non longè ab initio. S. Ambrosius lib. de Noe & Arcâ c. 25. & lib. de bono mortis cap. 9. & communiter omnes alij.

3. Tertium est, animam humanam, cùm sit spiritualis, esse quoque à corpore independentem, ac proinde immortalem.

Constat 1. ex Scriptura, quæ innumeris propè in locis id asserit: ut Sap. 2. Nec judicaverunt honorem animarum sanctarum, quoniam creavit Deus hominem inexterminabilem. Et cap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. 2. Cor. 5. Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.

Constat 2. ex S. Concilio Lateranensi sub Leone, in uo id expressè definitum est his verbis; Damnamus & eprobamus omnes asserentes, animam intellectivam ıortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus: & hæc ı dubium vertentes.

Constat 3. ex S. Dionysio c. 4. de div. nom. ubi dicit, nimas humanas esse intellectuales; & habere substanalem vitam inconsumptibilem. Et S. Ambrosius citato b. de bono mortis c. 9. & communiter alij SS. Patres x eo quod anima spiritualis sit, inferunt & probant illm esse quoque incorruptibilem & immortalem.

Constat 4. rationibus quibus hæc veritas à Philosophis : Theologis probari solet. Quæ rationes petuntur 1. ex ɔsius animæ potentiarumq; ejus præstantia ac vi operaice illimitata, quæ in omnes res existentes & possibiles, ınquam in objecta sibi propria, ferri potest: quod quidē ɔrmis materialibus nusquam competit: ut inductione onstat. 2. ex naturali appetitu beatitudinis ipsi animæ inito, qui frustrà esse dici non debet, nec tamen ullis bois creatis in hac vita expleri potest, ut experientia satis t compertum. 3. ex operationibus quibusdam ipsius anihæ, à corpore omnino independentibus: quales sunt lurimæ cogitationes rerum universalium, aut purè spiriıalium. Si enim anima operari potest independenter à ɔrpore, poterit etiam esse independenter ab eodem; ım (juxta receptum axioma Philosophorum) modus perandi sequatur modum essendi. 4. de nique ex considetione divinæ justitiæ. Cum enim plurima opera mala ɔ hominibus committantur, ob quæ nullam in hac vita œnam luunt; multa etiam opera bona exerceantur à ıstis, ob quæ nullam à Deo videantur recipere mercetm: hinc sequitur aliam esse vitam, in qua à Deo sumıe justo, & malis supplicium debitum, & bonis præmim meritum, retribuatur. Hoc argumento usus est S. hrysostomus serm. 4. de providentia: Si, inquit, nihil t post hanc vitam, nec Deus quidem est: si Deus est, justus

est:

eſt: quòd ſi juſtus ſit, pro dignitate unicuique retribuet.

4 Quartum denique in creatione hominis obſervandum eſt, qua ratione dicatur, factum illum eſſe ad imaginem & ſimilitudinem Dei.

S. Auguſtinus tract. 3. in S. Joan. exiſtimat id eſſe, qui mente rationis capaci præditus eſt. S. Hieron. Epiſt. 146 quia voluntatem habet liberam, quam in utramvis partem flectere poteſt. S. Ambr. lib. de bono mortis ca. hanc Dei ſimilitudinem & imaginem in virtute conſtituit Fuga malorum, inquit, ſimilitudo Dei eſt, & virtutibus imago Dei acquiritur S. Joan. Chryſoſt. hom. 10. in Gen. in imperio & dominatu, quem homo ſuper animantes aliaſque creaturas ſibi inferiores à Deo accepit.

Poſſunt convenientiſſimè hæ & aliæ ſimiles SS. Patrum ſententiæ ſimul jungi: ita ut ad perfectam imaginis & ſimilitudinis cum Deo in anima humana complendam rationem, ſingulæ aliquid conferre cenſeantur: atque ita homo dicatur eſſe ad imaginem & ſimilitudinem Dei factus, in quantùm eſt rationis capax, arbitrij libertate præditus, imperio & dominatu in creaturas ſibi inferiores à Deo donatus, & virtutum ac ſanctitatis decore ornatus.

SECTIO II.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad intellectum.

1. QUæſtio hæc, ſicut & illa, quæ ſectione ſequenti proponetur, intelligenda eſt de homine in ſtatu illo, in quo primum à Deo creatus fuit, qui communiter vocatur ſtatus innocentiæ, ſeu juſtitiæ originalis. De homine igitur in illo ſtatu quæritur, qualis fuerit ipſius conditio quoad intellectum. Pro cujus reſolutione.

Dicendum 1. Adamum in creatione accepiſſe à Deo perfectiſſimam ſcientiam & cognitionem rerum omnium naturalium. Ita S. Thomas 1. p. quæſtione 94. art. 3.

Conſtat ex eo quòd Eccl. 17. de primis parentibus dicitur

ur, quòd Deus Disciplina intellectus replevit illos, :avit illis scientiam spiritus, & sensu replevit cor illorū, ım etiam ex eo quòd Gen. 2. Adamus Dei iussu cunctis imantibus nomina propria imposuit: unde sequitur, orum omnium animantium naturas calere debuisse: mina enim, quæ vera & propria sunt, debent naturis um congruere. Hoc argumento, ad probandum per- tam rerum omnium in Adamo fuisse scientiam, utitur Chrysost. hom. 14 in Gen. & post illū S. Thomas suprà.

Dicendum 2. quòd quamvis Adamus clare & intuitive inam essentiam non cognoverit, illum tamen longè iorem & perfectiorem Dei cognitionem habuisse, quā s modo habeamus. Ita S. Thomas suprà art. 1.

Quòd claram essentiæ divinæ visionem non habuerit, te probat S. Doctor, ex eò quod, si eam habuisset, à o per peccatum averti non potuisset, sicut nec possunt nc beati in cœlo.

Quod autem cognitio illa quam de Deo habuit, altior perfectior fuerit eâ, quam nunc habemus constat ex eo òd cùm non haberet corpus tale, quod (ut ait Sapiens p. 9.) aggravaret animam & sensum deprimeret; mque (ut posteà dicetur) inferiores animæ poten- : in illo ita essent ordinatæ; ut perfecte superioribus derentur, nec eas ullo modo impedirent: hinc fiebat t ait S. Doctor) quod homo non impediebatur per res teriores à clara & firma comtemplatione rerum intel- ibilium, quarum cognitionem per primæ veritatis irra- tionem facilius percipiebat. Additque ex S. Aug. lib. 11. Gen. ad lit. 33. probabiliter dici posse, Deum tunc pri- s hominibus locutum fuisse, sicut loqui solet Angelis, à incommutabili veritate illustrans mentes eorum, etsi n eum tanta participatione divinæ lucis.

. Dicendum 3. Adamo ante peccatum mysteria aliqua pernaturalia divinitùs fuisse revelata: ea scilicet, orum cognitio in primo illo statu fuit ipsi necessaria. . Sanctus Thomas art. 3.

unde

Unde S. Epiphanius initio Panarij adversus 80. hæ[re]s dicit mysterium Sanctissimæ Trinitatis fuisse ab A[da]m cognitum, Et Sanctus Doctor 2.2. quæst. 2. art. 7. [do]cet eidem Adamo divinitùs innotuisse mysterium Inca[rnati]onis: non quidem ut fuit institutum ad liberandum h[u]manum genus à peccato: sed ut ordinatum erat ad [bea]tificandos homines, seu ipsos ad claram Dei visio[nem] perducendos: quam ipsi proprijs viribus nec mereri, [nec] assequi unquã potuissent. Sunt etiam aliqui Theologi [qui] probabile esse existimant Adamum cognovisse bono[rum] Angelorum meritum & beatitudinem, simulque m[alo]rum casum & damnationem: tùm ad ejus consolatio[nem] cùm intelligeret nonnullos homines ex ipso oriu[ndos] in eorum locum asciscendos esse, tùm etiam ad propr[iam] cautelam. Cæteræ verò quæ neque ex principijs nat[ura]libus sciri possunt, nec ad homines rectè gubernan[dos] in ordine ad finem supernaturalem pertinent, rectè [S.] Thom. suprà, Adamum latuisse dicuntur.

SECTIO III.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad vol[un]tatem & alias animæ potentias.

1. Dicendum 1. Adamum in creatione gratiam [san]ctificantem à Deo accepisse: sive eam post c[re]ationem à Deo acceperit, sive (quod probabilius vi[de]tur) in ea creatus fuerit.

Probatur 1. ex Scriptura Eccl. 7. Deus fecit homin[em] rectum. Atqui non potuisset esse rectus sine gratia, q[uæ] passim in Scriptura rectitudinis nomine denotatur gra[tia] & sanctitas. Job 1. Erat vir simplex, & rectus. Psal. [...] Salvos facit rectos corde. Item Ephes. 7. Renovami[ni] spiritu mentis vestræ; & induite novum hominem, q[ui] secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate, q[ui]bus verbis significat Apostolus nos per Christi Domi[ni] merita renovari ad eam justitiam & sanctitatem, in q[ua] initio conditi sumus.

2. Probatur 2. ex Concil. Trident. sess. 5. ubi anathema citur ei, qui non confitetur primum hominem Adam, um mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, stam iustitiam & sanctitatem, in qua constitutus fuerat, nisisse.

Probatur 2. ex SS. Patribus. Idipsum enim docent Sanus Basilius hom. 10. Exameron. Et Sanctus Aug. lib. 14. : civit. cap. 11. & 27.

Dicendum 2. primum hominem simul cum gratia sanificante accepisse reliquas virtutes, & dona Spiritus sani, quæ ipsius gratiæ infusionem comitantur.

Constat 1. ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. ubi docet nos baptismo accipere veram & Christianam justitiam & nctitatem, quam Adamus sua inobedientia sibi & nobis erdidit. Et initio ejusdem capitis dicit, illam justitiam & nctitatem consistere in susceptione gratiæ & donorum. Quod si eam justitiam sibi Adamus perdidit: ergo eam riùs habuit.

Constat 2. ex S. Damasc. lib. 2 de fide cap. 12. ubi dit, quòd creavit Deus hominem innocentem, rectum, robum, omni virtutum genere exornatum.

3. Dicendum 3. præter suprà dicta, primum hominem ccepisse à Deo aliud insigne donum: cujus beneficio ppetitus sensitivus, tùm concupiscibilis, tùm irascibilis, a erat parti superiori animæ ac rationi subjectus: ut unquam, nisi ex illius præscripto & imperio moveretur, ihilque saltem inordinatum posset præveniendo rationē ppetere.

Constat 1. ex Concil. Trident. sess. 5. cap ultimo, bi explicans verba Apostoli Rom. 7. sensualitatem peccatum appellantis, ait hanc sensualitatem, id est appetium sentientem, motibus suis inordinatis rationem præenientem, dici peccatum, quia à peccato est, & ad peccatum inclinat: quod si à peccato est, ergo ante peccaum non erat.

Constat 2. ex S. August. lib. 3. de peccato originali

contra

contra Pelagium c. 35. ubi dicit in statu innocentiæ motus sensualitatis futuros fuisse obedientes imperio tranquillissimæ charitatis.

3. Dicendum 4. donum illud perfectæ subjectionis appetitus sensitivi sub imperio rationis fuisse gratuitum, & naturæ hominis minime debitum, ac proinde supernaturale.

Probatur tùm ex eo quod inter articulos Michaëlis Baij à Pio V. & Gregorio XIII. damnatos, hic erat, Integritas primæ conditionis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio: sed debita eius conditio. Tum etiam quia ex communi Theologorum consensu, post peccatum omnia naturalia in homine integra remanserunt; quia peccatum quatenus præcise peccatum est, nulli perfectioni pure naturali repugnat: Atqui certum est in hominibus prædictam illam subjectionem ampliùs non reperiri. Ergo hæc ipsi naturalis esse dici non potest.

Porrò ad illud donum subjectionis suprà explicatum accedit aliud non minus excellens, dominium scilicet quod homini in omnia animalia in statu innocentiæ perfecte competebat, ut constat ex 1. Genes. Quamvis autem hoc dominium naturaliter homini convenire videatur, multo perfectius tamen illud divino munere habuisset, si in statu innocentiæ perseverasset. Tunc enim (ut recte observat Cajetanus ad quæst. 69. art. 1.) non solum subjecta, sed etiam subdita & obtemperantia sibi homo habuisset animalia; nunc autem, etsi naturaliter homini subjecta sint, illi tamen nec subdúntur, nec obediunt, ut satis experientia constat.

Dicendum est, 5. probabilissimum esse, justitiam originalem, in qua primus homo conditus est, non fuisse unum aliquem simplicem habitum, quo totus homo rectus & perfectus evaderet; sed potius fuisse quandam aptissimam plurimorum habituum, supernaturalium complexionem; quorum alij in intellectu, alij in voluntate alij denique in inferiori animæ parte residerent, quibus

proin-

inde totus homo secundum omnes facultates suas per-
ebatur in ordine ad finem ad quem creatus est. Ita
erius lib. 5. in Gen. num. 88. Salianus in Annal. ve-
is testam ad diem 6. creationis n. 78. & plures alij.
Ratio est: quia unus & simplex habitus non potuisset
n multiplices & varios effectus producere, & tam di-
sas facultates regere ac movere, ac in subjectis adeò
erentibus residere.

Dicendum 6. primum parentem non sibi soli justitiã
ginalem à Deo accepisse, sed etiam suis posteris, id
illam ab ipso, si non peccasset, in posteros transfun-
dam.

Id ex fide certum est, ut patet ex doctrina & definiti-
Concilii Tridentini sess. 6. can. 6. asserentis, Adamũ
suam inobedientiam sibi & nobis perdidisse justitiam
m, quam à Deo acceperat, & sess. 5. can. 2. anathe-
dicitur ei, qui asserverit Adæ prævaricationem sibi
, & non ejus propagini nocuisse; & acceptam à Deo
stitatem & justitiam, illum sibi soli, & non etiam no-
perdidisse; hanc autem ille nobis perdere non po-
set, nisi eam in nobis transfundendam accepisset.

SECTIO IV.

An in statu innocentiæ homo fuisset immortalis.

DUplex est immortalitas, ut notat Magister in 2.
dist. 19. una, qua quis potest non mori; altera,
non potest mori. De priore tantùm quæstio intel-
nda est: certum est enim secundum immor-
tatis genus, proprium esse tantùm status gloriæ post
rrectionem. Hac distinctione supposita.

Dicendum est hominem in statu innocentiæ futurum
e immortalem priori modo; hoc est, quòd si non
casset, potuisset non mori.

Hæc veritas, quæ de fide est, constat 1. ex Script. Sa-
t. cap. 1. Deus mortem non fecit, & cap. 2. Deus

creavit

creavit hominem inexterminabilem; invidia autẽ dia-
mors introivit in orbem terrarum.

Constat 2. ex Conciliis Milevitano can. 1. & Tride
sess. 5. ubi hæc veritas tanquam fide certa definita

Quæres quânam ratione fieri potuisset ut homo
statu immortalis extitisset : siquidem corpus ejus, u
ex quatuor elementis compactum, natura sua fuisse
solubile?

Respondetur, immortalitatem hominis in statu illo
sandam fuisset, tùm ex providentia Dei speciali, qu
set ab omni læsione agentium externorum præserv
tùm etiam ex esu fructuum arboris vitæ, quibus, p
id quod illis cum aliarum arborum fructibus com
erat, nempè alere & nutrire hominem, duplex adhu
erat vis; una reparandi humoris radicalis, illiusq
primigeniam puritatem restituendi: altera caloris n
corroborandi, ipsiusque vigorem pristinum restaura

Ita S. Thom. quæst. 97. art. 4. cap. 26. & constat
tercà ex S. August. lib. 14. de civit. ubi etiam doce
minem in statu innocentiæ, non solùm immortalem
turum fuisse, sed & impassibilem, hoc est expertem o
læsionis & immutationis corruptivæ, quæ mortem
morbos induceret. Quod & probat S. Doctor ar
ex eo quòd, si passibilis fuisset, fuisset etiam corrupti
ac proinde mortalis: quod enim pati potest aliquid
turæ suæ contrarium, potest etiam corrumpi.

Observandum est autem 1. ex S. Doctore cit. art. 2
gnum illud vitæ, virtutem habuisse conferendi immo
litatem, non absolutè & simpliciter, ita ut qui semel
illius fructu comedisset, mori ampliùs non potuisset:
tantùm usque ad certum aliquod & determinatum te
pus: quo elapso, vel homo ad statum gloriæ transla
fuisset, vel illius esu iterùm uti debuisset.

Observandum 2. ex eodem S. Doctore quæst. 102.
1. Paradisum illum, in cujus medio dicitur Gen. 3. lig
vitæ plantatum fuisse, & in quem primus homo p

crea-

ationem à Deo translatus est, fuisse verum & corpo- im locum in partibus Orientis situm. & maxima aeris nperie præditum.

Constat 1. ex cap. 2. Gen. ubi locus & arbores & flu- na Paradisi adeò accuratè commemorantur, ut mani- è appareat ea narratione non aliquid mysticè & figu- è significari; ut Philo & Origenes falsò existimave- ır: sed historiam veram proponi, ut rectè probat S. rysost. hom. 13. in Genesim.

Constat 2. ex traditione Ecclesiæ, cujus testis est sexta hodus generalis actione 13. ubi approbatur Epistola phronij, quæ actione 11. recitata fuerat, in qua Epistola igenistæ damnantur ex eo quòd, præter plurimos alios ores, etiam contra paternam & Apostolicam traditio- n, Paradisi plantationem projecerint.

Quæres, an adhuc extet ille paradisus: an verò aquis ıvii, vel aliquo alio modo fuerit destructus?

Respondetur, S. Irenæum lib. 5. contra hær. cap. 3. S. ianasium in Epistol. de Nicæna Synodo, cap. 3. & pidam alios sanctos Patres existimare, Paradisum illũ uc extare, in eumque Enoch & Eliam fuisse transla- , ibique etiamnum vivere. Sunt è contra quidam alij, illum non amplius extare sentiunt. Alij denique me- via incedentes, regionem illam, in qua Paradisus ere- ı fuit, adhuc extare quidem arbitrantur; ipsas tamen delicias, arbores, fontes, aliaque ornamenta, Deo ente, ita exolevisse, ut mirum non sit, certa ejus ali- vestigia nusquam gentium reperiri.

DE LAPSU HOMINI

CAPUT V.

De lapsu hominis, & de peccato origina

SECTIO I.

Quale fuerit primorum parentum peccatu

1. SUPPONIMUS 1. (sicut docet sacra ptura Gen. 3.) divinæ sapientiæ visum fuiss minem à se recenter conditum imposito p pto sibi declarare subjectum, cæteris enim arbo Paradisi ad esum concessis, unius tantùm exceptio est; à cujus fructibus, Deo ita jubente, abstinere deb

Quod quidem præceptum (ut observat S. Chry hom. 14. in Gen.) probandæ obedientiæ convenien mum fuit: quippe quod datum est, non de malo al vitando; aut bono faciendo, quod naturæ lex, aut ratio vitandum, aut faciendum dictaret; sed quod ex jubentis voluntate penderet, ac sola Dei authoritate retur.

Supponimus 2. ex eodem c. 3. Gen. primos parent Deo ita permittente, fuisse à dæmone tentatos: Ne enim, ut ait S. Aug. lib. de Gen. cap. 4. magna laus fuisset; si propterea bene viverent, quia nemo malè vere suaderet.

Quamvis autem Cajet & aliqui alii existiment na tionem tentationis illius, quæ in illo Genesis loco ha tur, esse mysticam & figuratam; nec ullum serpent exteriùs intervenisse: sed diabolum, qui sæpè in Scri ris serpentis nomine designatur, per suggestionem m internam primos parentes impugnasse: illa tamen opi meritò ab omnibus rejicitur; communisque & recep

simma

nma Doctorum sententia est, dæmonem in hac tenta-
one veri serpentis organo usum fuisse, eaque omnia,
næ in illo c. 3. referuntur, non figuratè, sed propriè &
eraliter intelligenda esse: ut de facto intellexerunt S.
ig. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 17. & 28. S. Chryſ. hom. 16.
Gen & communiter alij omnes.

His præsuppositis: quæritur, quale fuerit peccatum,
od primi parentes commiserunt: cum tentationi dæ-
nis consenserunt, & de fructu vetito comederunt. Pro
us resolutione.

Dicendum 1. non unum, sed multiplex fuisse illorum
catum.

Ita S. Doct. opusc. 2. c. 190. ubi docet quinque modis
m peccasse. Primò enim, inquit, peccavit peccato su-
biæ, qua inordinatè excellentiam appetiit, 2. curiosita-
qua scientiam ultrà terminos sibi præfixos concupi-
3. gulæ, qua suavitate cibi permota est ad edendum,
nfidelitatis, per falsam æstimationem de Deo, dum cre-
t verbis diaboli contra Deum loquentis. 5. inobedien-
præceptum Dei transgrediendo. Addi potest & sex-
, scandali scilicet: quia fuit in lapidem offensionis, &
etram scandali viro suo, & per ipsum omni generi
iano: postquam enim ipsa peccavit, virum quoque
n ad peccatum induxit. Qui quidem præter alia su-
icta peccata, quæ ipsi cum uxore communia fuerunt,
avit insuper (ut notat S. Aug. sup. c. 42.) peccato
dinati erga uxorem amoris, eligens potius Deo di-
ere, quàm uxorem contristare.

icendum 2. inter illa primorum parentum peccata,
um & præcipuum fuisse peccatum superbiæ. Ita S.
or 2. 2. quæst. 16 . art. 1.

onstat 1. ex eo quod Eccl. 10. dicitur, Initium omnis
cati superbia. Et Tob. 4. In ipsa enim initium sumpsit
nis perditio.

onstat 2. ex S. Greg. lib. 4. Moral. cap. 6. Duas, in-
ad intelligendum se, creaturas fecerat Deus, ange-

licam scilicet & humanam, utramque veró superbia culit. Eaque est communis SS. Patrum sententia, ac sertim S. Aug. lib. 14, de Civit. cap. 13. & 15. S. Fulg lib. 2. de Incarnatione & gratia Christi, cap. 22. Et S. nard. serm. 1. de Adventu.

Constat 3. ea ratione qua utitur S. Doctor supra enim in statu innocentiæ pars inferior animæ supe perfectè subdita esset, prima inordinatio appetitus hu ni non potuit esse circà bonum aliquod sensibile: sequitur quòd fuerit circa bonum aliquod spiritale, appetiit suprà mensuram sibi ex divina regula præsti Et hoc superbiæ proprium est.

Quæres in quo positum fuerit peccatum illud supe primorum parentum.

Respondetur, in eo positum fuisse, quod uterque rum inordinatè divinam similitudinem appetiit, i duobus modis (ut docet S. Thom. sup. art. 2.) Pr quantum ad scientiam boni & mali: ut scilicet per v tem propriæ naturæ determinaret sibi, quid esset bo & quid esset malum ad agendum, vel etiam ut pe ipsi ni præcognosceret, quid boni vel mali esset even Secundò quantùm ad potestatem operandi: ut scilicet tute propriæ naturæ operaretur ad beatitudinem co quendam: unde S. Aug. lib. 11. de Gen. ad litt. cap dicit quod menti mulieris inerat amor propriæ potest & quædam de se superba præsumptio. Et in Enchir. 45. de peccato primi hominis loquens dicit, quod superbiam homo in sua potiùs esse, quàm in Dei pote dilexit.

SECTIO II.

An peccatum primi hominis in eius posteros traducatur.

1. CErtum est Adamum per suam prævarication non tantùm sibi nocuisse, sed etiam posteris (ut ex-

…it expresse definitum habetur in Concilio Tridentino …l. 5. can. 2.) ipsosque proinde simul cum illo per pri…um ejus peccatum amisisse originalem justitiam, ejus…e dotes omnes, mortemque ac ærumnas varias corpo… & animæ incurrisse.

Sed ex omnibus malis, quæ primi hominis prævari…io secum invexit, nullum gravius & acerbius macula … & fœditate originali, quam in ipso conceptu contra…nt omnes, qui de vitiata illius propagine oriuntur. De …ı nunc quæritur, an veram & propriam peccati ratio…n. habeat? seu an posteri Adami propie dictum pec…um ab ipso contrahant. Pro cujus resolutione,

Dicendum est peccatum primi hominis in ejus poste… traduci, illosque in primo conceptionis momento, … anima corpori organizato infunditur, contrahere …ipso peccatum originale.

Huic veritati quæ de fide est, opponitur error Pela…norum: qui (ut refert Sanctus Augustinus lib. 3. de …at. meritis ac remissione cap. 6. & lib. de hæresibus, …esi 88.) asserebant pueros nullum ex primo parente …atum contrahere: mortem & alios ejusmodi defe… fuisse ipsis in prima creatione naturales: homines…tales post Adami peccatum nasci, quales ante ipsius …ati nati fuissent: adeoque peccatum illud Adami hu…o generi obfuisse, non propagatione, sed exemplo, …enus imitati sunt eum omnes qui postea peccave…. Huic Pelagianorum errori postea subscripserunt …genses, Anabaptistæ, & alii qui videri possunt apud …rminum tomo 4. lib. 4. cap. 2.

2. Refellitur hic error, & opposita veritas probatur 1. …criptura Psal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conce…sum, & in peccatis concepit me mater mea: quæ … de peccato originali explicat Sanctus Augustinus …atione in ipsum Psalmum. Rom. 5. Per unum ho…ı peccatum in hunc mundum intravit, &c. in quo …s peccaverunt.

Probatur 2. authoritate Concilii Arausicani sec can. 2. & Concilii Tridentini sess. 5. can. 2. in quibu finitum est, per primi hominis inobedientiam, non tum mortem & pœnas corporis, sed etiam pecc (quod est mors animæ) in omne genus humanũ tran

Probatur 3. ex S. Cypr. lib. 3. Epist. 8. ad Fidum: In inquit, recens natus nil peccavit, nisi quod secun Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ p nativitate contraxit. Et S. Ambr. lib. de Apologia D cap. 11. Antequam nascamur, inquit, maculamur c gio: antequam usuram lucis, originis ipsius excip injuriam, in iniquitate concipimur.

Probatur 4. ex eo quod Baptismus ex Christi ins tione & præcepto necessarius est, non solum adultis etiam infantibus; ut è potestate dæmonis eripiantur remissionem peccati percipiant: ut patet ex orationi quas baptismi Sacramento Ecclesia præmittit. At ba mus non confertur infantibus in remissionem pecca actualium, quæ committere non potuerunt, & ob in potestate dæmonis esse dici non possunt. Ergo ba mus datur illis in remissionem alicujus peccati, qu primo parente contraxerunt.

3. Observandum 1. peccatum illud originis traduc posteros ex Adami persona: unde dicit Apostolus 1. C 15. quod in Adam omnes moriuntur: Et in Conc Tridentino suprà, dicitur Adamum non sibi soli, sed et posteris gratiam perdidisse. Ex quo sequitur quod si peccante, Adamus non peccasset, ejus posteri nullum origine peccatum contraxissent.

Observandum 2. non solum aliquos Adami poster sed omnes omnino, qui ab eo via ordinaria propagant peccatum originale contrahere, ut manifeste consta antedictis. Quod quamvis verum sit, Doctores tamen hac generali regula Sanctissimam Virginem Dei geni cem Mariam excipiunt. De qua propter honorem D mini (ut loquitur S. Aug. lib. de natura & gratia c

) nullam prorsus cum de peccatis agitur, oportet ha-
e quæstionem. Et quamvis super hac re nihil adhuc ab
lesia definitum fuerit, imo Sixtus V. in extravaganti,
ve nimis, de reliquiis & veneratione Sanctorum, pro-
uerit ne quis affirmantem aut negantem partem, hæ-
cam esse censeat, ea tamen sententia, quæ asserit
ctissimam illam Virginem ab omni originalis peccati
: fuisse prorsus immunem, adeo unanimi Doctorum
holicorum zelo propugnatur, ut Paulus V. Pontifex
ximus decreto suo prohibuerit, ne quis in concionibus,
ionibus, aut quibuscumq; actibus publicis contrariũ
ueret asserere. Quam prohibitionem Gregorius XV.
successor ad privata etiam colloquia extendit: Et in-
decreta nobilissimæ Scholæ Sorbonicæ illud observa-
ignum est; quo immaculatam Deiparæ Conceptionẽ
ugnari à suis prohibuit: imo potius ab illis quacum-
data occasione propugnari & stabiliri voluit: & ad
us decreti observationem eos jurejurando peculiari ob-
ixit. In quo & suam in tuenda Virginis immaculatæ
itate pietatem ostendit, & omnibus aliis facem præ-
r ad id præstandum.

SECTIO III.

Quid sit propriè peccatum originale.

OBscura & difficilis est hæc quæstio, siquidem (ut recte dixit S. Augustinus lib. 1. de moribus Eccle-
cap. 22.) Nihil est peccato originali ad prædicandum
us, nihil ad intelligendum secretius. Et certe antiquo-
Patrum vestigiis inhærere melius fuisset qui (ut re-
idem S. Doctor lib. 3. de peccat meritis & remissio-
cap. 6.) simpliciter credebant Adami posteros pecca-
vere incurrere, & esse natura filios iræ, ut loquitur
ostolus nec ulterius quid esset illud peccatum origina-
inquirebant. Verum, cum hujus temporis hæretici
r hac re varia dogmata prava & erronea protule-

 rint,

rint, multum intereſt in hac quæſtione ſaltem agno[...] quid à veritate Catholica ſit alienum, ac proinde qui[...] pudiandum ; ut poſtea, quid tuto teneri poſſit, fa[...] innoteſcat.

Duæ ſunt igitur præcipuæ hæreticorum hujus tem[...] ſuper hac quæſtione ſententiæ, quæ breviter hic à [...] refutandæ ſunt.

Prima eſt Matthiæ Illyrici, qui variis in libellis editis aſſeruit, vel potius ſomniavit, originale pecca[...] eſſe ſubſtantiam quamdam à dæmone factam quæ ſit [...] dæmonis viva & eſſentialis imago : quæ per pecca[...] primi hominis rationali animæ cujuſque poſterorum [...] ita impreſſa ſit, ut illam totam ſubſtantialiter corrup[...] & in imaginem diaboli transformaverit.

Refellitur hic error in primis ex eo quod peccatum [...] eſt ſubſtantia, ſed potius privatio & defectus, ut ſupp[...] mus ex tractatu de peccatis. Deinde ex eo quod dic[...] Gen. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, erant valde b[...] Capite autem 1. S. Joan. dicitur, Omnia per ipſum f[...] ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Cum igitur omne quod aliquam exiſtentiam realem habet, à Deo fact[...] ſit ; & quidquid à Deo factum eſt, valde bonum ſit, [...] manifeſte ſequitur, peccatum, quod eſt eſſentialiter [...] lum, non poſſe eſſe aliquid, quod exiſtentiam real[...] habeat ; nec proinde eſſe ſubſtantialem aliquam diab[...] imaginem.

2. Secunda ſententia eſt Lutheri art. 2. de concupiſc[...] tia remanente in baptizatis, & Calvini libro 2. Inſtit. c[...] 1. paragr. 8. qui aſſerunt peccatum originale nihil ali[...] eſſe quam concupiſcentiam, ſeu inordinationem pot[...] tiarum inferiorum animæ, quam vocant hæreditari[...] naturæ noſtræ corruptionem, ſeu pravitatem, quæ re[...] nos facit damnationis.

Refellitur hic error 1. authoritate Scripturæ Rom. [...] Nihil ergo damnationis iis qui ſunt in Chriſto Jeſu p[...] baptiſmum ſcilicet, ut explicat Concillium Tridentinu[...]

. 5. cap. 5. Atqui in baptizatis remanet concupiscentia inordinatio illa inferioris appetitus, juxta illud Rom. Video illam legem in membris meis, repugnantem i mentis meæ. Et ad Galat. 5. Caro concupiscit adver- spiritum. Ergo, &c. Et in Epist. Canonica S. Jacobi . 1. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: m locum explicans S. August. lib. 6. cap. 15. adversus anum: Profecto, inquit, in his verbis partus à pari- e discernitur: pariens, est concupiscentia: partus, pec- um: sed concupiscentia non parit, nisi conceperit: non cipit, nisi illexerit, hoc est ad malum perpetrandum inuerit voluntatis assensum. Ex quibus verbis Apo. i sic explicatis patet, concupiscentiam non esse pec- um, sed causam peccati: ut in tractatu de peccatis us dicetur.

Refellitur 2. authoritate Concilii Tridentini sess. 5. Ca- ne 5. Si quis per Iesu Christi gratiam, quæ in baptisma- confertur, reatum peccati originalis remitti negat, asserit non tolli totum id, quod veram & propriam cati rationem habet: anathema sit, &c. manere autē baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc Sancta nodus fatetur & sentit. Quæ cum ad agonem relicta , nocere non consentientibus, sed viriliter per Iesu risti gratiam repugnantibus, non valet: quinimo, qui itime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, m aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta nodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intel- isse peccatum appellari, quod verè & propriè pec- um sit: sed quia ex peccato est, & ad peccatum incli- . Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Refellitur 3. authoritate SS. Patrum. S. Joannis Chry- . hom. 13. in Epist. ad Rom. Ipsæ, inquit, passiones in eccatum non sunt, effrænata verò ipsarum immode- tia peccatum operata est. S. Augustin. lib. 1. de nu- s & concupiscentia cap. 23. Concupisentia, inquit, in atis jam non est peccatum, si ei ad illicita opera non

consentitur. Et lib. 6. cont. Julia. cap. 7. Percipitu Baptismo perfecta novitas, & perfecta sanitas ab ijs n nostris, quibus eramus rei: non ab ijs, cum quibus fligendum est, ne simus rei.

3 His igitur erroribus refutatis, restat ut breviter v amus, quid de proposita quæstione sentiendum si quid proprie sit peccatum originale.

Omissis autem variis Theologorum sententiis (q hic referre nostri instituti non est) omnium probal ssima esse videtur ea, quæ asserit peccatum origi formaliter nihil aliud esse, quàm privationem ipsius stitiæ originalis, quatenùs per illam hominis anima ctificabatur, & perfecte Deo subjiciebatur: non v quatenus pars inferior animæ perfecte subdita per ip reddebatur superiori, corpusque à corruptione omni læsione eximebatur. Ita S. Thomas 1. 2. quæst. 82.

Ratio est, quia peccatum originale in eo formal consistit, quod per Baptismi Sacramentum tollitur. qui per illud tollitur privatio illa justitiæ originalis perius explicata, cum per illud gratia infundatur, q animam sanctificat, eamque habitualiter perfecte D subjicit, tum per se, tum per alios habitus supernatu les, quos secum in illam invehit: non tollitur autem Baptismum inordinatio appetitus inferioris, sicut n subjectio ad mortem, & alia huius vitæ incommoda. Er in illa sola justitiæ originalis privatione superius expli ta, consistit peccatum originale.

4. Quæres 1. quomodo hæc privatio justitiæ original veram & propriam in Adæ posteris peccati rationem h beat.

Respondetur id provenire, ex eo quòd inerat ill obligatio ac debitum nascendi cum illa justitia origina prout animam sanctificabat, & perfecte Deo suadeba idque virtute præcepti divinitùs ipsi Adamo imposit tanquam totius generis humani capiti: quo obligabatu non tantùm sibi justitiam illam & sanctitatem obedie

tia sua

sua servare, sed etiam in posteros suos transmittere. Unde S. Anselmus lib. de conceptu Virginali cap. 26. Hoc peccatum, inquit, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam quam suprà posui, factam per inobedientiam Adæ justitiæ debitæ nuditatem, per quam omnes sunt filij iræ.

Quæres 2. unde constet præceptum illud obedientiæ datum fuisse Adamo, ut principi & capiti totius generis humani, non verò ut privatæ personæ?

Respondetur, id constare ex ijs Scripturæ locis, in quibus dicitur omnes Adami posteros in ipso per ejus inobedientiam peccasse, per illamque peccatores fuisse constitutos; ut Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, in quo omnes peccaverunt. Et rursus ibidem: Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi. Neque enim meliùs explicari potest quomodò id factum fuerit, quam quia præceptum illud Adamo impositum sit, ut principi & capiti totius humani generis; in cujus sic spectati voluntate omnes omnium ejus posterorum voluntates quodammodo continebantur; non secùs ac subditorum voluntates in Principis voluntate, & motus omnes membrorum voluntarii in ipsa animæ voluntate.

Quæres 3. cur Deus voluerit Adamo, ut capiti totius humani generis, non verò tantùm, ut privatæ personæ, illud obedientiæ præceptum imponere; quod tamen prævidebat ab ipso esse infringendum?

Respondetur, non esse nostrum id curiosiùs investigare, sed satius esse humiliter agnoscere & confiteri, id justissimo, licet occultissimo Dei judicio, factum esse, ut ingenuè fatetur S. Augustinus in libris cotra Julianum, & S. Bernardus, serm. 1. de Dom. 1. post Epiphaniam. Unde Apostolus postquam dixit Rom. 11. quod Conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, exclamat: quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensũ Domini.

Quæres 4. quomodo fieri possit ut anima cujusque h minis peccatum illud originale ab Adamo contraha cùm ab illo non oriatur per generationem, sed à D immediatè creetur, & corpori infundatur.

Respondetur, peccatum illud contrahi, quatenùs a ma rationalis à Deo creata unitur corpori, quod ab damo per generationem ordinariam derivatur, & per ha unionem fit pars hominis ab Adamo ortum habentis, c bentis primo suæ generationis instanti habere sanctitate & justitiam in ea sui parte, quæ illius habendæ capax e quàm cùm non habeat primo illo momento, inveniti proinde privatus justitia ac sanctitate debita: & ex co sequenti inquinatus originali peccato, quòd (ut dictu est) in illius justitiæ ac sanctitatis privatione formal ter consistit. Quòd si cui hæc solutio plenè non satisfa cit in hac quæstione, quæ vel ipsi S. Augustino diffici lima semper visa est, audiat ipsum sanctum Doctore Epist. 29. ad S. Hieron. ubi dicit, Sufficere nobis debere ut sciamus modum, quo ab originali peccato libera possumus; etiam si nesciamus modum, quo in illud in cidérimus.

SECTIO IV.

Quinam sint effectus peccati originalis in hac vita

1. CUm (ut supra dictum est) originale peccatū con sistat formaliter in privatione sanctitatis & gratiæ, quæ per justitiam originalem homini collata fuisset; se quitur privationem omnium aliorum donorum, quæ ju stitia originalis in se complectebatur (ut capite præce denti, sectione 3. diximus) esse effectum ipsius peccati originalis. Ex hac privatione autem secuta est ipsius na turæ humanæ debilitatio, & in deterius commutatio, ac corruptio; de qua loquitur Concilium Arausicanum 2. can. 1. & Tridentium sessione 5. can. 1. ubi dicitur, Totum Adam per illam prævaricationis offensam secundùm corpus & animam in deterius commutatum fuisse.

Hunc verò peccati effectum plenius explians S. Tho-
as 1. 2. quæst. 85. art. 1. dicit, per peccatum originale
ominem fuisse spoliatum gratuitis; & vulneratum in
turalibus. Et art. 3. enumerat quatuor vulnera animæ
tentiis per peccatum originale inflicta, scilicet in intel-
ctu igorantiam, in voluntate malitiam, in irascibili in-
mitatem, & in concupiscibili concupiscentiam, seu ha-
tualem illam inclinationem vel proclivitatem ad bo-
m sensibile, rectæ rationi repugnans, quæ alio nomine
mmuniter fomes peccati dicitur.

Porrò hæc naturæ humanæ per peccatum originale
lneratio ac corruptio, non ita intelligenda est (ut re-
docent Philippus Gamachæus in 1. 2. quæst. 85. cap.
Nicolaus Isambertus ad 1. 2. quæst. 83. disp. 6. art. 1.
alii Doctores communiter) quòd per peccatum ori-
nale natura humana corrupta sit, aut quòd ulla ejus
opria & intrinseca perfectio deperierit, ut dicunt hære-
ti, asserentes liberum arbitrium fuisse in homine extin-
m: id est per peccatum originale sublatum fuisse &
truĉtam voluntatis humanæ indifferentiam ad oppo-
n, in qua ejus naturalis libertas proprie consistit,

Calvinus enim lib. 2. Instit. cap. 2. ideò tantum negat
erum hominis arbitrium post peccatum, quod homo
t illud, liberam non habeat boni, vel mali electionē:
quidquid bene vel male operatur, illud necessario,
amvis non coácte, sed sponte operetur: quia in homi-
us, æque ac in Angelis, post peccatum naturalia omnia
egra remanserunt, ut ex S. Dionysio c. 4. de divin.
m. docet. S. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. & cum eo com-
niter omnes Theologi.

. Sed ideò dicitur natura humana per peccatum cor-
pta: quia per illud privata est iustitia & sanctitate
ginali, quæ ipsi, tanquam forma quædam supernatu-
is, inerat, qua perficiebatur in ordine ad Deum: omnis
m destructio formæ, est quædam subjecti, cui inest,
per quam illud perficitur, corruptio.

Dicitur etiam vulnerata ob imperfectiones, quæ pri-vationem illam justitiæ originalis consecutæ sunt. Quæ quidem imperfectiones vulnera dicuntur, non quòd homo in puris naturalibus constitutus iis obnoxius non fuisset; sed quia tunc non habuissent rationem pœnæ, nec ex aliquo reatu ortum habuissent; sed ex condition ipsius naturæ.

Quare in puræ naturæ statu dicerentur defectus, in statu verò naturæ lapsæ dicuntur vulnera: quia supposit peccato, jam habent pœnæ ac vindictæ rationem.

3. Unde quando S. August. lib. 3. de libero arb. c. 1 dicit, Concupiscentiam non esse naturam hominis institu-ti, sed pœnam damnati; sensus est, hominem in prim sui institutione, in qua creatus est à Deo Sanctus & r-ctus, non habuisse hanc imperfectionem, sed quòd p peccatum illam contraxit; ibi enim non loquitur S. A-gustinus de creatione & constitutione hominis in sta puræ naturæ; sed in statu justitiæ originalis, ut ex eju contexu manifestum est.

Dices, si defectus illi essent homini naturales, sequ-retur, malitiam voluntatis esse quoque illi naturalem quod tamen falsum esse videtur.

Respondetur, malitiam duplici modo sumi posse: pro vitioso aliquo habitu sive actu; in qua significatio-ne sumitur à S. Thom. 1. 2. quæst. 78. a. 1. ad 3. & e sensu non est illa homini naturalis 2. pro defectu & pri-vatione bonitatis alicujus, quæ in justitia originali rep-riebatur, & per quam voluntas hominis speciali mod ad Deum ordinabatur; & eo sensu malitia illa dici p-test homini naturalis: quia scilicet illa bonitas & recti-tudo non erat ejus naturæ debita, sed ex gratuita D beneficentia procedebat, ut præcedenti capite dictum est

Observandum est autem; quòd licet defectus illi, qu ab originali peccato causantur, sint homini naturales esse nihilominus verum, illos cùm per actualia peccat tùm per vitiosos habitus, quæ per peccata illa contra

bun-

tur, maximè augeri; unde fit, ut homo per peccata actualia quæ committit; & per vitiosos habitus, quos one illorum contrahit, longe majorem obscurationē ntellectu & malitiam in voluntate, atque adeò longè ores stimulos concupiscentiæ, & majorem ad illos re-mendos debilitatem experiatur, quàm alioquin natu-ter haberet, si nulla actualia peccata commisisset, aut los habitus vitiosos contraxisset.

Jam quod spectat ad corpus, breviter dicendum est, ores omnes & pœnas, nec non innumera morborum nera, quibus homines in hac vita subjacent, ac deni-: mortem ipsam, esse peccati originalis effectus.

Hoc manifestè constat ex Scriptura. Gen. 1. Quocum-e die comederis ex eo, morte morieris. Et cap. 3. ltiplicabo arumnas tuas, &c. in sudore vultus tui ve-ris pane tuo. Et Rom. 6. Stipendia peccati mors. Un-S. August. de verbis Domini, serm. 21. cap. 1. Quis scit, quia peccati pœna est, necesse esse ut moriamur; quod gravius est; quando nescimus, pœna certa est, ra incerta.

SECTIO V.

uinā sint effectus peccati originalis in futura vita

1. QUæstionis hujus præcipua difficultas est de par-vulis sine baptismo ex hac vita decedentibus, ac oinde, originali peccato morientibus, an scilicet ratio-: illius peccati originalis, cum quo solo decedunt; pœ-a aliqua afficiantur, & quænam illa sit. Pro cujus reso-tione.

Dicendum est parvulos, cum originali peccato ex hac ta decedentes, nunquam perventuros esse ad fruitionem oriæ cælestis, sed ea in æternum esse privandos.

Huic veritati quæ de fide est, opponitur error Pelagia-orum, qui (ut refert S. August. lib. de hæres. cap. 88.) pue-

pueris, etiamsi non baptizarentur, æternam & bea
vitam promittebant. Ad quem errorem proximè a
dere videtur Hieronymus Savonarola lib. de trinm
crucis; ubi dicit, infantes in peccato originali morien
futuros post ultimum judicium beatos naturali beati
dine; & in quodam velut Paradiso terrestri perpe
fœliciterque victuros, plenos sapientia & virtutibus, I
um toto corde diligentes, imò & Angelorum consor
& revelationibus sæpè fruentes.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas proba
1. ex Scriptura. Rom. 5. ubi dicit Vnius delictum esse
omnes homines in condemnatione: Ergo ex illius men
rei sunt damnationis, quicumque illo originali delic
implicantur. Et S. Joan. 3. dicitur quòd, qui incredul
est filio, non videbit vitam, parvuli autem cum pecca
originali decedentes, neque actu neque habitu credunt
Christum.

Probatur 2. quia, si verum esset parvulos in pecca
originali decedentes, fruituros esse beatitudine illa sup
memorata, sequeretur illos melioris esse condition
quia peccaverunt in Adamo; quam si in puris natural
bus decessissent, neque enim tanta felicitas deberetur in
fantibus in statu puræ naturæ decedentibus: unde conse
quens foret, illos præmium ex peccato Adami esse conse
cuturos; quod est manifeste contra Scripturam.

Cum igitur certum sit infantes cum originali peccato
decedentes gloria & beatitudine in æternum privandos
esse, ac proinde subituros æternam damnationem, quate
nus in illa privatione consistit, controversum est inter
Theologos; an in illo statu privationis, & damnationis,
aliquibus pœnis afficiantur. De qua re tres esse interil
los sententias refert Bellarminus tomo 4. lib. 6. de amis
sione Gratiæ, cap. 1.

2. Prima est eorum, qui existimant parvulos, propter
solum originale peccatum cum quo decesserunt, pœna
ignis in æternum esse cruciandos. Ubi monet idem Bel
lar-

inus, hæreticos nostri temporis, qui sententiis extre-maxime delectantur, hanc ideo libenter sententiam lecti.

ecunda est eorum, qui parvulos quidem de ignis cru-liberant, sed tamen asserunt eos interno quodam re, propter amissionem cælestis beatitudinis, affici.

3. Tertia denique sententia est eorum, qui asserunt par-s cum solo originali peccato decedentes, ita ob illud nari, ac visione Dei & cælestis gloriæ fruitione priva-t tamen nullum inde dolorem, neque internum, e externum patiantur.

æc tertia sententia, ut aliis duabus mitior, sic etiam abilior videtur, maxime propter authoritatē S. Gre-i Nazian. orat. de Baptismo, ubi loquens de parvulis Baptismo decedentibus: Existimo, inquit, illos ne-gloria donandos neque pœna mulctandos esse, ut Baptismi quidem caracterem non habeant, sed impro-e quoque non laborent, verum & ipsi damnum po-passi fuerint, quam injuriam fecerint.

uic sancto Patri subscribunt S. Thomas quæst. 5. de art. 1. 2. & 3. Et S. Bonav. in 3. sent. dist. 33. quibus cis varias afferunt rationes, ob quas recte dici potest ulos illos, dolorem nullum ex amissione beatitudinis epturos. Quia scilicet ignorabunt omnino se illam isse, cum id scire nisi per fidem non possint, fidem m nunquam habuerint, nec illo statu habituri sint. quia, quamvis agnoscant se illam beatitudinem ami-tamen agnoscent etiam simul se aliorum damnato. pœnas evasisse: quæ posterior cognitio tale gaudiū is causabit, ut dolorem omnem quem ex priori con-e possent, auferat, & sic in quodam statu medio gaudium & dolorem ipsos perpetuo detineat. Vel que quia quamvis videant se à gloria exclusos, simul n intelligant, nullam se unquam proportionem ad il-habuisse, cum nec usum liberi arbitrii, nec ullum æ supernaturalis auxilium unquam habuerint: unde

fiet

fiet ut nulla inde tristitia afficiantur, sicut non tristantur infimæ conditionis homines, quod ad regnum aliquod vel imperium non pervenerint, quamvis se regia aut imperatoria dignitate carere videant, nec ad illam unquam se perventuros sperent.

4. Objicies Sanctum Augustinum serm. 14. de verbis Apostoli, & Sanctum Fulgentium lib. de Fide ad Petrum cap. 26. dicere parvulos non baptizatos in ignem æternum ituros.

Respodetur, ignis æterni nomine duo posse intelligi. 1. locum inferni, in quo est ignis æternus. 2. pœnam sensibilem, quæ ab illo igne infligitur. Et juxta priorem sensum Patres illos intelligendos esse, ita ut velint solũ parvulos illos ad aliquam inferni partem descensuros, ibique perpetuo moraturos, ut & communiter Doctores docent, ubi tamen aliqua animi & corporis pace & quiete fruentur, ita ut semper verum sit, nullam illos pœnam sensibilem externam aut internam subituros esse.

Unde & ipse D. Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. agens contra Manichæos negantes peccatum originale, & quærentes quid infanti fieret qui non percepto baptismo mortuus esset, sic loquitur: Non enim metuendum est, ne vita potuerit esse media inter recte facta & peccatum: & sententia judiciis media esse non possit inter præmium atque supplicium.

TRACTATVS V.

DE GENERIS HVMANI REPARATIONE PER DIVINI VERBI INCARNATIONEM.

POST considerationem lapsus primi hominis, ac ruinæ totius generis humani, videndum est nunc qua ratione Deus, qui dives est in misericordia (ut

ait Apoſtolus Epheſ. 2. propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, &c. ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ. Cum igitur præcipuus hujus myſterii fructus ad nos, ex ejus cognitione & fide derivetur; atque, ut ipſe hominum Salvator Chriſtus Dominus Patrem ſuum cæleſtem alloquens, dicit, S. Joan. 17. Hæc ſit vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum; ea de cauſa in hoc tractatu, præcipuas veritates ad illius myſterii fidem pertinentes, peculiari ſtudio collegimus, ut, qui voluerint, præ oculis habere poſſint, non tantum quid de illo tanquam certum credere, quidque tanquam erroneum abjicere debeant; ſed etiam quibus terminis & loquendi modis ſapientiam illam in myſterio abſconditam aliis revelare, & explicare apte & convenienter poſſint.

CAPUT I.

De veritate myſterii Incarnationis

SECTIO I.

Quid nomine Incarnationis Verbi divini intelligendum ſit.

1. PER Incarnationem divini Verbi, nihil aliud intelligunt Sancti Patres & Doctores (ut ex infrà dicendis conſtabit) quàm duplicis in Chriſto naturæ, divinæ ſcilicet, ac humanæ conjunctionem, vel (ut brevius loquamur) Verbi divini cum carne humana unionem. Ita ut in illa duarum naturarum unione divina quidem natura per propriam hypoſtaſim ipſius Verbi divini ſubſiſtat: humana vero natura non per propriam (ut fit in aliis hominibus) ſed per alienam nempe divinam, terminetur. Unde unio hæc appellatur hypoſtatica, ſeu perſonalis, eo quod duæ admodum diſpares naturæ, divina ſcilicet & humana, in una eademque hypoſtaſi, ſeu perſona divina

unian-

uniantur & ſubſiſtant, non confuſione unius in altera ſed (ut loquitur, S. Athanaſius in ſymbolo) aſſumpti humanitatis in Deum.

Quare in iſto Incarnationis vocabulo, per nomen c nis, non ea ſola humanæ naturæ pars ſignificatur, q vocatur corpus; ſed ipſa tota natura humana, ex car ſeu corpore organico & anima rationali conſtans: q in ſignificatione frequenter in ſacris Scripturis ſumpt reperitur, Gen. 6. Omnis caro corruperat, viam ſuam. Luc. 3. videbit omnis caro ſalutare Dei.

2. Quamvis autem myſterium iſtud variis nominib & vocalibus apud SS. Patres expreſſum reperiatur, & a quando dicatur, Divini Verbi corporatio, ut è S. Hilar in prologo ſuper Pſalmos: aliquando contemperatio divinitatis cum humanitate, ut à S. Greg. Nyſſ. orat. c techiſtica 11. aliquando inhumanatio, œconomia, &c. à S. Damaſc. lib. 1. de fide cap. 13. & aliis Uſus tam communiter invaluit, ut Incarnationis vocabulum, ta quam omnium aptiſſimum ad illud ſignificandum, c teris omnibus præferretur, unde antiquiſſimi Eccleſi Patres illo uſi ſunt, ut S. Cypr. lib. 2. contra Judæos S. Ambr. in cap. 2. Lucæ. S. Hieron. in cap. 1. S. Marc S. Aug. lib. 10. de Civit. Dei capite 24. & plures alii. Qu videntur illud deſumpſiſſe ex eo loquendi modo quo S. Joannes cap. 1. myſterium iſtud expreſſit, dicens: E Verbum caro factum eſt. Et certe vocabulum iſtud Incarnationis omnium optime ineffabilem Dei erga nos charitatem exprimere videtur, qui propter nos viles & abjectos homunciones, eo uſque majeſtatem ſuam dimittere dignatus eſt, ut (ſicut dicit Apoſtolus Hebr. 1.) carni communicaverit & ſanguini; illudque nobiſcum commune habere voluerit, quod cum viliſſimis & abjectiſſimis animalculis nobis commune eſt.

SECTIO II.

Quomodo huius mysterii veritas contra Ethnicos probari possit.

CUm (ut Apostolorum princeps dixit Epist. 1. capite 3.) debeamus semper esse parati ad satisfactionem, omni poscenti nos rationem, de ea, quæ in nobis est, spe, possintque variæ occurrere occasiones in quibus necessitas aliqua, vel saltem utilitas audientium, id à nobis exigere videatur: idcirco, quod alii fusius, nos hic breviter, & quantum compendii ratio ferre potest, exequemur, ostendemusque quibus argumentis contra ipsos Ethnicos & Paganos hoc dominicæ Incarnationis mysterium demonstrari possit. Ad illius autem veritatem demonstrandam duo præsertim hic nobis probanda sunt. 1. quod unio illa naturæ divinæ cum humana sit possibilis 2. quod reipsa in persona Christi facta sit.

Quod ad primum spectat, hoc argumento uti possumus: Illud recta ratione naturali & prudentium arbitrio possibile merito judicatur, quod nullis argumentis contrariis potest sufficienter refelli, nec absurdum aut impossibile demonstrari: Atqui Incarnatio Verbi divini est ejusmodi. Ergo merito possibilis æstimari debet: Major propositio hujus argumenti constat ex eo quod natura ipsa docet, viros prudentes nihil debere sine recta ratione affirmare aut negare: ergo nec aliquid impossibile asserere, quando argumenta contraria probabilier solvi possunt. Minoris vero propositionis veritas constabit ex solutione argumentorum quæ in contrarium afferri possint: quorum præcipua sunt hæc quæ sequuntur.

Primum est, indignum videri Deo, ut dicatur passus, crucifixus, mortuus, &c.

Respondetur in Christo Domino duas fuisse naturas, divinam & humanam: divinam quidem omnis interitus & mutationis expertem semper fuisse; non esse autem indi-

indignum Deo, imo ejus charitate & misericordia fi-nita dignissimum, ut secundum naturam humanam, quam assumpsit, pati & mori voluerit iis de causis quibus pas-sum & mortuum esse credimus.

2. Secundum est, Deum non posse naturam humanam assumere, quin mutetur: hoc enim posito, aliter se ha-beret quam antea, nempe esset verus homo, cum antea non fuisset.

Respondetur, mutationem illam totam se tenere ex parte naturæ assumptæ, non vero personæ assumentis, quæ in isto naturæ humanæ accessu nullo modo immu-tatur, cum natura humana, neque, ut aliquid essentiale, neque ut aliquid accidentale divinæ illi personæ, acces-serit, nihilque reale in ipsam agere aut influere possit. Confirmatur hæc responsio, ex eo quod Deus per in-carnationem non acquirit aut amittit ullam perfectionem sibi intrinsecam; quamvis enim fiat homo, humanitas non fit intrinseca ejus divinitati, sed solum illi unitur sine ul-la intrinseca ipsius Dei mutatione. Unde quamvis ex eo quod dicitur Deum factum esse hominem, recte col-ligatur mutationem aliquam esse factam; non tamen ne-cesse est factam esse in Deo; sed sufficit quod facta sit in humanitate.

3. Tertium est, ea quæ inter se nullam habent propor-tionem, non posse invicem uniri, ita ut ex eis fiat u-na substantia: inter Deum vero & naturam creatam cum infinite inter se distent, nullam posse proportionem re-periri.

Respondetur duplicem esse proportionem, unam geo-metricam, per quam dicimus rem aliquam esse aliam in duplo, quadruplo vel centuplo majorem vel minorem: aliam vero quæ dicitur habitudinis, seu ordinis alicujus inter unum aut alterum, qualis est inter potentiam & objectum, inter causam & effectum. Quamvis autem inter Deum & naturam creatam nulla geometrica pro-portio sit aut esse possit, est tamen proportio habitudi-nis.

s. Nam perſona divina & natura humana ſunt per ſe
les, ut hæc ab illa poſſit aſſumi, & tanquam à termi-
o & ultimo ſuo complemento pendere, & hanc illa poſ-
t ſuſtentare ac terminare.

Quartum eſt, Chriſtum, Deum & hominem fore tan-
um per accidens, non per ſe: illud enim dicitur à Phi-
oſophis ens per accidens, quod fit ex duobus entibus
ompletis & actu exiſtentibus. Atqui natura divina &
umana in Chriſto ſunt duo entia exiſtentia & completa.

Reſpondetur verum eſſe, ex duobus entibus in actu,
uorum utrumlibet ſit in ſuo genere perfecte completū
: terminatum, non poſſe fieri unum per ſe. At vero
atura humana ſingularis, qua ratione eſt aſſumpta à
erbo non eſt proprie ens in actu completo; ſiquidem
ſt in potentia ad perſonalitatem, tanquam ad termi-
um ſubſtantialem. Quare ex illa & perſonalitate Verbi
onſtare poteſt unum ens per ſe: id eſt, una ſubſtantia
ltimo completa, ſeu perſona.

Jam quod ſpectat ad ſecundum, variis argumentis pro-
ari poteſt, peractum eſſe Incarnationis myſterium ac
la, quæ de Chriſto Domino credenda proponuntur, eſ.
fide digniſſima. Aliquot hic magis popularia proponi-
ius.

4. Primum ſumi poteſt ex Chriſti miraculis, quorum
eſtis eſt orbis univerſus: quæque extant, non ſolum;
 Evangeliis, quibus fidem non adhibent Ethnici, ſed
tiam in propriis ipſorum hiſtoriis. Ejuſmodi fuit ſilen-
ium falſorum Deorum oraculis, Chriſto adveniente, im-
oſitum; cujus mentio fit adpud Plutarchum & alios.
tem eclipſis illa ſtupenda, quæ præter omnem natu-
æ ordinem in morte Chriſti accidit: cujus meminit Ple-
on. Chronologus Ethnicus, Adriani Imperatoris liber-
us lib. 13. de temporibus, ut refert Origenes lib. 2. contr.
elſum. & Euſebius in Chronico, illiuſque etiam in ar-
hivis Romanorum factam fuiſſe mentionem aſſerit Ter-
ullianus in apologet adverſus Gentes. Iiſdem miracu-

lis addi possunt prodigia; quæ nostro etiam tempore fiunt ad invocationem nominis Christi variis in locis in ægrotos & debiles, præsertimque circa energumenos. Quæ omnia, cum ipsius naturæ vires longe superent, solo Deo fieri potuisse manifestum est: Atqui Deus non potest falsum approbare. Cum igitur hæc miracula ad testandam Christi divinitatem eorumque omnium, quæ de illo credimus veritatem, facta sint, sequitur illa omnia esse verissima ac fide dignissima.

Secundum argumentum duci potest ex modo, quo totius mundi ad Christi fidem conversio facta est. Hæc enim non est facta vi aut armis, nec per sapientes aut potentes sæculi, sed per duodecim piscatores, Philosophiæ ac litterarum humaniorum imperitos; idque non blanditiis, aut honoribus propositis, imo potius suppliciis & carceribus, quin etiam suadendo relinquere amicos, parentes, consanguineos, calcare voluptates; colere humilitatem, castitatem, paupertatem, pati illatas injurias, inimicis benefacere, peccata omnia devitare, ut & Plinius author Ethnicus testatur libro 10. Epist. 97. ad Trajanum Imperatorem. Hoc enim re vera omnem industriam prorsus exuperat, soliusque divinæ proprium est talibus mediis, tam arduis, imo tam contrariis & paradoxis, non unam solum civitatem aut gentem, sed totum mundum ad Christi fidem adduxisse: nec solos pauperes, sed etiam divites, Imperatores; nec solos idiotas, sed Philosophos & Sapientes: idque tam brevi tempore; neque tantum ad fidem Christi adduxisse, sed etiam ad martyrium pro ipso tolerandum animasse.

5. Tertium argumentorum duci potest ex iis: quæ à Christo prædicta sunt & prænunciata, ut Hierosolymitanæ urbis vastatio, templi destructio, Judæorum dispersio & captivitas, ac innumeræ calamitates, quibus post Christi morte attriti sunt: Evangelii per universum orbem prædicatio; Ecclesiæ Catholicæ contra omnes tyrannorum persecutiones, & hæreticorum machinationes victoria &

& triumphus; & alia multa similia, quæ partim adpleta esse cognoscimus, partim etiamnum adhuc hoc npore adimpleri cernimus. Quæ omnia tam clare & tincte prænunciata, tam certo & manifeste adimpleta, n ab alio, quam ab ipso Deo præsciri & prænunciari tuerunt.

Quartum denique argumentum desumi potest, tùm infinito propè Martyrum numero omnis ætatis, sexùs, nditionis inter quos plurimi sapientiâ & ingenij præntiâ fuerunt celeberrimi, ut eorum scripta testantur: i tamen omnes pro fidei Christi confessione mortem nstantissimè subjerunt. Tùm etiam ex puritate & santate doctrinæ ipsius Christi, quæ vel ex se sola vider sufficere ad convincendos, imò & persuadendos anios, illius authore alium non esse quam omnis sanctitatis ntem; ac proinde vera esse omnià quæ in ejus doctrina ntinentur.

SECTIO III.

uomodo ejusdem mysterij veritas probari possit contra Iudæos.

Cum Judæi veteris testamenti Scripturas admittant, ex ipsarum authoritate contra illos hujus ystetii veritas probanda est. Quod ut distinctius ac meis fiat, duo præsertim hîc à nobis demonstranda sunt. imum est. Messiam in lege promissum, non esse purũ ominem, sed verum & naturalem Dei Filium, atque eò verum Deum. Secundùm est, Messiam illum jam nisse, & opus humanæ redemptionis peregisse.

Quod spectat ad primum, ex innumeris propè Scripturæ testimoniis, quibus divinitas Messiæ seu Christi in ge promissi probari potest; duo tantùm hîc seligemus. Primum desumitur ex his Ps. 109. verbis, quibus ipset Christus ad id probandum usus est: Dixit Dominus

nus Domino meo, sede à dextris meis. Etenim Dominus ille, cui dicitur: sede à dextris, est Ipse Messias in lege promissus, ut sentiunt & explicant ipsimet Rabbini Judæorum, quos refert & citat Galatinus lib. de arcanis cap. 5. & l. 8. c. 24. Atqui idem ille Dominus est etiam verus Deus, alias, nec deberet, nec posset sedere ad dexteram Dei, quod est æqualitatis cum illo symbolum: nec etiam dici posset, ex utero, id est, ex substantia Dei (ante Luciferum) id est ab æterno genitus, quod nulli puro homini convenire potest.

Secundum testimonium petitur ex his verbis Isai. cap. 9. Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur nomen ejus. Deus fortis, &c. quibus verbis (quæ de Messia intelliguntur ipsi Judæi, ut notat idem Galatinus lib. 3. de arcanis cap. 18. & 19.) ejus divinitas manifestissime declaratur.

2. Quod ad 2. attinet, ex pluribus Scripturæ testimoniis, quibus Messiam in lege promissum jam venisse probari potest, duo tantum proferemus, quæ ipsi Judæorum Rabbini de Messia interpretantur, ut videre est apud eundem Galatinum lib. 4. cap. 4. & sequentibus.

Primum desumitur ex Gen. cap. 49. ubi hæc verba ab ipso Patriarcha Jacob morti proximo proferuntur; non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Hoc est, non deerunt Reges, Legislatores de tribu Juda, donec veniat Christus. Atqui jampridem videmus nullos amplius Reges, nullos Duces, nullos Legislatores de tribu Juda: imo nec de ulla alia tribu inter Judæos, sed omnes penitus defecisse, idque ab annis mille sexcentis & amplius, quibus Judæi per orbem vagantur, & aliarum gentium quasi perpetuæ servituti mancipati sunt. Constat prætereà (quod etiam maxime observandum est) Christum Dominum natum esse circa illud tempus, quo regia potestas à Judæis, cùm Herodes alienigena Judaici regni sceptrum invasit.

Secundum testimonium ex Danielis cap. 9. petitur,
bi Angelus Gabriel prædicit Christum post septuaginta
bdomadas esse venturum, & à Judæis occidendum, &
pulum Judæorum dissipandum, & vastitatem ejus ac
solationem duraturam usque in sæculi finem, quæ omnia
mpleta esse manifestum est. Hebdomades enim illæ
telliguntur, non dierum, sed annorum; quod apud
dæos consuetum fuisse ex Levit. cap. 25. colligitur. Il-
s autem fuisse completas eo tempore quo Christus oc-
us est, fusè probant Scripturæ interpretes super illum
anielis locum. Vastitatem autem civitatis, & templi,
Judæorum dissipationem ab illo tempore per tot sæcu-
durasse satis compertum est.

SECTIO IV.

Quomodo eadem veritas possit contra hæreticos pro-pugnari.

1. INter plurimas hæreses quæ Incarnationis Domini-
cæ veritatem impugnarunt, duæ præcipuæ extite-
nt, ad quas reliquæ omnes aliquo modo possunt revo-
; ac proinde in quarum refutatione cæterarum falsitas
cilè poterit agnosci.

Prima fuit Eutychetis, qui asserebat post Incarnationē
erbi divini, unam tantum in Christo remansisse naturā,
mque factam esse ex divinitate & carne per conversio-
m ipsius divinitatis in carnem, aut per commixtionem
riusque. Asserebat præterea divinitatem Verbi eo mo-
dici posse, ac revera fuisse passam, mortuam, ac sepul-
m. Hunc hæreticum ita sensisse colligitur ex variis Epi-
olis S. Leonis Papæ, præsertim vero ex Epist. 9. 10. 52.
97. item ex Evagrio lib 2 hist. cap. 18.

Catholica fides duas veritates huic hæresi oppositas pro-
etur. Prima est, in Christo post Incarnationem duas
tegras, veras & perfectas naturas remansisse, divinam
licet & humanam, quæ sine ulla confusione aut per-

N mix-

mixtione in persona Verbi subsistunt. Secunda est, divinam Christi naturam, neque passam, neque mortuam fuisse, aut dici posse, sed impassibilem & immutabilem semper remansisse.

2. Hæ veritates Catholicæ probantur & simul errores oppositi refelluntur 1. ex Scriptura, in qua duæ in Christo naturæ manifestè distinguuntur pluribus in locis, præsertim cap. 2. Epist. ad Philipp. ubi Apostolus distinctè declarat, Christum Jesum, cum in forma Dei esset, formam servi accepisse: quæ verba explicans S. Vigilius Papa lib. 2. contra Eutychetem: Mirum est, inquit, cur timeant quidam dicere duas (Christi) naturas, cum Paulus dicat duas formas. Deinde evidenter dicitur Christum non secundum naturam divinam, sed secundum humanam passum esse, in Epist. 1. S. Petri c. 2. Christus peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum: & cap. 4. Christo igitur passo in carne.

Probatur 2. ex Concilio Calcedonensi generali, quod fuit celebratum contra Eutychetem, in cujus actione 1. anathema profertur in ipsum Eutychetem dicentem, in Christo esse unam naturam, ex divina & humana factam. Et actione 5. profitentur Patres Concilij se credere Christum Dominum eundem perfectum in Deitate, eundem perfectum in humanitate, Deum verè, & hominem verè, &c.

Probatur 3. ex S. Justino martyre in expositione fidei: Filius Dei, inquit, cùm unus sit, duæ in eo naturæ sunt, altera, quæ divina est, edit miracula: altera, quæ humana est, humilia excipit; qua enim ex parte, Deus est, res admirandas operatur: qua verò ex Virgine, est homo, crucem, passionem, & consimilia, voluntate sua naturaliter perfert. Et ex S. Leone Papa, serm. 17. de Passione Domini cap. 1. Manente, inquit, in sua proprietate utraque substantia, nec Deus reliquit sui corporis passionem, nec Deum fecit caro passibilem; quia divinitas quæ erat in dolente, non erat in dolore.

3. Alte-

3. Altera hæresis fuit Nestorii, qui (ut refert Evagrius
). 1. hist. c. 2. & seq.) asserebat beatam Virginem pu-
m hominem peperisse, qui, non solum naturam, sed &
rsonam humanam haberet proindeque illam Dei geni-
cem dici non debere. Addebat autem personam divi-
ni Verbi unitam postea fuisse filio Mariæ, non qui-
m substantialiter, communicando hypostasim, sed ac-
dentaliter: in quantum scilicet Verbum divinum illi
men ac dignitatem suam impertivit, ut nimirum Deus
Dei Filius diceretur. & ab omnibus adoraretur. Sic-
te dicebat in Christo non solùm duas naturas, sed etiam
as personas, eo quo explicavimus modo, inter se unitas.
Catholica veritas huic hæresi opposita docet, unam
e tantum in Christo personam, eamque divinam: pro-
deque Christum Dominum, qui secundum carnem de
rgine natus est, esse verum Deum, ac verum homi-
m, Sanctissimamque Virginem verè ac proprie Dei
atrem esse, ac dici debere.
Hæc veritas sic explicata probatur, & oppositus error
nul refellitur 1. ex Scriptura. S. Luc. 1. Quod nascetur
te Sanctum, vocabitur Filius Dei. S. Matth. 16. Tu
Christus Filius Dei vivi S. Joan. 20 Hæc scripta sunt,
credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei.
Probatur 2. ex Concilio Ephesino, in quo hæresis illa
mnata est, ipseque Nestorius depositus ac in exilium
ssus, ubi miserè interiit, lingua ejus, quâ in Christum
ominum, ejusque Sanctissimam Matrem tàm impie
sphemaverat, à vermibus penitùs corrosa, ut refert
agrius loco suprà citato. Item ex Concilio Constanti-
p. 2. can. 5. Si quis introducere conatur in mysterio
risti duas substantias, seu duas personas, anathema sit.
can. 6. Si quis abusive Dei genitricem esse dicit glorio-
n semper Virginem Mariam, anathema sit.
Probatur 3. ex S. Leone Papa Epist. 97. ad Leonem
gustum, ubi sic loquitur, Anathematizetur ergo Nesto-
s, qui beatam Virginem Mariam, non Dei, sed homi-

minis tantummodò credit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret divinitatis. Et ex S. Gregorio Papa lib. 18. mor. c. 27. Quamvis, inquit, ipse Christus aliud ex Patre, & aliud ex matre: non tamen alius ex Patre, & alius ex matre, sed ipsē est æternus ex Patre, ipse temporalis ex matre: ipse qui fecit, ipse qui factus est: ipse author operis, ipse opus authoris: manens unus ex utraque & in utraque natura: nec naturarum copulatione confusus, nec naturarum distinctione geminatus.

Optime denique Vincentius Lirinensis lib. adversus hæres. cap. 19. In Deo, inquit, una substantia, sed tres personæ: in Christo duæ substantiæ, sed una persona: in Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliud: in Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius.

SECTIO V.

An conveniens fuerit Incarnationis mysterium.

1. PRoposita quæstio triplici modo potest intelligi: 1. an conveniens fuerit Personam divinam aliquam incarnari. 2. an secundam potius quàm alteram. 3. an eo tempore, & non citius, nec tardius. Pro cujus resolutione

Dicendum 1. convenientissimum fuisse ut aliqua persona divina incarnaretur, seu naturam humanam hypostaticè sibi uniret. Ita Sanctus Thomas 3. part. quæst. 1. art. 1.

Ratio, qua id probat, hæc est. Unicuique rei conveniens est illud, quod sibi competit secundum propriæ naturæ rationem: Atqui natura Dei est ipsamet essentia bonitatis, ex S. Dionys. cap. 1. de div. nom. unde quidquid pertinet ad rationem boni, conveniens est Deo: ad rationem autem boni pertinet, ut se aliis communicet, ex eodem S. Dionysio cap. 4. quare ad rationem summi boni pertinet, quod modo summo se communicet; quod maximè fit per unionem hypostaticam: per quam Deus summo & præstantissimo, quo fieri potest, modo, se

turæ humanæ communicat ; quæ per illam communica tionem ad tantum dignitatis & excellentiæ gradum eve ta est, (ut teste S. Augustino lib. de prædest. Sanct. cap 5.) quò altius ascenderet, non haberet.

Dicendum 2. convenientissimum fuisse, ut persona Filii potius quam Patris ac Spiritus Sancti naturam humanā assumeret. Ita Sanctus Thomas quæstione 3. art. 8.

Cujus rei licet præcipua & summa ratio sit, quod ita divinæ sapientiæ visum fuerit, præter illam tamen quædam aliæ à SS. Patribus afferuntur: unam aut alteram hic delibare nobis sufficiet.

2. Prima igitur ea est, quam profert S. Basil. hom. de principio Evangelii S. Joan. & S. August. lib. 15. de Trinit. cap. 11. quia scilicet maximè decuit, ut illa persona jungeretur naturæ humanæ, per quam homines qui in tenebris erroris ac ignorantiæ per peccatum jacebant, peculiari quadam ratione illuminarentur ac instruerentur : ea vero persona est Verbum divinum juxta illud Sap. 1. Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis : ita enim à Patre cœlesti sumus per Verbum suum edocti, ut ait S. Thom. supra, sicut discipulus docetur verbo magistri.

Aliam rationem affert S. Athan. lib. de Incarn. quia scilicet scopus Incarnationis fuit instauratio divinæ imaginis, quæ per peccatum fuerat in nobis velut obliterata : unde decuit, ut naturæ nostræ ille uniretur, qui (ut ait Apost. Coloss. 2. & Hebr. 1.) est Imago Dei invisibilis, splendor Patris, & figura substantiæ ejus : ut sic imago illa in nobis, quasi impressione sigilli divini, repararetur ; ut loquitur S. Clemens Alexandr. in orat. exhortatoria ad Gentes.

Dicendum 3. convenientissimum fuisse, ut hoc mysterium non statim ab initio mundi conditi, nec omnino sub finem, sed in medio quasi tempore perageretur

Non quidem statim ab initio, ut homines diuturnioribus malis conflictati, melius agnoscerent naturæ suæ infirmitatem, majorique affectu divinæ gratiæ optarent ac

quærerent auxilium, & ob diuturnam expectatione
pluris æstimarent divinæ misericordiæ beneficium. I
que etiam conveniens fuit differri usque ad mundi fin
ne Dei cognitio prorsus in hominibus extingueretur,
ve generis humani strages ac ruinæ nimium augeren
Unde consequens est convenientissimum fuisse tem
illud, quod ad exequendum istud mysterium Deus dele

SECTIO VI.

An Incarnationis mysterium fuerit necessarium

1. CErtum est in primis, Verbi divini Incarnation non fuisse ullo modo necessariam, sed prorsus li ram respectu Dei; cum ipsa etiam mundi creatio, quælibet alia operatio ad extra, Deo sit omnino libe

Certum est deinde, neque etiam supposito lapsu ge ris humani fuisse absolute & simpliciter necessarium illius reparationem, Filium Dei incarnari.

Constat ex eo quod Scriptura variis in locis, gene humani reparationem eo modo, quo facta est, tribuit cl ritati ac misericordiæ divinæ. Ad tit. 3. Secundum mi ricordiam suam salvos nos fecit. S. Joan. 3. Sic Deus di xit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Bene cium autem ex charitate & misericordia collatum, su ponit in benefactore conferendi libertatem.

Præterea SS. Patres docent potuisse Deum multis al modis humanum genus liberare: Poterat (inquit S. A hanasius serm. 3. contra Arianos) sine ullo adventu Chr sti solummodo loqui Deus, & solvere maledictionem. S. August. lib. 13. de Trinitate cap. 10. dicit: Non aliu modum possibilem Deo defuisse, cujus potestati cunc æqualiter subjacent: sed sanandæ nostræ miseriæ conv nientiorem alium modum non fuisse.

Quæstio igitur præsupposita intelligenda ex hypothes quod Deus non aliter genus humanum reparare volu

rit, ni-

rit, nisi per condignam pro peccato exhibitam sibi satisfactionem; an scilicet, ea suppositione facta, necessarium fuerit Personam divinam incarnari ut condignam illam satisfactionem pro peccatis nostris exolveret: an vero aliquis purus homo, qui non esset Deo hypostaticeunitus, id efficere potuerit. Pro cujus resolutione,

2 Dicendum est ad reparationem generis humani per condignam & æquivalentem pro peccatis hominum satisfactionem, absolute & simpliciter necessarium fuisse Personam divinam incarnari.

Hujus assertionis veritas ex duobus Principiis pendet, quæ hic à nobis probanda sunt.

Primum est, nullum purum hominem, quibuscumque gratiæ donis ornatum, potuisse condignam & æquivalentem satisfactionem Deo pro peccatis aliorum hominum exhibere.

Secundum est, Christum Dominum, Deum & hominem id perficere potuisse, & reipsa perfecisse.

Quod purus homo id non potuerit, probatur 1. ex his verbis Psalmi 48. Frater non redimit, redimet homo, non dabit Deo placationem suam & pretium redemptionis animæ suæ: quæ verba explicans S. Basilius in hunc locum, sic ait: Ne igitur fratrem quære in redemptionē, sed eum qui excedit naturam tuam, neque hominem nudum, sed hominem Deum Jesum Christum, qui solus placationem Deo dare potest pro omnibus nobis.

Probatur 2. ex S Leone Papa serm. 1. de Nativit. ubi loquens de Christo: Nisi, inquit, esset Deus, non afferret remedium: nisi esset homo, non præberet exemplum. Et S. Augus. in Enchyr cap. 108. Neque, inquit, per ipsa liberaremur mediatorem Christum, nisi esset Deus. Et S. Fulgent. lib. de Incarn. cap. 4. Nullatenus, inquit, humana natura ad auferendum peccatum mundi sufficiens atque idonea fieret, nisi unione Verbi Dei.

Probatur 3. ea ratione qua utitur S. Anselmus lib. 1. cur Deus homo cap. 21. Et S. Thom. quæst. 1. art. 2. ad

2. quia scilicet in omni peccato mortali reperitur semper offensa & injuria objective infinita, quatenus est contra infinitam Dei bonitatem & excellentiam. At vero omnis satisfactio puri hominis non potest esse nisi finita, quamvis ex gratia Dei procedat; quælibet enim gratia creatura collata, semper est finita, ipsique solum confert dignitatem finitam. Inde sequitur, ex illa nullam actionem procedere posse, quæ illatæ injuriæ & offensæ commissæ æqualis, ac sufficiat ad perfectam & æquivalentem satisfactionem.

Confirmatur ex eo quod gravitas peccati desumitur ex dignitate & excellentia illius qui offenditur; quantitas vero & magnitudo satisfactionis ex dignitate personæ quæ satisfacit. At in omni peccato mortali is qui offenditur, semper est infinitus, nempe Deus: in satisfactione autem puri hominis, is qui satisfacit semper est finitus: Ergo impossibile est in ejus satisfactione, quantumvis magna, posse reperiri æqualitatem cum offensa in Deum commissa.

Jam vero quod Christus Dominus, Deus & homo, potuerit de condigno & æquivalenter pro peccatis hominum satisfacere, & reipsa satisfecerit, probatur 1. ex duobus locis Apostoli.

Primus locus habetur cap. 10. Epist. ad Hebr. ubi Apostolus conferens sacerdotes antiquæ legis, eorumque sacrificia cum Christo, ejusque sacrificio in cruce pro nobis oblato, sic loquitur: *Et omnis quidem Sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem* (Christus scilicet) *unam pro peccatis offerens hostiam, una oblatione consummavit in æternum sanctificatos.* Quibus verbis Apostolus hoc discrimen constituit, quod cum illi sacerdotes sacrificiis illis toties repetitis peccata auferre non possent, Christus id unica sui oblatione perfecerit: quod discrimen nullum esset, si Christi oblatio condigna & æquivalens non fuisset: si enim

tan

antum ex quadam congruitate remissionem peccatorum obis Christus impetravit, hoc etiam haud dubie illis an-iquis sacrificiis fieri potuit; cum essent actus religionis x se boni, & divinitus ad Deum placandum instituti.

4. Secundus locus habetur cap. 5. Epist. ad Rom. in uo sic loquitur Apostolus: Sed non sicut delictum, ita k donum; si enim unius delicto multi mortui sunt, mul-o magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis esu Christi in plures abundavit. Quibus verbis Aposto-us Christi meritum ad salvandum præfert Adami deme-ito ad perdendum. Cum igitur Adami peccatum tale uerit, ut per illud juste & condigne universum genus hu-nanum gratia privatum sit, & damnationis æternæ rea-um incurrerit; sequitur ex Apostoli mente, multo ma-gis in Christi merito fuisse vim ac virtutem condigne re-limendi ac reparandi genus humanum, & perfecte ac equivalenter pro ejus reatu satisfaciendi.

Probatur 2. ex S. Agapito Papa Epist. 5. ad Anthimū, ibi eandem comparationem in Christum & Adamum fa-iens, dicit: Validius fuisse donum libertatis, quam de-itum servitutis. Et S. Chrysost. hom. 10. in cap. 5. Epi-tolæ. ad Rom. ubi dicit Christum pro reatu primi paren-is, ac totius generis humani satisfecisse, quemadmodum i quis aliquem decem obolos debentem, & ob id carcere um uxore & liberis detentum, ab illo carcere liberet, non tantum solvendo decem illos obolos, sed & innume-a auri talenta largiendo: unde paulo post subdit, Chri-tum multo plus, quam deberemus, solvisse pro nobis; antoque plura, quanto guttulam exiguam pelagus exce-lit immensum: peccataque, pro quibus satisfecit, fuisse, anquam scintillam, satisfactione quam exhibuit, tanquā uper effuso mari solutam & extinctam.

Probatur 3. hac ratione: quia Christi satisfactio fuit simpliciter valoris infiniti: ergo æquivalens & condigna uit. Quod autem fuerit infiniti valoris colligitur tum ex nfinita dignitate personæ satisfacientis, tum ex valore

infinito rei in satisfactionem oblatæ: Christus enim n[on] aliam hostiam obtulit quam seipsum.

5. Objicies 1. Christus non satisfecit ut Deus, sed [so]lum quatenus homo: Atqui ut homo non fuit infin[itæ] dignitatis: Ergo nec potuit in actiones suas satisfactori[is] valorem infinitum transfundere.

Respondetur, Christum satisfecisse in quantum fuit h[o]mo Deus, id est, in quantum ejus humanitas in perso[na] divina subsistebat, seu per actiones humanitatis in per[so]na divina subsistentis: quæ actiones ut sic, erant infin[iti] valoris, cum a persona infinite digna procederent.

Objicies 2. Christus Dominus pro remissione peccat[o]rum nobis impetranda Patrem suum oravit: Ergo ad [æ]qualitatem pro ipsis non satisfecit: si enim tali modo [sa]tisfecisse se cognovisset, frustra pro ipsa remissione Pa[trem] orasset.

Respondetur, Christum Dominum orasse, non ut pr[e]cibus suis suppleret aliquid, quod satisfactioni suæ dee[s]s[et], sed quia ex ordinatione divina, una ex actionibus, qu[i]bus Christus nos à peccatis redimere, & pro illis satisf[a]cere debebat divinæ justitiæ, erat oratio; unde Isaiæ 5[3.] inter alias actiones quæ à Propheta enumerantur, qu[i]bus Christus pro peccatis hominum satisfacere debeba[t,] ponitur oratio, quam Deo Patri obtulit pro transgress[o]ribus: Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium divid[et] spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, [&] cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multoru[m] tulit, & pro transgressoribus rogavit.

SECTIO VII.

An si homo non peccasset, Filius Dei incarnatu[s] fuisset.

1. SEnsus quæstionis est; an vi illius decreti, quo st[a]tuit Deus ut Verbum divinum carnem assumeret quod-

uodque per Scripturas sacras nobis innotuit, facta fuisset ıcarnatio, etsi primus homo non peccasset.

Duæ autem sunt super hàc re Theologorum sententiæ, nbæ maxime probabiles, & pietati consentaneæ. Utramıe hic breviter explicabimus, ut cuique liberum sit (cum hil super hac re ab Ecclesia definitum fuerit) eam, uæ magis arriserit amplecti.

Prima sententia est eorum qui negant, Adamo non ·ccante, Filium Dei fuisse incarnandum.

Probatur 1. authoritate Scripturæ, quæ variis in locis ıllum alium finem proponit, cur Filius Dei sit incarnais quam generis humani redemptionem. Sancti Lucæ). Venit Filius hominis quærere, & salvum facere quod erierat. S. Joan. 10. Ego veni in mundum ut vitam haeant & abundantius habeant. 1. ad Tim. 1. Christus Jeıs venit in hunc mundum peccatores salvos facere.

Probatur 2. authoritate SS. Patrum, S. Leonis serm. 3. ı Pentecost. Si homo ad imaginem Dei factus in suæ onore naturæ mansisset, nec diabolica fraude deceptus lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, creator ıundi creatura non fieret. S. Iren. lib. 5. adversus hæres cap. 14. Si non haberet caro salvari, nequaquam Verım caro factum esset. S. Gregorius in lib. 4. Reg. c. 1. Adam non peccasset Redemptorem nostrum carnem bire non oporteret. S. August. serm. 8. de verbis Apooli. Si homo non periisset, Dei Filius non venisset.

Secunda sententia est eorum, qui asserunt Verbi divi Incarnationem, tanquam maximum, nobilissimum & erfectissimum divinæ sapientiæ opus, à Deo intentam ac ecretam fuisse ante quamcumque puram creaturam in articulari consideratam: ac proinde ante prævisionem eccati primi hominis, ut determinate futuri, secundum ostrum concipiendi modum.

Probatur 1. cap. 8. ex Prov. Dominus possedit me in itio viarum suarum; vel (ut Septuaginta Interpretes ertunt) Dominus creavit me in initio viarum suarum

ante-

antequàm quidquam faceret à principio: ubi de se lo-
quitur Sapientia incarnata, seu Christus secundum huma-
nitatem, ut docet S. Amb. lib. 1. de fide cap. 7. & proba-
ex illa voce Dominus. Nam Christus secundum divinita-
tem non potest Deum appellare Dominum suum, sed
Patrem: cum ergo ibi appellet eum Dominum, sequitur
quòd de se loquatur secundum humanitatem. Quod etiam
docent alii SS. Patres: nam cum Arriani ex hoc loco p-
bare conarentur Christum esse creaturam, responder-
SS. Patres locum illum intelligi debere de Christo secun-
dum humanitatem. Ita S. Athan. sem. 3. & 4. contra
rianos. S. Cyrill. Alexand. lib. 4. Thesauri cap. 4. 6. &
S. August. lib. 1. de Trinit. cap. 12. Si ergo Christus se-
cundum humanitatem est initium viarum, id est, opu-
Dei, cum id non possit intelligi de ordine temporis, d-
de ordine divinæ intentionis, & æternæ prædestinationis,
hinc sequitur Christum secundum humanitatem fuisse in-
tentum ante omnes alias creaturas, atque adeo ante p-
visionem peccati primi hominis.

3. Confirmari potest 1. ex eo quòd idem Christus D-
minus ab Apostolo ad Coloss. cap. 1. vocatur Primo-
nitus omnis creaturæ: loquitur autem de Christo sec-
dum humanitatem, ut exponunt ibi S. Hieron. & S.
sem. unde Sanctus Cyrill. libro 10. Thesauri capite 4.
cit Christum vocari primogenitum, quatenus homo
unigenitum verò quatenus Deus est.

Confirmari potest 2. ex his Apostoli verbis 1. Cor.
Omnia vestra sunt: vos autem Christi, Christus aut-
Dei. Quibus verbis Apostolus dicere intendit, quod
omnes aliæ creaturæ propter hominem factæ sunt, &
consequenti ipse homo à Deo ante illas est intentus,
finis illarum: sic ipsi homines, omnesque aliæ creatu-
propter Christum factæ sunt, & ex consequenti Chri-
ipse prior ipsis à Deo intentus est.

Probatur 2. ex S. Aug. lib. 1. de nuptiis & concup.
cap. 21. ubi dicit illud quod de Sacram. Matrimonii

betur apud Apostol. ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia: implendum fuisse in statu innocentiæ, si homo in illo perseverasset; unde sequitur secundum illius mentem, etiam Adamo non peccante, Christum incarnandum fuisse. In eadem sententia sunt multi alii SS. Patres; ut S. Cyrillus Alex. lib. 5. Thesauri cap. 3. & 15. S. Anselm. lib. 1. cur Deus homo, Rupertus lib. de gloria & honore Filii hominis, ubi ex professo illud probat. His meritò annumerare possumus beatæ memoriæ Franciscum Salesium olim Episcopum Gebennensem, qui in suo Theotimo seu tractatu de divino amore lib. 2. cap. 4. eandem sententiam clarissime pro more suo explicat & tuetur, eamque dicit se collegisse ex attenta consideratione Scripturarum ac doctrinæ SS. Patrum.

Probatur 3. hac ratione: Qui ordinate vult, is post intentum finem, prius vult media propinquiora fini, quàm remotiora: At Deus ordinate vult id quod vult: & ultimus finis quem intendit, est bonitatis ac gloriæ suæ manifestatio, propter quam omnia alia extra se vult & operatur. Unde sequitur quod post hunc finem intentum, prius velit media illi propinquiora quam remotiora: Atqui Incarnatio est medium propinquius divinæ gloriæ, quam humani generis redemptio, estque in se longe excellentius, & ad divinam gloriam manifestandam aptius; cum Christus solus, quatenus Deus & homo, multo majorem gloriam Deo reddere possit quam universi Angeli & homines, qui creati aut redempti fuerunt, imo qui sunt possibiles. Ergo Deus prius ipsius Christi Incarnationem voluit, quàm generis humani redemptionem, ac proinde ipsum Christum non propter homines primò & principaliter: sed potius & homines Angelos, & quascumque alias creaturas propter ipsum Christum esse voluit.

4. Utraque sententia probabilis est, ut diximus; secunda tamen videtur probabilior, tum ob ea quæ in ejus probationem allata sunt, tum etiam, quia authoritates

Scri-

pturæ & SS. Patrum, quæ in probationem prioris citata sunt, facile possunt explicari.

Quod enim spectat ad ea Scripturæ loca, in quibus dicitur Christum venisse ad peccatores salvandos, fatemur illud esse verissimum. Quamvis enim primo & principaliter, ante cujuslibet peccati prævisionem, à Deo, Christi Incarnatio intenta fuerit, hoc tamen non obstat, quin prævisio postea Adami peccato, totiusque generis humani lapsu, eadem Incarnatio, quasi secundario & minus principaliter, ad illius restaurationem divinitus ordinata fuerit. Et sic utrumque verum est, & Christum venisse ad salvandos homines, & nihilominus ante quamcunque creaturam à Deo intentum fuisse.

Ad illud autem quod aliqui SS. Patres dicunt Adam non peccante, Christum non fuisse venturum dicendum est hoc verum esse, si intelligatur, Christum non fuisse venturum eo modo, quo venit; hoc est, in carne passibili neque ea facturum fuisse aut passurum, quæ humanæ salutis causa fecit, & passus est.

CAPUT II.

De modo quo peractum est Incarnationis mysterium.

SECTIO I.

Quid sit unio hypostatica.

1. EXplicatis iis quæ ad veritatem hujus mysterii pertinent, doctrinæ ordo postulat, ut videamus, qua ratione illud peractum sit. Cum autem (ut constat ex ante dictis) Incarnatio facta fuerit per unionem naturæ humanæ cum divina, in ipsius Verbi persona, videndum est in primis, quid sit illa unio. Quod ut melius intelligatur.

Supponendum est ex Philosophia, subsistentiam seu personalitatem nihil aliud esse, quam modum aliquem

rea-

alem & ſubſtantialem, quo natura rationalis ultimo rficitur & completur, ita ut per ſe & independenter ab uni alio ſubſiſtat, & cujvis alteri, ut ſic, incommunicabilis exiſtat; & ita ex natura ſubſtantia lirationali, & ſubtentia illa, ſeu perſonalitate, fit una ſingularis perſona. oc præſuppoſito, ut quæſtioni propoſitæ ſatisfiat,

Notandum eſt unionem hypoſtaticam duplici modo mi poſſe.

Primo pro actione, qua Deus univit ſeu conjunxit hunanam naturam cum hypoſtaſi ſeu perſona divini Verbi; o ſenſu vocari poteſt unitio; & hæc actio ſeu unitio à tota ſanctiſſima Trinitate, ſicut omnes aliæ actiones extra, ut definitum eſt in Concil. Lateran. ſub Innont. III cap. 1. & in Concil. Toletano 6. c. 1.

Secundo pro termino proximo & immediato illius tionis: qui quidem, ſecundum probabiliorē Doctorum ntentiam, non eſt alius, quam modus quidam, quo hunanitas Chriſti formaliter manet unita cum perſona Verbi.

Hic autem modus non eſt accidentalis, ſed ſubſtantialis, docet S. Thomas quæſt. 2. art. 6. cum ſit de intrinſeco eſſentiali conceptu alicujus ſubſtantiæ, nempe Chriſti, out eſt quoddam ſubſtantiale ſuppoſitum, in divina hunanaque natura ſubſiſtens: unde Martinus I. in Concilio ateranenſi conſultat. 5. can. 8. damnat eum, qui non onfitetur proprie & ſecundum veritatem, in eodē Chrio naturarum ſubſtantialē unionem indiviſe & inconfuſe.

Porro modus ille ſubſtantialis unionis, ex duabus unihibus partialibus conflatus eſt; quarum altera eſt in corore; altera in anima Chriſti: nam & corpus per ſe unium eſt Verbo, ſimiliter & anima eidem Verbo per ſe nita eſt. Quod manifeſte apparuit in triduo mortis Chrii. tunc enim anima fuit à corpore ſeparata, & tamen trumque ſeorſum manſit unitum cum Verbo: unde ſeuitur quod in utroque reperiatur unio partialis; mate, alis quidem in corpore: ſpiritualis autem in anima; cùm triuſque conditio id exiget.

Est etiam modus ille unionis relativus, saltem relatione transcendentali, cum dicat essentialem respectum partim ad humanitatem, tanquam ad subjectum quod modificat, & tanquam ad terminum quem unit, partim ad ipsum Verbum divinum, tanquam ad alium terminum quem cum ipsa humanitate connectit.

Quæres, an unio illa, quæ inter personam Verbi & inter humanitatem intercedit, sit omniū aliarum unionum, quæ in creaturis reperiuntur, maxima & arctissima?

Respondetur affirmative. Ratio est, quia illarum rerum unio maxima & arctissima est, quæ magis accedunt ad indivisionem & indistinctionem: Atqui natura divina & humana in Christo, quatenus ambæ in eadem Verbi divini subsistentia uniuntur, maxime accedunt ad indivisionem & indistinctionem, eo quod arctissimum ordinem habent ad invicem, utpote qui fit per aliquid quod est simplicissimum, & maxime unum, scilicet per Verbi divini subsistentiam: unde S. Bernardus lib. 5. de consideratione cap. 8. Inter omnia, inquit, quæ recte unum dicuntur, arcem tenet unitas Trinitatis, qua tres personæ una substantia sunt: secundo loco illa præcellit, qua è converso tres substantiæ, scilicet Verbum, anima, & corpus una in Christo persona sunt.

Hinc sequitur illam unionem, sicut est arctissima, sic etiam esse maxime indissolubilem: unde S. Leo serm. 1. de Passione: In tantum, inquit, unitatem Dei & hominis natura convenit, ut nec supplicio dirimi potuerit, nec morte disjungi.

SECTIO II.

An sola Filii Persona naturam humanam assumpserit

1. Sensus quæstionis est, an natura humana ita cum persona Filii fuerit unita, ut solus Filius vere & pro-

prie

prie incarnatus, atque homo factus sit, non item Pater, aut Spiritus Sanctus. Pro cujus resolutione,

Dicendum est, certum esse ex fide, soli personæ Filij naturam humanam fuisse unitam, atque adeo solum Filium, non vero Patrem & Spiritum Sanctum naturam humanam assumpsisse, & hominem factum esse.

Hæc veritas aperte constat ex quamplurimis Scripturæ locis, ut Sancti Joannis 1. Verbum caro factum est. Et capite 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Id etiam expresse definitum est in variis Conciliis, ut in Concilio Calced. actione 5. Constantinopol. 2. can. 5. Et continetur in omnibus Symbolis, quibus Ecclesia Catholica utitur.

Verum difficultas est, cum in divinis omnia opera ad extra, sint indivisa, & tribus personis communia, quomodo unio illa in sola persona Filii, non item Patris ac Spiritus Sancti, fieri potuerit, quæ difficultas ut facilius solvatur.

Observandum est id quod docet S. Thom. 1. p. q. 40. art. 2. & communiter cum eo Theologi, personas divinas constare essentia divina, tanquam aliquo communi, & suis proprietatibus personalibus, tanquam ratione constitutiva & distinctiva illarum.

Hac observatione supposita, ad propositam difficultatem respondetur.

Quod si per unionem & assumptionem humanæ naturæ intelligatur actio illa, qua cum persona Verbi conjuncta fuit; illam esse communem toti Trinitati, ut supra dictum est.

Quod si per unionem intelligatur terminus immediatus illius actionis, quæraturque, quomodo persona Filii potius, quam Patris aut Spiritus Sancti immediate terminet & sustentet ipsam naturam humanam; dicendum est id fieri, quia illam terminat, ipsique unitur, non per aliquid absolutum & essentiale, sed per aliquid relativum & personale sibi proprium.

Hoc

2. Hoc expresse definitum & explicatum habetur in Concilio Toletano 6. c. 1. in professione fidei his verbis: Cum tota cooperata sit Trinitas cooperationem suscepti hominis, quoniam sunt inseparabilia opera Trinitatis, solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in unitate naturæ, id est, in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati.

Dices apud SS. Patres aliquando reperiri, quod natura divina humanam assumpsit: unde sequitur, cum illa Patri & Spiritui Sancto, sicut & Filio communis sit, etiam dici posse Patrem aut Spiritum Sanctum incarnatum ac Filium.

Respondetur, dum dicunt Patres naturam Dei incarnatam fuisse; sensum esse (ut recte explicat Sanctus Thomas 3. art. 2.) personam Filii primario & propriissime naturam humanam assumpsisse, & sic fuisse incarnatam; consequenter autem & secundario divinam naturam, quæ cum ipsa Filii persona identificatur, naturam illam humanam assumpsisse, adeoque fuisse carni unitam, atque eatenus esse & dici posse incarnatam.

Porro, quamvis eo sensu modus ille loquendi verus sit, communiter tamen usurpari non debet, quin proprius & legitimus ejus sensus explicetur, unde S. Damascenus lib. 3. de fide, capite 6. licet eo utatur; de illo tamen post dubitat, an verus & proprius sit, & an debeat usurpari.

SECTIO III.

An post duarum in Christo naturarū unionem, manserit proprietatum utriusque naturæ distinctio.

1. CAtholica fides docet (ut ex antedictis satis constat) ita factam esse naturæ divinæ & humanæ in persona Verbi unionem, ut tamen manserit semper omnimoda proprietatum cujusque naturæ distinctio.

Huic autem veritati præter hæreses capite præcedenti relatas & refutatas, opposita est nova hæresis Ubiquita-

rum

um; qui asserunt humanam naturam Verbo divino hypostatice hoc ipso unitam esse, quod omnis plenitudo & nergia divinitatis Verbi sit illi realiter communicata, & ita n eam transfusa, ut Christus, etiam secundum humanitatem, atque adeo quatenus homo, verissime dicatur esse Des, omnipotens, æternus, infinitus, ubique præsens: unde Ubiquistarum appellationem sortiti sunt.

Refellitur hæc hæresis, & nostræ fidei veritas probatur . ex Scripturis, quæ utriusque naturæ proprietates in hristo distinguunt. 1. Cor. 13. Etsi crucifixus est ex infiritate; sed vivit ex virtute Dei. 1. Petri 4. Christo igitur asso in carne pro nobis. S. Joan. 20. Christus Dominus e se loquens: Ascendo, inquit, ad Patrem meum & Parem vestrum, Deum meum & Deum vestrum.

Probatur 2. ex Concilio Calcedonensi act. 5. ubi defiitum est, Vnum & eundem Jesum Christum unigenitum, n duabus naturis inconfusibiliter cognoscendum esse, nula naturarum differentia sublata, propter unionem, sed nagis utriusque naturæ proprietate in unam personam & n unam subsistentiam concurrente. Et ex Conc Later. sub Martino I. cap. 9. Si quis non confitetur proprie & ere naturales proprietates Deitatis Christi & humaniatis indiminute in eo, & sine defectione salvatas, &c. sit ondemnatus. Et in Epist. Agathonis Papæ, quæ in sexta ynodo generali act. 4. lecta & recepta est, dicitur, unamuamque naturam Christi, proprietatem naturalem reinere; & habere divinam omnia quæ divina sunt.

Probatur 3. ex S. Greg. Nazianz. in orat. de Filio Vno capitulo, inquit, moneo, ut altiora adscribas diviniati, humiliora autem naturæ humanæ atribuas. Et Santus Joan. Damascenus lib. 2. de fide capite 4. Divinitaem, inquit, dicentes, non nominamus ea quæ sunt proria humanitatis; neque de carne prædicamus, ea quæ unt divinitatis propria.

Probatur 4. ex absurdis, quæ posita illa hæresi consequuntur. Si enim Christo secundum humanitatem proprie-

tates

tates divinæ vere competerent; sequeretur ipsum Christum secundum humanitatem suam esse authorem suæ humanitatis; & secundum animam suam esse creatorem suæ animæ: item secundum humanitatem suam extitisse antequam ipsa humanitas existeret, similiter secundum humanitatem suam neque pati neque mori potuisse, atque adeo neque passum neque mortuum fuisse. Quæ omnia quam absurda sint, nemo videt.

Observandum est autem Doctores Catholicos non negare, imo ultro fateri, omnem plenitudinem divinitatis atque adeo divinas omnes perfectiones, naturæ humanæ Christi fuisse communicatas, non tamen eo sensu, quo illi hæretici volunt, quasi vero illæ divinæ perfectiones naturæ humanæ attribui possint, aut de illa prædicari, aut de Christo secundum ipsam, sed solum isto sensu, qui verissimus est; quatenus nimirum natura humana in Verbi persona subsistit per ipsam Verbi subsistentiam, cum qua ipsius Verbi divinitas ejusque perfectiones identificantur.

SECTIO IV.

Quænam humanæ naturæ partes à Verbo assumptæ sint.

1. Dicendum 1. Filium Dei verum & naturale corpus, ejusdemque rationis cum nostris corporibus assumpsisse.

Est de fide contra Manichæos & Serdonianos, qui (ut refert S. Augustinus lib. de hæres. cap. 41. & 66) asserebant Christum Dominum non habuisse verum & naturale corpus, sed phantasticum & apparens.

Refellitur hic error, & veritas opposita probatur iis authoritatibus Scripturæ, Conciliorum & Patrum, quibus supra probatum est Christum Dominum veram naturam humanam assumpsisse, verumque Deum ac verum hominem esse. Nisi enim verum & naturale corpus assumpsis-

ſſet, non poſſet dici verus homo, nec vere humanam turam aſſumpſiſſe. Unde S. Auguſtinus lib. 83. quæſt. p. 14. Si inquit, phantaſticum fuit corpus Chriſti, feſel- Chriſtus, & ſi feſellit, veritas non eſt: eſt autem veri- Chriſtus: non igitur phantaſma fuit corpus Chriſti.

Dicendum 2. Filium Dei, ſicut verum corpus, ſic etiam ram animam rationalem, intellectu ac voluntate præ- tam, ac ejuſdem naturæ cum animabus cæterorum ho- inum, aſſumpſiſſe.

Huic veritati, quæ de fide eſt, oppoſitus fuit olim er- r Apollinaris, qui (ut refert S. Auguſtinus lib. de hæ- ſ. cap. 3.) aſſerebat, Verbum divinum aſſumpſiſſe car- em ſine anima; ipſumque Verbum fuiſſe inſtar animæ tionalis in carne aſſumptæ.

Refellitur hic error, ac noſtræ fidei veritas probatur . iiſdem teſtimoniis, quibus ſupra conſtare diximus, hriſtum eſſe, ſicut verum Deum, ſic etiam verum ho- inem. Quod dici non poſſet, ſi animam humanam on aſſumpſiſſet; cum anima ſit pars eſſentialis hominis.

Probatur 2. eadem veritas ex iis Scripturæ locis, in uibus dicitur Chriſtum Dominum veram animam ha- uiſſe. S. Matth. 26. Triſtis eſt anima mea uſque ad mor- em. S Joan. 20. Poteſtatem habeo ponendi animam me- m, & iterum ſumendi eam. Quibus in locis animam roprie accipi pro anima humana docet S. Auguſtinus ib. 83. quæſt. q. 80.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino cap. 13. ubi expreſſe ſſeritur, Dei Filium carnem animatam anima rationali ibi copulaſſe. Et in Symbolo Sancti Athanaſij habetur: Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens.

Ex quibus ſequitur falſum & erroneum quoque eſſe d, quod aliqui Apollinaris diſcipuli dixerunt: qui cum Evangelii teſtimoniis convicti, Filium Dei animam aſ- umpſiſſe faterentur, illam tamen mente ac intellectu pri- vatam fuiſſe ajebant, ejuſque defectum á Verbo divino

ſup-

suppletum fuisse; cum intellectus ad veritatem humanæ naturæ absolute pertineat; nec anima humana perfecta esse possit sine intelligendi facultate, neque possibile sit, ut divinitas in Christo suppleat rationem alicujus partis vel facultatis; cum omnis pars sit ens imperfectum & incompletum comparatione totius. Unde & hæc opinio à Sancto Leone Papa serm. 8. de nativitate Christi omnino reprobata est.

3. Dicendum 3. totum sanguinem, qui fuit in corpore Christi, fuisse ipsi Verbo hypostatice unitum.

Probatur 1. ex Scriptura. Hebr. 10. ubi Filius Dei dicitur participasse carni & sanguini, sicut reliqui homines, ubi Apostolus eodem modo de sanguine ac de carne loquitur; unde sequitur, Verbum divinum eodem modo sanguinem atque carnem assumpsisse. Item ex omnibus aliis Scripturæ locis, quæ peccatorum remissionem & hominum redemptionem attribuunt sanguini Christi; ut ad Ephes. 1. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus. Et Epist. 1. Joan. cap. 1. Sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino in Epist. ad Nestorium, ubi dicitur, Verbum factum esse hominem assumptione carnis & sanguinis. Et in Concilio Calced. 1. ubi lecta & approbata est quædam Epist. S. Cyrill. ad Acacium, in qua ipse ait: Verbum caro factum est, id est carnem & sanguinem assumpsit.

Probatur 3. authoritate Clementis VI. in extravagante (unigenitus) de pœnitentiis & remissionibus, ubi affirmat modicam guttam sanguinis Christi, propter unionem cum Verbo divino, suffecisse ad redemptionem totius humani generis.

Probatur 4. hac ratione. Omne id quod ad veritatem humanæ naturæ pertinet, à Verbo divino assumptum fuit, ut constat ex ante dictis, cum fuerit verus homo: Atqui sanguis pertinet ad veritatem humanæ naturæ, sive enim informetur ab anima rationali, ut plerique sentiunt: sive

habe-

beat formam distinctam; semper tamen est pars omninecessaria ad conservationem corporis humani, qua lata tota hominis natura corruit, neque homo ipse operi, neque subsistere ad momentum potest. Unde concludum est illum à Verbo divino fuisse assumptum.

Objicies vulgatum illud axioma Sancti Damasceni: od Verbum assumpsit, numquam dimisit. Atqui in luo mortis Christus dimisit sanguinem, cum ab ipsius pore separatus fuit.

Respondetur, quod etsi sanguis Christi totus effusus fuit, non tamen fuit à Verbo separatus, neque fuit corruus, sed divinitus asservatus suam partialem formam guinis retinuit, ac post triduum denuo à Christo resurnte resumptus fuit. Et hoc constat, tum ex communi ctorum consensu, tum etiam ex eo quod refertur in rectorio Inquisitorum parte 2. quæst. 10. num. 1. à emente VI. demnatum fuisse id, quod quidam conciotor publice in Ecclesia Barcinonensi dixerat, sanguinē risti fuisse in ejus morte à divinitate separatum. Quam ctrinam Inquisitor fidei, ut hæreticam, redarguit; ad mque publice retractandam, illius Summi Pontificis auritate, concionatorem illum adegit.

Quoad alios tres humores spectat; cum ad integritan & veritatem humanæ naturæ pertineat, valde probile est illos fuisse à Verbo assumptos; sicut & dentes, cappillos, & ungues, quos aliqui probabiliter existimant c animatos; & quamvis non essent, ita tamen ad commentum corporis humani pertinent, ut S. August. in chirid. cap. 88 & lib. 12. de Civit. cap. 19. existimet ils reperiendos esse in corporibus beatorum post resurreonem.

SECTIO V.

Quo ordine partes humanæ naturæ à Verbo assumptæ sint.

SI spectetur ordo temporis, dicendum est, nec corpus,

pus, nec animam Christi fuisse ante unionem hypostaticam cum Verbo divino; sed omnes humanæ naturæ partes eodem temporis momento, quo esse incœperunt, simul à Verbo assumptas fuisse. Ita Sanctus Thomas quæst. 6. art. 4.

Hæc propositio de fide est, ut constat ex 6. Synodo generali, ubi act. 11. lecta est Epistola Sophronii, & act. 13. approbata, in qua hæc verba habentur: Simul quippe caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis. Et in 5. Synodo generali apud Nicephorum lib. 7. histor. cap. hic Canon tertius legitur: Si quis dixerit prius formatum corpus Christi in utero Sanctæ Virginis, & deinceps unitum ei Verbum esse, anathema sit.

Hanc etiam veritatem tanquam de fide docent SS. Patres. S. Hieron. Apolog. contra Rufinum lib. 2. S. Leo Papa Epist. 11. ad Julianum. S. Fulgent. lib. de fide ad Petrum c. 18. Et S. Damasc. lib. 3. de fide c. 11.

Probari insuper potest hac ratione, quia, si aliquo temporis momento partes humanitatis Christi prius conceptæ fuissent, ac positæ in rerum natura, quam Verbo unirentur, sequeretur beatissimam Virginem non concepisse Deum, sed tantum hominem, qui postea futurus erat Deus; quod sapit hæresim Nestorii, & in Concilio Ephesino cap. 3. damnatum est.

2. Quod si spectetur ordo naturæ & rationis, docet S. Thomas quæst. 6. art. 1. & sequent. animam prius natura fuisse Verbo unitam, quam corpus, & spiritum, seu mentem vel intellectum prius quam animam, ipsamque animam intellectu mediante, sicut & corpus, mediante anima fuisse à Verbo assumptam.

Ita S. August. lib. de Agone Christiano cap. 18. Immortalis veritas per spiritum animam, & per animam corpus suscipiens, toto homine assumpto eum ab infirmitatibus suis liberavit. Et in 6. Synodo generali act. 18. in edicto fidei Constantini Pogonati Imperatoris dicitur, Verbum

ibi compaginasse corpus & animam per Spiritum ex Sancta & immaculata Virgine; & carnem quoque mediante anima rationali. Quod quidem edictum ab ipso Concilio, & à Summo Pontifice Leone II. approbatum fuit, ut patet ex ipsius Leonis Epist. ad dictam Synodum.

SECTIO VI.

An Filius Dei aliquos defectus corporis assumpserit.

1. OBservandum est corporales defectus in duplici esse differentia. Alii enim communes sunt omnibus hominibus, & totam naturam consequuntur: ut sunt mors, ames, sitis, dolor, &c. Alii vero ex causis quibusdam paricularibus proveniunt, suntque tantum in aliquibus hominibus, ut sunt lepra, febris, & alia id genus. Hac distinctione supposita,

Dicendum 1. Filium Dei, assumendo corpus humanũ, imul etiam assumpsisse omnes illos defectus, qui sunt ommunes toti naturæ humanæ, atque ita assumpsisse orpus passibile & obnoxium fami, siti, æstui, frigori, dolori, morti, & similibus, atque reipsa hæc omnia perpessum fuisse.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus fuit olim error Severianorum, qui (ut refert Nicephorus lib. 7. cap. 9.) asserebant corpus Christi non fuisse vere & proprie passibile, & cum sensu doloris vulnerabile, quem errorem ecuti sunt Armeni quidam, ut refert Euthymius in sua anoplia part. 2. tit. 10.

Refellitur hic error, & veritas fidei nostræ probatur ex criptura. Isaiæ 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit: vulneratus est propter iniquitates nostras. Ubi hæc particula (vere) notanda est. Luc. 22. Oportebat Christum pati.

Probatur 2. ex variis Conciliis: Ephesino, anathematismo 12. Calcedon. act. 5. Lateran. sub. Martino I. consult. canone 4. istam veritatem definientibus.

Probatur 3. ex S. Cyrill. Hierosol. catechensi. 13. Passus est, inquit, Jesus pro hominibus vere: non enim apparentia est crux, neque opinio redemptio; non imaginaria mors & fabulatoria salus: vere crucifixus est, & non inficiamur; neque negamus, sed potius in eo gloriamur. Hanc veritatem, tanquam fide certam, profitentur communiter SS. Patres, S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 43. August. Epist. 146. S. Leo Papa Epist. 10. S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 28. & reliqui omnes.

Dicendum 2. Filium Dei non assumpsisse defectus illos qui ex particularibus consequuntur: v. g. deformitatem, morbos & similes. Ita S. Thomas quæst. 14. art. 14. & cum eo communiter omnes.

Ratio est, quia ibi tantum reperiuntur defectus illi, ubi eorum causæ & radices locum habent. Atqui defectuum illorum causæ aut radices non fuerunt in Christo: Oriuntur enim vel ex culpa seu vitio, aut ignorantia hominis, vel ex defectu & imbecillitate virtutis formatricis, quæ est in parentibus: nulla autem culpa in Christo fuit, aut esse potuit, nullum vitium nulla ignorantia aut inconsideratio: neque virtus illa, qua ejus corpus formatum fuit, imbecillis aut infirma fuit, cum de Spiritu Sancto conceptus fuerit: imo opera quæ miraculose à Deo facta sunt, semper fuerunt perfectissima: proindeque, cum Christi corpus fuerit miraculose per Spiritus Sancti virtutem formatum, dicendum est illud fuisse perfectissimum, pulcherrimum, optimo temperamento præditum, & omnibus partibus suis absolutissimum.

SECTIO VII.

An Christus in anima sua defectus aliquos habuerit.

De quatuor præsertim defectibus difficultas aliqua esse potest: scilicet de peccato, de fomite peccati, de ignorantia, & de passionibus seu motibus appetitus inferioris: de quibus hic sigillatim, breviter tamen, agendum nobis est.

Dicen-

Dicendum igitur 1. Christum Dominum nullum unquã contraxisse peccatum originale, nec ullum actuale, etiam levissimum, commisisse.

Probatur ex Scriptura 1. S. Petri 2. ubi de Christo dicitur, quod peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Hebr. 4. Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. Et cap. 7. vocatur: Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. Eadem veritas definita est in Concilio Ephesino cap. 10. & Lateranensi sub Martino I. consult. 5. can. 5. & ab omnibus SS. Patribus unanimiter, tanquam certissima ex fide asseritur.

Quæres, quo sensu debeant intelligi hæc verba Psal. 21. Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? longe à salute mea verba delictorum meorum: quæ communiter à SS. Patribus Christo patienti adaptantur.

Omissa impia, & blasphema cujusdam hæretici explicatione, qui (ut refert Cardinalis Hosius lib. 1. de hæresibus nostri temporis) hæc verba Christi desperantis esse asseruit; Respondetur duplicem illorum verborum à SS. Patribus expositionem afferri.

Prima est, Christum ibi, non in sua, sed in membrorũ suorum, hoc est, omnium hominum persona, de illorum peccatis, non de suis loqui. Ita S. Leo Papa serm. 16. & 17. de passione, S. Gregor. Nazianz. orat. 26. quæ est quarta de Theologia. S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 19. & S. Thomas quæst. 15. art. 1. ad 1.

Secunda expositio est, verba illa esse quidem Christi loquentis in sua persona, illumque delicta appellasse sua, quæ nostra erant, & à nobis commissa; eo quod pro illis sponsorem se præstitisset, divinæque justitiæ satisfacere ad rigorem deberet. Ita S. Ambrosius lib. de Incarnationis Dominicæ Sacramento, cap. 5. S. Hieronymus in illum Psalmum 21. S. Augustinus in enarratione ejusdem Psalmi.

Dicendum 2. Christum Dominum non modo nullũ peccatum commisisse, sed nec committere potuisse; ac proinde fuisse prorsus impeccabilem.

Ita communiter SS. Patres. S. Athanasius lib. de Incarnatione Christi post medium: Verbi, inquit, Incarnatio secundum naturam Dei facta, nostrorum vitiorum susceptibilis non fuit. S. Cyrill. Alex. libro contra Antropomorphitas cap. 23. vocat illos stolidos prorsus ac dementes, qui Christum nescio quo pacto peccare posse affirmant.

Ratio autem illius impeccabilitatis in Christo ex triplici potissimum capite desumitur.

Primo ex unione humanitatis ejus cum divinitate: quæ quidem divinitas, cum sit infinita simpliciter in omni genere Sanctitatis, humanitatem Christi Domini ita sanctificat (sicut infra dicetur) ut, quemadmodum ipsa divinitate nulla major aut altioris ordinis sanctitas esse aut excogitari potest; ita humanitatis Christi sanctificatione nulla major aut altioris ordinis esse aut excogitari queat: cum qua sanctificatione proinde nullum peccatum fore potest, cum illi absolute & omnimode sit oppositum. Unde S. Gregor. Nazianz. citat. 36. de Christo Domino loquens: Quia, inquit, illius voluntas tota deificata est, Deo procul dubio non adversatur.

Secundo ex visione beatifica essentiæ divinæ, qua Christi anima frui à primo instanti suæ conceptionis incœpit, ut infra dicetur: hæc autem visio ex se est cum omni peccato incompossibilis.

Tertio denique ex gratia consummata, qua ejus anima prædita est: quæ quidem, cum longe major extiterit, quam in omnibus Sanctis & Angelis fuerit, aut futura sit, ejus voluntatem ita in bono stabilire potuit, ut vel ex hoc capite etiam impeccabilis dici potuerit.

Dicendum 3. in Christo peccati fomitem nullo modo fuisse. Ita S. Thomas quæst. 15. art. 2.

Probatur ex eo quod fomes peccati ex peccato originali provenit: Atqui in Christo peccatum originale, nec fuit nec esse potuit: Ergo nec fomes peccati: sublata enim causa tollitur effectus. Præterea eædem rationes quæ probant in Christo peccatum esse non potuisse, probant etiam

in illo

illo peccati fomitem non fuisse: cum idem prorsus sit, habere in se fomitem peccati, ac habere in se inordinatam inclinationem ad peccatum, ac proinde esse peccabilem: quod tamen de Christo nullatenus dici posse supra probatum est.

Dicendum 4. in anima Christi nullam fuisse ignorantiam. Ita S. Thomas art. 3.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. dicitur Christum Dominum fuisse Plenum gratiæ & veritatis. Et cap. 21. dixit illi S. Petrus: Domine tu omnia nosti. Et Coloss. 2. dixit Apostolus quod in illo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei.

Probatur 2. ex 6. Synodo act. 13. ubi approbata est epistola Sophronii, in qua damnatur hæresis Agnoitarum, qui asserebant Christum Dominum ignorasse diem judicij extremi.

Objicies in Evangelio dici, quod puer Jesus proficiebat ætate & sapientia: Ergo aliquid illius sapientiæ deerat, si in ea proficiebat.

Respondetur cum S. Gregorio Nazianzeno in oratione in S. Basilium, Jesum dici profecisse sapientia: Non quod incrementum aliquod acceperit, cum ab initio sapientia plenus esset; sed quod sapientiam suam hominibus paulatim magis ac magis detegeret.

Dicendum 5. animam Christi Domini vere fuisse passibilem, id est, potuisse moveri affectibus illis, qui passiones dicuntur. Ita S. Thomas art. 4. & seq.

Constat manifeste ex Scripturis, Christum multos ejusmodi affectus re ipsa habuisse; ut tristitiam, sancti Matthæi 26. timorem seu pavorem. S. Marci 14. iram, ejusdem S. Marci. 3.

Hæ tamen passiones longe diversæ fuerunt in Christo ab illis quæ in nobis solent oriri: in illo siquidem (ut dicit S. Augustinus lib. 14. de Civit. cap. 8.) fuerunt ordinatissimæ. Quocirca S. Thomas loco citato, triplex di-

scrimen assignat inter passiones quæ in Christo fuerut, & illas quæ in nobis.

Primum ex parte principii: quia in Christo sequebatur semper rationis deliberationem: in nobis illam sæe antevertunt.

Secundum ex parte objecti: quia Christi passiones buerunt semper objectum rectæ rationi consentaneu nostræ vero sæpissime feruntur in objectum ipsi rationi pugnans.

Tertium denique ex parte effectus: in Christo enim ra nullo modo ab ejus passionibus impedita est: in nobis ve passiones ipsam rationem, vel impediunt, vel etiam a quando prorsus obruunt.

Quibus de causis, aliquibus SS. Patribus visum est h jusmodi motus & affectus in Christo, non passiones, s propassiones dici debere.

CAPUT III.

De modo quo de mysterio Incarnationis loquendum est.

PRæcipuæ difficultates, quæ in modis loquendi de m sterio Incarnationis occurrere possunt, oriuntur præs tim ex ipsa communicatione idiomatum seu proprietatu utriusque naturæ, divinæ scilicet & humanæ, in una Ch sti persona idcirco de illa idiomatum communicatione gendum nobis est.

SECTIO I.

An in Christo aliqua communicatio idiomatum admittenda sit.

1. CUm per unionem hypostaticam (ut ex ante dict constat duæ sint naturæ in persona Verbi unitæ, & in illa subsistentes, divina scilicet, quæ ipsius Verbi propri est, & humana, quam assumpsit: hinc oritur duplex com municatio respectu illius divinæ personæ. Una ipsarui

dua-

uarum naturarum : Altera proprietatum, seu attributo-
ım cujusque naturæ. Prior in eo consistit quod duæ na-
ıræ prædicentur in concreto de persona Verbi: Posterior,
uod etiam attributa & proprietates utriusque naturæ in
oncreto de eadem persona similiter prædicentur. Juxta
riorem recte dicimus (Filius Dei est Deus) vel (Filius
Dei est homo.) Juxta posteriorem (Filius Dei est æter-
us, infinitus, impassibilis) vel (Filius Dei est tempora-
s, finitus, passibilis.) Quod sic intelligendum est : æter-
us secundum divinitatem, temporalis secundum humani-
atem, & sic de aliis. Hac observatione supposita,

2. Dicendum est aliquam idiomatum, seu proprieta-
um communicationem, vere & proprie in Christo esse
dmittendam. Est de fide.

2. Probatur in primis ex iis Scripturæ locis, in quibus
a Christo Domino tribuuntur, quæ naturæ tum divinæ
um humanæ propria sunt, ut S. Joan. 3. Nemo ascendit
n cælum, nisi qui descendit de cælo: filius hominis qui
st in cælo. S. Luc. 1. Quod nascetur ex te sanctum, vo-
abitur Filius Dei. S. Joan. 8. Antequam Abraham fieret,
go sum.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino in anathematismis S.
Cyrilli, in quibus damnantur Nestoriani, qui communica-
ionem idiomatum negabant : asseriturque Christum se-
undum veritatem esse & dici verum Deum, & verum
ominem.

Probatur 3. ex S. Leone Papa Epist. ad Palæstinos: Non
ıterest, inquit, ex qua substantia Christus nominetur,
um inseparabiliter manente unitate personæ, idem sit;
& totus hominis filius propter carnem, & totus Dei
ilius propter unam cum Patre Deitatem. Et S. Damasc.
ib. 3. de fide cap. 3. Verbum, inquit, ea quæ humanitati
onveniunt, sibi vendicat ; ac vicissim carni, quæ sua sunt,
mpertit ; communicationis videlicet ratione, ob mutuam
artium inter se communicationem, ac personalem unionē.

Hinc intelligitur, quo sensu accipienda sint ea, quæ

ipse Christus dde se aliquando dixit, in quibus aliqua contradictio esse videtur: ut cum dixit: Pater major me est. S. Joan. 13. Ego & Pater unum sumus. Sancti Joan. 10. Hæc enim, quamvis in speciem sibi contradicere videantur, sunt tamen verissime dicta: siquidem in priori loco Christus de se secundum humanam naturam loquitur: in posteriori vero secundum divinam.

SECTIO II.

Traduntur quædam regulæ, in hac communicatione idiomatum enunciandæ, observandæ.

1. PRima est, de omnibus nominibus positis pro persona Christi, seu pro supposito Verbi divini, possunt in concreto prædicari nomina omnia, quæ naturam divinam vel humanam, aut illorum proprietates seu attributa significant. Ita S. Thomas quæst. 16. art. 4. Hæc etiam expressa est doctrina S. Damasceni lib. 3. de fide cap. 4. sic loquentis: Cum de persona Filii inquit, verba facimus sive ab utraque natura simul, sive ab altera duntaxat eam appellamus, utriusque naturæ proprietates ipsi imponimus. Etenim Christus (quæ vox utrumque complectitur) Deus & homo dicitur: creatus & increatus, passibilis & impassibilis.

Ratio hujus regulæ est: quia, cum nomina in concreto significent id, quod habet formam per ipsa significatam sensus illarum propositionum erit, Verbum divinum habere naturam divinam aut humanam: vel proprietates divinas, ratione naturæ divinæ: aut humanas ratione humanæ: quod quidem supposita veritate Incarnationis ipsius Verbi; verissimum est. Unde quocumque nomine vocetur Christus, sive dicatur Verbū, sive Dei Filius sive Filius hominis (ut seipsum persæpe vocat in Evangeliis) sive alio quocūque vocabulo designetur: dummodo per illud persona ipsius Christi, seu suppositū Verbi divini significetur, vere & proprie de illo natura divina & humana, & utri-

usque

ſque proprietates in concreto prædicari poterunt. E.g. emonſtrato Chriſto, verum erit dicere, quod Apoſtolus etrus dixit: Hic eſt omnium Dominus; verum etiam erit icere quod idem dixit: Hic paſſus eſt pro nobis, & peccaa noſtra pertulit in corpore ſuo per lignum.

Secunda regula de nominibus, quæ pro Chriſti perſona onuntur, non poſſunt in abſtracto prædicari nomina pernentia ad humanam ejus naturam, dicendo v.g. (Verbũ ivinum eſt humanitas) ac multo minus illius naturæ roprietates. Neque etiam ulla nomina unius naturæ oſſunt in abſtracto prædicari de nominibus alterius naturæ, dicendo v.g. (divinitas eſt humanitas) aut (divinitas ſt mortua). Ita S. Thomas art 5.

Cujus ratio hæc eſt; quia ſignificaretur tunc identitas erſonæ cum natura humana aut ejus proprietatibus, aut dentitas ipſius divinitatis cum humanitate: quod eſſet rorſus à veritate alienum.

Poſſunt tamen nomina divinæ naturæ propria prædiari etiam in abſtracto de nominibus poſitis pro ipſa divii Verbi perſona. Unde Apoſtolus 1. Cor. 1. vocat Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam.

Ratio hujus differentiæ eſt, quia proprietates divinæ um ipſa Verbi perſona identificatur, unde fit ut de illa tiam in abſtracto prædicari poſſiat, quod de humanæ aturæ proprietatibus dici non debet.

2. Tertia regula: nulla humanæ naturæ proprietas, tiam in concreto, poteſt de Chriſti perſona prædicari cum eduplicatione Deitatis; neque proprietas ulla naturæ livinæ cum reduplicatione humanitatis; v.g. dici non deet quod Chriſtus, quatenus Deus, paſſus aut mortuus uit, & è contra quod, quatenus homo, ſit omnipotens, æternus, &c.

Ratio eſt, quia inde ſequeretur, per unionem hypoſtaicam confuſas eſſe in Chriſto naturas, aut illarum proprietates: quod eſt contra hujus myſterii veritatem, ut ſupra demonſtratum eſt. Unde quando in aliqua propoſitione

 affir-

affirmatur vel negatur aliquid de Christo cum reduplicatione alicujus naturæ, videndum est ut hoc illi conveniat vel disconveniat secundum naturam illam: alias propositio falsa esset.

Quarta regula: nullum prædicatum, quod formaliter includit personam humanam, aut excludit divinam, debet attribui Christo: e. g. dici non debet quod Christus est purus homo, quod est alius à Deo.

Ratio est, quia hæ & similes propositiones significant, vel Christi personam non esse divinam, vel duas esse in illo personas: quod à veritate prorsus alienum est.

SECTIO III.

Observationes aliquæ traduntur super regulis superiori sectione propositis.

1. QUamvis regulæ superius traditæ, verissimæ ac certissimæ sint, nihilominus, ut in modis loquendi de mysterio Incarnationis nihil excidat, quod vel minimum ab illius veritate discordet; aliqua hic observanda super sunt.

Primum est, cavendos esse certos loquendi modos, quibus quamvis ad rigorem secundum supradictas regulas uti licitum sit quia tamen ab aliquibus hæreticis usurpati sunt, ad aliquos errores contra hujus mysterii veritatem invehendos; vel quia ipsis erroribus favere aliquo pacto videntur; ideo ab illis abstinere tutius est: unde S. Thomas art. 8. recte dicit quod nequidem nomina debemus habere cum hæreticis communia.

Hanc ob causam, quamvis hæ propositiones (Christus est creatura) vel (Christus incœpit esse) in aliquo sensu veræ sint; & ita usurpatæ reperiantur à quibusdam Sanctis Patribus: quia tamen Ariani illis usi sunt, ut ipsius Filii Dei divinitatem impugnarent, tutius est, vel absolute ab illis abstinere, ut monet ibidem S. Doctor, vel nonnisi cum reduplicatione ipsius naturæ humanæ iis uti.

Ob

Ob eandem rationem hæc alia propositio (Christus est Dei servus) communiter usurpari non debet: quia scilicet tum Ariani, tum etiam Nestoriani hoc loquendi modo utebantur; illi ut Christum Deum esse negarent, isti ut personam humanam in eo assererent. Unde in Concilio Ephesino in Epist. ad Nestorium hic loquendi modus rejectus est; sicut & in Epistola Adriani 1. ad Episcopos Galatiæ & Hispaniæ : & in Concilio Francofordiensi adversus Elipandum Archiepiscopum Toletanum, quia hac formula loquendi abutebatur.

Eadem ratione, Christus Filius Dei adoptivus dici non debet, ut observat S. Thomas quæst. 2. art. 4. Siquidem nomine Filii adoptivi connotatur seu significatur ille, qui est extraneus, ac proinde qui non est Filius Dei naturalis. Unde S. Hilarius libro 3. de Trinitate : Hic est verus & proprius Filius origine, non adoptione; veritate, non nuncupatione.

Secundum est, quoties de hoc mysterio ad populum verba facienda sunt, abstinendum esse ab iis omnibus loquendi modis qui licet sint veri, possunt tamen aliquo pacto esse piarum aurium offensivi: omnia enim, quæ dicuntur, ad ædificationem audientium dici debere monet Apostolus. 1. Cor. 14. Unde quoties de Christo Domino loquendum est, videndum ne aliquid excidat, quod vel reverentiæ ipsi debitæ, vel hujus mysterii veritati quocumque modo repugnare videatur.

E. g. quamvis propositiones illæ, quibus diceretur Christus minus sapiens, aut minus potens quam Pater, aut Angelis inferior, veræ sint, si de illo præcise secundum naturam humanam intelligantur, cum & ipse Christus eo sensu de se dixerit Patrem majorem se esse; & Apostolus eundem dicat modico quam Angeli minoratũ; quia tamen hæ & similes propositiones in animis audientium aliquam possunt ingenerare cogitationem hujus mysterii veritati, aut reverentiæ Christo debitæ parum consentaneam, ideo ab illis abstinendum est.

3. Ter-

3. Tertium est, ab omnibus quoque loquendi modis minus aptis, de quibus aliqua inter ipsos Theologos controversia est, tutius esse omnino abstinere, quam ad ostentationem ingenii vel doctrinæ iis uti, aut eos (præsertim coram laicis) propugnare velle.

Talis est ista propositio (Christus est homo divinus) quæ quamvis aliquo sensu possit sustineri, cum etiam Verbum ipsum dicatur Verbum divinum: nihilominus, cum aliquam difficultatem hæc denominatio patiatur, videaturque significare hominem illum, de quo prædicatur, non esse Deum, sed accidentalem tantum habere cum Deo conjunctionem, idcirco melius est ab illa abstinere. Unde S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 12. ob eandem rationē negat Christum dici debere hominem Deiferum.

Talis est etiam hæc alia propositio (homo factus est Deus) quæ licet aliquo sensu possit esse vera, nimirum, si per illam intelligatur factum esse, ut homo sit Deus, in sensu tamen proprio & genuino falsa est, ut docet S Thomas supra art. 7. significat enim prius hominem extitisse, postea factum esse Deum, quod est prorsus à veritate alienum.

Quartum denique & ultimum hic observandum est, sanctos Patres non semper secundum rigorem logicum sed interdum oratorio more de hoc mysterio locutos fuisse; proindeque à regulis præcedenti sectione traditis aliquandó recessisse, & nomina abstracta pro concretis, & concreta pro abstractis quandoque usurpasse. Unde apud illos propositiones quædam reperiuntur, quæ non tam secundum propriam verborum significationem accipiendæ sunt, quam secundum sensum ab illis intentum, qui semper verus & orthodoxus fuit.

Quare, cum v. g. legitur apud quosdam, carnem Christi fuisse deificatam, sensus est quod cum homo carne constans vere sit Deus, ejus caro etiam vere est caro Dei; & eo sensu dici potest caro Deificata. Cum item dicunt Filium Dei assumpsisse hominem; sensus illorum est, Filium

Dei

i humanam naturam, non vero humanam personam umpsisse. Et sic dicendum est de quibusdam aliis propo-onibus, quæ passim apud illos occurrere possunt.

CAPUT IV.

De gratia Christi.

SECTIO I.

Qualis fuerit gratia Christi.

1. NOMINE gratiæ hic intelligimus in genere illud, per quod aliquis Deo gratus & dilectus efficitur, proinde justus & Sanctus. Cum autem certum sit, Chri-um Dominum non solum secundum divinitatem, sed iam secundum humanitatem fuisse Deo gratum ac dile-um (quod & testimonio cælitus misso, tum in ejus ba-ismo, tum in transfiguratione declaratum est, ac proin-e justum & sanctum, ut sæpe in Scripturis vocatur: quæ-io est, qua ratione fuerit (in quantum homo) Deo gra-is ac dilectus, seu per quid humanitas fuerit formaliter nctificata Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. Christi humanitatem sanctificatam fuisse er gratiam habitualem, ejus animæ infusam.

Probatur 1. ex capite 11. Isaiæ, ubi de Christo dici-ur, quod Requiescet super eum Spiritus Domini: quo oco, per Spiritum Domini, gratiam habitualem sanctifi-antem intelligi docet S. Thomas quæst. 7. art. 1. Item ex ap. 1. S. Joan ubi Verbum incarnatum dicitur Plenum ratiæ & veritatis, & de plenitudine ejus nos omnes ac-ipimus. Unde sic argumentari licet: Christus plenus fuit lla gratia, quæ ex eo tanquam fonte in nos effluit, & per uam sanctificamur: Atqui gratiam habitualem nos ex llo accipimus; & per illam sanctificamur, ut supponimus x tractatu de gratia. Ergo Christus fuit præditus, imo lenus gratia illa habituali sanctificante.

Proba-

Probatur 2. ex S. Athan. ferm. 2. contra Arianos, ubi Christo sic loquitur: Quia ipse ut homo gratiam accep inde etiam factum est, ut nos etiam acceperimus.

Probatur 3. ratione ducta ex his Apostoli verbis R man. 8. Quos præscivit, & prædestinavit fieri conform imaginis filii sui: Ubi enim est conformitas sanctitatis, i eadem forma sanctificans debet reperiri; unde sequit quod, cum inter Christum & alios justos conformitas il secundum Apostoli mentem reperiri debeat; sicut jus per gratiam habitualem sanctificantur, sic etiam Christu per eandem dici debeat sanctificatus.

Dicendum 2. Christi humanitatem præterea fuiss quoque sanctificatam per ipsammet divinitatem, cui unit fuit in persona Verbi.

Probatur 1. ex cap. 10. Act. ubi Sanctus Petrus dic Christum fuisse unctum Spiritu Sancto: quo loco per un ctionem S. Augustinus lib. 16. de Trinitate capite 26. intel ligit sanctificationem: quasi dicat S. Petrus, Christum ide fuisse sanctum, quia ipsamet divinitate unctus & sanctifi catus fuit.

Probatur 2. ex 6. Synodo generali act. 17. ubi dicitur voluntatem Christi ideo nihil contrarium Deo velle, quia deificata est; id est, sanctificata per divinitatẽ, cui unita est.

Probatur 3. ex S. Gregor. Nazianz. orat. 36. n. 93. & 94. ubi dicit Christum ut hominem, esse divinitate ipsa unctum, id est, sanctificatum: nec illam unctionem fieri per aliquam operationem, ut in aliis qui sanctificantur, sed totius divinitatis ungentis præsentia. Et S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 3. ubi sic loquitur, Ipse Christus seipsum unxit, ungens ut Deus: unctus autem ut homo, unctio autem humanitatis est divinitas.

Probatur 4. ex eo quod actiones humanitatis Christi fuerint infiniti valoris, ut dicetur cap. 6. unde sequitur ipsius sanctitatem fuisse infinitam: quia valor moralis & meriti actionum fundatur præsertim in sanctitate personæ operantis, ut supponimus ex tractatu de Gratia; non potest

autem

tem intelligi quomodo Christus secundum humanitatem fuerit infinite Sanctus, nisi in quantum humanitas per ammet divinitatem fuit sanctificata.

Dicendum 3. humanitatem Christi à primo instanti e conceptionis fuisse duobus supradictis modis sanctificatam.

Fuit autem à primo illo instanti Verbo divino unita, ut antedictis constat: unionis autem illius excellentia hoc stulabat, ut anima Christi gratia illa & sanctitate habituali donaretur, cum ratione illius unionis à primo illo stanti dignissima esset, cui gratia illa conferretur.

Quæres 1. an sicut Christus habuit gratiam habitualem sanctificantem, sic etiam gratiam actualem excitantem adjuvantem acceperit, ad actus supernaturales eliciendos, sicut & cæteri homines ex ejus meritis eam accipiunt.

Respondetur negative, sicut enim beati in cælo gratia excitante & adjuvante non indigent: quia clara Dei sio, & ejus perfectus ac beatificus amor illis sufficiunt, actus virtutum supernaturalium eliciendos, qui eorum atui conveniunt: sic, cum anima Christi fuerit à primo stanti cõceptionis excellentissimo lumine gloriæ prædita, oindeque clara essentiæ divinæ visione, ejusdemque aore beatifico dotata: nulla præterea actuali gratia indiuit ad quosvis virtutum actus exercendos.

Quæres 2. an gratiæ illæ, quæ gratis datæ vocantur, hristo collatæ fuerint.

Respondetur affirmative. Ratio est; quia hæ gratiæ aximе aptæ fuerunt ad ea opera exercenda, per quæ ipse hristus generis humani redemptionem perfecit, unde conenientissimum fuit, ut in gradu perfectissimo illi conferntur.

Quæres 3. an gratia habitualis Christi aliquod incremẽm acceperit.

Respondetur negative. Ratio est; quia gratia collata it Christo à primo instanti conceptionis, intuitu unionis ypostaticæ, ut supra dictum est: illius autem unionis di-

gnitas & excellentia requirebat, ut in Christo talis grat plenitudo inesset, quæ nullum postea incrementum a ciperet. Id etiam præterea constat ex eo quod gratia nc augetur in statu viæ secundum legem Dei ordinariam, ni per merita: Atqui Christus nihil sibi meruit quoad an mam & perfectiones illi inexistentes, ut infra dicetur unde S. Gregorius Nazianzenus Epist. 1. ad Cledoniu paulo post initium, exponens illi fidem Catholicam, si loquitur: Si quis Christum ex operibus perfectum esse dixerit, anathema sit, ex quo loquendi modo patet, han veritatem, ut fide divina credendam, ab illo propositan fuisse.

Nec his obstat, quod S. Luc. cap. 2. dicit puerum Je sum profecisse gratia & sapientia apud Deum & homines Ut enim docet S. Thomas quæst. 7. art. 12. ad 3. particu lis istis (Sapientia & Gratia) non intelliguntur habitus sed ipsa opera sapientiæ & gratiæ, sensusque est, Christum pro ætatis suæ progressu, perfectiora opera sapientiæ & gratiæ exercuisse: solet enim Scriptura (ut monet S. Do ctor) opera virtutum nuncupare ipsomet nomine virtutū.

SECTIO II.

An in Christo fuerint virtutes & dona Spiritus Sancti

1. QVæstio intelligenda est, non de virtutibus intellectualibus, ut sapientia, scientia, de quibus postea; sed de virtutibus proprie dictis, sive moralibus, sive Theologicis. Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. in Christo fuisse omnes virtutes, quæ nullam secum imperfectionem includunt ejus beatitudini repugnantem.

Hoc constat ex eo quod, ut docet S. Thomas q. 7. art 2. virtutes ab ipsa gratia tanquam à proprio fonte derivantur: unde, cum in Christo fuerit gratia perfectissima, sequitur quod ex illa perfectissimæ etiam virtutes processerint.

Dixi-

Diximus in assertione, virtutes illas in Christo fuisse, æ nullam includant imperfectionem ejus beatitudini pugnantem : supponimus enim (sicut ex dicendis in se- enti capite constabit) animam Christi fuisse à primo stanti suæ creationis beatam, id est, clara & intuitiva ei visione præditam. Ex dictis.

Sequitur 1. in Christo non fuisse fidem. Virtus enim illa llo modo potest cum visione beatifica consistere, ut cet S. Thomas art. 3.

Sequitur 2. in Christo non fuisse spem. Primarium enim us virtutis objectum, est animæ beatitudo nondum ob- ta, ut docet S. Thomas art. 4. At Christi anima (ut di- m est) à primo instanti suæ conceptionis fuit beata.

Dices, videri Christum utramque virtutem habuisse: illo enim dixit Isajas cap. 11. Erit fides cinctorium re- um ejus: & in ejusdem persona David dixit Psal. 5. In Domine speravi.

2. Quod attinet ad fidem, respondetur Isaiam Prophe- m, fidei nomine intelligere fidelitatem in verbis & omissis, ut explicat Sanctus Hieronymus in eum locum.

Quod attinet ad spem, respondetur Christum habuisse idem actum spei, respectu gloriæ corporis, quæ est ob- ctum spei secundarium; non tamen ipsam spei virtutem u habitum, cum nullum actum circa primarium ejus jectum elicere potuerit. Unde & probabiliter aliqui heologi dicunt actum illum spei, respectu gloriæ corpo- s non processisse ab ullo virtutis habitu; sed fuisse actum mpliciter elicitum ab ipsa Christi voluntate in statu be- itudinis jam posita, talemque actum nobiliorem fuisse, am si processisset ab anima Christi, habitu spei prædita, d extra statum beatitudinis posita.

Sequitur 3. in Christo non fuisse virtutem pœnitentiæ, per illam intelligatur virtus illa specialis, cujus proprius tus sit, dolere de peccato à se commisso, Deoque pro lo satisfacere; cum, ut ex ante dictis constat, Christus llum unquam peccatum commiserit, vel committere

potu-

potuerit. Si vero per pœnitentiam intelligatur virtus a qua, cujus actus sit, detestari peccatum à quocũque commissum sit, velleque pro illo satisfacere, ac divinam offensam compensare: certum est talem virtutem in Christo fuisse; cum pro peccatis omnium hominum divinæ justitiæ satisfecerit, illaque summo odio & horrore prosecutus fuerit.

3. Dicendum 2. in Christo fuisse dona Spiritus Sancti. Ita S. Thomas supra art. 5.

Probatur 1. ex Isaiæ 11. ubi de Christo dicitur quod requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, &c.

Probatur 2. ex eo quod, ut dicit S. Doctor, per dona Spiritus Sancti intelliguntur habitus quidam supernaturales divinitus infusi, hominem ad hoc disponentes, ut facillime à Spiritu Sancto moveatur ad heroicas quasdam, seu præstantissimas virtutum actiones: constat autem, quod anima Christi facillime ac perfectissime à Spiritu Sancto ad quælibet excellentissima opera movebatur, juxta illud S. Luc. 4. Jesus autem plenus Spiritu Sancto, egressus est à Jordane, & agebatur à Spiritu in desertum.

Dices 1. hæc dona in beatis non amplius reperiri, neque enim in cælo fortitudine opus est ad res arduas & difficiles, quæ illic nullæ sunt: neque consilio etiam opus est, nec timore. Ergo, cum Christus à primo instanti conceptionis suæ beatus fuerit, sequitur quod dona illa non habuerit.

Respondetur 1. Christum non solum beatum ac comprehensorem fuisse, sed etiam simul viatorem ac peregrinum, ut docet S. Thomas quæstione 15. art. 10. ac proinde simul, secundum partem superiorem animæ, divina visione ac fruitione præditum fuisse, simul etiam, secundum inferiorem ejusdem animæ portionẽ, iis omnibus difficultatibus sive externis sive internis (si peccatum, ignorantiam & alios defectus, de quibus supra dictum est, excipias) obnoxium fuisse, quibus alii homines viatores subjacent:

t: proindeque dona illa Spiritus Sancti in eo non fuisse tilia.

Respondetur 2. quamvis hæc dona non maneant in tis, quoad passiones inferioris partis reprimendas vel gendas; manere tamen in illis quoad ornatum animæ rectitudinem voluntatis, quæ perfectam aptitudinem dispositionem semper retinet ad hoc, ut facillime à Spi- Sancto moveri possit ad quidlibet illi placitum fuerit; proinde ea etiam ratione dona illa potuisse in Christo mino reperiri.

4. Dices 2. Donum timoris versari circa malum culpæ, pœnæ, propter admissam culpam: atqui Christus nul- modo peccare potuit.

Respondetur cum Sancto Thoma quæstione 7. attic 6. sse in Christo timorem Dei, non quidem servilem, qui imam affligeret, sed filialem, qui charitatem accende- ; isque est, quem S. Augustinus lib. 14. de Civit. cap. vocat timorem castum, quo quis peccatum horret, non licitudine necessitatis, sed tranquillitate charitatis, unde (ut recte explicat Sanctus Doctor) in Christo fuit timor ei, non prout respicit malum separationis à Deo per lpam, aut malum punitionis pro culpa; sed secundum od respicit ipsam divinæ majestatis eminentiam; prout licet anima Christi à Spiritu Sancto movebatur in Deum fectu quodam singularis reverentiæ: hunc enim affe- um reverentiæ ad Deum Christus, quatenus homo, præ teris habuit pleniorem: ideoque attribuit ei Scriptura aiæ 11. Plenitudinem timoris Domini.

CAPUT V.

De scientia Christi.

SECTIO I.

Qualis fuerit scientia Christi.

1. SUpponimus tanquam certum, Christum Dominum præter scientiã increatam & divinam, quæ illi compe-

pete-

petebat, in quantum Deus, habuisse etiam scientiam creatam, in quantum homo, cum haberit animam potentia intellectiva præditam, sicut cæteri homines.

Constat 1. ex Scriptura. Isaiæ 11. Requiescet super eum spiritus scientiæ & intellectus. S. Joan. 17. Sciens Jesus, quia venit hora ejus.

Constat 2. ex eo quod in 6. Synodo generali, definitum est adversus Monothelitas, omnia in Christo fuisse duplicia, & sicut duas naturas, sic etiam in eo cujusque naturæ operationes proprias fuisse. Et in Concilio Lateranensi sub Martino I. can. 9. definitum est, Christum assumpsisse animam rationalem cum omnibus proprietatibus, ac per omnia cæteris animabus hominum similem, dempto peccato. Hoc præsupposito.

Dicendum est 1. in Christo fuisse scientiam beatificam; id est, Christi intellectum illustratum fuisse lumine gloriæ, ac per illud clare divinam essentiam, pluresque alias res cognovisse. Ita Sanctus Thomas quæst. 6. art. 2.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. Verbum incarnatum dicitur fuisse Plenū gratiæ & veritatis. Si enim Christus habuit plenitudinem veritatis, sicut & gratiæ; sequitur quod, sicut in gratia super omnes Angelos & beatos in hac vita excelluit, sic etiam in cognitione & scientiâ; non excelluisset autem, si visionem beatificam non habuisset. Item ex cap. 17. S. Joan. Volo ut ubi sum, ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam: quibus verbis Christus Patrem suum pro discipulis suis orat postulatque, ut ejusdem gloriæ, qua tunc fruebatur, illos participes reddat: alia autem gloria intelligi non potest, nisi ea, quæ in visione clara divinæ essentiæ consistit; quam proinde tunc Christus habuit.

Probatur 2. ex S. Damasc. orat. de Transfiguratione, ubi dicit illam Christi Transfigurationem fuisse quandam manifestationem gloriæ, quæ in ejus anima erat.

Probatur 3. hac ratione qua utitur S. Thomas supra: Christus, ut homo fuit author salutis ac beatitudinis aliorum

(sicut

(ſicut vocat eum Apoſtolus ad Hebr. 2.) Ergo cum cauſa effectus ſui perfectionem continere debeat, Chriſtus illam beatitudinem habere in ſe debuit.

Porro ea quæ diximus ad probandum, Chriſtum in ſtatu viæ ſcientiam beatificam habuiſſe, probant etiam illam habuiſſe à primo inſtanti conceptionis, proindeque illum eo inſtanti fuiſſe beatum. Siquidem jam ab eo inſtanti, ut plenus gratiæ & veritatis: fuit etiam author ſalutis cæterorum hominum; & ſicut ratione unionis hypoſtaticæ, Patris æterni naturalis filius fuit: ſic etiam hæres univerſæ gloriæ illius (ut vocat eum Apoſtolus Hebr. 1.) & proinde poſſeſſor.

Quamvis autem hæc veritas non ſit abſolute de fide (ut recte obſervat Iſambertus ad quæſt. 9. diſp. 2. a. 6.) quia tamen pluribus Scripturæ locis communique Doctorum conſenſu innixa eſt, ideo ſententia oppoſita tanquam temeraria cenſenda eſt ac omnino repudianda.

2. Dicendum 2. præter ſcientiam beatificam, duplicem etiam præterea fuiſſe in Chriſto ſcientiam, infuſam ſcilicet & acquiſitam. Ita S. Thomas ſupra art. 3 & 4.

De ſcientia infuſa conſtat 1. ex Scriptura S. Joan. 7. Mirabantur Iudæi, dicentes: quomodo hic litteras ſcit, cum non didicerit? Coloſſ. 2. In quo (Chriſto ſcilicet) ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

Conſtat 2. ex eo quod niſi ſcientiam infuſam Chriſtus habuiſſet, caruiſſet aliqua perfectione qua B. Angeli præditi ſunt: illi ſiquidem (ut docet S. Aug. lib. 11. de Civit. cap. 7.) duplicem habent de rebus cognitionem, unam quam vocat matutinam, id eſt, beatificam: alteram, veſpertinam, id eſt, infuſam, & per proprias ſpecies. Ergo idem de Chriſto Domino dicendum eſt.

De ſcientia acquiſita conſtat 1. ex Scriptura. Iſaiæ 7. Antequam ſciat puer reprobare malum & eligere bonum; quod, tanquam de Chriſto prædictum, Patres interpretantur. Hebr. 5. Cum eſſet Dei Filius, didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam. Conſtat 2. hac ratione qua utitur Sanctus

Tho-

Thomas art. 4. nihil eorum, quæ naturæ nostræ per se competunt, defuisse humanitati à Verbo divino assumptæ. Atqui naturæ humanæ per se competit in ipsa rationali anima intellectus agens, sicut & patiens seu possibilis, ut communiter docent Philosophi. Ergo Christus assumpsit animam intellectu, tum possibili, tum agente præditam. Atqui frustra Christus intellectum agentem assumpsisset, nisi per ipsum aliquid operatus fuisset; operatio autem propria intellectus agentis, est species à phantasmatibus abstrahere, & sic cognitionem & scientiam per illas species sic abstractas comparare; quæ scientia dicitur acquisita. Unde sequitur scientiam illam acquisitam in Christo fuisse.

SECTIO II.

Ad quasnam res Christi scientia se extenderit.

Sensus quæstionis est: quasnam res Christus Dominus in statu viæ cognoverit per triplicem illam scientiã, quam diximus illum habuisse. Pro cujus resolutione,

Dicendum est 1. Christum Dominum per scientiam beatificam perfectius & clarius vidisse divinam essentiam, quam quælibet alia creatura videre possit; atque adeo scientia illa cæteris omnibus beatis, sive Angelis, sive hominibus, longe præcelluisse, non tamen divinam essentiam comprehendisse, nec comprehendere potuisse.

Prima huius assertionis pars constat ex eo quod dicit Apostolus Ephes. 1. Christum à Deo Patre constitutum ad illius dexteram in cælestibus, supra omnem Principatum & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro.

Secunda assertionis pars ex eo constat, quod universim SS. Patres asserunt, nullum intellectum creatum posse divinam essentiam comprehendere; ut Sanctus Basilius lib. 1. contra Eunomium. Sanctus Augustinus Epist. 112. & plures alii: quod proinde intelligendum est etiam de hu-

mano

mano Christi intellectu. Cujus rei ratio est; quia nullus intellectus creatus cognoscere potest omnes effectus possibiles divinæ omnipotentiæ, cum sint infiniti; nullus etiam intellectus cognoscere potest ipsam divinam essentiam eo perfectionis gradu, quo est à se ipsa cognoscibilis.

Dicendum 2. Christum Dominum per illam scientiam beatificam cognovisse omnia, quæcumque Deus cognoscit scientia (ut vocant) visionis. hoc est, omnia quæcumque actu sunt, fuerunt, vel futura sunt; ac proinde omnes & singulos homines, ac singulas cujusque actiones, cogitationes, volitiones, cum omnibus circumstantiis. Ita S. Thomas quæst. 10. art. 2.

Quod probat ex eo quod unusquisque beatus in essentia divina clare visa, cognoscat omnia, quæ ad ipsum spectant: ad Christum autem, & ad ejus dignitatem quodammodo spectant omnia, in quantùm omnia sunt ei subjecta; & præterea, quia, in quantū homo, constitutus est à Deo omnium judex; est autem proprium judicis ea cognoscere de quibus ferre judicium debet.

Objicies, Christum diem extremi judicii non cognovisse, ut ipsemet testatur S. Marc. 13.

Respondetur SS. Patres duplicem illius loci afferre explicationem. Quidam enim (ut S. Anastasius orat. contra Arianos, Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 4. de Theologia) explicant Christum Dominum, quatenus homo erat, naturali cognitione diem judicii nescisse Alii (ut S. Basilius libro 1. contra Eunomium, Sanctus Ambrosius lib. 5. ad Gratianum cap. 8. Sanctus Augustinus lib. 1. de Trinitate cap. 12. S Hieronymus in cap. 24. Sancti Matth. & S. Greg. lib. 8. Registri Epist. 42.) volunt Christum dixisse, nescire se illum diem, subintelligendo, ut Apostolis declararet.

Dicendum 3. Christum Dominum per scientiam infusam perfecte cognovisse omnia, sive naturalia, sive supernaturalia, quæ ab homine vel ab Angelo cognosci possunt ac proinde omnia mysteria, omnes scientias, tam

specu

ſpeculativas, quam morales, omnia denique naturalite vel ſupernaturaliter ſcibilia.

Hoc conſtat tum ex verbis Apoſtoli dicentis in eo r conditos eſſe theſauros omnes ſapientiæ, ac ſcientiæ, tu etiam ex eo quod omnis oda illa ſcientia cōpetebat Chi ſto, in quantum caput erat, tam hominum quam Angel rum, ut infra dicetur, in capite ſiquidē, præ cæteris mem bris, vigere debent omnes ſenſus.

Dicendum 4. Chriſtum Dominum per ſcientiam acqu ſitam ea omnia cognoviſſe, quæ ab homine naturalit per lumen intellectus agentis cognoſci poſſunt. Ita S.Th mas quæſt. 12. art. 1.

Quod probatur ex eo quod nihil imperfectum fuit Chriſto quantum ad animam: fuiſſet autem imperfec hæc ejus ſcientia, ſi ſecundum eam non ſciviſſet omnia qu per illam ſciri poſſunt.

Obſervandum eſt autem, Chriſtum Dominum hanc ſc entiam acquiſitam non habuiſſe ab inſtanti conception ut docet S. Doctor art. 2. ſed illam acquiſiviſſe breviſſim aliquo temporis ſpatio, idque ob admirabilē ingenii pr ſtantiam. Illum tamen (ut recte monet idem S. Doct art. 3.) nihil unquam ab ullo, vel homine, vel Angelo d dicifſe, ſed per proprii ingenii virtutem, ſcientiam illa ex rebus ipſis hauſiſſe, cum enim & hominum & Angel rum caput eſſet, ejus dignitati non congruebat, ut qui quam ab illis addiſceret.

Objicies conſtare ex Evangeliis, quod Chriſtus Dom nus homines aliquando interrogavit, & multa ab iis qu ſivit.

Reſpondet S. Doctor art. 3. ad 1. Chriſtum Dominu homines aliquando interrogaſſe, non ut aliquid addiſc ret, ſed ut interrogatos erudiret.

CA-

CAPUT VI.

De voluntate & merito Christi.

SECTIO I.

An Christi voluntas fuerit libera.

1. SUpponimus in Christo Domino fuisse, non solum divinam, sed & humanam voluntatem, sive nomen oluntatis sumatur pro facultate volendi, sive pro ipso actu olendi.

Primum enim constat ex eo quod in Christo Domino it natura humana integra & perfecta: Est autem de ingritate ac perfectione naturæ humanæ, cum intellectuas sit, ut volendi facultate prædita sit.

Secundum etiam patet ex eo quod de ratione ipsius faultatis volendi sit, ut actus sibi proprios & connaturales icere queat.

Utrumque autem tanquam fide certum definitum fuit ontra Monothelitas, unam tantum in Christo voluntatẽ divinam scilicet) admittentes, & humanam negantes, 6. Concilio generali, act. 4. & 8. in Epist. Agathonis apæ, ibidem lecta & recepta, & in Concilio Lateranensi b Martino I. consult. 5.

Hac igitur veritate supposita, quæritur, an voluntas umana Christi fuerit libera; de divina enim jam egimus ractatu 2. cap. 4. sect. 3. Pro cujus resolutione,

Dicendum est Christi Domini voluntatem fuisse vere ac erfecte liberam. Est de fide, & constat 1. ex Scripturis. saiæ 7. prædicit Propheta de Christo quod sciet reprobare nalum, & eligere bonum: Atqui electio est actus proprius beræ voluntatis, ut docet S.Thomas 3. parte quæst. 18. rt. 4. ubi hunc locum Isaiæ ad probationem hujus veritas adhibet. Item cap. 53. ejusdem Prophetæ de Christo, uod oblatus est, quia ipse voluit. Et ipse Christus Dominus dicit S. Joan. 10. Nemo tollit animam meam a me,

ſed ego pono eam à me ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.

Probatur 2. hac ratione: Chriſtus Dominus præſertim per obedientiam ſuam perfecit opus noſtræ redemptionis, Rom. 5. ubi Apoſtolus dicit per Chriſti obedientiam homines eſſe juſtificatos. Atqui perfecta obedientia ſine voluntatis libertate eſſe non poteſt, juxta quod dicit S. Auguſtinus Epiſt. 46. Nullam poſſe, ſine arbitrio libero, eſſe obedientiam. Unde ſequitur Chriſti voluntatem fuiſſe perfectè liberam.

Objicies, Chriſtum Dominum, ut ſupra diximus, non potuiſſe peccare; ex quo ſequitur illum in exequendis iis quæ ſibi a Patre imperata fuerunt, liberum non fuiſſe: ſi enim liber fuiſſet, potuiſſet illa non facere, ac non faciendo peccare. Hæc objectio gravem continet difficultatem an ſcilicet, & qua ratione Chriſti libertas cum ejus impeccabilitate conciliari poſſit.

3. Omiſſis autem variis Theologorum ad hanc objectionem reſponſionibus, omnium probabiliſſime loqui videntur illi, qui dicunt quod, quamvis Chriſtus Dominus ratione ſuæ impeccabilitatis, liber non fuerit ad obſervanda, vel non obſervanda in genere præcepta ſibi à Deo Patre impoſita: v. g. præceptum illud affirmativum, quo ad genus humanum per mortem ſuam redimendum obligabatur: liber tamen fuit ad illud obſervandum vel non obſervandum in ſpecie, vel in individuo: id eſt, quod quamvis mandato illo divinitus accepto, liberum illi non fuerit in genere mortem acceptare vel non acceptare; liberum tamen illi fuit mortem acceptare tali hora vel momento temporis, ſerius vel citius: liberum item ei fuit illam acceptare, cum tali charitatis ardore vel intenſione, majori vel minori: item ex motivo talis virtutis v. g. religionis, obedientiæ, patientiæ, fortitudinis, & ſimilium. Unde ſequitur, illam mortis acceptationem Chriſto Domino fuiſſe ſimpliciter & abſolute liberam, non ſolum quoad ejus circumſtantias, ſed etiam quoad ipſius actu ſub-

substantiam, non modo numericam, sed etiam specificam. Non enim est idem numero, secundum substantiam, voluntatis actus intensus & remissus, multoque minus actus elicitus ex proprio motivo alicujus virtutis, & ex proprio alterius diversæ speciei; cum utriusque actus entitas, seu substantia, non modo numerice, sed etiam specifice diversa sit. Et quamvis externa mortis & tormentorum perpessio sit eadem, secundum Physicam suam entitatem, quocunque ex actu voluntatis, sive intenso, sive remisso, & quocunque ex formali motivo acceptetur; nihilominus in genere moris diversa prorsus est, pro diversitate actus voluntatis, per quam acceptatur; nec quidquam bonitatis moralis aut meriti habet, nisi dependenter ab interno voluntatis actu. Unde sequitur acceptationem ac perpessionem mortis in Christo fuisse illi omnino liberam. Quæ tamen libertas nullam cum ejus impeccabilitate repugnantiam habuit. Et sic dicendum est de aliis ejus actibus.

SECTIO II.

Qua ratione Christi voluntas libera fuerit.

NOn est opus hic ea repetere, quæ tractatu 2. cap. 4. sect. 3. dicta sunt; ubi observavimus de triplici libertate apud Sanctos Patres fieri mentionem, nempe de libertate naturæ, gratiæ, & gloriæ. Quæstio autem proposita intelligenda non est de libertate gratiæ: constat enim ex ante dictis, Christum Dominum à peccato fuisse perfecte liberum. Nec de libertate gloriæ; cum à primo instanti conceptionis ipsam acceperit, quamvis illa quoad corpus & partem animæ inferiorem in hac vita fruitus non fuerit. Quærimus igitur hic solum de libertate naturæ, qua ratione Christi voluntas perfecta naturæ libertate prædita fuerit. Quod ut evidentius fiat,

Supponimus id, quod loco citato à nobis dictum est; libertatem scilicet naturæ in eo consistere, quod voluntati non solum nulla coactio, sed neque etiam ulla necessitas inte-

inferatur; ac ipsa voluntas libera prorsus & indifferens re-linquatur, tam quoad exercitium, quam quoad specifica-cionem sui actus. Quamvis autem hoc ibi à nobis autho-ritate SS. Ambrosij, Hieronymi, Augustini, & Bernar-di obiter probatum sit; quia tamen hæc veritas maximi mo-menti esse censetur, & ex illa tanquam ex certo principio plurimæ aliæ Theologicæ conclusiones dependent: ideo coillam hic denuo.

2. Probamus 1. authoritate Scripturæ. 1. Cor. 7. ubi Apostolus loquens de servanda virginitate, expressis ve-bis dicit, hominem non habere necessitatem, sed potest-tem habere suæ voluntatis: ubi potestatem volendi opp-nit necessitati volendi. Ecclesiast. 15. ubi dicitur, Deu-reliquisse hominem in manu consilij sui: apposuisse ignem & aquam, vitam & mortem, bonum & malum, ad quod voluerit porrigat manum suam, & quod placue-ei detur illi. Quem locum Patres Concilij Senonensis, a-no Domini 1528. adversus hujus temporis hæreses ru-exortas congregati, in decreto fidei explicant de homi-in statu naturæ lapsæ, & per Christum reparatæ: ubi expresse contra præfatos hæreticos definiunt, Liberum utramvis partem esse hominis arbitrium.

Probamus 2. authoritate Concilij Tridentini sess. 6. ca-5. ubi dicitur quod tangente Deo cor hominis Spirit-Sancti illuminationem, is, qui recipit inspirationem, pos-eam abjicere, si velit: & can. 4. definitur, hominem gr-tiæ posse dissentire, si velit. Ex quibus Concilij ver-Guillelmus Estius in dist. 24. paragr. 1. Gabriel Pennot-lib. 1. cap. 6 & alij Doctores efficaciter probant non so-coactionem, sed etiam necessitatem libertati naturali h-minis esse contrariam. Et certe quando idem Concilium can. 5. anathema dicit in eos qui asserunt per peccatu-Adæ liberum hominis arbitrium fuisse amissum & ext-ctum, non alios haud dubie intelligit quam Lutheru-Calvinum, & eorum asseclas; in quos ille canon direct-est, qui tamen non aliter liberum hominis arbitrium an-

sum

n & extinctum esse dicunt, nisi quia, cum in creatione mo accepisset indifferentem ad utrumlibet arbitrii facul em, illam per peccatum amisit: itaut quamvis in hoc tu in quo nunc est, non agat coacte, necessario ta- n agat.

Probamus 3. authoritate summorum Pontificum Pii & Gregorii XIII. qui in Bulla contra Michaëlem Ba- n edita, has ejus propositiones damnarunt (quod vo- itarie fit; etiamsi necessario fiat: libere tamen fit) & ola violentia repugnat libertati hominis naturali) item Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario cit.) Quæ quidem Bulla denuo Urbani VIII. authori- te confirmata & publicata est.

Probamus 4. authoritate almæ Facultatis Sorbonicæ, æ in decreto suo anno Domini 1560. edito, has quæ se- untur propositiones tanquam falsas hæreticas damnavit Liberum hominis arbitrium non habet potestatem ad op osita:) & (libertas & necessitas eidem conveniunt re ectu ejusdem:) item (liberum arbitrium libere vult id, uod necessariò vult:) & homo necessariò peccat etiam mnabiliter in aliqua specie peccati.

3. Probamus 5. authoritate S.Th. in quæstionibus dispu tis de Malo q. 6. a. 1. ubi sic loquitur: Dicendum quod uidam posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate ovetur ad aliquid eligendum; nec tamen ponebant quod oluntas cogeretur; non enim omne necessarium est vio- ntum; sed solum, cujus principium est extrà. Hæc au- em opinio est hæretica: tollit enim rationem meriti & emeriti in humanis actibus.

Ex quibus, cùm evidenter constet libertatem naturalem ominis requirere, non solùm exemptionem a coactione, d etiam à necessitate; in eoque consistere, ut positis o- nibus ad agendum prærequisitis, homo semper maneat ndifferens ad agendum vel non agendum ad hoc vel illud gendum; consequenter dicendum est; cùm Christus Do- inus naturam humanam, omnibus suis facultatibus ac

proprietatibus instructam assumpserit, proindeque volu tatem ejusdem conditionis cum cæteris hominibus, illi libertatem naturalem in eo sitam fuisse, quod ab omni solum coactione, sed etiam necessitate fuerit exemptu potueritque pro libito agere vel non agere, hoc vel ill agere. Quod tamen intelligendum est respectu actionu bonarum: libertas enim illa, quæ in nobis est ad facie dum malum, repudiato bono, in Christo non fuit propt ejus impeccabilitatem: quod tamen non obstat, quin ve & perfectè liber fuerit. Ut enim rectè dicit S. Thom. quæst. disput. de veritate quæst. 22. art. 6 Velle malu non est libertas, nec pars libertatis, quamvis sit quodda signum libertatis.

SECTIO III.

An, & qua ratione Christi actiones fuerint meritoriæ.

DIcendum 1. Christi Domini actiones humanas, ve & proprie fuisse meritorias. Ita S. Th. q. 19. a. 3. E de fide.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua dicitur, redemptione nostram, ac peccatorum nostrorum remissionem ex Chi sti sanguine, hoc est, ex passionis ejus ac mortis meri procedere. Ad Coloss. 1. In quo habemus redemptionen & remissionem peccatorum. Apoc. 5. Redemisti nos D us in sanguine tuo.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. ubi dicitu Nostræ justificationis causam meritoriam esse Dominu nostrum Jesum Christum, qui cum essemus inimici, pr pter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, sua sanct sima passione in ligno crucis, nobis justificationem merui & pro nobis Deo Patri satisfecit.

Probatur 3. hac ratione: Omnes conditiones ad mer tum requisitæ, in actionibus Christi Domini reperiuntu

ergo

go fuerunt meritoriæ. Probatur antecedens: quia conditiones ad meritum requisitæ (ut supponimus ex tractatu gratia) sunt hæ quæ sequuntur. Prima, ut actio sit libera. Secunda, ut sit honesta, seu bona moraliter. Tertia, t sit à persona grata Deo, & justa. Quarta, ut exerceatur statu viæ. Quinta denique, ut pactum intercedat ex parte Dei de præmio reddendo pro tali actione. Atqui hæ onditiones in actionibus Christi reperiuntur; fuerunt nim liberæ, ut præcedenti sectione probatum est: fuerunt onestæ & bonæ, quod Christus ipse declaravit S. Joan. 8. go quæ placita sunt ei, facio semper: fuerunt à persona Deo grata, quod & ipse Pater in Baptismo & Transfiguratione Christi testatus est: fuerunt factæ in statu viæ, cum Christus fuerit simul viator & comprehensor: pactum denique intercessit ex parte Dei Patris, juxta illud Isai. 53. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

Dicendum 2. Christi Domini actiones fuisse infinitæ valoris ad merendum.

Probatur 1. ex dictis suprà cap. 1. sect. 6. ubi probavimus Christi Domini actiones fuisse valoris infiniti ad satisfaciendum: rationes enim quæ probant de uno, probant etiam de altero.

Probatur 2. authoritate Clementis VI. summi Pontificis in Extravagante, quæ incipit (Unigenitus) de pœnitentiis & remissionibus; ubi dicit Christum Dominum acquisivisse Ecclesiæ thesaurum infinitum, constantem suis meritis & operibus satisfactoriis, &c. & non esse aliquatenus formidandum de corruptione seu imminutione hujus thesauri, propter infinita ejus merita.

Quæres, quando meritum Christi Domini inceperit, quanto tempore duraverit, & quando desierit.

Respondetur 1. Christi meritum incœpisse à primo instanti suæ conceptionis. Ita S. Thom. quæst. 34. a. 3.

Constat ex cap. 10. ad Hebr. ubi refert Apostolus Christum ingredientem in hunc mundum dixisse: Ecce venio, ut faci-

ut faciam, Deus, voluntatem tuam : & posteà subjung in qua voluntate sanctificati sumus. Ex quo sic possum argumentari : Ille actus Christi est meritorius, in quo mus sanctificati : atqui in primo instanti conceptio (tunc enim in hunc mundum ingressus est, ut explicat Thom. in illum locum Apostoli) actum submissionis obedientiæ erga Deum Patrem elicuit, in quo sanctific sumus: Ergo à primo instanti conceptionis mereri incœp

Respondetur 2. Christum Dominum, toto vitæ s tempore, continuò & sine ulla intermissione, omnib actionibus suis meruisse.

Constat ex suprà relatis Christi verbis, quibus dixit quæ placita erant Patri suo, fecisse semper. Deinde ex quod Christus Dominus potuit quovis tempore, tam mni, quàm vigiliæ, mereri per actus internos elicitos dependenter à sensibus, ratione scientiæ infusæ: si autem potuit; cum ejus charitas esset perfectissima, non est du bitandum quin fecerit. Unde SS. Patres illum etiam ipsiu infantiæ tempore meruisse asserunt, ut S. Ambr. lib. 2. i S. Luc. Me, inquit, illius infantiæ vagientis abluunt fletus mea lacrymæ illæ delicta laverunt.

Respondetur 3. Christum Dominum à momento sua mortis mereri desiisse. Ita S.Thom. q. 19. art. 3. ad 1. ub dicit, ex quo Christus viator esse desiit, illum non ampliù fuisse in statu merendi.

Ratio est, quia Christus per passionem in cruce, merita sua omnia consummavit, ut ipsemet testatus est: cùm an tequam, ultimum spiritum emitteret, dixit : Consummatum est.

3. Objicies 1. frustra fieri per plura, quod potest per pauciora; Atqui Christus per unicam actionem potuit nobis peccatorum remissionem & salutem promereri: Ergo frustrà videntur tot ejus merita fuisse multiplicata.

Respondetur verissimum esse unicam Christi actionem ad universum genus humanum redimendū fuisse sufficientissimam, cùm fuerit infiniti valoris ac meriti : illum ta-

en non frustrà pro nobis tot & tanta facere ac pati voisse; tum ut excessum infinitum suæ erga nos charitatis tenderet; tum ut magis ac magis Patrem suum meritis s glorificaret, tum ut præceptum sibi à Patre de redimendis hominibus impositum quam perfectissime adimeret.

4. Observandum tamen est, quòd, quamvis Christus aecunque actione sua nobis verè ac de facto meruerit nnia & singula gratiæ & gloriæ dona; nihilominus non eruisse nisi respectivè ad mortem crucis, ita ut singula us merita per mortem compleri & consummati debent: non sane quod aliter fieri non posset, cum vel minma Christi actio, propter infinitam divini suppositi dinitatem per se ad redimendos mille mundos plusquam fficeret: sed quia ab æterno definitum fuerat, ut redemtio nostra non aliter compleretur, quàm per Christi mortem ac passionem. Unde Isaias cap. 53. de illo prædixerat: i posuerit pro peccato animam suam, videbit semen lonævum. Et ipse Christus sæpè in Evangelio de passione a, tanquam de re prædefinita divinitus ad generis huani redemptionem locutus est; ut Marc. S. Cœpit docee eos, quoniam oportet filium hominis pati multa & ocidi. Et S. Joan. 12. de passione ac morte sua loquens (ut xplicat S. August. tract. 31. in S. Joan) Nisi granū frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum nanet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affer.

Objicies 2. Christum Dominum per vulnus illud, quod ost mortem accepit, meruisse: cum plures Sancti Patres oceant ex ipsius latere Sacramenta Ecclesiæ fluxisse.

Respondetur vulnus illud fuisse meritorium; non pro llo instanti, quo inflictum est, sed ratione temporis præcedentis, quo Christus adhuc vivens illud prævideraт, & ltro ac sponte acceptaverat, imo etiam Deo Patri pro nostra salute obtulerat.

SECTIO IV.

Quid Christus Dominus sibi, & quid nobis meruerit.

DIcendum 1. Christum Dominum sibi gloriam cor ris & nominis exaltationem promeruisse. Ita S. T mas quæst. 9. art. 3.

Constat ex Scriptura. S Luc. 24. Oportebat Chris pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad Phil. 2 Hu liavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, propter quod & Deus exaltavit illum. In quem loc S. Chrysostomus. Extremam, inquit, Christus præst obedientiam, & propterea accepit supremum honore Et S. August. tract. 10. in S Joan. Humilitas claritatis meritum; & claritas humilitatis est præmium.

Dicendum 2. Christum Dominum, nec gratiam, visionem beatificam, nec unionem hypostaticam sibi m ruisse. Ita S. Thomas loco citato.

Quod probat ex eo quod meritum non sit, nisi ej quod nondum habetur: unde, si Christus ista meruiss sequeretur quod aliquando iis caruisset: quod tamen f sum est, ut ex antedictis constat.

Dicendum 3. Christum nobis meruisse salutem æt nam, per media convenientia consequendam; & omn illa media, quæ ad illam consequendam aut necessar sunt, aut utilia.

Probatur universim ex his Apostoli verbis ad Ephesi 1. ubi dicit quod Deus benedixit nos omni benedictio spirituali in cælestibus, in Christo.

In particulari autem Christum nobis meruisse vita æternam, constat Rom. 6. Gratia Dei vita æterna in Chr sto Jesu Domino nostro. Et S. Joan. 2. dicitur, Deum d disse Filium suum: Ut omnis qui credit in ipsum, non p reat, sed habeat vitam æternam.

2. Quod

2. Quod autem spectat ad media, cum illa plura & diversa sint, ex ordine per singula discurremus,

In primis Christus nobis meruit gratias omnes actuales, quæ peccatorum remissionem antecedunt, & per quas ad illam disponimur, ut constat ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. ubi declarat: Iustificationis exordium in adultis à Dei per Jesum Christum gratia sumendum esse: hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis; vocantur.

Præterea Christus meruit nobis remissionem omnium & quorumcunque peccatorum, tam actualium, mortaliũ & venialium, quam originalis. Hoc constat ex Scriptura: 1. S. Joan. 1. Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato. Et ex Concilio Tridentino supra cap. 7. ubi dicitur neminem justificari posse, nisi per merita passionis Christi Domini. Ubi observandum est (quod Concilium fuse explicat) Christum Dominum eatenus nobis remissionem peccatorum meruisse, quatenus Sacramenta & alia media, quibus illam remissionem consequimur, nobis promeritus est.

Eodem etiam sensu dicere debemus Christum Dominũ remissionem pœnarum omnium, nostris peccatis debitarum, nobis promeruisse, quatenus nobis media omnia promeruit, per quæ pœnarum illarum indulgentiam ac remissionem accipimus, aut pro illis satisfacimus. Unde Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. dicit, Omnem nostram sufficientiam ad satisfaciendum, esse à Christo; nos in illo satisfacere, & facere fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent.

3. Ipsam præterea animæ sanctitatem, quæ formaliter consistit in gratia habituali nobis inhærente, ac ejus quodcunque augmentum; vim etiam illam & virtutem merendi, quæ per illam gratiam operibus nostris inest; dona item Spiritus Sancti, virtutes infusas, & omnia alia quæcunque gratiarum genera, & divinæ largitatis munera tam interna, quàm externa, quæ ad æternam salutem conducunt;

ducunt, finalem denique perseverantiam, Christi Domini meritis ascribere debemus. Hoc constat ex Scriptura, Rom. 8. ubi dicitur, Deum nobis omnia in Christo donasse. Huc etiam pertinet id quod Christus dixit S. Joan. 15. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere. Quæ verba expendens Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 16. dicit, Christum Dominum, tanquam caput in membra, & tanquam vitem in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influere, quæ virtus bona illorũ opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur.

Denique Christus Dominus ipsam nobis prædestinationem promeruit, ut constat ex eo quod dicit Apostolus Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti. Et eodem capite: Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum. Et certe, cum Christus prædestinatis meruerit omnia dona supernaturalia à prima vocationis gratia usque ad ultimam gloriæ consummationem, ut supra dictum est: Deusque dona illa omnia, nonnisi intuitu meritorum ipsius Christi, ab æterno illis præparaverit: ex consequenti dici debet prædestinationem ipsam ex ejus meritis esse; cum juxta S. Augustinum lib. de bono persever. cap. 14. prædestinatio nihil sit aliud, quam Præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur.

4. Quæres, an Christus etiam Angelis gratiæ ac gloriæ dona promeritus sit?

Respondetur affirmative: Quamvis enim id aliqui Doctores negent; probalius tamen est, quod meritorum Christi virtus & efficacia etiam ad beatos illos spiritus se extendat. Et hoc constare videtur ex Apostolo ad Ephes. 1. ubi dicit, Christum Dominum esse caput supra omnem Principatum & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, & adimplere omnia in omnibus: unde sequitur, omnes gratias & omnia dona supernaturalia ab ipso, tanquam à capite, non solum in universam hominum Eccle-

siam,

...um, sed etiam in omnes beatorum illorum spirituum ...ierarchias derivari. Accedit authoritas S. Bernardi serm. ... in Cant. ubi dicit, quod ille, Christus scilicet, qui ho...inem lapsum erexit; Angelo stanti, ne laberetur, dedit ... illum ex captivitate eruens, sicut hunc à captivitate ...efendens: & hac ratione fuit utrique redemptor, solvens ...lum, & servans istum.

SECTIO V.

An, & qua ratione Christi merita omnibus hominibus applicentur

NOtandum est 1. meritum Christi & ejus applicationem distingui inter se, ut recte observat Isambertus ...d quæst. 1. disput. 6. art. ult. sicut pretium depositum ad ...mendam domum sufficiens & ejus emptio, seu illius pre...ii solutio. Meritum enim Christi se habet, ut pretium suf...ficiens ad homines redimendos; applicatio vero, ut illius ...retii solutio.

Notandum 2. applicationem meritorum Christi duplici ...modo posse considerari, active scilicet, & passive: seu prout se tenet ex parte ipsius Christi; in quantum ipse, per aliquos actus suæ voluntatis, merita sua ordinavit & applicavit ad salutem hominum procurandam, vel prout se tenet ex parte ipsorum hominum: quatenus merita Christi de facto ipsis communicantur, & eorum effectus ab ipsis reipsa percipiuntur. His prænotatis pro quæstionis propositæ resolutione.

Dicendum 1. Christi Domini merita, non tantum ex se sufficientia & condigna fuisse ad totius generis humani redemptionem, sed ab ipso ad hunc finem fuisse Deo Patri oblata: sicque Christum Dominum vere pro omnibus hominibus redimendis mortuum esse, ac vere ipsis, quantum ex se fuit, merita passionis ac mortis suæ applicasse.

Probatur 1. ex Scriptura 1. ad Timoth. 2. Vnus media-

tor Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Et cap. 4. Speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium 2 Cor. 5. Christus pro omnibus mortuus est. Ephes. 5. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo . Joan. 2. Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.

Probatur 2. ex Concilio Arelatensi, in quo approbata est Epistola Fausti adhuc nomen Catholicum profitentis, ubi anathema profertur in eum, qui dixit quòd Christus non sit mortuus pro omnibus. Et ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 3. ubi Concilium expressis verbis dicit, Christũ Dominum pro omnibus mortuum, quamvis non omnes beneficium mortis ejus accipiant.

Probatur 3. ex S. Patribus, qui idipsum unanimi consensu asserunt. S Basil. in Psal. 48. Inventum est unum pro omnibus simul hominibus dignum pretium, nempe Sanctus, & omni pretio superior pretiosus sanguis Domini nostri Jesu Christi, quem pro nobis omnibus effudit. S. Greg. Nazianz. orat. 2. in Pascha, vocat Christi Domini passionem & mortem, Non exiguæ cujusdam partis orbis terrarum, sed totius mundi expiationem nunquam intermorituram, S. Chrisost. hom. 7. in 1. Epist. ad Timoth. explicans hæc Apostoli verba supra citata, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus: Quid ergo, inquit, & pro gentilibus? ita, Christus etiam pro gentilibus mortuus est. Et quo pacto, inquies? illi non crediderunt, quia noluerunt: quod erat partium ipsius impletum est. S. Cyrill. lib 4. in S. Joan. explicans illa Christi verba (Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita:) Crucifixus est, inquit, Christus pro omnibus & propter omnes, ut uno pro omnibus mortuo, omnes in ipso vivamus. S. Amb. in Psalm. 118. explicans hunc versiculum

(Mise-

Misericordia Domini plena est terra: Sol, inquit, justi-
æ omnibus ortus est, omnibus venit; omnibus passus
st, resurrexit: si quis autem non credit in Christum, ge-
erali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris
adios solis excludat: non enim ideò sol non est ortus
mnibus, quia calore ejus se fraudavit. S. Hieron. Ep. 83.
d Oceanum, Mentitur, inquit, Joannes Baptista digito
Christum & voce demonstrans ac dicens: Ecce Agnus Dei,
ece qui tollit peccata mundi, si sunt adhuc in sæculo,
uorum peccata Christus non tulerit. S Aug. in Psalm.
6. Vendere se potuerunt homines, sed redimere non
potuerunt: venit Redemptor & dedit pretium; fudit san-
guinem suum, & emit orbem terrarum. Quæritis quid
emerit? videte quid dederit; & invenietis quid emerit.
Sanguis Christi pretium est: tanti quid valet? quid, nisi
otus orbis? quid nisi omnes gentes? S. Leo Papa serm.
1. de Nativit. Christus, sicut nullum à reatu liberum repe-
rit, ita pro liberandis omnibus venit. S. Bernardus in
Psalm. Qui habitat: Sicut possunt omnia dicere Christo:
Creator meus es tu: sic possunt omnes homines eidem
dicere; Redemptor meus es tu. His addimus beatæ me-
moriæ Franciscum Salesium Gebennensem Episcopum,
in tractatu de amore divino lib. 5. cap. 5. ubi fuse eandem
veritatem docet & probat.

Observandum est autem, in iis Scripturæ & SS. Patrum
testimoniis duo præsertim dici. Primum est, Christum
Dominum semetipsum dedisse, tradidisse, obtulisse, &c.
quæ verba significant actum voluntatis, quo Christus
Dominus, quantum ex ipso fuit, passionis ac mortis suæ
merita applicavit. Secundum est, hanc traditionem & ob-
lationem factam fuisse pro omnibus hominibus, pro pec-
catis totius mundi, quod nihil aliud significat, quàm
Christum Dominum meritorum suorum valorem, quan-
tum in ipso fuit, applicasse, non solum prædestinatis, sed
generatim omnibus omnino hominibus, sive prædestina-
tis, sive reprobis, sine ulla exceptione.

3. Pro-

Probatur 4. hac ratione: Pro iis omnibus mortuus est Christus, qui per Adami peccatum perierunt & mortui sunt. Atqui omnes homines per Adami peccatum mortui sunt: ergo pro omnibus hominibus mortuus est Christus. Minor certa est, major probatur ex eo quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Ubi infert omnes per Adæ peccatum mortuos esse, ac periisse, quia Christus pro omnibus mortuus est. Quo etiam argumento utitur S. August. lib. 6. contra Julianum, cap. 1. ubi probat omnes etiam parvulos per peccatum originale mortuos esse, ex eo quod Christus pro omnibus mortuus est. Quod argumentum nullum foret, si existerent pro quibus Christus mortuus non esset.

Neque dicas S. Augustinum & alios Sanctos Patres, eatenus solum velle Christum pro omnibus mortuum esse, quatenus mortis ac passionis ejus meritum ad omnes redimendos sufficiens fuit.

Respondetur 1. quod manifeste patet hanc explicationem nullomodò congruere cum verbis Sanctorum Patrum suprà relatis.

Respondetur 2. quod si hoc esset, inde consequens foret; quod etiam pro dæmonibus Christus mortuus esset; quodque dæmonum, æque ac hominum. Salvator dici posset & deberet: cum ad dæmones salvandos meritum ejus sufficiens fuerit: quod non solum à mente S. Aug. & aliorum SS. Patrum, sed etiam á veritate Catholica prorsus alienum est.

Dicendum 2. quamvis Christus verè pro omnibus mortuus sit, mortisque ac passionis suæ merita Deo Patri pro omnibus hominibus obtulerit; non omnes tamen meritorum ejus fructum ac mortis beneficium recipere. Ita Concil. Trident. sess. 6. cap. 3.

Certum est enim, e. g. plurimos Judæorum olim fuisse, qui & exterius per Evangelij prædicationem, & interius per gratiæ motionem ad veritatem amplectendam

itati, illam repulerunt; de quibus conqueritur Deus, Apostolus testatur Romanor. 10. his verbis, per Isaiam Prophetam capite 65. olim prænunciatis. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem: quibus item exprobrabat Apostolus Act. 13. Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, &c. Certum est etiam plurimos homines gratiam Dei; ut ait Apostolus 2. Cor. 6. in vacuum recipere; id est variis inspirationibus & motionibus Spiritus Sancti præveniri & excitari, quibus tamen consentire nolunt, ut supponimus ex tractatu de Gratia. Atqui Christus mortis & passionis suæ merita Deo Patri pro illis omnibus obtulit, & ex virtute illius oblationis processerunt haud dubie gratiæ illæ, quibus præventi & excitati sunt; cum nulla gratia, nisi ex meritis Christi hominibus conferatur. Quia tamen illas ex voluntatis pravitate abjecerunt: ideo nullus ad eos ex Christi morte fructus derivatus est; non defectu applicationis ex parte ipsius Christi, sed defectu consensûs & cooperationis ex parte illorum.

Dices, inde sequi Christi Domini voluntatē humanam, non fuisse semper divinæ conformem; sciebat enim, v.g. Judæos à Deo Patre ob prævisam eorum incredulitatem esse reprobatos; & tamen ad promerendam illis gratiam & gloriam merita mortis suæ applicavit.

Respondetur Christi Domini voluntatem fuisse semper divinæ Patris voluntati perfectissime conformem, nec in applicatione meritorum suorum ullatenus ab illa recessisse

Quod ut melius intelligatur, varios actus in Christi Domini voluntate distinguere possumus.

Primus est, illum voluntate quadam generali & antecedente voluisse, ut omnes homines, qui per peccatum Adæ perierant, per media quædam convenientia salutem æternam consequerentur, sicut & sciebat Deum Patrem eo modo velle omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, ut habetur. 1. Tim. 2.

Secundus est, illum voluisse pro omnibus mori, ac

mortis & passionis suæ merita Deo Patri offerre, ut omnibus media illa ad salutem consequendam necessaria, & gratias ad id sufficientes obtineret, sicut & Patrem etiam velle sciebat.

Tertius denique, cùm prævidisset, quod aliqui gratias illas oblatas abjicerent, alii verò, eas acceptarent, iisque consensum præberent; tùm illos in peccato suo justissime dereliquisse, ut ipsemet declaravit. S. Joannis 8. Ego vado: quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Istis autem justificationem, & si in accepta justitia fideles essent, finalem in ea perseverantiam, ac demum æternam salutem voluisse; & ad id obtinendum, passionis ac mortis suæ merita efficaciter applicasse, & Deo Patri obtulisse: quod & voluntati ejus conforme esse certo sciebat. Et sic in omnibus perfectam cum illa conformitatem semper servavisse.

Dicendum 3. Christum Dominum non tantùm in generali omnibus hominibus, sed etiam in particulari cuilibet illorum merita sua applicasse; ut specialia gratiæ dona secundum cujusque statum & exigentiam obtineret.

Constat tùm ex illis Christi verbis S. Matt. 18. Non est voluntas ante Patrem vestrum, ut pereat unus ex his pusillis: tùm ex parabola boni pastoris, ovem errantem requirentis, & inventam in humeros reportantis: & etiam ex eo quod dicit S Joan. 11. bonum pastorem vocare oves nominatim. Constat etiam ex illis Apostoli verbis Ephes. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Ex quibus colligitur, omnes & singulas gratias, quæ unicuique conferuntur, ab illa speciali applicatione meritorum Christi provenire. Quod & docuit, & cum maximo pietatis sensu explicavit præfatus Episcopus Gebennensis Introductionis suæ parte 5. c. 13. Adeo ut sicut olim summus Sacerdos super pectus in rationali suo filiorum Israël nomina descripta gerebat: ita Christus Dominus (ut veritas figuræ responderet) omnes homines vere in corde suo habuerit. & sic omnibus & singulis meritorum suorum fructus distribuerit.

Dicendum 4. & ultimo, merita Christi Domini non æqualiter omnibus ab ipso fuisse applicata.

Constat manifeste ex Scriptura. Sancti Matthæi 25. Vni dedit quinque talenta, alij duo, alii unum. Et 1. Cor. 7. Vnusquisque proprium donum habet ex Deo, unus quidem sic, alius vero sic. Hæc autem diversitas & inæqualitas gratiarum ab ipsius Christi voluntate procedit, qui dividit singulis prout vult. In qua gratiarum divisione tamen nihil aliud facit, quam quod divinæ Patris voluntati gratum & acceptum esse cognoscit.

Superest adhuc una difficultas, nimirum, quomodo fieri potuerit ut omnia gratiæ beneficia, antiquis Patribus collata, ex meritorum ipsius Christi applicatione processerint, cum nulla tunc adhuc essent Christi merita.

Respondetur, gratias illas antiquis Patribus à Deo collatas fuisse propter Christi merita, non quidem adhuc existentia, sed futura, & intuitu applicationis per ipsum Christum faciendæ. Nihil enim repugnat, ut aliqua res nondum existens, sed tantum futura, sit causa motiva, & excitans ad aliquid faciendum; quamvis etiam dici possit, merita illa Christi Domini, sicut & alia omnia quæcunque futura, fuisse tunc æternitati Dei præsentia: ac proinde Deum intuitu illorum æque operari potuisse in distributione donorum suorum, ac si jam de facto extitissent.

Quæres quomodo intelligi possit, Christum merita passionis suæ obtulisse pro salute illorum qui ante ejus adventum non solum mortui, sed & ob peccata sua in quibus decesserant, jam damnati erant. Respondetur, eatenus intelligi Christum merita passionis suæ obtulisse pro iis, quatenus approbavit, & veluti ratam habuit concessionem gratiarum ad salutem sufficientium, ipsis à Patre cælesti factam, intuitu futurorum meritorum suorum: quæ quidem eodem modo ipsis applicavit, quo à Patre illo jam applicata fuerant, quod non impedivit quin simul etiam ratam haberet illorum reprobationem, ob abusum gratiarum & finalem impœnitentiam.

SECTIO VI.

Quando Christus Deum Patrem oraverit.

1. Quoniam oratio genus quoddam actionis est summopere meritoriæ, ideo locus hic postulare videtur, ut de Christi Domini oratione breviter aliquid dicamus.

Certum est 1. Christum Dominum, quatenus hominē, dum in statu viæ esset, vere oravisse.

Constat ex variis Evangelii locis, S. Luc. 6. Erat pernoctans in oratione Dei. S. Marc. 1. Diluculo valde surgens, abiit in desertum locum; ibique orabat.

Quamvis autem Christus oratione pro se non indiguerit, sicut nos indigemus: maxime tamen conveniens fuit, ut oraret; tum quia actus orandi ex se est excellentissimus, cum sit actus religionis; tum etiam quia Christus orando, submissionis ac fiduciæ erga Deum nobis exemplum præbuit.

Certum est 2. Christum Dominum, quatenus hominē, etiam nunc in statu gloriæ Deum Patrem pro nobis orare; vel expresse, petendo à Deo, ut ea quæ nobis salutaria sunt, conferat; vel saltem tacite, humanitatem suam, tanquam hostiam olim in cruce oblatam, illi exhibendo, ut in eam Deus intuens, nobis bene faciat. Et de hac assertione sic disjunctive posita dubitari non debet.

Constat enim ex variis Scripturæ locis, ut Rom. 8. Christus Dominus qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. 1. S. Joan. 2. Advocatum habemus apud Patrem Christum Jesum justum.

An autem nunc tantum oret modo illo tacito, an vero etiam per expressam petitionem, non est satis compertum. Quidam enim negant Christum nunc expresse aliquid pro nobis petere; ut Rupertus lib. 9. de divin. Officiis cap. 3. & Alensis p. 4. q. 91. memb. 1. Alii vero affir-

firmant; ut S. Thomas in Epist. ad Rom 8. lect. 7. & ad Hebr. cap. 7. sect. 4. & S. Bonavent. Opusc. 39. c. 38. Et hæc sententia propter illorum Sanctorum authoritatem videtur probabilior. Neque hinc sequitur orationem illam Christi esse nunc meritoriam, cum non sit amplius in statu merendi: nec etiam impetratoriam proprie loquendo, sed solum quatenus nunc à Deo Patre pro nobis exigit, quod præteritus passionis ac mortis suæ meritis debetur, quodque jam per merita illa pro nobis impetravit.

Porrò recte observat S. Thom. in supplem. 3 par. q. 72. a. 2. ad 3 Ecclesiam non solere, nec nos etiam debere absolutè petere à Christo Domino, ut oret pro nobis: sed tantum, ut exaudiat nos vel ut nostri misereatur. Ne scilicet Arrianis aut Nestorianis assentiri videamur, qui ipsam Christi personam, ad quam dirigitur oratio, sentiebant esse creatam, & divina inferiorem.

2. Quæres an omnis Christi oratio fuerit semper exaudita.

Respondetur 1. orationem omnem Christi proprie dictam, quæ ex absoluta & efficaci voluntate proficiscebatur, fuisse semper exauditam. Ita S. Thom. q. 21. a. 4. Ratio est, quia Christus voluntate absoluta nihil unquam voluit aut oravit, nisi quod Deum Patrem absolute velle sciebat.

Respondetur 2. quod, si quæstio sit de oratione impropriè dicta, per quam desideria inferioris appetitus explicabat, certum est, non fuisse semper exauditam: cum & ipse Christus voluntate absoluta & efficaci eam exaudiri noluerit: qualis fuit ista Matt. 26. Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Quamvis autem hæc oratio non fuerit exaudita, non fuit tamen inutilis, imò summa cum ratione Christus Dominus illam exprimere voluit: tum ut per illam indicaret se esse verum hominem, qui instar aliorū naturaliter mortem exhorresceret: tum etiam ut patientiæ ac submissionis perfectæ erga divinam voluntatem nobis

bis

bis præberet exemplum, ut docet S. Aug. Epist. 121 ad Probam, capite 14.

CAPUT VII.

De vitæ ac mortis Christi Domini mysterijs.

QUamvis ea quæ pertinent ad mysteria vitæ ac mortis Christi Domini, ex ante dictis satis intelligi possint: cùm omnia, quæ de mysterio Incarnationis dicuntur, non alio fine dicantur: nisi ut quæ Christus Dominus in assumpta carne gessit, aut passus est, rectè & sanè intelligantur: Quia tamen præter illa quæ dicta sunt, quædam adhuc occurrere possunt, in quibus aliqua luce opus est; ut quæ certa sunt ab incertis, aut etiam falsis & erroneis discernantur; ideo breviter in hoc capite mysteria illa transcurremus, eaq; adnotabimus, quæ ad finem nobis propositum necessaria videbuntur. Quod ut facilius exequamur, juxta ordinem à S. Doctore præscriptum considerabimus in primis ingressum Christi Domini in hunc mundum; deinde progressum vitæ ejus in hoc mundo; demum ejusdem egressum ex hoc mundo, & ea quæ egressum illum consequuta sunt.

SECTIO I.

De Christi Domini ingressu in hunc mundum.

1. INgressus Christi Domini in mundum duo præcipua mysteria hic à nobis breviter consideranda complectitur, Conceptionem scilicet ejus, & Nativitatem.

Quod ad Christi conceptionem spectat, duo sunt observanda.

Observandum 1. id quod docet S. Ambr. lib. de Incarn. cap. 6. in illa reperiri aliquid secundum naturam, aliquid suprà naturam Secundum naturam fuit, quod Christus ex muliere ortus est: suprà naturam, quod ex Virgine.

Ad

Ad ſupernaturalem itaque modum conceptionis Chriſti pertinet, quod activum principium generationis ejus non fuit virtus maris generativa, ſed virtus ſupernaturalis divina, juxta quod Sanctiſſimæ Virgini prædixerat Angelus, S. Luc. 1. Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Quibus verbis, quamvis hoc opus, utpote charitatis Dei infinitæ, per quandam appropriationem Spiritui Sancto tribuatur; illud tamen, ut ait S. Doctor quæſt. 32. art. 1. & ex ante dictis patet, tota Trinitas operata eſt.

Ad naturalem vero modum conceptionis illius pertinet, quod materia, de qua corpus Chriſti formatum eſt, fuit conformis materiæ, quam aliæ fœminæ concipiendo fœtui ſubminiſtant: cum hac tamen differentia, ut docet S. Doctor quæſt. 31. art. 1. & 3. quod cæterorum hominum corpora ex ſanguine menſtruo & ſemine mulieris formantur: at vero corpus Chriſti ex puriſſimis ſanguinibus Sanctiſſimæ Virginis formatum eſt, quod ante illum docuerat S. Damaſcenus libro 3. de fide cap. 2.

Obſervandum 2. ex eodem S. Doctore quæſt. 33. art. 1. & 3. corpus Chriſti eodem inſtanti, quo divina virtute conceptum eſt, fuiſſe eadem virtute perfecte formatum & organizatum, & ſimul animatum, ac Verbi divini perſonæ unitum.

Ita etiam S. Damaſcenus ſupra, & Sophronius in ſupra citata Epiſtola, quæ in 6. Synodo generali art. 11. & 13. lecta & approbata eſt, ubi hæc verba habentur: Simul quippe caro, ſimul Verbi Dei caro; ſimul caro animata rationalis, ſimul Verbi Dei caro animata rationalis. Unde S. Thomas cit. quæſt. 53. art. 33. docet contra fidem eſſe, ſi quis dicat, quod caro Chriſti fuit prius concepta, & poſtmodum à Verbo aſſumpta.

Obſervandum 3. ex eodem S. Doctore quæſt. 34. art. 2. & 3. Chriſtum à primo inſtanti conceptionis perfectum rationis ac liberi arbitrii uſum habuiſſe, actuſque virtutum ſanctiſſimos ac perfectiſſimos jam tum exercuiſſe, & proinde

inde per illos jam ab illo primo instanti mereri incœpisset, ut jam alio in loco dictum est.

Quod autem ad Christi nativitatem attinet.

Notandum est 1. Christum Dominū ex Sanctissima Virgine matre Maria ita esse natum, ut neque conceptione sua, neque nativitate, ullum ejus Virginitati perpetuæ intulerit detrimentum; ita ut ante partum, & in partu, & post partum inviolata & illibata semper Virgo permanserit.

3. Huic veritati quæ de fide est, oppositus olim fuit error Heluidii hæretici, qui, ut refert S. Augustinus lib. de hæres. cap. 84. ore blasphemo asserere ausus est, Sanctissimam Virginem post partum fuisse corruptam, quod ante illum docuerat Jovinianus eodem Sancto Augustino teste, cap. 82.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas probatur 1. ex Scriptura. Isaiæ 7. Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Quem locum, pro asserenda Matris Dei Virginitate communiter SS. Patres urgent, ac præ cæteris S. Basilius orat. in Sanctam Christi nativitatem, Sanctus Hieronymus in illum Prophetæ locum.

Probatur 2. ex Symbolo Apostolorum, ubi Christus dicitur conceptus de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine cujus Symboli Apostolici authoritate perpetuam beatæ Mariæ virginitatem astruit Sanctus Ambrosius Epist. 81. ad Siricium.

Probatur 3. ex S Leone Papa serm. 2. de Nativit. Domini: Humano, inquit, usu & consuetudine quod credimus, caret; sed divina potestate subnixum est, quod Virgo conceperit, Virgo pepererit, & Virgo permanserit. Et S Aug. Epist. 3. ad Volusianum: Ipsa virtus divina per inviolatæ Matris virginea viscera, membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia membra juvenis introduxit.

Notandum est 2. Sanctissimam Virginem omnis prorsus doloris in partu expertem fuisse.

Ita Patres 6. Synodi generalis cap. 79. Absque ullo do-

lore

lore, Virginis partum esse confitemur. Et S. Aug. serm. de Assumptione B. Virginis : Illa enim, inquit, quæ sine peccati corruptione, & sine virilis admixtionis detrimento Christum suscepit, sine dolore peperit. S. Hieronymus denique lib. contra Heluidium cap. 4. id probat, ex eo quod in Evangelio dicitur, Beatam Virginem puerum Jesum recens natum suis manibus pannis involvisse, & in præsepio reclinasse, nec ulla obstetrice opus habuisse.

Notandum 3. ex S. Doctore quæst. 35. act. 7. & 8. inter alia plurima discrimina, quæ inter nativitatem Christi & aliorum infantium reperiuntur, illud consideratione dignum esse, quod alii infantes nascuntur subjecti necessitati temporis : Christus vero tanquam Dominus & conditor omnium temporum, elegit sibi tempus in quo nasceretur, & nec citius, nec tardius vel unico momento natus est quam ipse nasci voluit. Unde Apostolus vocat tempus nativitatis Christi plenitudinē temporis ad Galat. 4. nec solummodo tempus, sed & locum nativitatis suæ Christus sibi delegit, civitatem scilicet Bethleem : tum ut Prophetiæ quæ de ipso erant, implerentur ; tum ut agnosceretur esse de domo & familia David, qui ex Bethleem ortus erat, & inde ad regni Judaici solium assumptus, & cui promissum fuerat, quod ex ejus stirpe Christus nasceretur : ut ex ipso loco nativitatis Christi promissio ei facta impleta ostenderetur.

SECTIO II.

De Circumcisione & impositione nominis Iesu.

1. DOcet S. Thomas 3. p. q. 37. art. 1. pluribus de causis Christum debuisse circumcidi. 1. ut carnis humanæ, quam assumpserat, veritatem ostenderet contra Manichæum, qui eum dixit habuisse corpus phantasticum : & contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse divinitati consubstantiale : & contra Valentinum, qui dixit

Christum de cælo corpus attulisse. 2. ut ritum circumcisionis olim à Deo institutum se approbare demonstraret. 3. ut testaretur se esse filium Abrahæ, qui circumcisionis mandatum in signum fidei acceperat. 4. ut tolleret Judæis omnem excusationem & prætextum, quo uti potuissent ad eum non recipiendum si fuisset incircumcisus 5. ut obedientiæ virtutem suo nobis comendaret exemplo. 6. ut qui in similitudinem carnis peccati advenerat, remedium, quo caro peccati mundari consueverat, non respueret. Septimo denique, ut legis onus in se sustinens alios à legis onere liberaret: juxta illud Apost. ad Gal. 4. Misit Deus filium suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret.

Quod spectat ad impositionem nominis Jesu, observat Sanctus Doctor sup. art. 2. ad 3. consuetum fuisse apud Judæos ipso, circumcisionis die imponere nomina pueris, quasi antequam circumcisionem acciperent, perfectum esse habere non censerentur, & ideo Christus Dominus ut per omnia, quantum ejus infinita sanctitas fieri permittebat, aliis assimilaretur, nomen Jesu in circumcisione accepit.

Dignitas vero & excellentia illius nominis ex duobus præsertim capitibus desumitur. 1. ex illius authore qui non alius fuit quam ipse Deus, cujus speciali mandato Angelus Gabriel tum Sanctissimæ Virgini, Mariæ etiam antequam ex Spiritu Sancto in ejus utero conciperetur: tum etiam S. Josepho ejus sponso, antequam divinus ille infans nasceretur, significavit illum vocandum esse Jesum. Et in eo impletum fuit quod à Propheta fuerat à longe ante prædictum. Isaiæ 62. Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit.

2. Ejusdem nominis dignitas & excellentia desumitur ex illius significatione, ut enim recte observat S. Doctor sup. a. 2. nomina debent proprietatibus rerum respondere, unde & communiter nomina imponi solebant pueris apud Judæos ab aliqua proprietate, seu qualitate aut dispositione illius cui nomen imponebatur, quod variis exemplis

ex Scri

ex Scriptura confirmat. Quia igitur excellentissima hæc proprietas, seu potius dignitas Christo Domino singulariter competebat, ut salutem humano generi tribueret, ipsique hoc munus gratiæ prorsus singularis collatum erat, ut per ipsum omnes homines quantum ex ipso erat, salvarentur, ideo convenienter vocatum est nomen ejus (Jesus) id est, Salvator.

Porio Jesus dictus est Christus, id est, unctus, quia scilicet non modo omni gratiarum genere, sed & ipsamet divinitate unctus est, & veluti consecratus utpote qui futurus erat Sacerdos æternus secundum ordinem Melchisedech, & Rex super Sion montem Sanctum, cujus regnum nusquam desiturum esset.

Apposite ad utrumque nomen S. Augustinus tract. 1. in Epist. 1. Joan. Aliam, inquit, significationem habet Jesus, aliam habet Christus, cum sit unus Jesus Christus Salvator noster; Jesus, tamen proprium est nomen illi, quomodo Moyses proprio nomine appellatus est, quomodo Elias quomodo Abraham, sic tanquam proprium nomen habet Dominus noster (Jesus) Christus autem Sacramenti nomen est, quomodo si dicatur Propheta, quomodo si dicatur Sacerdos: sic commendatur unus in quo esset redemptio totius populi Israël.

SECTIO III.

De progressu vitæ Christi Domini in hoc mundo.

1. TRia hic præsertim observanda occurunt.

Observandum est 1. conveniens fuisse ut Christus Dominus à S. Joanne baptizaretur, tùm ut suo baptismate mundaret ac sanctificaret aquas, vimque regenerandi illis conferret, ut docet S. Ambr. lib. 2. in Lucam: tum etiam ut insigne humilitatis exemplum nobis exhiberet, & priùs ipse exequeretur id, ad quod alios adhortari volebat; ut idem S. Ambr. declarat loc. cit. & S. August. serm. 63. de verbis Dom.

Est autem hîc obiter notandum, baptismum illum quem S. Joannes conferebat, non fuisse Sacramentū, nec habuisse ullam vim ex opere operato: sed fuisse quendam ritum externum, divinitus ipsi, S. Joanni inspiratum, quo homines excitabantur ad pœnitentiam agendam de peccatis, unde appellatur baptismus pœnitentiæ, S. Luc. 3. & Act. 13. & sic disponebantur ad gratiam per baptismum Christi recipiendam. Ita S. Thom. quæstione 38. art. 2.

Oservandum est 2. conveniens quoque fuisse Christum Dominum à dæmone tentari ob varias rationes, quas S. Doctor explicat q. 41. art. 1.

Ubi tamen notandum est hanc Christi Domini tentationem fuisse tantùm exteriùs factam, apparente scilicet dæmone sub specie aliqua humana, ut probabilissime colligi potest, & externa voce illum alloquente: non verò per internam suggestionem. Quia cum omnes motus animæ Christi essent perfecte rationi subjecti, nulla illicita cogitatio, nullus illicitus affectus à dæmone poterat in eo excitari. Ita docet S. Greg. hom. 6. in Evang. & Sanctus Damasc. libro 3. capite 20.

Observandum est 3. conveniens etiam fuisse, ut Christus Dominus doctrinam suam variis miraculis confirmaret, ob eas rationes, quas explicat S. Doctor. quæst. 43. art. 1. Porro circa hæc Christi miracula, tres præsertim difficultates hîc solvendæ occurrunt.

Prima est, an Christus Dominus, non solum ut Deus, sed etiam ut homo, potestatem habuerit faciendi miracula.

Respondetur affirmative. Quod probatur ex eo quod in Evangeliis passim Christus Dominus multas curationes miraculosas solo tactu perfecerit: & S. Luc. c. 6. dicitur quod Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Unde S. Cyrill. lib. de recta fide ad reginas, titulo, quod Christus sit vita, dicit, Christi corpus fuisse vivificum, id est, vitam aliis tribuens. Et S. Damasc. lib. 3. de fide cap. 5. dicit, Idem corpus fuisse instrumentum ac veluti organum divinitatis, ad operationes

tiones divinas efficiendas. Et S. Hilar. cap. 9. in S. Matt. Potestas, inquit, intra corpus Christi manens, rebus ipsis caducis efficientiam addebeat sanitatis. Ex quibus, & aliis similibus SS. Patrum dictis, sequitur probabilissimum esse quod plures Theologi docent, Christi humanitatem fuisse illorum miraculorum causam instrumentalem, non tantum moralem, sed etiam physicam & effectivam; id est, Christum Dominum, quatenus hominem, non solum orando, & per modum causæ moralis & meritoriæ; sed etiam physicæ simul cum divina virtute miracula illa esse operatum. Quod confirmari potest ex eo quod Christus Dominus plurima ex illis miraculis fecit, non deprecando, sed imperando: ut S. Matth. 8. ubi dicitur quod imperavit ventis & mari; & facta est tranquillitas magna Et S. Luc. 4. ubi de socru Simonis febricitante dicitur, quod stans super illam, imperavit febri, & dimisit illam.

Secunda difficultas est, an miracula, quæ Christus fecit, fuerint ad ejus divinitatem probandam sufficientia.

Respondet S. Doctor q. 43. art. 4. affirmative; idque probat 1. ex eo quod illa miracula transcendebant omnē creatæ virtutis potestatem; ideoque nonnisi divina virtute fieri poterant, & propterea cæcus illuminatus recte dicebat S. Joan. 9. A sæculo non est auditum, quod aperuerit quis oculos cæcinati. Probat 2. ex modo, quo faciebat miracula: Non enim, ut dictum est, orando, ut cæteri Prophetæ & Sancti, sed imperando, & tanquam potestatem habens illa perficiebat; unde colligi poterat illum cum Deo Patre æqualem habere virtutem.

Probat 3. ex ipsa ejus doctrina, qua se Deum dicebat, quæ, si vera non fuisset, miraculis divina virtute factis confirmata non fuisset.

4. Tertia difficultas est, an per illa miracula dæmones Christi divinitatem certo cognoscere potuerint.

Respondetur quod (sicut recte dicit S. August. lib. 9. de Civit. cap. 31.) Christus Dominus tantum innotuit dæmonibus. quantum voluit, tantum autem voluit, quan-

tum oportuit. Quare, cùm ex una parte non esset expediens, ut dæmones Christi divinitatem aperte cognoscerent; ex altera verò requireretur, ut aliquid de illa suspicarentur: ideò speciali quadam Dei providentia factum est, ut dæmones simul aliquo pacto cognoscerent, & etiam dubitarent. Ita S. Th. quæst. 45 art. 1. ad 2. ubi etiam id confirmat authoritate S. Ambrosij, S. Chrysostomi, & aliorum Patrum.

Quamvis autem dæmones Christi divinitatem, quandiu mortalis inter homines vixit, certò cognoscere non potuerunt est tamen verum, ipsis illam post ejus mortem certò innotuisse, illosque vel invitos Christum Dominum esse verum & naturalem Dei Filium credidisse: unde dicit Sanctus Jacobus in Epist. canon. cap. 2. Dæmones credunt, & contremiscunt. Et Sanctus Paulus ad Philipp. 2. ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Et ratio est, quia tunc evidentissima signa divinitatis ipsius experti sunt, cum viderunt eum ad inferos descendentem, & inde summa cum potestate justorum animas eripientem.

SECTIO IV.

De egressu Christi Domini ex hoc mundo.

Circa egressum Christi, tria quæri possunt.

Quæres 1. quid nobis Christi passio & mors contulerit, & qua ratione nobis proficua fuerit.

Respondet S Doctor q. 48. quinque præsertim modis passionem ac mortem Christi ad salutem nostram contulisse, nobisque proficuam fuisse.

Primo, per modum meriti: quia Christus quatenus caput omnium hominum, per illam nobis, ut membris suis, de condigno meruit ipsam æternam salutem, & omnia etiam media, ad illam consequendam aut necessaria, aut utilia, ut suprà dictum est.

Secundo, per modum satisfactionis pro totius mundi pecca-

peccatis: quæ quidem satisfactio à Christo Domino in passione ac morte Deo Patri, pro nobis exhibita, non solum sufficiens, sed & superabundans fuit, non tantùm propter dignitatem personæ satisfacientis aut rei oblatæ ut c. 1. diximus, sed præterea propter nimiam charitatem ex qua patiebatur, & atrocitatem tormentorum quæ patiebatur: ut enim observat S. Doctor quæstione 46. art. 5. passus est in omnibus, in quibus pati potuit; & ab omnibus à quibus pati potuit.

Tertiò per modum sacrificii: Christi enim passio & mors fuit verum & proprium, & vere propitiatorium sacrificium, ut vocatur à Concilio Tridentino sess. 22. c. 2. quod quidem ex quacunque parte consideretur, infiniti valoris fuit, ut ex ante dictis constat.

Quarto per modum redemptionis: passio siquidem & mors Christi fuit quædam solutio, per quam homines à servitute, tum peccati, tum dæmonis, redempti sunt, sicut captivi ac servi pretio redimi solent. Unde Princeps Apostolorum Epist. 1. c. 1. Non corruptibilibus, inquit, auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. Et hinc vere ac proprie Christus Dominus hominum Redemptor dicitur, ut fusius explicabitur infra sect. 12.

Quinto denique & ultimo, per modum efficientiæ: hoc est, quod passio & mors Christi Domini salutem nostram ac media omnia ad illam, operata est per modum causæ efficientis instrumentalis. Cum enim humanitas Christi Domini fuerit instrumentum divinitatis (ut suprà dictum est) ideò ex consequenti omnes actiones & passiones Christi instrumentaliter operatæ sunt ad salutem humanam in virtute divinitatis; & secundum hoc passio & mors Christi salutem humanam efficienter causare dicitur.

Observat autem S. Doctor sup. art. 6. Act. 3. inter istos quinque modos hanc esse differentiam; quod passio Christi Domini in quantum comparatur ad ejus divinitatem, agit per modum efficientiæ: in quantum vero refertur

ad ejus voluntatem humanam, agit per modum merit: secundum vero quod consideratur in ipsa carne Chri Domini, agit per modum satisfactionis, redemptionis sacrificii.

2. Quæres an in Christi Domini morte humanitas eji fuerit à divinitate separata.

Respondetur humanitatem Christi Domini, etiam ejus mortis triduo, mansisse inseparabiliter divinitati un tam, ipsamque divinitatem ejus corpori in sepulchro animæ in inferno conjunctam semper extitisse.

Ita S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 2. S. Fulgent. li ad Trasimundum cap. 23. & unanimiter omnes alii S. Patres. Estque de fide, ut ex ante dictis constat. Prob que S. Doctor quæst. 30. art. 2. ex eo quod in Symbolo d Filio dicitur quod fuerit crucifixus, mortuus & sepultu quod ejus corpori mortuo tantum convenit: item que descendit ad inferos: quod solam ejus animam specta quæ vera non essent, nisi ratione unionis hypostaticæ, p quam utraque pars divinitati semper conjuncta remansi

Quæres 3. an corpus Christi Domini post mortem co ruptum fuerit.

Respondet S. Doctor quæst. 51, artc. 3. negative. Que ut melius intelligatur, notandum est ex S. Damasceno li 3. de fide cap. 18. duplicem esse corporis humani corru ptionem. Unam, quæ fit per separationem animæ ab ill & hoc modo tam certum est Christi Domini corpus fuis corruptum, quam ipsum Christum fuisse mortuum. Ali corruptio est illa, quæ fit per resolutionem corporis i vermes, cineres, aut aliquid simile, & hoc modo consta ex fide, Christi Domini corpus non fuisse corruptum, juxt illud Psalmi 15. Non dabis sanctum tuum videre corru ptionem: hunc enim locum S. Petrus Act. 2. & Paulu cap. 13. de Christi corpore mortuo exponunt. Additqu Sanctus Doctor supra, non decuisse Christum pati corru ptionē in corpore; ne mors ejus potius necessitatis quas voluntati ascriberetur.

SECTIO V.

De Christi Domini descensu ad inferos.

1. CErtum est ex fide, Christum Dominum, secundum animam, vere & proprie descendisse ad inferos, non vero metaphorice tantum, ut falso hunc Symboli articulum hæretici interpretantur. Quorum aliqui dicunt descendere ad inferos idem esse ac interire. Alii idem esse ac sepulturæ tradi. Alii denique omnium impiissime, per descensum Christi ad inferos, significari asserunt Christi animam dolores ac desperationem animarum damnatorum pertulisse. Ita Calvinus lib. 2. de Instit. cap. 16. paragr. 8. & sequent.

Refellitur hæc blasphemia, & nostræ fidei veritas probatur. 1. ex Scriptura S. Matth. 12. Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, &c. sic erit Filius hominis in corde terræ, &c. Ubi per cor terræ S. Hieronymus in cap. 2. Jonæ. infernum intelligit. Et ad Ephesios 4. Quod autem ascendit, quid ēst, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ? Quem locum de Christi Domini descensu ad inferos, exponunt S. Chrysostomus & S Hieronymus commentariis in illam Apostoli Epistolam, & S. Irenæus lib. 5. cap. 31.

Probatur 2. ex Symbolo Apostolorum, & Symbolo S. Athanasii; in quibus hæc veritas expressis verbis continetur.

Probatur 3. ex Sanctis Patribus, qui unanimiter huic veritati subscribunt, ut S. Leo Papā serm. 1. de Resur. Resurrectio Salvatoris, nec animam in inferno, nec carnem diu morari passa est in sepulchro. Sanctus Ambrosius lib. de mysterio Paschæ cap. 4. S. Gregorius Papa lib. 13. mor. cap. 20. & plures alii, qui citantur à Bellarmino lib. de Christo cap. 14.

Cum igitur hoc certum sit, quædam dubia circa hunc Christi ad inferos descensum solvenda supersunt.

Primum dubium eſt, ad quæ inferorum loca Chriſtus deſcenderit.

Ad hujus dubii ſolutionem obſervandum eſt ex S. Doct. in 4. diſt. 45. art. 3. inferorum nomine quatuor loca intelligi. Primus eſt ille, in quo damnatorum animæ cum dæmonibus torquentur. Secundus eſt Lymbus puerorum cum ſolo peccato originali ex hac vita decedentium. Tertius eſt locus ignis purgatorii, in quo animæ juſtorum peccatorum reliquiis expiantur. Quartus denique, eſt Lymbus Sanctorum Patrum, in quo ante Chriſti adventum Sanctorum animæ recipiebantur, ibique abſque ullo doloris ſenſu beata redemptionis ſpe ſuſtentati, placida quiete fruebantur: qui locus paſſim in ſacris litteris Abrahæ ſinus nuncupatur. Hac obſervatione præmiſſa.

Dicendum eſt cum S. Doctore quæſt. 52. artic. 1. Chriſti Domini animam vere quidem, & ſecundum ſubſtantialem præſentiam, deſcendiſſe ad Lymbum SS. Patrum, ibique cum illis manſiſſe per triduum illud, quo à corpore fuit ſeparata: ad alia vero loca inferorum non deſcendiſſe, niſi ſecundum aliquem ſpecialem ſuæ virtutis effectum.

Prima pars aſſertionis, qua diximus Chriſtum in Lymbum Sanctorum Patrum deſcendiſſe, patet ex eo quod communiter SS. Patres dicunt, ideo Chriſtum Dominum deſcendiſſe ad inferos, ut inde Sanctorum animas educeret, ac ſecum in cælum eveheret, ut Sanctus Igntius in Epiſt. ad Trallianos, & S. Hieronymus in cap. 4. ad Epheſios. Quod autem ibi triduum remanſerit, præter authoritatem S. Doctoris, id aſſertum habetur apud Irenæum lib. 5. cap. ult. & Tertul. in lib. de anima cap. 13.

Altera vero aſſertionis pars, qua diximus Chriſtum Dominum non deſcendiſſe ſecundum realem præſentiam ad alia inferorum loca, probatur à S. Doctore, ex eo quod

In primis Chriſtus Dominus nullam habuit cauſam ad infernum damnatorum deſcendendi, cum neque locus eſſet ipſi congruus & decens; neque ad hoc ut damnatos ac dæmones ſibi genuflectere compelleret, neceſſarium fuit ut eo-

ut eorum teterrimum ac fœdissimum carcerem adiret Idem de Lymbo puerorum dici debet; tum quia locus ille minime Christo Domino congruebat; tum etiam quia non satis constat, an Christus Dominus se illis manifestaverit.

Similiter, videtur non esse conveniens, ut locum purgatorii Christus adiret, ac præsentia sua illustraret, cum locus ille sit tantum pœnis destinatus.

Secundum dubium est, quid Christus Dominus ad inferos descendens, animabus justis contulerit.

Respondetur Christum Dominum illis tria contulisse.

In primis enim Gloriæ lumen illis indidit, atque adeo illas beatas effecit, ut docet S. Th. q. 52. a. 4. ad 1. Hoc colligitur ex illis Domini ad latronem crucifixum verbis, S. Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso, hoc est loco, ubi mecum & cum aliis eris beatus.

Postea illucescente tertia die; beatas illas animas inde secum eduxit; quo Pertinet illud Zachar. 9. Tu vero in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu.

Denique quadragesima post resurrectionem die, sanctas illas animas secum in cælum invexit; quando ipse (ut dicitur Psalm. 67.) Ascendens in altum captivam duxit captivitatem.

SECTIO VI

De Christi Domini resurrectione.

1. FIdes Catholica docet, Christum Dominum tertia post mortem die resurexisse a mortuis, animamque ejus proprio corpori iterum fuisse unitam. Circa hanc vero Christi resurrectionem quædam hic observanda occurrunt.

Primum est, Christum Dominum non aliena, sed propria sua virtute à mortuis surrexisse, juxta quod ipse dixerat S Joan. 10 Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.

Secun-

Secundum est, Christum Dominum post resurrectionẽ, in corpore suo glorioso vulnerum cicatrices retinuisse; idque non ex impotentia curandi, (ut ait Beda in capite ultim. S. Luc.) sed ut perpetuum victoriæ suæ circumferret triumphum. Quod & de Sanctis Martyribus dicit S. Aug. lib. 22. de Civ. cap. 10. his verbis: Fortassis in illo regno in corporibus martyrum videbimus cicatrices vulnerum, quæ pro Christi nomine pertulerunt; non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quamvis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit.

Tertium est, Christi Domini corpus gloriosum resurgendo clausum sepulchrum penetrasse: Neque enim existimare debemus (ut ait S. Hieronym. Epist. ad Hedibiam q. 6.) Angelum idcirco venisse, ut aperiret Domino resurgenti, & revolveret lapidem; sed postquam Dominus resurrexit, indicasse quod factum est: & sepulchrum vacuum revolutione lapidis ostendisse. Hoc enim corporis sui gloriosi proprium fuisse, ipsemet posteà ostendit eum ad discipulos in cœnaculo congregatos, januis clausis ingressus est, ut habetur S. Joan. 20.

2. Quartum est, Christi Domini resurrectionem vere dici ac esse causam resurrectionis nostræ futuræ (ut docet Sanctus Thomas quæstione 56. a. 1. & 2.) non quidem meritoriam, cum post mortem nihil amplius meruerit, sed efficientem, in quantum humanitas Christi est instrumentum divinitatis: & sicut per illam plurima miracula & etiam mortuorum aliquorum resurrectionem alias fecit, sic & universalem omnium resurrectionem faciet. Quo sensu Christus Dominus S Joan. 5. dixit, Venit hora, quando omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, & procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ, &c. Quæ Christi verba S. Doctor in suppl. q. 76. art. 2. litteraliter intelligit de sensibili voce Christi, per quam imperabit resurrectionem, & simul illam operabitur. De qua etiam voce Cassiodorus interpretatur illud Psal. 67. Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, ad suscitandum scilicet mortuos.

Dici etiam potest Christi Domini resurrectionem esse causam, non solum efficientem, sed etiam exemplatem resurrectionis nostræ futuræ, quantum scilicet (ut dicit Apostolus Philipp. 3.) Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Et eodem sensu resurrectio Christi Domini dici etiam potest causa exemplaris resurrectionis spiritualis animarum nostrarum: Ut sicut Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris: ita & nos in novitate vitæ ambulemus, ut habetur Rom. 6.

SECTIO VII.

De Christi Domini in cælos ascensione, & ad dexteram Patris sessione.

1. Sicut de resurrectione, sic etiam de ascensione dicendum est, Christum Dominum, non aliena ope, sed propria virtute tum divinitatis, tum etiam humanitatis glorificatæ ad cœlos ascendisse. Ita S. Doctor quæst. 57 a 3.

Sicut autem certissimum est Christum Dominum ad cœlos ascendisse, sic etiam convenientissimum fuit, ut idem S. Doctor dicit a. 6. Cum enim locus debeat esse locato proportionatus, hinc sequitur corpori Christi glorioso & incorruptibili, locum gloriæ & incorruptionis debitum fuisse.

Quæres quo Christus ascenderit; seu quisnam fuerit terminus ascensionis ejus?

Respondet S. Doctor quæst. 57. art. 4. Christi Domini humanitatem fuisse suprà omnes cœlos elevatam, juxta quod dixit Apostolus Ephes. 1. quod Deus Pater constituit illum in cœlestibus, ad dexteram suam, suprà omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro: & omnia subjecit sub pedibus ejus.

Cæterum quomodo & quo situ, & in qua cœli parte

sit

sit corpus Christi Domini, supervacaneum est quærere, ut ait S. Aug. lib. de fide & Symb. cap. 6. tantummodo in cœlo esse credendum est. Non enim est fragilitatis nostræ cælorum secreta discutere, sed est nostræ fidei, de Dominici corporis dignitate sublimia & honesta sapere, ut idem dicit.

2. Quod spectat ad sessionem ipsius Christi Domini, quæ dicitur esse ad dexteram Patris, observandum est S. Doctore q. 58. figuratam esse istam locutionem: proindeque non corporalem aliquam sessionem, sed tranquillitatem ac firmitatem status gloriæ Christi Domini debere intelligi, vel etiam regiam ac judiciariam ejus potestatem. Sicut & nomine dexteræ Patris, non significatur pars illa corporis humani, quæ appellatur dextera (cum enim Deus sit purissimus spiritus, nihil in eo corporeum cogitare fas est) sed ipsius divina beatitudo & gloria, quæ dexteræ nomine quandoque in Scripturis designatur, ut Psalm. 15. Delectationes in dextera tua usque in finem: vel potius supremæ potestatis ejus participatio. Et sic Christus Dominus dicitur sedere ad dexteram Patris, 1. in quantum Dei Filius ipsi Patri consubstantialis, ac proinde paternæ potestatis & gloriæ consors & particeps 2. in quantum homo, ad ejusdem gloriæ ac potestatis consortium & participationem, ratione unionis hypostaticæ, admissus, & a Deo Patre supremus omnium Rex ac Judex constitutus, ut ex infra dicendis constabit, & eo sensu docet S. Thom. a. 4. solius Christi proprium esse sedere ad dexteram Patris, nec ulli Angelo, vel homini posse convenire.

SECTIO VIII.

De Regia potestate, quæ Christo Domino competit

CErtum est 1. Christum Dominum non modo ut Deum, sed etiam ut hominem, regiam potestatem & summam authoritatem habuisse circa omnia spiritualia; ita ut potuerit arbitratu suo instituere, præcipere, & immutare quæ-
cun-

eunque ad Ecclesiæ Hierarchiam, ejusque statum spiritualem pertinent.

Hæc veritas, quæ de fide est, constat ex eo quod in Evangeliis dicitur, Christum Dominum absolute & sine ulla limitatione, potestate illa spirituali usum fuisse, illi usque virtute legem veterem abrogasse, novam condidisse, Sacramenta instituisse, peccata remisisse: & alia ejusmodi fecisse, quæ, nonnisi ab habente summam in Ecclesiæ regimine authoritatem fieri potuerunt Huc pertinet illud Psal. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus.

Certum est 2. Christum Dominum non habuisse tale dominium in res omnes temporales, quo ipse solus esset quarumcumque rerum temporalium dominus; ita ut nullus præter ipsum cujuscunque; rei dominus aut proprietarius esset, cum nec ipse Deus tale dominium sibi vindicare voluerit; sed retento absoluto quodam & supremo in res omnes dominio, proprietatem illarum hominibus benigne concesserit; ita ut dependenter ab illo supremo dominio, vere sint ac dicantur rerum suarum proprietarii & domini. Unde refellitur quorundam error, qui asserunt omnes principes ac dominos terræ à Christi Domini conceptione fuisse suis dominiis privatos Cujus prætereà falsitas evidenter convincitur, vel ex ipsius Christi testimonio dicentis S. Matth. 22. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

Cùm hæc duo certa sint, unum est dubium; an scilicet Christus Dominus, quatenus homo, habuerit supremum quoddam dominium directum & absolutum in res omnes temporales, & in omnia regna mundi; ita ut posset quoscunque Reges & Principes privare suis regnis & dominiis, si voluisset. Pro cujus resolutione duo breviter dicenda sunt.

2. Primum est, Christum Dominum, etiam ut hominē, vere & proprie dominium illud in res omnes habuisse, ac proinde fuisse verum & supremum Regem ac Monarcham rerum omnium temporalium.

Pro-

Probatur 1. ex Scriptura. Psalm. 2. Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. S. Matth. 8. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Apoc. 19. Habet in vestimento suo & in femore suo scriptum: Rex Regum & Dominus Dominantium. Quæ Scripturæ testimonia de Christo Domino, ut homine, communiter à SS. Patribus intelliguntur.

Probatur 4. ex S. Aug. tract. 115. in S. Joan. super hæc Christi verba: Regnum meum non est de hoc mundo: Ubi recte observat Christum Dominum non dixisse (Regnum meum non est in hoc mundo) cum vere haberet Regnum etiam in terra; sed solum dixisse (non est de hoc mundo) id est non acceptum ab hominibus, nec humana authoritate, aut humano jure devolutum. Et S. Bern. lib. 3. de consid. ad Eugenium Papam, ubi de Christo sic loquitur: Hic est de quo Propheta ait (& erit omnis terra possessio ejus) Christus hic est, qui possessionem sibi vindicat & jure creationis, & merito redemptionis, & dono Patris: cui enim alteri dictum est: Postula à me, dabo tibi gentes.

Probatur deniq; ex eo quod Christi Domini, etiam in quantum hominis dignitas & excellentia ratione unionis hypostaticæ talis ac tanta fuit, ut nullus honoris, prærogativæ aut Potestatis titulus esse potuerit, qui non illi merito deberetur.

Secundum est, Christum Dominum potestate illa et dominio quandiu mortalis inter homines vixit, nunquam uti voluisse, sed sponte ac voluntarie illius usu seipsum abdicasse, ac paupertatem perfectissimam amplexum fuisse; ut sic, non solum merito suo, sed etiam exemplo nos efficacius juvaret. Unde Apostolus de illo dicit 2. Cor. 8. quod cum esset dives, propter nos egenus factus est. Et ipse Christus Dominus eo sensu de se locutus est, cum dixit S. Matth. 8. Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos; filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

SECTIO IX.

De judiciaria Christi Domini potestate.

CUm (ut ait S. Doctor quæst. 59.) regiam dignitatē potestas judiciaria consequatur; de illa prout Christo Domino competit, nobis agendum est, ac

Dicendum in primis, judiciariam illam potestatē Christo Domino competere, non modo quatenus Deus est, sed etiam quatenus homo; cum hac tamen differentia, quod quatenus Deus est, illam ex se habeat; quatenus autem homo, non ex se sed authoritate sibi divinitus commissa & delegata.

Hoc constat ex Scriptura. Act. 10. Hic est qui constitutus est à Deo judex vivorum & mortuorum. Et sancti Joan. 5. Potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.

Dicendum 2. ad judiciariam Christi potestatem pertinere, non solum ultimum illud & generale judicium, de quo sæpius in Evangelio mentio fit, ut S. Matth. 16. 24. & 25. & 2. Cor. 5. sed etiam particulare judicium in morte cujusque ab illo faciendum. Tale enim judicium in morte cujusque faciendum esse.

Constat 1. ex Scriptura. Eccles. 11. Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Et Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori: post hoc autem judicium

Constat 2. ex S. August. lib. 2. de anima, ubi hanc veritatem asserit: S. Hieron. in cap. 2. Joël. ubi per diem Domini, diem judicii intelligendum esse dicit, sive diem exitus uniuscujusque de corpore: Quod enim, inquit, in die judicii futurum est omnibus, hoc in singulis, in die mortis impletur. Et S. Chrysost. hom. 14. in Sanctum Matthæum. Omnes, inquit, animæ, cum hinc emigraverint, variis peccatorum catenis implicitæ, ad terribile illud tribunal ducentur.

Tertio id constat ex eo quod fide certum est, atque in Concilio Florentino definitum in decreto unionis, animas post mortem sine mora recipi in cælum, si sint omnino expiatæ; vel amandari in infernum, si peccato mortali obstrictæ ex hac vita decesserint. Atqui dici non debet hoc ita fieri sine speciali judicii divini decreto.

Quod vero judicium illud particulare, æque ac ultimum generale, à Christo Domino quatenus homine exerceatur, constat ex eo quod dicitur S. Joan. 5. quod Pater non judicat quemquam; sed omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium.

Porro ad hoc judicium particulare subeundum necesse non est animas realiter in cælum deferri, aut Christum ad illas è cælo delabi: sed sufficit quod illæ in ipso mortis instanti intellectualiter eleventur ad audiendam sententiam judicis; ita ut in eodem instanti cognoscant sese judicari, & pro ratione eorum quæ in vita gesserunt, & boni vel mali status in quo decesserunt, vel salvari, vel damnari, imperio & authoritate non solum Dei, sed etiam hominis Christi, ac eodem momento per instantaneam loci mutationem constituantur in loco illo, in quo ex vi judicii & imperii Christi Domini futuræ sunt, sive in paradiso, sive in purgatorio, sive in inferno.

Dicendum 3. ad eandem quoque judiciariam Christi potestatem pertinere alia omnia judicia, quæ erga homines, etiam dum in hac vita mortali degunt, divinitus exercentur: erga bonos quidem cum pro eorum meritis & recto gratiarum usu, gratiæ ipsis augentur, & copiosiora auxilia subministrantur: erga malos vero, cum pro eorum demeritis abundantiora gratiæ auxilia ipsis subtrahuntur, permittunturque excæcari & indurari. Quod enim hæc, non tantum æterno ac supremo Dei judicio, sed etiã Christi Domini, quatenus homo est, imperio peragantur, constat ex eo quod (ut supra ex Act. 10. retulimus) non solũ mortuorum, sed etiam vivorum judex à Deo sit constitutus.

Quæ-

Quæres an etiam ad Angelos extendat se judiciaria illa Christi Domini potestas.

Respondetur affirmative cum S. Doctore, quæst. 59. ubi dicit Angelos omnes sive bonos sive malos judiciariæ potestati Christi Domini, etiam quatenus hominis, subesse; idque ratione eorum quæ circa homines operantur. Cum enim tam boni quam mali Angeli aliquid ad salutem vel damnationem hominum cooperentur; ideo Christi supremi judicis sententiam, quoad præmium vel supplicium accidentale, sunt subituri: quo sensu, ipse Christus Dominus dicit S. Luc. 15. quod Gaudium erit Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente: & è contra dæmones aiunt cap. 8. S. Matth. & cap. 1. S. Marc. Quid nobis & tibi, Jesu Fili Dei venisti huc ante tempus torquere & perdere nos.

SECTIO X.

De dignitate capitis quæ Christo Domino competit, respectu tam Angelorum quam hominum.

OBservandum est, hic ex S Thoma quæst. 8. rationē capitis mystici desumi ex proportione ad caput naturale: in quo cum tria considerari possint, ordo, perfectio, & virtus: ordo quidem, quia est prima pars hominis; perfectio vero, quia in eo vigent omnes sensus interiores & exteriores, cum in cæteris membris sit solum tactus: virtus denique, quia motus omnis cæterorum membrorum ab illo derivatur: sic etiam tria de capite mystico intelligi debent, ita ut, cum quæritur an Christus Dominus sit caput hominum vel Angelorum, idem est ac si quæratur, an respectu illorum hæ tres prærogativæ Christo Domino competant. Hac observatione supposita.

Dicendum 1. Christum Dominum, etiam quatenus hominum, esse caput totius Ecclesiæ.

Constat in primis ex Apostoli Ephes. 1. ubi dicitur quod Deus

Deus Pater Christum Dominum dedit caput supra omnē Ecclesiam. Et Coloss. 1. Ipse est caput corporis Ecclesiæ.

Constat præterea ex eo quod Christo Domino etiam quatenus homini, tres supra dictæ capitis prærogativæ competunt. Est enim primus in ordine prædestinationis divinæ, unde vocatur ab Apostolo Rom. 8. Primogenitus in multis fratribus. Deinde cæteros omnes fideles omni virtutum & gratiarum genere antecedit, ut ex ante dictis patet. Tertio denique, virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ: unde S. Joan. 1. dicitur quod De plenitudine ejus nos omnes accepimus: Et ipse Christus Dominus cap. 15. seipsum viri comparat, & fideles palmitibus; quā comparatione influxum suum in illos satis declarat.

3. Dicendum 2. Christum Dominum, quatenus hominem, esse caput omnium prorsus hominum. Ita S. Thomas art. 3.

Probari potest enumeratione facta per diversos gradus hominum, quibus omnibus certum est illum & ordine & perfectione antecellere, & in eos omnes influxum aliquē habere. Et primo quidem de beatis constat; cum sint membra Ecclesiæ triumphantis ipsi Christo perfectissime unita. De justis item, tum in purgatorio, tum in hac vita existentibus, cum ab ipso influxum gratiæ & charitatis recipiant. De fidelibus etiam, qui in peccato mortali sint, cum adhuc per fidem, licet velut membra mortua, illi conjungantur; atque adeo ipse in eos fidem illam, sive habitualem, sive actualem, & alias omnes gratias actuales quibus ad pœnitentiam excitantur, influat. De infidelibus quoque idem dici debet; cum (ut supra probatum est) pro illis etiam Christus Dominus mortuus sit; & ex consequenti (ut supponimus ex tractatu de Gratia) illis sit & aliis omnibus, etiam parvulis, sine baptismi susceptione decedentibus, gratias ad salutem sufficientes promeruit.

Porro licet hoc sensu infideles dicantur membra Christi, non tamen propterea dici possunt membra Ecclesiæ. Ad

oc enim non sufficit, ut quis à Christo Domino influxum liquem recipiat, aut recipere possit; sed præterea neces-rius est aliquis alius gratiæ effectus; nempe ut fiat fide-s, & saltem in voto Baptismi Sacramentum recipiat.

Ex dictis autem intelligi potest, Christum Dominum ullomodo esse aut dici posse caput damnatorum; cum x lege Dei ordinaria non sint amplius in potentia ad ul-m cum Christo unionem; aut ad ullam gratiæ influxum ipso recipiendum : qui proinde neque sunt, neque dici ebent membra Christi.

Dicendum 3. Christum Dominum etiam quatenus ho-minem, esse caput Angelorum. Ita S. Thom. a. 4.

Constat ex Scriptura. Coloss. 2. Christus vocatur ab postolo, Caput omnis Principatus & Potestatis. Et Ephes. . idem Apostolus dicit, Christum Dominum à Deo Pa-e constitutum esse ad dexteram suam in cœlestibus supra mnem Principatum & Potestatem, & Virtutem, & Do-inationem, & ipsum dedisse caput suprà omnem Eccle-am. Et Epist. 1. S. Petri 3. Christus Dominus dicitur, rofectus in cœlum subjectis sibi Angelis. Ex quibus Scri-uræ verbis constat Christum Dominum, saltem quoad rdinem & perfectionem, Angelis præeminere; & sic il-rum esse caput.

Quod verò sit etiam illorum caput quoad influxum, onstat ex iis, quæ præcedenti capite diximus: ubi proba-imus Angelos gratiæ ac gloriæ dona, ex Christi meritis ecepisse.

Dicendum 4. quod licet solius Christi proprium sit esse aput totius Ecclesiæ, quatenus est fons & origo gratiarũ mnium : hoc tamen non obstat (rectè docet S. Thomas t. 6.) quominus alia sint ipsi subordinata Ecclesiæ capi-. Itaque, quoniam sub Christo Romanus Pontifex totam sibiliter gubernat Ecclesiam, in illamque influit, docen-, pascendo, leges ferendo, varia gratiarum dona con-rendo; ideo vere ac proprie caput visibile totius Eccle-æ dicitur : imò & unusquisque Episcopus in Ecclesia sua uandam habere capitis dignitatem vere dici potest.

Neque id absurdum videri debet, quod in mysterio Ecclesiæ corpore plura sint capita sub uno primario & præcipuo capite: sicut nec absurdum est sub uno summo Pastore Christo plures esse & dici in Ecclesia Pastores. Epist. S. Petr. cap. 5. & præter fundamentum primarium & præcipuum (quod est Christus) alia etiam esse & dici eiusdem Ecclesiæ fundamenta: Apoc. 21. sicut in quolibet regno præter regem, qui (ut dicitur 1. Reg. 15.) totius regni caput est, sunt etiam alii duces & optimates ab eo dependentes, qui etiam dicuntur capita populorum. Amos 6.

SECTIO XI.

De Sacerdotio Christi.

1. SAcerdotii nomine intelligitur munus illud, quo quis constituitur, ut res sacras & divinas tanquam Dei minister hominibus communicet, & vicissim etiam pro hominibus offerat Deo dona, preces, & sacrificia; ut colligitur ex variis Scripturæ locis, ac præsertim Malachiæ cap. 2. & Epist. ad Hebræos cap. 5. & plenius explicat D. Thomas 3. p. qu. 22. art. 1.

Hac observatione supposita; Dicendum 1. Christum Dominum, verum ac proprie dictum Sacerdotem extitisse, & munere Sacerdotii vere ac proprie functum fuisse. Id manifeste constat ex his verbis Psalmi 109. Tu es Sacerdos in æternum, &c. & ex cap. 4. & 5. Epistolæ ad Hebræos, ubi Apostolus de Christi Sacerdotio agit, & plenius adhuc constabit ex assertionibus sequentibus.

Dicendum 2. Christum Dominum Sacerdotii sui munus exercuisse in cœna ultima, cum sub speciebus panis & vini incruento & admirabili modo, semetipsum Patri suo in sacrificium obtulit. Ita expresse definitum est in Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. Ita etiam docuerunt Sancti Patres, S. Cyprianus lib. 2. Epist. 3. ad Cæcilium, ubi loquitur, Jesus Christus Dominus & Deus noster, ipse est

ummus Sacerdos Dei Patris, & Sacrificium Deo Patri
eipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemoratio-
em præcepit. Et S Gregorius Nissenus orat. 1. de Sancto
esto Paschæ, Pro ineffabili (inquit) arcanoque sacrificii
modo, sua dispositione & administratione præoccupat
mpetum violentum: ac sese oblationem & victimam of-
ert pro nobis Sacerdos simul, & agnus Dei qui tollit pec-
ata mundi, quando hoc accidit? cum suum corpus ad co-
medendum, & sanguinem suum familiaribus exhibuit ad
ibendum. Qua autem ratione actio illa, quam Christus
Dominus in cœna exercuit, verum & proprie dictum sit
acrificium, plenius explicabitur in 2. parte hujus operis
ract. 1. capite 4. sess. 11.

Dicendum 3. Christum Dominum Sacerdotii quoque
ui munere functum fuisse in cruce, ibique seipsum Deo
Patri in sacrificium obtulisse. Id constat manifeste ex Scri-
pturis, ac præsertim ex cap. 5. Epist. ad Ephesios, ubi Apo-
stolus dicit quod Christus dilexit nos, & tradidit semet-
ipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo. Et D. Tho-
mas de eadem veritate pluribus agit, 3. part. quæst. 22.
art. 2. & quæst. 48. art. 3.

Verum difficultas est quomodo Christus Dominus dici
possit sacrificium in cruce Deo Patri obtulisse; nam ille
proprie sacrificare dicitur, qui ad honorem Dei rem ali-
quam ita offert, ut ad eum finem eam consumat & de-
struat; at Christus Dominus non obtulit seipsum eo mo-
do in cruce, non enim seipsum in cruce interfecit, sed ab
aliis interfectus est.

Ad hanc difficultatem variis modis Theologi respon-
dent, quidam enim dicunt Christum Dominum sacrificiũ
sui ipsius obtulisse, in quantum ad mortem propriam est
aliquo modo cooperatus, eam scilicet non impediendo,
cum potuisset impedire virtute beatitudinis animæ, qua à
primo instanti conceptionis fruebatur. Unde ipse dixit
Joan. 10. Nemo tollit animam meam à me, (invito sci-
licet) sed ego potestatem habeo ponendi eam. Alii dicũt
Chri-

Christum cooperatum esse ad actionem illam, qua mor[s] ipsi illata est, non quidem in quantum erat homo, [se]d in quantum erat Deus, sine cujus ut causæ primæ con[cursu] actio illa fieri non potuisset. Melius tamen & veriu[s] jux[ta] Divi Thomæ doctrinam respondet Gregorius à Valen[tia] disput. 1. de Incarnat. quæst. 22. punct. 4. ad ra[tionem] sacrificii non esse determinate necessarium, ut ill[e] qui rem offert eam etiam ipsemet conficiat & destruat; sed sufficere ut ab ipso offeratur, & eo consentiente & v[olen]te conficiatur & destruatur; quod quidem perfectissime à Christo Domino in cruce peractum est, cum morte[m] sibi illatam volens acceptavit, & seipsum morientem ta[nq]uam hostiam in sacrificium Deo Patri obtulit.

Dicendum 4. Christum Dominum ejusdem Sacerdotii sui munere, quotidie adhuc fungi per ministros suos Sacer[dotes] in Missæ sacrificio. Ita expresse habetur in Concilio Tridentino sess. 22. cap. 2. ubi dicitur quod in divino sacri[ficio], quod in Missa peragitur, idem ille Christus con[tine]tur, & incruente immolatur qui in ara crucis semel se ipsu[m] cruentè obtulit, &c. Idem etiam offerens Sacerd[o]tum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offe[rendi] ratione diversa. Hujus verò assertionis veritas [fus]ius explicabitur, & plenius constabit ex iis, quæ dicen[tu]r in 2. hujus operis parte loco suprà citato.

SECTIO XII.

De eximio & honorifico Redemptoris & Mediatoris titulo, qui in Scripturis Christo Domino tribuitur.

VAria sunt sacræ Scripturæ loca, in quibus tum Redem-ptoris, tum Mediatoris titulus in utroque testamento sive à Prophetis, sive ab Apostolis Christo Domino tribui-tur. Ac in primis vocatur Redemptor, Job. 19. Isa. 4[1]. 44. 47. 49. 59. Actor. 7. & Rom. 3. dicit Apostolus, no[s] esse justificatos per Redemptionem, quæ est in Christo Jesu, & Col[oss].

& Coloss. 1. idem dicit nos habere Redemptionem in Chri-
o per sanguinem ejus: & 1. Timoth. 2. dicit ipsum Chri-
um dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus. Ad-
itque ibidem, unum esse Mediatorem Dei & hominum,
Christum Jesum, & passim in Epistola ad Hebræos vocat
lum Mediatorem novi Testamenti.

Jam quod spectat ad titulum Redemptoris, error fuit
etri Abailardi negantis Christum redemisse genus huma-
um à servitute diaboli, quia, ut aiebar, diabolus nullum
is acquisierat in homines per peccata illorum: Contra
uem errorem S. Bernardus fuse agit Epistola 191. ad In-
ocentium Papam, ubi pluribus Scripturæ testimoniis,
eritatem oppositam probat, ostenditque Christum Do-
ninum vere genus humanum redemisse, ac vere dici ho-
ninum Redemptorem.

Porro ad majorem veritatis illius elucidationem, ob-
ervandum est ex S. Doctore 3 p q. 4. art. 4. hominem per
eccatum duplicem contraxisse servitutem: primo ratio-
e culpæ, per quam Deo ita juste permittente redactus
rat in potestatem diaboli, & ejus servus effectus, à quo
nim quis superatus est, (inquit Apostolorum Princeps 2.
et. 2.) hujus & servus efficitur. Erat autem homo pec-
ator in diaboli potestatem redactus, in quantum peccan-
o amiserat justitiæ libertatem; & dignus effectus erat,
ui in æternum privaretur omni gratia, sine cujus auxilio
eque à peccato commisso resurgere, neque alia omnia
eccata in futurum saltem toto vitæ tempore vitare pote-
at, & sic unusquisque hominum in illo miserando statu
ere sibi applicare poterat illud August. confess. lib 8.
ap. 5. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed ferrea
nea voluntate; velle meum tenebat inimicus, & inde
atenam fecerat & constrinxerat me. Et hoc etiam sensu
eccatores ab Apostolo 2. ad Tim. 2. dicuntur esse in la-
ueis diaboli & ab eo captivos teneri ad ipsius volunta-
em.

Secunda obligatio seu servitus, quam contraxit homo

per peccatum, est quantùm ad reatum pœnæ, quam at debebat, & ad quam astrictus erat secundum ordinem vi- næ justitiæ. Ad servitutem enim pertinet (ut ait S. Doct r) quod aliquis patiatur id quod non vult, liberi siqui m hominis est, uti seipso, prout vult, & in jure illi qu ad aliquam pœnam damnati sunt dicuntur Servi pœnæ & ea ratione S. August. tract. 52. in Joan. dicit quod Di o- lus possidebat genus humanum, & homines reos su li- ciorum tenebat chrirographo peccatorum.

Quia igitur (ut loquitur S Thom. sup) Passio Cl sti Domini fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro c- catis hominum, tam quoad reatum culpæ, quàm q ad reatum pœnæ, idcirco ejus passio fuit quasi quoddam e- tium, quo redempti sumus, & liberati ab utraque ob a- tione & servitute: nam ipsa satisfactio, qua quis satis cit sive pro se, sive pro alio, pretium quoddam dicitur uo se vel alium redimit à peccato, & à pœna; juxta ud Daniel. 4. Peccata tua eleemosinis redime. Christus uté satisfecit non quidem pecunias dando, aut aliquid si le, sed dando id quod fuit maximum, scilicet seipsum pr o- bis. Vnde Apostolus: Non corruptibilibus (inquit) u- ro vel argento redempti estis de vana vestra convers io- ne, &c. sed pretioso sanguine quasi agni immacula & incontaminati Christi.

Ex quo intelligitur qua ratione Passio Christi Do ni fuit vera redemptio, & ipse Christus verus hominun re- demptor dictus est: & simul refellitur error Abail di, quamvis enim verum sit, diabolum in homines nul m jus acquisivisse per peccata illorum; hominesque q n- tumcunque peccatores semper divinæ potestati subje os remanere, hoc tamen non obstat quin sit etiam ver p peccatores dæmonum tentationibus & suggestionib in malum consentientes, eorumdem servituti divina id ki- gente justitia, subdi: sicut illi qui ad metalla aut ad re os damnati sunt, humanæ justitiæ executoribus, qui eju o- di operibus præsunt, subduntur: æquum est enim ut ij ui

opt

optimo Patri obedire, ejusque onus leve & jugum suave ferre noluerunt, in pœnam inobedientiæ, sævissimi tyranni servituti mancipentur, coganturque vel inviti ejus durissimum jugum portare.

Unde solvitur alia objectio ejusdem Abailardi dicentis, pretium redemptionis hominum non fuisse persolutum diabolo, quod tamen fieri debuisse videtur, ut ab ejus servitute redimerentur. Respondetur enim quod cum diabolus jus nullum haberet in peccatores, sed tantummodò se haberet ut executor divinæ justitiæ in illos, nihil pro redemptione illorum ei solvi debeat, sed ipsi justitiæ divinæ, cui debitores erant, & cui proinde tam pro culpa quàm pro pœna satisfacere debebant.

Quæres qua ratione dici possint redempti illi, qui à Deo sunt reprobati, cum diaboli servituti sint in æternum mancipati? Respondetur, illos verè fuisse redemptos, quantum ex parte Christi Domini requisitum fuit, hoc est pretium ab eo pro ipsorum liberatione fuisse persolutum, gratiasque sufficientes ad salutem acquisitas virtute meritorum ejus, ipsisque oblatas, ut supponimus ex dicendis in tractatu sequenti: quia verò gratiis illis cooperari noluerunt, nec redemptione oblata uti, idcirco in æternam illam servitutem devoluti sunt, non defectu Redemptoris, sed vitio pravæ voluntatis, quæ redemptionis gratiam aut repudiavit aut neglexit.

Quæres iterum quibus præsertim actibus Christus Dominus redemptionem hominum perfecit? Respondetur Christum Dominum Redemptoris officio functum fuisse, omnibus humanis ac liberis actibus suis, idque ab ipso Incarnationis momento usque ad mortem, ita tamen ut quamvis singuli illi actus ex se sufficientissimi fuerint ad redemptionem illam perficiendam, ea nihilominus Dei voluntas fuit, ut nonnisi per Christi passionem & mortem in cruce redemptio illa perficeretur. Et quidem quod Christus per totam vitam huic Redemptionis operi incubuerit, vel ex illo ejus dicto Joan. 17. satis intelligi potest. Opus

consummavi, quod dedisti mihi ut faciam, ubi dicit se c
summasse; id est, jamiam, cum morti vicinus esset, c
summaturum esse opus redemptionis, quod scilicet j
ante inchoaverat. Quod autem non nisi per passionem e
& mortem in cruce, opus illud redemptionis consumm
tum reipsa fuerit, patet ex ijs Scripturæ locis, quibus il
quasi pactum dicitur, ut per ejus passionem & mortem
cruce perficeretur nostra redemptio. Ut Isai 53. Si posu
pro peccato animam suam, videbit semen longævum
Joan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terrã mortuu
fuerit, ipsum solum manet: Si autem mortuum fue
multum fructum affert. Et Luc. 24. Nonne oportuit p
Christum, & ita intrare in gloriam suam.

Jam quod spectat ad titulum Mediatoris, dicendum
illum Christo Domino ita convenire, ut solius Chr
proprium sit esse mediatorem inter Deum Patrem & h
mines, mediatione scilicet redemptionis, in quantum (
loquitur S. Doctor 3. p. q. 26. a. 1.) homines Deo reco
ciliavit, ipsum placando, & pro peccatis eorum ipsi sat
faciendo. Quod docuit Apostolus 1. ad Tim. c. 2. cu
dixit, Unus est mediator Dei & hominum homo Christ
Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibu
Quibus verbis aperte declaravit, Christum Dominum e
tenus fuisse mediatorem, quatenus nos redemit; ac pro
de eâ ratione, quæ illius solius propria est, fuisse unicu
& singularem mediatorem.

Quod tamen non obstat quin alii etiam dicantur m
diatores aliquo modo, & secundum quid; in quantum sc
licet (ut dicit idem S. Doctor sup.) cooperantur ad uni
nem hominum cum Deo dispositive & ministerialiter;
g. Sancti in cælo in quantum intercessionibus suis vari
nobis gratias obtinent, quibus ad illam cum Deo union
juvamur: & Sacerdotes in terra dicuntur etiam mediato
res, in quantum scilicet ministri sunt ipsius Christi ve
mediatoris, & vice illius. sacramenta & alia sanctificatio
nis media nobis exhibent: ex quo duplex differentia in

note-

escit inter mediationem Christi & aliorum: nam Christus est mediator per Redemptionem, alij per intercessionē ministerium aliquod Christus est mediator per seipsū, ex propriis meritis, Sancti verò nonnisi per ipsum Christum, & ejus merita, sine quibus nihil possunt apud Deū

CAPUT VIII.

De adoratione Christo Domino debita; Nec non veneratione Sanctissimæ Matri ejus, cæterisque Sanctis, ac eorum reliquijs & imaginibus exhibenda.

SECTIO I.

Quænam adoratio humanitati Christi Domini debeatur

AD clariorem eorum, quæ dicenda sunt, intelligentiā, notandum 1. est ex S. Doctor. 2. 2. quæst. 84. 91. & 3. inter laudem, honorem, & adorationem, hoc esse discriminis: Quod laus sit quædam excellentiæ testificatio, quæ in verbis consistit: honor etiam in factis & aliis signis externis. Adoratio vero præter illam testificationem excellentiæ, includit essentialiter submissionem aliquam erga id quod adoratur: in quo differt à laude & honore: siquidem laudamus & honoramus etiam æquales, vel inferiores, non adoramus verò nisi superiores. Unde adoratio definitur à S. Damasc. orat. 3. cap. 4. Animi cedentis, demissi, & humilis significatio.

Notandum 2. ad completum actum adorationis tria ex parte hominis requiri 1. ut intellectus agnoscat excellentiam ejus qui adoratur. 2. ut voluntas internum erga eundem affectum concipiat. 3. denique ut aliquo exteriori signo submissionem aliquam erga eum protestetur.

Notandum 3. duplicem in universum esse adorationem, sicut duplex excellentia est, ratione cujus potest aliquis nobis esse superior; una increata, altera creata.

Adoratio illa, quæ ratione increatæ excellentiæ defertur, usu in Ecclesia communiter recepto, Latria vocatur: quo vocabulo significatur cultus ille religiosus, qui soli Deo habetur, in signum & protestationem supremi dominii, quod in res omnes creatas obtinet: sicque sumitur in Scriptura, in qua falsorum Deorum cultus nomine idololatriæ exprimitur (Act. 17. Videns idololatriæ deditam civitatem:) & falsorum Deorum cultores, idololatræ vocantur 1. Cor. 10. (Neque idololatræ efficiamini:) eo quod cultum illum latriæ qui soli Deo debetur, ad idola transferrent. Et eodem etiam sensu illud latriæ vocabulum sumitur in 7. Synodo generali act. 3. 4. & 6. & in Concilio Trident. sess. 13. cap. 5. & apud S. Basilium in cap. 1. Isai. & S. Aug. lib. 10. de Civit. cap. 1. lib. 15. cont. Faust. c. 9. Imo & ipsa vox adorationis passim ex communi usu jam recepta est, ad significandum illum cultum, qui soli Deo debetur: unde dicimus solum Deum esse adorandum.

2. Cultus autem ille religiosus, qui ob creatam excellentiam defertur, communiter Dulia vocatur: quo nomine ex usu Ecclesiæ significatur servitus & submissio, non quælibet abjecta & vilis, qualis est mancipiorum; neque honoraria & politica, qualis est subditorum erga principes, & inferiorum erga superiores; sed religiosa & sancta, quæ scilicet Sanctis defertur ob eorum virtutem & Sanctitatem. Et quoniam inter Sanctos varii & inæquales sunt gradus Sanctitatis; ideò iis, qui meritis ac virtutibus insigniores fuerunt, specialis aliquis honor defertur; qui ex communi usu Hyperduliæ nomine significatur. Quo quidem honoris genere Sanctissimam Virginem Deiparam præ aliis omnibus Sanctis colendam esse, orthodoxi omnes unanimiter consentiunt.

Notandum 4. discerni non posse ex actu exteriori, utrum cultus

ltus qui defertur, latriæ fit, vel duliæ: iifdem enim acti-
is & fignis externis, quibus Deum adoramus, Sanctos
iam fæpiffime colimus: ficut enim Deo, fic & illis caput
berimus, genua flectimus, &c. Quare hoc, ex interno
oluntatis affectu difcernendum eft: fi enim exterior ille,
g. genuflexionis actus dirigatur ad proteftandam infini-
m Dei fupra omnes creaturas eminentiam, noftramque
mnimodam ab illo dependentiam, erit adorationis, feu
triæ actus: fi vero genuflectione intendamus cultum reli-
ofum alicui Sancto ob ejus virtutes, vel gloriam deferre,
rit actus duliæ. His prænotatis, pro quæftionis propofi
e refolutione,

3. Dicendum eft Chrifti Domini humanitatem Verbo
ivino hypoftatice unitam, eadem adoratione latriæ, quæ
pfi Verbo divino debetur, effe adorandam. Ita S. Thomas
. part. quæft 25.

Probatur 1. ex Concilio Ephefino can. 8. ubi definitur
Chriftum hominem Deum una effe adoratione adorandũ.
Quod S Cyrillus qui huic Concilio nomine Summi Ponti-
cis præfuit, clarius explicavit lib. 1. de fide ad reginas,
bi docet, in Chrifto non effe unam naturam, quæ adore-
ır, & alteram, quæ non adoretur, fed utramque fimul
dorari unica adoratione. Item ex 2. Synodo generali col-
at. 8. can. 9. Si quis duas adorationes introducit, & non
na adorationes introducit, & non una adoratione Ver-
um incarnatum cum propria carne adorat, anathema fit.

Probatur 2. ex S. Ambrofio, lib. 3. de Spiritu Sancto
ap. 12. ubi explicans illa verba Pfalm. 98. (adorate fca-
ellum pedum ejus. Per fcabellum, inquit, terra intelligi-
ır, per terram autem caro Chrifti, quam hodie quoque
ı myfteriis adoramus, & quam Apoftoli in Domino Jefu
doraverunt: neque enim divifus eft Chriftus. Et S Auguft.
narratione in eundem Pfalm. Exponens, inquit, Scriptura,
uid fit fcabellum pedum ejus; dicit, terra autem fcabellũ
edum meorum: anceps factus fum, timeo adorare terram
e damnet me, qui fecit cælum & terram, &c. & fluctu-

ans converto me ad Christum, & invenio quomodo sine impietate adoretur terra: suscepit enim terram de terra; quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit; & quia in ipsa carne hic ambulavit, ipsamque carnem nobis manducandam ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit: inventum est quomodo adoretur scabellum pedum Domini, & non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.

Objicies; soli Deo deberi adorationem & latriæ cultum humanitatem autem Christi, quantumvis unitam hypostatice Deo, Deum tamen non esse.

Respondetur duplicem esse adorationem: unam absolutam, quæ fit propter excellentiam in existentem illi quod adoratur, seu quando aliquid adoratur propter se: alteram verò respectivam, quando aliquid adoratur propter aliud, seu propter excellentiam inexistentem alteri, ad quod habet specialem ordinem & habitudinem. Et primò quidem genere adorationis adorari debere Christi divinitatem, imò ipsum Christum; cum per hoc nomen connotet divinum suppositum, quod propter se, & ratione propriæ increatæ excellentiæ adorari debet. Secundo verò adorationis genere humanitatem ejus adorandam esse, hoc est non propter se, sed propter Verbum divinum, cui conjuncta est, non accidentaliter, sed vera, substantiali, & hypostatica unione: sicque humanitatem Christi honore divino affici debere affirmant SS. Patres: ut S. Athanas. lib. de Incarnat. Christi pagina 6. ubi de corpore Christi loquens ait, Illud divina adoratione cœli, quia increati corpus factum est. Et S. August. serm. 38. de verbis Dom. ego, inquit, Dominicam carnem, imo perfectam in Christo humanitatem propterea adoro, quod à divinitate suscepta, atque Deitati unita est.

4. Quæres utrum humanitas Christi Domini per se præcise sumpta, & considerata solum secundum excellentiam aliquam creatam quæ ipsi inest, pura ratione gratiæ sanctificantis, aut virtutum, debeat cultu latriæ, an aliquo alio adorari.

Respon-

Respondetur ex S. Thom. q. 15. art. 2. ad 1. humanitati hristi Domini, ut sic, non deberi latriæ cultum, sed tanim hyperduliæ: quia in illa hypostasi nihil in ea considetur, nisi creatum, quod proinde latriæ cultu adorari on debet.

Quamvis autem speculative hoc verum sit, sapienter imen monet Philippus Gammachæus ad præfatam quæst. 5. moraliter & practice loquendo istas præcisiones & bstractiones non esse admittendas sed Christum perpetuò dorandum supremo latriæ cultu; cum vere & à patre rei, t semper homo Deus; istamque quæstionem non metahysice, sed moraliter, ac theologice esse tractandam, nec idendum in rebus tanti momenti: ne forte occasio, vel andali, vel erroris aliquibus præbeatur. Adde quod Eclesia nusquam solet humanitatem Christi hoc modo spetatam venerari, sed semper tanquam conjunctam & unitam Verbo divino adorare: unde S. Athanasius orat. conra Arrianos: Adoratum, inquit, non seponimus Verbum carne.

SECTIO II.

Quomodo Sancti à nobis colendi sunt.

CUm (ut ait S. Hieronymus Epist. 53. ad Riparium) Honor servorum redundet ad Dominum: & ad gloam Christi, summi totius Ecclesiæ capitis, pertineat veeratio membris, ejus nobilioribus exhibita, ideo post exlicationem eorum quæ ad humanitatis ipsius adoratioem pertinent, agendum est de cultu ipsis Sanctis debito.

Dicendum igitur 1. Sanctis tam Angelis, quam homiibus, æterna gloria in cælo perfruentibus, cultum aliquẽ acrum & religiosum esse reddendum: longe quidem miorem eo qui Deo debetur; sed tamen majorem cultu lo civili & politico, qui hominibus quantæcumque diitatis in hac vita defertur.

Probatur 1. ex Scriptura Genes. 18 & 19. ubi Abraa & Loth dicuntur Angelis sibi apparentibus honorem al quem singularem & religiosum detulisse: Idem dicitu d Josue cap. 5. & de patre ac matre Samsonis Judic. 1

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui id unanimiter do ut Gregorius Nyssenus orat. in S. Theodorum marty Cui regum, inquit, talis honor habetur? quis ex iis supra modum inter homines excellere visi sunt, tali me moria celebratur? quis Imperatorum adeo honoratu hic miles pauper? &c. Et S. Damascenus lib. 4. de cap. 16. An non honorandi, qui totius humani generi pa tronos se profitentur, ac Deo nostri causa supplicant? ho norandi certe, & quidem ita, ut in eorum nomine tem Deo extruamus.

Probatur 3. ex eo ritu qui in universa Ecclesia sem viguit, templa & basilicas in honorem Sanctorum ædi candi, illorumque festa celebrandi. Cujus rei fidem unt omnes fere SS. Patres, & Ecclesiastici scriptores, videri possunt apud Judocum Coccium, tom. 1. lib Sanctis Ecclesiæ a. 13. & 14. Et certe vel ipsa antiquiss basilicarum & sacrorum ædificiorum monumenta in ho norem Sanctorum Deo consecrata, quæ ubique terra visuntur, satis aperte testantur, Sanctis ab universa Ec clesia cultum religiosum semper fuisse delatum; m rem quidem illo, qui Deo debetur; sed longe majo quovis honore politico & civili, qui Principibus & R bus in terra defertur.

Dicendum 2. Sanctos gloria cælesti perfruentes à n esse invocandos, & hanc invocationem ad cultum i debitum pertinere.

Probatur 1. ex Script. Gen. 48. ubi Jacob benedic filiis Joseph, Angelum suum custodem invocat, ut illis benedicat. Exod. 32. Moyses sic orat. Recordare, D mine, Abraham, Isaac & Iacob, servorum tuorum.

Probatur 2. ex Concilio Calcedonensi act. 11. ubi Pat Concilii sic loquuntur: Flavianus post mortem vivit m

tyr pro

yr pro nobis oret. Et in 7. Synodo generali act. 6 hæc erba habentur: Cum timore omnia agamus postulantes ntercessionem incontaminatæ Deiparæ, & sanctorum Anelorum, omniumque Sanctorum.

Probatur 3. ex antiquo usu Litaniarum, quæ in hono-em Sanctorum indicebantur. De quo ritu mentio fit in ariis Conciliis: ut in Concilio Aurelianensi 1. cap. 29. 'oletano 5. cap. 1. Bracarensi 2. cap. 9. Moguntino sub arolo magao cap. 33. Quæ quidem Concilia ante mille nnos sunt celebrata.

Probatur 4. ex SS. Patribus. qui & ipsi Sanctos invocaerunt: ut S. Athanasius serm. in Evang. de Sa ctissima eipara, seu de Annunciatione: in ejus fine ipsam Sanctam eiparam invocat. S. Gregor. Nissen. orat. in S Theodoum, ipsum etiam Sanctum in vocat. Idem facit S. Gregor. aziauz. orat. in S. Athanasium, quem in fine invocat. t S. Hieron. in Epitaphio S. Paulæ eam similiter invocat.

Dicendum 3. Sanctos in cælo pro nobis orare, & o an-o patrocinari ac subvenire.

Probatur 1. ex Scriptura 2. Machab. 15. Hic est Jereias Propheta Dei: qui multum orat pro populo, & pro niversa Sancta civitate. Et S. Petr: Epist. 2. c. 1. Dabo, quit, operam frequenter vos habere post obitum meũ, horum memoriam faciatis.

Probatur 2. ex S. Basil. Epist. ad Julianum Apostatam: scipio, inquit, Sanctos Apostolos, Prophetas, Martyres, ui pro me apud Deum supplicant: quo per illorum meationem propitius mihi sit Deus. Et S. Greg. Nazianz. at. 20. in laudem ipsius S. Basilii. Ac nunc ille quidem cælo est, pro populo preces fundens, neque enim ita s reliquit, ut prorsus reliquerit. Eandem veritatem fuse obat S. Hieron. in toto lib. cont Vigilantium hæreti m, qui Sanctos ex hac vita functos pro nobis orare gabat.

Porro circa illam Sanctorum intercessionem, & (ut loitur S. Basilius) mediationem, observandum est, illam

nullo

nullomodo derogare qualitati mediatoris, quæ Christo Domino cōpetit, quamque illi Apostolus tribuit 1. Timoth. 2. Vnus est mediator Dei & hominum, Christus Jesus. Tum quia loquitur ibi Apostolus de mediatione redemptionis, quod ex verbis immediate sequentibus patet, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus: qua ratione solus & unicus mediator est Christus. Tum quia, quocumque modo dicatur mediator, semper illi hæc dignitas salva & integra manet cum Sanctorum intercessiones & interventiones nonnisi ex ipsius Christi meritis, & ex unione Sanctorum cum illo ut capite, valorem hauriant: unde quantumcumque Ecclesia suffragia Sanctorum apud Deum impendat, semper tamen orationes ac petitiones suas concludit his verbis: Per Dominum nostrum Jesum Christum, &c. Ex quibus evidens est, Sanctorum mediationem & intercessionem Christi Domini honori ac dignitati nullatenus officere, imo vim omnem suam ab ejus mediatione accipere.

4. Quæres, quomodo Sancti in cælo audiant & cognoscant preces & supplicationes, quæ ad ipsos à nobis diriguntur?

Variæ sunt super hac re Sanctorum Patrum & Doctorum sententiæ, quas refert Bellarminus lib. 1. de Sanctor. beatit. cap. 20.

Quidam enim existimant id fieri per relationem Angelorum, qui nunc à cælis ad nos descendunt, nunc à nobis ad cælos ascendunt, & hunc modum attingit S. August. lib. de cura pro mort. cap. 15.

Alii dicunt Sanctorum animas, sicut etiam Angelos, mira quadam celeritate naturæ quodammodo ubique adesse, & sic per se preces supplicantium posse audire, quemmodum videtur innuere S. Hieron. libro contra Vigilant.

Alii denique probabilius asserunt, Sanctos vel in essentia divina clare visa preces illas cognoscere, vel per speciales revelationes sibi à Deo factas, easdem preces

per

pere. Ita S. Greg. lib. 12. mor. cap. 13. S Thom. 2. quæst. 83. art. 4. & 3. p. quæst. 10. art. 10. Et S. Aug. sup. cap. 15.

SECTIO III.

Qualis cultus Sanctissimæ Virgini Deiparæ Mariæ debeatur

1. CUm (ut ex antedictis constat) honoris ac cultus, qui Sanctis deferendus est, mensura & modus ex magnitudine Sanctitatis, virtutum ac meritorum accipienda sit: hinc colligi potest qualis honor & cultus Sanctissimæ Virgini debeatur: cum ejus sanctitas, virtus, ac meritum supra omnes alios Sanctos longe superemineat. Ut tamen certius & evidentius istud innotescat, aliquos speciales sanctitatis & excellentiæ titulos in illa Sanctissima Virgine hic adnotabimus, ex quibus inferre quivis poterit, quo religionis cultu prosequenda sit: Neque enim (ut recte dixit Sanctus Bernardus Epist. 174.) Virgo regia falso aut fucato eget honore: cum veris honorum titulis, & infulis dignitatum decorata sit.

Primus igitur excellentiæ titulus ducitur ex singulari ejus innocentia: quæ consistit in eo quod Sanctissima Virgo privilegio speciali, nec ulli alteri Sanctorum unquàm concesso, ab omni peccati, sive originalis, sive actualis labe prorsus immunis extitit.

Quod nullum unquam peccatum actuale, nequidem veniale, commiserit: docet S. Thom. 3. p. quæst. 27. art. 4. Estque communis totius Ecclesiæ sensus, ut habetur in Concilio Tridentino sess. 6. c. 23. Huic etiam veritati suffragatur S. Aug. lib. de natura & grat. cap. 36. ubi dicit, de Sanctissima Virgine Maria loquens, De qua propter honorem Domini nullam prorsus, cùm de peccatis agitur, habere volo mentionem. Et S. Bernard. Epist. 174. Decuit reginam Virginum singulari privilegio sanctitatis absque omni peccato ducere vitam.

2. Quod

2. Quod autem etiam originalis peccati maculam nunquam contraxerit.

Probari poteſt ex iis omnibus Scripturæ locis, in quibus illius ſingularis & omnimoda puritas & innocentia ſignificatur, ut Cantic. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te: atqui tota pulchra non eſſet, nec maculæ omnis expers, ſi originali peccato fœdata fuiſſet. Ibidem vocatur hortus concluſus, fons ſignatus. Et capite 6. Una eſt columba mea, perfecta mea. Item ex illis ad eandem Sanctiſſimam Virginem Angeli verbis S. Luc. 1. Ave gratia plena, Dominus tecum: Quibus (ut dicit S. Aug. l. ſerm. 11. in natali Dom.) oſtendit ex integro iram primæ ſententiæ excluſam, & plenam benedictionis gratiam reſtitutam.

Probari etiam poteſt ex eo quod idem S. Aug. lib. 4. cont. Julianum cap. 9. dicit. illum qui in ætate adulta peccatum nullum commiſit, nullum etiam in infantili contraxiſſe: Unde ſequitur: cùm ex eodem S. Auguſt. ſuprà beatiſſima Virgo nullum in vita ſua peccatum commiſerit, nullum etiam in origine ſua contraxiſſe. Et S. Anſelm. libro de conceptu Virginali cap. 18. Decens, inquit, erat, ut Sanctiſſima Virgo ea puritate, niteret, qua major ſub Deo nequit intelligi Et in cap. 12. ad Cor. Omnes mortui ſunt in peccatis ſive originalibus, ſive voluntate additis, nemine prorſus excepto, dempta matre Dei. Et Petrus Damianus ſerm. de Aſſumptione, Caro Virginis, inquit, ex Adam aſſumpta, maculas Adæ non admiſit.

Accedit authoritas Sixti IV. ſummi Pontificis in extravaganti, cum præexcelſa, de reliquiis & veneratione Sanctorum, ubi fideles ad celebrationem immaculatæ Conceptionis Sanctiſſimæ Virginis (ſic enim loquitur) etiam indulgentiarum largitione invitat.

Et quamvis nihil adhuc ab Eccleſia ſuper hac re definitum fuerit, nec proinde cenſendus eſſet hæreticus, qui oppoſitum teneret, ut expreſſe declaravit idem Sixtus IV. in extravaganti, grave nimis, quam renovavit Concilium

Trident. seß. 5. sententia tamen illa, quæ asserit Sanctissimæ Virginis ab omni originali peccato exemptionem, adeo vera est, ut Paulus V. oppositum asserere in concionibus, lectionibus, aut aliis actibus publicis prohibuerit: quam prohibitionem Gregorius XV. ejus successor, etiam ad privata colloquia & scripta extendit.

3. Dices hinc sequi beatissimam Virginem à Christo Domino non fuisse redemptam: cum enim nullum unquam peccatum actuale aut originale incurrerit, videtur quod Christi Domini redemptione non indiguerit.

Respondetur illam indiguisse Christi Domini redemptione, non quidem ut à peccato liberaretur, sed ut à peccato præservaretur: ac proinde illam excellentiori modo, præ omnibus Adæ posteris, à Christo Domino fuisse redemptam. Cum enim ex modo conceptionis suæ, utpote vera Adami filia, & ex eo via generationis ordinaria ortum ducens peccatum originale contrahere deberet, quod illud non contraxit, Christo Redemptori debitrix fuit, cum propter prævisa ejus merita ab illo peccato penitus præservata fuerit.

Secundus excellentiæ titulus ducitur ex perfectissima gratiarum omnium plenitudine & eminentissima sanctitate, qua beata Virgo cæteros omnes Sanctos tam Angelos quàm homines longe superavit.

Constat 1. ex illis verbis, quibus ab Angelo dicta est Gratia plena, & à beata Elizabeth, benedicta inter mulieres: item ex iis quæ de seipsa Sanctissimæ Virgo dixit: Beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est.

Constat 2. ex eo quod universa Ecclesia professa est in 7. Synodo generali Act. 5. his verbis: Si quis non confitetur Sanctam semper Virginem Mariam proprie ac vere Dei genitricem, sublimiorem esse omni visibili & invisibili creaturæ, anathema sit.

4. Accedunt plurima eximia & præclara Sanctissimæ Virginis elogia, à Sanctis Patribus prolata, quibus illius

supra

ſupra omnes Sanctos eminentiam ſingularem aperte ſtantur. Aliquot illuſtriora hic proferemus. Sanctus E- phan. ſerm. de laudibus Deiparæ, ipſam alloquens, Quid dicam, inquit, aut quid proloquar, & quo pacto beatam prædicabo gloriæ radicem? ſolo enim Deo excepto, cun- ctis aliis ſuperior exiſtit. S. Ephrem. orat. de laudibus ejuſdem, illam vocat, Optimam, præcellentiſſimam, ſu- blimiorem cælitibus, honorationem Cherubim. Seraphin ſanctiorē, & incomparabiliter cunctis aliis ſupernis exer- citibus ſuperiorem. S. Greg. Neocæſar. hom. in Annun- ciat. beatæ Virginis, Maria gratia plena dicitur; quod illa totius gratiæ theſaurus reconderetur. S. Ambr. in c. 2. S. Luc. Bene gratia plena dicitur; quæ ſola gratiam, quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt, ut gratiæ rep- atur authore. S. petrus Chryſolog. ſerm. 143. Bene gra plena, quia cæteris per partes tribuitur: Mariæ vero ſi ſe totam infudit gratiæ plenitudo. S. Chryſoſt. orat. in Hy- papante vocat illam mundi miraculum. S. Damaſc. or. 2. de Aſſumpt. Abyſſum gratiæ & ſanctitatis. S. Anſelm. lib. de excellentia Virg. cap. 8. dicit in beata Virgine fu- ſe quandam immenſitatem gratiæ & gloriæ. S. denique Gregor. Papa explicans illa verba Iſaiæ 2. Erit in novi- mis diebus præparatus mons Domini in vertice mont: Poteſt hujus montis nomine Beatiſſima ſemper Virgo M- ria deſignari: mons quippe fuit, quæ omnem electæ cr- turæ altitudinem, electionis ſuæ dignitate tranſcendit: non mons ſublimis Maria? quæ, ut ad Conception Verbi æterni pertingeret, meritorum verticem ſupra o- mnes Angelorum choros uſque ad ſolium Deitatis ere

Ex quibus S. Gregorii verbis colligitur probabiliſſim eſſe, quod aliqui Doctores exiſtimant, gratiam illam ſa- ctificantem, quæ beatiſſimæ Virgini in primo inſta conceptionis collata fuit; majorem ac pleniorem exti ſe gratia conſummata cujuslibet etiam maximi Sanct Quod ſi tanta fuit Mariæ gratia in primo ingreſſu, qua tam in progreſſu fuiſſe exiſtimare debemus, cum præſ

tum

m nullum vel momentum vitæ otiosum in ea fuerit, fidelissimeque ac perfectissime gratiis acceptis cooperata sit?

5. Tertius denique & ultimus excellentiæ titulus desumitur ex dignitate Maternitatis Dei.

Constat enim illam esse vere & proprie Dei Matrem, quia scilicet is qui ex ea natus est, sicut est verus homo, sic etiam verus Deus est, ut ex antedictis patet: & proinde cum verus Deus ex ea natus sit, hinc sequitur illam esse veram Matrem Dei, & idcirco hanc in ea dignitatem universa Ecclesia agnovit in Concilio Ephesino, ubi can. 1. anathema dicitur in eum, qui Sanctam Virginem Dei genitricem esse non confitetur. Et in 5. Synodo generali Act. 4. idem anathema rursus profertur in eum, qui Sanctam & gloriosam semper Virginem proprie & vere genitricem Dei esse non confitetur.

Neque solum beata Virgo vere & proprie Dei Mater extitit; sed præterea dignissima fuit, quæ ad illam maternitatem divinitus eligeretur: hancque proinde meritis suis, si non de condigno, certe de congruo consecuta est. Ita S. Ambr. lib. 2. de Virg. Maria inquit, digna extitit, ex qua Filius Dei nasceretur. Et S. Hieronymus in Epist. ad Eustochium de custodia virginitatis. Tantæ, inquit, puritatis extitit Maria, ut Filii Dei Mater effici mereretur. Et universa Ecclesia in quadam Antiphona idipsum profitetur.

Ex hac autem dignitate Matris Dei, quam sic promeruit, & cujus sublimitas nec dici nec concipi potest, duplex adhuc excellentia derivatur. Prima, quod ratione illius dicatur & vere sit omnium creaturarum, etiam sanctissimarum, & in altissimo gloriæ gradu existentium, regina & domina (prout ab Ecclesia honorifice nuncupatur) ab iisque proinde cultum, & honorem tantæ majestati condignum recipiat. Secunda, quod ratione ejusdem maternitatis ipsemet Dei Filius illi se subjecerit, & (ut testatur Evangelista) subditus illi esse voluerit.

His igitur paulo fusius explicatis, restat ut videamus qualis cultus Sanctissimæ Virgini, ratione tantæ & tam

subli-

sublimis excellentiæ, debeatur. Pro cujus resolutione,

6. Dicendum est Sanctissimam Virginem singulari & maxima, pro omnibus aliis Sanctis veneratione, seu hyperdulia colendam esse tam publice quam privatim. S. Thomas 3. part. quæst. 25. art. 5.

Ratio est, quia veneratio & cultus (ut jam dictum est) excellentiæ ac sanctitati correspondere debet. Atqui excellentia & Sanctitas beatissimæ Virginis omnium aliorum Sanctorum excellentiæ ac sanctitati longe præeminet, ut ex titulis supra explicatis constat: Ergo cultus illi debitus longe major esse debet eo cultu, qui aliis quibuscunque Sanctis defertur.

Quæres, an præter cultum hyperduliæ, possit etiam cultus latriæ exhiberi Sanctissimæ Virgini, ratione unionis illius, quam inter illam & Filium ejus Christum Dominum esse concipimus.

Respondetur negative cum S. Thoma art. 5. sup. citato. Quamvis enim metaphysice loquendo aliquo sensu possit adorari adoratione aliqua respectiva; moraliter tamen & practice loquendo, id fieri non debet, propter periculum erroris & scandali. Unde merito S. Epiphan. hæres. 78. & 79. reprehendit, & hæreseos arguit aliquas mulieres in Syria, quæ beatæ Virgini in signum adorationis, libationes quasdam offerebant.

7. Jam vero cum inter plurima cultus ac venerationis officia, quæ universa Ecclesia Sanctissimæ Virgini exhibet passim in precibus & doxologiis diurnis & nocturnis, salutationem Angelicam in ejus honorem sæpius illi offert: non erit inutile brevissimam hic verborum, quibus hæc salutatio constat, explicationem secundum mentem Sanctorum Patrum attexere.

(Ave) id est salve, seu gaude. Non simplex fateor (inquit S. Petrus Chrysologus serm. 140.) vel consueta fuit ista salutatio, sed omni admiratione digna: si quidem venerationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus obsequii. Injungitur, inquit S. Bernardus serm. 2. de Annun-

ciat,

t, nova legatio Angelo Gabrieli, & novam profi sta vir-
rem novæ salutationis honoratur obsequio. Antiqua ex-
iditur maledictio mulierum, novam nova mater accipit
nedictionem.

(Maria) Dignitas Virginis (inquit S. Chrysol. sup.)
nunciatur ex nomine; nam Maria Hebræo sermone La.
ie domina dicitur. Hoc nomen, Maria, interpretatum,
nquit S. Bernardus homil. 2. in Missus est) Matri Stella
citur, & matri Virgini valde convenienter aptatur: ipsa
mque aptissime sideri comparatur, quia sicut sine sui
rruptione sidus suum emittit radium, sic absque sui læ-
one Virgo parturit filium: nec sideri radius suam mi-
ut claritatem, nec Virgini filius suam integritatem.

(Gratia plena) Singulis, inquit S. Chrysolog. sup. gra-
a sese per partes largita est; Mariæ vero se simul tota
nfudit gratiæ plenitudo.

Vere gratia plena (inquit S. Hieronymus apud Sanctũ
Thomam in caten. aut.) per quam ergo Sancti Spiritus
mbre superfusa est omnis creatura.

(Dominus tecum) Cum Deus sit cum omnibus San-
tis, inquit Sanctus Bernardus homil. 3. in Missus est spe-
cialiter tamen cum Maria; cum qua utique tanta ei con-
ensio fuit, ut illius non solum voluntatem, sed etiam car-
em sibi conjungeret, ac sic de sua Virginisque substantia,
num Christum efficeret.

(Benedicta tu in mulieribus) Quia, ut ait S. Bern. sup.
lam generalem maledictionem evasit, & singularem con-
ecuta est benedictionem, &c. & in terris ab Angelo bene-
icta, à cunctis generationibus merito beata prædicatur.
Vel, ut loquitur S. August. serm. 2. de Annunt. ideo in
mulieribus benedicta, quia vitam & viris & mulieribus
peperit.

(Et benedictus fructus ventris tui.) Vere, inquit S.
Bernard. sup. benedictus, in quo benedictæ sunt omnes
gentes. Benedictus fructus, inquit Andreas Cretensis
serm. in salutat. Angel. ex quo emanant fontes aquæ sali-

entis

entis in vitam æternam: fructus, ex quo vitalis panis D[o]minici corporis, & salutare immortalitatis poculum c[on]ficitur.

8. Additur huic salutationi ex prisco Ecclesiæ usu b[re]vis precatiuncula, qua hujus Sanctissimæ Virginis in[ter]cessionem postulamus, toto hujus vitæ tempore, sed p[ræ]sertim in extremo illius exitu, ac novissima mortis ho[ra]. Quod & antiquos Patres peculiari devotionis affectu [fe]cisse constat: inter quos S. Ephrem qui ante 12. sæc[ula] vixit, orat. ad Sanctissi. Virg. sic eam precabatur.

Adesto mihi nunc & semper, ô Virgo Dei genitrix, [u]ter misericordiæ benigna & clemens, in præsenti qu[i]dem vitæ cursu, protectrix & auxiliatrix: ác in extremo v[itæ] articulo miseram animam meam conservans, & teneb[ro]sos atque horrendos pessimorum dæmonum insultus [ab] ea procul repellens.

SECTIO VI.

Qualis veneratio imaginibus & reliquiis exhib[en]da sit

SUpponimus hanc esse differentiam imaginis & idoli, [ut] rectè docet & probat Bellarm. lib. 2. de Sanctis c[ap]. 5. quod imago sit vera similitudo rei alicujus; ut cum p[in]gitur homo, equus, &c. Unde & imago ab imitando [di]cta est: idolum verò si falsa similitudo, quæ repræsen[tat] id quod re vera non est; ut cum gentiles repræsentab[ant] statuas Jovis, Matris, &c. tanquam Deorum, qui tam[en] revera Dii non erant, nec esse poterant.

Hanc autem esse differentiam illatum vocum, inde [pa]tet, quia Scriptura nunquam tribuit nomen idoli ve[ræ] imagini, sed solum simulacris gentilium; v. g. vocat [Fi]lium Dei, imaginem Patris ad Coloss. 1. at nunquam [vo]cat idolum Patris. Item 3. Reg. c. 7. Salomon dicitur [fe]ci sse ad ornatum templi imagines leonum, boum, p[al]marum

rum, &c. nec tamen unquam ista vocantur idola; quia
um verarum erant similitudines: unde Theod. q. 18. in
od. dicit, repræsentationes rerum non subsistentiam di-
idola: & S. Hier. in c. 7. Osee, loquens de idolis, notat
presse simulachrum seu idolum ita opponi Deo, sicut
ndacium veritati.

Hinc patet imagines Christi & Sanctorum non esse ido-
, cùm res veras exhibeant: sed nec etiam Sanctissimæ
initatis & Angelorum imagines idola dici posse; quia
n sunt factæ ad repræsentandam naturam Trinitatis vel
gelorum: sed ad exhibendam formam, in qua divinæ
initatis personæ, aut Angeli ipsi aliquando apparue-
it; vel certe ad eorum proprietates & perfectiones signis
ibusdam corporalibus exprimendas. Unde S. Gregor.
azianz. orat. in laudem Heronis dicit, quod quando An-
li pinguntur, candida vestis, atque hilaris & splendida
ies solet illis tribui, ad designandum scilicet tum naturæ
orum puritatem, tum gloriæ qua perfruuntur, splen-
rem Hoc præsupposito, pro resolutione quæstionis pro-
sitæ.

2. Dicendum 1. usum sacrarum imaginum, seu quibus
s sacræ repræsentantur, esse honestum & licitum.

Probatur 1. ex Scriptura Exod. 25. Dixit Dominus ad
oysen, Facies duos Cherubim aureos ex utraque parte
aculi: ubi per duos illos Cherubim aureos S. Hierony-
us in cap. 41. Ezech. intelligit duas statuas seu imagines
reas, quæ duos Angelos Cherubinos repræsentabant Et
Reg. 6. dicitur quod Salomon Cherubinorum imagines
lignis olivarum factas posuit in sanctuario.

Probatur 2. ex 7. Synodo generali Act. 6. ubi hæc ha-
ntur: Non est pictorum adinventio, imaginum factura,
d Catholicæ Ecclesiæ approbata legislatio & traditio, &c.
stimonium perhibet ipsa rerum antiquitas & Sanctorum
atrum doctrina, qui has in venerabilibus templis susce-
runt: & venerabilia templa dedicantes, has pingere
duerunt.

Probatur 3. ex usu antiquo Ecclesiæ Catholicæ, qui sim apud antiquos Patres refertur. Tertull. lib. de p cap. 7. & 10. testatur antiquitus, Christi Domini ima sub specie pastoris ovem deperditam & recuperatam humeros gestantis, in calicibus sacris effigiari consue S. August. lib 1. de consensu Evangelist. cap. 10. tes Christum Dominum in templi parietibus depictum f cum Sanctis Apostolis Petro & Paulo, sibi ex utroq tere astantibus. S Greg Nazianz. orat. in laudem def patris, refert templum ab illo extructum, fuisse vari cturis & imaginibus sacris decoratum. S denique P nus Epist. 12. loquitur de variis imaginibus S. Trini & mysteriorum vitæ Christi, in Ecclesiæ apside pingi litis.

3. Dicendum 2. sacras imagines esse à nobis vene das & colendas.

Probatur 1. ex eo quod Scriptura docet, rebus sacr divino cultui dicatis, venerationem & honorem deb Psal. 98. Adorate scabellum pedum ejus, quoniam Sa est: quæ verba, quamvis in sensu mystico & allegori quibusdam Sanctis Patribus de Christi Domini huma te accipiantur, ut suprà vidimus, in sensu tamen lite intelliguntur de arca testamenti, quæ 1. Paralip. 28. v tur scabellum pedum Dei. Atqui sacræ imagines sunt res quædam divino cultui dicatæ: Ergo à pari, vener illis & honor debetur.

Probatur 2. ex suprà relata Synodo 7. generali, in jus Act. 7. hæc verba habentur: Sanctorum Patrum ctrinæ insistentes, & Ecclesiæ Catholicæ (in qua Spir Sanctus inhabitat) traditionem observantes, definim cum omni diligentia & cura venerandas esse Sanctas i gines, &c. illasque in templis esse collocandas. Et in C cilio Trident. sess. ult. definitum est imagines sacras templis præsertim, habendas & retinendas esse, eisque bitum honorem & venerationem impertiendam e

Probatur 3. ex S. Basil. sup. cit. Epist. ad Julianum A

statam

itam, ubi postquam locutus est de cultu Christo Domino, nctissimæ Virgini, & aliis Sanctis debito & a seipso exbito subjungit; Vnde & caracteres imaginum ipsorum noro & adoro, præcipue cum hoc à Sanctis Apostolis aditum sit. Et ex S. Athan. in quæstionibus ad Antioch. 39 ubi ait eos esse dementes, & fastu quodam arrepti-, qui crucem effigiesque Sanctorum adorare recusant. em ex S. Hier. in epitaph. S. Paulæ cap. 3. ubi dicit illam ostratam ante crucem, quasi pendentem Dominum rneret, adorasse. Plures alii SS. Patres citantur in præa Synodo 7 præsertim Act. 4. diversa etiam miracula o confirmatione ejus veritatis divinitus facta ibidem reguntur.

4. Quæres quo genere cultus imagines honorandæ sint? espondetur cum S. Doctore q. 25. imaginem dupl ci odo posse considerari: 1. ut est res quædam, puta lignū ulptum vel pictum: 2. ut est imago alterius. Et ipsi quim priori modo spectatæ nullum honorem deberi; cum llam habeat excellentiam honore dignam: posteriori rò eundem illi cultum & honorem deferendum esse, i debetur prototypo, cum hac tamen differentia, quod ototypo honor & cultus primariò & per se, seu propter cellentiam propriam tribuatur; imagini verò nonnisi sendario & propter ipsius Prototypi excellentiam, cui quo modo participare censetur, propter moralem quam bet cum ipso prototypo unionem & conjunctionem. nde proprie loquendo, cultus imaginum, v. g. Christi t Sanctorum, neque Iatria, neque dulia dici potest; cū voces interiorem submissionis affectum designent erga m qui adoratur aut colitur; qui affectus proinde erga am imaginem præcise concipi non potest, sed tantum proprie & respective: ita ut, dum externa submissionis ta, puta genuflexionis, imagini exhibetur: internus horis, puta latriæ vel duliæ affectus erga prototypum ncipiatur.

Hunc imaginum cultum ita esse intelligendum & explican-

plicandum, constat ex præfata Synodo 7. generali, in cujus Act. 3. in literis orientalium Episcoporum ibidem lectis & approbatis, habentur hæc verba: Sanctas imagines veneramur, &c. non in materia aut coloribus honorem constituentes, sed per hoc officium nostrum, quod ipsis damus, quorum typum imagines gestant, impertientes. Et ex Concilio Tridentino sess. 25. in decreto de veneratione imaginum, ubi expresse dicitur, Imaginibus venerationem debitam impertiendam esse; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, &c. sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypa, quæ illa repræsentant: itaut per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos veneremur, quorum illæ similitudinem gerunt.

Quod spectat ad Sanctorum reliquias, dicendum est illis quoque cultum & honorem esse deferendum.

5. Probatur 1. ex Scriptura Isaiæ 11. in eum gentes deprecabunt, & erit sepulchrum ejus gloriosum; ubi Propheta de Christo Domino loquitur, dicitque sepulchrum illius fore honorandum, quod intelligendum est, non tantum pro eo tempore, quo Christi Domini corpus in eo jacuit, sed etiam pro tempore futuro postquam à mortuis resurrexit, ut explicat S. Hieronymus in Epist. ad Marcellam.

Probatur 2. Cocilio Nicæno 2. Act. 7. & ex Tridentino sess. 25. in præfato decreto, ubi dicitur Sanctorum corpora à fidelibus esse veneranda, quia viva membra Christi fuerunt, ac templum Spirius Sancti, ab ipsoque ad æternam vitam suscitanda & glorificanda, & per illa multa beneficia hominibus à Deo præstari.

Probatur 3. ex miraculis, quæ per Sanctorum reliquias divinitus facta sunt. 4. Reg. 13. ad contractum corporis Elisæi defuncti, mortuus dicitur resurrexisse: quod S. Ambr. in cap. 1. S. Luc. ipsius Elisæi sanctitati tribuit. Et Act. 19. refertur sudaria & semicinctia Sancti Pauli ægris applicata, sanitatem ipsis contulisse. S item Ambr. Ep.

testatur plures à possessione dæmonum esse liberatos, inventionem & translatiomem corporum Sanctorum rtyrum Gervasii & Protasii, ubi vestem prædictorum rtyrum contigerunt: & Epist. 55. dicit idem factum :, dum reliquiæ Sanctorum martyrum Vitalis & Agriæ transferrentur. Et S. August. lib. 22. de Civit. cap. 2. ert varia insignia miracula, quæ facta sunt ad contactũ iquiarum S. Martyris Stephani. Ex quibus miraculis ligitur pium ac Deo gratum esse cultum illarum reliarum; cum cultores earum tot beneficiis cumulet.

5. Quod si quæras, quo cultu honorandæ sint Sanctorn reliquiæ?

Respondetur idem de illis ac de imaginibus esse dicenm; illas scilicet cultu respectivo esse honorandas, pror Sanctos quorum sunt reliquiæ, ac proinde eodem nore quo illi: ita ut qui honorat reliquias, illum pririo honorare intendat, cujus sunt reliquiæ, & simul n illo, has ejus reliquias tamquam aliquid illius.

Docet autem S. Thomas 2. 2. q. 96. a. 4. ad 3. reliquias lo appensas circumferri posse, & hoc patet etiam ex S. g. Ep. 103. & S. Chrysost. hom. (quod Christus sit De.) & S. Greg. lib. 7. Epist. 120. Tum ut ea gestatione horem & amorem nostrum erga Sanctos testemur. Tum im ut per intercessionem illorum, quos hoc pacto hoamus, vel ab aliquibus malis divina misericordia libeiur, vel gratias aliquas impetremus.

Hinc etiam patet quid de cultu & adoratione Sanctæ icis sentiendum sit. Cùm enim (ut observat Sanct. Thos q. 25. a. 4.) duobus modis spectari possit: vel ut Chriin ea fixi & extensi figuram repræsentat; vel prout us Christi corpori & sanguini contactu conjuncta fuit; priori modo spectetur, habet rationem imaginis, & conit omni omnino Cruci: sive in materia solida sculpæ, : depictæ in pariete, sive manu in aëre formatæ, & ovis alio modo expressæ, & de illa idem omnino dicenm est, ac de aliis imaginibus Christi Domini. Si verò

ſpectetur modo poſteriori, habet rationem reliquiæ: q
quidem de illa ſola cruce dici poteſt, in qua ipſe Domi
paſſus & mortuus eſt, & de illa ut ſic, eodem modo
de aliis reliquiis loquendum eſt.

Obſervandum eſt autem, quod quamvis honor qui
quiis debetur, ejuſdem generis ſit, ac ille qui defe
imaginibus, hæc tamen inter utrumque differentia
quod reliquiæ peculiarem quandam venerationem po
lant præ imaginibus, propter unionem quam habent c
illo cujus ſunt reliquiæ, quæ haud dubie major & arct
eſſe cenſetur ea, quæ inter imaginem & ejus prototyp
intercedit. Et ea ratione Sanctorum reliquiæ in ma
habentur veneratione, quam illorum imagines, & c
illa, in qua Chriſtus affixus & mortuus eſt, peculari a
ctu & devotione colitur præ aliis Crucis ejuſdem im
nibus, propter unionem quam habuit cum ipſius Ch
corpore, cujus contactu nobilitata eſt, & ſanguinis eju
effuſione decorata.

TRACTATUS VI.
DE GRATIA DIVINA.

CUm præcipuus meritorum Chriſti Domini effectus
gratia divina, quæ reliqua omnia bona ex illius Sa
toris fontibus ſcaturientia, vel in ſe complectitur, ve
ſe diffundit: doctrinæ ordo poſtulat, ut de illa nunc
ctemus, eamque præſertim circa illam inveſtigemus
à nobis Deus ſciri voluit, & idcirco Eccleſiæ ſuæ reve
dignatus eſt: ſepoſitis in hac materia omnibus aliis
tenuitatis noſtræ modum excedunt, memores illius ef
Altiora te ne quæſieris. Eccli. 3. & Qui ſcrutator eſt
jeſtatis, opprimetur à gloria. Prov. 25.

Ut igitur ordine procedamus, tractatum hunc in q
que capita dividemus. In quorum 1. agemus de neceſſi

ratiæ divinæ. In 2. de ipſius gratiæ ſufficientia. In 3 de uſdem efficacia. In 4. de primario ejus effectu, ſeu de ſtificatione. In 5. denique de altero gratiæ effectu ſeu : merito.

CAPUT I.

De neceſſitate gratiæ divinæ.

SECTIO I.

Quid nomine gratiæ intelligatur.

GRATIÆ nomen, ſi illius etymologiam ſpectemus, ſignificat id, quod datur gratia, ſeu ex pura beneolentia, ut docet S. Iſidorus lib. 7. etymologiarum c. 3. autem illius communem acceptionem attendamus, duous præfertim modis inveniemus nomen illud gratiæ apud . Patres ſumi, ut alias acceptiones minus proprias, & à oſtro inſtituto alienas omittamus.

Primo late, pro quocunque dono gratuito divinitus colo, quo ſenſu creatio, conſervatio, &c. poteſt divinæ atiæ nomine appellari: Unde S. Hieron. Epiſt. 139. ad prianum dixit, Gratiæ Dei eſſe, quod creatus ſit homo. in 6. Synodo generali act. 11. in Epiſt. Sophronii, dintur Angeli eſſe ex gratia Dei immortales: quia ſcili: immortalitatem, ſicut & alia dona naturalia, ex grato Dei beneplacito acceperunt.

Secundo ſtricte & magis proprie, pro ſolis illis donis ernaturalibus, quæ intuitu meritorũ Chriſti Domini no- conferuntur: quæ quidẽ magis proprie, nomine gratiæ ncupantur Tum quia, ut habetur in Epiſtola Patrum ricanorum ad Innocentium. Papam (quæ eſt 95. inter guſtinianas) Apoſtolus gratiam non niſi in ea ſignificane ſumere ſolet. Tum etiam quia beneficia, quæ indiis & immerentibus conferuntur, gratiæ nomen longe

potiori jure merentur: talia autem sunt beneficia nol per Christi meritum collata.

2. Gratia vero modo illo posteriori sumpta multipli ter dividitur: 1. in gratiam gratis datam, & gratiam gr tum facientem.

Gratia gratis data est, ut docet S. Thomas 1. 2. q 111. per quam unus homo operatur alteri, ad hoc quod Deum reducatur: seu (quod idem est) quæ primo & p se refertur ad salutem alterius. Et hujus gratiæ novem sp cies ab Apostolo enumerantur 1. Cor. 12. his verbis: A per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scienti alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum, a operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituu alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum; qu omnia fuse à S. Doctore explicantur. 4. art. ubi & observ

Quasdam ex illis gratiis dari ad perfectam & accu tam mysteriorum cognitionem, quæ necessaria est ad ali erudiendos: qualis est gratia sapientiæ & scientiæ, n quidem acquisitæ, sed infusæ & supernaturalis: gra item fidei, non quidem prout significat ipsam fidei vir tem, sed prout denotat excellentem quandam & emine tem ipsius fidei certitudinem, qua homo aliquis effici idoneus ad instruendos & confirmandos alios, vel etia ad hæreticos convincendos circa mysteria religionis.

Alias verò dari ad expositionem & explicationem ea rerum, quæ aliis ad salutem necessariæ sunt: talis est g tia linguarum, & interpretatio sermonum.

Alias denique ad efficaciter persuadendum ea, quæ posita & explicata sunt: & ad hunc finem conceditur num Prophetiæ, discretio spirituum & virtus miracu rum, sive ad restituandam corporis valetudinem, & dicitur gratia sanitatum: sive ad alia miracula exterius cienda, & vocatur operatio virtutum.

3. Quamvis autem omnis & quæcunque gratia sit g tis data, ut ejus nomen sonat: ac proinde nomen illud g tiæ gratis datæ sit nomen genericum, quod omnibus g

tiæ

æ ſpeciebus convenit: Hæc tamen gratiæ ſpecies, de qua ...nc agimus, communiter gratia gratis data vocatur; quia ...let ignobiliori ſpeciei nomen generis appropriari: e. g. ...omen genericum animalis communiter brutis tribuitur.

4. Obſervandum eſt hanc gratiam, cum non ad pro...riam ſanctificationem, ſed tantum ad aliorum utilitatem ...oncedatur, æque peccatoribus ac juſtis tribui. Unde S. ...latt. 7. Chriſtus Dominus dicit in die judicii multos im...ios & reprobos ſibi dicturos: Domine, nonne in nomi...e tuo prophetavimus? &c. Et S. Auguſt. lib. 83. quæſti...num, quæſt. 79. dicit poſſe aliquem non modo peccato...em, ſed etiam infidelem prophetare, miracula facere, ...æmones expellere in honorem nominis Chriſti Domini.

Gratia autem gratum faciens (de qua potiſſimum in ...oc tractatu agendum nobis erit) ea eſt, quæ per ſe pri...no dirigitur & ordinatur ad hominem, in quo eſt ſancti...icandum, & amabilem ac gratum Deo reddendum. Et ...æc longe dignior eſt quam gratia gratis data. Unde Apo...ſtolus loco citato, explicatis variis iſtius gratiæ gratis da...æ generibus, ad meliora æmulanda chariſmata, hoc eſt, ...d gratiam gratum facientem optandam, hortatur; ideo...que propter excellentiam ac dignitatem ſibi propriam, ab...olute & ſimpliciter gratia dicitur, & ſubdividitur in gra...iam habitualem & gratiam actualem.

Gratia habitualis eſt ea, quæ per modum habitus, ſeu ...qualitatis permanentis divinitus infunditur; exiſtitque in ...obis, licet actu non operemur. Hujus habitualis gratiæ ...nentio fit in variis Scripturæ locis. Ut Iſaiæ 11. Requie...cet ſuper eum Spiritus Domini. S. Joan. 14. Ad ipſum ...veniemus, & manſionem apud eum faciemus. 1. S. Joan. ... Qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quia ſemen ...pſius in eo manet. Etenim, requieſcere & manere, ſunt ...voces ſignificantes habitualem & durabilem exiſtentiam, ...qua Deus in anima juſti maneat per aliquod donum ſpe...ciale; eamque inhabitet. Et S. Auguſt. Epiſt. 85. gratiam ...llam vocat interioris hominis pulchritudinem, eamque

asserit in parvulis quoque post Baptismum remanere. I
S. Cyrill. Alexandr. lib. 4. in Isaiam orat. 2. eandem gra
tiam dicit esse ornatum animæ illique insidere ac inhærere

Gratia autem actualis, ea est, quæ tribuitur per mod
actus, seu operationis transeuntis; consistitque in piis mo
tibus intellectus & voluntatis, quos Deus in nobis excita
illisque nos adjuvat, vel ad bonum libere prosequendum
vel ad malum fugiendum. Et de hac plenius in sequent
bus agendum erit.

SECTIO II.

Quinam fuerint errores Pelagianorum circa grti necessitatem.

1. VT Catholicæ fidei veritas circa divinæ gratiæ nece sitatem clarius effulgeat, discutiendum nobis es quinam errores olim illi adversati fuerint. Cumque int alios hæreticos gratiæ divinæ infensos, Pelagiani prim olim partes tenuerint, de illorum erroribus hic nobis age dum est. De quibus quidem quoniam non levis hodie int Theologos controversia est: nullum ad ejusmodi error dignoscendos, certius ac facilius medium adhiberi pos existimavimus, quam si sedulo investigemus, & atten consideremus, quid in illis hæreticis Ecclesia tanqua erroneum reprobaverit; id est, quid Concilia, & Ponti ces summi de Pelagii & asseclarum ejus dogmatibus pr nunciaverint: quid in eorum dictis aut scriptis conden naverint: & quas veritates erroribus illorum opposit fide credendas definierint. Cum enim fidei Catholicæ v ritas sola divina authoritate constet, non argutiis aut c sceptationibus eruenda est: sed ex fontibus iis liquido ha rienda, per quos illam ad nos Deus voluit derivari. U igitur ordine aliquo procedamus, Observandum est Pel gii ejusque asseclarum errores, in quatuor præsertim Co ciliis Carthaginensi, Milevitano, Carthaginensi altero,

Ausicano 2. proscriptos fuisse; & à quatuor potissimum
summis Pontificibus, Innocentio, Zozimo, Cælestino, &
Gelasio condemnatos, & anathemate perculsos. De qui-
bus sigillatim ac breviter nobis agendum est.

Ac in primis nullam hic facimus mentionem Diospoli-
tanæ Synodi, quæ ante quatuor præfata Concilia contra
Pelagium coacta est: Huic enim ipse Pelagius fictis &
simulatis verbis illusit, in eaque, occultatis potius, quam
curatis erroribus, absolutus est, ut testatur S. Augustinus
variis in locis, ac præsertim in libro de gestis Pelagii, ubi
acta illius Synodi fuse refert: Unde S. Hieron. Epist. 77.
hanc Synodum miserabilem vocat.

§. I.

Quid de Pelagianorum erroribus censuerint Africana Concilia, Carthaginense ac Milevitanum.

CUm igitur ea quæ Diospoli facta fuerant, in Africam ab Orosio Presbytero relata fuissent, simulq; Gallorum quorumdam Episcoporum litteræ adversus Pelagiū ab eodem fuissent exhibitæ: Concilium 68 Episcoporum Carthagine coactum est anno Christi 416. in quo rebus omnibus diligentius examinatis & perspectis, decretum est, Pelagium, ejusque discipulum Celestium (nisi errores suos palam & ex animo ejurarent) anathemate feriendos esse, ut patet ex Epistola Episcoporum ipsius Synodi ad Innocentium Papam, quæ est inter Augustinianas 90. In qua quidem Epistola, postquam dixerunt, se ideo hæc illi intimare, ut statutis suis etiam Apostolicæ Sedis adhibeatur authoritas; ipsius Pelagii, ejusque assectarum hæresim his verbis exponunt: Isti (Pelagiani scilicet) asserunt in eo Dei gratiam deputandam esse, quo talem hominis instituit creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, &c. eandem legem ad gratiam pertinere: quod illam Deus in adjutorium hominibus dederit. Illam vero gratiam qua Christiani sumus, nolunt o-

mnino agnoſcere, &c. Hominibus perſuadere non ceſſa ad operandam perficiendamque juſtitiam, & Dei mandat complenda, ſolam ſibi humanā ſufficere poſſe naturā, &

Eodem anno in Africa congregatum eſt Concilium M levitanum cui interfuit S. Aug. cum 70. aliis Epiſcopis. I quo ad eundem Innocentium Papam ipſe S. Aug. nomin totius Synodi ſcribens de Pelagianorum erroribus ſic l quitur: *Iſti dicunt poſſe hominem in hac vita, præcep Dei cognitis, ad tantam perfectionem juſtitiæ, ſine adj torio gratiæ Salvatoris, per ſolum liberum voluntatis a bitrium pervenire, ut ei non ſit jam neceſſarium dicer Dimitte nobis debita noſtra. Illud vero quod ſequitu Ne nos inferas in tentationem, non ita intelligendun tanquam divinum adjutorium poſcere debeamus, ne peccatum tentati decidamus: ſed hoc in noſtra poſitu eſſe poteſtate, & ad hoc ſolam ſufficere voluntatem h minis.*

§. II.

Quale judicium fuerit Innocentij Papæ ſuper iiſdem erroribus.

1. His acceptis Epiſtolis, Innocentius reſcripſit ad ſupr dictorum Conciliorum Patres, eorum ſententia confirmans, erroreſque Pelagianorum condemnans, & Epiſtola quidem ad Patres Concilii Carthaginenſis, qu numeratur inter Auguſtinianas 91. poſtquam dixit illo in eo quod Apoſtolicam Sedem conſulebant, antiquæ tr ditionis exempla ſervare, de Pelagianorum erroribus loquitur; *Quid enim poteſt eſſe tam iniquum, tam ba barum, tam Chriſtianis mentibus inimicum; quàm hu denegare debere quidquid in quotidiana gratia conſequ ris; cui te ipſe conſiteris debere quod natus es: & cui p tas debere quod vivis, quomodo te non putas illi deber quod quotidianam ejus conſequendo gratiam taliter viv* Subjungit poſteà, Illos negare nos adjutorio indigere d vino, quaſi ex noſtra in totum poſſibilitate perfectos. Ite

los nefcire, quod nifi magnis precibus gratia in nos im-
lorata defcendat, nequicquam terrenæ labis & mundani
orporis vincere conemur errores; cum pares nos ad re-
ftendum, non liberum arbitrium, fed Dei folum facere
offit auxilium, &c. Addit. Deum quotidiana nobis præ-
are remedia, quibus nifi freti confifique nitamur, nul-
tenus vincere humanos poterimus errores: neceffe eft
nim ut, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adju-
ante vincamur, Et tandem concludit: Quifquis ergo
uic affentiens videtur effe fententiæ, quod dicat adjuto-
o nobis non opus effe divino, inimicum fe Catholicæ Fi-
ei, & Dei beneficiis profitetur ingratum.

2. In Epiftola autem 93. ad Patres Concilii Milevitani
oftquam fimiliter dixit, antiquæ regulæ formam toto
emper orbe fervatam hanc effe; ut fuper anxiis rebus
edes Apoftolica confuleretur, & de Apoftolico fonte re-
ponfa per omnes Provincias femper emanare, præfertim,
uoties fidei ratio ventilatur, de Pelagianis fubjungit? Ec-
e homines, qui non pofuerunt Deum adjutorem fuum;
egantes enim auxilium Dei, inquiunt hominem fibi poffe
fficere, nec gratia hunc egere divina, qua privatus ne-
effe eft, ut laqueis diaboli irretitus occumbat, dum ad
mnia vitæ perficienda mandata, fola tantummodo liber-
te contendit. Addit poftea: quare Pelagium, Celefti-
mque, id eft inventores vocum novarum, quæ, ficut di-
t Apoftolus, ædificationis nihilum, fed magis vaniffimas
onfueverunt parere quæftiones, Ecclefiaftica communi-
ne privari, Apoftolici vigoris authoritate cenfemus.

§. III.

Quid contra eofdem errores in altero Concilio Carthaginenfi ftatutum fuerit.

DEfuncto Innocentio, cum ab ejus in Apoftolica Sede
fucceffore Zozimo Celeftius ejufque magifter Pela-
us, variis & fubdolis artibus, nec non ficta ementitaque
dei profeffione, anathematis, quo eos Innocentius per-

culerat, absolutionem obtinere conarentur: Episcopi Afri cani, num. 214. rursum Carthagine convenientes, ann Domini 418. contra præfatum Pelagium ejusque asseclas canones 8. condiderunt: qui licet ab aliquibus, Concil Milevitani suprà citati esse dicantur; probabilius tamen e ab isto Concilio Carthaginensi editos esse; ut constat e Epistola Cælestini Papæ ad Episcopos Galliæ infrà citanda in qua hujus Concilii nomine citantur, & confirmantur.

In illis autem canonibus Patres Concilii sedulo college runt omnes Pelagianorum errores, quos jam ab Ecclesi damnatos, vel denuo damnandos, esse judicaverunt: u quivis scire distinctè posset, quid in Pelagianis dogmat bus fugiendum ac devitandum esset. Itaque postquam i duobus primis anathema dixerunt in eos, qui asserebant Adamum, etsi non peccasset, moriturum tamen fuisse aut qui infantibus Baptismum ad salutem necessariun esse, illosque originale peccatum ab Adamo contrahere negabant: in reliquis canonibus damnat eos qui dixerunt

Gratiam Dei, qua justificamur Per Jesum Christum ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam com missa sunt, & non etiam ad adjutorium, ut non commit tantur.

Item, Eandem gratiam Christi propter hoc tantùm no adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reve latur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quid faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus.

Item, Ideo gratiam nobis justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam: tanquam, etiam si gratia non dare-tur, non quidem facile, sed tamen possemus, etiam sine illa, implere divina mandata.

Item, Eos, qui verba hæc Sancti Joannis Apostoli, (si dixerimus, quia peccatum non habemus], ipsi nos seduci-mus, & veritas in nobis non est) sic accipienda putave-

rint,

int, ut dicant propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quod vere ita sit.

Item, Qui dixerint in Oratione Dominica ideo dicere anctos (dimitte nobis debita nostra) ut non pro seipsis oc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed ro aliis, qui sunt in populo suo peccatores; ideo hæc ab lis verba non veraciter, sed humiliter dici.

Hos autem Canones ad Zozimum Papam à Patribus oncilii transmissos, & ab ipso approbatos & confirmaos fuisse, testatur S. Prosper in Chronico ad annum 419. is verbis: Concilio apud Carthaginem habito 214. Episoporum ad Papam Zozimum Synodalia decreta perlata int: quibus probatis per totum mundum hæresis Pelaiana damnata est.

§. IV.

Quid super Pelagianorum & Semipelagianorum erroribus edixerit Cælestinus Papa.

CUm igitur Pelagiana hæresis, toties proscripta & damnata, jam ubique fere extincta esset; nihilominus iquot post annis in urbe Massiliensi, aliisque deinde Galæ partibus, novi rursus errores circa gratiam exorti sunt: uorum authores, licet à Pelagio recederent, divinæ grae necessitatem admittentes, quia tamen non satis ad dei veritatem accederent, ipsamq; gratiam dicerent non ire gratis dari, sed intuitu alicujus bonæ dispositionis, g. boni alicujus desiderii aut conatus ipsius voluntatis, solis arbitrii viribus eliciti; ideò hæretici habiti sunt, ctique Semipelagiani.

Cumque illi præsertim S. Augustini tunc defuncti doinam de gratia & libero arbitrio impeterent, multa in um invidiosissime criminantes: Sancti Prosper & Hilaus tanti viri memoriam tam indigne vellicari non ferentes, Cælestinum Papam adierunt, egeruntque cum illo, & Massiliensum frænaret audaciam, & S. Aug. doctrinam ab illorum calumniis vindicaret. Quod Cælestinus

eorum

eorum votis annuens, & Ecclesiæ paci providere cupiens præstitit in Epistola decretali, quæ incipit, Apostolici verba præcepti, quam ad Episcopos Galliæ transmisit. In qua increpatis Massiliensibus, & collaudato S. August. ea ex ejus doctrina colligit, quæ à prædecessoribus suis probata & definita, ab omnibus recipi, & fide Catholica credi deberent, sic igitur loquitur:

2. Necessarium fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, Pelagiana scilicet, quæ temporibus eorum exorta fuerat, judicaverint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores, quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint: ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici antistites, cum probarunt. Ut ergo plenius, qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutione Sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo. Quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat & dicat.

In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserentis erexerit.

Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui illi donet, qui solus est bonus.

Neminem etiam gratia baptismatis renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias: nisi per quotidianum Dei adjutorium perseverantiam bonæ conversationis acceperit.

Quod nemo, nisi per gratiam, libero bene utatur arbitrio.

Quod omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint: quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit.

Quod ita Deus in cordibus hominum, atque ipso libero coope-

coope-

cooperetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil boni possumus.

Illud etiam quod intra Carthaginensis Synodi decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis amplectimur, quod scilicet 3. Capitulo definitum est: ut quicunque dixerit gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt; non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit. Adjungit demum ea quæ capitulo, seu can. 4. & 5. ejusdem Concilij Carthaginensis definita, & à nobis suprà relata sunt. Ac denique sic concludit:

His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis authoritate documentis, ita adjuvante Domino, confortati sumus; ut omnium bonorum effectuum atque operum & omnium studiorum, omniumque virtutum quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur authorem; & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Et paucis interjectis: Profundiores verò, difficilioresque partes occurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere. Quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt, ut prorsus non arbitremur Catholicum, quod apparuit præfixis sententiis esse contrarium.

Hîc solas apposuimus fidei definitiones: summorum verò Pontificum testimonia brevitatis gratia omisimus.

§. V.

Quid Gelasius Papa, quid item Concilium Arausicanum 2. contra Pelagianorum & Semipelagianorum reliquias decreverint.

1. Cum

1. CUm igitur his Pontificum Conciliorumque decretis penitus extincta videretur hæreſis Pelagiana cũ omnibus ſuis reliquiis: nihilominus ex ejus veluti cineribus poſt plures annos ſcintillæ quædam rurſus in aliquibus Dalmatiæ & Italiæ partibus emerſerunt, temporibus Gelaſii Papæ: qui hac de cauſa duas ſcripſit Epiſtolas ad Honorium Dalmatiæ Epiſcopum, in quibus confirmat, quæcumque à prædeceſſoribus ſuis contra hæreſim Pelagii ſtatuta fuerant. Et in alia Epiſtola circulari ad omnes Epiſcopos per Picenum tria capita hæreſis Pelagianæ tunc repullulantis refert: 1. ſcilicet parvulos naſci ſine ullo peccato originali: 2 gratiam Chriſti ad ſalutem conſequendam non eſſe neceſſariam: 3. denique illam ſecundum hominum merita conferri: quæ quidem capita iterum ſub anathemate damnat.

Cumque inſuper circa idem tempus, Semipelagiani turbas aliquas iterum in Galliis moverent, occaſione illarũ, in civitate Arauſicana congregatum eſt Concilium Provinciale 14. Epiſcoporum, quod Arauſicanum 2. dictum eſt. In quo eadem rurſus contra Pelagianos & Semipelagianos decreta ſunt, quæ jam in præcedentibus Conciliis, & à præfatis ſummis Pontificibus definita fuerant. Quorũ ſumma hæc eſt: Gratiam interiorem Dei per Chriſtum, id eſt Spiritus Sancti illuminationem & inſpirationem, quæ ex meritis Chriſti tribuitur, ita eſſe nobis neceſſariam, ut ſine illa neque Deum invocare, neque à peccato purgari, neque affectum credendi concipere, neque ad Baptiſmum pervenire, neque externæ prædicationi Evangelii conſentire, neque recte cogitare, aut pedes noſtros à falſitate retinere, neque bonum aliquod opus æternæ vitæ meritorium exercere, aut in bonorum operum exercitio perſeverare poſſimus.

Quas veritates poſtquam expreſſit viginti quinque canonibus ſeu capitulis (quæ quidem capitula ſibi ab Apoſtolica Sede tranſmiſſa fuiſſe in illorum præfatione declarat)

it) hanc ſubjungit concluſionem in qua omnium illarũ eritatum ſummam complectitur his verbis :

Ac ſic ſecundum ſupra ſcriptas ſcripturarum ſententias el antiquorum Patrum definitiones, hoc, Deo propitiante, t prædicare debemus & credere : quod per peccatum rimi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum ſicut portet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, uod bonum eſt, poſſit; niſi gratia eum & miſericordia ivina prævenerit.

2. Ex his igitur Conciliorum Pontificumque ſententiis c decretis conſtat, ſummam totius hæreſis Pelagianæ eliquiarumque ejus hanc fuiſſe, ut ſcilicet 1. hæretici illi mnem prorſus Dei gratiam repudiaverint, aſſeruerintque, ad ſalutem æternam conſequendam, ſolas humani rbitrii ſufficere vires.

Poſtea vero ut Eccleſiæ damnationem effugerent, illos ratiæ quidem neceſſitatem admiſiſſe, ſed ficte & ſubole : nomine gratiæ, liberum arbitrium, naturamque, in ua conditi ſumus, intelligentes.

Cumque ſic fraus illorum pateſceret, ut errorem tegeent, gratiam Chriſti in legis notitia, Evangelicæ doctrinæ romulgatione, ipſiuſque Chriſti Domini ac Sanctorum xemplis, necnon in peccatorum remiſſione & condemnatione poſuiſſe.

Cumque nihilominus adhuc urgerent Sancti Patres, ut on ſolum externum, ſed etiam præſertim internum graæ auxilium agnoſcerent, illud tandem Scripturæ teſtioniis convicti admiſerunt; ita tamen, ut dicerent, graam illam internam non eſſe abſolute neceſſariam, ſed ntum utilem ad bonum facilius operandum.

Denique cum ulterius adhuc urgerentur ad confitenm ipſius gratiæ neceſſitatem, huic veritati tandem ſubripſerunt, ſed ſimul etiam dixerunt gratiam illam interm non prævenire hominis voluntatem, ſed potius ab illa ævenıri adeoque per aliqua bona deſideria, aut aliquos

pios

pios affectus & conatus humanæ voluntatis obtineri; D umque illam gratiam piorum illorum desideriorum affectuum intuitu, tribuere pertinaciter asseveraverunt.

3. E contrario autem constat, summam veritatem larum, quas præfati Pontifices & Concilia, tanquam fi Catholica credendas definierunt, hanc esse;

Primo, solam hominis voluntatem, aliaque adjumen externa legis & Evangelii, ad salutem æternam conf quendam, aut ad opera bona illius salutis meritoria f cienda non sufficere.

Secundo, ad bona illa opera salutis æternæ meritor exercenda, necessariam esse internam Dei gratiam: qu in interiori illustratione intellectus & pia voluntatis mo tione consistit.

Tertio, gratiam illam divinam non solum omnia il opera bona, sed etiam omnes pios & liberos voluntat affectus & conatus, quibus homo aliquid à Deo mere potest, prævenire.

Quarto, illam gratiam prævenientem pure gratis ho minis tribui, ac sine ullis meritis ex parte ipsius.

Quintò denique, gratiam illam nihilominus intuit meritorum Christi Domini hominibus tribui, ideoqu gratiam Christi vocari.

SECTIO III.

De variis humanæ naturæ statibus.

1. PEr status humanæ naturæ intelligimus varios modos quibus se natura humana habuit, aut habere potuit juxta divinæ providentiæ dispositionem, in ordine ad fin suum ultimum consequendum.

Hoc posito, quinque præsertim status humanæ naturæ communiter à Theologis dignoscuntur, scilicet naturæ pu ræ, naturæ integræ, innocentiæ seu justitiæ originalis naturæ lapsæ sibi relictæ, & naturæ lapsæ reparatæ. Quo

rum

um ultimus nunc reipsa existit: tertius initio creationis nundi extitit: trrs verò alii, cum nunquam extiterint, aut xtituti sint, considerantur ut pure possibiles. De singulis ic breviter aliquid adnotandum est.

Status puræ naturæ, ille est, in quo ea solùm haberet homo, quæ ipsi connaturalia sunt, puta facultates omnes aturales, & concursum Dei generalem, tam conservaioni, quàm operationibus suis naturalibus necessarium, omnes etiam imperfectiones & defectus pure naturales; areret verò, sicut peccato ejusque omni reatu, sic etiam omni gratia supernaturali, & auxiliis quibusvis etiam naturalis ordinis, sibi minime ratione naturæ suæ debita. Circa hunc statum igitur.

Dicendum 1. nullum unquam hominem in puris naturalibus aut creatum fuisse, aut extitisse.

Est de fide contra Pelagium, qui (ut refert S. Aug. lib. de pecc. orig. cap. 15. existimabat hominem sine virtute aut vitio, sine gratia aut peccato, id est, in puris naturalibus fuisse conditum.

Verum hic error refelli, & veritas opposita probari facile potest ex iis, quæ dicta sunt tractatu 4. ubi probatum est, primum hominem in statu gratiæ Sanctificantis fuisse conditum, illoque peccante, posteros ejus omnes ordinaria generationis via propagatos, in peccati originalis reatu concipi. Unde sequitur nullum hominem in puris naturalibus aut creatum esse, aut unquam extitisse.

3. Dicendum 2. statum illum puræ naturæ, licet nunquàm extiterit, esse tamen possibilem; Deumque potuisse, si ita illi placuisset, hominem in puris naturalibus creare.

Probatur 1. ex Bulla Pii V. Gregorii XIII. quæ renovata fuit per Urbanum VIII. in Bulla quæ incipit, In eminenti, data anno 1641. in qua damnantur hi duo articuli; scilicet, Deum non potuisse talem ab initio creare hominem qualis nunc nascitur: & falsam esse doctorum sententiam, qui dicunt primum hominem creari & institui potuisse à Deo sine justitia naturali. Et quamvis hi duo ar-

ticuli ita damnati ſint in præfatis Bullis, ut non ſit plane evidens, an ideo quia falſi & hæretici, an verò tantum quia temerarij & ſcandaloſi, ac proinde pacis ac unitatis Eccleſiæ inimici; quovis tamen modo damnati dicantur, certe poſt Apoſtolicæ Sedis judicium hæ & aliæ propoſitiones in illis Bullis reprobatæ, à nullo hodie propugnari poſſunt: quin ſe aut veritatis, aut ſaltem unitatis & pacis Eccleſiæ inimicum profiteatur.

Probatur 2. ex eo quod manifeſtum eſt, Deum potuiſſe hominem ſine peccato & ſine ullo gratiæ dono creare: ſine peccato quidem, cùm illius author nec ſit, nec eſſe poſſit: ſine gratia autem; quia ſi Deus hoc non poſſet, ſequeretur gratiam illam ſimul eſſe gratiam & non eſſe: eſſet ex hypotheſi; non eſſet, quia hominis naturæ debita eſſet: quod ipſi gratiæ repugnat, ut patet ex antedictis.

Obiicies, ſi Deus poſſet hominem creare in puris naturalibus, ſequeretur illum authorem eſſe concupiſcentiæ, quæ ab Apoſtolo Rom. 7. vocatur peccatum: quia, ut explicat Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. can. 5. ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat, ac proinde Deum eſſe authorem alicujus rei quæ ad peccatum inclinaret.

Reſpondetur Deum eſſe authorem concupiſcentiæ, in quantum eſt author facultatis ſenſitivæ in homine, & propenſionis quam talis facultas habet in bonum ſibi connaturale. Et hæc propenſio dicitur inclinare ad peccatum, non quidem per ſe & ex natura ſua, ſed per accidens: quatenus propenſio illa in bonum ſenſibile, rectæ rationis ordini aliquando repugnat, voluntatemque ad illius boni ſenſibilis fruitionem contra rationis ordinem pellicit. Hæc autem lucta partis inferioris in ſuperiorem in puris naturalibus, non fuiſſet peccati ſupplicium, ut recte dicit S. Auguſt. lib. 3. de libero arbitrio, ſed proficendi admonitio ac perfectionis exordium.

4. Item quod ſpectat ad alios quatuor ſtatus, breviter dicimus, quod.

Statu naturæ integræ ille eſt, in quo pars hominis inferi-

peri-

rior, Deo, ut authori naturæ ultimoque illius fini, ſub-
ta eſſet: & pars inferior, ſeu ſenſitiva, ſuperiori ſeu ra-
ni: ita ut licet quantum ex ſe eſt, appetitus ſenſitivus
ionem prævenire, & contra illam inſurgere poſſet, im-
diretur tamen per auxilia quædam naturalis ordinis,
ius hominis naturæ & meritis indebita. Hunc autem
tum poſſibilem eſſe patet, ex eo quod nullam ſecum
vehit contradictionem, aut repugnantiam: neque ex par-
Dei cujus bonitati maxime convenit, hominem donis
iſmodi licet indebitis afficere: neque ex parte hominis,
i ſic ad perfectionem naturæ ſuæ facilius comparandam,
iemque ultimum ſibi connaturalem aſſequendum juva-
tur.

Status autem innocentiæ ſeu juſtitiæ originalis huic in-
græ naturæ ſtatui ſuperaddit gratiam, ac reliqua dona
ipernaturalia, quæ homini in prima creatione à Deo col-
ta ſunt, de quibus tractatu 4. egimus.

Status naturæ lapſæ ac ſibi relictæ, ille eſt, in quem
er peccatum primi hominis, humana natura decidit, &
quo remanſiſſet, niſi per divinam miſericordiam ab illo
berata fuiſſet. Hunc autem ſtatum poſſibilem eſſe hinc
atet, quod potuiſſet Deus univerſæ naturæ humanæ maſ-
m in eo peccati & damnationis ſtatu relinquere, in quo
er peccatum primi hominis conſtituta eſt: unde quando
e illius per Chriſti gratiam reparatione Scriptura loqui-
ur, dicit factam illam fuiſſe ex Dei charitate, benignitate,
iſericordia, &c.

Status denique naturæ lapſæ & per Chriſtum reparatæ,
le eſt, in quo naſcimur, & in quo per Chriſti gratiam à
eccato liberari & ſalutem conſequi poſſumus. In illo
utem ſtatu, quamvis per Baptiſmum reatus omnis pec-
ati originalis penitus tollatur, remanet nihilominus in
aptizatis concupiſcentia, ſeu fomes peccati: Quæ cum ad
gonem relicta ſit (ut loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 5.)
ocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti gra-
iam repugnantibus, non valet: quinimo, qui legitime cer-
averit, coronabitur.

SE

SECTIO IV.

An. & qua ratione gratia quæ in statu innocentiæ primo homini collata fuit, diversa sit ab illa quæ in statu naturæ lapsæ confertur.

1. CErtum est 1. gratiam sanctificantem in statu innocentiæ fuisse primo homini collatam: sive illam post creationem acceperit: sive, quod probabilibus est, in ea creatus fuerit, ut docet S. Thom. 1. p. quæstione 95. art. 1. de qua re tractatu 4 suprà citato egimus.

Certum est 2. gratiæ actualis auxilium aliquod in statu innocentiæ fuisse hominis necessarium: illumque liberi arbitrij viribus juste vivere, & in justitia perseverare non potuisse. Ita docet passim S Augustinus præsertim lib. de corrept. & grat. cap. 11. ubi dicit primum hominem gratiam habuisse, in qua si permanere vellet, numquam malus esset: & sine qua etiam cum libero arbitrio, bonus esse non posset.

Certum est 3. in pluribus differre gratiam status innocentiæ, quam aliqui vocant gratiam sanitatis, à gratia status naturæ lapsæ reparatæ, quam vocant medicinalem.

Ac in primis in eo quod omnis gratia medicinalis sit ex Christi Domini meritis: gratia verò sanitatis ex illis non sit; si eorum sententia vera sit, qui existimant, Adamo non peccante, Filium Dei non fuisse incarnandum.

Deinde in eo quod gratia medicinalis amplior sit & abundantior quam gratia sanitatis: juxta illud Christi Domini S Joan. 10. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant: Unde Apostolus Rom. 5. dicit quod, ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia: ubi enim gravior est miseria, ibi amplior misericordia; ubi major inopia, ibi abundantior copia requiritur.

Præterea gratia sanitatis ad id tantum conferebatur ut homo Sanctitatem & innocentiam acceptam conservaret,

gra-

ratia verò medicinalis ad hoc ut, tum à variis & gravis-
mis peccati originalis & actualis ægritudinibus sanetur;
im ut sanatus à variis periculis, quæ sive interitus, sive
teriùs, occurrere possunt, præservetur, tum etiam ut in
cuperata sanitate & Sanctitate proficiat, & usque in
nem perseveret. Hancque tertiam utriusque gratiæ dif-
rentiam fuse explicat S. August. lib. cit. de correp. &
at.

2. Cum igitur hæc in confesso sint apud omnes, super-
t adhuc una difficultas hic solvenda an scilicet gratia
nitatis in eo præsertim differat à gratia medicinali, quod
ratiæ sanitatis homo, si vellet, dissentire posset; gratiæ
erò medicinali necessario assentiatur, nec ab illa dissenti-
e possit.

Hanc utriusque illius gratiæ differentiam affert Calvi-
us in Antidoto Concilij Triden. ad sess. 6. art. 5. ubi in
atres illius Concilii invehitur, quod, dicentes homiem
statu naturæ lapsæ posse gratiam oblatam abiicere; &
an. 4. posse illi dissentire si velit, gratiæ medicinali tri-
uerent, quod erat proprium gratiæ sanitatis: ipsisque
ac de causa Pelagianismi notam inurit.

Verum falsitas hujus dogmatis evidenter patebit ex di-
endis infrà, cap. 4. Unum hic tantum interim aut alterũ
estimonium S. Augustini (cujus authoritate Calvinus hoc
uum dogma propugnare maxime conatur) afferemus,
dprobandum ex mente illius S. Patris gratiam illam, quæ
statu naturæ lapsæ homini tribuitur, nullam ipsi ad a-
endum inferre necessitatem, ejusque voluntatem liberã
indifferentem ad consentiendum Deo vel dæmoni, re-
inquere. Sic igitur loquitur S. ille Pater lib. 50. homilia-
um, hom. 12. Cum per Dei adjutorium in potestate tua
it, ut non consentias diabolo; quare non magis Deo,
uàm ipsi obtemperare deliberas? &c. quare ad peccan-
um seducit Satanas, cum Deus posuerit hominis in pote-
tate non consentire Satanæ? &c. dat quidem ille (diabo-
us scilicet) consilium, sed Deo auxiliante nostrum est,

vel

vel agere, vel repudiare quod suggerit Et hom. 16. In
arbitrio Deus posuit cui pares locum, Deo an diab
Huic veritati subscripsit etiam S Hieron. in cap 49.
cum dixit: Dei vocare est, & nostrum credere: nec sta
si nos non credamus, impotens est Deus: sed poten
suam nostro arbitrio derelinquit; ut juste voluntas
nium consequatur. Et S Fulg lib. de prædest. & gr.
9. ubi dicit Deum inter se & homines ita ordinasse, u
catione ipsius, bonorum principia sumeremus; vocati
tem & illuminati viam mandatorum ejus, boni ing
intelligentia nosceremus, & ea libero eligeremus ve
linqueremus arbitrio, S. item Bernard. serm. 5. in Quad
Potest, inquit, inimicus excitare tentationis motum;
in te est, si volucris: dare seu negare consensum.

Cùm igitur in his S Aug. aliorumque SS. Patrum te-
moniis, agatur de homine in statu naturæ lapsæ, de o-
que dicatur quod à Deo adjutus & auxilio gratiæ præ n-
tus, liber remaneat ad obtemperandum Deo vel diab o,
ad consensum tentationi dandum vel negandum, ad b
eligendum vel relinquendum: inde infertur secundu il-
lorum mentem, gratiam medicinalem æque ac grat m
sanitatis, nullam inferre homini ad agendum necessitat
illumque, si velit, posse gratiam illam sequi, vel abiic
& illi consentire vel dissentire: ac proinde fictitiam ess l-
lam differentiam, quam Calivinus inter utramque a-
tiam, in odium Concilij Tridentini, invehere conatus st.

SECTIO V.

An gratia necessaria sit ad cognoscendum quod libet verum.

1. NOn agimus hic de necessitate gratiæ habitualis n-
ctificantis: certum est enim sine illa quodlibet e-
rum cognosci posse: unde S. Aug. lib. 1. retract. cap 4.
retractavit id quod dixerat lib. 1. Soliloq. cap. Deu ,
nonnisi mundos corde, verum scire voluisse.

Quæ

Quæſtio igitur intelligi debet de neceſſitate gratiæ actualis, ad cognoſcendum quolibet verum in ſtatu naturæ ipſæ, de quo ſolo in hac ſectione agitur. Sunt autem veritates, quæ ab homine cognoſci poſſunt, in duplici differentia: aliæ naturales, quæ vel ex objectis ſenſibilibus cognoſci, vel natural diſcurſu intelligi poſſunt: aliæ ſupernaturales, ad quarum cognitionem neque per objecta ſenſibilia, neque per naturalem diſcurſum perveniri poteſt. Rurſum utriuſque generis veritates ſunt, vel ſpeculativæ, vel practicæ: ſpeculativæ ſunt earum rerum, quæ tantũmodo cognoſcendæ ſunt, ut animam hominis eſſe immortalem: practicæ vero, illarum, quæ non ſolum cognoſcendæ, ſed etiam & faciendæ ſunt, ut virtutem eſſe amplectendam. Hac diſtinctione ſuppoſita, pro quæſtionis propoſitæ reſolutione.

2. Dicendum 1. quamlibet veritatem ſpeculativam naturalem, quæ ex effectis aut objectis ſenſibilibus deducitur, poſſe cognoſci ſeorſim ab homine per ſolas naturæ vires, abſque ullo ſpeciali gratiæ auxilio. Ita Sanctus Thomas art. 1. 2. quæſt. 109. art. 1.

Conſtat ex eo quod talis cognitio non ſuperat naturæ vires, cum ſit de objecto naturali per media naturalia cognoſcendo: Unde & ipſi Ethnici Philoſophi tam multa de rebus creatis perſpecta naturaliter habuerunt, imo & de Deo ipſo, juxta quod dicit Apoſtolus Rom. 2. Inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Conſtat præterea ex eo quod S. Aug. lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2. ait, Deum in eligegdis hominibus ad gratiam ſalutarem, neque ingenium, neque ſcientiam & doctrinam attendere, unde ſequitur ſcientiam & doctrinam ante omnem gratiam haberi poſſe.

Objicies, multa eſſe in tebus naturalibus, etiam ſeorſim ac diſtributive ſumptis, quæ à nobis cognoſci nequeunt, v.g. quænam ſint ultimæ rerum differentiæ, & ſimilia.

Reſpondetur quamplurima ex iis non cognoſci re vera de facto, quia eorum proprietates vel effectus aliquando

non

non satis apparent: nos vero in conclusione egimus, non de quibuscunque veritatibus naturalibus, sed de iis duntaxit, quæ ex effectis & objectis sensibilibus deducuntur. Adde etiam multa ex iis naturaliter sciri posse, quæ tamen non cognoscuntur: quia non satis diligenter investigantur; & etiam multa sciri à quibusdam, quæ tamen putantur esse adhuc incognita.

Instabis, in Concilio Arausicano 2. can. 9. dici divini muneris esse, cognoscere veritatem.

Respondetur, Concilium ibi loqui de cognitione supernaturali, quæ conferat ad veram & Christianam pietatem, ut patet, ex canonibus præcedentibus & consequentibus; non vero de naturali, de qua sola hic quæstio est.

Dicendum 2. veritates speculativas supernaturales non posse naturaliter ab homine cognosci, sed tantum per specialem gratiam ac revelationem Dei.

Probatur 1. ex Scriptura 1. Cor. 7. Misericordiam consecutus sum, ut sim fidelis: unde S. Augustinus lib. de gratia & libro arbitrio cap. 7. colligit ipsam fidem non haberi, nisi Deo miserante, & cap. 14. ex iis verbis Apostoli ad Philipp. 1. Vobis donatum est, non solum ut in ipsum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini; idem S. August. recte infert Dei donum esse, æque in eum credere, ac pro eo pati.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. can. 3. ubi dicitur anathema ei, qui asseruerit hominem posse, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione & adjutorio, credere sicut oportet.

Porro ex his ultimis Concilii verbis colligitur, posse quidem hominem per solas naturæ vires assentiri veritatibus fidei sibi exterius propositis, assensu quidem opinativo, ita ut ratio, propter quam illis assentitur, non sit divina revelatio, sed motivum aliquod probabile: ut in hæreticis contingere cernimus, quorum hic assentiendi modus proprius est: At vero iisdem veritatibus assentiri non posse, sicut oportet, id est, assensu certo & infallibili, authoritate De

Dei revelantis innixo, sine ipsius divinæ gratiæ auxilio ciali.

. Dicendum 3. hominem non posse per prirprias vires ul- n veritatem practicam supernaturalem cognoscere, posse nen aliquas practicas naturales, licet non omnes. Asser- constat tribus partibus.

Prima satis constat ex iis, quæ pro secunda conclusione n diximus, & confirmari potest ex Concilio Milevitano, ı Carthaginensi can. 4. ubi dicitur donum Dei esse scire, id facere debeamus: supple ad vitam æternam conse- endam, de qua ibi loquitur Concil.

Secunda assertionis pars probatur 1. ex Apostolo Rom. ubi dicit Philosophos inexcusabiles fuisse, quia cùm co- ıovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt: unde quitur illos, non tantùm speculative cognovisse unum se Deum, sed & practice illum esse glorificandum & co- ndum; alias si hoc invincibiliter ignorassent, fuissent ex- sabiles; cum ad culpam non deputetur (juxta S. Aug.). 3. de lib. arb. c. 18.) quod quis invitus ignorat. Proba- r 2. ex eodem S. August. in Psalm. 57. ubi dicit præce- um illud nostris cordibus ipsa veritatis manu scriptum e: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.

Tertia denique pars assertionis constat, tum ex huma- e mentis imbecillitate; tum ex difficultate, quæ plerum- ıe occurrit ad discernendum bonum à malo in multis ca- ıus particularibus: tum etiam ex contrariis passionibus, ibus tanquam nubibus mens obscuratur; sæpe enim eve- t sentientem appetitum in objectum sibi conveniens, licet iunde à recto rationis ordine alienum, vehementi motu ripi: unde sequitur mentis languor & obnubilatio, ex- ustis per fomitis æstum animæ viribus, juxta illud Sap. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ providen- e nostræ: corpus enim quod corrumpitur, aggravat ani- am; & terrena inhabitatio deprimit sensum multa co- tantem.

SECTIO VI.

An possit homo velle aut facere bonum aliquod sine gratia.

1. QUæstio intelligenda est non de gratia habituali de qua sequenti sectione agetur, sed de actuali: an scilicet homo bonum aliquod opus, sine illius auxilio, velle aut facere possit. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. neminem sine speciali divinæ gratiæ auxilio posse velle, aut perficere bonum aliquod opus, quod ad salutem æternam consequendam conferat. Est de fide contra Pelagianos.

Probatur 1. ex Scriptura 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum. Ephes. 2. Gratia salvi facti estis. Philipp. 2. Qui cœpit in vobis opus bonum ipse perficiet. Plura alia Scripturæ testimonia pro confirmatione illius veritatis videri possunt passim in libris S. Hieronymi ac S. Aug. contra præfatos hæreticos conscriptis.

Probatur. 2. ex Conciliis Milevitano, Carthaginensi, Arausicano, & ex summis Pontificibus Innocentio, Zozimo, Cælestino & Gelasio; quorum authoritates sustulimus suprà sect. 2. & prætereà ex Concil. Trident. sess. 6. can. 1. 2. & 3. ubi anathema profertur in eum qui dixerit, hominem posse sine Christi gratia juste vivere, & vitam æternam promereri.

Probatur 3. hac ratione qua utitur Sanctus Thomas 1. 2. qu. 109. art. 5. quia actus perducentes ad finem, ipsi fini proportionati esse debent: Atqui vita æterna est finis excedens naturæ humanæ proportionem: Ergo actus ad eam perducentes, ipsius naturæ proportionem excedere debent; proindeque solis illius viribus, sine divinæ gratiæ auxilio, fieri nequeunt.

Dicendum 2. probabile esse, quod homo per proprias arbitrii vires, cum solo generali Dei concursu, sine

gr

tiæ actualis auxilio, aliquod bonũ opus morale (quod
nen nihil ad æternæ vitæ meritum conferat) perficere
fit: probabilius tamen esse quod non possit: sed quod
perficiendum quodcumque opus, quod sit ex omni par-
noraliter bonum, tam ratione objecti, quàm finis &
cunstantiarum, aliquo divinæ gratiæ auxilio indigeat.
c assertio duas habet patres.

In 1. dicimus probabile, quod homo per proprias arbi-
vires possit aliquod opus bonum moraliter exercere:
ia multi graves Authores ita existimant, ut Magister
tentiarum in 2. dist. 26. cap. ult. S. Bonav. Scotus, Du-
dus, Cajet. Bellarm. Suar. Gammach. & alii plures.
que probant variis tum authoritatibus, tum rationibus,
æ apud illos videri possunt.

In 2. verò assertionis parte dicimus probabilius esse ho-
nem in statu naturæ lapsæ, nullum opus ex omni parte
oraliter bonum posse reipsa efficere cum solo generali
i concursu, sine speciali aliquo gratiæ auxilio. Ita Greg.
iminensis, Hispalensis, Capreolus, Petrus Sotus, & plu-
alii, quos citat & sequitur Vasquez disp. 190.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 15. ubi Christus Do-
nus dicit: Sine me nihil potestis facere: in quæ verba
Aug. tract. 81. in S. Joan. Sive ergo parum, inquit, sive
ltum sine illo fieri nõn potest, sine quo nihil fieri po-
. Et 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid
nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est:
qui nullum opus mortaliter bonum fieri potest, nisi bo-
aliqua cogitatio præcedat.

Probatur 2. ex Cœlestino Papa Epist. suprà cit. ad Epi-
pos Galliæ can. 9. ubi ait omnem Sanctam cogitationẽ,
m consilium, omnemque bonæ voluntatis motum ex
o esse. Et ex Concilio Arausicano 2. can. 22. ubi dicitur
od Nemo habet de se, nisi mendacium & peccatum.

Probatur 3. ex S. Ambrosio lib. 1. de vocat. gent. c. 3.
dicit quod si Deus non operatur in nobis, nullius pos-
ius participes esse virtutis. Et cap. 9. dicit quod omne

verbum bonum & omne opus Sanctum subministrati Spiritus Sancti, sine quo nihil recte agatur. Et ex S. Aug. ser. 13. de verbis Apostoli, ubi loquens de auxilio gratiæ Dei; Prorsus, inquit, si defuerit, nihil boni agere poteris. Agis quidem, illo non adjuvante, libera voluntate, sed male.

Probatur 4. authoritate S. Doctoris q. 14. de veritate art. 14. ubi postquam dixit sine gratia habituali fieri posse aliquod virtutis opus, statim adjungit: Sed si velimus gratiam Dei dicere, non aliquod habituale donum, sed ipsam misericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur, & exteriora ordinat ad hominum salutem, sic nec ullum bonum potest homo facere sine gratia Dei. Et 1. 2. q. 109. a. 2. dicit hominem posse quidem etiam in statu naturæ corruptæ, per virtutem suam naturalem aliquod bonum particulare agere, sicut ædificare domos, plantare vineas, & alia ejusmodi: non tamen totum bonum sibi connaturale, ita ut in nullo deficiat.

5. Probatur denique hac ratione deducta ex iis quæ idem S. Doctor dixit, tum in corpore articuli, tum in responsione ad 1. Nullum unquam opus bonum morale homo deliberare vult aut facit, quin aliqua præcedat deliberatio rationis, quæ semper ex aliqua prima cogitatione indeliberata pendet: quæ nisi occurrat, nunquam de aliquo bono faciendo deliberabit, nec proinde illud unquam faciet: unde Aristoteles à S. Doctore ibidem citatus dicit, initium bonæ consultationis esse à bona fortuna; id est, non procedere ab ipsius hominis deliberata voluntate. Quod igitur talis ante omnem deliberationem in mente hominis exoriatur cogitatio, qua moveatur ejus voluntas ad aliquod bonum faciendum, ab ejus electione non pendet, neque id ex se præstare potest: Nemo enim (ut ait S. August. lib. de spirit. & lit. cap. 33.) habet in potestate, quid ei veniat in mentem. Unde sequitur illud speciali divinæ providentiæ ordinationi adscribendum esse, respectu cujus nihil fortuitu indeliberate accidere potest. Proinde qu

ıoties aliquis bonum aliquod opus vult, aut exequitur, ius initium ſpeciali divinæ beneficentiæ auxilio ſemper cribere tenetur: quod quidem auxilium cum alias ſit ipſi debitum, neque ulla poſſit afferri ratio, cur hanc potius ıam aliam cogitationem ejus menti Deus immittere te- atur: recte ac merito gratuitum ſeu gratiæ divinæ au- lium dici debet.

Confirmatur ex eo quod recte à Deo per Chriſti merita etimus, aut petere poſſumus gratiam, ad quodvis etiam inimum opus virtutis moralis exercendum, item recte ſi Deo gratias agimus pro ſingulis virtutum moralium ctibus per nos exercitis. Atqui ut dicit S. Aug. Epiſt. 107. rorſus non oramus Deum, ſed orare fingimus, ſi nos oſos, non illum credimus facere quod oramus: prorſus on agimus gratias Deo, ſed agere fingimus, ſi unde illi ratias agimus ipſum facere non putamus.

Objicies illud Apoſtoli Rom. 12. Gentes quæ legem on habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt.

Reſpondetur varias eſſe hujus dicti Apoſtolici interpre- itions: ac veriſſimam omnium illam videri, quam pro- ert S. Auguſtinus libro de ſpirit. & lit. capite 26. Sanctus roſper lib. cont. Collat. capite 12. Sanct. Fulgent. lib. de ıcarnat. cap. 25. S. Thom. in illum locum, & alii: Apo- olum ibi loqui de gentilibus veri Dei cultoribus, & abſ- ue circumciſione, aliiſque ſcriptæ legis ceremoniis, bene perantibus, ac divinam legem ſervantibus ex vera fide in eum & auxilio gratiæ, quales fuerunt Melchiſedech, Job, : alii. Quod autem eos dicit Apoſtolus naturaliter ea, uæ legis ſunt, facere; vult tantum illos id facere ſine ulla ge ſcripta, qualis data fuerat Judæis, & propter quam tantopere ſupra cæteras gentes efferebant: ſed cum ſo- lege naturæ, quæ tamen non excludebat, imo ad ſui oſervantiam divinæ gratiæ auxilium requirebat.

Ex dictis colliges quod ſicut ſine divino auxilio non po- ſt homo ullum opus bonum facere, ſic etiam illum nul- m tentationem (quæ vera tentatio ſit) poſſe perfecte &

per aliquod motivum moraliter bonum superate, tu utrobique sit parratio. Poterit quidem sine gratia tentati-ni alicui leviori consensum denegare, eique resistere motivo aliquo indifferenti; v. g. illicitam aliquam volu-ptatem repudiare ex motivo tuendæ sanitatis, cui nox-esset; sed ex motivo honesto & bono, sine gratia nusqua-poterit: Quia motivum illud bonum, cujuscumque vi-tutis sit, semper bonam aliquam cogitationem divinitu-immissam præsupponit, ut ex suprà dictis constat.

SECTIO VII.

An possit homo sine gratia habituali bonum aliquod opus exercere

1. QUæstionis sensus est; an sicut actulis gratia, sic e-iam habitualis ad quodlibet opus bonum exercendum necessaria sit: ac proinde an homo illa privatus & in statu peccati mortalis existens, cum solo gratiæ actualis au-xilio aliquod opus moraliter bonum exercere possit; sive illud sit quocumque modo æternæ vitæ meritorium sive non sit, de qua re agetur cap. 4.) Pro cujus resolutione

Dicendum est, posse aliquod opus moraliter bonum fi-eri sine gratia sanctificante; seu hominem in statu pecca-ti mortalis posse aliquos actus moraliter bonos exercere.

Huic veritati, quæ de fide est, opponitur error Joannis Hus: qui ut refertur in Concilio Constantiensi sess. 15. asse-rebat extra statum gratiæ sanctificantis nullum opus bo-num fieri posse, & omnia peccatorum opera esse peccata. Quem etiam errorem secutus est Calvinus lib. 2. Instit. cap 3. & Michaël Bajus, qui articulo 35. exiis, qui dam-nati sunt in Bulla superiùs relata, dixit Omne quod agit peccator, aut servus peccati, peccatum esse.

Refellitur hic error, & opposita veritas probatur 1. ex Scriptura S Luc. 11. ubi Christus Dominus alloquens Pha-riseos, quos ibidem dicit rapina & iniquitate plenos esse:

erumtamen, inquit, date eleemosynam, & ecce omnia unda sunt vobis. Et eódem capite dicit Christus; Petite, dabitur vobis, quærite, & invenietis. Quod autem illic on tantum justos, sed etiam peccatores alloquatur, con- at ex eis quæ subjungit: Si ergo vos cùm sitis mali, nostis ona data dare filiis vestris, &c. Et capite 18. Publicanus ercutiens pectus suum, & orans, justificationē impetrat.

Probatur 2. ex Concilio Constantiensi, in quo prædictus ror damnatus est, & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 6. i enumerantur varii actus virtutum, qui ab homine in ccato mortali existente, ex divinæ gratiæ auxilio exer- ntur; ut fidei, timoris, spei, &c. quibus peccator ad ju- ficationem recipiendam se disponit.

2.° Probatur 3. ex S. August. Epist. 105. ubi in peccato- bus ante justificationem agnoscit virtutem & meritum dei: Nec ipsa, inquit, remissio peccatorum sine aliquo erito est, si fides hanc impetrat: neque enim nullum est eritum fidei.

Probatur 4. ex eo quod multa sunt opera virtutum, pu- religionis, temperantiæ, &c. ad quæ exercenda etiam ccatores legibus Ecclesiasticis obligantur; v. g. ad Mis- m diebus festivis audiendam, ad jejunium certis diebus rvandum, &c. Nec tamen legimus Ecclesiam ullo ca- one aut lege, ejusmodi hominibus in peccato mortali istentibus injunxisse; ut antequam Missæ celebrationi tersint, aut jejunii observationem inchoent, de peccatis is confiteantur, aut saltem perfecto contritionis actu leant: sicut injunxit iis, qui sacram Eucharistiam, aut ia Sacramenta essent suscepturi, vel eadem confecturi: t aliis ministraturi. Quod tamen haud dubie fecisset, si illum opus virtutis moraliter bonū à peccatoribus exer- ri posse existimasset.

Obiicies Isai. c. 1. dici sacrificia, & quæcunque alia pera religionis à peccatoribus exercita, esse Deo exosa & ominanda.

Respondetur non ideo præcise opera illa Judæorum

fuiſſe Deo exoſa, quia ipſi Judæi peccatores eſſent : ſed quia illa ex prava intentione, & non aliis vitioſis circum-ſtantiis exercebant: ut patet ex his verbis quæ immediate ſequuntur : Manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine & in die jejunij veſtri invenitur voluntas veſtra.

Quæres, an ſicut abſque gratia ſanctificante poteſt ho-mo aliquod bonum opus exercere, ſic etiam poſſit ſine illa omnia divinæ legis præcepta ſervare.

Reſpondetur, ſi de præceptis illis quæſtio ſit, quæ ad actus aliquos ſupernaturales exercendos obligant: quam-vis aliqua eorum ſine gratia ſanctificante impleri poſſint, omnia tamen & ſingula non poſſe, cùm aliqua ex iis ſint, quorum obſervatio gratiam ſanctificantem in homine præ-ſupponit, quale eſt præceptum de Euchariſtia digne ſu-menda. Quod ſi de præceptis ſolius legis naturalis quæ-ſtio intelligatur, dicendum eſt quod, quamvis ad obſerva-tionem cujuſlibet illorum diviſe ſumpti, gratia ſanctificans minime requiratur: ſine illa tamen omnia legis naturalis præcepta collective ſumpta, ſaltem tempore aliquo diu-turno, ſervari non poſſe : proindeque hominem in ſtatu peccati mortalis diu ſubſiſtere non poſſe, quin in alia pec-cata dilabatur. Ita S. Thom. cit. quæſt. 109. art. 4. & 8. ubi dicit hominem non poſſe ſervare totam legem ſine gratia habituali ſanante, ſeu ſanctificante.

Et probatur ex eo quod dicit Apoſtolus Rom. 2. Non auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur : quæ Apoſtoli verba S. Auguſt. lib. de ſpi-rit. & lit. cap. 26. ſic intelligenda eſſe dicit : Vt ſciatis aliter eos non eſſe factores legis, niſi juſtificentur, ut non juſtificatio factoribus accedat, ſed ut factores legis juſtifi-catio præcedat.

Hujus autem rei ratio alia non eſt, quàm quod ſi pec-cator in illo peccati mortalis ſtatu fideliter cooperetur au-xiliis gratiæ actualis, quæ ipſi à Deo miſericorditer ſubmi-niſtrantur ad vincendas tentationes quæ occurrunt, & exer-cenda bona opera moralia quorum ſeſe offert occaſio:

De

Deus pro sua ineffabili bonitate abundantiora illi gratiæ
uæ præstabit auxilia; in eoque veræ compunctionis spiri-
um excitabit; qui secum gratiam sanctificantem, vel per
lic ejus Sacramenti susceptionem, vel extra Sacramentū
per actum veræ contritionis afferet. Unde infertur nemi-
nem esse, qui notabili aliquo tempore torpescat in statu
peccati mortalis & non incidat in novum aliquod mortale
peccatum. Si enim per illud tempus internis gratiæ auxi-
iis, sibi à Deo ad servanda omnia legis divinæ præcepta
& ad superandas tentationes occurrentes oblatis, fidelite,
cooperaretur, Deus haud dubie prædictum illi compunc-
tionis spiritum immitteret, juxta suavem misericordiæ
suæ, dispositionem, quo efficaciter excitatus, à peccato tan-
dem resurgeret, & gratiam sanctificantem consequeretur

SECTIO VIII.

An possit sine fide aliquod opus moraliter bonum exerceri.

1. QUæstionis sensus est, an sicut sine gratia Sanctifican-
te, sic etiam sine ulla fide supernaturali, sive habi-
tuali, sive actuali possit aliquod opus moraliter bonum
exerceri: id est, an infidelis, sive hæreticus, sive ethnicus,
aliquod opus moraliter bonum facere possit. Pro cujus
resolutione.

Dicendum est, posse infideles opera aliqua moraliter
bona exercere. Ita S. Thom 2. 2. q. 10. art. 4.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua laudantur aliqua ope-
ra infidelium, tanquam bona: ut Exod. 1. laudantur ob-
stetrices Ægyptiorum, quod Hebræorum masculis contra
injustum Regis edictum pepercissent. Et Act. 10. Corneli-
us Centurio adhuc infidelis existens (ut observat S. Thom.
suprà) dicitur fecisse eleemosinas & orationes obtulisse
quæ acceptæ Deo fuerunt.

Probatur 2. authoritate Pii quinti, Gregorij decimi ter-

tij, qui in Bullis suis contra Baium hanc ejus propositionem condemnarunt, Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

Probatur 3. ex S. Chrysost. hom. de fide & lege naturæ: ubi dicit multos qui Deum ignorant, bonis operibus florere, quamvis hæc opera ad salutem promerendam non sint ipsis utilia. Et ex S. Hier. in cap. 1. ad Galat. ubi dicit multos absque fide & Evangelio Christi, multa salubriter & sancte perficere, v. g. parentibus obsequi, inopi manum porrigere, &c. Item ex S. August. lib. de Spiritu & lit. cap. 26. ubi dicit quod impiorum, Deum verum neque veraciter, neque juste colentium, quædam tamen facta legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò rectèque laudamus. Et lib. 5. de Civit. cap. 15. dicit Deum Romanis tam amplum imperium dedisse in remunerationem bonarum virtutum quæ in ipsis erant. Et Epist. 163. de Polemone loquens, quem dicit exhortatione Xenocratis ex luxurioso continentem effectum: Quamquam ergo, inquit, non fuerit Deo acquisitus, sed tantum à dominatu luxuriæ liberatus: tamen ne idipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed divino. Et quibusdam interjectis: Polemon ergo si ex luxurioso continens factus, ita sciret cujus esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus coleret, non solum continens, sed & veraciter sapiens, & salubriter religiosus existeret.

1. Neque dicas his & similibus locis apud S. Augustinum agi de operibus infidelium: quæ fuerunt quidem bona ex objecto, seu (ut ipse loquitur) ex officio, sed non ex fine.

Respondetur enim opera illa, quæ ut bona referuntur & laudantur à S. August. citatis locis, fuisse bona non tantum ex objecto & officio, sed etiam ex fine; alioqui si mala fuissent ex fine, seu si ob pravum aliquem finem facta fuissent, simpliciter & absolute mala fuissent, ad-

quc

que peccata: unde ſequeretur Deum peccata remunerare, ad peccata facienda juvare, peccata eſſe dona Dei, quod abſurdum eſt, & nullatenus dici debet.

Obiicies 1. illud Apoſtoli Rom. 14. Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

Reſpondetur, per fidem hoc loco non intelligi fidem Theologicam ſed dictamen conſcientiæ, ut ex contextu verborum Apoſtoli evidens eſt: Ibi enim agit de novis Chriſtianis, qui conſcientia reclamante, cibos manducabant, quos vetitos credebant, quia in lege Moſaica vetiti erant: Illoſque monet conſcientiam illam erroneam deponere; alias, ſi dum illis veſcuntur, credant ſibi hoc licitum non eſſe, dicit illos peccatum committere: quia omne quod fit contra conſcientiæ perſuaſionem, peccatum eſt.

Obijcies 2. S. Aug. variis in locis aperte docere, ab infidelibus nulla opera bona præſtari.

Reſpondetur, illis in locis Sanctum illum Patrem velle tantum, quod infideles raro exerceant opera quæ vere bona ſint, propter defectum intentionis, quæ in illis ut plurimum prava erat, ac vitioſa: quamvis alioquin ex auxilio gratiæ divinæ, qua excitabantur, recta eſſe potuiſſet. Unde lib. de Spiritu & litt. c. 27. loquens de gentilium operibus dicit quod, ſi diſcutiantur, quo fine fiant, vix inveniuntur, qui juſtitiæ debitam laudem mereantur. Ubi particula (vix) indicat aliqua infidelium opera, quamvis rariſſime ex recta intentione proceſſiſſe: vel ſi abſolute aliquando neget, ab infidelibus opera ulla bona exerceri, illum intelligi debere de operibus bonis æternæ vitæ meritoriis; unde libro 4. cont. Julianum c. 3. Scito, inquit, nos illud tantum dicere bonum hominis, per quod ſolum poteſt ad æternum Dei donum, regnumque perduci.

Objicies 3. ex ante dictis conſtare nullum opus moraliter bonum ſine divinæ gratiæ auxilio fieri poſſe: atqui nullum gratiæ divinæ auxilium in infidelibus, ante fidei perceptionem reperitur.

Reſpondetur falſum eſſe, nullum gratiæ auxilium in

infidelibus dari ante fidem: docet enim aperte S. Aug. li. 1. de grat. Christi cap. 24. Regem Assuerum infidelem peculiari gratiæ divinæ auxilio excitatum fuisse & adjutu ut furorem deponeret, & mansuetudinem sectaretur. supra ex eodem S. Patre vidimus. Polemonem infidele dono divinæ gratiæ ex luxurioso continentem esse factum & capite sequenti probabitur, omnibus omnino homin bus, ac proinde etiam infidelibus antequam fidem re piant, imo etsi nunquam illam recipiant, gratias ex Ch sti Domini meritis dari ad salutem sufficientes.

Porrò super hac quæstione utiliter legi poterit Be Francisci Salesii Episcopi Gebennen. liber secundus de am re Dei, præsertim cap. 11. ubi non minus pie quam er dire docet & probat, Deum varia gratiæ suæ dona infid libus ante donum fidei elargiri, ut illos scilicet ad ist accipiendum præparet & disponat, & si fideliter coop rentur, ut tandem illis eximium illud fidei donum tribu.

SECTIO IX.

An homo in gratia habitualis sanctificantis statu, in digeat aliquo gratiæ actualis auxilio ad operand bonum, & ad finalem perseverantiam conse quendam.

1. QUæstionis sensus est, an homo in gratiæ habitua sanctificantis statu constitutus, præter habitus sup naturales fidei, spei, & charitatis, aliarumque virtutu quæ ipsam gratiam sanctificantem comitantur (ut dic tur infra) indigeat aliquo gratiæ actualis auxilio, ut po bonum operari, tentationes occurrentes superare, & in lo gratiæ sanctificantis statu usque ad finem vitæ perse rare. Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. hominem justum seu gratia sanctificar præditum, non posse absque novo gratiæ actualis auxil opera exercere æternæ vitæ meritoria. Ita S. Thom quæst. 109. art. 9.

Pro-

Probatur 1. ex Concilio Arausicano 2. cap. 10. ubi dicitur baptizatos omnes, accepta per baptismum gratia, posse quidem & debere ea quæ ad salutem pertinent, adimplere; sed Christo auxiliante & cooperante. Et ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 16. ubi dicitur Christum Jesum, tanquam caput in membra, & tanquam vitem in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influere; quæ virtus bona illorum opera semper antecedit, comitatur, & subsequitur. Hæc autem saltem de justorum operibus æternæ vitæ meritoriis intelligi debent.

Probatur 2. ex Sancto Augustino libro de Gratia & libero arbitrio cap. 6. ubi sic loquitur; Necessarium est homini, ut gratia Dei non solum justificetur impius, id est ex impio fiat justus, cum redduntur ei bona pro malis, sed etiam cum fuerit jam justificatus ex fide, ut ambulet cum illo in gratia, & incumbat super ipsam, ne cadat.

Probatur 3. ex eo quod habitus non movent potentiam, nec illam ad operandum juvant; nisi prius ab ipsa potentia applicentur ad operandum, naturalis autem potentia hominis non potest per seipsam, habitum supernaturalem applicare ad operandum, nisi ipsa prius excitetur à Deo: cum initium omnis boni operis ex Deo sit, ut ex antedictis constat.

Dicendum 2. neque etiam posse hominem in statu gratiæ sanctificantis existentem, ullum cujuscumque virtutis opus bonum exercere, absque aliquo gratiæ actualis auxilio. Ita S. Thom. loco cit.

Probatur 1. ex can. 9. suprà citato Concilii Arausicani: ubi dicitur quod quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur: & can. 10. dicit adjutorium Dei, etiam renatis ac sanctis esse semper implorandum.

Probatur 2. eadem ratione, qua suprà, sect. 6. ostendimus, non posse hominem ex solis naturæ viribus sine gratiæ actualis auxilio ullum opus moraliter bonum exercere; ratio enim illa id æque probat de homine in statu gratiæ san-

tiæ sanctificantis existente: cùm in tali statu nullum vir-
tis actum possit exercere, nisi tales in ejus mente orian-
cogitationes, quibus moveatur voluntas ad illius virtu-
actum exercendum: hæ autem cogitationes, cùm omne
deliberationem præveniant, ex sola Dei misericordia p-
venire censendæ sunt, ac proinde Christi Domini grat-
ascribi debent.

Dicendum 3. non posse hominem in statu gratiæ usq-
in vitæ suæ finem perseverare, absque speciali divinæ g-
tiæ auxilio. Ita S. Thomas suprà art. 10.

Constat ex antedictis. Cum enim homo sine auxilio gr-
tiæ actualis nullam tentationem vincere, nec ullum b-
num opus exercere possit; à fortiori sequitur nec poss-
sine speciali gratiæ auxilio, in accepta justitia usque
vitæ finem perseverare: cùm perseverantia illa obtin-
nequeat, nisi ped exercitium bonorum operum, & vict-
riam tentationum occurrentium, ut fuse docet & explic-
Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 13. Et can. 22. anath-
ma profert in eum qui dixerit, justificatum sine specia-
Dei adjutorio in accepta justitia perseverare posse. Eo-
sensu dixit Cœlestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galli-
can. 6. Neminem etiam baptismatis gratia renatum, id-
neum esse ad superandas diaboli insidias; nisi per quo-
dianum Dei adjutorium perseverantiam bonæ conversat-
onis accipiat. Quod optime explicat S. Hieron. Epist. a-
Ctesiphontem adversus Pelag. cap. 3. his verbis, Non su-
ficit mihi, quod semel gratiam mihi donavit, nisi semp-
donaverit: peto ut accipiam; & cum accepero rursus pe-
avarus sum ad accipienda Dei beneficia; nec ille deficit
dando, nec ego satior in accipiendo.

3. Dices contingere posse, ut aliquis statim post acc-
ptam justificationem ex hac vita decedat: in quo casu nu-
lum speciale gratiæ actualis auxilium illi ad perseveran-
dum necessarium est.

Respondetur, in tali casu posse quidem hominem pe-
severare absque novo gratiæ actualis auxilio, sed non sin-

novo

novo & indebito favore, ac dono divinæ misericordiæ, quo fit, ut ex hac vita in eo statu subtrahatur, & ex variis & maximis salutis amittendæ periculis singulari Dei beneficio eruatur: juxta quod dicitur Sap. 4. Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius: placita enim Deo erat anima illius: propter hoc præparavit illum educere de medio iniquitatum.

Quæres, an homo in gratia sanctificante constitutus possit cum auxilio gratiæ, omnia & singula peccata venialia devitare.

Respondetur 1. certum esse, quodlibet peccatum veniale divisive sumptum posse ab homine justo cum ordinatio gratiæ auxilio devitari. Posse item tot & tanta, tamque specialia gratiæ auxilia homini justo à Deo communicari, ut eorum beneficio vitam ab omni prorsus veniali peccato immunem ducat; hoc enim reipsa factum esse in Sanctissima Virgine Maria, universa tenet Ecclesia, ut patet ex Concilio Tridentino, sessione 6. capite 3.

Respondetur 2. si quæstio sit, an homo justus cum illis gratiæ auxiliis, quæ communiter justis dantur, omnia & singula peccata venialia per totum vitæ tempus evitare possit, illum id non posse.

Hoc enim expresse definitum est in citato canone 23. Conc. Trident. in quo damnatur qui dixerit, hominem justificatum posse in tota vita, peccata omnia etiam venialia, vitare: nisi ex speciali Dei privilegio. Id etiam probat S. Aug. Epist. 89 quæst. 1. ex his orationis Dominicæ verbis (dimitte nobis debita nostra:) Omnibus enim, inquit, necessaria est Oratio Dominica, quam etiam ipsis Apostolis suis Dominus dedit, ut unusquisque Deo dicat: dimitte nobis debita nostra: cui enim hac in oratione verba necessaria non fuerint, ipse hic sine peccato vivere pronunciandus est, quales si aliquos futuros Dominus præstideret, meliores utique quàm extiterunt ejus Apostoli, aliam orationem illos doceret.

CAPUT II.

De Gratia sufficienti

SECTIO I.

Quid sit gratia præveniens, excitans, & operan

1. AD faciliorem eorum quæ de gratia sufficienti dictu sumus, intelligentiam, priùs hic explicandæ sunt v riæ species, seu acceptiones ipsius gratiæ actualis.

Alia siquidem est gratia excitans, alia adjuvans. Ut usque mentio fit Apoc. 3. Sto ad ostium & pulso: (en gr tia excitans) si quis aperuerit, introibo ad illum, & c nabo cum illo, & ipse mecum (en gratia adjuvans.) in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. Vt qui per peccatu à Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvan gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum justific tionem eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando sponantur.

Alia item gratia operans, alia cooperans. De operan loquitur Apostolus Philip. 2. Deus est qui operatur in n bis velle & perficere. De cooperante 1. Cor. 15. Abunda tius omnibus laboravi: non ego, sed gratia Dei mecu De utraque loquitur S. August. lib. de gr. & lib. arb. c. 1 Deus, inquit, cooperando in nobis perficit quod operan incipit. Et paulo post, sine illo enim vel operante ut ve mus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis op ra nihil valemus.

Alia deinique gratia præveniens, comitans, & sub quens. De præveniente dicitur Psalm. 58. Misericordia ej præveniet me. De comitante Psalm. 72. Tenuisti manu dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me. I subsequente verò Psalm. 22. Misericordia tua subsequet me omnibus diebus vitæ meæ. De his etiam tribus ment fit in Conc. Trid. sess. 6. c. 16. ubi dicitur Christum Don

num

um in ipsos justificatos influere virtutem, quæ bona illo-um opera antecedit, comitatur, & subsequitur. Jam ali-uid de singulis dicamus.

2. Gratia excitans (quæ eadem est cum præveniente & operante, ut recte observat Gammachæus in 1. 2. qu. 111. ap. 3. & ratione tantùm ab illis distinguitur) nihil est ali-id, quàm motus aliquis bonus, tam intellectus quàm voluntatis in nobis à Deo, sine nobis productus; quo nos excitat, vel ad bonum libere prosequendum, vel ad malũ ugiendum.

Dicitur in primis, motus: quia non consistit in dono ul-o habituali, sed auxilio aliquo actuali, ut constat ex ante-dictis, & ex dicendis adhuc patebit.

Dicitur motus intellectus: quia consistit in pia cogi-tatione & illustratione intellectus, quod constat ex Con-cilio Arausicano 2. can. 7. & Tridentino sess. 6. cap. 5. ubi gratia illa, de qua nunc loquimur, vocatur illuminatio.

Dicitur prætereà, motus voluntatis. Illa enim gratia excitans comprehendit non tantum sanctas cogitationes & illustrationes intellectus: sed etiam repentinos & indeli-beratos motus voluntatis, puta delectationis, timoris, & similes: unde dicitur in Concilio Arausicano can. 7. Spi-ritum Sanctum dare suavitatem in credendo, & consen-tiendo veritati.

Dicitur etiam, motus illos intellectus & voluntatis in nobis à Deo produci: Quia Deus illos in nobis efficit, id-que non solum quatenus in eos influit per veram actionẽ Physicam; verum etiam quia soli Deo ejusque gratuitæ misericordiæ tribuendum est, quod in nobis exorti sint: cum in nostra potestate non fuerit, ut orirentur; ut con-stat ex iis quæ capite præcedenti dicta sunt. Unde S. Au-gust. lib. 1. ad Simplicianum q. 2. Vocanti Deo recte tri-buitur quod bene volumus: nobis verò tribui non potest, quod vocamur.

3. Dicitur denique, præfatos motus in nobis sine no-bis fieri: Quia quamvis fiant in nobis physice & vitaliter

in eos influentibus in genere causæ efficientis; (quod co
ſtat ex eo quod ejuſmodi gratiæ excitantis motus paſſi
in Scripturis & apud Sanctos Patres exprimuntur per actu
vitales intellectus, & voluntatis) fiunt tamen ſine nob
libere operantibus: cum omnem deliberationem ac libe
tatis uſum præveniant, ut patet ex antedictis, & ex ipſ
met experientia, qua conſtat in noſtra poteſtate non eſſ
ut hi motus in nobis vel oriantur, vel non oriantur; lic
poſtquam exorti ſunt, liberum in nobis ſit, ipſos vel co
tinuare, vel interrumpere. Nemo (inquit S. Auguſt. lil
de Spir. & lit.) habet in poteſtate quid veniat in mentem
ſed conſentire, vel diſſentire, voluntatis eſt.

Ex dictis patet qua ratione eadem gratia dicatur præ
veniens, excitans, & operans. Dicitur enim prævenien
quatenus non ſolum omne meritum noſtrum, ſed etiam
omnem libertatis uſum prævenit. Dicitur excitans, qua
tenus potentias animæ noſtræ excitat, & per modum ſua
ſionis impellit ad bonum, vel retrahit à malo: unde S. Au
guſt. lib. de Spir. & lit. c. 134. Suaſionibus, inquit, ag
Deus, ut velimus & credamus. Dicitur denique operans
quatenus operatur in nobis, ut velimus ſeu conſentiamu
inclinando & movendo voluntatem ad volendum; ſive re
pſa conſenſum obtineat, ſive non; qui enim alteri aliqui
ſuadere nititur, dicitur operari & laborare, ut alter id v
lit & præſtet; ſive perſuadeatur ille, ſive non perſuadeatu

SECTIO II.

Quid ſit gratia adjuvans, cooperans, comitans, & ſubſequens

1. GRatia adjuvans, quæ & cooperans vel comitans d
citur, illa eſt, ſecundum S. Auguſtinum lib de g
& lib. arb. cap. 17. per quam Deus volentibus coopera
tur perficiens; ſeu per quam Deus, cùm volumus bonum

aut

ut illud exequimur, nos ad illud volendum & exequenum adjuvat, ac nobiscum cooperatur.

Cùm autem difficillimum sit explicare quid sit illud er quod Deus ad id nos adjuvat, ac nobiscum cooperaur: hinc factum est, ut Theologi super hac re in varias ententias distracti sint. Nos in valde abstrusa, aliorum missis sententiis, id quod nobis probabilissimum visum st, breviter proponemus.

Dicimus 1. probabile esse id, quod asserunt aliqui Doctores: gratiam scilicet excitantem & operantem posse liquando habere veram rationem gratiæ adjuvantis seu cooperantis: tunc nimirum cum sic allicit voluntatem ad consentiendum, ut re ipsa consentiat.

Hoc constat ex eo quod gratia illa, quæ causat consensum nostrum liberum, est gratia adjuvans seu cooperans; ad gratiam enim cooperantem nihil aliud requiritur, quàm ut sit gratia, & ut nobiscum operetur. Atqui talis est aliquando gratia operans: quia est vera gratia, ut ex ante dictis constat: & quando voluntas illi consentit ac bonum operatur, est causa moralis ipsius consensus & boni operis quod fit: omnis enim impulsio, exhortatio, suasio (qualis est gratia operans, ut suprà diximus) ut cujus voluntas sic allicitur ad aliquid boni bene volendum & faciendum, ut re ipsa velit & faciat: est causa moralis efficiens ipsius volitionis, & operis quod fit. Hinc S. Augustinus variis in locis ascribit consensum nostrum liberum in bonum, gratiæ operanri tanquam causæ, quæ illum efficit, ut lib. 1. de prædest. Sanct. cap. 19. Deus, inquit, operatur in cordibus hominum vocatione illa secundum propositum suum, ut non inaniter audiant: sed eo audito convertantur

Est autem hic advertendum, etiamsi supradicti Doctores dicant, gratiam excitantem & operantem esse quoque posse adjuvantem, & cooperantem: illos tamen hæc duo non confundere: quasi sit idem esse gratiam operantem & cooperantem, excitantem & adjuvantem. Hoc enim tantum intendunt, eandem entitatem gratiæ dici posse operan-

ran.

rantem & cooperantem varia consideratione: operante quidem, quatenus illam in nobis Deus sine nobis produc & ut sic vim habet in actu primo efficiendi consensum lib rum nostræ voluntatis: sive illum in actu secundo effici sive non efficiat: Cooperantem verò, quatenus re ipsa m raliter in eum influendo, ipsum simul cum nostra volu tate in actu secundo causat & efficit.

Dicimus 2 quemlibet supernaturalem habitum virtu infusarum posse quoque habere rationem gratiæ coop rantis.

Est enim donum aliquod supernaturale naturæ nost minime debitum, quodque primam originem ex pura D misericordia ducit, ac physice concurrit simul cum volu tate ad operationes supernaturales, quas ut eliceremu ab ipsa gratia operante excitati sumus.

Dicimus 3. influxum supernaturalem quo Deus ph sice nobiscum concurrit ad consensum nostrum liberum opera bona, veram & propriam rationem habere grati cooperantis.

Est enim donum aliquod Dei, naturæ nostræ minim debitum, ac proinde mere gratuitum; per quod cum v lumus (ut ait Sanctus August. lib. de gr. & lib. arbit. ca 7.) & sic volumus ut faciamus, Deus nobiscum operatu ac proinde veram gratiæ cooperantis rationem obtinet.

Jam quod spectat ad gratiam subsequentem, omissis v riis ejus acceptionibus, quæ passim apud Theologos vid possunt.

Dicimus per illam intelligi posse gratiam illam, quæ berum nostrum consensum in bonum subsequitur: interi excitando ad bonum opus exequendum, cum ejus exequ di opportunitas exhibetur, & ad illius boni executione si consentiat voluntas, concurrendo. Unde S. Fulgenti ad Monimum cap. 11. Prævenit, inquit, Deus & donat h mini bonam voluntatem; deinde subsequitur bene vole tem, operandoin illo boni operis facultatem.

Hinc patet gratiam subsequentem nihil in re differre operan-

perante & cooperante: sed tantùm in eo quod aliquam riorem gratiam, tam operantem quàm cooperantem, ræsupponit.

SECTIO III.

An detur aliqua gratia sufficiens.

PRæter suprà relatas & explicatas gratiæ actualis divisiones, superest adhuc una in qua major difficultas eperitur: qua scilicet ipsa gratia excitans seu operans subividitur in sufficientem & efficacem. Quæ antequam exlicetur, observandum est nomen gratiæ sufficientis bifariā umi apud Theologos: 1. generice, prout convenit gratiæ am efficaci quàm inefficaci 2. specifice, prout est species quædam ipsius gratiæ sufficientis generice sumptæ, ac ipsi ratiæ efficaci opponitur; eique tanquam imperfectiori peciei nomen genericum attribuitur.

Gratia sufficiens generice sumpta, est ea quæ vires homini sufficientes præbet ad bene operandum, quamque si elit, abiicere potest, sive de facto illam abiiciat; sive illi ssentiatur & cooperetur. Et eo sensu gratiæ sufficientis omen tam efficaci quàm inefficaci tribui potest. Unde ratia illa, quæ S. Paulo divinitus concessa est, & per quā entationes superabat, ac salutem operabatur, quæque roinde efficax erat, sufficiens nominatur 2. Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Et S. Prosper lib. de vocatione Genium cap. 10. gratiam, quæ salutem reipsa operatur, sufficientem vocat. Gratia sufficiens specifice sumpta, est, ea uæ homini præbet quidem vires ad bene operandum, seu um qua potest homo bene operari; quamvis reipsa non ene operetur, defectu liberæ cooperationis.

2. Gratia verò efficax ea est, cum qua ita potest homo bene operari, ut etiam reipsa bene operetur.

Jam circa ipsam sufficientem gratiam, sive generice, sive pecifice sumptam, duæ sunt præcipuæ difficultates à nobis

bis ſolvendæ. Prima eſt utrum in ſtatu naturæ lapſæ De talem hominibus det gratiam excitantem & operante cui conſenſum præbere vel negare, & quam recipere, v abiicere poſſint ſi velint: imo quam de facto aliquando ab ciant, illique diſſentiant? Secunda eſt, an talis gratia ſu ficiens detur omnibus hominibus adultis, ſive fidelibus ſive infidelibus?

Circa primam duæ ſunt ſententiæ erroneæ, & ab Eccl ſia proſcriptæ, quæ licet inter ſe valde oppoſitæ videantu in eo tamen conveniunt, quod gratiam illam ſufficiente dari negent.

Prima ſententia eſt Pelagianorum: qui (ut ſuprà vi mus) cùm exiſtimarent voluntatem hominis ſibi ipſi ſu ficere ad bonum quodlibet operandum, & ad ſalutem co ſequendam: ideo negabant ullam dari gratiam interna ſufficientem, quæ voluntatis humanæ inſufficientiam ſu pleret.

Verum hujus ſententiæ falſitas pleniſſime conſtat ex iis quæ de gratiæ neceſſitate capite præcedenti dicta ſunt.

Secunda ſententia eſt Lutheri, Calvini, aliorumque ha reticorum hujus temporis, aſſerentium in ſtatu naturæ la pſæ nullam nobis dari gratiam ſufficientem quæ talis ſi ut voluntas illi diſſentire, eamque abiicere poſſit, ac pro inde omnem gratiam actualem, quæ datur in hoc natur lapſæ ſtatu, eſſe ſemper efficacem, hoc eſt habere ſemp effectum illum ob quem datur: & quamvis nullam vo luntati inferat violentiam, illi tamen afferre, ſeu impon re conſentiendi neceſſitatem, itaut non coactè quiden ſed tamen neceſſario conſentiat.

Ita Lutherus in lib. de ſervo arbitrio, ubi ſic loquitu Neceſſario operamur, ſive bonum ſive malum, neceſſa riò, inquam, non verò coactè. Et ut apertiùs adhuc expl cet mentem ſuam, utitur hac comparatione: Humana vo luntas (inquit) in medio poſita eſt ceu jumentum: ſi inſ derit Sathan, vult, & vadit quo vult Sathan: ſi inſeder Deus, vult & vadit quo vult Deus.

Et Cal-

Et Calvinus lib. 2. instit. cap. 3. ubi sic loquitur: voluntatem movet gratia, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni illius aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter efficiendo.

Et lib. 5. contra Pighium: Nego (inquit) gratiam sic nobis offerri, ut nostræ postea sit optionis vel obtemperare vel refragari: nego tantum in hoc dari, ut imbecillitatem nostram subsidio suo adjuvet, neque enim efficere Deũ in nobis testatur Paulus: ut possimus bene velle, sed hoc quoque ipsum ut velimus. Proinde efficaciter formari voluntatem nostram constituo, ut Spiritus Sancti ductum sequatur necessariò.

Et in antidoto Concilii Tridentini ad sess. 6. invehitur idem Hæresiarcha in Patres illius Sancti Concilij, quod dicant homines gratiæ libere assentiri, & gratiam posse abiicere, ipsique posse dissentire si velint: contenditque eos in hoc hallucinari & falli, nec agnoscere discrimen præcipuum inter gratiam, quæ data fuerat Adæ in statu innocentiæ, & gratiam quæ in statu naturæ lapsæ confertur, quod nempe hæc necessitatem imponat voluntati, illa verò nullam necessitatem imposuisset, sed voluntatem liberam & indifferentem reliquisset, ad assentiendum vel dissentiendum. Quod quidem multis probare nititur, ac præsertim variis D. Augustini testimoniis partim truncatis, partim in sensu falso & ab illius Sancti Doctoris mente prorsus alieno explicatis; ac insuper Doctores almæ Facultatis Sorbonicæ tanquam Sophistas & Pelagianos suggillat, eo quod gratiam sufficientem in statu naturæ lapsæ dari assererent, cui posset homo dissentire si vellet, illique de facto aliquando dissentiret.

Tertia igitur & vera sententia est, quæ asserit homini, etiam in statu naturæ lapsæ, dari gratiam sufficientem, talem ut illam possit abiicere si velit, illique dissentire; & de facto aliquando illam abiiciat, illique dissentiat.

Quoniam verò hæc sententia gravioris alicujus momenti

menti merito esse judicatur, ex eaque plurimæ aliæ Theologicæ veritates pendent: idcirco probationem illius paulo fusiorem proponemus, eamque majoris facilitatis gratia in plures paragraphos dividemus.

§. I.

Gratiam sufficientem quæ in statu naturæ lapsæ homini datur, talem esse, ut illi resistere possit & de facto aliquando resistat, probatur ex variis Scripturæ locis.

1. INnumera sunt ferme Scripturæ testimonia, quæ ad id probandum faciunt: nos hic aliquot tantùm illustriora seligemus.

Primum petitur ex Isai. cap. 5. ubi Deus de Judæis conquerens, sic loquitur: Quid est, quod ultrà facere debui vineæ meæ, & non feci? an quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas? Quo loco parabolice referuntur multa gratiæ auxilia Judæis à Deo collata, ut bonorum operum fructus producerent: est autem evidens gratias illas effectum suum non habuisse, proindeque Judæos illis assentiri noluisse. Neque dicas solius externæ gratiæ ibi fieri mentionem, puta legis Mosaicæ, &c. cum enim externa adjumenta sola non sufficiant ad bene operandum, sine gratia interiori; si hanc Deus ipsis non contulisset, quorsum diceret se expectasse ut opera bona facerent, cùm ad id facultatem sufficientem non haberent?

Secundum petitur ex cap. 1. Prov. Vocavi & renuistis: extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium & increpationes meas neglexistis. Quibus verbis manifeste conqueritur Deus, internas gratias vocantes & excitantes fuisse neglectas ac despectas.

Tertium ex cap. 11. S. Matth. ubi Christus Dominus sic loquitur. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissent.

Qui

Quibus verbis aperte significatur, datam fuisse gratiam illarum civitatum incolis, per quam converti potuerunt, & tamen noluerunt. Neque dicas christum Dominum hic solum loqui de miraculis & signis exterioribus: quia Pelagianum esset dicere, quod Tyri & Sydonii solis exterioribus signis & miraculis sine interioris gratiæ auxilio converti potuissent. Ergo de his solis Christus Dominus ibi non loquitur: sed simul de internis gratiæ auxiliis, quæ cum aliis exterioribus miraculorum adjumentis collata Judæis fuerant, quæque ipsi ex voluntatis suæ pravitate abjecerant, licet talia essent, ut idololatræ ipsi, & omni vitiorum genere perditi homines, iisdem acceptis, non solum ad pœnitentiam converti potuissent, sed etiam reipsa conversi fuissent.

Quartū ex his Christi Domini verbis S.Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, noluisti? Ubi observandum est illos, qui noluerunt, habuisse gratiam ad volendū sufficientem, qua potuerunt velle: alioquin non diceret Christus Dominus (volui congregare filios tuos, & noluisti) quomodo enim voluit, & ita voluit ut de nolentibus conqueratur: si eos, quos sciebat per se non posse velle: non juvit, quantum necessarium erat ad hoc, ut possent velle?

Quintum ex cap. 7. Act. ubi S. Stephanus Judæos alloquens, Vos, inquit, semper Spiritui Sancto resistitis. Quid est autem aliud Spiritui Sancto resistere, quam ejus gratiæ reluctari?

Sextum denique ex Rom. 2. Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurisas tibi iram. Per quid verò benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit, nisi per gratiæ interioris auxilia? Quomodo autem impij thesaurisant sibi iram, secundùm duritiem suam & impœnitens cor, nisi gratiæ illi resistendo?

§ II.

Eadem sententia Conciliorum authoritate probatur.

1. EX tribus præsertim Conciliis nostræ sententiæ veritas probari potest.

Primum est Concilium Valentinum c. 2. ubi dicitur illos non ideo perire; quia boni esse non potuerunt: sed quia boni esse noluerunt; unde sequitur gratiam malis conferri, qua boni esse possint, cum ex se ipsis & sine illa tales esse non possint: sed gratiam ab iis repudiari, quod boni esse nolint.

Secundum est, Concilium Senonense celebratum anno 1528. paulo ante Tridentinum, in cujus decreto 15. expressis verbis definitum habetur, Tale non esse Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit: quod posteà probat iisdem ferme Scripturæ locis: quæ paragrapho præcedenti relata sunt; additque, Frustra certe Stephanus Judæos duræ cervicis & incircumcisi cordis argueret, qui semper Spiritui Sancto resisterent, frustrà Paulus Thessalonicenses admoneret Spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur.

2. Tertium denique est Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 5. ubi dicit, peccatores per excitantem atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando disponi: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam & abjicere potest. Et can. 4. anathema profert in eum, qui dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum, non posse dissentire, si velit: ex quibus Concilij verbis sic possumus argumentari. Gratia illa vocans & excitans, de qua loquitur Concilium, talis est, ut sufficiat homini ad convertendum se, & ad bonum operandum: Atqui ex mente Concilij potest homo ejusdmodi gratiam abiicere, si velit, etiam tunc cum per eam actualiter à Deo excitatur & movetur:

illique diſſentire: Ergo ex Concilii mente poteſt homo gratiam ſufficientem abiicere, illique diſſentire.

§. III.

Probatur eadem ſententia ex SS. Patribus.

1. Ex innumeris fere SS. Patrum teſtimoniis, quæ hic afferri poſſent, aliquot illuſtriora proferemus.

In primis ex S. Chryſoſt hom. 7. in Joan. Gratia Dei, inquit, in omnes diffuſa eſt, omnibus ſe facilem exhibet: omnes pari honore advocat: qui autem ejus munere frui negligant, hanc ſuam cæcitatem ſibi ipſis imputent.

Et S. Leone Papa ſerm. 2. in ſolemnitate Epiphaniæ, Si dona Dei, inquit, non irrita fecerimus, per ea quæ dedit, merebimur accipere quod promiſit: Ergo ſecundum illius mentem, dona Dei per quæ meremur, id eſt, auxilia gratiæ excitantis, irrita facere poſſumus.

Et S. Ambr ſerm. 8. in Pſal. 118. Plena eſt, inquit, terra miſericordia Domini: ſi quis autem non credit in Chriſtũ, generali beneficio ipſe ſe fraudat: ut ſi quis clauſis feneſtris, radios ſolis excludat; non ideo ſol non ortus eſt omnibus, quia calore ejus ſe ipſe fraudavit, ſed quod ſolis eſt, prærogativam ſuam ſervar, quod imprudentis eſt, communis a ſe lucis gratiam excludit.

2. Et S. Aug. Ep. 54. ad Macedonium, Pertinet, in quit, ad nos ut boni ſimus, accipere & habere id quod dat is, qui de ſuo bonus eſt, quo quiſque neglecto, de ſuo malus eſt: Ergo ex illius mente id negligere & abiicere poſſumus quod Deus dat ut boni ſimus. Et lib. 2. Act. cum Felice Manichæo cap. 8. Non eſt ergo indignum, inquit, ut Deus dicat, Ite in ignem æternum, iis qui per liberum arbitriũ miſericordiam ejus reſpuerunt. Lib. ad Simplicianum q. 2. dicit quòd Eſau vocatione Dei contempta reprobus factus eſt. Et lib. de nat. & grat. c. 63. Non tibi, inquit, deputatur ad culpam, quod invitus ignoras: ſed quod negligis quærere quod ignoras; neque quod vulnerata membra non

colligis, sed quod volentem sanare contemnis. Neque dicat aliquis ideo hominem dici contemnere Deum sanare volentem, quia vocationi externæ non obtemperat; vocatio enim illa & gratia externa nullatenus hominem sa- sanare potest, nisi adsit etiam interna: unde S. Aug. lib. de Spiritu & lit. c. 4. *Doctrina illa, inquit, qua mandatum accipimus continenter recteque vivendi, littera est occidens, nisi spiritus adsit vivificans.*

Denique & S. Prosp. lib. de vocat. Gent. cap. 26. *Gratia Dei, inquit, in omnibus justificationibus principaliter præeminet, suadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.* Et aliquibus interiectis subjungit: *Quæ opitulatio per innumeros modos, sive occultos, sive manifestos, omnibus adhibetur: & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitiæ; quod autem à multis recipitur, & gratiæ est divinæ, & voluntatis humanæ.*

§. IV.

Solvuntur objectiones.

1. PRima petitur ex illis Apostoli verbis 1. Cor. 4. *Quis te discernit?* quibus declarat non esse in hominis potestate se ab aliis discernere in iis quæ ad salutem spectant, sed id solius Dei proprium. Atqui si posset homo gratiæ divinæ consentire vel dissentire, posset etiam per arbitrii sui vires se ab aliis discernere.

Respondetur id non sequi: Quia quamvis, cùm homo à gratia dissentit, hoc per solius arbitrii libertatem, seu potius pravitatem faciat, quando tamen illi consentit, id non arbitrii sui viribus, sed gratiæ divinæ ascribere debet: quia per illam excitatur & juvatur ad hoc ut ipsi consentiat, & nisi ab illa excitaretur, & juvaretur, nullo modo consentire posset. Unde semper divinæ gratiæ debitorem se totius boni quod agit agnoscere debet, nec ullo modo in se gloriari quasi per illum consensum se ab aliis discernat. Quod

fu

fuse explicat beatus Franciscus Salesius Episcopus Gebennensis lib. 4. divini amoris, cap. 6. ubi ad id exprimendum utitur similitudine sicariorum & tyrannorum; qui illis se vitam immerito ac sine ulla ratione donare arbitrantur, quibus necem non inferunt: sic (inquit) ridiculum, imo impium esset existimare, voluntatem hominis inspirationi ac gratiæ divinæ virtutem operandi ac efficiciam tribuere; eo quod resistentia sua illam ejus virtutem ac efficaciam non impediat: Possumus quidem ejus efficaciæ obicē ponere; sed non hanc illi tribuere: gratia siquidem hanc suam virtutem & efficaciam haurit à sola divina bonitate, ex qua ortum ducit, non ab humana voluntate, ad quam juvandam adhibetur.

Adde quod ad illum consensum eliciendum longe semper potiores sunt divinæ gratiæ quam arbitrij humani partes. Cùm enim liberum hominis arbitrium per peccatum à Deo aversum sit & longe proclivius ad malum, quàm ad bonum: hinc fit ut nunquam amplectatur bonum, nisi gratia potentissima adjuvetur. Quando autem quis aversus est à re aliqua, quam tamen amplectitur, cum fortissime suadetur, licet possit suasioni reluctari; tunc suadenti potius quàm agenti, ascribi solet effectus. Et hæc est doctrina S. August. lib. de prædest. cap. 5. Quisquis, inquit, audet dicere: habeo ex meipso fidem; non ergo accepi: profecto contradicit huic apertissimæ veritati Apostoli dicentis: quis te discernit? &c. non quia credere, vel non credere, non sit in arbitrio voluntatis: sed in electis præparatur à Domino voluntas.

2. Secunda objectio est, gratiam illam sufficientem, cui dicimus posse ab homine resisti, eandem prorsus esse cum gratia possibilitatis, quam admittebant Pelagiani, & contra quam tamen Sanctus August. toto libro de gratia Christi invehitur, ut veritati orthodoxæ contrariam.

Respondetur gratiam sufficientem, quam hic propugnamus, longe diversam esse ab illa gratia possibilitatis, quàm admittebat Pelagius. 1. enim per gratiam possibili-

tatis intelligebat gratiam externam legis, & Evangelicæ doctrinæ, nos verò internam illam esse profitemur. 2. Pelagius asserebat gratiam illam possibilitatis esse tantum necessariam secundum quid, id est ad facilius operandum; nos verò dicimus illam absolute & simpliciter necessariam esse ad bene operandum. 3. Pelagius per gratiam possibilitatis existimabat omnimodam bene agendi virtutem ita homini conferri; ut ad volitionem ac operationem boni nulla prætereà gratia necessaria illi esset, sicque bonum ipsum propria & sola arbitrii sui virtute vellet & operaretur: nos autem sic dicimus voluntatem excitari ad hoc, ut possit bonum facere & operari: ut necessarium prætereà sit, gratiam illi cooperari: eamque adjuvare dum vult & operatur. 4. denique, quod Pelagius existimabat soli arbitrio libero deferendum esse totum illud bonum, quod vellet & operaretur; nos verò, quamvis soli voluntati ascribendum dicamus quo voluntas possit gratiæ resistere, & de facto aliquando resistat; si tamen gratiæ consentiat, id asserimus ascribendum esse, tum divinæ gratiæ, tum humanæ voluntati, sed modo magis adhuc divinæ gratiæ, quam humanæ voluntati, ut ex ante dictis constat.

2. Quod autem hæc esset Pelagij mens, constat tum ex dictis cap. 1. tum ex iis quæ habet S. Aug. lib. de gr. Christi cap. 27. quæ hic referemus, quoniam sunt observatu dignissima. Si, inquit, concesserit nobis Pelagius non solam possibilitatem in homine; etiamsi nec velit, nec agat bene; sed ipsam quoque voluntatem & actionem: id est, ut bene velimus & bene agamus: quæ non sunt in homine nisi quando vult & bene agit. Si, ut dixi, concesserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari: & sic adjuvari, ut sine ullo adjutorio nihil bene velimus & agamus; eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo est, nihil de adjutorio gratiæ Dei (quantum arbitror) inter nos controversiæ relinquetur.

SE-

SECTIO IV.

An cuilibet homini detur gratia sufficiens ad salutem.

QUæstio de solis adultis intelligenda est, de infantibus enim agetur posteà. Illius igitur sensus est, an cuilibet adulto detur gratia sufficiens ad bene operandum, & ad salutem per bona opera consequendam. Pro cujus resolutione,

Dicendum est, Deum cuilibet homini adulto, sive fideli, sive infideli, sive prædestinato, sive reprobato dare gratias sufficientes & ad bene operandum, & ad salutem per bona opera consequendam.

Hujus assertionis veritas probatur 1. ex Scriptura. Proverb. 1. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocē suam, in capite turbarum clamitat, & in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient? en proferam vobis spiritum meum, ostendam vobis verba mea: ex quibus verbis aperte colligitur, divinam gratiam undequaque diffundi, & ad omnium corda penetrare: omnesque per illam sufficienter admoneri & excitari ad bonum. Et Sap. 11. Misereris omnium Domine, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum, propter pœnitentiam; diligis enim omnia quæ sunt & nihil odisti eorum quæ fecisti: quomodo autem Deus misereretur omnium & parceret omnibus, si non daret saltem iis auxilium, quo converti ad pœnitentiam possent, si vellent? S. Joan. 1. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quæ verba de luce interioris gratiæ intelligunt SS. Patres, ac nominatim S. Chrysost. & Cyrill. in illum Evangelii locum, & etiam S. August. infrà citandus.

Probatur 2. authoritate duorum Conciliorum, Senonensis & Coloniensis.

In Senonensi quidem can. 15. dicitur, quod gratia semper prompta est, & quod ne momentum quidem prætere-

at, in quo Deus non ſtet ad oſtium & pulſet, cui ſi qui aperuerit, intrabit ad illum & cœnabit cum illo.

In Colonienſi verò parte 7. c. 32. dicitur quod quamquam nemo convertatur ad Dominum niſi tractus per Patrem; attamen nemo hic excuſationem prætexere debet quod non trahatur: quia Deus ſemper ſtat ad oſtium pulſans: nimirum per internum & externum verbum commonens, ut convertamur à via noſtra peſſima.

Probatur 3. ex SS. Patribus. S. Dionyſ. in cœleſt. Hier. cap. 9. ubi dicit, Immenſum & infinitum divini luminis pelagus ſemper paratum eſſe & patere omnibus ad participandum. S. Chryſoſt. hom. 7. in S. Joan. Gratia, inquit, in omnes diffuſa eſt: non Judæum, non Gentilem, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, non liberum aut ſervum; non virum aut mulierem, non ſenem aut juvenem fugit & dedignatur: omnibus eadem eſt: omnibus ſe facilem exhibet. S. Amb. lib. 2. de Abel & Cain c. 3. Omnibus, inquit, opem ſanitatis detulit: ut quicumque perierit, mortis ſuæ cauſas ſibi aſcribat; qui curari noluit, cum remedium haberet quo poſſet evadere. S. Auguſt. lib. de Gen. cont. Manich. c. 3. ubi explicans ſuprà citata Joan. verba; (Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem:) Illud, inquit, lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum & temporalium, ſe ad ejus præcepta ſervanda convertunt: quod omnes homines poſſunt ſi velint: quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: quod confirmat lib. 1. Retractationum cap. 10.

Paulus Oroſius denique (ut plurimos alios omittamus prolixitatis evitandæ gratia) qui S. Auguſt. diſcipulus fuit, cujuſq; opera & ſtudio Sanctus ille Pater ad Pelagianam hæreſim profligandam plurimum uſus eſt, in apologetico de arbitrii libertate contra Pelagium longe ante medium ſic loquitur. Mea ſemper hæc eſt fidelis atque indubitata ſententia, Deum adjutorium ſuum, non ſolum in corpo-

re ſuo

re suo (quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidē gratiæ suæ dona largitur) verum etiam universis in hoc mundo degentibus, propter longanimem sui æternamque clementiam, subministrare. idque speciatim, quotidie, per tempora, per dies, per momenta, per atomos, & cunctis & singulis. Et aliquibus interjectis sic concludit: Ex quo evidentissime declaratum esto, nemini hominum deesse Dei adjutorium, præsertim cum & seductor adsistat, & insit infirmitas.

Probatur 4. authoritate S. Thomæ lib. contra gentes. cap. 159. ubi sic loquitur: Cum hoc sit in potestate liberi arbitrij, impedire divinæ gratiæ receptionem, vel non impedire: non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deus enim quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur 1. Timoth. 2. sed illi soli gratia juvantur qui in se impedimentum non præstant.

Et in cap. 9. Joan. Cor. humanum ex se ad inferiora tendens non potest sursum elevari nisi tractum: si verò non elevatur, non est defectus ex parte trahentis, qui quantum in se est nulli deficit, sed est propter impedimentum ejus qui non trahitur, &c. Deus enim omnibus ad trahendum manum porrigit quantum in se est; & quod plus est, non solum attrahit manum recipientis, sed etiam aversos ad se convertit, &c. Ex quo ergo Deus paratus est dare omnibus gratiam & ad se attrahere, non imputatur ei si aliquis non accipiat, sed ei qui non accipit.

Probatur 5. tum ex eo quod diximus in tractatu præcedenti, Christum pro omnibus salvandis mortuum esse, semetipsum redemptionem pro omnibus dedisse, quod aliter intelligi non potest, nisi in quantum omnibus media ex se ad salutem sufficientia morte sua est promeritus.

Tum etiam ex eo quod sectione sequenti dicemus. Observandum est autem quod, quamvis nemo sit, cui auxi-

lium gratiæ desit : illud tamen omnibus non æqualite datur : aliis siquidem majus, aliis minus confertur.

Hoc manifeste constat ex variis Scripturæ locis. Psalm 147. Non fecit taliter omni nationi. S. Matth. 13. Vobis da tum est nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in para bolis. Et satis constat ante Christi adventum longe ube riora gratiæ auxilia Judæos præ alijs populis habuisse, u testatur locus Psalmi citatus: & certum est Christianis lon ge potiora ejusdem gratiæ beneficia, quàm Turcis & alii infidelibus conferri. Cujus rei alia ratio afferri non potest quàm illius voluntas, qui dividit singulis prout vult : qui que potest ex eadem massa facere vas, aliud quidem i honorem, aliud verò in contumeliam.

SECTIO V.

An Deus velit omnes homines salvos fieri.

1. MAgnam hujus quæstionis solutio lucem dabit iis, quæ præcedenti sectione dicta sunt: si enim vera sit in Deo voluntas ut omnes homines salvi fiant, sequitur, u iisdem sufficientia ad salutem gratiarum auxilia præbeat cum aliter intelligi non possit, quod ei talis voluntas insit cum bene velle Dei, respectu creaturarum, nihil aliud sit quam benefacere. Ad faciliorem autem propositæ quæsti onis resolutionem.

Notandum est duplicem in Deo voluntatem à Theolo gis distingui, ut tractatu 2. cap. 4. dictum est, antecedent scilicet & consequentem. Hujus divinæ voluntatis distin ctionem agnoverunt SS. Patres, ut constat ex eo loco cita to, & adhuc plenius ex infrà dicendis constabit. Antece dens illa est, qua Deus, secundum nostrum concipiend modum, aliquid ex se vult ante prævisionem cooperatio nis creaturarum liberarum: Consequens verò, qua facien dum aliquid decrevit, prævisis creaturarum liberarum bo nis vel malis actionibus.

Cer-

Certum est autem Deum non velle voluntate illa consequente omnes homines salvos fieri, imo velle plurimos illorum à salute excludere: quos scilicet prævidit per voluntatis pravitatem peccaturos, & in peccato morituros. De voluntate igitur antecedente proposita quæstio intelligenda est; an scilicet Deus ab æterno veram habuerit voluntatem salvandi omnes homines, ipsisque, vi illius voluntatis, gratias ad salutem sufficientes conferendi ea conditione, ut qui gratiis illis recte uterentur, ad salutem pervenirent: qui autem non uterentur, à salute exciderent. Pro cujus resolutione,

2. Dicendum est, Deum antecedenti voluntate eo sensu qui suprà explicatus est, velle omnes homines salutem consequi.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. ad Timoth. 2. Obsecro, inquit Apostolus, fieri obsecrationes, orationes, &c. pro omnibus hominibus, &c. hoc enim bonum est & acceptū coram Deo, qui omnes vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Ubi observandum est ex mente Apostoli, Deum velle omnes illos homines salvos fieri, pro quibus hortatur fieri orationes: Atqui hortatur, ut orationes fiant pro omnibus omninò hominibus, nullo excepto: Unde sequitur Deum etiam omnes homines, nullo prorsus excepto, velle salvos fieri: ea tamen conditione, ut ipsi homines media ad salutem consequendam præparata amplectantur, iisque recte utantur. Sic enim hunc locum explicant S. Damasc. lib. 2. de fide cap. 29. & S. Thom. 1. p. quæst. 19. art 6. ad 1. Eodem sensu dicit S. Petrus Epist. 2. c. 3. Deus non vult aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. Et Ezech. cap. 33. ipse Deus loquens; Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua & vivat: super quæ verba Tertullianus lib. de pœnitentia cap 4 O beatos nos, inquit, quorum causa Deus jurat? O miserrimos! si nec juranti Domino credimus.

Probatur 2. ex S. Ambr. lib. de Paradiso cap 8. Venerat, inquit,

inquit, Dominus omnes salvos facere: quare etiam circ impios, suam debuit ostendere voluntatem, & ideò ne proditorem debuit præterire, ut adverterent omnes. quo in electione etiam proditoris sui, servandorum omniu insigne prætendit. Et S. Chrysost. in 2. ad Cor. c. 1. Imitar Deum tuum: si omnes ille vult salvos fieri, meritò pr omnibus oportet orare. Et homil. 1. in Epist. ad Ephe distinguit in Deo voluntatem primam & secundam, ho est, antecedentem & consequentem; dicitque voluntaten primam Dei esse, ut non pereant omnes qui peccaverun voluntatem secundam, ut pereant qui à pravitate resurge re noluerunt. Denique ex S. Damasc. lib. 2. de fide cap 29. ubi dicit Deum primario quidem velle omnes hom nes salvari, ac regni sui compotes esse, illos creasse, ut bo nitatis ipsius sint participes, ac nihilominus iis qui peccar pœnam inferni velle, prius illud quidem voluntate ante cedente seu beneplacito, quod ex ipso manat; posteriu verò voluntate consequente, seu permissione quæ ex no stro vitio ortum ducit.

Obiicies Sanctos Augustinum, Prosperum, & alios, qu divinæ gratiæ veritatem contra Pelagianos propugnave runt, locum suprà relatum ex Epist. 1. ad Timoth. cap 2. ita exponere, ut sensus illius sit, Deum eatenùs vel omnes homines salvos fieri, quatenus vult, ut ex omnibu hominum nationibus, conditionibus, ætatibus, aliqui sa vi fiant, vel quatenus nullus salvatur, quem Deus salvun fieri non velit: cæterum illos negare quod Deus vel omnes homines salvos fieri.

Respondetur illos negare quidem Deum velle omne homines salvos fieri voluntate consequente, quod veri simum est: non verò voluntate antecedente: alias sibi ips contradicerent. S. Augustinus enim lib. de vera relig. cap 55. sic loquitur: Placuit authori suo, ut non interiret, quic quid à Deo per Verbum factum est. Et lib. de Spir. & Li cap. 33. Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, ad agnitionem veritatis venire; non sic tamen, ut eis lib

rum

rum adimat arbitrium, quo vel bene vel male utentes justissime justificentur. S. Prosper. verò in responsione ad objectiones Vincentianas 2. ubi sic loquitur. Sincerissime credendum est atque profitendum, Deum velle ut homines salvi fiant: si quidem Apostolus cujus illa est sententia, sollicite præcipit (quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur) ut Deo pro omnibus supplicetur: ex quibus quod multi pereunt, pereuntium est meritum quod multi salvantur, salvantis est donum. Et in responsione ad capitula Gallorum, capitulo 7. Quidicit quod non omnes homines Deus velit salvos fieri, sed certum numerum prædestinatorum; durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabili gratiæ Dei, qui & omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

SECTIO VI.

Deturne gratia sufficiens, ad mandata Dei servanda, omnibus illis qui ea servare tenentur, & peccant non servando.

QUamvis hujus quæstionis resolutio ex iis quæ in præcedentibus sectionibus dicta sunt, satis intelligi possit, ac posito quod Deus velit omnes homines salvos fieri, iisque ad salutem consequendam media & gratiæ auxilia sufficientia tribuat, inde manifeste sequatur gratiam illis sufficientem tribui ad servanda mandata, cum eorum observatio ad salutem consequendam necessaria sit: quia tamen hæretici nonulli in tam aperta luce cæcutiunt, jugūque Domini, quod ex se maxime leve ac suave est, aggravare nituntur, ac mandata ejus, quæ desiderabilia esse & dulciora super mel & favum testatur Propheta, importabilia tamen & impossibilia esse contendunt; Ideò visum est in hac sectione propositæ quæstionis elucidationē juxta fidei Catholicæ normam proponere.

Lutherus lib. advers. Latom. & Calvinus in antidor.

Col.

Concil. Trident. ad cap. 12. seſſ. 6. negant ejuſmodi gra-tiam ad obſervanda divina mandata omnibus dari, con-tenduntq; aliqua divina mandata eſſe hominibus aliquibu obſervatu impoſſibilia, ac deeſſe illis gratiam qua poſſib lia fiant. Addit verò Calvinus lib. 2. Inſtit. c 5. præcepr illa divina etſi obſervatu impoſſibilia ſint, fruſtra tame non eſſe hominibus impoſita, eo per illa homines admo neantur infirmitatis ſuæ, intelligantque melius quanta ſi gratiæ neceſſitas, & etiam in die judicii reddantur inex cuſabiles.

Sed contra duos illos Hæreſiarchas dicendum eſt, gra tiæ ſufficentis auxilium ad mandata divina ſervanda tribu omnibus illis, qui ad illa ſervanda obligantur, & non ſervando peccarent.

Probatur 1. authoritate Scripturæ. Deuter. 30. Manda tum hoc quod ego præcipio tibi (inquit Deus) non ſupra te eſt, neque procul poſitum, ſed juxta te eſt ſermo valde in ore tuo & in corde tuo ut facias illum. Matth. 11. ubi Chriſtus Dominus loquens de lege ſua: Iugum (inquit) meum ſuave eſt, & onus meum leve, Et S. Joannes, Epiſt 1. cap. 5. teſtatur quod mandata ejus gravia non ſunt, di-ci autem vere non poſſet mandata Dei non eſſe gravia, aut jugum ejus eſſe ſuave ac leve, ſi vires, & auxilia gratiæ neceſſaria non tribueret, ad mandata illa ſervanda quæ hominibus impoſuit.

Probatur 2. authoritate Concilii Arauſican. 2. can. 23. ubi hæc habentur: Hoc etiam ſecundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia, omnes ba-ptiſati, Chriſto auxiliante, & cooperante quæ ad ſalutem pertinent, poſſint & debeant, ſi fideliter laborare volue-rint, adimplere.

Et Concilii Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. Nemo temeraria il-la & à Patribus ſub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe im-poſſibilia. Deus enim impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.

Et can. 18. Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit.

Probatur 3. authoritate Sanctorum Patrum. S. Cypriani lib. de Baptismo: Et quod agendum est scimus, & quod scimus facere possumus. S.Basilii in regulis brevioribus, respons. 176. ubi loquens de præcepto dilectionis inimicorum quod est haud dubie difficillimum: Non præcepisset (inquit) hoc Deus, qui bonus ac justus est, nisi etiam facultatem qua id faceremus, largitus fuisset. S Hieron. in cap. 5. Matth. Sciendum est Christum impossibilia non præcipere, sed perfecta. Et lib. 1. cont. Pelagianos, Fatemur possibilia Deum dedisse mandata, ne ipse author injustitiæ sit, nec exigat fieri, quod fieri non potest. S Ennodij Episcopi Ticinens. lib. 2. Epist. 19. Inter homines ille à rectitudinis affectu discordat, qui à subditis exigit, quod eis in potestate non tribuit: hoc de Deo qua conscientia sentiatur, advertite. S. Odonis Cluniacens. lib. 2. collationum num. 13. Naturæ fragilitatem opponimus Deo, quasi nesciat ille quales nos fecit, & oblitus nostræ humanæ fragilitatis imposuerit homini mandata quæ facere non possit. O cæcam vesaniam! O profanam temeritatem! dupliciter quippe Deum videmur incusare, neque enim justus qui posse dedit, impossibile aliquid imperare potest; neque qui pius est, hominem damnare pro iis quæ vitare non potest. Et quomodo staret quod ipse perhibet, Jugum meum suave est? hanc itaque neque justo iniquitatem, neque pio crudelitatem ascribamus.

Probatur 4. authoritate Sancti Augustini, qua tamen ad patrocinium erroris sui præfati Hæresiarchæ eorumque sequaces præcipue abuti solent. Ille igitur S. Doctor lib. 2. de peccatorum merit. & remiss. c. 6. sic loquitur, Dubitare non possum nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum quod fiat quod jubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc quin homo si velit, esse possit absque peccato, adjutus à Deo. Et in

Psal.

Psal. 56. Non imperaret hoc Deus ut faceremus, si impossibile judicaret ut ab homine fieret. Et l. 16. de natura & gratia cap. 43. Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Et cap. 67. Quis peccat in eo quod caveri nullo modo potest? peccatur autem, igitur caveri potest. Et cap. 69. Eo ipso quo firmissime creditur, Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilioribus quid petamus. Denique serm. 61. de tempore. Nec Deus impossibile aliquid potuit imperare, quia justus est, nec damnaturus est hominem pro eo quod non potuit vitare, quia pius est.

Ex quo ultimo S. Augustini testimonio hoc argumentum conficitur, quo nostra assertio probatur 4. Id quod neque justitiæ, neque pietati convenit, dici de Deo nullatenus debet: atqui neque justitiæ convenit impossibile aliquid præcipere, nec pietati, acerbissimis suppliciis hominem cruciare, pro eo quod vitare non potuit, quod nulli tyranno quatumvis crudeli & immani unquam venit in mentem: ergo de Deo dici non debet quod impossibilia homini præceperit, aut quod hominem æternis pœnis puniat pro eo quod vitare non potuit. Unde consequens est, mandata Dei non esse homini impossibilia, illique sufficientem gratiam dari ad mandata illa exequenda, quando illa exequi tenetur; & non exequendo peccaret.

Porrò ut hujus nostræ assertionis veritas adhuc evidentior fiat, observandum est illam vel de hominibus justis, vel de iis qui sunt in statu peccati intelligi posse. Si de justis, id apertissime constat tum ex omnibus quæ in ejus probationem allata sunt, tum maxime ex supra citata Concilij Trident: authoritate, ubi id expressis verbis definitum est. Si verò de iis qui sunt in statu mortalis peccati, id etiam patet tum ex S. Augustino, cujus rationes æque probant de peccatoribus atque de justis, tum ex authoritate Concilij Arausicani definientis: secundum fidem Catholicam credendum esse omnes baptisatos Christo auxiliante

& coope-

e cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſe & debere, fideliter laborare velint, adimplere. Cum enim inter baptiſatos plurimi reperiantur peccati mortalis labe inquinati, non eſt dubium quin mens Concilij fuerit etiam illos in ejuſmodi ſtatu peccati, ea quæ ad ſalutem pertinent poſſe & debere, ſi Chriſto auxilianti fideliter cooperari voluerint, adimplere, ac proinde gratiam illis ſufficientem tribui ad ſervanda divina mandata quando non ſervando peccarent.

Verum hæc eadem noſtræ aſſertionis veritas quod peccatores plenius adhuc conſtabit ex iis quæ ſequenti ſectione dicturi ſumus.

SECTIO VII.

Detur ne peccatoribus obduratis auxilium gratiæ ſufficiens ad converſionem.

1. QVæritur, an peccatoribus obduratis, quandiu in præſentis vitæ ſtatu manent, Deus aliqua gratiæ auxilia tribuat, quibus converti ad pœnitentiam poſſint.

Quidam Theologi exiſtimant quod quamvis Deus ordinarie omnibus gratiam ſufficientem largiatur, illum tamen aliquando eam quibuſdam peccatoribus denegare, ob graviſſima quædam ab ipſis patrata crimina. Toſtatus in cap. 4. Exod. quæſt. 12. Medina lib. 3. de recta fide cap. 1.

Alij verò (quòd longè probabilius eſt) aſſerunt nulli peccatori, quantumlibet horrenda & atrocia flagitia commiſerit, quamdiu tamen in hac vita degit, ſufficientia auxilia gratiæ à Deo denegari. Ita D. Th. 3. p. q. 86. a. 1. Alenſis 3. p. q. 69. Dominic. Sot. in 4. diſt. 15. q. 1. Pet. Sot. in 4. diſt. 15. q. 1. Vega lib. 13. de juſtific. c. 12. Malder. 1. 2. q. 111. art. 3. Gamachæus ad eandem quæſt. & plures alij.

Probatur 1. ex Scriptura. Actor. 7. ubi S. Stephanus ſic Judæ-

Judæos alloquitur, Dura cervice & incircumcisis cordibus vos semper Spiritui Sancto resistitis. Illi autem quos si alloquebatur, obdurati erant & excæcati voluntarie, u satis patet ex iis quæ ibi dicuntur: & tamen excitabantu interius à Spiritu Sancto, alioquin non dicerentur ei semper resistere

Roman. 2. Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? tu autem secundum duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurisas tibi iram, &c. Quibus verbis exprimitur Deum non desinere sollicitare identidem peccatores ad pœnitentiam, etiam eos qui corde duro & impœnitenti ejus gratiæ resistunt, & resistendo sibi iram thesaurisant. S. Matth. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis (hoc est peccatis ingentibus gravat & oppressi, ut explicat S Hieron in eum locum, & S. Aug serm. 11. de verbis Domini capite 7.) & ego reficiam vos S. Petri 2. cap. 2 Patienter agit Deus propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.

Probatur 2. ex S Aug. citato serm. cap. 13. De nullo inquit, desperandum est, sive intus sive foris fuerit, sive in Ecclesia, sive extra Ecclesiam, quandiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium. Item S. Fulg. Epist. 7. c. 8. Sicut medico nostro nulla est incurabilis plaga; ita nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore, cœlestis potest deficere medicina.

Probatur 3. ex S. Thoma. 3. part. q. 86. a. 1. c. ubi sic loquitur. Dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo aliquis pœnitere non possit, erroneum est; quia per hoc tolleretur libertas arbitrij, & derogaretur virtuti gratiæ per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad pœnitendum.

Et ibid. q. 52. a. 6. ad 3. homines quandiu vivunt possunt ad fidem & charitatem converti, quia in hac vita non sunt homines confirmati in bono vel in malo sicut post exitum ex hac vita.

Et quæst. 24. de veritate, art. 11. c. Nemo potest ita

in hac vita obſtinatus in malo, quin ad ſuam libera-
nem cooperari poſſit.

Atqui ſine gratiæ auxilio peccatores obdurati neque
nitere, neque converti, neque ad ſuam liberationem
perari poſſunt, ergo ſi ſecundum mentem S. Doctoris
poſſunt, ſequitur ſequitur ex ejuſdem mente, ut illis
tia etiam in illo obdurationis & obſtinationis ſtatu non
it.

Probatur 4. ex eo quod, ſi ob aliquod peccatum Deus
tiam omnem ſufficientem peccatori ſubtraheret, ſeque-
ur quod peccator de tali peccato pœnitere non poſſet,
m id ex ſolis arbitrii viribus non poſſit. Atqui S. Thom.
p. q. 36. aſſerit erroneum eſſe, ſi dicatur, aliquod eſſe
ccatum in hac vita, de quo quis pœnitere non poſſit.
nde ſequitur quemlibet peccatorem, quandiu in hac
ta degit, de quolibet peccato ſuo pœnitere poſſe: pro-
deque Deum gratiæ auxilium illi neceſſarium non de-
gare.

Obſervandum eſt autem, auxilium illud gratiæ non
eſſe quidem omnibus momentis cuilibet homini: neque
im id naturæ humanæ conditio patitur, ut ſcilicet ſem-
r actu aliquam bonam cogitationē in mente, aut pium
fectum in voluntate experiatur: neque etiam id neceſſa-
um eſt ad hoc, ut quis dicatur habere auxilium gratiæ
fficiens ad pœnitendum aut bene agendum: ſed ſufficit
opportunis temporibus ad hoc excitetur & adjuvetur,
xta quod dicitur Pſal. 9. Deum eſſe adjutorem in oppor-
nitatibus Unde quamvis non omnibus momentis, cre-
rrima tamen, & (ut loquitur Innocentius Papa in Epiſt.
Concil. Carthag.) quotidiana Deus præſtat remedia:
eoque rectè dicit Apoſtolus Heb. 4. Adeamus cum fidu-
a ad thronum gratiæ ejus, ut miſericordiam conſequa-
ur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Obiicies 1. obdurationem peccatoris in ſubſtractione
ratiæ conſiſtere, juxta quod dicit S. Auguſt. Epiſt. 105.
on obdurat Deus impertiendo malitiam; ſed non imper-

tien-

tiendo gratiam: Ergo ex illius mente peccatori obdura nulla amplius gratia tribuitur.

Respondetur, obdurationem duplicem esse, unam abs lutam, alteram secundum quid. Prior consistit in substr ctione cujuscunque gratiæ; & talis est obduratio dæm num & damnatorum. Posterior verò in substractione gr tiæ alicujus specialis, qua efficaciter cor peccatoris mov retur, quamvis semper aliquod ei gratiæ auxilium suffic ens tribuatur, quo posset converti si vellet; licet de fact propter pravitatem voluntatis, non convertatur. Priori a tem modo nulli quantumvis maximo peccatori, quand in hac vita degit, gratia subtrahitur, ut ex antedictis pate sed tantum posteriori.

Quo sensu dixit S. Augustinus lib. de peccator mer. remiss. Scio Domine ad correptionem meam pertine quod minus abs te adjuvor.

4. Obiicies 2. varia Scripturæ loca, in quibus dicunt peccatores non posse converti, credere, &c. ut S. Joa 11. ubi de Judæis dicitur quod, Non poterant creder quia dixit Isaias, excœcavit oculos eorum, &c. unde sequ tur sufficientem gratiam illis defuisse ad hoc ut crede possent.

Respondetur, his verbis Scripturam significare solu aut maximam in agendo difficultatem, quæ quasi quæda moralis impossibilitas dici solet: aut impossibilitatem co seqnentem: quia scilicet Deus præviderat fore, quod qu vis illis signis externis & gratiis internis excitarentur fidem, minime tamen ex pravitate voluntatis crederen atque ita S Aug. tract. 53. in S Joan. exponit hunc locu Propterea, inquit, non poterant credere, quia hoc Isai dicit: hoc autem Propheta prædixit, quia hoc Deus fut rum præscivit: quare autem non poterant? cito responde quia nolebant: malam quippe eorum voluntatem præ dit Deus.

Observant etiam recte aliqui Doctores fieri interdu posse, ut peccatores ipsi obdurati in statum adeo mise

bilem,

em, voluntatis suæ pravitate decidant: ut inde resurge- , imo & tentationes aliquas sibi à dæmone illatas vince- nullatenus possint: neque ad id gratiam ullam sufficien- n habeant: Deo sic permittente, & juste illis hanc gra- m in peccatorum punitionem subtrahente. Quod quam- ita sit, nihilominus tamen Deus pro sua ineffabili cle- entia aliquam aliam gratiam sufficientem semper illis buit, ut & status sui miseriam agnoscere, & gratiæ di- næ auxilium optare, & invocare possint. Quod si con- nienter faciant, Deus haud dubie illis non deerit, ac atiæ suæ auxilium opportuno tempore præstabit. Unde oncilium Trident sess. 6. cap. 11. hanc S. August. senten- m ex ejus lib. de nat. & grat. cap. 47 refert & appro- t, Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & cere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat t possis. Ex quo sequitur quod, quamqvis aliquando desit ratia bene operandi, nunquam tamen deest gratia postu- ndi & impetrandi auxilij divini.

Dices, frustra induratos Deum orare: nam ut refertur Machab. 9. Rex Antiochus Deum oravit, nec tamen it misericordiam consecutus. Similiter Hebr. 12. de Esau citur quod non invenit pœnitentiæ locum, quamvis cum chrymis eam requisivisset.

Respondetur peccatores obduratos non frustra Deum rare, quando convenienter orant, hoc est, cum recta in- ntione & ex vero pœnitentiæ motivo: quando verò eo- m oratio ex prava aliqua intentione præcedit, aut cum itioso aliquo motivo conjungitur, tunc verum est frustrà los orare. Orabat quidem Antiochus divina ictus plaga, sed doloris solatium, non peccati remedium quærens; plangebat Esaii primogenita sibi erepta, non verò peccata in Deum à se commissa; & ideo mini- me mirum videri debet, si neuter illorum à Deo exau- ditus est.

SE-

SECTIO VIII.

An vere dici poſſit etiam parvulis abſque baptiſm decedentibus dari media ad ſaluté ſufficientia.

1. AD faciliorem quæſtionis propoſitæ reſolutionem n tandum primo, quod cum varia ſint & multipli media, quibus Deus homines ad beatum finem conſequ dum adjuvat, illa cenſeri ad ſalutem ſufficientia, quæ cundum proprium cujuſque ſtatum ad finem illum con quendum apta ſunt.

Notandum 2. infantes ante rationis uſum ex ſeipſis q dem nullos virtutum actus exercere poſſe, quibus ad fi illum ultimum tendere valeant, eſſe tamen capaces re piendæ gratiæ ſanctificantis, qua veluti veſte nuptiali duti ad cænam nuptiarum agni admitti poſſint: quæ q dem gratia ſecundum legem Dei ordinariam, non alio m do illis infundi poteſt quàm per baptiſmum, quem cu non poſſint ſuſcipere niſi per miniſterium alterius; hinc quitur media illa ad ſalutem ſufficientia, quæ parvulo ſtatui conveniunt, in eo differre ab aliis mediis, quæ c vis adulto congruunt, quod hæc pendeant à libero conſe ſu, & libera acceptatione recipientis, qui gratias intern & alia ſalutis conſequendæ media oblata poteſt, ſi vel recipere, vel repudiare: illa verò quæ infantili ſtatui ap ſunt, non pendeant a libero conſenſu infantium, ſed à v luntate ac miniſterio aliorum qui media illa ipſis applic re poſſunt & debent.

His obſervationibus præſuppoſitis, quāvis aliqui The logi exiſtiment parvulos abſque baptiſmo decedentes c rere mediis ad ſalutem ſufficientibus, quæ quidem illo opinio, iis quæ de gratia ſufficienti diximus, nullo mo præjudicat, cũ quæſtiones de illa propoſitæ, de ſolis adu tis communiter intelligantur: Nihilominus veritati m gis conſentaneum videtur dicere, etiam parvulis abſq baptiſmo decedentibus, ſive id ex parentum negligent

aut

ut culpa eveniat, sive ex alia quacumque causa, Deum uantum ex parte sua requiritur, media ad salutem suffici- ntia præparasse ac providisse.

Ratio est, quia Deus media eorum statui apta & con- ua, & ex se ad salutem sufficientia ipsis providit & præ- ravit, cum baptismi Sacramentum pro illis æque ac pro nnibus aliis instituit, & præterea destinavit baptismi mi- stros, quorum opera hoc Sacramentum ipsis conferri pos- , disposuit etiam causas naturales, quarum vi & effica- fieret, ut in lucem ederentur, præceptum etiam paren- us & alis imposuit, ut in lucem editos baptisarent, aut ptisari curarent.

Quod si ex incuria parentum, aut culpa ministrorum; t defectu causarum naturalium inter se concurrentium que invicem impedientium, contingat eos non baptisari, hil aliud inde sequitur, nisi Deum extraordinario aliquo ovidentiæ suæ modo illis non adfuisse, ut ejusmodi effe- us impediret,

Porrò hæc ratio clarior adhuc & evidentior hoc exem- o fiet. Si rex aliquis plurimos ex subditis suis captivos, hostibus detentos redimere vellet, nihil melius & aptius hunc finem præstare posset, quàm pretium redemptio- singulorum adultorum in propria unjuscujusque illo- m manu consignare, ut prout quisque vellet sese, illud vendo, in libertatem asserere posset: pretium verò redē- onis infantium & aliorum usu rationis carentium in anu parentum, aut propinquorum, & ipsis deficienti- s in manu omnium aliorum deponere, ut sic per mini- rium illorum ab ejusmodi captivitate liberarentur. Sane amvis postea accideret, ut parentum vel aliorum in- ria aut culpa pretium illud non solveretur, ac sic infan- illi captivi remanerent, nullus tamen esset qui non noſceret Regem illum quantum ex se est, media ad re- mptionem infantium illorum apta & sufficientia præ- rasse ac providisse.

Ex hoc exemplo quod satis per se clarum est, nec alia

magis

magis ſpeciali applicatione indiget, quivis intelligere po teſt quam vere dictum à nobis ſit, Deum etiam parvuli abſque baptiſmo decedentibus media ad ſalutem conſequé dam neceſſaria præparaſſe ac providiſſe.

CAPUT III.

De Gratia efficaci.

SECTIO I.

Quid ſit gratia efficax, & qua ratione à ſufficienti diſtinguatur.

1. OBſervandum eſt, duobus modis gratiam dici poſſ efficacem.

Primò late, in quantum apta eſt ex ſe conſenſum vo luntatis ſimul cum ipſa efficere, niſi pravitas illius obſte quo ſenſu quælibet gratia ſufficiens, etiam ea quæ reſpu tur, & cui reſiſtitur, dici poteſt efficax: quia ex ſe apta e ad illum voluntatis conſenſum eliciendum, quamvis i ipſa ob ejus reſiſtentiam non eliciat.

Secundò ſtricte, prout non ſolum poteſt elicere conſe ſum noſtræ voluntatis: ſed etiam illum reipſa elicit: de gratia efficaci tali modo ſpectata nobis hic agendum e

Obſervandū 2. certum eſſe dari talem gratiã efficacer

Hoc enim conſtat ex Scriptura. Ezech. 36. Spiritū m um ponam in medio veſtri, & faciam ut in præceptis me ambuletis, non dicit ſolum ut poſſitis ambulare, ſed ut facto ambuletis. Philipp. 2. Deus eſt qui operatur in n bis, & velle & perficere. Et ex Concilio Arauſicano can. 6. ubi dicitur per infuſionem & inſpirationem Spi tus Sancti fieri in nobis, ut credamus, velimus, &c. Et S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 16. Certum eſt, inqu nos facere cum facimus; ſed ille facit ut faciamus, pr bendo vires efficaciſſimas voluntati: qui dixit: faciam, in juſtificationibus meis ambuletis. His obſervatis,

Quod

Quod ſpectat ad primam quæſtionis partem, duæ ſunt præcipuæ circa naturam gratiæ efficacis, Theologorum, ſententiæ.

2. Prima dicit, gratiam efficacem eſſe motionem quandam & impulſionem à Deo voluntati creatæ impreſſam, qua ſic impellitur, ut ab ejus vi phyſice ad agendum prædeterminetur, ita ut non poſſit non agere, nec motioni et impulſioni reſiſtere.

Verum refellitur hæc ſententia ex iis quæ ſectione ſequenti dicemus, cum oſtendemus gratiam efficacem talē eſſe, ut quamvis infallibiliter illi voluntas aſſentiatur, poſſit tamen non aſſentiri, ſed illam poſſit abiicere ſi velit.

Secunda ſententia docet gratiam efficacem nihil aliud eſſe, quàm illuſtrationem, ac inſpirationem ſeu perſuaſionem internam divinitus immiſſam; quæ talis eſt ut per eam infallibiliter inducatur creata voluntas ad hoc ut velit & operetur bonum.

Hæc ſententia, quam ut veriorem amplectimur, probatur ex S. Auguſt. variis in locis: in quibus manifeſte docet gratiam illam, quæ nos facit operari, in inſpirationibus & ſuaſionibus internis conſiſtere, præſertim lib. de Spir. & lit. cap. 34. ubi ſic loquitur: Suaſionibus agit Deus, ut velimus & ut credamus. Et paulò poſt: His quando agit Deus cum anima rationali, ut ei credat (neque enim credere poteſt quolibet libero arbitrio, ſi nulla ſit ſuaſio vel vocatio cui credat) profecto & ipſum velle credere Deus operatur in homine. Et lib. de peccat. meritis cap. 17. Nolunt homines, inquit, facere quod juſtum eſt, ſive quia latet an juſtum ſit, ſive quia non delectat, &c. ut autem innoteſcat quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei eſt.

Quod ſpectat ad ſecundam quæſtionis propoſitæ partem, in quo ſcilicet gratia efficax à gratia ſufficiente differat; dicendum eſt gratiam ſufficientem, ſumptam pro gratia illa quæ vires homini ſufficientes ad operandum præbet, ſive reipſa operetur, ſive non, ab efficacia aliter non dif-

ferre, nisi tanquam genus à specie, ut satis constat ex i quæ suprà dicta sunt. Si verò gratia sufficiens sumatur p gratia illa, quæ licet, sufficienter homini vires præbeat bene operandum, nunquam tamen infert operationen non quidem defectu virtutis sufficientis ad eam inferenda sed defectu creatæ voluntatis, quæ cum libera sit, non vu ei cooperari: eo sensu gratia sufficiens seu inefficax distir guitur ab efficaci (de qua nunc agimus.) 1. in eo quc gratia efficax semper major est gratia sufficiente in ratio doni, cùm longe sit accipienti utilior & melior: 2. in e quod efficacia gratiæ est à solo Deo, tanquam à propr causa: ejus vero inefficacia oritur à sola creata voluntat quæ gratiæ ipsi consensum denegat, & sic eam inefficac reddit. Unde S. Prosp. lib. 2. de vocat. Gent. c. 26. Quc gratia, inquit, à multis respuitur, ipsorum est nequiti quod verò suscipitur, & gratiæ divinæ est, & voluntat humanæ.

Verùm ad clariorem hujus distinctionis intelligentian quæres utrum ex duobus hominibus æquali gratia pr ventis & excitatis contingat aliquando, aut continge possit, ut unus gratiæ consentiat, altero non consentient proindeque ut æqualis gratia in uno efficax sit, in alte verò sufficiens tantum seu inefficax.

4. Respondetur 1. illum qui consentit, majorem sen per, absolute loquendo, gratiam accipere; non solum ratione doni, ut suprà diximus, sed etiam in ratione ent tatis ipsius gratiæ: cum ipsum consensum accipiat, atq adeo gratiæ adjuvantis & cooperantis donum, quo car ret is, qui non consentit.

Respondetur 2. si de sola gratia excitante sermo fit, clusis omnibus aliis, multos graves Theologos existima fieri posse, ut ex duobus æquali prorsus gratia prævent & excitatis, unus consentiat, alter verò dissentiat. Ita R ardus Tapernus art. 7. contra Lutherum, Bellarm. lib. de lib. arbit. cap. 15. & plures alii, quibus meritò adju gere possumus Beatum Franciscum Salesium Episcopu

Geben-

ensem lib. 2. divini amoris capite 10. ubi explicans judi-
um quod vocat comparationis, de quo in variis Evange-
locis mentio fit: illud in eo faciendum esse dicit, quod
iqui æqualibus, imo majoribus gratiæ auxiliis præventi
excitati, divinæ nihilominus misericordiæ consensum
egaverint; alij æqualibus, imò minoribus gratiæ auxiliis
xcitati, inspirationem divinam secuti fuerint, & ad pœ-
tentiam conversi.

Hujus autem secundæ responsionis veritas constat 1.
x his Christi Domini verbis Matth. 11. Væ tibi Corozaim,
æ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sydone factæ fuissent
rtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere
œnitentiam egissent. Quæ quidem exprobratio, ut justa
t & rationabilis, supponit Tyrios & Sydonios fuisse con-
nsuros, & pœnitentiam acturos, si habuissent idem au-
ilium, aut par illi, quod Judæi respuerunt: par (inquam)
on solùm quoad externa miracula & virtutes, verum
iam quoad gratiam internam, sine qua impossibile est
onverti ad salutarem pœnitentiam.

Constat 2. ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. & canon.
ubi dicitur liberum arbitrium à Deo motum & excita-
m ita consentire gratiæ excitanti, ut possit dissentire si
elit, & illam abiicere. Quod si potest uni eidem gratiæ
ssentire æque ac consentire eodem tempore, poterit etiã
versis temporibus modo consentire, modo dissentire ei-
em, aut pari auxilio gratiæ: poterit & alius eidem, aut
ari auxilio gratiæ dissentire, cui iste consentit.

SECTIO II.

In quo propriè consistat ipsius gratiæ efficacia.

VAriæ sunt super hac quæstione Theologorum sen-
tentiæ.

Quidam enim (ut in præcedenti sectione dictum est)

 effica-

efficaciam gratiæ in impulsione quadam & prædetermin tione Physica ipsius voluntatis constituunt.

Alij efficaciam illam volunt esse tantum moralem, sitam esse in aliqua vi intrinseca prædeterminandi, non t men physice, sed moraliter tantum, ipsam voluntatem.

Alii in suavitate ac delectatione quadam interiori, qu voluntatis consensum infallibiliter & insuperabiliter e ciat.

Alii in contemperatione quadam & congruitate ipsi gratiæ cum ingenio, indole, affectionibus, & aliis dispo sitionibus hominis, qui gratiæ consentit.

Quidam efficaciam gratiæ collocant quidem in præd cta congruitate, non tamen præcise, sed ut subest scienti Dei, quam mediam seu conditionalem vocant.

Sunt denique qui paulo cæteris audentiores asserun gratiam efficacem, formaliter, ut talem, constitui per con sensum liberum, quem simul eum voluntate efficit, ita u ab illo consensu formaliter efficax denominetur.

Nos in quæstione difficillima & abstrusissima, qui maxime secundum Catholicæ fidei principia tenendum no bis videatur, tribus sequentibus propositionibus brevite aperiemus.

2. Prima est, certum esse gratiam illam, quæ efficax d citur, non tantum præstare, ut humana voluntas velle & operari possit; sed etiam efficere, ut reipsa velit & oper tur, idque infallibiliter, & (ut loquitur Sanctus Augusti nus) indeclinabiliter, insuperabiliter, ac invictissime.

Hoc constat ex variis ipsius S. August. testimoniis, pra sertim lib. de corrept. & grat. c. 12 ubi sic loquitur: Sub ventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gra tia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, Et paul post dicit, ipsam gratiam efficere in hominibus, ut Deo de nante, invictissime quod bonum est vellent, & hoc dese rere invictissime nollent.

Secunda est, cum hac infallibili, indeclinabili, insupera bili, ac invictissima gratiæ efficacia stare nihilominus sem

per

r salvam & illibatam voluntatis humanæ libertatem: ita possit semper homo gratiam illam, quam recipit & cui nsentit, abiicere, illique dissentire, si velit.

Hoc satis constat ex ante dictis, & confirmari denno test ex illis Apostoli verbis, 2. Cor. 6. Hortamur vos, in vacuum gratiam Dei recipiatis: ex quibus sequitur, ndem posse in vacuum recipi, hoc est abiici & repudiari, in vacuum non recipi, hoc est, in voluntate consensum erari alias frustrà hortaretur Apostolus, ne in vacuum atia reciperetur, si in vacuum recipi non posset. Et ex oncilio Tridentino loco supra sæpius citato ex cap. 5. ff. 6. ubi expressis verbis dicit hominem gratiam illam, ui libere assentitur & cooperatur, posse abijcere, si velit: uod & canone 4. iterum repetit. Addere possumus insu- er & ipsius Sancti Augustini testimonium lib. 2. cont. Pe- gium c. 84. ubi sic loquitur: Si tibi proponam quæstio- em, quomodo Deus Pater attrahit ad Filium, quos in li- ero dimisit arbitrio: fortassis eam difficile soluturus es. uomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis quod voluerit, ligat? & tamen utrumque verum est. Ac etiam suprà ci- iti beati Francisci Salesij, qui in præfato lib. 2. c. 12. dicit, 'oluntatem nostram, cum motionem divinæ gratiæ se- uitur, æque libere illi consentire, atque libere eidem dis- ntit quando illam abiicit. Atqui, quando voluntas gra- æ dissentit, posset illi consentire si vellet: ergo secundum lius mentem; quando eidem gratiæ consentit, ita con- ntit, ut illi etiam dissentire possit, si velit.

Tertia denique est, si quæratur quomodo hæc duo adeo ter se opposita simul convenire possint; ut & gratia in- ictissime & voluntas liberrime operetur: & quæ sit illa ivinæ gratiæ virtus adeo mirabilis, quæ sine ulla huma- æ libertatis læsione effectum suum infallibiliter sortiatur.

Nihil certius ac melius respondere possumus, nisi quod le solus novit, qui id efficit: neque aliquid ulterius inqui- ere necessarium est. Hoc ipse S. August. profitetur lib. de rat. Christi cap. 24. Fateamur, inquit, interna atque oc-

culta, mirabili ac ineffabili potestate operari in cordibu hominum non solum veras revelationes, sed etiam bona voluntates. Et Epist. 207. gratiam efficacem dicit esse, Vo cationem altam ac secretam. Et lib. de Spirit. & litt. cap 34. Cur, inquit, illi ita suadeatur, ut persuadeatur, alter autem non ita? duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placet: O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei quam incomprehensibilia, sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus, & nunquid est iniquitas apud Deum? Cu responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caveat n inveniat præsumptores. Quare merito hic profiteri possumus, quod idem Sanctus Pater Epist. 3. ad Volusianun alia occasione dixit: Demus Deum aliquid posse, quod no fateamur investigare non posse. Et certe videtur hæc quæstio una esse ex illis occurrentibus, quas profundiores difficilioresque appellat Cœlestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliæ: quasque (ut ejusdem Pontificis verbis utamur) latius pertractarunt ij, qui hæreticis restiterunt: & adhuc hodie pertractant illi, qui in Theologicis palæstri exercentur: ac proinde sicut illas non audeamus contemnere, sic etiam non necesse habemus adstruere: cum ad cognitionem & confessionem divinæ gratiæ, cujus operi a dignationi nihil subtrahendum est, sufficere possint ea quæ hic secundum Ecclesiæ regulas, & Sedis Apostolicæ definitiones explicata sunt.

CAPVT IV.

De gratiæ effectibus, ac in primis de justificatione.

SECTIO I.

In quo proprie & formaliter consistat hominis justificatio.

1. SEnsus quæstionis est, quidnam sit, quod proprie & formaliter efficiat hominem coram Deo justum & San-

nctum; & in quo vera & formalis ejus justitia consistat.
o cujus resolutione,

Dicendum 1. justitiam illam & sanctitatem, quæ vere formaliter nos justos efficit, non esse favorem aliquem xtrinsecum Dei, sed donum aliquod supernaturale nobis hærens. quo vere & formaliter justi dicimur & sumus.

Huic veritati, quæ de fide est, varii hæreticorum opponuntur errores. Quidam enim dixerunt nos formaliter stos esse per ipsammet essentialem Dei justitiam. Alii per hristi justitiam nobis imputatam. Alii per solam extrincam peccatorum condonationem.

Hi errores, & si qui sunt alii similes, damnati sunt in oncilio Tridentino sess. 6. c. 7. & simul nostræ assertiois veritas definita & explicata his verbis: Unica & formas causa (nostræ justificationis scilicet) est justitia Dei; on qua ipse justus est, sed qua nos justos facit: qua videlict ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ, & non nodo reputamur, sed vere justi nominamur & sumus, &c. um ejusdem Sanctissimæ passionis merito, per Spiritum anctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui ustificantur, atque ipsis inhæret.

Hujus autem controversiæ status (ut recte observat Bellarminus lib. 2. de justificatione cap. 1.) revocari poest ad hanc unicam quæstionem: utrum scilicet formaliter justi efficiamur per justitiam aliquam in nobis inhærenem. Si enim partem affirmantem probaverimus, consequens erit nos, neque sola essentiali Dei justitia, aut ipsis Christi justitia nobis imputata, neque etiam sola extrineca peccatorum condonatione, sed aliquo alio dono supernaturali nobis inhærente, verè & formaliter justificari. Quod antequam probemus.

3. Observandum est, nos hic sumere nomen justitiæ non prout significat specialem illam virtutem moralem, quæ jus suum unicuique reddet; sed prout in Scripturis frequentissimè, præsertimque in Epistolis Sancti Pauli accipitur; scilicet pro rectitudine illa interna, qua homo

benè ac rectè ordinatur erga Deum. A qua justitia sic intel-
lecta derivatur nomen justificationis: quod quidem, si su-
matur in fieri, denotat translationem hominis à statu pec-
cati, ad statum justitiæ & Sanctitatis: quo sensu accipitu
in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 4. si verò sumatur i
facto esse, significat terminum illius translationis, qui es
hominem esse justum, & erga Deum rectè se habere. Ha
observatione supposita,

Assertionis nostræ veritas probatur 1. ex Scriptura. Rom
5. Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores con
stituti sunt multi; ita per unius obeditionem justi consti-
tuentur multi. Sicut igitur per inobedientiam Adami con
stituti sumus injusti, non sola injustitia ejus nobis imputa
ta; sed injustitia aliqua nobis verè intrinseca & inhærente
ut probavimus tractatu 4. ubi de peccato originali egimus
Ita ex mente Apostoli, per obeditionem Christi constitui
mur & efficimur justi: non sola justitia Christi nobis im-
putata, sed per justitiam nobis intrinsecam & inhærentem
Et 1. Cor. 6. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed
Sanctificati estis, sed justificati estis: ubi Apostolus expli-
cans, quid sit hominem esse justificatum, dicit idem esse ac
ablutum & sanctificatum esse. Et ad Tit. 3. justificationem
dicit esse regenerationem, renovationem, effusionem Spi-
ritus Sancti. Quæ verba de sola justitiæ imputatione, vel
extrinseca peccatorum condonatione, explicari nequeunt,
sed aliquid longè maius significant; ac proinde de dono ali-
quo supernaturali nobis inhærente intelligi debent.

Probatur 2. ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 11. Si quis
dixerit homines justificari, vel sola imputatione justitia
Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia
& charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctũ
diffundatur atque illis inhæreat: aut etiam gratiam, qua
justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.

Probatur 3. ex S. August. qui variis in locis & nomina-
tim in Epist. 85. ad Consentium, justitiam & sanctitatem
vocat interioris hominis pulchritudinem: unde sequitur
illam

lam esse, ipsi intrinsecam & inhærentem. Et enarratione Psalm. 98. Laudemus, inquit, & exaltemus illum, qui cit ipsam justitiam quam habemus: ipse in nobis fecit, uis enim in nobis fecit justitiam, nisi qui nos iustificavit?

3. Objicies 1. hæc verba Psalm. 31. Beati, quorum reissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: beatus vir, cui non imputavit Deus peccatum: ex quibus colgunt hæretici, peccatorem eatenus iustificari quatenus eccatum illi à Deo non imputatur.

Respondetur, Sanctos Patres hunc locum longe alio nsu intelligere & explicare, quàm faciant hæretici. Quod evidens fiat, aliquot illius loci explicationes ex illis olligemus & breviter hic afferemus S. Justinus martyr Dialogo cum Tryphone propè finem, Beatus, inquit, ui non imputabit Dominus peccatum; hoc est, cui pœnienti Deus peccata remittet, non sicut prædicatis vosmetisos fallentes, & alii quidam vestri similes asseverant; uod, etiamsi peccatores fuerint, modo Deum noverint, on imputabit eis Dominus peccatum. S. Hier. in illum salmi locum, postquam sic illum explicavit: Beati, quoum peccata per confessionem à Domino diluuntur, immediate subjungit: remittuntur peccata per Baptismum, guntur per charitatem, non imputantur per martyrium. Augus. in enarrat. 2. in eundem Psalm. Beati quorum missæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, id t, quorum peccata abolita sunt: Et paucis interjectis: eus tegat vulnera, non tu: nam si tu tegere volueris erusscens, medicus non curabit, medicus tegat & curet, emastro enim tegit, & sub tegmine medici sanatur vulnus.

Objicies 2. 1. Cor. 1. dici Christum factũ esse nobis à Deo stitiam & redemptionem: unde videtur sequi nos per sammet Christi iustitiam nobis imputatam iustificari.

Respondetur cum distinctione: si enim dicatur Christũ e redemptionem & iustitiam nostram in genere causæ eritoriæ, verum est: si autem in genere causæ formalis, sũ, & à veritate prorsus alienũ, ut ex suprà dictis cõstat.

4. Dicendum 2. donum illud supernaturale animæ inhærens, per quod formaliter justi efficimur, esse ipsammet gratiam habitualem, sic dictam, quod animæ inhæreat per modum habitus.

Probatur 1. ex eo quod (ut suprà dictum est) Apostolus de dono illo loquens dicit illud effundi, diffundi in cordibus nostris, nos illo ungi: quæ verba melius & aptius intelligi non possunt, quam de gratia habitualiter inhærente.

Probatur 2. authoritate Concilii Viennensis Clementin. 1. ubi dicitur opinionem illam Theologorum (quæ asserit in Baptismo virtutes, & gratiam informantem quoad habitum conferri) tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum magis consonam & concordem, sacro approbante Conc. esse amplectendam.

Probatur 3. ex SS. Patribus, quorum verba nonnisi de gratia habituali proprie intelligi possunt. S. Dion. Eccle. siast. Hierarch. parte 1. c. 2. dicit, per sacra dilectionis operationem statum in nobis divinum effici S. Basil. lib. de Spiritu Sancto c. 26 explicans quomodo Spiritus Sanctus per gratiam inhabitet in homine: Sicut, inquit, cernendi vis est in oculo sano: sic & operatio Spiritus in anima purgata, &c. Et quemadmodum ars est in eo, qui nactus est illam, ita Spiritus in eo qui recipit; semper quidem præsens; at non perpetuo operans Et S. Cyril. Alex. lib. 4. in Isai. orat. 2. Formatur, inquit, in nobis Christus, Spiritu Sancto nobis quandam formam per Sanctificationem justitiam imprimente: sic enim in animis nostris elucet character substantiæ Dei ac Patris, reformans (ut dixi) Spiritu Sancto nos per sanctificationem in ipsum.

Probatur 4. hac ratione: homo denominatur justus non solum quando actu operatur, sed etiam quando nihil actu agit: v. g. quando dormit: & hæc denominatio non est extrinseca, sed intrinseca, & ex consequenti per gratiam inhærentem, quæ proinde habitualis esse debet. Præterea etiam ipsi infantes per Baptismum justificantur, per susce-

ptio-

ionem veræ & internæ gratiæ: atqui ejusmodi gratia tualis esse non potest, cum ipsi infantes nullius motionis tualis in Deum capaces sint: ergo gratia illa per quam stificantur, debet esse permanens & habitualis.

Quæres, an huius secundæ assertionis veritas de fide sit. Respondet Philippus Gammachæus ad quæst. 120. cap. quòd quamvis de fide sit hominem iustificari per aliam gratiam, quæ habeat veram entitatem realem in ima iusti, ut ex ante dictis constat non esse tamen pror-s ex fide certum, an gratia illa iustificans sit verus habi-s: quamvis proximè ad fidem accedat, nec nisi maxima meritate negari possit. Licet enim Concilium Viennense pra relatum, veritatem illam non definiat, tanquam de certam; illam tamen approbat & amplectendam dicit nquam Sanctorũ doctrinæ magis consonam & concordẽ.

SECTIO II.

Quinam sint effectus gratiæ habitualis Sanctificantis.

INter plurimos alios ipsius gratiæ habitualis effectus, qui à Sanctis Patribus & Doctoribus enumerantur, se-em sunt præcipui, quos hic breviter explicabimus.

Primus est remissio peccatorum: quæ statim ac animæ atia infunditur, esse desinunt, & penitùs ab ea delentur.

Probatur 1. ex Scriptura, Ezechiel. 36. Effundam super os aquam mundam & mundabimini ab omnibus inqui-mentis vestris. Psal. 50. Lavabis me & super nivem de-babor. Et Rom. 8. Nihil ergo damnationis est iis, qui nt in Christo Jesu.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 5. can. 5. ubi pro-t anathema in eum qui dixerit, per gratiam quæ in ba-ismo confertur, non tolli totum id, quod veram & pro-iam peccati rationem habet.

Probatur 3. ex S. Greg. Nazianz. orat. in Sanctum ba-isma; ubi dicit, baptismi gratiam uniuscuiusque hominis

pec-

peccatum purgare, & maculas omnes peccati prorsus a stergere. Quod & testatur S. Ambrosius lib. de initianc cap. 7. Aug. lib. 1. cont. duas Epist. Pelagianorum cap. 1 ubi dicit gratiam in baptismo collatam dare omnium i dulgentiam peccatorum; auferre crimina, non radere, &

Secundus gratiæ effectus, est naturæ sanitas. Cùm eni peccatum sit languor & morbus maximus, illo sublato s quitur naturæ sanitas: iuxta quod dicitur Psalm. 102. u postquam Psalmista sic locutus est: Benedic anima m Domino, &c. qui propitiatur omnibus iniquitatibus tui adiungit immediatè postea: Qui sanat omnes infirmitat tuas: & eadem ratione S. Matth. 9. Christus Dominus medicum esse declarat his verbis: Non est opus valentibu medicus, sed male habentibus.

3. Observandum est autem sanitatem illam, quam co fert gratia, in eo non consistere, quòd per illius infusion eximatur homo ab omnibus illis infirmitatibus, quas p peccatum originale contraxit, cùm in baptizatis remanea semper concupiscentia seu fomes peccati; sed quòd p gratiam, infirmitates illæ, quæ mortem animæ inferun omnino curentur. Quamvis autem aliæ quædam infirm tates ex originali peccato contractæ, in homine iustificat remaneant; quidquid tamen in illis verè & propriè noc vum est, hoc per gratiam aufertur: quod Concilium Tr dentinum sess. 5. canon. 5. declarat his verbis: Manere au tem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc San cta Synodus fatetur & sentit; quæ cum ad agonem relict sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi gr tiam repugnantibus non valet; quinimo qui legitime ce taverit, coronabitur.

Tertius effectus, est decor & pulchritudo quædam spir tualis ipsius animæ, ut habetur in Catechismo Concilii Tr dentini part. 2. cap. 11. Est autem gratia qualitas divin in anima inhærens, ac veluti splendor quidam & lux, qu animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque pu chriores & splendidiores efficit. Unde S. Augu. tract. 9. i

1. Epi-

1. Epist. S. Joan. Anima nostra fœda est per iniquitatem, amando Deum pulchra efficitur: quantū in te crescit amor, tantùm crescit pulchritudo: Porrò ex hac pulchritudine animæ sequitur-

Quartus effectus, qui est reddere hominem Deo gratum & dilectum. Psal. 145. Dominus diligit iustos. Sap. 11. Placita erat Deo anima illius. Et S. Hieron. in c. 10. Daniel. ad illa verba: vir desideriorum, dicit in alia versione haberi virum desiderabilem: eo quod omnis, Sanctus habens in se animæ pulchritudinem, amabilis & desiderabilis Domino efficitur-

Quintus gratiæ effectus est, hominem iustum efficere Filium Dei adoptivum. Unde Apostolus Rom. 8. gratiam Christi vocat Spiritum adoptionis. Et S. Joanues Epist. 1. cap. 3. Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur & simus. Et in Catechismo Concilii Tridentini, parte 4. cap. 9. dicitur; Baptismum ideo Sacramentum regenerationis ab Apostolo vocari, quia per gratiam in eo collatam nascimur ex Deo, tanquam ejus filii. Et S. Thom. q. 11. 4. art. 3. dicit per eandem gratiam hominem divinæ naturæ consortem fieri, ac in Filium Dei adoptati. Ex qua adoptione, ut ibidem asserit S. Thom. sequitur,

4. Sextus gratiæ effectus, scilicet ius ad vitam æternã, idque titulo hæreditatis. Si Filii (inquit Apostolus Rom. 8.) & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Psalm. 36. Iusti autem hæreditabunt terram. Illud autem ius ad æternam gloriam eatenus effectum suum obtinebit, si homo iustus usque ad extremum vitæ in statu gratiæ perseveret.

Septimus denique gratiæ effectus, est dignitas & valor, qui ex ipsa gratia derivatur in actiones bonas & meritorias hominis iusti: ratione cuius potest per illas de condigno eiusdem gratiæ & gloriæ augmentum promereri. Unde Concilium Trident. sess. 6. cap. 16. docet vitam æternam duplici titulo iustis, usq; in finẽ vitæ in iustitia perseverantibus,

bus, eſſe reddendam, hæreditatis ſcilicet & mercedis. Hanc enim ut hæreditatem obtinent infantes poſt Baptiſmi ſuſceptionem, ante rationis uſum ex hac vita decedentes, cum nullius meriti capaces ſint. Eandem verò, tum ut hæreditatem, tum ut mercedem iuſti adulti recipiunt; qui præter ius adoptionis ad illam, etiam bonorum operum meritis ſe illa dignos reddiderint: & ſic uſque in finem vitæ perſeveraverint. Verùm de illo ſeptimo gratiæ effectu plenius capite ſequenti agetur.

SECTIO III.

An ſimul cum habituali gratia, aliqui virtutum habitus in animam infundantur.

1. SUpponimus ex S. Thoma 1. 2. qu. 57. & ſequentibus, duo eſſe virtutum genera, acquiſitarum ſcilicet & infuſarum. Acquiſitæ dicuntur illæ, quarum habitus per earundem actus acquiruntur: de quibus Philoſophi in Ethicis agere conſueverunt. Infuſæ verò illæ dicuntur, quarũ habitus non producuntur per actus, ſed divinitus infundũtur Virtutes autem illæ infuſæ duplicis adhuc ſunt generis. Quædam enim ſunt Theologicæ ſic dictæ, quod Deum, tanquam objectum ſuum immediatum reſpiciant: quales ſunt fides, ſpes, & charitas. Aliæ verò ſunt morales, quæ in eo præſertim ab acquiſitis differunt, quod morales virtutes acquiſitæ, finem aliquem rectæ rationi naturali convenientem, duntaxat ſpectent: infuſæ verò ad altiorem & ſupernaturalem finem actus ſuos dirigant.

Supponimus 2. præter illas virtutes morales infuſas, dari etiam aliquos alios habitus ſupernaturales, qui communiter vocantur dona Spiritus Sancti: de quibus agit S. Thom. quæſt. 68. art. 1. Ubi docet dona illa differre à virtutibus in eo quod animam perficiunt ad hoc, ut efficiatur prompte mobilis ab inſpiratione divina, ſeu à Spiritu Sancto:

to: ad actiones quasdam virtutum exequendas. His præsuppositis pro quæstionis propositæ resolutione.

Dicendum 1. simul cum gratia, virtutum Theologicarum, fidei, spei & charitatis, habitus in animam infundi.

Hæc veritas expresse habetur in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 7. his verbis: Vnde in ipsa iustificatione, cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum cui inserimur, fidem, spem, & charitatem, &c.

Dicendum 2. simul cum gratia, habitus virtutum moralium & supernaturalium, quæ ad communem statum Christianorum pertinent, in animam infundi.

Probatur 1. ex cap. 8. Sap. ubi dicitur sapientiam divinam docere sobrietatem & prudentiam, iustitiam & virtutem. Atqui Sapientiam divinam seu Deum docere illas virtutes, nihil est aliud quàm eas infundere, ut dicitur in Concilio Milevitano, seu potiùs Carthaginiensi cap. 4.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui simpliciter asserunt hominem, dum in gratia Dei est: omnibus præditum esse virtutibus, quas eum ab eadem gratia excidit, infeliciter amittit. Unde S. Hieron. præfatione in Threnos Jeremiæ, de anima in peccatum lapsa loquens: Non auri, inquit, & argenti metallo, sed virtutibus radiabat: ablata sunt hæc omnia, nudata est domus Dei cunctis ornamentis suis. Et S. Augus. tract. 8. in Epist. 1. S. Joannis, enumeratis variis virtutibus quæ in anima iusti reperiuntur, dicit illas esse ad instar exercitus, Christumque Dominum in interiori homine habitantem, virtutibus illis quasi ministris suis uti. Et in Cathechis. Concil. Trident. parte 2. cap. 2. hæc verba habentur: Huic autem gratiæ additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur. Quare, cum Apostolus scribens ad Titum ait: salvos nos fecit per lavacrum regenerationis Spiritus Sancti, quem effudit in nobis abundè per Jesum Christum Salvatorem nostrum. S. Augustinus hæc verba explanans (effudit abunde) nimirum, inquit, ad remissionem peccatorum & copiam virtutum.

Diximus in assertione, virtutes illas infundi, quæ ad communem Christianorum statum pertinent. Certum est enim virtutes quasdam eximias & singulares, quæ ad statum illum non sunt necessariæ. in iustificatione simul cum gratia omnibus non conferri: ut patet de continentia virginali, de qua loquens Apostolus 1. Cor. 7. Unusquisque, inquit, proprium donum habet ex Deo.

Notandum est; virtutum illarum infusarum habitus non conferre facilitatem, in operando: cùm formaliter non expellant malos habitus contrarios, qui antè iustificationem in statu peccati contracti sunt: sed tribuere solùm voluntati novam potestatem, ad actus sibi proprios exercendos. Unde minimè mirum videri debet, si aliquando peccatores recenter iustificari, difficultatem in exercendis illis actibus experiantur: quæ tamen difficultas ab ipsis superari potest auxilio, tum ipsarum virtutum infusarum, tùm etiã gratiarum actualium, quæ nunquam illis desunt.

Dicendum 3. præter supra dictas virtutes Theologicas & morales, dona etiam Spiritus Sancti simul cum gratia in animam infundi.

Constat ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. ubi dicit, Iustificationem non esse solam peccatorum remissionem, sed Sanctificationem & renovationem interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum. Id etiã docet S. Thom. supra q. 68. a. 2. ubi dicit dona illa Spiritus Sancti esse homini ad salutem necessaria: quoniam ad hunc finem, qui prorsus supernaturalis est & omnem eius facultatem longè supergreditur, præter omnia supradicta, indiget adhuc peculiari motione & ductu Spiritus Sancti, iuxta illud Psalm. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

In quo elucet admirabilis prorsus & magnifica Dei erga homines benignitas & misericordia, qui naturæ nostræ adeo fragili & imbecilli, tot & tanta gratiæ suæ adminicula & auxilia providit; ut nos elevet & deducat ad finem illum sublimem & supernaturalem, propter quem creati & redempti sumus.

Di-

Dices multos esse idiotas & simplices, qui quamvis sint statu gratiæ, illis tamen donis carere videntur, ut dono pientiæ, scientiæ, &c.

4. Respondetur, dona illa infundi quoad habitus, quoım actus varii sunt pro varietate conditionum & statuum quibus Spiritus Sanctus per illa dona unumquemque stum ad sequendum instinctum suum disponit in iis quæ atui suo competunt, ut salutem æternam consequatur. nde nullus est adeo idiota & simplex, qui si gratia Sanificante præditus sit, non habeat lumen sapientiæ & scintiæ infusum, quatenus sibi necessarium est, ut ad finem pernaturalem in omnibus suis actibus dirigatur. Imo exrientia satis constat; idiotas & simplices in gratia Dei onstitutos, quamvis nullo ingenii acumine, nulla scientia, ut humana sapientia præditi sunt: in iis tamen quæ ad saıtem spectant interiori lumine dirigi, quo carent illi quos pientes & prudentes hujus sæculi vocat Apostolus: qui temporalibus negotiis maximè perspicaces, in rebus ad ternam salutem spectantibus cæci sunt, & quasi iudicio ratione destituti. Unde dicit Apostolus 1. Cor. 1. Videte, atres, vocationem vestram, quia non multi sapientes seındum carnem, &c. Et S. Aug. li. 8. Confess. c. 8. Surınt indocti, & cælum rapiunt: & nos cum doctrinis nois sine corde, volutamur in carne & sanguine.

SECTIO IV.

An gratia habitualis à charitate distincta sit.

CErtum est ex antedictis; charitatem à gratia habituali sanctificante nunquam esse disiunctam; proindeque um, qui gratiam habitualem accipit, etiam charitatis bitum sibi infusum recipere. Sed controversum est inter octores, an gratia & charitas sint à parte rei quid unum, vero illarum habitus realiter inter se sint distincti.

Duæ sunt autem super hac quæstione Theologorū sentiatiæ.

Alii

Alii enim existimant realiter inter se distingui; & gratiam quidem in ipsa animæ substantia, tanquàm in proprio subjecto, sedem habere; charitatem vero in voluntate: & per charitatem nos diligere Deum; per gratiam autem nos à Deo diligi.

Alii verò asserunt gratiæ & charitatis unum eundemque esse habitum, nec ab invicem nisi ratione distingui. Ita Bellarm. lib. 1. de grat. & lib. & alii.

Hujus autem secundæ sententiæ (quam ut probabiliorem amplectimur) veritas probatur 1. ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. ubi quamvis super hac quæstione (cum ad fidem minime pertineat) nihil definire voluerit, satis aperte tamen indicavit, cui sententiæ magis faveret. Postquam enim dixit unicam formalem causam nostræ justificationis esse justitiam Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit; explicans posteà quænam sit illa justitia, dicit peccatorem justum fieri, dum passionis Christi merito, per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur atque ipsis inhæret. Ubi nullius alterius gratiæ justificantis præterquã charitatis mentionem facit.

Probatur 2. ex S.Aug. lib. de nat. & gr. c. ult. ubi sic loquitur, Charitas inchoata, inchoata justitia est: charitas provecta, provecta justitia est: charitas magna, magna justitia est, charitas perfecta, perfecta justitia est: Et ex S. Bernard. lib. de modo bene vivendi c. 4. Timor Sanctus introducit in mentẽ hominis perfectam charitatem; perfecta autem charitas, perfecta est Sanctitas.

Quærunt hic aliqui an sicut habitualis, sic etiam actualis charitas formaliter hominem Sanctificet, an v. g. actus perfectæ contritionis ex vero charitatis motivo elicitus per se & formaliter hominem justificet.

Respondetur 1. certum esse, quacumque ratione id fiat, sive formaliter, sive meritorie, sive alio quovis modo actum perfectæ contritionis, seu charitatis, peccata delere, hominemque justificare. Id enim expresse definitum est in

oncilio Tridentino seß. 14. cap. 4. ubi dicit contingere iquando contritionem charitate perfectam esse, hominē- ıe Deo reconciliare, priusquam Sacramentum pœniten- e actu suscipiatur.

Respondetur 2. probabilissimum esse, etiam formaliter r ipsummet actum charitatis hominem justificari, pro- deque peccata omnia deleri. Cùm (ut ait S. Doctor 2.2. 27. a.4. ad 3.) per actum quemlibet perfectum charita- , aversio à Deo formaliter tollatur, & anima immedia- Deo conjungatur vinculo spiritualis unionis. Unde dici- r 1. S. Joan. 4. quod, Qui manet in charitate, in Deo ma- et, & Deus in eo. Et S. Bernard. serm. 83. in Cant. dicit haritatis actum esse, spiritualis connubii animæ cum Deo on solum contractum, sed etiam amplexum.

SECTIO V.

n aliqua dispositiones ad justificationem requirantur, & quæ?

SUpponimus tanquam certum ex fide, solum Deum esse causam principalem efficientem justificationis. oc enim constat ex Scriptura: Job. 14. Quis potest facere undum de immundo conceptum semine? nonne tu qui lus es? Isai. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas. nde sequitur ex pura & gratuita Dei misericordiam pen- re justificationem hominis; illumq; proinde non alio odo posse justificationem consequi, nisi eo, quem ipse eus illi præscripsit. Hoc præsupposito, pro quæstionis oposıtæ resolutione,

Dicendum 1. Deum, ut hominem adultum justificet, quas ab illo dispositiones, seu bonos aliquos motus li- ri arbitrii exigere: ad quos tamen illum gratiæ actualis xilio excitat & adjuvat. Ita Sanctus Thomas quæst. 113. t. 3.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ innumeris prope in locis rtatur peccatores ad pœnitentiam, ad timorem Dei, &

alios similes actus virtutum: ut per illos ad peccatorum remissionem accipiendam se disponant.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. ubi explica varios actus virtutum, per quos peccator ad justificatio nem disponitur: & can. 9. profert anathema in eum qu dixerit nulla ex parte necesse esse, ut impius, ad justifica tionis gratiam consequendam, voluntatis suæ motu præ paretur ac disponatur.

Probatur 3. ex his S. August, verbis serm. de verbi Dom. cap. 11. Qui fecit te sine te, non justificat te sine te fecit nescientem, justificat volentem.

Obiicies, in Concilio Arausicano 2. can. 4. dici Deum ut à peccato purgemur, voluntatē nostram non expectar

Respondetur verum esse quod Deus non expectat vo luntatem nostram, ut primam gratiam vocantem & exci tantem tribuat, à qua incipit nostra justificatio falsum au tem esse postquam Deus peccatorm gratia sua excitavit u pœniteat, illum ejus voluntatem non expectare, ut ei tri buat peccati remissionem, gratiamque justificantem e infundat. Et hunc esse Concilii sensum indicant verba se quentia, quibus dicit: Ut purgari velimus, per Spiritu Sancti infusionem & operationem in nobis fieri.

3. Dicendum 2. primam ex dispositionibus in adulto re quisitis ad justificationem, esse fidem. Ita S. Thom. 1.2.q 11.3. a.4. & 5.

Probatur ex eo quod dicit Apostolus Hebr. 11. Sin fide impossibile est placere Deo credere enim oportet a cedentem ad Deum.

Deinde ex Conc. Trid. sess. 6. c. 8. ubi fides dicitur ess humanæ salutis initium, & fundamentum, ac radix omn justificationis.

Et ex S. Aug. lib. de prædest. Sanct. c. 7. Fides, inqui prima dicitur, ex qua cætera impetrantur. Et ex S. Cyri Jerosol. Catechesi 1. ubi dicit fidem esse quasi oculum lampadem ad vitam salvtis inveniendam.

Observandum est autem, fidem illam quam dicimus

justi-

[ju]stificationem requiri, non esse fiduciam seu confidentiã, [q]ua credit homo sua peccata sibi esse à Deo remissa (ut [i]psò dicunt hæretici) sed esse fidem illam, qua veritatibus [à] Deo revelatis assentimur. Unde Scriptura describens fi[de]i actum ad justificationem necessarium, explicat illum [pe]r assensum datum veritatibus à Deo revelatis, non ve[rò] per fiduciam de peccatorum commissorum obtenta re[m]issione: S. Joan. 10. Hæc scripta sunt, ut credatis, quia [qu]ia Jesus est Filius Dei: & ut credentes vitam habeatis [i]n nomine ejus. Et Ecclesia etiam nullam aliam à bapti[za]ndis fidem exigit, quàm eorum quæ in Symbolo conti[ne]ntur.

Dicendum 3. fidem solam non sufficere, sed præter il[la]m, aliarum quoque virtutum actus, tanquam dispositio[ne]s, ad justificationem consequendam requiri.

Hoc constat ex eo quòd Scriptura ad peccatoris justifi[ca]tionem, timoris, spei, pœnitentiæ aliarumque similium [vi]rtutum actus æque ac fidei requirit, ut mox dicetur.

4. Ad objectiones autem hæreticorum solvendas, hoc [so]lum advertere sufficiat, nusquam haberi in Scripturis fi[de]m solam justificare. Dicit quidem Apostolus variis in [lo]cis, nos justificari ex fide; quod verissimum est, cum sit [in]itium ac radix omnis justificationis; sed non dicit nos ex [so]la fide justificari.

Dicendum 4. præter fidem quinque alias dispositiones [or]dinarie concurrere, ad justificationem, ut habetur in [C]oncilio Trident. sess. c.6. scilicet divinæ justitiæ timorem, [sp]em veniæ ex divina misericordia, dilectionem Dei, quo [ip]se propter se & super omnia diligatur, & ex illius dile[cti]onis motivo odium ac detestationem peccati ac propo[sit]um novæ vitæ, observationisque mandatorum, nec non [su]scipiendi baptismi, in eo qui nondum baptizatus est. Est [ite]m dicendum de pænitentiæ Sacramento, si homo bapti[za]tus sit.

Jam quod spectat ad timorem divinæ justitiæ, dicit Con[cil]ium peccatores illo utiliter concuti: quod adversus Lu-
the-

therum declaravit: qui docuit timorem illium esse pecc-tum, ut patet ex Bulla condemnationis articulorum ipsis à Leone X. factæ. Et ex can. 8. ejusdem sess. 6. Concil. Tri. ubi anathema dicitur ei, qui hoc docuerit.

Hæc autem veritas, præter ipsius Concilii ac summi Pontificis authoritatem, probari potest, & error oppo-tus refelli ex Scriptura Prov. 14. Timor Domini fons vit. Eccli. 1. Timor Domini expellit peccatum. Et lib. 2 Re. cap. 12. Nathan Propheta comminatione pœnarum Da-dem ad pœnitentiã cohortatus est. Et S. Matth. 3. S. Joan. Baptista idem fecit erga Judæos. Et Christus Dominus Luc. 15. hortatur ad timendum eum, qui postquam co-pus occiderit, animam potest mittere in gehennam. Un- patet quàm vere dixit Concilium Tridentinum sess. 14. ca. 4. timorem illum gehennæ esse donum Dei, & impulsu Spiritus Sancti; non adhuc quidem inhabitantis, sed ta-tum moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justit. parat. Ut autem hæc melius intelligantur,

4. Observandum est, timorem illum servilem dupli modo concipi posse. 1. quando quis à peccato abstinet, v. bonum aliquod facit, eo tantum fine, ut effugiat pœnar & ita dispositus est, ut nisi timeret pœnam, nec à ma abstineret, nec bonum faceret: & sic fuga pœnæ sit qua ultimus finis, quem sibi proponit in faciendo bono, vel a stinendo à malo: & hic timor malus est. 2. quando aliqu abstinet quidem à malo, vel bonum aliquod facit, ut pœ-nam effugiat: sed ita ut fuga & devitatio pœnæ sit tantu finis proximus, non verò ultimus, quo ad abstinendum malo vel ad bonum faciendum moveatur atque ita disp-situs sit, ut quamvis pœnam evitare posset, non tam propterea vellet aut malum committere, aut bonum qu sibi faciendum est omittere. Et hic timor bonus est, atq utilis, ac de illo intelligenda sunt ea quæ suprà diximu

Quod spectat ad spem, certum quoque est ex Scriptur illam requiri ad justificationem. Psal. 31. Sperantem Domino misericordia circumdabit. Prov. 28. Qui sper in Domino, sanabitur. De

De dilectione Dei similiter constat ex his Christi Domini verbis S. Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

De odio etiam & detestatione peccati patet ex innumeris prope Scripturæ locis, hanc præsertim dispositionem ad peccatoris justificationem requiri; sicut & propositũ novæ vitæ, observationis mandatorum, ac suscipiendi Sacramenti sive baptismi, sive pœnitentiæ, ut plenius dicetur in tractatu de Sacramentis.

Dices ex Concilio Tridentino suprà, solam contritionẽ perfectam sufficere ad peccatoris justificationem: unde sequitur illarum virtutum actus ad eam minime requiri.

Respondetur concedendo antecedens, & distinguendo consequens; non requiri ut illarum virtutum actus explicite semper eliciantur, conceditur; non requiri, ut saltem virtualiter & implicite, negatur. In actu enim perfectæ contritionis omnium illarum virtutum actus virtualiter & implicite continentur: nam qui vere dolet Deum offendisse, eo quod illum perfecte & summe diligat; is & virtualiter in Deum credit, & timet illum, si non timore servili, certe reverentiali & filiali; & sperat in eum, quem summe bonum agnoscit; & imposterum vult illi obsequi, & omnia præstare, quæ ipsi placita esse cognoscit.

SECTIO VI.

An gratia habitualis, seu charitas, augeri, vel minui, vel amitti possit?

Quod spectat ad primam quæstionis propositæ partem, dicendum est gratiam habitualem seu charitatem, posse in hac vita augeri. Ita S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 4.

Constat in primis ex Scriptura. Prov. 4. Justorum semita, quasi lux splendens, crescit usque in perfectam diem: & Apoc. 22. Qui justus est, justificetur adhuc; & qui Sanctus est, Sanctificetur adhuc. Deinde ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi dicit, Justificatos in ipsa justitia per

Chri-

Christi gratiam accepta, cooperante fide, & bonis operibus crescere, atque magis justificari.

Oservandum est autem gratiæ habitualis, seu charitatis augmentum non fieri instar aliarum virtutum acquisitarum; quæ quidem, sicut per actus producuntur, sic etiam per eosdem augentur & intenduntur. Cum enim gratiæ seu charitatis habitus non producatur per actus, sed à Deo infundatur, augmentum illius à solo Deo est, tanquam causa efficiente, non verò ab actibus bonis hominis justificati, nisi quatenus per illos ipsius gratiæ & charitatis augmentum promeretur, ut capite sequenti dicemus.

Quod spectat ad secundam quæstionis propositæ partem, dicendum est gratiam habitualem, seu charitatem minui non posse. Ita S. Thom. sup. art. 10.

Quod probat ex eo quòd si minueretur, hoc fieret, vel per cessationem ab actibus ipsius charitatis, vel per aliquos actus sibi contrarios; sicut & in virtutibus acquisitis, quæ utroque illo modo minuuntur: quia conservatio cujusque rei dependet à sua causa: virtutis autem acquisitæ causæ sunt ipsius actus, unde illis cessantibus, vel aliis contrariis advenientibus, paulatim minuitur ipsius virtutis habitus, ac tandem totaliter corrumpitur. Hoc autem in gratia seu charitate locum non habet: cùm enim charitatis habitus neque producatur, neque augeatur per actus; hinc fit ut (præcisè loquendo) per actuum cessationem directè non minuatur, neque etiam per actus contrarios, seu per peccata: peccatum enim si mortale sit, non minuit, sed totaliter charitatis habitum corrumpit, ut mox dicetur: si autem veniale sit, habitum charitatis non minuit, si enim minueret, vel effectivè, vel meritoriè minueret: non effectivè, quia ipsi charitati non opponitur: neque etiam meritoriè, qui enim delinquit in minori (ut ait S Doctor) non meretur detrimentum in majori: neque Deus se ab homine magis avertit, quàm homo avertat se ab ipso. Quod quamvis verum sit, rectè tamen monet S. Doctor ibidem, aliquo sensu dici posse, per peccata venialia, vel per cessationem

ab exer-

ab exercitio bonorum operum, indirectè minui gratiam vel charitatem; in quantùm minuitur fervor ejus, & homo magis ac magis disponitur ad totalem ipsius corruptionem.

Quod denique ad tertiam quæstionis propositæ partem attinet, certum est gratiam posse amitti.

Constat tum ex Scriptura. 1. Ezech. 18. Si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus non recordabuntur Et experientia nimis funesta compertum est, justitiam & gratiam non solum posse amitti, sed etiam de facto ferè ab omnibus amitti: ac paucissimos esse, imo pene nullos, qui gratiam in Baptismo acceptam usque in finem vitæ retineant, quique pœnitentiæ remedio non indigeant.

SECTIO VII.

An aliquis certo scire possit se esse justificatum.

QUæstionis sensus est, an aliquis certus esse possit certitudine fidei, cui proinde non possit subesse falsum, se esse justificatum ac in statu gratiæ habitualis Sanctificantis constitutum. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. neminem debere, nec posse credere certo, se esse justificatum.

Est de fide contra Calvinum qui lib. 3. Inst. c. 2. 16. & sequentibus, & in Antidoto Conc. Trid. ad cap. 13. & 1. 1. 6. asserit quemlibet fidelem, non solum esse certum de sua justificatione: sed etiam teneri ad credendum se per Christi justitiam sibi imputatam, esse justificatum.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. ex Scriptura. Eccl. 9. Nescit homo utrum odio vel amore dignus sit. Psal. 18. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine: ex quo loco Sanct. Hieron. lib. 2. adversus Pelagianos probat justorum nemini plane cogni-

tum esse, sitne absque peccatis, an non. Et 1. Cor. 4. Nil
mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 9. ubi
expresse habetur quod, Sicut nemo pius de misericordia
Dei, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute &
efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suam-
que propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de
sua gratia formidare & timere debet; cum nullus scire va-
leat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gra-
tiam Dei esse consecutum.

Probatur 3. ex S. Aug. serm. 23. de verbis Domini: For-
tasse, inquit, tu nihil invenis in conscientia tua: invenit ille
qui melius videt. Et S. Bern. serm. 3. de Adventu: Accit
ad sollicitudinis cumulum & pondus timoris, quod cum
& meam, & proximi conscientiam servare necesse sit, n-
utra mihi satis est nota; utraque abyssus est imperscruta-
bilis: utraque mihi nox est.

Porro id sapientissime à Deo factum esse, ut de propria
justificatione nullam habeant homines (quamdiu in hac
mortali vita degunt) certitudinem; inde constat, quod (ut
ait S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 13.) in hoc loco
tentationis tanta est infirmitas, ut etiam possit superbiam
generare securitas.

Dicendum 2. quod, quamvis secundum legem ordi-
riam nemo scire certo possit, se esse in statu gratiæ Sancti-
ficantis: id tamen extraordinarie, per specialem revela-
nem divinitus factam, posse cognosci; ut de facto Sanct-
sima Virgo id cognovit, cùm ab Angelo audivit: Ave gra-
plena, Dominus tecum: Item S. Magdalena, cùm Chri-
Dominus illi dixit: Remittuntur tibi peccata tua: & eti
omnes Sancti Apostoli, ut docet S. Th. 24. de veritate a
Dicendum 3. posse etiam quemlibet justum, citra om
revelationem, habere certitudinem aliquam moralem,
conjecturalem de sua justificatione, signisque quibusd
& verisimilibus argumentis atque conjecturis probabil
ter cognoscere, se esse in statu gratiæ, in quibus tam

qua-

qualiacunque sint, nullus absolute debet conquiescere, neque in seipso confidere, vel gloriari: quoniam (ut rectè monet Concilium Tridet. sess. 6. cap. 16.) Omnis hominum vita non humano iudicio examinanda & iudicanda est, sed Dei qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

CAPUT V.

De altero gratiæ effectu, seu de merito.

SECTIO I.

An possit homo aliquid à Deo mereri.

1. Observandum est, nos hic non sumere nomen meriti late, prout etiam aliquando in malam partem accipitur; ut 2. Paralip. cap. 16. Iram Domini merebaris: Sed stricte & proprie, prout significat actionem liberam, honestam & bonam, quæ mercede aliqua & præmio digna est qua in significatione dicitur Eccli. 17. Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum. Hac observatione supposita, pro quæstionis propositæ resolutione,

Dicendum est hominem posse vere & proprie aliquid à Deo mereri.

Est de fide contra Calvinum & ejus asseclas: qui nomen meriti communiter rejiciunt, tanquam divinæ gratiæ ac misericordiæ injuriosum, ac superbiam & præsumptionem olens. Verùm quàm falso id dicant, & ut potius desidiæ ac socordiæ; quàm ut Dei gloriæ consulant, ex iis quæ mox dicemus, patebit Nostræ igitur assertionis veritas

Probatur 1. ex pluribus Scripturæ locis in quibus mentio fit mercedis à Deo justis reddendæ, propter bona illorum opera: ut S. Matth. 5. Cum persecuti vos fuerint propter nomen meum, gaudete & exultate; quia merces

vestra multa est in cœlo. 1. Cor. 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.

Probatur 2. ex Concilio Arausicano can. 18. Debetur merces bonis operibus, si fiant: sed gratia quæ non debetur præcedit ut fiant. Et ex Concil. Trident. sess. 6. c. 16. Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna; & tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui unanimi consensu bonis justorum operibus merendi vim inesse docent; ut S. Cyp. lib. de unitate Ecclesiæ post medium: Justitia, inquit, opus est, ut promereri quis possit Deum: præceptis ejus, ac monitis optemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem. S. August. Epist. 105. Nulla-ne, inquit, sunt merita justorum? sunt plane, quia justi sunt: sed ut justi fierent, merita non fuerunt.

Obiicies 1. S. Luc. cap. 11. Cum feceritis omnia, dicite, quia servi inutiles sumus.

Respōdetur nos esse servos inutiles (ut explicat S. Ambr. lib. 8. in S. Luc.) si consideremus id quod facimus prout à nobis tantum est, sed non ut est à Christo in nobis, per gratiam suam operante, vel ut explicat Beda in hunc locum, nos esse servos inutiles respectu Dei: cum nihil illi utilitatis accedat ex operibus nostris, quamvis per ejus misericordiam & gratiam opera illa bona nobis sint valde utilia & proficua.

Obiicies 2. ex Isai. 64. Facti sumus immundi omnes nos, & ut pannus menstruatæ omnes justitiæ nostræ.

Respondetur Prophetam illic loqui, non in persona justorum, sed Judæorum; qui cum peccatis in anima sordescerent, merito dicere poterant justitias suas, id est, legis externas observationes, immundas esse & sordidas in conspectu Dei cum (ut Christus dixit) quæ de corde exeunt ea sunt, quæ coinquinent hominem. Ita hunc locum explicat S. Hieronymus in cōmentariis in illud Prophetæ cap.

SECTIO II.

n meritum recte dividatur in meritum de condigno & meritum de congruo.

PEr meritum de condigno intelligunt Theologi meritũ illud, quod mercede ac præmio ex se dignum est cui oinde ex quadam justitia debetur merces ac præmium. er meritum autem de congruo illud, quod, quamvis ercede non sit ex se dignum, illi tamen ex decentia quaım & congruitate debetur. Hac observatione supposita, Dicendum 1. justos posse de condigno aliquid à Deo ereri.

Probatur 1. ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur juos per bona opera fieri dignos præmio & remuneratione. ap. 3. Deus tentavit illos, & invenit illos dignos se. S. latth. 10. Dignus est operarius mercede sua. Apoc. 3. mbulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Item ex iis quibus dicitur, Deum bonis justorum operibus reddere ercedem ex quadam justitia: S. Matth. 20. Quod iustũ erit, dabo vobis. Hebr. 6. Non injustus Deus, ut oblivitur operis vestri. 2. ad Tim. 4. Bonum certamen certai, &c. in reliquo reposita est mihi corona justitiæ; quam eddet mihi Dominus in illa die justus iudex; non solum utem mihi, sed & iis qui diligunt adventum eius. Quæ postoli verba Concilium Tridentinum suprà de mercede onis justorum operibus debita & à Deo reddenda explicat

Probatur 2. ex SS Patribus, qui passim Deum erga juos debitorem esse dicunt: ut S. Cypr lib. de eleemosyna: ræclara, inquit, ac divina res, salutaris operatio, quæ romeretur Christum judicem, & Deum computat debirem, S. Ambr. lib. 7. in S. Luc. Reddes ergo, Domine uod debes: beati, quibus es debitor. S Hieron. Epist. ad elvidiam cap. 1. Quanta beatitudo, pro parvis magna cipere, & Deum habere debitorem. Et S. August. serm. 6. de verbis Apostoli, Possumus ita Deum alloqui tan-

quam debitorem, eique dicere: Redde quod promisisti, quia fecimus quod jussisti.

Obiicies inter Deum & creaturam nullam esse posse justitiam: neque Deum posse unquam debitorem ulli creaturæ fieri.

2. Respondetur hoc verissimum esse, si creatura præcisè secundùm se consideretur; non item, si quatenus homo justus est membrum vivum Christi Domini, & ex ejus merito ac virtute operatur. Et quamvis etiam ea ratione inter Deum & hominē non possit esse justitia strictè sumpta, est tamen inter utrumque vera aliqua ratio justitiæ latè sumptæ, qualis est inter Patrem & Filium, dominum & servum.

Dicendum 2. dari etiam meritum de congruo.

Probatur ex iis Scripturæ locis, in quibus aliquid à Deo peccatoribus dari dicitur, intuitu aliquorum bonorum operum ut Exod. 1. refertur de obstetricibus Ægyptiorum, & Act. 10. de Cornelio Centurione. Certum est autem peccatores nihil à Deo posse de condigno mereri, ut sectione sequenti dicetur. Unde sequitur meritum illorum esse tantum de congruo.

SECTIO III.

Quenam conditiones requirantur ad meritum, ex parte illius qui meretur?

1. QUæstio intelligenda est de merito condigno quod propriè & simpliciter meritum dicitur, & pro illius resolutione,

Dicendum est duas potissimum conditiones requiri ex parte illius qui meretur. Prima est, ut sit in statu gratiæ sanctificantis. Secunda, ut sit in statu viæ. Ita communiter omnes.

Primæ conditionis necessitas probatur 1. ex Scriptura S. Joan. 15. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me man-

seri-

feritis. Et 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 16. ubi meritum dicitur esse fructus justificationis; diciturque sine unione cum Christo, ac virtute quam in justificatos influit, bona illorum opera meritoria esse non posse.

Probatur 3. ex S. Greg. lib. 2. Moral. cap. 8. ubi dicit, quod non Abel ex muneribus: sed ex Abel munera oblata placuerunt quasi dicat, Deum prius intueri personam, quàm munera & opera ejus; illaque ipsi accepta esse non posse, nisi persona offerentis, vel operantis ipsi grata & accepta sit.

Secundæ conditionis necessitas constat 1. ex Scriptura. S. Joan. 9. Venit nox (mortis tempus scilicet) quando nemo potest operari Galat 6. Dum tempus habemus, operemur bonum. Eccles. 11. In quocunque loco ceciderit lignum, ibi erit.

Constat 2. ex S Hier. in c. 6. 1. ad Cor. Tempus, inquit, sementis, est vita præsens quam currimus cum vita ista transierit, operandi tempus auferetur. Et S. August. in Enchir. cap. 110. Nemo, inquit, speret quod hic neglexerit, cum obierit, apud Deum promereri.

Ratio autem hujus conditionis alia non est, quàm ipsius Dei voluntas, qui constituit ut merita omnia morte finirentur; alias, si ita voluisset, beati etiam in cœlo mereri potuissent, cùm status beatitudinis merito non repugnet, ut patet in Christo Domino.

SECTIO IV.

Quænam conditiones requirantur ex parte actus meritorij.

1. DUæ sunt præsertim conditiones, quæ ex parte actus requiruntur ad hoc ut sit meritorius.

Conditio prima est, ut sit liber, non tantùm à coactione,

sed etiam à necessitate. Quod hæc conditio requiratur e parte actus.

Probatur 1. ex Scriptura. Eccli. 31. ubi de homine just bene operante hæc dicuntur: Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgred & non est transgressus: facere mala, & non fecit: ideò sta bilita sunt bona illius in Domino. Et 2. Cor. 6. ubi Aposto lus loquens de eleemosyna, ad quam fideles hortabatu unusquisque, prout destinavit in corde suo, non ex justitia aut ex necessitate.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui unanimiter hanc in bo nis operibus conditionem requirunt: ut S. Justin. mar Apolog. 1. circa medium, ubi de bonis justorum operibu loquens. Neque enim, inquit, quidquam horum laude di gnum esset, nisi utramque in partem convertere, & quas flectere se possent, S. Iren. lib. 4. cap. 11. Qui operantu bonum, gloriam & honorem percipient, quoniam opera ti sunt bonum, cum possent illud non operari. Tertull. lib 2. contra Marcion. capite. 4. Tota libertas arbitrii concess est homini, ut sui dominus constanter occurreret & bon sponte servando, & malo sponte vitando, &c. Cæterun nec boni nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonu aut malus necessitate inventus fuisset. Sanctus Hieron. lib 2. cont. Jovin. Liberi arbitrii nos condidit Deus; nec a virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin, ub necessitas, nec corona, nec damnatio est. Quam illius sen tentiam referens & approbans S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 5. Quis, inquit, non agnoscat, quis non toto cor de suscipiat, quis taliter conditam humanam neget ess naturam? sed in rectè faciendo, ideò nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis, S. Bernard. lib. d grat. & lib. arb. non longè post initium, ubi necessitas, in quit, ibi libertas non est, nec meritum.

2. Probatur 3. ex eo quod ad demeritum seu peccatu requiritur ut peccantis voluntas libera sit, non solùm à coactione, sed etiam à necessitate: ergo à contrario ad me-

ritum

ritum benè operantis voluntas nullam in agendo non modo coactionem, sed etiam necessitatem pati debet. Consequentia patet, cùm utrobique sit par ratio. Antecedens probatur ex S. August. lib. de duabus animabus, ubi dicit cap. 11. Neminem vituperatione suppliciove dignum esse, qui id non faciat, quod facere non potest. Additque: Nonne ista cantant, & in montibus pastores, & in theatris Pòëtæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum? Et in lib. de libro arbitrio cap. 18. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? peccatur autem, caveri igitur potest.

3. Secunda conditio requisita ex parte ipsius actus, ad hoc, ut sit meritorius, est ut sit bonus & honestus, tam ex parte objecti, quàm finis & aliarum circumstantiarum, id est, ut actus ille habeat objectum bonum & honestum, & fiat proter finem bonum ac Deo gratum, ac in ipsum Deum, vel actualiter, vel saltem virtualiter referatur, nec ulla prava circumstantia vitietur.

Hujus conditionis necessitas constat ex eo quod in Scripturis retributio, merces, & corona promittuntur tantùm operibus bonis. Id etiam expresse habetur in Concilio Tridentino sess. 6. c. 16. & cap. 31. & 32. unde S. August. lib. de grat. & lib. arbit. cap. 6. Quæ mala sunt, inquit, non coronat Deus. Quod autem opera illa bona nulla mala circunstantia vitiari debeant, patet ex eo quod, si aliqua tali circunstantia vitiarentur, desinerent esse bona & honesta: Cum juxta commune Philosophorum axioma, bonum sit ex integra causa, malum ex quocumque defectu: quod fusiùs explicabitur in tractatu de actibus humanis.

Addunt aliqui Doctores tertiam conditionem ex parte ipsius actus ad hoc ut sit meritorius: nimirum ut à charitate sit elicitus, aut saltem imperatus. Quamvis autem verum sit actus illos qui à charitate eliciuntur aut imperantur, esse maxime meritorios præ actibus aliarum quarumcumque virtutum: Nihilominus divinam largitatem ac beni-

gnitatem magis commendat sententia illorum, qui exi[s]timant conditionem hanc, licet optimam, minime tam[en] esse necessariam ad meritum, quam proinde ut probab[i]liorem amplectimur, asserimusque cuivis operi bono [&] honesto hominis justi, quamvis non eliciatur ex moti[vo] vel imperio charitatis, inesse veram & propriam ratione[m] meriti: dummodo conditiones omnes supra explicatæ i[bi] adsint.

Probatur hæc sententia 1. ex iis omnibus Scripturæ [&] Sanctorum Patrum testimoniis, quæ prope innumera sun[t], in quibus excitantur & adjuvantur homines ad opera m[i]sericordiæ aliarumque virtutum exercenda, nulla fact[a] mentione, quod ex motivo, vel imperio charitatis fieri d[e]beant, asseriturque bonis illis operibus reddendam esse [à] Deo mercedem.

4. Probatur 2. ex Concilii Trident. sess. 6. cap. 16. u[bi] postquam dixit Christum Dominum in justificatos jugit[er] influere virtutem, id est, gratiam actualem, quæ bon[a] eorum opera antecedit, comitatur, subsequitur, addit po[st]ea, Nihil deesse ipsis justificatis, quominus operibus illi[s], quæ in Deo (hoc est in statu gratiæ habitualis Sanctifican[ti]s, seu charitatis, per quam Deo unimur, & in ipso ma[n]nemus) sunt facta, divinæ legi plene satisfecisse; & æter[]nam vitam promeruisse censeantur.

Ex quibus Concilii verbis constat, bonis operibus, qu[æ] per gratiæ actualis auxilium, & in statu gratiæ Sanctifica[n]tis fiunt, nihil deesse, quominus sint meritoria. Atqui tali[a] sunt opera bona justorum, quæ conditiones suprà explica[]tas habent: fiunt enim in statu gratiæ Sanctificantis ut sup[]ponimus: fiunt etiam per auxilium gratiæ actualis, ut cap[.] 3. docuimus. Ergo talia opera sunt meritoria, nec ulteriu[s] requiritur ut à charitate eliciantur, aut imperentur.

Confirmari potest eadem sententia ex can. 24. ejusdem sess. ubi anathema profertur in eum qui dixerit Justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri, coram Deo per bona opera. Ubi duo advertenda sunt. Primum est, ju[]

stitia-

ſtitiam ſeu gratiam Sanctificantem augeri per bona opera, non phyſice, ſed tantum meritorie, ut ſupra diximus; ac proinde, quando Concilium dicit iuſtitiam, ſeu gratiam augeri per bona opera, idem eſſe, ac ſi diceret, hominem juſtum per bona opera, ipſius juſtitiæ & gratiæ augmentũ promereri. Secundum eſt, Concilium loqui de quibuſcunque operibus bonis in diſtincte & indefinite, ut recte obſervavit B. Franciſcus Saleſius in tractatu divini amoris lib. 3. cap. 2. unde (ut ibidem monet) ubi nihil excipitur, nihil diſtinguendum eſt: proinde ipſius Concilii verba intelligi debent de quibuſcumque juſtorum operibus, dummodo ex omni parte bona ſint, qualia ſunt illa, quæ ſupradictas cõditiones habent, quæque haud dubie iuxta Concilij mentẽ ſunt vere meritoria.

Probatur 3. hac ratione ducta ex ſupra relatis Concilii verbis: iiſdem operibus poteſt homo iuſtus mereri, quibus poteſt divinæ legi ſatisfacere. Atqui poteſt homo iuſtus divinæ legi ſatisfacere per opera moraliter bona, etiamſi non fiant ex motivo vel imperio charitatis: Quis enim dixerit hominem iuſtum v. g. eleemoſynam graviter, aut extreme indigenti erogantem ex motivo obedientiæ quia Deus ſic fieri præcepit, non ſatisfacere divino præcepto, quo eleemoſyna in tali caſu facienda præſcribitur? Ergo ſi per illud opus moraliter bonum divinæ legi ſatisfacit; quamvis illud non eliciat ex motivo vel imperio charitatis, per idem opus bonum etiam mereri poterit.

Quæres an præter ſupradictas conditiones, tam ex parte operantis, quàm ex parte operis, requiratur inſuper actum vel promiſſio ex parte ipſius Dei.

Reſpondetur affirmative cum S. Doctore q. 14. art. 1. ad 3. ubi dicit actionem noſtram non habere rationem meriti, niſi ex præſuppoſitione divinæ ordinationis.

Conſtat ex Scriptura, in qua bonorum operum merces dicitur reddi ex promiſſione Dei S. Jac. 1. Cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Et ex S. Auguſt. in Pſalm. 86. Debitorem,

inquit,

inquit, Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo. Accedit & hæc ratio, quia reddenti acceptum non debetur merces, nisi ex promissione remunerantis, Atqui, quando aliquis bonum operatur, Deo reddit quod ab illo accepit: unde Cælestinus Papa in Epist. ad Episcopos Galliæ, Tanta est, inquit, bonitas Dei erga homines, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Ex dictis colliges quinque conditiones requiri ad hoc, ut opus aliquod sit de condigno meritorium. Prima est, ut is qui meretur, sit in statu viæ. Secunda ut sit in statu gratiæ Sanctificantis. Tertia, ut liber sit ab omni coactione & necessitate. Quarta, ut opus quod exercet, sit omni ex parte bonum & honestum. Quinta denique, ut intercedat pactum & promissio ex parte ipsius Dei de mercede pro hujusmodi opere bono retribuenda. Ad hoc autem ut opus sit meritorium de congruo, secunda & quinta conditio minimè requiruntur, sed sufficit status viæ, libertas operantis ac bonitas & honestas operis.

SECTIO V.

Quænam res cadant sub meritum.

1. QUæstio intelligenda est de rebus illis, quas quis sibi mereri potest; de iis enim, quas alteri potest mereri, agetur sectione 7. & pro illius resolutione,

Dicendum 1. neminem de condigno vel de congruo posse sibi primam gratiam actualem promereri.

Hæc veritas quæ de fide est, constat tùm ex Scriptura, 2. Timoth. 1. Vocavit nos vocatione sua Sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam. Tum ex Concil. Trident. sess. 6. c. 5. ubi dicit, Justificationis exordium in adultis à Deo per Jesum Christum præveniente gratia, sumendum esse; hoc est ab ejus vocatione, quæ nullis eorum existentibus meritis vocantur. Tum etiam ex iis omnibus quæ c. 1. contra Pelagianos & Semipelagianos allata sunt.

Dicendum 2. hominem in ſtatu peccati mortalis, non poſſe ullis bonis operibus, de condigno, mereri primam gratiam iuſtificantem, poſſe tamen de congruo.

Quod non poſſit de condigno, conſtat ex Scriptura. Rom. 4. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, id eſt Chriſti; quæ verba expendens Concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 8. Gratis, inquit, iuſtificari dicimur: quia nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt, ſive fides, ſive opera, ipſius iuſtificationis gratiam promerentur; de condigno ſcilicet.

Quod autem peccator, gratiæ actualis auxilio præventus poſſit de congruo primam gratiam Sanctificantem promereri, conſtat ex Scriptura. Dan. 4. ubi Propheta Nabuchodonozorem infidelem & peccatorem alloquens, Peccata, inquit, tua eleemoſynis redime. Et ex S. Aug Epiſt. 89. q. 4. Si dives epulo pauperis ulceroſi miſertus fuiſſet, mereretur & ipſe miſericordiam. Et Epiſt. 105. jam alias citata, Neque, inquit, ipſa remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetrat: neque enim nullum eſt fidei meritum.

2. Dicendum 3. hominem in ſtatu gratiæ ſanctificantis conſtitutum, poſſe ipſius gratiæ augmentum de condigno promereri. Ita S. Thom. q. 114. art. 8. Probatur ex Concilio Trident. ſeſſ. 6. can. 32. ubi profert anathema in eum qui dixerit, Hominem iuſtificatum, bonis operibus non verè mereri augmentum gratiæ. Quæ illius verba de vero & propriè dicto merito, quale eſt meritum de condigno, intelligenda ſunt: non autem de congruo, quod non niſi im propriè meritum dicitur.

Probatur prætereà ex eo quod eiuſmodi iuſtorum bonis operibus nihil deſit ad hoc, ut ſint augmenti ipſius gratiæ de condigno meritoria. Sunt enim (ut ſupponimus) opera ex omni parte bona, liberè ab homine viatore & iuſto exercita; & prætereà eiuſmodi operibus gratiæ augmentum Deus promiſit. S. Joan. 14. Si quis diligit me, mandata mea ſervabit; & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis; illis enim verbis, dum Spiritus San-

Sanctus iustis promittitur, augmentum ipsius gratiæ promitti intelligendum est, ut docet S. Aug. tract. 74. in S. Joan. Restat ut intelligamus Spiritum Sanctum habere illum, qui diligit; & diligendo mereri, ut plus habeat, & plus habendo diligat.

Dicendum 4. hominem iustum sibi reparationem post lapsum non posse de condigno promereri.

Constat ex iis verbis Ezech. 18. Si averterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem omnes iustitiæ eius quas fecerat, nō recordabuntur. Ex quibus rectè inferunt Theologi, omnia hominis iusti merita mortificari & extingui per peccatum mortale superveniens nemo autem meretur per opera quæ mortificata & extincta sunt. Præterea nunquam Deus promisit se quibuscunque iusti operibus hanc concessurum gratiam, ut si iustus ille peccatum aliquod mortale committat, ipsi tempus pœnitendi, & gratiā efficacem à peccato resurgendi concedat: quæ tamen promissio necessaria esset ad hoc ut de condigno illam promereri posset.

3. An autem id saltem de congruo mereri possit, valde dubium & incertum est quamvis enim quidam Theologi hoc asserant, alii tamen probabilius negare videntur Quia ut ex antedictis patet) omnia prorsus merita hominis iusti per peccatum mortale quod committit extinguuntur: unde, quamdiu in statu illo peccati remanet, nullum prorsus effectum habere possunt.

Dicendum 5. hominem iustum non posse de condigno finalem in statu gratiæ perseverantiam ullis operibus bonis promereri. Ita S. Thom. suprà art. 9.

Constat 1. ex eo quod dicit Apostolus omnes & quoscunque Justos alloquens Philipp. 2. Cum metu & tremore salutem vestram operamini: metu autem illo ac timore amplius non indigeret, qui finalem perseverantiam de condigno semel meritus esset.

Constat 2. ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 13. ubi dicit hominem sibi certi aliquid absoluta certitudine circa perse-

verantiam suam posse polliceri; posset autem is, qui perseverantiam illam de condigno meritus esset.

Constat 3. eo quod nulla in Scripturis habetur Dei promissio de dono perseverantiæ, infallibiliter in ullius boni operis compensationem tribuendo per modum mercedis: quin potius vetat nos de perseverantia esse securos 1. Cor. 10. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Apoc. 3. Tene quod habes; & nemo accipiat coronam tuam.

Quæres an saltem de congruo iustus finalem in gratia perseverantiam mereri possit?

4. Respondetur affirmative, quia quamvis Deus illam tanquam alicuius operis mercedem non promiserit est tamen eius infinitæ bonitati valde congruum, ut illam iusto humiliter & obnixe petenti tribuat: alias, si illius perseverantiæ donum justus nulla ratione mereri posset, frustrà pro illo impetrando Deum oraret. Quare, cum saluberrimum sit & consultissimum homini justo quotidie donum perseverantiæ illius finalis à Deo postulare: indicium est quod possit illam aliquo pacto promereri & impetrare. Unde S. August. lib. de bono persev. cap. 17. Restat, inquit, in his bonis usque in finem perseverantia, quæ frustrà quotidie à Deo poscitur, si non eam Dominus per gratiam suam in illo, cujus orationem exaudiet, operatur.

Dicendum 6. bona temporalia, quatenus ad vitam æternam consequendam necessaria sunt, cadere posse sub meritum condignū hominis justi Ita S Thom. suprà art. 10.

Probatur ex eo quod qui potest mereri finem, potest etiam mereri media necessaria ad illum finem: Atqui justus salutem æternam de condigno mereri potest, ut constat. tum ex antedictis, tum ex iis quæ sectione sequenti dicentur. Ergo poterit etiam de condigno mereri bona illa temporalia, quatenus sibi necessaria sunt ad vitam æternam consequendam; id est, poterit mereri ut Deus speciali providentia ità disponat rerum exteriorum ordinem, ut conatus viri justi necessarius ad bona illa temporalia obtinenda, suum effectum assequatur.

Hinc

Hinc sequitur bona temporalia non dari justis secund[um] proportionem & quantitatem meritorum, sicut ipsis tr[i]buuntur bona spiritualia gratiæ; sed prout magis, v[el] minus ipsis conducunt ad salutis æternæ consecutionem. Unde fit ut multi justi relinquantur in extrema paupertat[e] alii è contra divitiis affluant, alii in statu quasi, in medi[o] Deo pro sua providentia ita disponente, prout unicuiqu[e] videt magis expedire ad salutem.

Quod si de iis bonis temporalibus, præcise & secund[um] se consideratis, quæstio sit; dicendum est illa non cader[e] sub meritum de condigno: cùm ut sic re vera bona non sint sed res indifferentes, quibus homo bene vel male uti po[test], ac proinde ad quæ Christi gratia (quæ est omnis me[riti] principium) non ordinatur. Posse tamen cadere sub meritum de congruo: unde S. Aug. passim in lib. de Civit[ate] Dei dicit, Deum virtutes antiquorum Romanorum varii[s] bonis temporalibus compensasse.

SECTIO VI.

An justus de condigno mereri vitam æternam possit

1. NEgant hæretici hujus temporis, affirmant è contra[rio] Catholici; quorum sententia, ut certissima & fid[e] credenda.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Matth. 5. Beati qui perse[cu]tionem patiuntur propter justitiam; quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et ibidem, Merces vestra copiosa es[t] in cœlis. Rom. 2. Reddet unicuique secundum opera sua, iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriã & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 16. ubi di[cit] vitam æternam, tanquam mercedem, ex ipsius Dei promissione bonis justorum operibus & meritis esse fide[l]iter reddendam. Et can. 3. anathema profertur in eum, qui dixerit justificatum bonis operibus non vere mere[ri]

vitam

itam æternam, & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia ecesserit) consecutionem, atque etiam gloriæ augmentũ.

Probatur 3. ex S. Basil. orat. in initium Proverbiorum; Omnes, inquit, quia viam Evangelicam incedimus, mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionẽ cœlestium comparantes: quibus verbis, cùm dicat bona opera esse veluti pretium, quo gloria cœlestis emitur; hinc sequitur illa esse vere digna, quæ tali gloria compensentur, ac proinde illius de condigno meritoria. Et S. Aug. Epist. 105. ad Sixtum, Sicut, inquit, merito peccati, tanquam stipendium redditur mors: sic merito justitiæ, tanquam stipendium, vita æterna.

Probatur 4. ex eo quod in bonis justorum operibus reperiuntur omnes conditiones necessariæ ad promerendum de condigno vitam æternam. Sunt enim opera libere ab homine justo & viatore facta, & ex omni parte bona, ut supponimus; & talibus operibus Deus pro mercede vitam æternam pollicitus est, juxta quod dicit Apostolus 1. Timoth. 4. Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. Ex Tit. 1. In spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur, Deus.

2. Obiicies variis in Scripturæ locis dici gloriam æternam dandam esse justis hominibus ex Dei misericordia: Ergo non ex justitia, nec proinde illam iusti de condigno merentur.

Respondetur illorum Scripturæ locorum, quæ à S Augustino diligenter expenduntur, tum citata Epist. 105. tum in lib. de corrept. & gr. cap. 13. duas afferri expositiones, una est gloriam æternam ex divina misericordia iustis tribui, non quod non sit vera merces meritorum, sed quia ipsa iustorum merita ex Dei misericordia & gratia ortum ducunt. Altera est, quia iusti ex hac vita decedentes semper divina indigent misericordia, ut æternæ vitæ mercedẽ percipiant: nullus est enim adeo iustus, qui in multis non offendat, quique peccata venialia non committat, sine quibus (ut ait S. August.) nulli vivunt, & pauci vitam finiunt

sunt unde divina indigent misericordia, ut illorum remissi-nem percipiant, & sic ad æternæ vitæ fruitionem perv-niant.

Addere possumus vitæ æternæ mercedem recte dici divina dari misericordia; quia Deus (secundum comm-ne Theologorum axioma) iustos semper remunerat s-pra condignum; & ipsius gloriæ cælestis merces quorun-cumque operum meritum longe exuperat: unde S. Bas in illud Psal. 114. Convertere anima mea in requiem tu Proposita est, inquit, æterna requies iis, qui legitime hac vita decertarint, quæ non secundum operum debitu ac meritum retribuitur, sed iuxta magnificentiam Dei qui in ipsam speraverunt, exhibetur. Et S. Fulgent. lib. cap. 10. ad Monimum rationem reddens, cur vita æter dicatur gratia, cum sit merces meriti, dicit, id esse, Qu non solum donis suis Deus dona sua reddit: sed etiam qu tantum ibi gratia divina retributionis exuberat, ut incon parabiliter atque ineffabiliter omne meritum, quantum vis bonæ & ex Deo datæ humanæ voluntatis atque oper tionis excedat.

Quæres hic obiter in quo consistat vita illa & beatitud æterna, quam iusti bonis operibus promerentur. Pro illiu quæstionis resolutione,

Dicendum 1. vitam illam & beatitudinem æternan proprie & formaliter consistere in actionibus intellectu simul & voluntatis, quibus beati Deum prout in se e clare vident, perfecte amant, illoque perfruuntur.

De actione intellectus constat ex Scriptura Psalm. 8 Videbitur Deus Deorum in Sion. Joan. 3. Videbimus eu sicuti est, 1 Cor. 1. 3. Videmus nunc per speculum in a nigmate; tunc autem facie ad faciem. Item ex S. Amb lib. 1. cap. 2. Offic. Scriptura posuit vitam æternam in co gnitione divinitatis. S. August. lib. 1. de Trint. cap. 1 Christus tradet regnum Deo Patri, quando perducet cr dentes ad contemplationem Dei, ubi est finis omnium b narum actionum.

De actione autem voluntatis constat ex eadem Scriptura. Psal. 35. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. S. Matth. 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam; quoniam ipsi saturabuntur. Vera autem saturitas propriè respicit appetitum & voluntatem, & in cælesti beatitudine tantum reperitur: Et ita hunc locum exponit. S. Hier. c. 32. Item ex S. Augu. lib. 1. de Doctrina Christ. cap. 20. Summa hæc est merces, ut fruamur Deo: Et lib. 22. de Civit. cap. ult. Ibi (in cœlesti beatitudine scilicet) vacabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus; ecce quod erit in fine, sine fine nã quis alius est noster finis, nisi pervenire ad regnum, cuius nullus est finis; Et S. Bern. Epist. 28. Sicut in hac vita initiat fides & desiderium; ita in alia consummat visio & amor.

Dicendum 2. ad complementum illius beatitudinis, pertinere quoque ipsius corporis resurrectionem & glorificationem.

Quod corpora sint resurrectura, constat ex Scriptura, Job 19. In novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea. 1. Cor. 15. Canet enim tuba, & mortui surgent incorrupti.

Quod autem iustorum corpora sint glorificanda, constat ex eo quod dicit Apostolus ibidem: Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Seminatur in corruptione, surget in incoruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria.

Porro hæc corporum glorificatio in eo consistit, quod corpora rediviva Sanctorum insignia quædam & præclara ornamenta Ecclesiæ habitura sint, quæ communiter dotes gloriæ vocantur, & quatuor præsertim à Doctoribus enumerantur: Scilicet impassibilitas, ratione cuius nulla unquam molestia aut dolore afficientur, ut dicitur Apoc. 21. Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor neque dolor. Claritas, qua luce quadam excellentissima radiabunt. S. Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut Sol. Et 2. Cor. 3.

Resor-

Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Agilitas qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur; & facillimè in quamcumque partem pro libito moveri ita poterit, ut ea motione nihil celerius esse queat. Ita docet S. August. lib. 13. de Civit. c. 18. & 20. & lib. 22. c. 11. & S. Hier. in cap. 40. Isai unde ab Apostolo dicitur 1. Cor. 15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Subtilitas denique, qua fiet, ut corpus animæ imperio perfectè & omnimodè subiiciatur, eique ad nutum præsto sit: quod ex suprà citatis Apostoli verbis colligitur: Seminatur corpus animale, surget spirituale. Quæ quidem verba non sic intelligenda sunt; quod Sanctorum corpora in resurrectione futura sint ætherea, aut àërea aut auræ & spiritui similia, ut quidam olim arbitrati sunt, contra quos agit S. Hier. Epist. 61. ad Pammachium: sed quia, quamvis corpora beatorum vera carne constent ut ibidem probat, perfectæ subtilitatis dote prædita erunt, per quam dotem perfectissimè spiritui subiicientur, ideoque corpus Sanctorũ ab Apostolo spirituale futurum esse dicitur.

4. Dicendum 3. præter supradictæ beatitudinis dona, quæ omnibus beatis (licet inæqualiter pro meritorum inæqualitate) communia erunt; tria insuper specialia gloriæ præmia quibusdam Sanctorum bonis operibus esse à Deo constituta, quæ communiter aureolæ vocantur, quasi parvæ coronæ aureæ, non quod simpliciter in se maximæ non sint, sed quod in comparatione ipsius essentialis beatitudinis sint exiguæ. Hæ autem tres aureolæ coceduntur ob tres insignes victorias, quas justi aliqui præ aliis in hac vita reportaverint: contra carnem quidem, per continentiam virginalem: contra mundum verò, sustinendo opprobria & persecutiones mundi usque ad mortem propter Deum; contra diabolum denique, per sapientiam & doctrinam; qua non tantùm à se, sed etiam ab aliis ignorantiæ & infidelitatis tenebras, in his quæ ad salutem spectant, propulsaverint. Diabolus enim tenebrarum princeps dicitur, & continuo decipere, & in errorem homines mittere nititur.

Et sic

Et sic hæ tres aureolæ Virginibus, Martyribus & Doctoribus competunt. Et de Virginibus, quidem specialis mentio Apoc. 14. ubi dicitur quod ii, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, sequuntur agnum quocumque ierit, & canticum novum cantant, quod alii cantare non possunt. De Martyribus autem ejusdem lib. c. 7. dicitur quod ii, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt stolas suas in sanguine Agni, amicti sunt stolis albis, & palmas in manibus gestant. De Doctoribus denique Dan. 11. dicitur quod qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates: Et S. Matth. 5. dicitur quod is qui fecerit & docuerit, magnus vocabitur in regno Cœlorum.

5. Dicendum 4. beatum in fruitione gloriæ æternæ semper mansurum, ac gloriam illam ejus fore æternam. Est de fide.

Constat ex eo quod beatitudo illa passim in Evangeliis & aliis Sacræ Scripturæ libris vocatur vita æterna, etenim æterna non esset, nec dici posset, si aliquando amittenda esset. Eadem veritas definita est ab Ecclesia in 6. Synodo generali in Epist. Sophronii, quæ actione 11. lecta, actione 13. recepta & approbata est. Et in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. c. Firmiter. Quare Sanctus Augustinus lib. 12. de Civit. c. 20. vocat turpem eorum stultitiam qui putant Sanctorum beatitudinem aliquando esse desituram.

SECTIO VII.

An unus possit alteri mereri primam gratiam & alia dona ad salutem necessaria.

1. QUæstio intelligi debet de puro homine certũ est enim Christum Dominum potuisse ratione unionis hypostaticæ, de condigno pro aliis mereri, & de facto nobis quascumque gratias fuisse promeritum, ut in tractatu de Incarnatione diximus. Intelligi etiam debet secundum le-

gem Dei ordinariam, & posito rerum statu qui nunc est quia nihil repugnat, si Deus ita vellet, talem ac tantam gratiam puro homini concedi, ut accedente præsertim Dei pacto & promissione, non tantum sibi, sed etiam aliis mereri aliquid de condigno posset. Hac observatione præmissa, pro quæstionis propositæ resolutione,

Dicendum 1. purum hominē nullam posse gratiā alteri de condigno promereri. Ita S.Th.q.114 a.6.

Probatur 1. ex eo quod dicitur 1. Cor. 5. & passim in aliis Scripturæ locis, unumquemque recepturum, prout egerit ipse, non alter pro eo. Unde S.Hier. in c. 25. S. Matth. Vnusquisque, inquit, pro operibus suis mercedem accipiet. Et S Aug. tra. 102. in S. Joan. explicans hæc Christi Domini verba; Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis; Exaudiuntur, inquit, omnes Sancti pro seipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel amicis, vel inimicis suis, vel quibuslibet aliis: quia non utcunque dictum est (dabit) sed dabit vobis.

Dicendum 2. posse unum alteri primam gratiam aliaque dona de congruo promereri.

Constat 1. ex Scriptura Job 4. Job servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia. S. Iac. 5. Orate pro invicem, ut salvemini.

Constat 2. ex praxi universæ Ecclesiæ in qua hæc pia consuetudo semper viguit, ut fideles pro invicem orarent unde S. Aug. serm. 90. de diversis c. 20. Si martyr Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum hodie non haberet.

Observandum est autem, unum alteri primam gratiam Sanctificantem aut illius augmentum non aliter mereri etiam de congruo posse: nisi in quantum meretur illi gratias actuales, aut alia media, quibus ad illam gratiam aut ejus augmentum disponatur. Ut autem ejusmodi sequatur effectus, opus est ut is, qui pro altero meretur opus illud bonum, quo meretur, saltem interpretative referat ad hunc finem. Requiritur etiam prætereà ut is

n cuius gratiam opus illud bonum dirigitur, nullum eius ...ctui obicem ponat.

Porrò cum hoc meritum (ficut diximus) quadam solū ongruentia, & convenientia, non verò ulla Dei promissione innitatur: fieri etiam aliquando potest, ut effectum uum non consequatur; cum possint esse aliæ rationes, ob uas magis conveniens sit, ut Deus bona illa non conferat, uæ unus alteri impetrare ac promereri intendit. Hinc pud Ierem. cap. 31. dicebat Deus, Si Moyses & Samuel teterint coram me, non est anima mea ad populum istum.

Atque hactenus de gratia divina eiusque effectibus, ad psius gratiæ omniumque eius effectuum authoris & largitoris maiorem gloriam.

CONSTITVTIO SS. IN CHRISTO P. ac D. N. D. ALEXANDRI Papæ VII. super quinque Propositionibus, ab INNOCENTIO X. damnatis.

ALEXANDER EPISCOPVS, SERVVS Servorum Dei.

Vniversis Christi fidelibus Salutem. & Apostolicam benedictionem.

AD Sacram B. Petri Sedem, & universalis Ecclesiæ regimen inscrutabili divinæ Providentiæ dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quam ut Sanctæ fidei nostræ, ac Sacrorum dogmatū integritati, tradita nobis à Deo potestate opportune consuleremus.

Ac licet ea quæ Apostolicis Constitutionibus abunde uerunt definita, novæ decisionis, seu declarationis accessione nequaquam indigeant: quia tamen aliqui publicæ ranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel ubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne uoibus iste latius divagetur, promptum Apostolicæ aucto-

ritatis

ritatis remedium censuimus non esse differendum. Ema-navit siquidem aliàs à fel. recordationis Innocentio PP. X. Prædecessore nostro Constitutio, declaratio, & definitio tenoris qui sequitur, videlicet:

INnocentius Episcopus servus servorum Dei, Universis Christi fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum occasione impressionis libri, cui titulus Augustinus Cornelij Jansenij Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, ut easdem Propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam & perspicuam ferremus sententiam.

Tenor verò præfatarum Propositionum est prout sequitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

Secunda: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

Tertia: Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianũ est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex alto commissa purgatis pravarum opinionum errori-

erroribus, tuto militare, & tanquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit.

Pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, à pluribus in Sacra Theologia Magistris, easdem quinq; Propositiones, ut suprà nobis oblatas fecimus singillatim diligenter examinare, eorumque suffragia, tum voce tum scripto relata maturè consideravimus, eosdemque Magistros, variis coram nobis actis Congregationibus, prolixe super iisdem ac super earum qualibet disserentes, audivimus.

Cum autem ab initio hujuscemodi discussionis ad Divinum implorandum auxilium multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicite implorata Sancti Spiritus assistentia, tandem Divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem & definitionem.

Primam prædictarum Propositionum: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus; secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant: temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticã declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur: hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate: sed sufficit libertas à coactione; hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere,

vel obtemperare: falſam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pr omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſangu nem fudiſſe; falſam, temerariam, ſcandaloſam: Et inte lectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat præde ſtinatorum mortuus ſit; impiam, blaſphemam, contume lioſam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declara mus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus utriuſqe ſe xus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicar aliter præſumant, quàm in hac præſenti noſtra declara tione continetur, ſub cenſuris, & pœnis contra hæreticos & eorum fautores in jure expreſſis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſco pis, Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis; nec non hære ticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut contradictores, & rebe les quoſcumq; per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraqu juris & facti remedia opportuna, implorato etiam ad ho (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis, omnino coërce ant, & compeſcant.

Non intendentes tamen per hanc declarationem, & d finitionem ſuper prædictis quinque Propoſitionibus factam approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur i prædicto libro Cornelij Janſenii Datum Romæ apud Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 165 pridie Kal. Junii, Pontificatus noſtri anno nono.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis fi prædictas quinque Propoſitiones, vel in libro prædic ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, ſed ficte & p arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem inte to damnatas fuiſſe, aſſerere, magno cum Chriſti fideliu ſcandalo, non reformident: Nos qui omnia, quæ hac re geſta ſunt ſufficienter & attente perſpeximus, utpo qui ejuſdem Innocentii Prædeceſſoris juſſu, dum adhuc minoribus conſtituti Cardinalatus munere fungeremu

omni-

omnibus congressibus interfuimus, in quibus Apostolica authoritate eadem causa discussa est ea protecto diligentia, qua major desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant: ex debito nostri Pastoralis officii, ac matura deliberatione præinsertam Innocentii prædecessoris nostri Constitutionem, declarationem & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus; & quinque illas Propositiones, ex libro præmemorati Cornelii Jansenii Iprensis, cui titulus est, Augustinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus, & definimus; & uti tales, inusta scilicet eadem singulis nota, quæ in prædicta declaratione, & definitione, unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Ac eundem librum sæpedicti Cornelii Jansenii, cui titulus, Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quàm typis editos, & si quos forsan in posterum edi contigerit, in quibus prædicta ejus Cornelii Jansenii doctrina, ut supra damnata defenditur, vel astruitur, aut defendetur, vel astruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo, vel scripto exponant vel interpretentur publice, vel privatim, palam, vel occulte imprimant, sub pœnis, & censuris contra hæreticos in jure expressis ipso facto, absque alia declaratione incurrendis.

Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque locorum Ordinariis, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut præinsertam Innocentii Prædecessoris Constitutionē, declarationem, & definitionem, juxta præsentem nostram determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis, aliisque juris & facti remediis, invocato etiam, si opus fue-

rit, brachii sæcularis auxilio, omnino coërceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnatio nis Dominicæ 1656. 17. Kal. Novembris, Pontificatus no stri anno 2.

INDEX

ERRORUM FIDEI VERITATIBUS adversantium, qui passim hac prima Medullæ Theologicæ parte referuntur & refelluntur.

Circa ipsius fidei virtutem.

Elcesaitæ dicebant licitum esse, instante persecutione, fidem exterius negare, etiam addito juramento, ac sufficere si tunc in animo retineatur. Tractatu 1. Capite 1 Sectione. 5.

Erasmus arbitratus est, posse aliquem errorem in sacris libris reperiri, & Sanctos Evangelistas interdum memoria lapsos esse. sup. cap. 2. sect. 1.

Idem in dubium revocavit, an Symbolum fidei fuerit a Apostolis conditum. ibid. sect. 5.

Calvinistæ dicunt scripturas esse cuivis apertas & ad intelligendum facillimas. sup. sect. 3.

Iidem profitentur se libros scripturæ canonicos à non canonicis dignoscere, non tam communi Ecclesiæ consensu, quā interiori testimonio & suasione Spiritus Sancti sup. cap. 3. sect. 3.

Manichæi dicebant vana superstitione teneri Christianos eo quod fides illis imperaret ante rationem: seque prius velle per rationem cognoscere, ut postea si liberet crederent. sup. cap. 3. sect. 2.

Cir-

Circa Ecclesiam.

VVicleffus & Calvinistæ solos prædestinatos; Lutherani & Confessionistæ, solos justos, ad Ecclesiam Christi in terris pertinere asserunt; Anabaptistæ verò illam ex solis perfectis constare volunt. sup. cap. 4. sect 4. parag. 2.

Circa Deum.

GIlbertus Porretanus asserebat, Sapientiam, justitiam & reliqua divina attributa esse ab ipso Deo, & ab ejus essentia realiter distincta. Tract. 2. cap. 2. sect. 1.

Ætius & Eunomius nullam concepus & rationis distinctionem inter attributa divina admittere volebant, sed permiscebant & confundebant omnia; quæ in ipsa etiam sacra scriptura de attributis divinis dicebantur. ibid.

Antropomorphitæ asserebant Deum esse corporeum. Eod. tract. cap. 2. sect. 2.

Vvicleffus contendebat quamlibet creaturã posse dici Deum: Servetus verò eo vesaniæ provectus est, ut diceret Deum in lapide v. g. esse vere & proprie lapidem, in trunco, truncum. ibid. sect. 3.

Circa prædestinationem & reprobationem.

VVicleffus ajebat omnia, quæ à Deo præscita sunt, ex absoluta necessitate evenire. Tract. 2. cap. 3. sect. 3.

Calvinus per horrendam Blasphemiam Deum authorem peccati faciebat, contendebatque illum non modo permittere, sed & positive velle peccatum. Eod. tract. cap. 4. sect. 1.

Origenes existimabat animas ante mundum corporeum creatas fuisse, & Deum prædestinare vel reprobare intuitu operum bonorum, vel malorum, quæ ab illis animabus facta fuerant antequam corporibus unirentur. Eod. tract. cap. 5. sect. 2.

Pelagiani asserebant homines à Deo prædestinari intuitu bonorum operum, quæ per solas naturæ vires ab ipsis fiebant: illosque per ejusmodi bona opera gratiam prædestinationis promereri. ibid.

Circa visionem Dei & statum beatitudinis.

Iovi-

Circa mysterium Sanctissimæ Trinitatis.

Circa Creationem.

Circa Sanctos Angelos custodes.

CAlvinus negavit Angelos custodes singulis hominibus attribui; contenditque cum blasphemia, illam Sanctorum Angelorum custodiam, quam Ecclesia fidelibus credendam proponit, non aliud esse quàm falsum commentum, cap. 3. sect. 3.

Circa statum damnatorum.

ORigenes censebat dæmonum & damnatorum pœnas aliquando finem habituras esse, ipsosque tam dæmones quàm damnatos de peccatis suis aliquando acturos esse pœnitentiam, cap. 3. sect. 5.

Circa peccatum originale.

PElagiani negabant pueros ullum originale peccatum contrahere, asserebantque tales homines nasci post peccatum Adami, quales ante illius peccatum nati fuissent, & æque tunc morti obnoxios futuros fuisse, etiam Adamo non peccante, quàm nunc sunt. Ipsumque Adamum universo generi humano per peccatum obfuisse, non peccati ipsius propagatione, sed exemplo; quatenus scilicet imitati sunt eum qui posteà peccaverunt, cap. 5. sect. 2.

Matthias Illyricus asseruit peccatum originale esse substantiam quandam a dæmone factam, quæ sit ipsius dæmonis essentialis imago, quæ quidem post peccatum primi hominis ita unicuique animæ impressa est, ut illam totam substantialiter corruperit, & in imaginem ipsius diaboli transformaverit, cap. 5. sect. 3.

Lutherus & Calvinus censuerunt peccatum originale nihil aliud esse, quàm concupiscentiam seu inordinationem potentiarum inferiorum animæ, quæ reos nos facit æternæ damnationis, ibid.

Calvinus docuit unum ex effectibus peccati originalis esse extinctionem liberi arbitrii, ita ut post peccatum Adami

mi non amplius habeat homo liberam boni vel mali electionem, ſed quicquid bene vel male operatur, illud neceſſariò operari, quamvis non còàcte operetur, cap. 5. ſect. 4.
Pelagiani aſſerebant parvulos abſque Baptiſmo decedentes æternam nihilominus beatitudinem conſecuturos, cap. 5. ſect. 5.

Circa Myſterium Incarnationis.

Neſtorius prædicabat Beatiſſimam Virginem Mariam purum hominem peperiſſe, proindeque nec ejus Filium Deum, nec ipſam Dei Genitricem dici debere. Addebat, perſonam divinam Verbi unitam fuiſſe poſteà Filio Mariæ, non quidem ſubſtantialiter ſuam communicando hypoſtaſim, ſed tantùm accidentaliter, in quantum ſcilicet Verbum divinum illi nomen ac dignitatem ſuam impertivit, ut nimirùm Deus & Dei Filius diceretur, & ut talis adoraretur, tract. 5. capite 1. ſect. 4.
Eutyches è contra cum nimio zelo, & abſque ſufficienti ſcientia adverſus hunc errorem moveretur, in alterum extremum errorem huic opoſitum delatus eſt: Aſſerebat enim poſt Incarnationem Verbi non modo unam in Chriſto eſſe perſonam, ſed unam quoque ſolũmodò remanſiſſe naturam, ſive per compoſitionem utriuſque naturæ divinæ & humanæ, ſive per converſionem alterius in alteram: dicebat præterea Divinitatem Verbi in Chriſto, non modo dici poſſe, ſed re vera fuiſſe paſſam, mortuam, & ſepultam, ibid.
Hæretici Vbiquiſtæ contendunt humanam naturam Verbo divino hypoſtatice unitam eo ſenſu intelligi debere, quod omnis plenitudo, & (ut loquuntur) energia divinitatis Verbi, ſit ipſi humanitati realiter communicata, & ita in eam transfuſa, ut Chriſtus etiam ſecundum humanitatem, & quatenus homo, dicatur eſſe omnipotens, æternus, ubique præſens, unde & (Vbiquiſtæ) dicti ſunt, cap. 2. ſect. 3.

Circa gratiam Chrifti.

quam divinæ gratiæ injuriosum, negantque hominem quantumlibet justum & Sanctum, ullis bonis operibus vitam æternam promereri posse, cap. 5. sect. 1. & 6.

Observabit Lector præter errores hic recensitos, alias quam plurimas veritates fide divina credendas tum in hac prima, tum etiam in secunda hujus operis parte, passim explicari & probari: ex quibus plurimarum aliarum hæreseon, quarum in hoc Indice nulla mentio fit, refutatio satis poterit intelligi.

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM quæ in hac prima Medullæ Theologicæ parte continentur.

QUÆ QUIDEM IN EUM ORDINEM digestæ sunt, ut quid de unaquaque notatu dignum variis in locis sparsim continetur, sub uno veluti aspectu positum reperiatur.

Quæ-

Anima humana.

Beatitudo æterna.

Cælum Empireum.

Christus Dominus.

An

Quo

An

Quo

Objectum materiale fidei.

Objectum formale fidei.

Quid

Ethni-

Infidelitas.

Innocentiæ seu justitiæ originalis status.

An

Iustificatio

Naturæ ſtatus varij.

Nomen Sanctiſſimum Jeſu Chriſti.

Paradiſus terreſtris.

Peccatum originale.

Quid

Satisfactio

Scriptura Sacra.

Symbolum fidei

Theologia.

Traditio.

Trinitatis Mysterium.

Vi

Visio beatifica.

Unio hypostatica.

FINIS INDICIS.

